

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

44

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

V L A D I M Í R
I L J I Č
L E N I N

S E B R A N É
S P I S Y

S V A Z E K

4 4

červen 1921 — březen 1922

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1989

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 44, Politizdat, Moskva 1977,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1977
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1989

PŘEDMLUVA

Čtyřicátý čtvrtý svazek Sebraných spisů V. I. Lenina obsahuje práce napsané od června 1921 do března 1922. Lenin v nich analyzoval zahraniční i vnitřní situaci sovětské země a shrnul první výsledky nové ekonomické politiky. Jsou dokladem jeho obrovské řídicí práce, kterou vykonal při budování strany, státu a hospodářství i zahraniční politiky Sovětského Ruska.

Přes všechny snahy vnitřní i zahraniční kontrarevoluce sovětská moc v Rusku zvítězila. Lenin poukázal na dvě hlavní příčiny tohoto vítězství. Za prvé to byla skutečnost, že strana měla podporu dělníků a pracujících rolníků, kteří věděli, že bojují za svou moc a za svou půdu, za lepší život pro sebe i pro své děti; za druhé to byla silná podpora a internacionální pomoc, které poskytl revolučnímu Rusku mezinárodní proletariát. Mírové soužití proletářského státu s kapitalistickými zeměmi se stalo skutečností, proto hlavní starostí sovětské vlády v té době bylo zachovat mír a nepřipustit rozpoutání nové války. Lenin to připomněl ve svém referátu na IX. celoruském sjezdu sovětů, když prohlásil, že »budeme ze všech sil i nadále bránit mír« (viz tento svazek, s. 330).

V pracích obsažených v tomto svazku Lenin zdůvodňuje generální linii zahraniční politiky sovětské vlády, politiky mírového soužití a ekonomického soutěžení států s rozdílným společenským zřízením, tj. nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných zemí, uznávání jejich suverenity a územní celistvosti, navazování hospodářských a kulturních styků se všemi zeměmi na zásadách vzájem-

né výhodnosti a přátelství se všemi národy. Na politiku mírového soužití pohlížel jako na specifickou formu boje mezi socialismem a kapitalismem. Učil, že je třeba získávat ostatní národy pod prapor socialismu a komunismu silou příkladu a dokazovat převahu socialismu nad kapitalismem praktickými výsledky hospodářské výstavby. Ovšem v letech 1921—1922 přistupovaly kapitalistické státy k navazování stabilních ekonomických vztahů se Sovětským Ruskem dosti neochotně, neboť stále ještě doufaly, že se sovětská moc brzy zhroutlí. Lenin však na základě rozboru objektivních faktů vyslovil pevné přesvědčení, že se ekonomické vztahy budou nevyhnutelně dále rozvíjet: »Existuje větší síla než přání, vůle a rozhodnutí kterékoli z nepřátelských vlád nebo tříd, a touto silou jsou celkové ekonomické poměry ve světě, které je nutí navazovat s námi styky« (s. 336).

Řada dokumentů tohoto svazku se týká mezinárodní hospodářské a finanční konference v Janově (Návrh směrnice pro zástupce vedoucího a pro všechny členy janovské delegace aj.). Obráží se v nich Leninova obrovská práce spojená s přípravou programu a stanovením akční linie sovětské delegace na této konferenci. Lenin zdůrazňoval, že úkolem delegace je boj za mír a hospodářskou spolupráci národů a navázání konkrétních obchodních styků mezi Sovětským Ruskem a kapitalistickými zeměmi. Považoval za důležité navázat pravidelné kontakty s buržoazními vládami a vybízel k pružnému postoji vůči různým vrstvám buržoazie. Například v Návrhu usnesení ÚV KSR(b) o úkolech sovětské delegace v Janově, který je v tomto svazku uveřejněn poprvé, píše, že »musíme udělat všechno možné a leccos i nemožného, abychom posílili pacifistické křídlo buržoazie« (s. 446), a nastiňuje konkrétní program mírové hospodářské spolupráce všech zemí. Tyto i další práce dokumentují důsledný boj Lenina a strany za mír, demonstrují neměnnou linii sovětské zahraniční politiky. Zároveň však Lenin poukazoval na

nutnost být i nadále na stráží a střežit »jako oko v hlavě obranyschopnost naší země a naší Rudé armády« (s. 332).

V mnoha pracích napsaných v prvním roce mírové hospodářské výstavby a zařazených do tohoto svazku (Teze referátu o taktice KSR, referáty na II. celoruském sjezdu výborů pro politickou osvětu a na VII. konferenci KSR(b) Moskevské gubernie, článek O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu, Návrh tezí O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky, referát na IX. celoruském sjezdu sovětů O vnitřní a zahraniční politice republiky aj.) Lenin dál vědecky rozpracovává programové otázky budování socialismu, pojednává o úloze a významu diktatury proletariátu, o třídách a třídním boji v přechodném období, o hospodářské politice proletářského státu. Dovojuje, že v období přechodu od kapitalismu k socialismu je diktatura proletariátu nezbytná především k potlačení odporu pozůstatků vykořisťovatelských tříd, ale také k získávání širokých vrstev pracujících pro budování socialismu, přičemž zdůrazňuje, že právě tato organizátorská, tvůrčí činnost je hlavním úkolem diktatury proletariátu. Jakmile bude tento úkol — tj. vybudování socialismu — splněn, stát proletářské diktatury se změní ve stát všelidový, v orgán vyjadřující zájmy a vůli všeho lidu.

Při prosazování nové ekonomické politiky stanovila komunistická strana formy a metody budování socialismu odpovídající charakteru ekonomiky přechodného období a poukázala na životní nezbytnost nastolit takové vztahy mezi socialistickým průmyslem a rolnickou malovýrobou, které by při společném úsilí dělnické třídy a pracujícího rolnictva zajistily úspěšné budování socialismu. Lenin objasňoval, že podstatou nové ekonomiky je svazek proletariátu a rolnictva, těsné spojenectví předvoje, proletariátu, s širokými vrstvami rolnictva. Toto spojenectví se v mírových podmínkách musí opírat o pevnou hospodářskou základnu, o těsné ekonomické sepětí socialistického

velkopřemyslu s rolnickou malovýrobou: »Jedinou materiální základnou socialismu může být strojový velkopřemysl, schopný reorganizovat i zemědělství« (s. 31).

Na základě praktických zkušeností, získaných při formulování a aplikaci zásad nové ekonomické politiky, Lenin v článku O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu zdůvodnil tezi, že jediným možným ekonomickým pojátkem mezi desetimilióny drobných zemědělců a velkým průmyslem je obchod. V Leninem koncipovaných návrzích usnesení ÚV strany a sovětské vlády se doporučují praktické kroky k tomu, aby byl řádně zorganizován sovětský obchod, ozdraveny finance, upevněn peněžní systém apod.

Komunistická strana důsledně uskutečňovala leninskou ekonomickou politiku usilující o všestranný rozvoj socialistického zřízení, o omezení a vytlačení kapitalistických prvků, o vítězství socialismu v celém národním hospodářství. V podmínkách Nepu se na hospodářské frontě rozvíjel urputný zápas mezi teprve se formujícím socialismem a zanikajícím kapitalismem, který začal v podmínkách Nepu znovu ožívat. Byl to podle Leninových slov boj za osud socialistických vymožeností, za perspektivy socialistického vývoje země, boj podle zásady »kdo s koho«. V ekonomickém soutěžení s kapitalismem usiloval proletářský stát opírající se o klíčová odvětví (velký průmysl, banky, doprava aj.), aby zvítězil socialismus.

V řadě prací pojatých do tohoto svazku (O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu, Poznámky publicisty aj.) kritizuje Lenin menševiky a jiné buržoazní a maloburžoazní ideology, kteří prohlašovali, že Nep znamená »kapitulaci« a »přiznání krachu« bolševiků. Kritizuje v nich rovněž demagogická tvrzení představitelů takzvané dělnické opozice, že Nep je prý ústupem od zásad komunismu a otvírá cestu restauraci kapitalismu.

Za mimořádně důležitou považoval Lenin kontrolu soukromovlastnického sektoru ze strany proletářského

státu. V dokumentech napsaných v souvislosti s přípravou občanského zákoníku RSFSR Lenin žádal: *»Nesnažit se zalíbit „Evropě“, ale postoupit dál ve smyslu důraznějšího zasahování státu do „soukromoprávních vztahů“, do občanskoprávních záležitostí«* (s. 451). V dopisu D. I. Kurskému z 20. února 1922, který je otištěn v tomto svazku poprvé v plném znění, Lenin zvlášť upozorňuje na to, že je nezbytné přísně a každodenně kontrolovat činnost soukromých podnikatelů.

Při nastiňování perspektiv ekonomického soutěžení dvou systémů, socialismu a kapitalismu, přisuzoval Lenin velký význam tomu, jakým tempem se bude rozvíjet sovětské národní hospodářství. Výrazem toho se stalo jeho heslo: *»Získat čas znamená získat všechno«* (s. 69).

V řadě prací zdůrazňoval mezinárodní význam sovětských zkušeností získaných při budování socialismu. *»Naše cesta je však správná, protože je to cesta, k níž dřív nebo později nevyhnutelně dospějí i ostatní země,«* řekl na IX. sjezdu sovětů (s. 343). Předvídal, že právě ona cesta k socialismu, kterou otevřela nová ekonomická politika, bude pro tyto země nejschůdnější. *»Úkol, který dnes, prozatím — dočasně — řešíme sami a který se zdá být úkolem čistě ruským, je ve skutečnosti úkolem, před nímž se octnou všichni socialisté . . . Nová společnost založená na svazku dělníků a rolníků je nevyhnutelná. Vznikne dřív nebo později, o dvacet let dřív nebo o dvacet let později, a my pro ni, pro tuto společnost, pomůžeme usilovným řešením úkolů naší nové ekonomické politiky vytvářet formy svazku dělníků a rolníků«* (s. 361). Správně předpokládal, že tento nesmírně obtížný úkol vyvstane před všemi zeměmi, že zkušenosti získané při vypracovávání a uskutečňování nové ekonomické politiky v Rusku *»budou rozhodně prospěšné příštím proletářským revolucím«* (s. 62). Život tuto předpověď zcela potvrdil.

Pro zdárné vyřešení složitých a obtížných úkolů výstavby socialismu bylo především nezbytné upevnit stranu jakožto vedoucí sílu diktatury proletariátu. Mnoho dokumentů zařazených do tohoto svazku (O čistce ve straně, Dopis P. A. Zaluckému, A. A. Solcovi a všem členům politického byra o čistce ve straně a o podmínkách přijímání do strany, Přípomínky k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o čistce ve straně aj.) se zabývá otázkou, jak upevnit jednotu strany, jak zlepšit výběr nových členů do strany. Lenin poukazoval na to, že je třeba stranu očistit od nahodilých, nekomunistických, kariéristických živlů, upevnit jednotu strany, která »v průběhu dvaceti pěti let si vydobyla svými činy nárok na úlohu, název a sílu „předvoje“ jediné revoluční třídy« (s. 128).

Lenin zdůrazňuje významnou úlohu strany při řízení hospodářské výstavby, upozorňuje na nezbytnost přeskupit síly strany, zaměřit jejich nejlepší část na hospodářskou činnost a objasňuje, že právě tak, jako strana posílala za občanské války své nejlepší síly do Rudé armády, musí je za nové situace posílat na hospodářskou frontu. Komunisté jakožto vládnoucí strana mají hlavní zodpovědnost za obnovení a rozvoj národního hospodářství, »protože řídíme a musíme řídit hospodářskou výstavbu« (s. 245). Lenin proto obrací pozornost stranických organizací k otázkám ekonomiky, rozvíjení výroby a obchodu, vyzývá komunisty, aby se učili řídit hospodářství.

Důležitou roli přisuzoval Lenin rozvíjení kritiky nedostatků v práci stranických, státních a hospodářských orgánů: »Nebudeme-li se bát říkat bez obalu dokonce i trpkou a tvrdou pravdu, pak se zcela jistě a nepochybně naučíme překonávat všechny obtíže« (s. 239).

V řadě prací (dopisy A. D. Cjurupovi O reorganizaci práce rady lidových komisařů, Rady práce a obrany a malé rady lidových komisařů, K úkolům dělnicko-rolnické inspekce, jak je chápat a plnit aj.) se Lenin zabývá takovými aktuálními problémy, jako upevnění státu děl-

níků a rolníků a posílení jeho hospodářsko-organizační úlohy, navrhuje, jak zlepšit práci ústředních i místních orgánů státní moci, jak rozvíjet sovětskou demokracii, jak potírat byrokratismus, organizovat kontrolu a prověrku plnění všech úkolů a usnesení.

V této souvislosti zdůrazňuje, že ze všeho nejdůležitější je *»výběr lidí, zavedení osobní zodpovědnosti jednotlivců za to, co kdo dělá, kontrola skutečně vykonané práce.* Jinak se z byrokratismu a neplodného papírování, které nás dusí, nevyhrabeme« (s. 404). Velkou pozornost věnoval činnosti dělnicko-rolnické inspekce, kritizoval závažné nedostatky v práci tohoto lidového komisiariátu, vedeného tehdy J. V. Stalinem. Ve svazku jsou otištěny Leninovy poznámky k návrhu usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru o lidovém komisiariátu dělnicko-rolnické inspekce v podmínkách nové ekonomické politiky.

Nové podmínky mírové socialistické výstavby vyžadovaly přebudovat systém řízení a plánování národního hospodářství. *»Ještě nejednou budeme muset leccos dodělat, předělávat nebo i znovu začínat. Každý krok, který se nám podaří udělat kupředu a výš při rozvíjení produktivních sil a kultury, musí být provázen zdokonalováním a předěláváním našeho sovětského systému,«* napsal Lenin (s. 253). To všechno se mělo dít v duchu důsledného uskutečňování zásad demokratického centralismu, tj. upevňování centralizovaného plánovitého řízení národního hospodářství a rozšiřování demokratických zásad řízení výroby a podílu pracujících na tomto řízení. V pracích obsažených v tomto svazku (Náměty k *»plánu«* státního hospodářství aj.) nastiňuje Lenin způsoby, jak by se mělo plánování národního hospodářství rozvíjet a zdokonalovat.

Zároveň v dokumentech z tohoto období navrhuje, jak by se měla rozvíjet tvůrčí iniciativa místních orgánů při budování hospodářství a aktivní účast pracujících na říze-

ní a plánování ekonomiky. Lenin požadoval, aby se místním orgánům poskytoval větší prostor pro vlastní iniciativu a samostatnost, aby tam bylo přesunuto více lidí a věnovala se větší pozornost jejich praktickým zkušenostem. Podle jeho názoru tu měly sehrát významnou úlohu odbory.

Za důležitou stránku nové ekonomické politiky považoval Lenin zavedení nových metod hospodaření, organizace výroby a práce. V článku Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce konstatoval, že objektivní průběh revoluce dokázal životní důležitost toho, aby byla morální stimulace spojována se stimulací hmotnou. Socialismus a komunismus je třeba budovat »s pomocí nadšení probuzeného velkou revolucí, na základě osobního zájmu, osobní zainteresovanosti, na základě chozrasčotu« (s. 179—180) — takto formuloval hlavní zásadu hospodářské výstavby. V pracích obsažených v tomto svazku navrhuje konkrétní způsoby hmotné stimulace hospodářských pracovníků a podnikových kolektivů, cesty k zvyšování produktivity práce, k dosažení bezztrátovosti a rentability každého jednotlivého podniku, k zavedení kontroly podnikového hospodaření prostřednictvím rublu.

Řada dokumentů, které jsou v tomto svazku otištěny poprvé, dokládá Leninovu rozsáhlou a mnohotvárnou činnost při bezprostředním řízení socialistické výstavby. Patří mezi ně návrhy usnesení politického byra ÚV KSR(b), rady lidových komisařů, Rady práce a obrany a malé rady lidových komisařů. Obnovení průmyslu a zemědělství, zvýšení těžby uhlí v Doněcké pánvi, rekonstrukce hutních závodů na jihu Ruska, textilního průmyslu v Ivanovsko-vozněsenské gubernii a cukrovarů na Ukrajině, výstavba elektráren a obnovení dopravy — to vše a mnoho dalších neodkladných hospodářských problémů bylo každodenní náplní Leninovy práce. Strana i lid museli v prvním roce nové ekonomické politiky překonávat obrovské nesnáze, aby mohli dosáhnout konkrétních výsledků při rekonstrukci hospodářství.

V Leninových dokumentech se obráží pevný politický názor na techniku: socialistické národní hospodářství se musí opírat o vyspělou techniku, technický pokrok musí být předmětem stálé pozornosti sovětského státu. Lenin vyzýval plánovače i další hospodářské pracovníky, aby při plánování hospodářské výstavby vycházeli z objevů a poznatků sovětské i zahraniční vědy a techniky a uváděli je do výrobní praxe. Pozorně sledoval vývoj vědy i techniky, stimuloval a podporoval každý významnější vědecký objev a technické novinky.

Hospodářská výstavba se v prvním roce Nepu uskutečňovala za velmi těžkých podmínek hlubokého poválečného rozvratu, vystupňovaného neúrodou a hladem v Povolží a na jihu Ukrajiny. Boji proti hladu jsou věnovány mnohé dokumenty tohoto svazku (Poznámky o opatřeních proti hladu a o zintenzívnění hospodářské činnosti, Provolání k mezinárodnímu proletariátu, Provolání k ukrajinským rolníkům aj.). Ve zprávě o činnosti vlády na IX. sjezdu sovětů referoval Lenin o velké pomoci proletářského státu rolníkům hladovějících oblastí.

Ve spojitosti s aktuálními úkoly budování socialismu věnuje Lenin rozsáhlou pozornost rovněž úkolům kulturní revoluce, pozvednutí kulturní úrovně lidu. Kulturní rozvoj země vyzvedá do popředí jako jeden z nejdůležitějších úkolů vůbec. Objasňuje, že úspěch socialistické výstavby bude do značné míry záviset na kulturní úrovni pracujících. Proto se musí kulturní úroveň pozvednout nebývale vysoko. K tomu bylo třeba vytvořit na všech úsecích v krátké době příslušné kádry specialistů z řad dělníků a rolníků.

Významnou roli při pozvedání kulturní úrovně a při politické výchově lidových mas přisuzoval Lenin rozhlasu a filmu. V Návrhu politickému byru ÚV KSR(b) na poskytnutí prostředků nižněnovgorodské radiotechnické laboratoři poukazuje na velký význam rozhlasového vysílání. Leninem koncipované Směrnice o kinematografii

nastiňují program rozvoje sovětské kinematografie na mnoho desíletí.

Velkou váhu přikládal Lenin boji proti buržoazní ideologii. V Dopisu G. Mjasnikovovi se energicky postavil proti oportunistickému návrhu, aby se v sovětské zemi poskytla buržoazii svoboda tisku. To by bylo znamenalo pomáhat třídnímu nepříteli, usnadňovat mu propagandu buržoazní ideologie. Proto Lenin požadoval přísný trest pro žurnalisty, jejichž vinou pronikla do některých sovětských novin telegrafická zpráva, která dělala reklamu brožuře renegáta Parvuse. Zvláště velký význam měl v té době boj proti dezorientujícímu vlivu menševiků, eserů a anarchistů v odborech. V souvislosti s tím Lenin doporučoval zesílit politickovýchovnou práci mezi masami a zdůrazňoval nutnost »věnovat mnohem větší pozornost ideologickému boji proti maloburžoazním vlivům, proudům a úchylkám právě mezi odboráři« (s. 384—385).

Lenin věnoval značnou pozornost agitační a propagandistické činnosti stranických, politickoosvětových i odborových organizací, zdůrazňoval, že se musí tato činnost úzce spojovat se životem dělnických a rolnických mas, s úkoly socialistické výstavby, s upevňováním pracovní kázně, se socialistickým vztahem k vlastnictví. Výsledky politické osvěty se musí posuzovat jedině podle toho, jak se zlepší výsledky hospodaření. Tyto pokyny mají aktuální platnost i dnes.

Významnou úlohu v socialistické výstavbě přisuzoval Lenin sovětskému tisku. V Dopisu redakci listu Ekonomičeskaja žizň poukazoval na to, že tento list se musí stát bojovým orgánem, který bude nejenom přinášet pravidelné a správné informace o sovětské ekonomice, ale bude tyto informace také analyzovat, vědecky zpracovávat a vyvozovat z nich správné závěry pro praktické řízení průmyslu. Musí získávat ke spolupráci hospodářské pracovníky, propagovat úspěšnou práci a veřejně pranýřovat pracovníky nesvědomité, zaostalé a neschopné. Zároveň

Lenin doporučoval věnovat v listu víc místa příspěvkům z továren, dolů, sovchozů atd.

Důležité místo zauímají v tomto svazku práce věnované problémům mezinárodního dělnického a komunistického hnutí. Jsou to materiály vztahující se k III. kongresu Komunistické internacionály, která sehrála důležitou úlohu ve vývoji celosvětového komunistického hnutí. Rok 1921 byl rokem obratu ve vývoji poválečné revoluční krize, kdy dělnická třída některých evropských zemí (Itálie, Československa, Německa) utrpěla porážku v zápolení s monopolistickou buržoazií, která přešla do ofenzívy. V tomto období zesílilo v mezinárodním komunistickém hnutí vedle pravicového nebezpečí a centrismu také »levičácké« nebezpečí — dogmatismus a sektářství. Levičácké chyby, proti nimž Lenin ostře vystupoval už během II. kongresu Kominterny, nabyly za změněné situace roku 1921 ještě nebezpečnějších rozměrů a Lenin poukazoval na to, že nesprávné hodnocení světové situace v předvečer III. kongresu ze strany »levice« vedlo komunistické strany k odtrženosti od mas a strhávalo je na cestu avanturismu. Levičáctví, tato dětská nemoc komunismu, přerostlo v té době ve vážné nebezpečí. »Jestliže kongres energicky nezaútočí proti těmto mylným názorům, proti těmto „levičáckým“ pošetilostem,« prohlásil Lenin na III. kongresu, »je celé hnutí odsouzeno k záhubě« (s. 44).

V dokumentech, jako jsou Teze referátu o taktice KSR, Projev k italské otázce 28. června, Projev na obranu taktiky Komunistické internacionály 1. července, Referát o taktice KSR 5. července, Diskusní příspěvky na poradě členů německé, polské, československé, maďarské a italské delegace 11. července aj., se obráží Leninův obrovský podíl na přípravě rezolucí kongresu, na řízení jeho práce a na ideovém potření »levičáků«. Ve svých pracích z tohoto období Lenin formuluje hlavní zásady strategie a taktiky mezinárodního komunistického hnutí, tvořivě

rozvíjí marxismus, umění jeho aplikace na konkrétní podmínky konkrétní epochy a konkrétní země.

V dokumentech věnovaných III. kongresu Kominterny a v článku *Nové časy*, ale staré chyby v nové podobě, úzce spjatém s těmito dokumenty, Lenin charakterizoval levičáctví jako „maloburžoazní revolucionismus, ve slovech hrozivý, nabubřelý a domýšlivý, ale ve skutcích prázdný, roztržštěný, rozptýlený a bezradný« (s. 122). Leninův úspěšný boj proti takovému záměrnému komolení marxismu měl rozhodující vliv na celý další vývoj komunistického hnutí.

V těchto dokumentech Lenin rovněž upozorňuje na rozhodující význam toho, aby komunistické strany získaly masu oklamané centristickými frázemi vůdců Druhé a Dvaapůlté internacionály. »Hlavní oporou kapitalismu v průmyslově vyspělých kapitalistických zemích«, konstatoval Lenin, » je právě ta část dělnické třídy, která je organizována ve Druhé a Dvaapůlté internacionále« (s. 58). Proto bylo nezbytné, aby se revoluční síly centristických stran a odborů odštěpily a zaměřily se na práci mezi masami, na jejich získávání na stranu komunismu, na vytvoření jednotné fronty boje proti náporu kapitálu.

Některé z prací otištěných v tomto svazku poprvé, jako například Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o taktice jednotné fronty, Dopis členům politického byra ÚV KSR(b) s připomínkami k návrhu rezoluce prvního rozšířeného pléna exekutivy Kominterny o účasti na konferenci tří internacionál, napsal Lenin několik měsíců po skončení III. kongresu Kominterny. Jsou praktickou realizací hesla Čelem k masám!, jež tento kongres schválil. Taktika jednotné fronty, která měla mimořádný význam pro celý další vývoj komunistických stran, byla při praktickém prosazování do života provázána bojem proti »levičáctví«. Lenin poukazoval na to, že by bylo velmi nerozumné, »aby se pro několik politických zelenáčů, kteří

zítra ze svých dětských nemocí vyrostou, riskoval nezdár tak důležité praktické akce» (s. 443). Jeho orientace na práci mezi masami, na sbližování s nimi, boj za jejich získání se odráží také v dopisech O. V. Kuusinenovi, týkajících se rozpracování tezí III. kongresu Kominterny o organizační výstavbě komunistických stran, o metodách a náplni jejich práce.

Lenin velmi pozorně sledoval situaci v bratrských komunistických stranách a bedlivě přihlížel k jejich názorům. Materiály, jako dopis Soudruhovi Thomasu Bellovi, Dopis německým komunistům, Dopis polským komunistům, K tezím Komunistické strany Francie o agrární otázce, Návrhy k osnově tezí o taktice pro III. kongres Kominterny, Poznámky a osnovy projevů na III. kongresu Kominterny aj., jsou svědectvím Leninova hlubokého zájmu o vývoj komunistické strany v Anglii, Francii, Československu, Německu, Polsku, Itálii, Maďarsku a v dalších zemích a dokladem o jeho pomoci těmto stranám.

Čtyřicátý čtvrtý svazek obsahuje rovněž Rozhovor s delegací Mongolské lidové republiky, v němž Lenin vytýčuje cesty k socialismu v zemích s předkapitalistickým společenským zřízením a pojednává o zvláštnostech taktiky revolučních stran ve specifických podmínkách těchto zemí. V odpovědi na dotaz mongolské delegace, co považuje pro jejich zemi za nejdůležitější, Lenin konstatoval, že »je pro každého pracujícího člověka vaší země jediné správnou cestou bojovat za státní a hospodářskou nezávislost, opírající se o spojení s dělníky a rolníky Sovětského Ruska. Tento boj se nedá vést izolovaně« (s. 261). Dále pak vyslovil přesvědčení, že »z ostrůvků nového ekonomického řádu . . . vznikne nový, nekapitalistický ekonomický systém aratského Mongolska« (s. 262).

Ve 44. svazku je poprvé uveřejněno 13 dokumentů: Původní poznámky k tezím o taktice Kominterny, Poznám-

ky a osnovy projevů na III. kongresu Kominterny, Usnesení politického byra ÚV KSR(b) o evidenci darů od evropských dělníků, Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o čerpání ze zlatého fondu, Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o převedení A. G. Šljapnikova na práci v zásobování, Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o řízení bavlnářského průmyslu, Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) z 8. listopadu 1921, Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o taktice jednotné fronty, Návrh směrnice pro zástupce vedoucího a pro všechny členy janovské delegace, Dopis členům politického byra ÚV KSR(b) s připomínkami k návrhu rezoluce prvního rozšířeného pléna exekutivy Kominterny o účasti na konferenci tří internacionál, Sdělení V. M. Molotovovi pro členy politického byra ÚV KSR(b) s návrhem usnesení o nótě Itálii, Usnesení politického byra ÚV KSR(b) z 11. března 1922 a Návrh usnesení ÚV KSR(b) o úkolech sovětské delegace v Janově.

Kromě toho je tu poprvé uveřejněno v plném znění šest dokumentů: Dopis A. D. Cjurupovi s návrhem usnesení CÚVV a sdělení členům politického byra ÚV KSR(b), Vzkaz J. V. Stalinovi s návrhem usnesení politického byra ÚV KSR(b) o vytvoření federace zakavkazských republik, Projev na I. sjezdu pracovníků v zemědělství Moskevské gubernie 29. listopadu 1921, Návrh směrnice ÚV KSR(b) pro sovětskou delegaci na janovskou konferenci, Dopis G. V. Čičerinovi o směrnících ÚV KSR(b) pro sovětskou delegaci na janovskou konferenci, O úkolech lidového komisariátu spravedlnosti za nové ekonomické politiky. Dopis D. I. Kurskému.

Podle rukopisu je ve svazku poprvé uveřejněn Návrh tezí O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky.

Svazek obsahuje víc než 90 dokumentů, které byly již dříve uveřejněny převážně v publikacích edice Leninskij

sborník, avšak do souborného vydání Leninových děl dosud zařazeny nebyly.

V oddílu Přípravné materiály je 20 dokumentů. Jsou to osnovy referátů a projevů na sjezdech a konferencích, osnovy článků a brožur, poznámky k nejdůležitějším usnesením a rezolucím stranických orgánů, Osnovy tezí O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky, Poznámky z rozhovoru s A. M. Gorkým aj. S výjimkou Osnovy referátu na II. celoruském sjezdu výborů pro politickou osvětu jsou také všechny tyto dokumenty uveřejněny v souborném vydání Leninových děl poprvé.

V Příloze svazku je otištěn Dotazník pro celoruskou evidenci členů KSR(b) z 13. února 1922 s údaji vyplněnými Leninem.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU
PŘI ÚV KSSS

*III. KONGRES
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY'*

22. ČERVNA — 12. ČERVENCE 1921

T E Z E R E F E R Á T U O T A K T I C E K S R

1. MEZINÁRODNÍ POSTAVENÍ RSFSR

Pro mezinárodní postavení RSFSR je v současné době charakteristická určitá stabilita, která je sice nanejvýš vratká, ale přece jen vytvořila ve světové politice osobitou konjunkturu.

Tato osobitost spočívá v tom, že mezinárodní buržoazie je na jedné straně plna zběsilé nenávisti a nepřátelství vůči Sovětskému Rusku a je odhodlána kdykoli se na ně vrhnout a zničit je. Na druhé straně veškeré pokusy buržoazie o vojenskou intervenci, které ji stály stamilióny franků, skončily naprostým nezdarem, přestože byla sovětská moc tehdy slabší než dnes a ruští statkáři a kapitalisté měli na území RSFSR celé armády. Ve všech kapitalistických zemích neobyčejně zesílil odpor proti válce se Sovětským Ruskem, který podněcuje revoluční hnutí proletariátu a zachvacuje obrovské vrstvy maloburžoazní demokracie. Rozpory mezi zájmy různých imperialistických zemí se vyhrotily a den ze dne se stále více prohlubují. V nebývalé míře se vzrývá revoluční hnutí mezi stamilióny utlačených národů Východu. Všechny tyto okolnosti způsobily, že mezinárodní imperialismus nebyl s to Sovětské Rusko zničit, přestože je mnohem silnější, a byl nucen ho prozatímne uznat, anebo aspoň zčásti uznat a uzavírat s ním obchodní smlouvy.

Vytvořila se sice velmi nepevná a velmi labilní, ale přece jen taková rovnováha, že socialistická republika může existovat — i když samozřejmě ne dlouho — v kapitalistickém obklíčení.

2. POMĚR TŘÍDNÍCH SIL V MEZINÁRODNÍM MĚŘÍTKU

Za této situace se ve světě vytvořil takovýto poměr třídních sil:

Mezinárodní buržoazie teď nemůže vést otevřenou válku proti Sovětskému Rusku, a tak vyčkává, číhá na okamžik, kdy jí okolnosti dovolí znovu se do této války pustit.

Proletariát vyspělých kapitalistických zemí si už všude postavil do čela svůj předvoj, komunistické strany, které se rozrůstají a vytrvale směřují k získání většiny proletariátu v každé zemi, odbourávají vliv starých tradeunionistických byrokratů a horních vrstev dělnické třídy v Americe i v Evropě, demoralizovaných imperialistickými výsadami.

Maloburžoazní demokracie kapitalistických zemí, jejíž vedoucí část reprezentuje Druhá a Dvaapůltá internacionála, je v současné době hlavní oporou kapitalismu, neboť pod jejím vlivem zůstává značná část průmyslových dělníků a zaměstnanců obchodních firem, kteří se obávají, že by je revoluce mohla připravit o jejich relativní maloměšťácký blahobyt plynoucí z imperialistických výsad. Avšak narůstající hospodářská krize všude zhoršuje postavení širokých mas, a tato okolnost spolu se stále očividnější neodvratností dalších imperialistických válek, pokud bude zachován kapitalismus, činí tuto oporu den ze dne nejistější.

Pracující masy koloniálních a polokoloniálních zemí, jež tvoří převážnou většinu obyvatel světa, probudila k politickému životu už na počátku 20. století zejména revoluce v Rusku, v Turecku, v Persii a v Číně. Imperialistická válka v letech 1914—1918 a nastolení sovětské moci v Rusku definitivně přeměnily tyto masy v aktivního činitele světové politiky a revolučního odstranění imperialismu, jakkoli se to vzdělaní příslušníci maloburžoaz-

zie v Evropě i v Americe včetně vůdců Druhé a Dvaapůlté internacionály² podnes zdráhají přiznat. V čele těchto zemí je britská Indie, v níž revoluce dozrává tím rychleji, čím větší úlohu v ní mají průmysloví a železniční dělníci a čím bestiálnější teror tam praktikují Angličané, kteří se stále častěji uchylují k hromadnému vraždění (Amritsar)³, veřejným výpraskům atd.

3. POMĚR TŘÍDNÍCH SIL V RUSKU

Pro vnitropolitickou situaci v Sovětském Rusku je určující, že tu poprvé ve světových dějinách po celou řadu let existují pouze dvě třídy: proletariát odchovaný desítiletími ještě velmi mladého, zároveň však vyspělého strojového velkopřumyslu, a drobné rolnictvo tvořící převážnou většinu obyvatelstva.

Velcí pozemkoví vlastníci a kapitalisté v Rusku nevy-mizeli, byli však úplně vyvlastněni a jako třída úplně politicky rozdraceni až na její zbytky, které se poschovávaly mezi státní zaměstnance sovětské moci. Třídní organizaci si udrželi jen v zahraničí jako emigrace čítající asi tak půldruhého až dva milióny osob a disponující víc než padesáti deníky všech buržoazních a »socialistických« (tj. maloburžoazních) stran, zbytky armády a početnými styky s mezinárodní buržoazií. Tato emigrace usiluje ze všech sil a všemi prostředky o likvidaci sovětské moci a obnovení kapitalismu v Rusku.

4. PROLETARIÁT A ROLNICTVO V RUSKU

Za takovéto vnitřní situace v Rusku je hlavním úkolem jeho proletariátu jakožto vládnoucí třídy, aby správně stanovil a prováděl opatření nezbytná k vedení rolnictva,

k vytvoření pevného svazku s ním a k dlouhé řadě postupných přechodů k zespolečenštěné a mechanizované zemědělské velkovýrobě. Tento úkol je v Rusku obzvlášť náročný jednak proto, že naše země je zaostalá, a jednak proto, že byla po sedm let neobyčejně pustošena imperialistickou a občanskou válkou. Ale i bez ohledu na tuto zvláštnost patří tento úkol k nejtěžším úkolům socialistické výstavby, které budou muset řešit všechny kapitalistické země, snad jenom s výjimkou Anglie. Ale ani v případě Anglie nesmíme zapomínat, že i když má velmi slabou třídu drobných zemědělských pachtýřů, má zato mimořádně vysoké procento dělníků a zaměstnanců žijících maloburžoazním způsobem na úkor faktického ztrocení stamiliónů lidí v koloniích, které »patří« Anglii.

Proto význam epochy, kterou dnes Rusko prožívá, spočívá z hlediska vývoje světové proletářské revoluce jakožto jednotného procesu v tom, prakticky vyzkoušet a ověřit si politiku proletariátu, který má ve svých rukou státní moc, vůči početným vrstvám maloburžoazie.

5. VOJENSKÝ SVAZEK PROLETARIÁTU A ROLNICTVA V RSFSR

Základy pro správný vztah mezi proletariátem a rolnictvem v Sovětském Rusku byly položeny v letech 1917—1921, kdy nápor kapitalistů a statkářů, podporovaných jak veškerou světovou buržoazií, tak i všemi stranami maloburžoazní demokracie (esery a menševiky), vedl k vytvoření, upevnění a zformování vojenského svazku proletariátu a rolnictva na obranu sovětské moci. Občanská válka je nejvyhrocenější formou třídního boje, a čím ostřejší je tento boj, tím rychleji se v zápalu boje vytrácejí všechny maloburžoazní iluze a předsudky, tím názorněji ukazuje sama praxe i těm nejzaostalejším vrstvám rolnictva, že ho může zachránit jedině diktatura

proletariátu a že eseři a menševici jsou ve skutečnosti jen přísluhovači statkářů a kapitalistů.

Ale třebaže vojenský svazek proletariátu a rolnictva vznikl — a nemohl nevzniknout — jako první forma jejich nerozborného spojenectví, nebyl by se udržel bez určitého ekonomického svazku těchto tříd ani několik týdnů. Rolníci získali od dělnického státu veškerou půdu a ochranu před statkáři a kulaky; dělníci získávali od rolníků potraviny na úvěr až do obnovení velkého průmyslu.

6. PŘECHOD K NORMÁLNÍM HOSPODÁŘSKÝM VZTAHŮM MEZI PROLETARIÁTEM A ROLNICTVEM

Ze socialistického hlediska může být svazek drobných rolníků a proletariátu zcela normální a stabilní jedině tehdy, až bude plně obnovena doprava a až velký průmysl umožní proletariátu poskytnout rolníkům směnou za potraviny všechny výrobky, které potřebují pro sebe i pro zvelebení svého hospodářství. Při nesmírné zpuštěnosti země však rozhodně nebylo možné dosáhnout toho ihned. V neslýchaně obtížné válce proti statkářům mohl nedostatečně zorganizovaný stát nejspíše obstát tak, že zavedl povinné odvádění všech přebytků. Neúroda a nedostatek krmiv v roce 1920 ještě zhoršily už i tak neúnosnou bídu rolníků, takže bylo naprosto nevyhnutelné okamžitě přejít k naturální dani.

Přiměřená naturální daň rázem citelně zlepšuje situaci rolnictva a zároveň vzbuzuje jeho zájem o rozšiřování osevních ploch a lepší obdělávání půdy.

Naturální daň je přechod od rekvizic všech obilních přebytků rolníků k normální socialistické směně výrobků mezi průmyslem a zemědělstvím.

7. PROČ A ZA JAKÝCH PODMÍNEK PŘIPOUŠTÍ SOVĚTSKÁ MOC KAPITALISMUS A KONCESE

Naturální daň přirozeně znamená, že rolník může volně disponovat přebytky, jež mu zbyly po odvedení daně. Pokud stát nebude s to poskytnout rolníkovi směnou za všechny tyto přebytky výrobky socialistické továrny, potud bude volný obchod s přebytky nutně znamenat svobodný rozvoj kapitalismu.

Ten však není v daných mezích pro socialismus nijak nebezpečný, dokud zůstává v rukou proletariátu doprava a velký průmysl. Rozvoj kapitalismu, kontrolovaného a regulovaného proletářským státem (čili v *tomto* smyslu »státního« kapitalismu), je naopak v tak mimořádně zpusťošené a zaostalé maloroľnické zemi žádoucí a nezbytný (samozřejmě jen do určité míry), neboť může urychlit *okamžitý* vzestup roľnického hospodaření. Ještě víc to platí o koncesích: bez jakékoli denacionalizace pronajímá dělnický stát zahraničním kapitalistům určité doly, lesy, ropná pole a některé podniky, aby od nich získal další zařízení a stroje, které mohou urychlit obnovení sovětského velkého průmyslu.

Je nesporné, že část velmi cenných produktů, které koncesionáři takto získají pro sebe, je daní, kterou dělnický stát platí buržoazii na celém světě; nijak to nezastíráme, ale musíme si být přitom jasně vědomi, že je pro nás výhodné tuto daň zaplatit v zájmu co nejrychlejšího obnovení našeho velkého průmyslu a citelného zlepšení situace dělníků a roľníků.

8. ÚSPĚCHY NAŠÍ ZÁSOBOVACÍ POLITIKY

Zásobovací politika Sovětského Ruska v letech 1917—1921 byla nepochybně velmi těžkopádná, nedokonalá a vedla k mnoha přehmatům. Při jejím provádění došlo k celé řadě chyb. Vcelku to však byla za daných okolností jediná možná politika. A také splnila svůj historický úkol: ve zrušené a zaostalé zemi zachránila proletářskou diktaturu. Nesporný je též fakt, že se tato politika postupně zdokonalovala. Během prvního roku naší svrchované moci (od 1. 8. 1918 do 1. 8. 1919) nashromáždil náš stát 110 miliónů pudů* obilí, ve druhém roce 220 a ve třetím už přes 285 miliónů pudů. Teď, když už máme praktické zkušenosti, vytkli jsme si za úkol získat 400 miliónů pudů obilí (výše naturální daně je 240 miliónů pudů) a počítáme s tím, že se nám to podaří. Dělnický stát může ekonomicky pevně stát na vlastních nohou a pozvolna, ale vytrvale obnovovat velký průmysl a budovat normální finanční soustavu jedině tehdy, bude-li mít k dispozici dostatečný fond potravin.

9. MATERIÁLNÍ ZÁKLADNA SOCIALISMU A PLÁN ELEKTRIFIKACE RUSKA

Jedinou materiální základnou socialismu může být strojo-
vý velkopřmysl, schopný reorganizovat i zemědělství. Nemůžeme se však omezit jen na tuto obecnou tezi. Musíme ji konkretizovat. Velkopřmysl na úrovni nejmodernější techniky a schopný reorganizovat zemědělství se neobejde bez elektrifikace celé země. Museli jsme proto vypracovat vědecký plán elektrifikace RSFSR a také jsme tento úkol splnili. Projekt, na němž se podílelo víc než

* Pud — 16,38 kg. *Čes. red.*

200 nejlepších vědců, inženýrů a agronomů Ruska, byl už dokončen, ve formě objemného díla vydán tiskem^[90] a rámcově schválen VIII. celoruským sjezdem sovětů v prosinci 1920^[92]. Nyní se už připravuje svolání celoruského sjezdu elektrotechniků, který se sejde v srpnu 1921, podrobně posoudí celý tento projekt a předloží jej státním orgánům k definitivnímu schválení.⁴ První etapa elektrifikačních prací je rozvržena na 10 let a bude vyžadovat asi 370 miliónů pracovních dnů.

Jestliže jsme v roce 1918 postavili 8 nových elektráren (o výkonu 4757 kW), v roce 1919 se tento počet zvýšil už na 36 (o výkonu 1648 kW) a v roce 1920 na 100 elektráren (o výkonu 8699 kW).

I když je to pro tak obrovskou zemi jako naše jen velmi skromný začátek, přece jen už tu začátek je, práce se rozběhla a pokračuje stále úspěšněji. Po imperialistické válce, kdy se na milión zajatců v Německu seznámilo s vyspělou, moderní technikou, a po těžkých, ale zocelujících zkušenostech tříleté občanské války už není rolník v Rusku týmž rolníkem, jakým byl za starých časů. Každý další měsíc se stále více a názorněji přesvědčuje o tom, že jedině pod vedením proletariátu se masy drobných rolníků mohou vymanit z područí kapitálu a dospět k socialismu.

10. ÚLOHA »ČISTÉ DEMOKRACIE«, DRUHÉ A DVAAPŮLTÉ INTERNACIONÁLY, ESERŮ A MENŠEVIKŮ JAKOŽTO SPOJENCŮ KAPITÁLU

Diktatura proletariátu neznamená ukončení třídního boje, nýbrž jeho pokračování v nové podobě a novými prostředky. Dokud existují třídy, dokud buržoazie svržená v jedné zemi zesateronásobuje své útoky proti socialis-

mu v mezinárodním měřítku, do té doby je tato diktatura nezbytná. Třída drobných rolníků nutně bude v přechodném období často jednat nerozhodně. Těžkosti přechodného období a vliv buržoazie nezbytně vyvolají čas od času názorové kolísání těchto mas. Před proletariátem, oslabeným a do jisté míry i deklasovaným destrukcí jeho životní základny, strojového velkopřemyslu, stojí mimořádně obtížný a náročný historický úkol: pevně čelit všemu tomu kolísání a dovršit osvobození práce od jařma kapitálu až do konce.

Politickým výrazem kolísání maloburžoazie je politika maloburžoazních demokratických stran, tj. stran Druhé a Dvaapůlté internacionály, jakými je v Rusku strana eserů (socialistů-revolucionářů) a strana menševiků. Tyto strany přenesly teď své hlavní štáby i tisk do ciziny, vytvořily fakticky společný blok s veškerou buržoazní kontrarevolucí a věrně jí slouží.

Protřelí vůdcové ruské velkoburžoazie a v jejich čele Miljukov, předák strany kadetů (konstitučních demokratů), zcela jasně, přesně a otevřeně ocenili tuto úlohu maloburžoazní demokracie, tj. eserů a menševiků. V souvislosti s kronšadtským povstáním, ve kterém — jak se ukázalo — spojili své síly menševici, eseři a bělogvardějci, se Miljukov vyslovil pro heslo »sověty bez bolševiků« (Pravda z roku 1921, č. 64 [6], citát z pařížského listu *Poslednije novosti*⁵⁾). Dále tuto myšlenku rozvinul v tom smyslu, že je třeba »vzdát čest a chválu« eserům a menševikům, neboť právě jejich úkolem bude učinit *první krok k odstranění bolševiků od moci*. Miljukov, vůdce velkoburžoazie, si vzal správné ponaučení ze všech revolucí, jež dokázaly, že maloburžoazní demokracie není schopna udržet moc, neboť vždycky slouží jen k zastírání diktatury buržoazie a tvoří pouhý stupínek k neomezené moci buržoazie.

Proletářská revoluce v Rusku znovu a znovu potvrzuje tyto zkušenosti z let 1789—1794 a 1848—1849, potvrzu-

je Engelsova slova napsaná v dopisu Bebelovi 11. prosince 1884:

»Čistá demokracie . . . může za revoluce získat dočasně na významu . . . jako poslední spása veškerého buržoazního a dokonce i feudálního hospodářství . . . Tak posílily veškeré feudálně byrokratické vrstvy v březnu až září 1848 liberály, aby udržely na uzdě revoluční masu . . . Rozhodně bude za krize i po ní naším jediným protivníkem veškerá reakce seskupená kolem čisté demokracie, a na to podle mého názoru nesmíme zapomínat« (uveřejněno rusky v listu *Kommunističeskij trud*⁶, 1921, č. 360 z 9. 6. 1921, v článku soudruha V. Adoratského *Marx a Engels o demokracii*⁵). Německy vyšlo v knize F. Engels, *Politická závěť*¹⁴⁷, Berlín 1920, č. 12, *Mezinárodní knihovna mládeže*, s. 19).⁷

N. Lenin

Moskva, Kreml 13. 6. 1921

*Vyšlo roku 1921 v Moskvě
jako brožura
tiskového oddělení Kominterny*

Podle rukopisu

DOPIS O. V. KUUSINENOVI
 A PŘIPOMÍNKY
 K NÁVRHU TEZÍ
 O ORGANIZAČNÍ VÝSTAVBĚ
 KOMUNISTICKÝCH STRAN,
 O METODÁCH A NÁPLNI
 JEJICH PRÁCE⁸

Soudruhu *Kuusinenovi*

Spěchá

Adresa: u finských komunistů
 nebo v Kominterně

10. 6.

Soudruhu Kuusineně!

S velkým potěšením jsem si přečetl Váš článek (tři kapitoly) i teze.

Přikládám své připomínky k tezím.

Radím Vám: měl byste okamžitě vyhledat nějakého *německého* soudruha (rodilého Němce), aby Vám *rozhodně opravil* německý text (článek i tezí). Třeba by také mohl tento soudruh z Vašeho pověření přednést Váš článek *jako referát* na III. kongresu (pro německé delegáty bude mnohem snazší poslouchat *Němce*)⁹.

Radím Vám: konec (tezí) škrtněte!

Mnohem podrobněji napište o propagandě a agitaci — zejména o tisku, ale i o individuální propagandě.

Podle mého názoru *se* musíte na *tomto* kongresu *postarat* o referát Vy. Ještě dnes o tom napíšu Zinovjevovi^[64].

Srdečně Vás zdravím!

Váš Lenin

Teze

(Teze 6 neboli) čl. 6, odstavec 2, poslední věta
by měla znít:

»Tuto tendenci do určité míry nutně dědí . . . ze svého prostředí . . .«

A další věta by měla znít:

»Komunistická strana *musí* tuto tendenci *překonat* soustavnou, vytrvalou organizační prací a *neustálým* jejím zlepšováním a opravováním . . .«

(Teze 7 neboli) čl. 7:

Je třeba důkladněji vyložit, že právě to většině legálních stran na Západě chybí. Chybí *každodenní* práce (*revoluční* práce) *každého* člena strany.

To je největší zlo.

A změnit to — to bude největší potíže. *Ale právě to je nejdůležitější.*

Čl. 10.

Mnohem důkladněji.

Víc podrobností.

Příklady.

Význam novin.

»Naše« noviny ve srovnání s *běžnými* kapitalistickými novinami:

Práce pro »naše« noviny.

Příklad: ruské noviny z let 1912—1913.

Boj proti buržoaznímu tisku. Odhalování jeho prodejnosti, prolhanosti atd.

Rozšiřování letáků.

Osobní agitace v domech.

Nedělní výlety **atd.**

Mnohem, mnohem podrobněji.

Čl. 11 — také mnohem, mnohem podrobněji.

Čl. 13. Podávání zpráv o činnosti a jejich *prodiskutovávání* v »buňkách«.

Referáty o nepřátelských, *zvláště o maloburžoazních* organizacích (Labour Party, socialistické strany atd.).

Podrobněji o závazných principech v práci *mezi masami* neorganizovaného proletariátu a proletariátu organizovaného ve žluťáckých odborech (včetně Druhé a Dvaapůlté internacionály) *a mezi neproletářskými* vrstvami *pracujících*.

Čl. 26 a 27.

To sem nepatří.

To není »organizační otázka«.

Toto téma raději zpracovat ve zvláštním článku pro *Kommunističeskij internacional*¹⁰, například pod názvem Organizační otázky v revolučních obdobích nebo tak nějak.

Anebo: Začínající revoluce a naše úkoly (na podkladě zkušeností z Ruska a Finska).

*Napsáno 10. června 1921
Poprvé otištěno roku 1958 v časopisu
Problemy mira i socializma, č. 3*

*Podle rukopisu
Přeloženo z němčiny*

PROJEV K ITALSKÉ OTÁZCE¹¹

28. ČERVENA

Soudružky a soudruzí! Chtěl bych odpovědět hlavně soudruhu Lazzarimu. Řekl: »Uvádějte konkrétní fakta, ne slova.« Výborně. Jenže prozkoumáme-li vývoj reformisticko-oportunistické tendence v Itálii, budou to jenom slova, anebo fakta? Vy totiž ve svých projevech i v celé své politice přehlížíte okolnost velmi příznačnou pro socialistické hnutí v Itálii, že tam totiž už dlouhou dobu existuje nejen tato tendence, nýbrž i oportunisticko-reformistická skupina. Ještě se dobře pamatuji na dobu, kdy Bernstein teprve začínal rozvíjet svou oportunistickou propagandu, která skončila sociálpatriotismem, zradou a bankrotem II. internacionály. Už od těchto dob známe Turatiho nejen podle jména, ale i z jeho propagandistického působení v italské straně a v italském dělnickém hnutí, které dezorganizoval po celých dvacet let, jež od té doby uplynula. Pro nedostatek času nemohu dopodrobna prostudovat materiál o italské straně, avšak za jeden z nejzávažnějších dokumentů považuji zprávu o konferenci Turatiho a jeho přátel v Reggiu nell'Emilia¹², uveřejněnou v jednom z italských buržoazních listů, nepamatují se už, zda v listu Stampa¹³ nebo v Corriere della Sera¹⁴. Tuto zprávu jsem porovnal s tím, co bylo uveřejněno v Avanti!¹⁵. Není to dostatečně průkazné? Po II. kongresu Kominterny jsme v diskusi se Serratim a jeho přáteli otevřeně řekli^[129], jaká je podle našeho přesvědčení situace. Řekli jsme jim, že italská strana se nemůže stát stranou komunistickou, dokud ve svých řadách trpí takové lidi, jako je Turati.

Co je to — politická fakta, nebo zase jen slova? A když jsme po II. kongresu Komunistické internacionály otevřeně řekli italskému proletariátu: »Nespolčujte se s reformisty, s Turatim,« a když Serrati začal v italském tisku publikovat články proti Komunistické internacionále a svolal zvláštní poradu reformistů¹⁶, to všechno jsou taky jen slova? Vždyť tohle už bylo víc než rozkol, to už bylo založení nové strany. A nevidět to by mohl leda slepý. Proto má uvedený dokument pro tuto otázku rozhodující význam. Všichni, kdo se zúčastnili konference v Reggio nell'Emilia, musí být ze strany vyloučeni, protože jsou to menševici, ne ruští, ale italští menševici. Lazzari řekl: »My známe psychologii italského lidu.« Já osobně bych si to o ruském lidu tvrdit netroufal, ale o to tu nejde. »Italští socialisté dobře rozumějí duši italského lidu,« tvrdil Lazzari. Je to možné, nechci to popírat. Ale že italští socialisté neznají italský menševismus, to dosvědčují konkrétní skutečnosti i zatvrzelá neochota jej vymýtit. Proto musíme říct: i když je to smutné, jsme nuceni potvrdit rezoluci naší exekutivy. Strana, která trpí ve svých řadách oportunisty a reformisty à la Turati, nemůže být součástí Komunistické internacionály.

»Proč máme měnit název strany?« ptá se soudruh Lazzari. »Vždyť ten nynější plně vyhovuje.« My však s takovým názorem nemůžeme souhlasit. Známe dějiny II. internacionály, její úpadek a bankrot. Cožpak neznáme dějiny německé strany? A nevíme snad, že největším neštěstím dělnického hnutí v Německu je to, že se neodhodlalo k roztržce už před válkou? Doplatilo na to svými životy 20 000 dělníků, které scheidemannovci a centristé svou polemikou proti německým komunistům a svými stíženostmi na ně vydali napospas německé vládě.¹⁷

Neodehrává se snad dnes před našima očima v Itálii totéž? Italská strana nikdy nebyla opravdu revoluční. Jejím největším neštěstím je, že se nerozešla se svými menševiky a reformisty už před válkou a že reformisté zůstali dál ve

straně. Soudruh Lazzari říká: »Zcela uznáváme, že se nutně musíme rozejít s reformisty; rozcházejí se jediné v tom, že my jsme nepokládali za nutné udělat to už na livornském sjezdu.« Ale fakta svědčí o něčem jiném. O italském reformismu tu nediskutujeme poprvé. Když jsme se vloni o tom dohadovali se Serratim, zeptali jsme se ho: »Promiňte, ale proč se italská strana nemůže s nimi rozejít okamžitě, proč se to má odkládat?« A co nám na to Serrati odpověděl? Nic. Soudruh Lazzari cituje Frossardův článek^[149], kde se píše o tom, že »je třeba si počínat obratně a prozíravě«, a zřejmě v tom spatřuje argument pro sebe a proti nám. Podle mého se však mylí. Je to naopak skvělý argument pro nás a proti soudruhu Lazzarimu. Co asi řeknou italští dělníci, až jim bude muset vysvětlit své počínání a svůj odchod? Co jim odpovíte, uznají-li naši taktiku za prozíravou a obratnou na rozdíl od kličkování domnělé komunistické levice, která navíc mnohdy vlastně ani není komunistická, ale mnohem spíš připomíná anarchisty?

Co znamenají všechny povídačky Serratiho a jeho strany, že Rusové všemožně chtějí, aby je ostatní napodobovali? Žádáme pravý opak. Nestačí znát nazpaměť komunistické rezoluce a ohánět se při každé příležitosti revolučními hesly. To je málo a my jsme předem proti komunistům, kteří znají nazpaměť tu či onu rezoluci. První podmínkou opravdového komunismu je rozchod s oportunistem. S takovými komunisty, kteří se k tomu zavážou, budeme mluvit zcela nepokrytě a otevřeně a plným právem jim bez obalu řekneme: »Nedělejte žádné hlouposti, jedněte prozíravě a obratně.« Ale takhle budeme mluvit jenom s těmi komunisty, kteří se rozešli s oportunisty, což se o vás ještě říct nedá. A proto opakuji: doufám, že kongres schválí rezoluci exekutivy^[108]. Soudruh Lazzari řekl: »Procházíme přípravným obdobím.« To je svatá pravda. Procházíte přípravným obdobím. A první etapou tohoto období je rozchod s menševiky, podobný

našemu rozchodu s našimi menševiky v roce 1903. A tím, že německá strana se s menševiky nerozešla, trpí celá německá dělnická třída po celé dlouhé a vyčerpávající poválečné období v dějinách revoluce v Německu.

Soudruh Lazzari říká, že italská strana prochází přípravným obdobím. S tím zcela souhlasím. A první etapou by měl být opravdový, definitivní, jednoznačný a naprostý rozchod s reformismem. A teprve pak se masy plně postaví za komunismus. Druhá etapa rozhodně nebude spočívat v omílání revolučních hesel. Bude spočívat v tom, že italská strana přijme za své naše prozíravé a obratné rezoluce, které vždy zůstanou takovými a vždy se v nich bude opakovat, že stěžejní revoluční zásady se musí přizpůsobit zvláštnostem různých zemí.

Revoluce v Itálii bude probíhat jinak než v Rusku. Začne jiným způsobem. Jakým? To nevíme ani my, ani vy. Italští komunisté nevyvíjejí vždy dostatečné úsilí jako komunisté. Když se v Itálii obsazovaly továrny, zachoval se tam aspoň jeden člověk jako komunista?¹⁸ Ne, o komunismu se tehdy ještě v Itálii nedalo mluvit; dalo se snad mluvit o určitém anarchismu, ale naprosto ne o marxistickém komunismu. K tomu se teprve musí masy dělníků dopracovat, osvojit si jej na základě zkušeností z revolučního boje. A prvním krokem na této cestě je definitivní rozchod s menševiky, kteří přes dvacet let spolupracovali s buržoazní vládou. Je docela dobře možné, že Modigliani, kterého jsem měl příležitost částečně poznat na zimmerwaldské a kientalské konferenci, je politik natolik obratný, že nevstoupí do buržoazní vlády, ale zůstane v ústředí socialistické strany, kde může buržoazii prospět mnohem víc. Ale už celá teoretická pozice, veškerá propaganda i veškerá agitace skupiny Turatiho a jeho přátel znamenají spolupráci s buržoazií. Nedokazují to snad početné citáty v projevu Gennariho? Ano, to je ona jednotná fronta, kterou už připravil Turati. Proto musím soudruhu Lazzarimu říct: Takovými řečmi, jako byl váš pro-

jev a projev, který tu pronesl soudruh Serrati, se revoluce nepřipravuje, nýbrž dezorganizuje. (V ý k ř i k y: »Bravo!« P o t l e s k.)

V Livornu jste měli výraznou většinu. Získali jste 98 000 hlasů proti 14 000 hlasů reformistů a 58 000 hlasů komunistů. To je pro začátek ryze komunistického hnutí v zemi, jako je Itálie, s jejími známými tradicemi, bez dostatečné přípravy k rozkolu, pro komunisty veliký úspěch.

Je to velké vítězství, hmatatelný důkaz ilustrující skutečnost, že dělnické hnutí v Itálii se bude vyvíjet rychleji než naše hnutí v Rusku, neboť znáte-li čísla týkající se našeho hnutí, pak je vám známo, že v únoru 1917, po pádu carismu a za buržoazní republiky, jsme ve srovnání s menševiky byli ještě v menšině. A to jsme měli za sebou patnáct let urputného boje a roztržek. U nás se sice pravé křídlo nerozvinulo, ale nebylo to tak jednoduché, jak si myslíte, když o Rusku mluvíte pohrdavým tónem. V Itálii se nesporně budou věci vyvíjet docela jinak. My jsme po patnáctiletém boji proti menševíkům a po pádu carismu začali pracovat s mnohem menším počtem stoupenců. Vy máte 58 000 komunisticky smýšlejících dělníků proti 98 000 sjednocených centristů, kteří zaujímají nerozhodné stanovisko. To je důkaz a to je fakt, který musí zcela přesvědčit všechny, kdo nechtějí zavírat oči před masovým hnutím italských dělníků. Není možné dosáhnout všeho naráz. Už to je však důkaz, že za námi stojí dělnické masy, ne staří vůdcové, ne byrokrati, ne profesori, ne žurnalisté, ale skutečně vykořisťovaná třída, předvoj vykořisťovaných. A to je také svědectví, jak velké chyby jste se dopustili v Livornu. To je fakt. Měli jste k dispozici 98 000 hlasů, ale raději jste se spojili se 14 000 reformisty proti 58 000 komunistů. Dokonce i tehdy, kdyby tito komunisté nebyli skutečnými komunisty, ale jen stoupeneci Bordigovými, což není pravda, protože Bordiga po II. kongresu zcela loajálně prohlásil, že se zříká jakéhokoli

anarchismu a antiparlamentarismu, měli jste jít s nimi. Ale co jste zatím udělali vy? Dali jste přednost spojenectví se 14 000 reformisty a rozešli jste se s 58 000 komunisty, a to je nejlepší důkaz, že politika Serratiho byla pro Itálii neštěstím. My jsme nikdy nechtěli, aby Serrati v Itálii napodoboval revoluci v Rusku. To by bylo bláhové. Jsme dost rozumní a pružní, abychom se dokázali vyvarovat takové hlouposti. Jenže Serrati dokázal, že jeho politika v Itálii nebyla správná. Je možné, že musel lavírovat. To je výraz, který tu před rokem ze všeho nejčastěji opakoval. Říkal: »Dovedeme lavírovat, nechceme otrocky napodobovat. To by bylo idiotství. Budeme muset lavírovat, abychom se rozešli s oportunistem. Vy Rusové v tomhle neumíte chodit. My Italové jsme v tomto směru zdatnější. Ještě uvidíme.« A co jsme uviděli? Serrati velkolepě lavíroval. Rozešel se s 58 000 komunisty. A teď sem soudruzi přijíždějí a říkají: »Když nás od sebe odstrčíte, masy z toho budou zmatené.« Ne, soudruzi, mýlíte se. Dělnické masy v Itálii jsou zmatené teď a jen jim prospěje, když jim řekneme: »Vyberte si, italští dělníci, mezi Komunistickou internacionálou, která nikdy nebude žádat, abyste otrocky napodobovali Rusy, a mezi menševiky, které my známe dvacet let a které nikdy nestrpíme po svém boku v opravdu revoluční Komunistické internacionále.« Tohle řekneme italským dělníkům. Jaký bude výsledek, o tom není pochyby. Dělnické masy půjdou s námi. (Bouřlivý souhlas.)

*Novinová zpráva otištěna
1. července 1921 v listech
Pravda, č. 141 a Izvěstija VCIK, č. 141
V plném znění otištěno 4. července 1921
v publikaci Bjulletěň Tret'jeho kongressa
Kommunističeskogo Internacionala, č. 8*

*Podle textu knihy
Tretij Vsemirnyj kongress
Kommunističeskogo
Internacionala.
Stenografičeskij otčet,
Petrohrad 1922*

PROJEV NA OBRANU TAKTIKY
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY
1. ČERVENCE

Soudružky a soudruzí! K své velké lítosti se musím omezit na sebeobranu. (Smích.) Říkám — k velké lítosti, protože když jsem se seznámil s projevem soudruha Terraciniho a s připomínkami předloženými třemi delegacemi, přešel bych velmi rád do útoku, neboť proti názorům, které hájil Terracini a zmíněné tři delegace, je nezbytné vystoupit ofenzívně.¹⁹ Jestliže kongres energicky nezaútočí proti těmto mylným názorům, proti těmto »levičáckým« pošetilostem, je celé hnutí odsouzeno k záhubě. To je mé hluboké přesvědčení. Jsme však organizovaní a ukáznění marxisté. Nemůžeme se spokojovat s řečnickými vystoupeními proti jednotlivým soudruhům. Nám Rusům se už z levičáckých frází zvedá žaludek. Jsme zastánci organizace. Při vypracovávání svých plánů musíme postupovat organizovaně a snažit se najít správnou linii. Pro nikoho není samozřejmě tajemstvím, že naše teze jsou kompromisem. A proč by ne? Mezi komunisty, kteří svolávají už třetí kongres a kteří si vypracovali určité sěžejní zásady, jsou kompromisy za jistých okolností nevyhnutelné. Naše teze, které předložila ruská delegace, byly velmi pečlivě prostudovány a zpracovány a jsou výsledkem dlouhých úvah a porad s různými delegacemi. Jejich cílem je stanovit základní linii Komunistické internacionály a jsou nezbytně potřebné zejména nyní, kdy jsme skutečné centristy nejen formálně odsoudili, ale také je vyloučili ze strany. Taková jsou fakta. Pokládám proto za nutné tyto teze obhájit. Když teď přichází Terracini a ří-

ká, že musíme dál pokračovat v boji proti centristům, a potom vykládá, jak se oni chystají tento boj vést, pak prohlašují, že mají-li tyto připomínky představovat určitý směr, je zapotřebí proti tomuto směru nelítostně bojovat, protože jinak je zbytečné mluvit o komunismu a o Komunistické internacionále. Udivuje mě, že se pod zmíněnými návrhy nepodepsala KAPD²⁰. (S m í c h.) Jen si poslechněte, co hájí Terracini a co obsahují jeho připomínky. Začínají takto: »V prvním sloupci na s. 1 je třeba v 19. řádce škrtnout slovo „většina“ . . .« Většina! To je velice nebezpečné! (S m í c h.) A dál: místo slov »hlavní zásady« by se mělo dát slovo »cíle«. Hlavní zásady a cíle jsou dvě různé věci: vždyť pokud jde o cíle, budou s námi souhlasit i anarchisté, protože i oni jsou pro odstranění vykořisťování a třídních rozdílů.

Za svého života jsem se sice setkal a hovořil jen s několika anarchisty, ale to mi stačilo. Občas se mi podařilo shodnout se s nimi, pokud jde o cíle, ale nikdy pokud jde o zásady. Zásady — to není cíl, ani program, ani taktika, ani teorie. Taktika a teorie — to nejsou zásady. Čím se lišíme od anarchistů, pokud jde o zásady? Zásady komunismu požadují nastolit diktaturu proletariátu a uplatňovat v přechodném období donucování prostřednictvím státních orgánů. To jsou zásady komunismu, ale ne jeho cíl. A soudruzi, kteří podali takový návrh, se dopustili chyby.

Za druhé se tam praví, že se má vyškrtnout slovo »většina«. Přečtěte si to celé:

»III. kongres Komunistické internacionály přistupuje k revizi otázek taktiky vzhledem k tomu, že se v celé řadě zemí vyhrotila objektivní situace v revolučním smyslu a vznikla celá řada masových komunistických stran, které však nikde většinu dělnické třídy a její skutečně revoluční boj fakticky nevedly.«

A teď chtějí slovo »většina« škrtnout. Jestliže se nemůžeme dohodnout o tak prostých věcech, nevím, jak potom máme spolupracovat a vést proletariát k vítězství. Pak ne-

ní divu, že se nemůžeme dohodnout ani o zásadách. Ukažte mi stranu, která už získala většinu dělnické třídy. Terraciniho ani nenapadlo uvést nějaký příklad. Takový příklad totiž neexistuje.

Tedy: místo »zásad« máme dát »cíle« a slovo »většina« škrtnout. Pěkně děkuju! Na tohle nepřistoupíme. Dokonce ani německá strana, jedna z nejlepších, ani ta nemá za sebou většinu dělnické třídy. Taková je skutečnost. A my, které čeká ještě velmi těžký boj, se nebojíme tuto pravdu vyslovit, ale jsou tu s námi tři delegace, které nechtějí za-
čít pravdou, protože když kongres škrtně slovo »většina«, ukáže tím, že nechce slyšet pravdu. To je zcela jasné.

A další připomínka: »V prvním sloupci na s. 4 „je třeba“ v 10. řádce „škrtnout“ slova Otevřený dopis atd.«²¹. Už jsem dnes slyšel jeden projev, ve kterém jsem našel stejnou myšlenku. Ale tam to bylo zcela přirozené. Byl to projev soudruha Hempela, člena Komunistické dělnické strany Německa. Řekl: »Otevřený dopis byl aktem oportunistu.« K své velké lítosti a hlubokému studu jsem se už s podobnými názory setkal soukromě. Ale když se Otevřený dopis po tak dlouhé diskusi prohlašuje za oportunistický na kongresu, je to hanba a ostuda! Soudruh Terracini však teď jménem tří delegací přichází s tím, aby se slova Otevřený dopis škrtnla. Pročpak se tedy proti KAPD bojuje? Otevřený dopis je příkladný politický čin. To se konstatuje v našich tezích. A to musíme bezpodmínečně hájit. Je to příkladný čin ve smyslu prvního praktického kroku k získání většiny dělnické třídy. Kdo nechápe, že v Evropě, kde jsou takřka všichni proletáři zorganizováni, musíme získat většinu dělnické třídy, je pro komunistické hnutí ztracen, nikdy se ničemu nenaučí, když se tomu ještě nenaučil za celé tři roky velké revoluce.

Terracini říká, že jsme v Rusku zvítězili, i když byla strana ještě velmi malá. Nelíbí se mu, co je v tezích řečeno o Československu. Má k tomu 27 připomínek, a kdybych je tu chtěl kritizovat, pak bych musel jako někteří

řečníci mluvit nejméně tři hodiny . . . Bylo tu řečeno, že v Československu má komunistická strana 300 000 až 400 000 členů, že je nutné přesvědčit většinu, vytvořit nepřemožitelnou sílu a získávat další dělnické masy. Terracini se už chystá k útoku. Říká: Když už je ve straně 400 000 dělníků, k čemu ještě získávat další? Škrtnout! (S m í c h.) Bojí se slova »masy« a chce ho vymýtit. Sou-druh Terracini toho z revoluce v Rusku moc nepochopil.

V Rusku jsme sice měli malou stranu, jenže mimoto šla s námi v celé zemi také většina sovětů dělnických a rolnických zástupců. (V ý k ř i k: »Správně!«) Kde máte něco podobného u vás? S námi šla skoro polovina armády, která tehdy čítala nejméně 10 miliónů mužů. Zdalipak jde i s vámi většina armády? Ukažte mi takovou zemi! Sdílejí-li názory soudruha Terraciniho ještě tři další delegace, pak není v internacionále něco v pořádku! Pak musíme říct: »Dost! Jde o rozhodný boj! Jinak je Komunistická internacionála ztracena.« (R o z r u c h v s á l e.)

Na základě vlastních zkušeností musím říct, že tu sice zaujímám obrannou pozici (s m í c h), ale cíl a princip mého projevu spočívá v obhajobě rezoluce a tezí, které navrhla naše delegace. Byli bychom samozřejmě pedanti, kdybychom tvrdili, že se v nich nesmí změnit ani písmenko. Pročetl jsem už hezkou řádku rezolucí a moc dobře vím, že by se v každé řádce daly provést lečjaké opravy k lepšímu. Jenže to by bylo pedantství. Ale když tu teď přesto prohlašuji, že v politickém smyslu se nesmí změnit ani písmenko, dělám to proto, že připomínky mají, jak vidím, zcela vyhraněný politický ráz a vedou Komunistickou internacionálu na zhoubnou a nebezpečnou cestu. Proto nejen já, ale my všichni včetně ruské delegace musíme trvat na tom, aby se v tezích nezměnilo ani písmenko. My jsme naše pravicové živly nejen odsoudili, ale i vyhnali. Když si však někdo dělá z boje proti pravičákům sport jako Terracini, pak musíme říct: »Tak už dost! Jinak bude nebezpečí příliš vážné.«

Terracini obhajoval teorii ofenzívního boje.²² Neblaze proslulé připomínky to formulují bezmála na třech stránkách. Nemusíme je číst. Víme, co obsahují. Terracini řekl zcela jasně, oč jde. Ofenzívní teorii obhajoval poukazováním na »dynamické tendence« a na »přechod od pasivity k aktivitě«. My v Rusku už máme dostatečné politické zkušenosti z boje proti centristům. Už před patnácti lety jsme bojovali nejen proti našim oportunistům a centristům, nýbrž i proti menševikům, a vypořádali jsme se jak s menševiky, tak i s poloanarchisty.

Kdybychom to nebyli udělali, nebyli bychom udrželi moc nejenom tři a půl roku, ale ani tři a půl týdne a nebyli bychom mohli u nás svolávat komunistické kongresy. »Dynamické tendence«, »přechod od pasivity k aktivitě« — to všechno jsou fráze, které proti nám vytahovali leví eseři. Teď sedí ve vězení, obhajují tam »cíle komunismu« a přemýšlejí o »přechodu od pasivity k aktivitě«. (S m í c h.) Argumentovat tak, jak se to dělá v předložených připomínkách, není možné, protože v nich není ani špetka marxismu, ani špetka politických zkušeností, ani sebemenší argumentace. Cožpak jsme my ve svých tezích rozvíjeli všeobecnou teorii revoluční ofenzívy? Udělal snad Radek nebo někdo jiný z nás něco tak pošetilého? My jsme mluvili o ofenzívní teorii ve vztahu ke zcela určité zemi a ke zcela určitému období.

Z našeho boje proti menševikům můžeme uvést případy, které dokazují, že se už před první revolucí vyskytovali lidé, kteří pochybovali o tom, že revoluční strana musí přejít do ofenzívy. Když se u některého sociálního demokrata — tehdy jsme si tak říkali všichni — objevily takové pochybnosti, pustili jsme se do něho a říkali mu, že je oportunista, že vůbec nerozumí marxismu a dialektice revoluční strany. Cožpak je možné diskutovat ve straně o tom, zda je vůbec přípustná revoluční ofenzíva? Abychom u nás našli takové příklady, museli bychom se vrátit asi tak o patnáct let zpátky. Vyskytne-li se mezi ná-

mi centrista anebo zakuklený centrista, který odmítá ofenzivní teorii, měli bychom takového člověka okamžitě vyloučit. To je mimo jakoukoli diskusi. Ale skutečnost, že se ještě dnes, po třech letech působení Komunistické internacionály, přeme o »dynamické tendence«, o »přechod od pasivity k aktivitě« — to je hanba a ostuda.

V tomhle jsme zajedno se soudruhem Radkem, který společně s námi tyto teze vypracoval. Snad nebylo docela správné začít v Německu mluvit o *teorii* revoluční ofenzivy, když skutečná ofenzíva připravena nebyla. Ale přesto je březnové povstání, navzdory chybám jeho vůdců²³, velkým krokem kupředu. Ale o to teď nejde. Statisíce dělníků hrdinsky bojovaly. Ale i kdyby Komunistická dělnická strana Německa bojovala proti buržoazii sebeneohroženěji, musíme o ní říct totéž, co řekl soudruh Radek v jednom ruském článku o Hölzovi^[104]. Když někdo, třeba i anarchista, hrdinsky bojuje proti buržoazii, je to jistě významná věc, ale když statisíce lidí bojují proti hnusné provokaci zrádců socialismu a proti buržoazii, pak je to skutečný krok kupředu.

Je velmi důležité stavět se kriticky k vlastním chybám. My jsme tímhle začali. Když se někdo po boji, kterého se zúčastnily statisíce lidí, postaví proti tomuto boji a počíná si jako Levi, pak by měl být vyloučen^[107]. To se také stalo. Ale musíme si z toho vyvodit poučení: Opravdu jsme připravili ofenzívu? (R a d e k: »Nepřipravili jsme ani defenzívu.«) Ano, o ofenzívě se mluvilo jen v novinových článcích. Aplikovat tuto teorii na březnové povstání v Německu v roce 1921 nebylo správné, to si musíme přiznat; ale obecně vzato teorie revoluční ofenzivy rozhodně není nesprávná.

V Rusku jsme zvítězili, a přitom tak snadno, protože jsme naši revoluci připravovali už během imperialistické války. To byla první podmínka. Deset miliónů dělníků a rolníků bylo tehdy ve zbrani a my jsme razili heslo: Okamžitý mír za každou cenu. Zvítězili jsme proto, že

nejširší masy rolníků byly revolučně naladěny proti velkostatkářům. Socialisté-revolucionáři, stoupenci Druhé a Dvaapůlté internacionály, byli v listopadu 1917 velikou rolnickou stranou. Dožadovali se použití revolučních prostředků, ale jako praví hrdinové Druhé a Dvaapůlté internacionály neměli dost odvahy, aby jednali revolučně. V srpnu a v září 1917 jsme říkali: »Teoreticky bojujeme proti eserům jako dřív, ale v praxi jsme ochotni přijmout jejich program, protože uskutečnit tento program můžeme jedině my.« Co jsme řekli, to jsme také udělali. Rolníci, kteří byli po našem vítězství v listopadu 1917 proti nám zaujatí a poslali do Ústavodárného shromáždění většinu socialistů-revolucionářů, přešli na naši stranu, i když ne za několik dnů, jak jsem mylně předpokládal, ale až za několik týdnů. To však už nebyl tak velký rozdíl. Ukažte mi v Evropě zemi, kde byste mohli na svou stranu získat většinu rolnictva během několika týdnů. Že by v Itálii? (S m í c h.) Když o nás někdo říká, že jsme v Rusku zvítězili, přestože jsme měli jen nevelkou stranu, pak to jen dokazuje, že revoluci v Rusku nepochopil a že vůbec nechápe, jak se má revoluce připravovat.

Naším prvním krokem bylo vytvoření opravdu komunistické strany, abychom věděli, na koho se obrácíme a komu můžeme plně důvěřovat. Heslem I. a II. kongresu bylo: Pryč s centristy! Pokud se do všech důsledků a na celém světě nevypořádáme s centristy a polocentristy, kterým my v Rusku říkáme menševici, pak neznáme ani abecedu komunismu. Naším prvním úkolem je vytvořit opravdu revoluční stranu a rozejít se s menševiky. Ale to je jen něco jako přípravné období. Svolali jsme už III. kongres, ale soudruh Terracini jako dřív tvrdí, že úkolem přípravného období je vyhánět, sledovat a demaskovat centristy a polocentristy. Pěkně děkuju! Tím už jsme se zabývali ažaž. Už na II. kongresu jsme řekli, že centristé jsou našimi nepřáteli^[14]. Ale vždyť musíme jít kupředu. Druhý krok by měl spočívat v tom, že když už jsme se

zorganizovali ve stranu, měli bychom se naučit připravovat revoluci. Jenže my jsme se v mnoha zemích nenaučili ani tomu, jak se chopit vedení. V Rusku jsme zvítězili nejen proto, že s námi šla nesporná většina dělnické třídy (ve volbách v roce 1917 šla s námi převážná většina dělníků proti menševikům), nýbrž i proto, že ihned po převzetí moci přešla na naši stranu polovina armády a během několika týdnů i devět desetin rolnictva; zvítězili jsme, protože jsme se neřídili naším agrárním programem, ale eserským, a ten jsme uskutečnili v praxi. Naše vítězství spočívalo právě v tom, že jsme uskutečnili eserský program; proto bylo toto vítězství tak snadné. Můžete si vy na Západě dělat podobné iluze? K smíchu! Porovnejte konkrétní ekonomické podmínky, soudruhu Terracini a vy všichni, kdo nám tu předkládáte své připomínky! Vždyť i my, přestože jsme tak rychle získali na svou stranu většinu, jsme se po vítězství dostali do velmi těžké situace. Ale přece jen jsme si proklestili cestu, protože jsme nezapomínali ani na naše cíle, ani na naše zásady a netrpěli jsme v naší straně lidi, kteří mlčeli o zásadách a mluvili jen o cílech, o »dynamických tendencích« a o »přechodu od pasivity k aktivitě«. Někdo nám bude mít možná za zlé, že tyto pány raději držíme pod zámkem. Ale jinak by diktatura nebyla možná. Musíme diktaturu připravit, a to se neobejde bez boje proti podobným frázím a podobným připomínkám. (S m í c h.) V našich tezích se všude mluví o masách. Jenže nám musí být, soudruzi, jasné, co pod tímto slovem rozumíme. Komunistická dělnická strana Německa, »leví« soudruzi, tohoto slova přespříliš zneužívají. Ale ani soudruh Terracini, ani všichni ti, kdo se podepsali pod tyto připomínky, nevědí, co je třeba pod slovem »masy« rozumět.

Mluvím už beztak příliš dlouho, proto bych chtěl dodat už jen několik slov o pojmu »masy«. Obsah tohoto pojmu se mění zároveň s měnícím se charakterem boje. Na počátku boje stačilo k tomu, aby se dalo mluvit o ma-

sách, jen několik tisíc skutečně revolučně smýšlejících dělníků. Podaří-li se straně zapojit do boje nejen vlastní členy, ale vyburcovat i nestraníky, znamená to, že už jsme začali získávat masy. V našich revolucích se stávalo, že několik tisíc dělníků už představovalo masy. V dějinách našeho hnutí, v dějinách našeho boje proti menševíkům najdete mnoho takových příkladů, kdy v některém městě stačilo několik tisíc dělníků, aby hnutí dodali zjevný masový charakter. Začne-li několik tisíc bezpartijních dělníků, kteří obvykle žijí všedním maloměstským životem a přitom živoří a kteří nikdy nic neslyšeli o politice, jednat revolučně, pak můžeme mluvit o masách. Začne-li se hnutí šířit a sílit, přechází postupně ve skutečnou revoluci. Byli jsme toho svědky v roce 1905 i v roce 1917, během všech tří revolucí, a vy se o tom také jednou přesvědčíte. Když už je revoluce dostatečně připravena, pojem »masy« se mění: už tu nejde jen o několik tisíc dělníků. Tento výraz už začíná označovat něco jiného. Pojem »masy« se mění v tom smyslu, že se jím rozumí většina, a to nejen většina dělníků, nýbrž většina všech vykořisťovaných; chápat věc jinak je pro revolucionáře nepřípustné, jakýkoli jiný smysl tohoto slova se stává nesrozumitelným. Může se stát, že i malá strana, například anglická nebo americká, když si nejprve dobře prozkoumá průběh politického vývoje a seznámí se s životem a zvyky bezpartijních mas, podnikne v příznivém okamžiku revoluční hnutí (soudruh Radek tu jako dobrý příklad uvedl stávkou horníků²⁴). Vystoupí-li taková strana v takovém okamžiku se svými hesly a dosáhne-li toho, že za ní půjdou milióny dělníků, půjde o masové hnutí. Rozhodně nepopírám, že revoluci může začít i docela malá strana a dovést ji k vítěznému konci. Musí však vědět, jakými metodami získávat na svou stranu masy. K tomu je nezbytné, aby se revoluce důkladně připravila. Ale někteří soudruzi prohlašují, že by se mělo upustit od požadavku »širokých« mas. Proti těmto soudruhům musíme bojovat. Bez dů-

kladné přípravy nedosáhneme vítězství ani v jediné zemi. Vést masy může i docela malá strana. V určitých momentech nejsou nezbytně nutné velké organizace.

Avšak k vítězství je nutné mít na své straně sympatie mas. Absolutní většina není nezbytná vždycky, avšak k vítězství, k udržení moci je nezbytná nejen většina dělnické třídy — užívám zde termínu »dělnická třída« v západoevropském smyslu, tj. ve smyslu průmyslového proletariátu —, nýbrž i většina vykořisťovaných a pracujících mas venkovského obyvatelstva. Promysleli jste si tohle všechno? Najde se v projevu Terraciniho aspoň náznak této myšlenky? Mluví se tam jen o »dynamické tendenci«, o »přechodu od pasivity k aktivitě«. Ale zmiňuje se Terracini aspoň jediným slůvkem o otázce potravin? Vždyť dělníci přece požadují potraviny, ačkoli dokážou leccos přetřpět a hladovět, jak jsme to do jisté míry zažili i my v Rusku. Proto musíme na svou stranu získat nejen většinu dělnické třídy, ale i většinu pracujících a vykořisťovaného venkovského obyvatelstva. Jste na tento úkol připraveni? Skoro nikde.

A tak opakují, že musíme bezpodmínečně hájit naše teze a že to považují za svou povinnost. My jsme své centristy nejen odsoudili, ale i vyhnali ze strany. Teď se musíme obrátit proti jinému směru, který rovněž považujeme za nebezpečný. Musíme co nejzdvořileji povědět soudruhům pravdu (a v našich tezích se to říká ohleduplně a zdvořile), tak aby se nikdo necítil dotčen: my teď musíme řešit jiné, důležitější problémy než pořádát hony na centristy. Už je toho dost. Už se nám to všechno trochu přejedlo. Soudruzi by se měli místo toho naučit vést skutečný revoluční boj. Němečtí dělníci už s tím začali. Státice proletářů se v této zemi pustily do hrdinského boje. A každého, kdo se staví proti tomuto boji, je nutné okamžitě vyloučit. Ale pak už nelze jenom planě řečnit, nýbrž je nutné poučit se z chyb, kterých jsme se dopustili, poučit se z nich, jak příště zorganizovat boj lépe. Nemu-

síme své chyby před nepřítelem tajit. Kdo se toho bojí, není revolucionář. Řekneme-li naopak dělníkům otevřeně, že jsme se dopustili chyb, bude to znamenat, že už je v budoucnu nebudeme opakovat a že dokážeme lépe zvolit vhodnou chvíli. A octne-li se přímo za boje na naší straně většina pracujících, tj. nejen většina dělníků, ale i většina všech vykořisťovaných a utlačovaných, pak opravdu zvítězíme. (Dlouhotrvající bouřlivý potlesk.)

*Novinová zpráva otištěna
5. července 1921 v listech
Pravda, č. 144 a Izvěstija VCIK, č. 144
V plném znění otištěno 8. července 1921
v publikaci Bjulleten' Tret'jogo kongressa
Kommunističeskogo Internacionala, č. 11*

*Podle textu knihy
Tretij Vsemirnyj kongress
Kommunističeskogo
Internacionala.
Stenografičeskij otčet,
Petrohrad 1922*

REFERÁT O TAKTICE KSR

5. ČERVENCE

Soudružky a soudruzi! Abych se přiznal, neměl jsem možnost se na tento referát jaksepatří připravit. Jediné, co jsem stačil systematicky připravit, je překlad^[155, 156] mé brožury o naturální dani* a teze o taktice Komunistické strany Ruska**. K tomuto materiálu bych chtěl připojit jen několik vysvětlivek a poznámek.

Abych zdůvodnil taktiku naší strany, bude myslím nejlépe začít výkladem *mezinárodní situace*. Už jsme podrobně projednali ekonomickou situaci kapitalismu v mezinárodním měřítku a kongres už k tomu schválil určité rezoluce²⁵. Ve svých tezích se dotýkám této otázky jen zběžně, a to výlučně z politického hlediska. Nezabývám se ekonomickou stránkou věci, ale myslím si, že pokud jde o mezinárodní postavení naší republiky, musíme politicky počítat s faktem, že se dnes nesporně vytvořila určitá rovnováha sil, které spolu vedly otevřený boj se zbraní v ruce o mocenskou převahu jedné či druhé vedoucí třídy, rovnováha mezi buržoazní společností, mezinárodní buržoazií jako celkem na jedné straně, a mezi Sovětským Ruskem na druhé straně. Je to samozřejmě rovnováha jen v omezeném smyslu. Tvrdím, že v mezinárodní situaci nastala určitá rovnováha, jen pokud jde o válečné akce. A samozřejmě je třeba zdůraznit, že jde o rovnováhu pouze relativní, o rovnováhu velmi labilní. V kapitalistických státech se nahromadilo mnoho hořlavín, a stejně tak i v zemích, které byly až dosud pokládány jen za

* Viz Sebrané spisy 43, Praha 1989, s. 225—264. *Red.*

** Viz tento svazek, s. 25—34. *Red.*

objekty, nikoli však za subjekty dějin, tj. v zemích koloniálních a polokoloniálních. Proto je docela možné, že v těchto zemích dříve nebo později a zcela nečekaně vypuknou povstání, velké boje a revoluce. V posledních letech jsme byli svědky přímého boje mezinárodní buržoazie proti první proletářské republice. Tento boj byl hlavní osou politické situace v celém světě a právě v tom teď došlo ke změně. Protože se pokus mezinárodní buržoazie zničit naši republiku nezdařil, nastala rovnováha, i když pochopitelně velmi vratká.

Uvědomujeme si ovšem velmi dobře, že mezinárodní buržoazie je prozatím mnohem silnější než naše republika a že jen zvláštní shoda okolností jí brání pokračovat ve válce proti nám. V posledních týdnech jsme však znovu mohli pozorovat na Dálném východě pokus o nový vpád²⁶, a k takovým pokusům bude nepochybně docházet i nadále. O tom naše strana vůbec nepochybuje. Pro nás je však důležité vědět, že se vytvořila labilní rovnováha a že musíme tohoto oddechu využít, přihlídnout k charakteristickým znakům nynější situace a přizpůsobit jejím zvláštnostem svou taktiku, ale přitom ani na chvíli nezapomenout, že může nečekaně znovu vyvstat nezbytnost ozbrojeného boje. Naším úkolem proto zůstává i nadále budovat a upevňovat Rudou armádu. Také pokud jde o zásobování, musíme stejně jako dosud myslet především na naši Rudou armádu. Za dané mezinárodní situace, kdy musíme být stále ještě připraveni na nové útoky a na nové pokusy mezinárodní buržoazie o vpád, se nemůžeme dát jinou cestou. Skutečnost, že se v mezinárodní situaci vytvořila určitá rovnováha, má pro naši praktickou politiku určitý význam, ale jen v tom smyslu, abychom si byli vědomi toho, že revoluční hnutí sice pokročilo kupředu, že se však světová revoluce v tomto roce nevyvíjela tak přímočaře, jak jsme očekávali.

Když jsme svého času zahájili světovou revoluci, nedělali jsme to v přesvědčení, že tím můžeme dát první im-

puls k jejímu celkovému vývoji, ale proto, že nás k tomu donutila celá řada okolností. Mysleli jsme si: Bud' nám světová revoluce pomůže, a pak bude naše vítězství zcela jisté, nebo budeme provádět svou skromnou revoluční činnost s vědomím, že i v případě porážky přece jen posloužíme věci revoluce a že naše zkušenosti prospějí jiným revolucím. Bylo nám jasné, že bez podpory mezinárodní, světové revoluce nemůže proletářská revoluce zvítězit. Už před revolucí, ale i po ní jsme uvažovali takto: Bud' vypukne ihned, nebo aspoň velmi brzy revoluce v ostatních zemích, vyspělejších z kapitalistického hlediska, jinak to bude znamenat náš zánik. Ale přestože jsme takto uvažovali, dělali jsme všechno pro to, abychom za všech okolností a stůj co stůj zachovali systém sovětů, protože jsme si byli vědomi, že pracujeme nejen pro sebe, nýbrž i pro světovou revoluci. To jsme věděli a toto přesvědčení jsme nejednou vyslovili před Říjnovou revolucí a stejně tak i těsně po ní, dokonce i tehdy, když jsme uzavírali brestlitevský mír. A bylo to vcelku správné.

Ve skutečnosti se však hnutí nevyvíjelo tak přímočaře, jak jsme očekávali. V ostatních velkých, z hlediska kapitalismu nejvyspělejších zemích k revoluci dosud nedošlo. Můžeme však s uspokojením konstatovat, že se revoluce přesto dál rozvíjí, a to na celém světě, a jen této okolnosti vděčíme za to, že mezinárodní buržoazie, i když je ekonomicky i vojensky stokrát silnější než my, není schopna nás zničit. (P o t l e s k .)

Jak tato situace vznikla a jaké závěry z ní máme vyvodit, rozebírám ve druhém článku tezí. Ještě dodávám, že z dané situace vyvozují tento závěr: Světová revoluce, kterou jsme předpovídali, je na postupu. Tento postupný vývoj však není tak přímočarý, jak jsme očekávali. Na první pohled je jasné, že se v jiných kapitalistických zemích po uzavření míru, i kdyby byl sebenepříznivější, nepodařilo revoluci rozpoutat, přestože revoluční symptomy tam byly velmi silné a početné, dokonce mnohem

silnější a početnější, než jsme si mysleli. Teď začínají vycházet brožury, ze kterých se dovídáme, že v posledních letech a měsících byly tyto revoluční symptomy v Evropě mnohem vážnější, než jsme tušili. Co tedy máme teď dělat? Teď musíme důkladně připravovat revoluci a hluboce studovat její konkrétní vývoj ve vyspělých kapitalistických zemích. To je první poučení, které musíme vyvodit z mezinárodní situace. Pro naši Ruskou republiku bychom měli tohoto krátkého oddechu využít k tomu, abychom naši taktiku přizpůsobili této klikaté cestě dějin. Politicky je pro nás rovnováha velice důležitá, protože jasně vidíme, že právě v mnoha západoevropských zemích, kde jsou široké masy dělnické třídy a velmi pravděpodobně i převážná většina obyvatelstva zorganizovány, jsou hlavní oporou buržoazie právě nepřátelské organizace dělnické třídy, které se hlásí ke Druhé a Dvaapůlté internacionále. Mluvím o tom ve druhém článku tezí a myslím si, že bych se zde měl zmínit jen o dvou bodech, které jsme si už objasnili v naší diskusi o taktice. Za prvé: získat většinu proletariátu. Čím lépe je proletariát v kapitalisticky vyspělé zemi zorganizován, tím důležitější přípravu revoluce od nás dějiny vyžadují a tím důrazněji musíme bojovat o získání většiny dělnické třídy. Za druhé: hlavní oporou kapitalismu v průmyslově vyspělých kapitalistických zemích je právě ta část dělnické třídy, která je organizována ve Druhé a Dvaapůlté internacionále. Kdyby se mezinárodní buržoazie neopírala o tuto část dělnictva, o tyto kontrarevoluční síly uvnitř dělnické třídy, nebyla by schopna se vůbec udržet. (P o t l e s k.)

Chtěl bych tu rovněž zdůraznit, jaký význam má *hnutí v koloniích*. V tomto ohledu pozorujeme ve všech starých stranách, ve všech buržoazních a maloburžoazních dělnických stranách Druhé a Dvaapůlté internacionály pozůstatky starých sentimentálních názorů v tom smyslu, že chovají k utlačovaným koloniálním a polokoloniálním ná-

rodům hluboké sympatie. Na hnutí v koloniálních zemích se stále ještě pohlíží jako na bezvýznamné národnostní hnutí zcela pokojného charakteru. Ale tak tomu není. Od začátku 20. století došlo v tomto směru k velkým změnám, totiž milióny a stamilióny lidí, čili fakticky převážná většina obyvatel světa, vystupují dnes jako samostatní a aktivní revoluční činitelé. A je zcela jasné, že v příštích rozhodujících bitvách světové revoluce se hnutí většiny obyvatel celého světa, směřující původně k národnému osvobození, obrátí proti kapitalismu a imperialismu a sehraje možná mnohem revolučnější úlohu, než předpokládáme. Je třeba zdůraznit, že my jsme v naší internacionále poprvé začali tento boj připravovat. Samozřejmě v této obrovské oblasti narážíme na mnohem více obtíží, ale hnutí rozhodně postupuje kupředu a masy pracujících, rolníci koloniálních zemí, přestože jsou dnes ještě zaostalí, sehrají v dalších fázích světové revoluce velmi významnou revoluční úlohu. (N a d š e n ý s o u h l a s .)

Pokud jde o *unitropolitickou situaci naší republiky*, musím začít přesným rozbořem třídních vztahů. V posledních měsících došlo ke změně, neboť pozorujeme, že se tvoří nové organizace vykořisťovatelské třídy, namířené proti nám. Úkolem socialismu je odstranit třídy. V předních řadách vykořisťovatelské třídy stojí velcí pozemkoví vlastníci a kapitalističtí průmyslníci. Tady je likvidace poměrně snadná a může být ukončena za několik měsíců, dokonce i za několik týdnů nebo dnů. My jsme v Rusku naše vykořisťovatele, velké pozemkové vlastníky a právě tak i kapitalisty, vyvlastnili. Za války neměli tito lidé svou vlastní organizaci a vyvíjeli činnost jen jako nohsledi vojenských sil mezinárodní buržoazie. Teď, když jsme odrazili útok mezinárodní kontrarevoluce, vytvořila se v cizině organizace ruské buržoazie a všech ruských kontrarevolučních stran. Počet ruských emigrantů, kteří jsou roztroušeni po všech cizích zemích, můžeme odhadnout na půldruhého až dva milióny. Skoro v každé zemi vydá-

vají deníky a všechny strany, statkářské i maloburžoazní, nevyjímaje ani socialisty-revolucionáře a menševiky, udržují početné kontakty se zahraničními buržoazními silami, tj. dostávají dost peněz na vydávání vlastního tisku. Můžeme pozorovat, jak všechny naše dřívější politické strany bez výjimky v cizině navzájem spolupracují, a vidíme, jak »svobodný« ruský tisk v zahraničí, počínaje socialisty-revolucionáři a menševiky a konče nejreakčnějšími monarchisty, obhájuje velké pozemkové vlastnictví. To nám do jisté míry usnadňuje náš úkol, protože si můžeme snadněji udělat přehled o síle našich nepřátel, o jejich organizovanosti a o politických směrech v jejich táboře. Na druhé straně nám to všem ztěžuje naši práci, protože tito ruští kontrarevoluční emigranti mají k dispozici všechny prostředky k přípravě boje proti nám. Tento boj znovu dokazuje, že třídní instinkt a třídní uvědomění vládnoucích tříd je v podstatě stále ještě na vyšším stupni než třídní uvědomění tříd utlačovaných, přestože ruská revoluce v tomto směru vykonala víc než všechny dřívější revoluce. V Rusku nenajdete jedinou vesnici, kde by lid, kde by utlačovaní nebyli vyburcováni. Přesto se i při sebestřízlivějším hodnocení organizovanosti a politické ujasněnosti v názorech ruské kontrarevoluční emigrace žijící v cizině přesvědčíme, že třídní uvědomění buržoazie je stále ještě na vyšším stupni než třídní uvědomění vykořisťovaných a utlačovaných. Tito lidé obratně využívají každé příležitosti a všemožně se snaží tak či onak napadnout Sovětské Rusko a rozdrtit je. Bylo by velmi poučné systematicky prozkoumat — a myslím, že to soudruzi v zahraničí udělají —, oč hlavně usilují a jaké jsou hlavní taktické postupy, hlavní proudy této ruské kontrarevoluce. Vyvíjí činnost hlavně v cizině, takže pro soudruhy v zahraničí nebude nijak těžké toto hnutí prozkoumat. V některých směrech se musíme od tohoto nepřítelů učít. Tito kontrarevoluční emigranti jsou velmi dobře informovaní, výtečně zorganizovaní, jsou dobrými strategy,

a proto si myslím, že systematické porovnání, systematické zkoumání toho, jak se organizují a jak využívají té či oné příležitosti, může mít na dělnickou třídu značný propagační účinek. Tady nejde o všeobecnou teorii, ale o praktickou politiku, která ukazuje, čemu se nepřítel naučil. Ruskou buržoazii stihla v posledních letech strašlivá porážka. Starý okřídlený výrok praví, že poražená armáda se nejlíp učí²⁷. Poražená reakční armáda se mnohému naučila, výtečně se mnohému naučila. Učí se velmi dychtivě a dosáhla opravdu velkých úspěchů. V době, kdy jsme se jediným náparem chopili moci, byla ruská buržoazie neorganizovaná, politicky nevyspělá. Dnes je podle mého názoru na výši soudobého západoevropského vývoje. A my s tím musíme počítat, musíme zdokonalovat naše vlastní organizace a metody, a také se o to budeme ze všech sil snažit. Pro nás bylo poměrně snadné — a myslím, že to bude snadné i pro jiné revoluce — vypořádat se s těmito dvěma vykořisťovatelskými třídami.

Ale kromě této třídy vykořisťovatelů existuje téměř ve všech kapitalistických zemích, snad s výjimkou Anglie, třída malovýrobců a drobných rolníků. Hlavní otázkou revoluce je dnes boj proti těmto dvěma třídám. K tomu, abychom si s nimi poradili, musíme používat jiných metod než v boji proti velkým pozemkovým vlastníkům a kapitalistům, které jsme mohli jednoduše vyvlastnit a vyhnat, což jsme také udělali. Ale s posledními kapitalistickými třídami, s malovýrobci, příslušníky maloburžoazie, kteří existují ve všech zemích, se nemůžeme vypořádat stejným způsobem. Ve většině kapitalistických zemí tvoří tyto třídy silnou menšinu, přibližně 30 % až 45 % obyvatelstva. Připočteme-li k nim maloburžoazní vrstvy dělnické třídy, bude to dohromady dokonce víc než 50 % obyvatel. Ty nemůžeme vyvlastnit nebo vyhnat, proti nim musíme bojovat jinak. Pohlížíme-li na světovou revoluci jako na jednotný proces, spočívá z mezinárodního hlediska význam období, které nyní v Rusku začíná,

v podstatě v tom, že musíme prakticky vyřešit otázku vztahu proletariátu k poslední kapitalistické třídě v Rusku. Teoreticky řešili všichni marxisté tuto otázku dobře a snadno, jenže teorie a praxe jsou dvě různé věci, a řešit tuto otázku prakticky nebo teoreticky naprosto není jedno a totéž. Dobře víme, že jsme dělali velké chyby. Z mezinárodního hlediska znamená obrovský pokrok, že se snažíme vymezit vztah proletariátu, který má státní moc, k poslední kapitalistické třídě, k nejhlubšímu základu kapitalismu, k drobnému vlastnictví, k malovýrobci. Nyní před námi tento problém vyvstal prakticky. Myslím si, že tento úkol dokážeme vyřešit. Zkušenosti, které získáváme, budou rozhodně prospěšné příštím proletářským revolucím, neboť se alespoň budou moci na řešení této otázky lépe technicky připravit.

Ve svých tezích jsem se snažil rozebrat *otázku vztahu proletariátu k rolnictvu*. Poprvé v dějinách existuje stát, ve kterém jsou jen tyto dvě třídy, jen proletariát a rolnictvo. Rolnictvo tvoří převážnou většinu obyvatelstva. Je ovšem velmi zaostalé. Jak se ve vývoji revoluce prakticky projevuje vztah proletariátu, který má moc, k rolnictvu? První formou je svazek, pevný svazek. To je úkol velmi nesnadný, rozhodně však ekonomicky a politicky řešitelný.

Jak jsme my prakticky řešili tuto otázku? Uzavřeli jsme s rolnictvem svazek. Chápeme tento svazek takto: proletariát zbavuje rolnictvo vykořisťování ze strany buržoazie, vymaňuje ho zpod jejího vedení a získává ho na svou stranu, aby společně porazily vykořisťovatele.

Menševici uvažují takto: rolníci tvoří většinu, my jsme ryzí demokraté, proto musí rozhodovat většina. Ale protože rolnictvo nemůže hrát samostatnou úlohu, neznamená to prakticky nic jiného než obnovení kapitalismu. Heslo je totéž: svazek s rolníky. Když o tom mluvíme my, rozumíme tím posílení a upevnění pozic proletariátu. Takový svazek proletariátu a rolnictva jsme se snažili uskutečnit a jeho první etapou byl svazek vojenský. Tříletá

občanská válka způsobila obrovské těžkosti, ale v jistém směru nám náš úkol usnadnila. Zní to možná podivně, ale je tomu tak. Válka nebyla pro rolníky ničím novým; válka proti vykořisťovatelům, proti velkým pozemkovým vlastníkům — to pro ně bylo zcela pochopitelné. Obrovské masy rolníků se postavily na naši stranu. Přes obrovské vzdálenosti, přes to, že většina našich rolníků neumí číst ani psát, osvojovali si naši propagandu velmi snadno. To je důkaz, že široké masy, a to i v nejvyspělejších zemích, se mnohem snáze učí z vlastních praktických zkušeností než z knih. A u nás mohlo rolnictvo tyto praktické zkušenosti získat o to snáze, že Rusko je tak nesmírně velké a že jeho různé části mohly v téže době procházet různými vývojovými stadii.

Na Sibiři a na Ukrajině mohla kontrarevoluce dočasně zvítězit, protože tam buržoazie měla za sebou rolnictvo, protože tam rolníci byli proti nám. Rolníci často prohlašovali: »Jsme bolševici, ale ne komunisté. Jsme pro bolševiky, protože vyhnali statkáře, ale nejsme pro komunisty, protože jsou proti individuálnímu hospodářství.« Kontrarevoluce mohla po určitou dobu na Sibiři a na Ukrajině vítězit, protože tam buržoazie měla úspěch v boji o vliv na rolnictvo, ale stačila jen velmi krátká doba, aby rolníci prohlédli. Za tuto krátkou dobu nahromadili praktické zkušenosti a brzy řekli: »Ano, bolševici nejsou zrovna příjemní lidé; nemáme je rádi, ale přece jen jsou lepší než bělogvardějci a Ústavodárné shromáždění.« Ústavodárné shromáždění je pro ně nadávka. Nejen mezi vyspělými komunisty, ale i mezi rolníky. Z praxe vědí, že Ústavodárné shromáždění a bílá garda znamenají jedno a totéž, že za tím prvním neodvratně přichází to druhé. Menševici také sázejí na vojenský svazek s rolnictvem, ale nechápou, že jen takový svazek sám o sobě nestačí. Vojenský svazek nemůže existovat bez svazku ekonomického. Vždyť nežijeme jen ze vzduchu; náš svazek s rolnictvem by se rozhodně nemohl delší čas udržet bez ekono-

mické základny, která tvořila základ našeho vítězství ve válce proti naší buržoazii: vždyť naše buržoazie se spojila s veškerou mezinárodní buržoazií.

Základ tohoto ekonomického svazku mezi námi a rolníky byl samozřejmě velmi prostý, dokonce primitivní. Rolníci od nás dostali veškerou půdu a měli naši podporu proti velkým pozemkovým vlastníkům. Za to nám museli dodávat potraviny. Tento svazek byl čímsi zcela novým a nezakládal se na běžných vztazích mezi výrobcí zboží a spotřebiteli. Naši rolníci to chápali mnohem lépe než hrdinové Druhé a Dvaapůlté internacionály. Říkali si: »Tihle bolševici jsou tvrdí vůdcové, ale jsou to přece jen naši lidé.« Buď jak buď, vytvořili jsme tak základy nového ekonomického svazku. Rolníci dodávali Rudé armádě potraviny a ona jim pomáhala bránit jejich pozemky. Na to pokaždé zapomínají hrdinové Druhé a Dvaapůlté internacionály, kteří podobně jako Otto Bauer vůbec nechápou dnešní situaci. Uznáváme, že původní forma svazku byla velice primitivní a že jsme se dopustili velkého množství chyb. Museli jsme však jednat co nejrychleji, museli jsme stůj co stůj zorganizovat zásobování armády. Za občanské války jsme byli odříznuti od všech obilnářských krajů Ruska. Byli jsme v hrozně situaci a vypadá to skoro jako zázrak, že ruský lid, dělnická třída dokázali přestát tolik útrap, tolik bídy a strádání, i když nebyli vyzbrojeni ničím jiným než houževnatou snahou zvítězit. (Živý souhlas a potlesk.)

Po skončení občanské války se náš úkol rozhodně změnil. Kdyby země nebyla bývala tak zpustošená, jak tomu bylo po sedmi letech nepřetržité války, byl by asi býval přechod k nové formě svazku mezi proletariátem a rolnictvem snazší. Ale už i tak těžkou situaci v zemi ještě víc zkomplikovala neúroda, nedostatek krmiv atd. To všechno vystupňovalo útrapy rolníků tak, že se to nedalo snášet. Proto jsme museli okamžitě širokým masám rolnictva ukázat, že jsme ochotni — aniž bychom opustili cestu re-

voluce — změnit naši politiku v tom smyslu, aby si rolníci mohli říct: Bolševici chtějí co nejdříve a za každou cenu zlepšit naši nesnesitelnou situaci.

Tak došlo *ke změně naší ekonomické politiky*: místo rekvizic byla zavedena naturální daň. Nepřipadli jsme na to ihned a naráz. V bolševickém tisku se můžete po několik měsíců setkávat s řadou návrhů, avšak takový návrh, který by opravdu sliboval úspěch, vymyšlen nebyl. Ale to není důležité. Důležité je, že jsme naši ekonomickou politiku změnili pouze pod tlakem praktických okolností a protože to bylo za tehdejší situace nezbytné. Neúroda, nedostatek krmiv a nedostatek paliv — to všechno má samozřejmě rozhodující vliv na celkový stav hospodářství, a to včetně rolnického. Začne-li rolnictvo stávkovat, nedostaneme dříví. A nedostaneme-li dříví, budou se muset zastavit továrny. Hospodářská krize v důsledku mimořádně velké neúrody a nedostatku krmiv tak nabyla na jaře 1921 nevídaných rozměrů. Byl to následek tříleté občanské války. Bylo proto nezbytné ukázat rolníkům, že můžeme a že chceme rychle změnit naši politiku, abychom neprodleně zmírnili jejich bídu. Neustále říkáme a bylo to řečeno i na druhém kongresu, že revoluce vyžaduje oběti. Někteří soudruzi však ve své propagandě argumentují takto: jsme ochotni provést revoluci, ale nesmí být příliš těžká. Pokud se nemýlím, tuto myšlenku vyslovil ve svém projevu^[153] na sjezdu československé strany soudruh Šmeral.²⁸ Dočetl jsem se o tom ve zprávě libereckého listu Vorwärts. Zřejmě tam mají tak trochu levé křídlo. Nemůžeme proto tento pramen pokládat za zcela nestranný. Ale ať už je tomu jakkoli, musím prohlásit, že řekl-li Šmeral něco takového, neměl pravdu. Někteří řečníci, kteří vystoupili na zmíněném sjezdu po Šmeralovi, prohlásili: »Ano, půjdeme se Šmeralem, protože se tak vyhneme občanské válce.« (S m í c h.) Je-li tohle všechno pravda, musím prohlásit, že taková agitace není ani komunistická, ani revoluční. Je přirozené, že každá revoluce

vyžaduje od třídy, která ji uskutečňuje, nesmírné oběti. Revoluce se liší od obyčejného boje tím, že se hnutí účastní desetkrát, dokonce stokrát víc lidí, a v této souvislosti vyžaduje každá revoluce oběti nejen od jednotlivců, ale i od celé třídy. Diktatura proletariátu v Rusku si vyžádala od vládnoucí třídy, od proletariátu, takové oběti, přinesla mu takovou bídu a utrpení, jaké dosud dějiny nepoznaly, a je nanejvýš pravděpodobné, že tomu bude právě tak i v každé jiné zemi.

Vzniká otázka, *jak se o tyto útrapy navzájem podělíme*. Jsme představiteli státní moci, takže máme možnost tyto útrapy do určité míry rozdělit, uvalit je na bedra několika tříd a tímto způsobem jednotlivým vrstvám obyvatelstva situaci relativně ulehčit. Podle jaké zásady bychom měli postupovat? Podle zásady spravedlnosti anebo většiny? Ne. Musíme si počínat prakticky. Musíme se o útrapy podělit tak, abychom přitom zachovali moc proletariátu. To je naše jediná zásada. Na začátku revoluce byla dělnická třída nucena snášet neuvěřitelnou nouzi. Dnes mohou konstatovat, že naše zásobovací politika zaznamenává rok od roku stále větší úspěchy. Celková situace se nesporně zlepšila. Jenže rolníci v Rusku získali revolucí nepoměrně víc než dělnická třída. O tom nemůže být žádné pochyby. Z teoretického hlediska to samozřejmě dokazuje, že naše revoluce byla do určité míry revolucí buržoazní. Když Kautsky proti nám uváděl tento argument, smáli jsme se tomu. Bez vyvlastnění velkého pozemkového vlastnictví, bez vyhnání velkých pozemkových vlastníků a bez rozdělení půdy se přirozeně dá mluvit jen o revoluci buržoazní, a nikoli o revoluci socialistické. My jsme však jediná strana, které se podařilo dovést buržoazní revoluci až do konce a usnadnit tak boj za revoluci socialistickou. Sovětská moc a systém sovětů jsou institucemi socialistického státu. Tyto instituce jsme už uvedli v život, ale ekonomické vztahy mezi rolnictvem a proletariátem — tento úkol jsme dosud nevyřešili. Tady nás čeká ještě mnoho práce

a její výsledek bude záviset na tom, zda budeme či nebudeme schopni tento úkol vyřešit. V praxi patří k nejobtížnějším úkolům právě to, jak se o tyto útrapy podělit. Postavení rolnictva se celkově zlepšilo, ale na dělnickou třídu dolehly těžké útrapy právě proto, že uskutečňuje svou diktaturu.

Řekl jsem už, že nedostatek krmiv a neúroda způsobily na jaře roku 1921 strašlivou bídu mezi rolnictvem, které u nás tvoří většinu. Bez dobrých vztahů k rolnickým masám nemůžeme existovat. Proto bylo naším úkolem poskytnout jim okamžitou pomoc. Postavení dělnické třídy je mimořádně těžké. Dělnická třída nesmírně strádá. Avšak politicky nejvyspělejší lidé chápou, že musíme v zájmu diktatury dělnické třídy vyvinout maximální úsilí, abychom pomohli rolníkům za jakoukoli cenu. Předvoj dělnické třídy to pochopil, ale ještě jsou v jeho řadách, v řadách tohoto předvoje, lidé, kteří to nejsou schopni pochopit, kteří jsou příliš vyčerpaní, než aby to mohli pochopit. Považovali to za chybu a začali mluvit o oportunismu. Tvrdili, že prý bolševici pomáhají rolníkům. Rolník prý nás vykořisťuje a přitom prý dostává všechno, co si zamane, zatímco dělníci hladovějí. Ale copak je tohle oportunismus? Pomáháme přece rolníkům proto, že bez spojenectví s nimi není politická moc proletariátu možná, není myslitelné její zachování. Právě tento motiv cílevědomosti byl pro nás rozhodující, a nikoli motiv spravedlivého dělení. Pomáháme rolníkům, protože je to bezpodmínečně nutné k tomu, abychom si udrželi politickou moc. Nejvyšším principem diktatury je upevňovat svazek proletariátu s rolnictvem, aby si proletariát mohl udržet vedoucí úlohu a státní moc.

Jediným prostředkem, který jsme k tomu našli a který nevyhnutelně vyplynul z boje, byl *přechod k naturální dani*. Tuto daň budeme poprvé vybírat v tomto roce. V praxi není tato zásada ještě vyzkoušena. Od vojenského svazku musíme přejít ke svazku ekonomickému, a teore-

ticky může být jediným základem tohoto ekonomického svazku zavedení naturální daně. To je teoreticky jediná možnost, jak položit opravdu solidní ekonomický základ socialistické společnosti. Socializovaná továrna bude dodávat rolníkovi své výrobky a rolník bude za to dodávat obilí. To je jediná možná forma existence socialistické společnosti, jediná forma socialistické výstavby v zemi, kde drobní rolníci tvoří většinu nebo přinejmenším velmi významnou menšinu. Jednu část své produkce odvede rolník ve formě daně, druhou smění za výrobky socialistické továrny/anebo na volném trhu.

A zde se dostáváme k nejobtížnější otázce. Naturální daň samozřejmě znamená *volný obchod*. Rolník bude mít po odvedení naturální daně právo volně směňovat zbylou část svého obilí. Tato volná směna znamená svobodu kapitalismu. Říkáme to otevřeně a klademe na to důraz. Naprosto se tím netajíme. Bylo by to s námi špatné, kdybychom si usmysleli to tajit. Volný obchod znamená svobodu kapitalismu, ale zároveň jeho novou formu. To znamená, že do jisté míry znovu vytváříme kapitalismus. Děláme to zcela otevřeně. Je to státní kapitalismus. Jenže státní kapitalismus ve společnosti, kde moc patří kapitálu, a státní kapitalismus v proletářském státě — to jsou dvě rozdílné věci. Státní kapitalismus v kapitalistickém státě znamená, že jej stát uznává a kontroluje ve prospěch buržoazie a proti proletariátu. V proletářském státě se děje totéž ve prospěch dělnické třídy za tím účelem, aby se mohla udržet proti stále ještě silné buržoazii a aby mohla proti ní bojovat. Z toho pochopitelně plyne, že musíme zahraniční buržoazii, zahraničnímu kapitálu poskytnout koncese. Bez jakékoli denacionalizace předáme doly, lesy, ropná pole zahraničním kapitalistům, abychom od nich získali průmyslové výrobky, stroje atd., a takto obnovili náš vlastní průmysl.

Pokud jde o *státní kapitalismus*, nebyli jsme samozřejmě všichni hned zajedno. Mohli jsme však v této souvis-

losti s velkou radostí konstatovat, že naše rolnictvo je stále uvědomělejší, že plně pochopilo historický význam boje, který dnes vedeme. Docela prostí rolníci z nejdlehlších končin k nám přicházeli a říkali: »Jak to? Naše kapitalisty, kteří mluví rusky, jste vyhnali, a teď k nám přijdou kapitalisté z jiných zemí?« Nesvědčí to snad o vzrůstajícím uvědomění našich rolníků? Ekonomicky vzdělanému dělníkovi není třeba vysvětlovat, proč je to nutné. Sedmiletá válka nás tak ožebračila, že průmysl bude třeba obnovovat řadu let. Musíme zaplatit za naši zaostalost, za naši slabost, za to, čemu se teď učíme a čemu se učit musíme. Kdo se chce učit, musí za toto učení platit. Musíme to teď vysvětlit všem bez výjimky, a dokážeme-li to uskutečnit i v praxi, pak s námi budou obrovské masy rolníků a dělníků souhlasit, protože se tím okamžitě zlepší jejich postavení, protože si tím zajistíme možnost obnovit náš průmysl. Co nás k tomu nutí? Nejsme na světě sami. Žijeme v systému kapitalistických států . . .²⁹ Na jedné straně jsou tu koloniální země, ale ty nám ještě pomoci nemohou, a na druhé straně kapitalistické země, ale ty jsou našimi nepřáteli. Vzniká tu určitá rovnováha, i když velmi vratká. Přesto však musíme s touto skutečností počítat. Chceme-li existovat, nesmíme před touto skutečností zavírat oči. Buď okamžitě zvítězíme nad veškerou buržoazií, nebo jí musíme zaplatit daň.

Zcela otevřeně přiznáváme a nijak se netajíme tím, že koncese v systému státního kapitalismu představují daň, kterou platíme kapitalismu. Ale získáváme tím čas a získat čas znamená získat všechno, zejména v období rovnováhy, kdy naši zahraniční soudruzi důkladně připravují vlastní revoluci. Čím důkladněji bude připravena, tím jistější bude vítězství. Ale do té doby budeme muset platit daň.

Několik slov o naší zásobovací politice. Byla nesporně i primitivní i špatná. Můžeme však poukázat také na některé úspěchy. V této souvislosti musím ještě jednou zdů-

raznit, že jediným možným ekonomickým základem socialismu je strojový velkopřmysl. Kdo na to zapomíná, není komunista. Tuto otázku musíme konkrétně rozpracovat. Nemůžeme formulovat otázky tak, jak to dělali teoretikové někdejšího socialismu. Musíme je formulovat prakticky. Co znamená moderní velkopřmysl? Znamená *elektrifikaci celého Ruska*. Švédsko, Německo a Amerika mají už blízko k jejímu uskutečnění, ačkoli jsou to ještě země buržoazní. Jeden soudruh ze Švédska mi vyprávěl, že tam mají elektrifikovanou nejen převážnou část průmyslu, ale i 30 % zemědělství. V Německu a v Americe, v zemích kapitalisticky ještě vyspělejších, se s elektrifikací setkáváme v ještě širším měřítku. Strojový velkopřmysl neznamená nic jiného než elektrifikaci celé země. My jsme už jmenovali odbornou komisi z řad nejlepších ekonomů a techniků. Skoro všichni jsou zatím naladěni proti sovětské moci. Ale všichni tito odborníci dospějí ke komunismu, i když ne takovou cestou jako my, ne po dvacetileté ilegální činnosti, během níž jsme se ustavičně učili, opakovali si a přemýšleli základy komunismu.

Skoro všechny orgány sovětské moci se vyslovily pro to, abychom se obrátili na odborníky. Specialisté z řad inženýrů se k nám přidají, až jim v praxi dokážeme, že se touto cestou zvyšují produktivní síly země. Dokazovat jim to teoreticky nestačí. Musíme jim to dokázat v praxi. Budeme-li celou otázku formulovat jinak, nebudeme-li přitom brát za základ teoretickou propagandu komunismu, pak tyto lidi získáme na svou stranu. Tvrdíme: velký průmysl je jediný prostředek, jak zachránit rolnictvo před bídou a hladem. S tím všichni souhlasí. Ale jak to udělat? Obnovit průmysl na starém základě by vyžadovalo příliš mnoho práce a času. Musíme začít průmysl modernizovat, tj. musíme přejít k elektrifikaci. Ta si vyžádá mnohem méně času. Plány elektrifikace jsme již vypracovali. Víc než 200 odborníků, přitom takřka bez výjimky odpůrců sovětské moci, na nich pracovalo se zá-

jmem, přestože nejsou komunisté. Ale z hlediska technických věd museli uznat, že je to jediné správná cesta. Od plánu k jeho uskutečnění je ovšem ještě hodně daleko. Ti opatrnější mezi odborníky tvrdí, že první etapa prací si vyžádá nejméně deset let. Profesor Ballod vypočítal^[140], že k elektrifikaci Německa postačí tři až čtyři roky. Ale pro nás je i deset let příliš málo. Ve svých tezích uvádím faktické číselné údaje, abyste viděli, jak málo jsme dosud v tomto oboru mohli udělat. Čísla, která uvádím, jsou tak skromná, že je na první pohled patrnější spíše jejich význam propagační než vědecký. Musíme však začít propagandou. Ruští rolníci, kteří byli ve světové válce a prožili několik let v Německu, tam viděli, jak se má moderně hospodařit, má-li se překonat hlad. V tomto směru musíme vyvíjet rozsáhlou propagandu. Tyto plány samy o sobě nemají zatím velký praktický význam, ale zato jejich agitační význam je mimořádně velký.

Rolníci vidí, že se má vybudovat něco nového. Chápu, že na tom musí pracovat stát jako celek, a nikoli každý sám. V německém zajetí rolníci viděli a poznali, co tvoří reálný základ života, kulturního života. Dvanáct tisíc kilowattů je velice skromný začátek. Cizinec, který je obeznámen s elektrifikací v Americe, v Německu nebo ve Švédsku, se tomu možná zasměje. Ale kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe. Ano, je to jen skromný začátek. Ale rolníci si začínají uvědomovat, že musíme v nebyvalém rozsahu provádět nové práce a s těmito pracemi už začínáme. Budeme muset překonat obrovské těžkosti. Pokusíme se navázat styky s kapitalistickými zeměmi. Nesmí nám být líto přenechat kapitalistům několik set milionů kilogramů ropy s podmínkou, že nám pomohou elektrifikovat naši zem.

A teď nakonec ještě několik slov o *»čisté demokracii«*. Ocituji zde, co napsal Engels 11. prosince 1884 v dopisu Bebelovi:

»To však neznamena, že čistá demokracie nemůže mít

dočasný význam jako nejkrajnější buržoazní strana, za jakou se vydávala už ve Frankfurtu, jako poslední spása veškerého buržoazního a dokonce i feudálního hospodářství . . . Tak posílily veškeré feudálně byrokratické vrstvy v březnu až září 1848 liberály, aby udržely na uzdě revoluční masy . . . Rozhodně bude naším jediným protivníkem za krize i po ní *veškerá reakce seskupená kolem čisté demokracie*, a na to podle mého názoru nesmíme zapomenout.«³⁰

Nemůžeme formulovat naše otázky tak, jak to dělají teoretici. Veškerá reakce, nejen buržoazní, ale i feudální, se jako celek seskupuje kolem »čisté demokracie«. Němečtí soudruzi vědí lépe než kdokoli jiný, co je to »čistá demokracie«, protože Kautsky a ostatní vůdcové Druhé a Dvaapůlté internacionály ji obhajují proti zlým bolševikům. Budeme-li posuzovat ruské socialisty-revolucionáře a menševiky nikoli podle jejich slov, ale podle jejich skutků, zjistíme, že nejsou ničím jiným než představiteli maloburžoazní »čisté demokracie«. V naší revoluci předvedli v klasicky ryzí podobě, a také za poslední krize, za kronštatdského povstání, co taková čistá demokracie znamená. V rolnických vrstvách to velmi silně vřelo a také mezi dělníky vládla nespokojenost. Byli unaveni a vyčerpáni. Vždyť lidské síly mají také své meze. Lidé tři roky hladověli, ale není přece možné hladovět čtyři nebo pět let. Hlad má přirozeně obrovský vliv na politickou aktivitu. A jak se zachovali socialisté-revolucionáři a menševici? Neustále kolísali a tím posilovali buržoazii. Jak to vypadá dnes, to ukazuje organizace všech ruských stran v zahraničí. Nejchytřejší vůdcové ruské velkoburžoazie si řekli: »Nemůžeme zvítězit v Rusku teď hned. Proto se naším heslem musí stát: Sověty bez bolševiků!« Vůdce kadetů Miljukov se ujal obrany sovětské moci proti socialistům-revolucionářům. Zní to velice podivně. Ale taková je praktická dialektika, kterou si v naší revoluci osvojujeme svérázným způsobem: z praxe našeho boje a boje na-

šich protivníků. Kadeti jsou pro »sověty bez bolševiků«, protože si dobře uvědomují, jaká je situace, a protože doufají, že na tuhle vějičku nacytají část obyvatelstva. Tak mluví chytrí kadeti. Samozřejmě všichni kadeti nejsou chytrí, ale část z nich chytrá je a vzala si určité poučení z francouzské revoluce. Jejich heslem teď je: Boj proti bolševikům za každou cenu, stůj co stůj. Veškerá buržoazie pomáhá nyní menševikům a socialistům-revolucionářům. Eseři a menševici jsou dnes předvojem veškeré reakce. S plody tohoto kontrarevolučního souručenství jsme měli příležitost se obeznámit letos na jaře.³¹

Proto musíme dál pokračovat v nelítostném boji proti těmto silám. Diktatura je stav vystupňované války. A my jsme právě v tomto stavu. Vojenská intervence u nás teď není. Jsme však v izolaci. Ale přitom ne zas tak úplně, protože veškerá mezinárodní buržoazie, buržoazie na celém světě, není teď schopna vést proti nám otevřenou válku, neboť veškerá dělnická třída, přestože její většina není ještě komunistická, je přece jen natolik uvědomělá, že nepřipustí intervenci. Buržoazie musí brát v úvahu toto smýšlení mas, třebaže ještě zcela nedospěly ke komunismu. Proto buržoazie nemůže teď hned přejít do útoku proti nám, i když to není zcela vyloučené. Dokud nedospějeme k celkovému a konečnému rozhodnutí, bude pokračovat stav hrůzné války. A my říkáme: »Ve válce si počínáme jako vojáci: neslibujeme žádnou svobodu a žádnou demokracii.« Říkáme rolníkům zcela otevřeně, že si musí vybrat: buďto moc bolševiků — a pak jim učiníme všemožné ústupky v mezích, v kterých lze udržet moc, a pak je povedeme k socialismu, anebo moc buržoazie. Všechno ostatní je podvod, bohapustá demagogie. Tomuto podvodu a této demagogii musíme vyhlásit co nejtvrďší boj. Naše stanovisko je takové: prozatím velké ústupky a krajní obezřetnost, protože se sice vytvořila určitá rovnováha, ale vcelku jsme slabší než naši sjednocení

nepřátelé, naše ekonomická základna je příliš slabá, takže ji nutně potřebujeme posílit.

Tohle jsem chtěl říct soudruhům o naší taktice, o taktice Komunistické strany Ruska. (Dlouhotrvající potlesk.)

Novinová zpráva otištěna

9. července 1921 v Pravdě, č. 144

V plném znění otištěno 14. července 1921

v publikaci Bžulleteň Tret'jeho kongressa

Kommunističeskogo Internacionala, č. 17

Podle textu knihy

Tretij Vsemirnyj kongress

Kommunističeskogo

Internacionala.

Stenografičeskij otčet,

Petrohrad 1922

NÁVRHY K OSNOVĚ
TEZÍ O TAKTICE^[120]

1. Šmeralovo jméno a celý konec odstavce škrtnout;
2. uložit komisi (nebo exekutivě), aby vypracovala podrobný *dopis* české straně s věcnou, přesnou a *citáty doloženou* kritikou toho, co je ve Šmeralově stanovisku *nesprávné* a v čem by měli být redaktoři libereckého listu *Vorwärts* opatrnější.³²

Napsáno nejpozději 9. července 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1958 v časopisu

Problemy mira i socializma, č. 2

D O P I S O V. K U U S I N E N O V I
A W. K O E N E N O V I*

Soudruhům Kuusinenovi a Koenenovi

9. 7. 1921

Milí soudruzi!

S velkým uspokojením jsem si přečetl Váš návrh tezí k organizační otázce. Podle mého je to práce velmi zdařilá. Navrhoval bych jen dva doplňky:

1. radím vytvořit ve všech stranách kontrolní komise z nejlepších, osvědčených a zkušených dělníků;
2. o špiclech — zvláštní odstavec tam, kde se mluví o ilegální práci. Obsah přibližně takovýto: buržoazie bude zcela jistě vysílat do ilegálních organizací špicly a provokatéry. Boj proti tomu se musí vést co nejdůsledněji a nejvytrvaleji; jako prostředek tohoto boje je třeba doporučit zejména důmyslné spojování, kombinování *legální* činnosti s ilegální, prověřování (jak se kdo hodí pro ilegální činnost) *podle toho, jak se osvědčil* v dlouhodobé *legální* činnosti.³³

S komunistickým pozdravem
Váš *Lenin*

*Poprvé otištěno roku 1958
v časopisu Problemy mira
i socializma, č. 3*

*Podle rukopisu
Přeloženo z němčiny*

* Viz tento svazek, s. 35—37. *Red.*

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY
 NA PORADĚ ČLENŮ
 NĚMECKÉ, POLSKÉ,
 ČESKOSLOVENSKÉ,
 MAĎARSKÉ
 A ITALSKÉ DELEGACE
 11. ČERVENCE

1

Včera jsem si přečetl v Pravdě několik zpráv^[10, 11, 81], které mě utvrdily v přesvědčení, že okamžik příhodný k ofenzívě je možná blíž, než jsme si mysleli na kongresu, za což se tam mladí soudruzi na nás tak sesypali. Ale o těchto zprávách budu mluvit později, teď však musím konstatovat, že čím je generální ofenzíva blíž, tím »oportunističtější« si musíme počínat. Teď se všichni vrátíte domů a řeknete dělníkům, že jsme dnes uvážlivější než před III. kongresem. Nemusíte se rozpakovat říct, že jsme se dopustili chyb a že si nyní chceme počínat obezřetněji; tím získáme na svou stranu a odvedeme od sociálně demokratické a nezávislé sociálně demokratické strany masy, které celý vývoj událostí objektivně přibližuje k nám, ale které se nás bojí. Chci na našem příkladu ukázat, že musíme postupovat opatrněji.

Na začátku války jsme se my bolševici řídili jen jediným heslem: Občanská válka, a to nelítostná. Pranýřovali jsme jako zrádce každého, kdo nebyl pro občanskou válku. Ale když jsme se v březnu 1917 vrátili do Ruska, úplně jsme své stanovisko změnili. Když jsme po návratu do Ruska mluvili s rolníky a s dělníky, viděli jsme, že jsou

všichni pro obranu vlasti, i když samozřejmě ve zcela jiném smyslu než menševici, takže jsme tyto prosté dělníky a rolníky nemohli považovat za ničemy a zrádce. Charakterizovali jsme to jako »poctivě míněné obranářství«. Chci o tom ostatně napsat obsáhlý článek a uveřejnit všechny materiály. 7. dubna jsem uveřejnil teze^[57], ve kterých jsem psal o obezřetnosti a trpělivosti.* Naše původní stanovisko na začátku války bylo správné, tehdy bylo důležité vytvořit vyhraněné a odhodlané jádro. Také naše pozdější stanovisko bylo správné. Vycházelo z nutnosti získat masu. Už tenkrát jsme se vyslovovali i proti okamžitému svržení prozatímní vlády. Tehdy jsem napsal^[55]: »Musíme svrhnout vládu, protože je to vláda oligarchická, a ne lidová, protože nám tato vláda nemůže dát ani chléb, ani mír. Nemůžeme ji však svrhnout teď hned, protože se opírá o dělnické sověty a dělníci jí prozatím ještě důvěřují. Nejsme blanquisté, nechceme vládnout s menšinou dělnické třídy proti většině.«** Kadeti jako rafinovaní politici okamžitě postřehli rozpor mezi naším dřívějším a novým stanoviskem a označili nás za pokrytce. Ale protože nás zároveň označovali za špióny, zrádce, ničemy a německé agenty, neudělalo toto nové označení na nikoho žádný dojem. 20. dubna došlo k první krizi. Miljukovova nóta^[83] o Dardanelách demaskovala vládu jakožto vládu imperialistickou. Vzápětí nato vytáhly ozbrojené masy vojáků k sídlu vlády a svrhly Miljukova. Vedl je jakýsi Linde, člověk bez stranické příslušnosti. Toto hnutí strana neorganizovala. Charakterizovali jsme je tehdy takto: Je to něco víc než ozbrojená demonstrace a něco míň než ozbrojené povstání. Na naší konferenci 22. dubna prosazoval levý směr požadavek okamžitého svržení vlády. Ústřední výbor se však naopak vyslovil proti heslu občanské války a všem agitátorům ve ven-

* Viz Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 138—143. *Red.*

** Srov. tamtéž, s. 172. *Red.*

kovských oblastech jsme dali pokyn, aby vyvraceli nestoudnou lež, že si bolševici přejí občanskou válku. Dne 22. dubna jsem napsal^[67], že heslo Pryč s prozatímní vládou! je nesprávné, protože není-li na straně revolučního proletariátu většina lidu, je to buď fráze, anebo avanturismus.*

Nerozpakovali jsme se označovat naše levičáky před našimi nepřáteli za avanturisty. Menševici nad tím jákali a mluvili o našem bankrotu. Ale my jsme tvrdili, že každý pokus být jen o trochu, jen o vlásek levější než ÚV je hloupost a že kdo zastává levější stanovisko než ÚV, ten už ztratil poslední zbytek zdravého rozumu. Nedáme se zastrašit tím, že se nepřítel raduje z našich přehmatů.

Naší jedinou strategií dnes je stát se silnějšími, a proto také rozumnějšími, uvážlivějšími, »oportunističtějšími«, a to musíme říct masám. Ale potom, až díky své uvážlivosti získáme masy na svou stranu, potom uplatníme taktiku ofenzívy, a to v nejpřesnějším smyslu slova.

A teď k oněm třem zprávám:

1. Stávka dělníků zaměstnaných u berlínské městské správy. Dělníci zaměstnaní u městské správy jsou ve své většině lidé konzervativní, hlásící se k sociálně demokratické většině a k nezávislé sociálně demokratické straně, lidé dobře zajištění, přesto však donucení stávkovat.³⁴

2. Stávka textilních dělníků v Lille.³⁵

3. Třetí fakt je nejzávažnější. V Římě se konalo shromáždění s cílem zorganizovat boj proti fašistům, jehož se zúčastnilo 50 000 dělníků, příslušníků všech stran: komunistů, socialistů a také republikánů. Na toto shromáždění přišlo 5000 účastníků války ve vojenské uniformě, a tak si ani jediný fašista netroufal ukázat se na ulici.³⁶ To dokazuje, že v Evropě je nashromážděno víc hořlavin, než jsme si mysleli. Lazzari pochválil naši rezoluci o taktice.

* Srov. Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 346. Red.

To svědčí o velkém úspěchu našeho kongresu. Uznává-li Lazzari naši taktiku, pak tisíce dělníků, kteří jdou za ním, zcela jistě přejdou na naši stranu a jejich vůdcům se nepodaří je od nás odradit. »Il faut reculer, pour mieux sauter« (musíme ustoupit, abychom mohli dál skočit). A tento skok je nevyhnutelný, protože objektivní situace se stává nesnesitelnou.

Začínáme tedy uplatňovat naši novou taktiku. Nemůžeme propadat nervozitě, nic nezmeškáme, spíš bychom mohli začít příliš brzy, a ptáte-li se, zda to Rusko bude schopno tak dlouho vydržet, odpovídáme, že teď vedeme válku s maloburžoazií, s rolnictvem, válku hospodářskou, která je pro nás mnohem nebezpečnější než předešlá válka. Ale jak řekl Clausewitz^[141], válka znamená nebezpečí, a my jsme nebyli mimo nebezpečí ani na okamžik. Jsem si však jist, že budeme-li si počínat obezřetněji, uděláme-li závčas ústupky, zvítězíme i v této válce, i kdyby trvala dokonce déle než tři roky.

Shrnuji:

1. V celé Evropě všichni jednomyslně řekneme, že uplatňujeme novou taktiku, a tím si získáme masy.

2. Koordinace ofenzívy v nejdůležitějších zemích: v Německu, Československu a Itálii. Zde je nutná příprava a stálá součinnost. Evropa je těhotná revolucí, ale vypracovat předem kalendář revoluce není možné. My v Rusku vydržíme nejen pět let, ale i víc. Jediná správná strategie je ta, kterou jsme zvolili. Jsem přesvědčen, že vydobudeme pro revoluci takové pozice, jakým Dohoda nebude schopna nijak čelit, a to bude začátek vítězství ve světovém měřítku.

Zdá se, že Šmeral byl s mým projevem spokojen, jenže si ho vykládá jednostranně. V komisi jsem řekl, že má-li být

stanovena správná linie, musí Šmeral udělat tři kroky doleva a Kreibich jeden krok doprava. Šmeral bohužel neřekl nic o tom, zda tyto kroky udělá. A neřekl nic ani o tom, jaké má představy o nynější situaci. Pokud jde o obtíže, opakoval jen samé staré věci a neřekl nic nového. Řekl jen, že prý jsem rozptýlil jeho obavy. Na jaře se obával, že komunistické vedení bude od něho požadovat předčasné vystoupení, ale události tyto obavy rozptýlily. Nás však dnes znepokojuje něco jiného: zda totiž situace v Československu rovněž dospěje k přípravě ofenzívy, nebo zda se celá věc omezí jen na řeči o obtížích. Levičácká chyba je jen chyba, není tak velká a dá se snadno napravit. Týká-li se však tato chyba odhodlání k akci, pak to vůbec není malá chyba, ale zrada. Tyto chyby jsou nesouměřitelné. Teorie, že revoluci uskutečníme, ale teprve poté, až vystoupí jiní, je od základu chybná.

3

Náš ústup na tomto kongresu můžeme podle mého názoru přirovnat k našemu počínání v roce 1917 v Rusku a naznačit tak, že tento ústup má sloužit k přípravě ofenzívy. Nepřátelé řeknou, že dnes tvrdíme něco jiného než včera. Budou z toho mít jen malý prospěch, zato dělnické masy nás pochopí, když jim řekneme, v jakém smyslu je možno považovat březnové povstání za úspěch a proč kritizujeme jeho chyby a říkáme, že napříště se musíme lépe připravit. Souhlasím s Terracinim, když říká, že Šmeralova a Burianova koncepce není správná. Chápe-li někdo koordinaci tak, že se má čekat, až vystoupí jiná země, která je bohatší a má víc obyvatel, pak to není koncepce komunistů, ale vyložený podvod. Koordinace by měla spočívat v tom, aby soudruzi z jiných zemí věděli, které momenty jsou důležité. Nejlepší pojetí koordinace

by bylo: lépe a rychleji napodobovat dobré příklady.
Dobry příklad dali dělníci v Římě.

*Poprvé otištěno roku 1958
v časopisu Voprosy istorii KPSS, č. 5:
1. část otištěna v plném znění,
2. a 3. část podle zkráceného
stenografického zápisu*

*V plném znění otištěno poprvé
podle stenografického zápisu
Přeloženo z němčiny*

D O P L Ň K Y K N Á V R H U
U S N E S E N Í R L K
O K O L E K T I V N Í M
O D M Ě Ň O V Á N Í Z A M Ě S T N A N C Ů
S O V Ě T S K Ý C H O R G Á N Ů³⁷

B O D A

Uložit komisi pěti shromáždit co nejúplnější podklady k tomu, aby se mohly vzít v úvahu jak faktické výdaje uhrazované v naturáliích, což se dnes praktikuje v moskevských ústředních úřadech, tak i faktické peněžité proplácení naprosto všech druhů výdajů včetně výdajů na drožky apod.

B O D D

Kolektivní zásobování jak dělníků, tak i zaměstnanců se zavádí jen tehdy, budou-li dodrženy tyto zásady:

1. Každý podnik, kde se zavádí kolektivní zásobování, uzavře zvláštní smlouvu s vládou.

2. Podle této smlouvy se podnik (představovaný vedením a zvláště pověřenými osobami) zavazuje, že bude důsledně snižovat počet dělníků a zaměstnanců a normálně zvyšovat produktivitu jejich práce i jejich pracovní kázeň. Průmyslovému podniku odpovídá odbor nebo sekce apod., pokud jde o zaměstnance sovětských orgánů.

3. Nedodržení smlouvy se trestá, a to až po zastavení veškerého zásobování.

*Napsáno 28. června 1921
Poprvé otištěno roku 1932
v publikaci Leninskij sbornik XX*

Podle rukopisu

N Á M Ě T Y K » P L Á N U « S T Á T N Í H O H O S P O D Á Ř S T V Í

Hlavní chybou nás všech doposud bylo, že jsme počítali s tím lepším případem, a proto jsme upadali do byrokratických utopií. Z našich plánů se však realizovala jen nepatrná část. Plánům se vysmíval život, smáli se jim všichni.

To se musí od základů změnit.

Musí se počítat s tím horším. Zkušenosti už máme, sice malé, ale z praxe.

Zásobování potravinami? Frumkin říká: ideálem je 150 miliónů pudů jako daň + 50 miliónů pudů získaných směnou + 40 miliónů pudů z Ukrajiny = 240 miliónů pudů.

Musíme udělat roční rozpočet jen na 200 miliónů pudů.

Jak ale vyjít s tímto nicotným číslem, znamenajícím hlad? $200 : 12 = 16\frac{2}{3}$.

α) Armádě stanovit minimum, tj. rozpočítat přiděly při minimálním stavu armády.

β) Hospodářskou činnost armády zařadit do plánu ve skromné, velmi skromné míře.

Jeden subotnik (za účasti) 60 % armády.

Jedna ze tří sobot s 50 % účastníků (50 % armády) atd.

γ) Pro zaměstnance — podstatné snížení.

δ) Dělníci.

Ihned vypracovat seznam nejlepších podniků (opravdu podniků) podle průmyslových odvětví.

Polovinu až $\frac{1}{5}$ dosavadních podniků zavřít.

V ostatních zavést práci ve dvou směnách. Jen v těch,

kteře vystačí s *palivem a chlebem* i tehdy, když získáme jen minimální množství obilí (200 miliónů pudů) a paliva (?) **na celý rok.**

Udělat to *jako pokus*, jen jako první krok, ihned, nejpozději do jednoho měsíce.

Palivo máme.

Lidový komisariát dopravy máme.

Zásobování nekonkretizovat, nezpřesňovat; *schválit 200 miliónů pudů.*

V průmyslu *to udělat co nejrychleji podle odvětví a podle gubernií (rozhodně nečekat na »celkové řešení«)*

a hlavně

posadit 70 % členů Státní plánovací komise k *čtrnáctihodinové práci denně* (ať si věda taky něco vytrpí: přiděly jsme jim dali slušné, tak se musí přimět k práci).

Každý musí plnit individuální úkoly týkající se *»celkového dohledu«* (tak se to tuším označuje ve statutu Státní plánovací komise^[94]?) v **jednotlivých podnicích.**

Dejme tomu, že potřebujeme rozjet a udržet v nepřetržitém provozu od 1. 10. 1921 až do 1. 10. 1922 **700** velkých závodů, podniků, dep (železničních), sovchozů atd. atd. (a že k tomu budeme mít v nejhorším případě na rok k dispozici 200 miliónů pudů obilí).

$700 : 35$ členů Státní plánovací komise = 20.

Ale mělo by jich být 30 (ne všichni členové Státní plánovací komise budou dělat svou každodenní práci bez přerušení).

Těch **30** se ale vynasnažte mít *nepřetržitě* pod dohledem. Odpovídáte za to.

A o dalších 30—70 méně významných osobách byste se měli jen tak zběžně, příležitostně, jen občas, tu a tam *informovat*, ne zrovna na ně dohlížet.

Nepřetržitě dohlížet znamená *ručit* hlavou za racionální spotřebu paliva a obilí, za jejich maximální dodávky, za maximální přísun i šetření palivem (jak v průmyslu,

tak na železnicích atd.), dohlížet na šetření potravinami (živit *jeдинě* dobré pracovníky) a zvyšování produktivity práce *atd.*

Všechno ostatní buď dát někomu do pronájmu, nebo zavřít či »nechat plavat«, ponechat svému osudu, *dokud nedojde k trvalému zlepšení*, kdy už pak budeme moci s jistotou počítat ne se 200 milióny pudů obilí + *X* miliónů pudů paliva, ale s 300 milióny pudů obilí + 150 % *X* paliva.

Tak tohle si myslím ohledně Státní plánovací komise.

Pouvažujte o tom. Pak si o tom promluvíme.

4. 7.

Lenin

Napsáno 4. července 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno 29. května 1924

v listu Trud, č. 120

N Á V R H
N A P R É M I O V Á N Í P O D N I K Ů
P Ř E D L O Ž E N Ý
P O L I T I C K É M U B Y R U
Ú V K S R (b) ³⁸

Navrhuji politickému byru

Vyplácet prémie až do výše 10 000 rublů ve zlatě skupině podniků, oddělení nebo institucí za vzornou koncepci po komerční stránce.

8. 7. 1921

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1932
v publikaci Leninskij sbornik XX*

Podle rukopisu

P O Z N Á M K Y
O O P A T Ř E N Í C H P R O T I H L A D U
A O Z I N T E N Z Í V N Ě N Í
H O S P O D Á Ř S K É Č I N N O S T I³⁹

Je-li neúrodou a hladem postiženo území s 25 milióny obyvatel, neměli bychom na základě těch nejrevolučnějších opatření povolat právě z této oblasti asi tak půl miliónu (nebo možná i milión) mladých lidí do armády?

Účel: Bude to určitá pomoc obyvatelstvu tím, že části hladovějících poskytneme obživu a že pomůžeme hladovějícím do určité míry i tím, když budou vojáci posílat domů obilí. To za prvé. A za druhé: toho půl miliónu mladých lidí by bylo dobré poslat na Ukrajinu, aby tam pomohli našim zásobovacím orgánům jakožto lidé obzvlášť zainteresovaní, neboť si velmi dobře uvědomují a pociťují, že je nespravedlivé, aby se bohatí ukrajínští rolníci přežírali.

Úroda na Ukrajině se odhaduje (Rakovskij) přibližně na 550—650 miliónů pudů. Odečte-li se od toho 150 miliónů pudů na osev a 300 ($15 \times 20 = 300$) na obživu rodin a chov dobytka, zbude nám potom v průměru asi 150 miliónů pudů obilí ($550 - 450 = 100$; $650 - 450 = 200$). Pošleme-li na Ukrajinu armádu z hladovějících gubernií, pak bychom mohli tento zbytek získat *celý* (formou daně + výměnou za zboží + mimořádnými rekvizicemi u boháčů, abychom pomohli hladovějícím).

V guberniích s hladovějícím obyvatelstvem se musí okamžitě zesílit opatření podporující výkup surovin (kůží, kopyt, rohů, štětín atd. atp.); mimo jiné stanovit přitom jako pravidlo zásadu, že nevydáme na výpomoc ani pud osiva, ani pud obilí na chleba jinak než výměnou za

ten či onen druh surovin, palivového dřeva nebo podobných věcí.*

Neměli bychom přibrat do guberniálních, újezdních a obvodních hospodářských rad v Pitěru, Moskvě, Ivanovu-Vozněsensku a v několika dalších nejdůležitějších průmyslových střediscích v blízkém okolí obou sídelních měst po 2—4 odpovědných pracovnících z ústředních orgánů a tímto způsobem činnost těchto rad zaktivizovat? Tyto skupiny, dejme tomu po čtyřech lidech, by mohly svou práci dobře navzájem koordinovat, protože by se vybíraly buď z pracovníků jednoho a téhož ústředního orgánu, nebo z lidí, kteří se navzájem dobře znají, takže by třeba mohl každý z nich denně pracovat v oněch hospodářských radách řekněme jednu hodinu a pak ještě všichni společně 3—4 hodiny.

Úplné nebo částečné převádění pracovníků z nehospodářských lidových komisariátů na práci v hospodářských orgánech by se mohlo provádět tak, že by tito pracovníci přesunuli tři čtvrtiny až devět desetin práce ve svém komisariátu na své méně exponované zástupce a omezili se jen na jejich kontrolu.

V Moskvě (a později i jinde) zmobilizovat *všechny* odpovědné stranické pracovníky pro práci v *hospodářských orgánech* tímto způsobem:

Každý odpovědný stranický pracovník z *nehospodářského* lidového komisariátu se zapojí do práce v místních, *základních hospodářských* orgánech, tj. vstoupí do některého závodního (nebo domovního či blokového) výboru, rozhodně však *ne do vyšší* organizace (aby mohl pracovat mezi lidmi dole), a zaváže se, že bude věnovat této práci alespoň dvě hodiny denně. Především je třeba věnovat pozornost rozdělování potravin, pozvednutí příslušného hospodářského odvětví a lepšímu zásobování palivem.

* Tento odstavec Lenin v rukopisu škrtl. *Red.*

Je důležité přesně stanovit úkoly *každému* jednotlivému pracovníkovi.

Neměla by se v Moskvě (ale možná i v Pitěru) provést zároveň se soupisem odpovědných stranických pracovníků k 1. červenci 1921 evidence všech členů KSR? Zapojit do toho guberniální statistické úřady. Získat tak přesné údaje o straně.*

Napsáno nejpozději 9. července 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

* Tento odstavec Lenin v rukopisu škrtl. *Red.*

P O Z D R A V
S J E Z D U Z M O C N Ě N C Ů
Ú S T Ř E D N Í H O S V A Z U
S P O T Ř E B N Í C H D R U Ž S T E V⁴⁰

Zdravím shromáždění zmocněnců Ústředního svazu spotřebních družstev jménem rady lidových komisařů a ÚV KSR(b). Je mi velice líto, že se vašeho shromáždění nemohu zúčastnit také osobně a vyslovit se k velmi složitým úkolům, které naše družstevnictví čekají.

Nepochybuji o tom, že výměna zkušeností z práce, kterou jste už vykonali, přispěje k vyřešení těchto úkolů ve shodě s plánem celkové hospodářské výstavby země. Úspěch další praktické činnosti bude do značné míry záviset na tom, zda se podaří správně stanovit relaci směny zboží mezi průmyslem ve městech a mezi zemědělstvím, zda se družstevnictví podaří důsledným a vytrvalým bojem odstranit všechny překážky bránící tomu, aby se mohla tato směna zboží rozvinout, zda se dokáže postavit do čela tohoto úsilí, soustředit rozptýlené zbožní hodnoty a uvádět do života nové. Praktické vyřešení těchto otázek bude nejlepším prostředkem ke konečnému dosažení našich cílů: obnovit zemědělství a na jeho základě upevnit a rozvinout velký průmysl.

Tyto úkoly nám mimořádně zkomplikovala neúroda, která postihla celou řadu gubernií. Proto bude muset vaše shromáždění věnovat zvláštní pozornost při svém jednání novým mimořádně velkým obtížím, jež z toho nutně v budoucnu vyplynou, a bude muset mít na zřeteli jejich následky při řešení všech běžných otázek.

Jsem přesvědčen, že i když má sovětské družstevnictví zatím jen velmi malé zkušenosti, dokáže se pevně spojit

se všemi, kdo usilují o překonání hospodářského rozvratu, a vyvinout v boji proti němu co největší energii.

Napsáno 16. července 1921

Otištěno 17. července 1921

v listu Izvěstija VCIK, č. 155

a 19. července 1921

v listu Pravda, č. 156

Podle textu Pravdy

P O Z D R A V
I. M E Z I N Á R O D N Í M U
K O N G R E S U
R E V O L U Č N Í C H O D B O R O V Ý C H
A V Ý R O B N Í C H S V A Z Ů⁴¹

18. 7.

Soudruhu Rykove!

Pěkně Vás prosím, sdělte delegátům mezinárodního odborového kongresu toto:

Z celého srdce jim děkuji za pozvání na sjezd, které mi poslali Vaším prostřednictvím. Je mi velice líto, že jim kvůli nemoci nemohu vyhovět, protože jsem musel na lékařův příkaz odjet z Moskvy na měsíční dovolenou.

Vyřídte prosím delegátům můj pozdrav a vřelé přání úspěšného průběhu sjezdu. Těžko se hledají slova, jež by vyjádřila mimořádnou důležitost mezinárodního odborového kongresu. Myšlenky komunismu si nezadržitelně získávají odboráře ve všech zemích na celém světě. Tento proces pokračuje sice nesoustavně, nepravidelně a nerovnoměrně, musí překonávat tisíce překážek, ale přece jen postupuje nezadržitelně kupředu. Mezinárodní odborový kongres tento postup urychlí. Komunismus v odborech zvítězí. Žádné síly na světě neodvrátí krach kapitalismu a vítězství dělnické třídy nad buržoazií.

S vřelým pozdravem a s přesvědčením o neodvratném vítězství komunismu

N. Lenin

*Napsáno 18. července 1921
Otištěno roku 1921 v knize
1-j Meždunarodnyj kongress
revoljucionnych professionalnych
i proizvodstvennych sojuzov.
Stenografičeskij otčet, Moskva,
vyd. tiskové středisko kongresu*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ L. B. KAMENĚVOVI
S PŘIPOMÍNKAMI K NÁVRHU
TEZÍ O REALIZACI
NOVÉ EKONOMICKÉ
POLITIKY⁴²

Soudruhu Kameněvovi

K Vašemu předběžnému návrhu tezí o realizaci nové ekonomické politiky předkládám tyto připomínky:

1. V článku 1 nahradit slovo »katastrofální« (situace národního hospodářství) slovem »těžká«.

2. V témž článku nahradit slovo »katastrofálnost« (v další větě) slovy »těžká situace«.

3. V článku 2, v bodu A po slovech »v důsledku tříletého válečného stavu« dodat ještě »a nevidaného zrušení země«.

4. V témž článku, v bodu E k slovu »zásobování« dodat v závorkách »jak potravinami, tak i pracovními a speciálními oděvy«.

5. V článku 5 na konci dát místo slov »převádějí se na dosavadní celostátní zásobování« slova »převádějí se na jinou práci«.

6. V článku 6, v bodu 1 nahradit slovo »klidně« slovem »normálně«.

7. V článku 8 ke slovům »vyžadují zájmy« dodat »obnovení celého národního hospodářství, a zejména peněžního oběhu«.

21. 7. 1921

Předseda RLK V. Uljanov (Lenin)

Nadiktováno telefonicky

Podle zápisu sekretářky

Poprvé otištěno roku 1932

v publikaci Leninskij sbornik XX

N Á V R H Ú S T Ř E D N Í M U V Ý B O R U K S R(b)⁴³

Navrhují:

1. prozatím věc rozhodnout (ještě dnes, 28. 7.) ve prospěch sibiřského byra;
2. vyslovit sibiřskému byru důtku za zjevné porušení stranické povinnosti, neboť neposlalo současně text návrhů obou dalších směrů. Sibiřské byro bylo povinno si pro ÚV oficiálně a včas vyžádat od obou těchto směrů text jejich návrhů;
3. okamžitě si telegraficky z Omska vyžádat od představitelů obou směrů stručnou formulaci jejich návrhů;
4. odložit stranickou konferenci na 15. 8.;
5. najít někoho z členů ÚV, koho bychom poslali na konferenci 15. 8.

28. 7.

Napsáno 28. července 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

PROVOLÁNÍ K MEZINÁRODNÍMU PROLETARIÁTU⁴⁴

V Rusku vypukl v několika guberniích hlad, zřejmě jen o málo menší, než byl hladomor v roce 1891.

Je to krutý důsledek zaostalosti Ruska a sedmileté války, nejdřív imperialistické a pak občanské, kterou dělníkům a rolníkům vnutili statkáři a kapitalisté všech zemí.

Potřebujeme pomoc. Sovětská republika dělníků a rolníků ji očekává od pracujících, od průmyslových dělníků a drobných rolníků.

Masy dělníků a rolníků samy všude trpí pod útlakem kapitalismu a imperialismu, ale přesto jsme přesvědčeni, že bez ohledu na své vlastní tíživé postavení způsobené nezaměstnaností a rostoucí drahotou nenechají naši výzvu bez odpovědi.

Ti, kdo byli po celý život sami vystaveni útlaku kapitálu, pochopí situaci dělníků a rolníků v Rusku, pochopí anebo instinktem pracujícího a vykořisťovaného člověka vycítí, že je zapotřebí pomoci Sovětské republice, jíž připadl záslužný, ale těžký úkol, aby jako první svrhla kapitalismus. Za to se kapitalisté všech zemí Sovětské republiky mstí. Kvůli tomu proti ní chystají nová tažení, intervence a kontrarevoluční spiknutí.

Jsme však přesvědčeni, že tím energičtěji a obětavěji nám budou pomáhat ve všech zemích jak dělníci, tak i drobní rolníci žijící z práce vlastních rukou.

2. 8. 1921

N. Lenin

*Pravda, č. 172
6. srpna 1921*

*Podle textu Pravdy
porovnaného s rukopisem*

PROVOLÁNÍ K UKRAJINSKÝM ROLNÍKŮM

Pravobřežní Ukrajina* sklidila letos velmi dobrou úrodu. Dělníci a rolníci hladovějícího Povolží, kteří nyní prožívají katastrofální nouzi jen o málo menší než za strašlivého hladomoru v roce 1891, očekávají, že jim ukrajinští zemědělci pomohou. Tuto pomoc potřebují rychle a ve velkém rozsahu. Proto by neměl ani jediný zemědělec odmítnout podělit se o své přebytky s hladovějícími rolníky v Povolží, kteří nemají čím osít pole.

Zvolte si v každém újezdu, kde je dostatek obilí, mezi rolníky alespoň dva nebo tři zástupce a vyšlete je do Povolží, ať tam odvezou obilí; ti se však také na vlastní oči přesvědčí o celém rozsahu neštěstí, bídy a hladu, aby pak mohli po návratu svým krajanům povědět, jak je opravdu nutná co nejrychlejší pomoc.

Předseda rady lidových komisařů
V. Uljanov (Lenin)

Moskva, Kreml 2. 8. 1921

*Pravda, č. 172
6. srpna 1921*

*Podle textu Pravdy
porovnaného s rukopisem*

* Oblasti Ukrajiny na pravém břehu Dněpru. *Čes. red.*

5. 8. 1921

Soudruhu Mjasnikove!

Teprve dnes jsem si přečetl *oba* Vaše články^[79,80]. Nevím, o čem jste mluvil v permské (zdá se, že v permské) organizaci a kvůli čemu jste se s ní dostal do konfliktu. O tom mluvit nemohu. To projedná organizační byro, které, jak jsem slyšel, vytvořilo k tomu účelu zvláštní komisi.

Můj úkol je jiný: posoudit Vaše dopisy jako publicistické a politické dokumenty.

Jsou to zajímavé dokumenty!

Článek Palčivé problémy podle mého názoru zvláště názorně odhaluje, v čem je Vaše hlavní chyba. A já pokládám za svou povinnost udělat všechno pro to, abych se Vás pokusil přesvědčit.

Na začátku článku správně uplatňujete dialektické hledisko. Ano, kdo nechápe nezbytnost nahradit heslo »občanská válka« heslem »občanský mír«, ten je směšný, ne-li něco horšího. Ano, v tom máte pravdu.

Ale právě proto, že v tom máte pravdu, překvapuje mě, že jste při vyvozování svých závěrů Vy sám zapomněl na dialektiku.

»Svobodu tisku od monarchistů až po anarchisty . . .« Výborně! Jenže všichni marxisté a všichni dělníci, kteří se zamýšlejí nad čtyřletými zkušenostmi z naší revoluce, se s prominutím zeptají: Rozeberme si, o *jakou* svobodu tisku jde? Kvůli čemu? Pro *kterou třídu*?

V »absolutní« hodnoty my nevěříme. »Čistá demokracie« je nám k smíchu.

Heslo »svobody tisku« mělo světodějný význam od

konce středověku až do 19. století. Proč? Protože vyjadřovalo snahy pokrokové buržoazie, tj. jejího boje proti kněžím a králům, feudálům a statkářům.

Není na světě jediná země, která by toho tolik udělala a dělá, aby vymanila masy z vlivu *kněží a statkářů*, jako RSFSR. *Tento úkol »svobody tisku«* jsme plnili a plníme v celém světě *ze všech nejlíp*.

Všude ve světě, kde jsou kapitalisté, znamená svoboda tisku svobodu *kupovat si* noviny, *kupovat si* autory, *podplácet*, kupovat si a vytvářet »veřejné mínění« *ve prospěch buržoazie*.

To je fakt.

To se nikdy nikomu nepodaří vyvrátit.

A co u nás? Může snad někdo popřít, že buržoazie byla poražena, *ale ne potřena?* Že se jen *stáhla do pozadí?* To nelze popřít.

Svoboda tisku v RSFSR, obklíčené nepřáteli z řad buržoazie celého světa, by znamenala svobodu *politické organizace* buržoazie a jejich nejvěrnějších lokajů, menševiků a eserů.

To je nezvratný fakt.

Buržoazie (v celém světě) je zatím ještě silnější než my, mnohonásobně silnější. A dát jí do rukou *ještě* takovou zbraň, jako je svoboda politické organizace (= svoboda tisku, neboť tisk tvoří těžiště a základ politické organizace), by znamenalo usnadňovat nepříteli práci, pomáhat třídnímu nepříteli.

My však nemíníme skončit sebevraždou, a proto to neuděláme.

Jasně si uvědomujeme *fakt*, že »svoboda tisku« *by ve skutečnosti* znamenala, že si mezinárodní buržoazie okamžitě koupí stovky a tisíce kadetských, eserských a menševických publicistů a zorganizuje jejich propagandu a jejich boj proti nám.

To je fakt. »Oni« jsou bohatší než my a koupí si proti nám desateronásobně větší »sílu«, než jakou dnes máme my.

Ne! To neuděláme, my světové buržoazii pomáhat nebudeme.

Jak jen jste mohl *klesnout* ze stanoviska celkového třídního hodnocení, tj. z hlediska hodnocení vztahů mezi *všemi* třídami, na sentimentálně maloměšťácké stanovisko? To je pro mne záhada.

V otázce »občanský mír, nebo občanská válka« a v otázce, jak jsme *my* získávali a *nadále* »získáváme« rolnictvo (na stranu proletariátu), v těchto dvou svrchovaně důležitých, elementárních, světodějných (= týkajících se *podstaty* světové politiky) otázkách (jimž jste věnoval *oba* své články) jste *dokázal* zaujmout nikoli maloměšťácké, nikoli sentimentální, ale marxistické stanovisko. Dokázal jste tam *věcně*, střízlivě *přihlížet* ke vztahům mezi *všemi* třídami.

Ale pak jste se najednou zřítíl do propasti sentimentality:

»Máme u nás spoustu nešvarů a zlořádů; svoboda tisku je odhalí...«

Právě tohle Vás, pokud mohu soudit z Vašich dvou článků, svedlo na scestí. Podlehl jste *sklíčenosti* z některých smutných a trpkých *faktů* a ztratil jste schopnost *střízlivě* zvažovat síly.

Svoboda tisku podpoří *sílu* světové buržoazie. To je fakt. »Svoboda tisku« *nepřispěje k očistě komunistické strany* v Rusku od řady jejích nedostatků, chyb, obtíží a nešvarů (že jich má spoustu, to je nesporné), protože si to světová buržoazie *nepřeje*, ale zato se svoboda tisku stane zbraní *této světové buržoazie*. Světová buržoazie tu stále ještě je. Žije. Stojí po našem boku a číhá. Už si *najala* Miljukova, kterému Černov a Martov (částečně z hlouposti, částečně z frakční nevráživosti vůči nám, ale hlavně pod vlivem objektivní logiky své maloburžoazně demokratické pozice) slouží »tělem i duší«.

»Trefil jste jinam, než kam jste mířil.«^[19]

Chtěl jste *léčit* komunistickou stranu, ale sáhl jste po *léku*, který by znamenal jistou smrt, ne ovšem z Vašich rukou, ale z rukou světové buržoazie (+ Miljukov + Černov + Martov).

Zapomněl jste na maličkost, na docela nepatrnou maličkost: na světovou buržoazii a její »svobodu« kupovat si noviny, kupovat si *centra politické organizace*.

Kdepak. Touto cestou my nepůjdeme. Z *tisíce* uvědomělých dělníků *devět set* touto cestou nepůjde.

Neduhů máme spousty. Takové chyby (naše *společné*, kterých se dopustili všichni, jak *Rada práce a obrany*, tak i *rada lidových komisařů*, tak i ústřední výbor), jako chyby při rozdělování paliva a *potravin* na podzim a v zimě roku 1920 (obrovské chyby!!), ještě mnohonásobně zhoršily naši nedobrou situaci.

Bída a útrapy jsou veliké.

Hlad v roce 1921 je přímo *děsivě* *vystupňoval*.

Dostaneme se z toho jen s nadlidskou námahou, ale dostaneme se z toho. Už jsme se z toho začali dostávat.

Dostaneme se z toho, protože naše politika je v zásadě správná, protože bere v úvahu *všechny* třídní síly v *mezinárodním* měřítku. Dostaneme se z toho, protože svou situaci nepřikrášlujeme. Známe všechny těžkosti. Vidíme *všechny* neduhy. Léčíme je systematicky, vytrvale a nepropadáme přitom panice.

Vy jste se právě dal strhnout panikou a po této šikmé ploše jste sklouzl až k čemusi na způsob pokusu o založení nové strany anebo o svou sebevraždu.

Nesmíme propadat panice.

Že jsou komunistické buňky odtrženy od strany? Ano. Je to zlo, pohroma, nemoc.

Ano. Je to těžká nemoc.

Víme o ní.

Ale *léčit* se musí ne »svobodou« (*pro buržoazii*), nýbrž proletářskými a stranickými prostředky.

V tom, co říkáte o zvelebování hospodářství, o »moto-

rovém pluhu« atd., o boji za »vliv« na rolnictvo atd., je *mnoho* správného, mnoho prospěšného.

Proč byste se na to nemohl *soustředit*? Dohodneme se a budeme společně pracovat v jedné straně. Přinese to obrovský užitek, *i když ne okamžitý*, ale *velmi* pozvolný.

Oživovat sověty, získávat nestraníky a prostřednictvím *nestraníků* prověřovat práci straníků — to je naprosto správné. A právě tady nás čeká *hora* práce. Práce až nad hlavu.

Proč byste *tohle* nerozpracoval *konkrétně*? V brožuru pro sjezd?

Proč byste se do toho nepustil?

Proč byste se měl lekat téhle *nádenické* práce (*napravovat* zlořády prostřednictvím ústřední kontrolní komise⁴⁶, prostřednictvím stranického tisku, prostřednictvím Pravdy)? Právě z nedůvěry v takovouto nádenickou práci, zdlouhavou, lopotnou a úmornou, propadají lidé panice a hledají »snadné« východisko: »svobodu tisku« (*pro buržoazii*).

Proč byste trval na své chybě, očividné chybě, na nestranickém a *protiproletářském* hesle »svoboda tisku«? Proč byste se nechopil méně »oslňující« (buržoazním leskem) nádenické práce spočívající v konkrétním odstraňování zlořádů, v konkrétním boji proti nim, v konkrétní *pomoci* nestraníkům?

Kdy jste ústřední výbor upozornil na takový či onaký zlořád a na takový či onaký *prostředek* k jeho nápravě, k jeho vymýcení?

Ani jednou.

Ani jedinkrát.

Zjistil jste, že existuje spousta nešvarů a neduhů, propadl jste zoufalství a vrhl jste se do cizí náruče, do náruče buržoazie (»svoboda tisku« *pro buržoazii*). Ale já Vám rádím, abyste nepodléhal ani zoufalství, ani panice.

Společně s dělníky a rolníky, kteří s námi sympatizují,

máme ještě nezměrnou spoustu sil. S naším zdravím to není nejhorší.

Jenže špatně léčíme nemoci.

Špatně uskutečňujeme heslo: Pověřujte funkcemi nestraníky, s pomocí nestraníků prověřujte práci straníků!

V tomto směru však můžeme vykonat a také vykonáme stokrát víc než dosud.

Doufám, že až si to střízlivě promyslíte, nebudete z nemístné ješitnosti trvat na zjevné politické chybě («svoboda tisku»), že si dáte do pořádku nervy, přestanete panikařit a pustíte se do činorodé práce: pomůžete nám *navázat spojení* s nestraníky, pomůžete nám *prověřovat* s jejich pomocí práci straníků.

Práce na tomto poli nás čeká víc než dost. A právě na tomto poli je možné (a nezbytné) nemoci léčit, pomalu, ale opravdu *léčit*, a ne se nechat šálit »svobodou tisku«, touto »oslňující« bludičkou z močálů.

S komunistickým pozdravem

Lenin

Otištěno roku 1921 v knize
Diskussionnyj material (Tezisy
tov. Mjasnikova, pismo tov. Lenina,
otvet jemu, postanovlenije
Organiz. bjuro Ceka i rezoljucija
motovilichincev), Moskva

Podle rukopisu

N Á V R H Y
K Z Á V Ě R Ů M
F. E. D Z E R Ź I N S K É H O
O S I T U A C I V D O P R A V Ě⁴⁷

- Bod 1. Věnovat větší pozornost hledání různých opatření atd.
- 2—4 Všechny otázky co nejrychleji projedná organizační byro za účasti soudruha Rudzutaka.
- 5— Rozpracovat a realizovat po linii sovětů.
- 6— O opatřeních ke zlepšení dopravy a o užším sepětí stranického aparátu s železničním.

Napsáno 8. srpna 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

S O U D R U H O V I T H O M A S U B E L L O V I

Milý soudruhu!

Srdečně Vám děkuji za Váš dopis ze 7. srpna. V posledních měsících jsem pro nemoc a přemíru práce o anglickém hnutí nic nečetl.

Vaše zpráva je nesmírně zajímavá. Možná jde o *začátek* opravdového masového proletářského hnutí ve Velké Británii v *komunistickém smyslu*. Obávám se, že až dosud se v Anglii vyskytovalo jen několik nepříliš vlivných organizací propagujících komunismus (včetně Komunistické strany Velké Británie⁴⁸), ale skutečně *masové* komunistické hnutí tam není.

Když se však federace horníků z jižního Walesu 24. července rozhodla většinou 120 hlasů proti 63 připojit se ke III. internacionále, pak je to možná začátek nové éry. (Kolik je v Anglii horníků? Přes 500 000? Kolik je jich v jižním Walesu? 25 000? A kolik horníků bylo *skutečně* zastoupeno 24. července 1921 v Cardiffu?)

Pokud tito horníci nepředstavují jen zcela bezvýznamnou menšinu, sbratřují se s vojáky a pouštějí se do *skutečné* »třídní války«, pak musíme udělat všechno, aby se toto hnutí *rozvinulo* a upevnilo.

Hospodářská opatření (jako společné kuchyně) jsou dobrá, ale *dnes, před* vítězstvím proletářské revoluce v Anglii, zatím nejsou nijak zvlášť důležitá. *Dnes* je ze všeho nejdůležitější *politický* boj.

Angličtí kapitalisté jsou mazaní, protřelí a zákešní. Budou *podporovat* (přímo či nepřímou) společné kuchyně *kvůli tomu, aby* odpoutali pozornost *od politických cílů*.

Důležité je, pokud se nemýlím, toto:

1. Vytvořit v této části Anglie velmi dobrou, opravdu proletářskou, opravdu masovou *komunistickou stranu*, tj. takovou stranu, která by byla ve *skutečnosti vedoucí* silou v *celém* dělnickém hnutí v této části Anglie (aplikovat v této části Vaší země rezoluci o organizaci a práci strany schválenou III. kongresem^[118]).

2. Začít vydávat dělnický deník pro dělnickou třídu této části Anglie.

Neorganizovat deník jako komerční záležitost (jak tomu obvykle v kapitalistických zemích s tiskem bývá), ani ne s velkým kapitálem, ani ne obvyklým, běžně praktikovaným způsobem, ale jako *ekonomický a politický nástroj mas* v jejich boji.

Buď budou horníci této části Anglie ochotni platit *půl pence* denně (zpočátku třeba jen *jednou týdně*) za svůj *vlastní* deník (nebo týdeník), i kdyby byl sebeskrovnější, na tom nesejde, anebo ještě *skutečně masové komunistické hnutí v této části Anglie nevzniklo*.

Není-li komunistická strana v této části Anglie schopna shromáždit několik liber šterlinků na každodenní vydávání *malých letáčků*, ze kterých by se pak mohly vyvinout skutečně *proletářské* komunistické noviny, je-li tomu tak a není-li *každý* horník ochoten zaplatit za tento leták svou pencí, pak tam ještě nejde o *opravdové*, skutečné připojení ke III. internacionále.

Anglická vláda uvede do pohybu nejdůmyslnější prostředky, aby potlačila každý počín tohoto druhu. Proto musíme být (zpočátku) velmi obezřetní. Noviny nesmějí být zpočátku *příliš revoluční*. Chcete-li mít tři redaktory, pak by měl být aspoň jeden z nich *nekomunista*. Aspoň dva by měli být skuteční dělníci. Nebude-li devět desetin dělníků noviny kupovat a nebudou-li dvě třetiny $\left(\frac{120}{120 + 63}\right)$ na *své* noviny přispívat mimořádnými příspěvky (například jednou pencí *týdně*), pak to nebudou dělnické noviny.

Byl bych velmi rád, kdybyste mi o této otázce napsal několik řádků, a prosím, abyste mi prominul mou špatnou angličtinu.

S komunistickým pozdravem
Lenin

Napsáno 13. srpna 1921

*Poprvé otištěno anglicky 21. ledna 1927
v listu Workers' Weekly, č. 205*

*Rusky poprvé otištěno 27. ledna 1927
v listu Pravda, č. 21*

Podle rukopisu

Přeloženo z angličtiny

D O P I S N Ě M E C K Ý M K O M U N I S T Ů M

Vážení soudruzi!

Měl jsem v úmyslu vyložit svůj názor na poučení z III. kongresu Komunistické internacionály v zebrubném článku. Pro nemoc jsem se k tomu bohužel dosud nedostal. A protože byl sjezd vaší strany, Sjednocené komunistické strany Německa (VKPD)⁴⁹, stanoven na 22. srpna, musím si pospíšet i s tímto dopisem a dokončit ho během několika hodin, abych ho neodeslal do Německa opožděně.

Pokud to mohu posoudit, je situace komunistické strany v Německu mimořádně těžká. To je pochopitelné.

Předně a především, mezinárodní postavení Německa vedlo od konce roku 1918 k velmi rychlému a prudkému vyhocení jeho vnitřní revoluční krize a podnítilo předvoj proletariátu k okamžitému uchopení moci. V tutéž dobu se však na revoluční proletariát Německa se zběsilou nenávistí vrhla jak německá, tak i veškerá mezinárodní buržoazie, nejen skvěle vyzbrojená a zorganizovaná, ale i poučená »ruskými zkušenostmi«. Desetitisíce nejlepších lidí v Německu, jeho revolučních dělníků, byly povražděny a umučeny buržoazií, jejími »hrdiny« jako Noske a spol., jejími přímými lokaji jako Scheidemann atd., i jejími nepřímými a »rafinovanými« (a proto pro ni obzvlášť cennými) pomahači, rytíři Dvaapůlté internacionály, s jejich podlou bezcharakterností, nerozhodností, pedanterií a maloměšťáctvím. Ozbrojená buržoazie nastrožovala léčky bezbranným dělníkům, hromadně je pobíjela, vraždila jejich vůdce, soustavně jednoho po druhém špehovala a výtečně přitom využívala kontrarevolučního

povyku v řadách sociálních demokratů obou odstínů, jak scheidemannovského, tak kautskistického. Přitom němečtí dělníci neměli v době krize skutečně revoluční stranu vzhledem k opožděnému rozštěpení strany a tlaku prokleté tradice »jednoty« s prodejnou (Schneidemannové, Legienové, Davidové a spol.) a bezcharakterní (Kautští, Hilferdingové a spol.) bandou lokajů kapitálu. V každém poctivém, uvědomělém dělníkovi, který pokládal basilejský manifest z roku 1912⁵⁰ za bernou minci a ne jen za formální »vytáčku« ničemu »druhého« a »dvaapůltého« řádu, neuvěřitelně prudce vzrostla nenávisť k oportunistu staré německé sociální demokracie, a tato nenávisť — tento navýsost ušlechtilý a vznešený cit nejlepších příslušníků utlačovaných a vykořisťovaných mas — lidi zaslepovala, nedovolovala jim klidně uvažovat a vypracovávat si vlastní správnou strategii jako odpověď na výtečnou strategii ozbrojených, zorganizovaných a »ruskými zkušenostmi« poučených dohodových kapitalistů podporovaných Francií, Anglií a Amerikou a doháněla je k předčasným povstáním.

Proto se revoluční dělnické hnutí v Německu od konce roku 1918 ubíralo mimořádně svízelnou a trnitou cestou. Ale postupovalo a postupuje nezadržitelně kupředu. Nesporným faktem je, že dělnické masy, skutečná většina pracujících a vykořisťovaných v Německu, ať už organizovaných ve starých menševických (tj. sloužících buržoazii) odborech, nebo zcela či téměř zcela neorganizovaných, se postupně přesouvají doleva. A proto — zachovat převahu a neztrácet trpělivost, systematicky napravovat dřívější chyby, vytrvale usilovat o získání většiny v dělnických masách, v odborech i mimo ně, trpělivě budovat silnou a prozíravou komunistickou stranu, schopnou opravdu vést masy při jakýchkoli zvratech událostí, postupně si vypracovávat strategii, jež by se vyrovnala nejdokonalejší mezinárodní strategii »nejpoučenějších« (staletými zkušenostmi a zejména ruskými zkušenostmi) vrs-

tev buržoazie — právě toto musí a bude muset dělat německý proletariát a právě toto mu zajistí vítězství.

Přítom ovšem těžkou situaci Komunistické strany Německa v současné době navíc ještě komplikuje to, že se od ní odštěpili ne právě nejlepší komunisté zleva (KAPD čili Komunistická dělnická strana Německa) i zprava (Paul Levi se svým plátkem *Unser Weg* neboli *Sowjet*⁵¹).

Už od II. kongresu Komunistické internacionály jsme levičákům čili členům KAPD uštědřili na mezinárodní aréně hezkou řádku výstrah. Dokud se však aspoň v největších zemích ještě nezformovaly dostatečně pevné, zkušené a vlivné komunistické strany, musíme na našich mezinárodních kongresech trpět i účast poloanarchistických živlů, dokonce je jejich účast pro nás do jisté míry i užitečná. Užitečná potud, pokud mohou být tyto živly pro nezkušené komunisty názorným »odstrašujícím příkladem«, anebo pokud jsou ještě samy schopny se něčemu přiučit. Anarchismus se na celém světě rozpadá — a ne od včerejška, ale už od začátku imperialistické války v letech 1914—1918 — na dva směry: prosovětský a protisovětský, pro diktaturu proletariátu a proti ní. Tento proces rozpadu anarchismu je třeba nechat vykrytalizovat a dozrát. V západní Evropě téměř neexistují lidé, kteří by zažili nějakou významnější revoluci; zkušenosti z velkých revolucí jsou tam už skoro úplně zapomenuty a přechod od přání být revolucionáři a od řečí (a rezolucí) o revoluci k opravdu revoluční činnosti je velmi svízelný, zdlouhavý a strastiplný.

Poloanarchistické živly ovšem můžeme a smíme trpět jen po určité mez. V Německu jsme je trpěli příliš dlouho. III. kongres Komunistické internacionály jim dal ultimátum s přesnou lhůtou^[118]. A když teď samy z Komunistické internacionály odešly, tím líp. Za prvé nás ušetřily námahy s jejich vylučováním. Za druhé tím teď všichni kolísající dělníci, všichni ti, kdo se z nenávisť k oportunistu staré sociální demokracie přikláněli k anarchis-

tům, získali nadmíru pádný a názorný důkaz, doložený spolehlivými fakty, že Komunistická internacionála byla trpělivá, že anarchisty vůbec nevyháněla ihned a za každou cenu, ale že jim pozorně naslouchala a pomáhala jim, aby se učili.

Ted' si už nemusíme členů KAPD tolik všímat. Svou polemikou proti nim jim děláme leda reklamu. Jsou příliš nerozumní, brát je vážně by bylo nesprávné, a zlobit se na ně nemá smysl. Vliv na masy nemají a nezískají, pokud my sami nebudeme dělat chyby. Necháme tento nevýznamný směr zajít přirozenou cestou; dělníci sami pochopí jeho bezvýznamnost. Budeme důkladněji propagovat a v praxi realizovat organizační a taktická usnesení III. kongresu Komunistické internacionály a budeme dělat »kapedistům« co nejmenší reklamu polemikou proti nim. S růstem hnutí levičáctví jako dětská nemoc pomíjí a pomine.

Právě tak dnes zbytečně pomáháme i Paulovi Levimu, zbytečně mu děláme reklamu tím, že s ním polemizujeme. Vždyť o to mu právě jde, abychom s ním diskutovali. Po rozhodnutí III. kongresu Komunistické internacionály je třeba na něho zapomenout a veškerou pozornost, všechny síly soustředit na pokojnou (bez hašteření, polemik, připomínání někdejších potyček), čínorodou a pozitivní práci v duchu usnesení našeho III. kongresu. Proti tomuto všeobecně a jednomyslně schválenému usnesení III. kongresu se podle mého názoru značně prohřešuje článek soudruha K. Radka III. světový kongres o březnové akci a další taktika^[168] (uverejňený v ústředním orgánu Sjednocené komunistické strany Německa Die Rote Fahne⁵² ze 14. a 15. července 1921). Tento článek, který mi poslal jeden soudruh patřící k polským komunistům, byl zcela zbytečně, dokonce přímo ke škodě věci vyhrocen nejen proti Paulovi Levimu^[157] (na tom by tolik nesešlo), nýbrž i proti C. Zetkinové. Ale Clara Zetkinová přece během III. kongresu sama v Moskvě uzavřela »mírovou

smlouvu« s ústředním výborem (Zentrale) Sjednocené komunistické strany Německa o svorné, nefrakční práci! My všichni jsme tuto smlouvu schválili. Soudruh K. Radek však ve svém nemístně polemickém zápalu dospěl až k takové vyložené nepravdě, když připsal Zetkinové myšlenku, že prý »každou celostranickou akci« (jede allgemeine Aktion der Partei) »odkládá« (verlegt) »až do dne, kdy povstanou široké masy« (auf den Tag, wo die grossen Massen aufstehen werden). Těmito metodami přirozeně soudruh K. Radek prokazuje Paulovi Levimu takovou službu, že si ani lepší přát nemůže. Paul Levi přece nechce nic jiného, než aby se spory donekonečna protahovaly, než aby se do nich zapojilo co nejvíc lidí, než aby se pokusili Zetkinovou od strany izolovat polemickými výpady proti »mírové smlouvě«, kterou právě ona uzavřela a kterou celá Komunistická internacionála schválila. Svým článkem podal soudruh K. Radek skvělou ukázkou toho, jak se »zleva« poskytuje pomoc Paulovi Levimu.

Na tomto místě musím německým soudruhům vysvětlit, proč jsem se Paula Leviho na III. kongresu tak dlouho zastával. Předně proto, že jsem se s Levim seznámil Radkovým prostřednictvím ve Švýcarsku v roce 1915 nebo 1916. Levi byl už tehdy bolševik. A já se nemohu ubránit jisté nedůvěře vůči těm, kdo dospěli k bolševismu *teprve až po* jeho vítězství v Rusku a po řadě vítězství na mezinárodním poli. Ale tento důvod samozřejmě není nijak zvlášť důležitý, protože i tak znám Paula Leviho osobně jen velmi zběžně. Mnohem závažnější byl druhý důvod: že měl totiž Levi ve své kritice březnového povstání v Německu roku 1921 *v podstatě* v mnoha směrech *pravdu* (nikoli ovšem v tom, že šlo o »puč« — toto tvrzení Paula Leviho je nesmysl).

Je pravda, že Levi udělal všechno možné i spoustu nemožného pro to, aby svou kritiku oslabil a znehodnotil, aby sobě i jiným znesnadnil pochopení *podstaty* věci kvůli spoustě malicherností, ve kterých očividně nemá prav-

du. Formuloval svou kritiku^[158] nepřipustným a škodlivým způsobem. Ačkoli jiným kázal o obezřetné a promyšlené strategii, sám natropil víc hloupostí než nějaký zelenáč, pustil se do »boje« tak předčasně, tak nepřipraveně, tak nesmyslně a divoce, že jej nutně musel prohrát (a na dlouhá léta si znemožnit nebo aspoň ztížit práci), ačkoli bylo možné a nutné tento »boj« vyhrát. Levi si počínal jako salónní anarchista (německy se tuším takovým lidem říká Edelanarchist), místo aby si počínal jako organizovaný člen proletářské Komunistické internacionály. Levi porušil kázeň.

Touto řadou neuvěřitelně hloupých chyb Levi znesnadnil, aby se pozornost soustředila na podstatu věci. Ale právě podstata věci, tj. zvážení *a náprava* mnoha chyb, jichž se dopustila Sjednocená komunistická strana Německa za svého březnového povstání v roce 1921, měla a má obrovský význam. K objasnění a k nápravě těchto chyb (které leckdo vydával za vrchol marxistické taktiky) *bylo nezbytné* se na III. kongresu Komunistické internacionály postavit na *pravé* křídlo. Jinak by byla *linie* Komunistické internacionály *nesprávná*.

Hájil jsem a musel jsem hájit Leviho, dokud jsem před sebou viděl takové odpůrce, kteří prostě jen křičeli o »menševismu« a »centrismu«, ale nechtěli vidět chyby březnového povstání a nutnost je objasnit a napravit. Tito lidé dělali z revolučního marxismu karikaturu a z boje proti »centrismu« nejnepříjemnější sport. Hrozilo nebezpečí, že tyto lidé způsobí celému hnutí obrovské škody, neboť »nikdo na světě není s to zkompromitovat revoluční marxisty, pokud se nezkompromitují oni sami«.

Říkal jsem těmto lidem: Dejme tomu, že se z Leviho stal menševik. Protože ho osobně znám jen málo, nebudu tvrdohlavě trvat na svém, když mi to dokážete. Ale zatím to ještě dokázáno není. Zatím je dokázáno jen to, že *ztratil hlavu*. A prohlašovat někoho jen kvůli tomu za menševika je dětinská pošetilost. Výchova zkušených a vlivných

vůdců strany trvá dlouho a je to práce zdlouhavá a obtížná. Ale bez toho zůstane diktatura proletariátu a jeho »jednotná vůle« jenom frází. U nás v Rusku trvala výchova skupiny vedoucích pracovníků 15 let (1903—1917), 15 let bojů proti menševismu, 15 let carské perzekuce, 15 let, v nichž se odehrála naše první velká a mohutná revoluce (1905). A přesto se u nás stávaly smutné případy, že i někteří z nejvýtečnějších soudruhů »ztráceli hlavu«. A jestliže si západoevropští soudruzi myslí, že oni jsou proti takovým »smutným případům« pojištěni, pak je to velké dětinství, proti kterému nutně musíme bojovat.

Levi musel být vyloučen za porušení kázně. Taktika musela být stanovena *na podkladě* velmi podrobného objasnění a nápravy chyb březnového povstání v roce 1921. A kdyby si Levi i *poté* počínal jako předtím, byl by tím jen potvrdil, že byl vyloučen právem, a kolísající nebo pochybující dělníci by získali o to přesvědčivější a pádnější důkaz, že usnesení III. kongresu^[107] o Paulovi Levim byla naprosto správná.

Čím opatrněji jsem já osobně na kongresu posuzoval chyby Leviho, s tím větší jistotou teď mohu říct, že si Levi pospíšil, aby o sobě potvrdil ty nejhorší dohady. Mám tu teď před sebou 6. číslo jeho plátku Unser Weg (z 15. 7. 1921). Z redakčního prohlášení^[148] otištěného na čelném místě časopisu je zřejmé, že Paul Levi zná usnesení III. kongresu. A jak na ně odpovídá? Menševickými frázemi o »velké klatbě« (grosser Bann), o »církevním právu« (kanonisches Recht), o tom, že prý hodlá »posuzovat« zmíněná usnesení »zcela svobodně« (in vollständiger Freiheit). Může existovat větší svoboda, než když je někdo zproštěn členství ve straně a členství v Kominterně? A členové strany — račte vzít na vědomí — prý budou u něho smět psát anonymně!

Nejprve intriky proti straně, zákeřné výpady, maření práce strany.

Pak — meritorní posuzování kongresových usnesení.
No to je velkolepé!

Ale tím se Levi už nadobro odrovnává.

Paul Levi by ovšem rád protáhl polemiku.

Vyhovět tomuto přání by však byla obrovská strategická chyba. Radil bych německým soudruhům, aby v dením stranickém tisku zakázali polemiky proti Levimu a jeho plátku. Není třeba mu dělat reklamu. Není třeba mu dovolovat, aby odvracel pozornost bojující strany od důležitých věcí k nedůležitým. Jen tehdy, bude-li to naprosto nevyhnutelné, polemizovat proti němu v týdnicích, měsíčních nebo brožurách, podle možnosti však přitom nedělat členům KAPD a Paulovi Levimu radost tím, že se budou uvádět jejich jména, ale raději o nich mluvit jen jako o »některých ne zrovna vtipných kritikách, kteří chtějí být stůj co stůj považováni za komunisty«.

Právě jsem se dověděl, že na poslední schůzi rozšířeného ústředního výboru (Ausschuss) byl dokonce i levičácký Friesland nucen energicky vystoupit proti Maslovovi, který si chce hrát na levičáka a trénovat se ve sportu zvaném proticentristické štvání. Jak nerozumně (mírně řečeno) si tento Maslov počínal, se ukázalo i tady v Moskvě. Německá strana by asi měla toho Maslova a dva nebo tři jeho stoupence a spolubojovníky, kteří očividně nechtějí dodržovat »mírovou smlouvu« a zabývají se nemoudrým horlením, poslat tak na dva roky do Sovětského Ruska. My už bychom tu pro ně našli užitečnou práci. My bychom je tu přeškolili a mezinárodnímu i německému hnutí by to nepochybně prospělo.

Němečtí soudruzi musí stůj co stůj skoncovat s vnitřními třenicemi, zbavit se rvavých živlů na obou křídlech, zapomenout na Paula Leviho a KAPD a pustit se do opravdové práce.

Té je spousta.

Rezoluce o taktice a rezoluce o organizaci, schválené III. kongresem Komunistické internacionály^[118], znamenají podle mého názoru pro hnutí velký krok kupředu. Bude zapotřebí napnout všechny síly, aby byly obě rezoluce skutečně uvedeny v život. Bude to těžké. Ale dá se to a musí se to udělat.

Komunisté museli nejprve před celým světem proklamat své zásady. To se stalo na I. kongresu. To byl první krok.

Druhým krokem bylo organizační ustavení Komunistické internacionály a stanovení podmínek pro přijímání do ní^[126], požadujících skutečný rozchod s centristy, s přímými i nepřímými agenty buržoazie v dělnickém hnutí. Došlo k tomu na II. kongresu.

Na III. kongresu bylo třeba začít věcně a pozitivně jednat a konkrétně a na základě praktických zkušeností už započatého komunistického boje stanovit, *jak se má konkrétně* dále postupovat při řešení taktických i organizačních problémů. Tento třetí krok jsme také učinili. Máme ve světě armádu komunistů. Zatím je ještě špatně vycvičená a špatně zorganizovaná. A nebylo by nic škodlivějšího, než kdybychom na tuto skutečnost zapomínali nebo se jí báli přiznat. Musíme tuto armádu náležitě prakticky vycvičit, náležitě zorganizovat a vyzkoušet během nejrůznějšího manévrování, při všemožných potyčkách, při útočných i ústupových operacích, a zároveň přitom nanejvýš obezřetně a přísně prověřovat samy sebe a učit se ze zkušeností vlastního hnutí. Bez této dlouholeté a tvrdé školy nemůžeme zvítězit.

Za této situace v mezinárodním komunistickém hnutí v létě roku 1921 spočíval »kámen úrazu« hlavně v tom, že některé z nejlepších a nejvlivnějších součástí Komunistické internacionály tento úkol zcela správně nepochopily, *poněkud přehnalý* »boj proti centrismu«, *poněkud překročily* onu mez, za níž se tento boj začíná měnit ve sport a za níž se už začíná revoluční marxismus kompromitovat.

V tom byl »kámen úrazu« III. kongresu.

Nepřehánělo se nijak moc. Ale hrozilo tu veliké nebezpečí a bojovat proti tomu nebylo snadné, protože se tohoto přehánění dopouštěli opravdu nejlepší a nejoddanější lidé, bez nichž by asi Komunistická internacionála nebyla vůbec vznikla. Toto přehánění se zcela jasně projevilo v připomínkách k otázkám taktiky, otištěných v listu Moskva⁵³ německy^[137], francouzsky^[138] a anglicky a podepsaných německou, rakouskou a italskou delegací, což vyniklo tím víc, že tyto návrhy byly předloženy už k hotovému návrhu rezoluce (vypracovanému po dlouhé a všestranné přípravné práci). Zamítnutím těchto připomínek byla *vyrovnaná* linie Komunistické internacionály a bylo překonáno nebezpečí plynoucí z přehánění.

Kdyby se nebylo přehánění zabránilo, bylo by to Komunistickou internacionálu zcela jistě přivedlo do záhuby. Neboť »nikdo na světě není s to zkompromitovat revoluční marxisty, pokud se nezkompromitují oni sami«. Nikdo na světě nemůže zabránit vítězství komunistů nad Druhou a Dvaapůltou internacionálou (čili v podmínkách západní Evropy a Ameriky 20. století, po první imperia- listické válce, vítězství nad buržoazií), *pokud* mu nezabrání sami komunisté.

Zabránit vítězství lze i tak, že se něco třeba jen poněkud přežene.

Přehnat boj proti centrismu znamená *zachránit* centrismus, *upevnit* jeho pozice a jeho vliv na dělníky.

Úspěšně bojovat proti centrismu v mezinárodním měřítku jsme se naučili v období mezi II. a III. kongresem. Důkazy o tom podává praxe. Tento boj dovedeme až do konce (vyloučení Leviho a strany Serratiho).

Zatím jsme se však *ještě nenaučili* bojovat proti nesprávnému přehánění při potírání centrismu v mezinárodním měřítku. Ale jak ukázal průběh a výsledky III. kongresu, tento svůj nedostatek jsme si uvědomili. A právě proto, že jsme si ho uvědomili, *dokážeme se ho zbavit*.

Pak budeme neporazitelní, neboť bez opory v řadách proletariátu (prostřednictvím buržoazních agentů Druhého a Dvaapůlté internacionály) *nebude* buržoazie v západní Evropě ani v Americe *schopna* se udržet u moci.

To podstatné a hlavní v usneseních III. kongresu spočívá proto v tom: pečlivěji a důkladněji se připravovat na nové, stále rozhodnější jak obranné, tak i útočné bitvy.

»Komunismus se stane v Itálii masovou silou, bude-li Komunistická strana Itálie nepřetržitě a neústupně bojovat proti oportunistické politice stoupců Serratiho a bude-li zároveň schopna se spojit s proletářskými masami v odborech ve stávkách a v bojích proti kontrarevolučním organizacím fašistů, bude-li schopna sjednotit hnutí všech organizací dělnické třídy a přeměnit její živelné akce v pečlivě připravené boje . . .«

»Sjednocená komunistická strana Německa bude schopna uskutečňovat masové akce tím úspěšněji, čím lépe bude napříště svá bojová hesla přizpůsobovat skutečné situaci, tuto situaci co nejdůkladněji zkoumat a při svých akcích si počínat co nejjednotněji a nejdisciplinovaněji . . .«

Tak znějí nejzávažnější pasáže rezoluce III. kongresu o taktice.

Získat většinu proletariátu na naši stranu — to je náš »stěžejní úkol« (nadpis 3. článku rezoluce o taktice).

Toto získání většiny samozřejmě nechápeme formálně, jak to činí hrdinové buržoazní »demokracie« z Dvaapůlté internacionály. Když se v Římě v červenci 1921 všechen proletariát postavil *za* komunisty proti fašistům, a to jak proletariát z odborů ovlivněný reformismem, tak i proletariát ovlivněný centrismem strany Serratiho, znamenalo to, že jsme *získali většinu* dělnické třídy na naši stranu.

Toto získání většiny však mělo jen dílčí, přechodný a lokální význam, ale zdaleka nemělo význam rozhodující. Nicméně znamenalo získání většiny. A to je možné dokonce i tehdy, jde-li většina proletariátu formálně *za* vůdci z řad buržoazie anebo *za* vůdci uskutečňujícími politiku buržoazie (jakými jsou všichni vůdcové Druhého a Dvaapůlté internacionály), nebo když většina proletariátu kolísá. Takovéto získávání většiny nezadržitelně po-

kračuje všude na celém světě a všemožnými způsoby. Jestliže ho budeme co nejdůkladněji a nejpečlivěji připravovat, nepromeškáme ani jedinou významnější příležitost, kdy buržoazie proletariát nutí, aby povstal k boji, naučíme se správně určovat dobu, kdy *masy* proletariátu společně s námi *nemohou nepovstat*.

Pak bude naše vítězství jisté, i kdyby byly dílčí porážky a jednotlivé přechodné etapy v našem velkém tažení ještě těžší.

Naše taktické i strategické postupy ještě pokulhávají (alespoň v mezinárodním měřítku) za skvělou strategií buržoazie, která si vzala ponaučení z příkladu Ruska a nedá se jen tak »zaskočit«. My však máme na své straně více, mnohem více sil, učíme se i taktice i strategii a dosáhli jsme už v této »vědě« — díky poučením z chyb březnového povstání v roce 1921 — velkých pokroků a osvojíme si tuto »vědu« beze zbytku.

V převážné většině zemí nejsou ještě naše strany ani zdaleka takové, jaké by měly být skutečné komunistické strany, skutečné předvoje opravdu revoluční a jediné revoluční třídy za bezvýhradné účasti všech členů strany v boji, v hnutí i v každodenním životě mas. Jsme si však vědomi tohoto nedostatku a co nejdůrazněji jsme na něj poukázali v rezoluci III. kongresu o práci strany. Také tento nedostatek překonáme.

Soudruzi němečtí komunisté! Dovolte mi zakončit přáním, aby sjezd vaší strany 22. srpna pevnou rukou a navždycky skoncoval s malicherným bojem proti odštěpencům zleva i zprava. Dost vnitrostranického boje! Pryč s každým, kdo by v něm chtěl ať přímo nebo nepřímou ještě pokračovat! Známe teď své úkoly mnohem přesněji, konkrétněji a jasněji než včera. Nebojíme se otevřeně poukazovat na své chyby, protože je chceme napravit. Soustředíme nyní všechny síly strany na zdokonalování její organizace, na zlepšování kvality i obsahu její práce, na vytváření pevnějšího spojení s masami, na vypracová-

vání stále správnější a stále dokonalejší taktiky a strategie
dělnické třídy.

14. srpna 1921

S komunistickým pozdravem
N. Lenin

Otištěno německy 22. srpna 1921

v listu Die Rote Fahne, č. 384

Rusky otištěno 21. října 1921

v publikaci Bjulletěň

ispolnitělnogo komiteta

Kommunističeskogo Internacionala, č. 3

Podle rukopisu

NOVÉ ČASY, ALE STARÉ CHYBY V NOVÉ PODOBĚ

Každý svérázný obrat v dějinách vede k tomu, že se určitým způsobem mění forma maloburžoazního kolísání, k němuž vždy dochází mimo řady proletariátu, ale pokaždé tak či onak zasahuje i do jeho vlastních řad.

Toto kolísání se projevuje ve dvou »směrech«: je to maloburžoazní reformismus, tj. přisluhování buržoazii, zastírané líbivými demokratickými a »sociálně« demokratickými frázemi a bezmocnými přáními, a maloburžoazní revolucionismus, ve slovech hrozivý, nabubřelý a domýšlivý, ale ve skutcích prázdný, roztržštěný, rozptýlený a bezradný. Dokud nejsou odstraněny nejhlubší kořeny kapitalismu, je kolísání nevyhnutelné. V souvislosti s určitým obratem ekonomické politiky sovětské moci se však jeho forma nyní mění.

Hlavní motiv lidí tíhnoucích k menševismu zní: »Bolševici se otočili zpět, ke kapitalismu, a to bude jejich smrt. Ukázalo se, že šlo přece jen o buržoazní revoluci, včetně revoluce Říjnové! Ať žije demokracie! Ať žije reformismus!« Ale i kdyby se to už formulovalo ryze menševicky, nebo po esersku, v duchu Druhé nebo Dvaapůlité internacionály, podstata zůstává táž.

Hlavní motiv poloanarchistů typu německé »komunistické dělnické strany« nebo té části naší bývalé dělnické opozice, která už z naší strany odešla anebo odchází, zní: »Bolševici už nevěří v dělnickou třídu!« — Z toho se pak vyvozují hesla více či méně podobná »kronštdatským« heslům z jara roku 1921.

Úkolem marxistů je co nejstřízlivěji a co nejpregnant-

něji zvážit faktické seskupení třídních sil a postavit proti fňukání a panice šosáků z tábora reformistů a pseudorevolučních radikálů nesporné fakty.

Připomeňme si hlavní etapy naší revoluce. První etapa, abych tak řekl ryze politická, trvala od 25. října do 5. ledna, do rozeznání Ústavodárného shromáždění. Za nějakých deset týdnů jsme udělali pro skutečné a úplné odstranění zbytků feudalismu v Rusku stokrát víc než menševici a eseři za osm měsíců (od února do října 1917) *jejich* vlády. Menševici a eseři a v zahraničí všichni hrdinové Dvaapůlté internacionály byli v té době jen ubohými přísluhovači reakce. Anarchisté buď rozpačitě stáli stranou, nebo nám pomáhali. Byla to tehdy revoluce buržoazní? Ovšemže ano, neboť to, co jsme tehdy dokončili, bylo dovršení buržoazně demokratické revoluce, protože tehdy ještě neprobíhal třídní boj v řadách »rolnictva«. Ale zároveň jsme už udělali obrovskou spoustu věcí *přesahujících rámec* buržoazní revoluce *ve prospěch* socialistické proletářské revoluce: 1. Rozvinuli jsme jako nikdy předtím síly dělnické třídy v tom směru, aby mohla *tato* třída využívat státní moci. 2. Zasadili jsme drtivou ránu, citelnou na celém světě, fetišům maloburžoazní demokracie, Ústavodárnému shromáždění a buržoazním »svobodám« à la svoboda tisku pro bohaté. 3. Vytvořili jsme sovětský *typ* státu, který je po roce 1793 a 1871 obrovským krokem kupředu.

Druhá etapa. Brestlitevský mír. Bezuzdné revoluční frazérství namířené proti míru — pološovinistické fráze eserů a menševiků, »levé« fráze části bolševiků. »Jakmile se jednou smířili s imperialismem, je s nimi konec!« — tvrdila v panice nebo se škodolibou radostí maloburžoazie. Ale eseři a menševici se smiřovali s imperialismem, neboť měli svůj podíl na loupežném tažení buržoazie proti dělníkům. My jsme se s tím »smiřovali« jen tak, že jsme lupičům postoupili část majetku, abychom zachránili moc dělníků a mohli pak lupičům zasadit ještě

pádnější rány. Frází, jako že »nevěříme v síly dělnické třídy«, jsme se tehdy naposlouchali až do omrzení, ale nedali jsme se jimi oklamat.

Třetí etapa. Občanská válka 1918—1920, počínaje Čechoslováky a stoupenci Ústavodárného shromáždění a Vrangellem konče. Na začátku této války jsme ještě neměli Rudou armádu. Ještě dnes je tato armáda ve srovnání s kteroukoli armádou dohodových zemí, pokud jde o materiální síly, nepatrná, a přesto jsme v boji proti světovládné Dohodě zvítězili. Svazek rolníků a dělníků pod vedením proletářské státní moci, tento výdobytek světových dějin, dosáhl nevídaně vysoké úrovně. Menševici a eseři sehráli úlohu lokajů monarchie, ať už nepokrytých (ministři, organizátoři a propagátoři), nebo maskovaných (zde byl »nejrafinovanější« a nejpodlejší postoj Černovů a Martovů, kteří předstírali, že si myjí ruce, ale ve skutečnosti pracovali proti nám perem). Anarchisté taky nevěděli kudy kam: část z nich nám pomáhala, část nám škodila pokřikem proti vojenské kázni nebo skepticismem.

Čtvrtá etapa. Dohoda byla nucena zastavit (na jak dlouho?) intervenci a blokádu. Neslýchaně zpustošená země se začíná pomaloučku vzpamatovávat, ale teprve teď se ukazuje celý obrovský rozsah tohoto zpustošení, nevídaných útrap, stagnujícího průmyslu, neúrody, hladu a epidemií.

Dosáhli jsme nejvyššího, ale zároveň i nejstrastiplnějšího vrcholu ve svém světodějném boji. Máme před sebou v této chvíli a v tomto období jiného nepřítele než včera. Nepřítelem už nejsou hordy bělogvardějců pod velením statkářů podporovaných všemi menševiky a esery, celou mezinárodní buržoazií. Naším nepřítelem jsou teď každodenní hospodářské problémy maloroľnické země se zpustošeným velkým průmyslem. Naším nepřítelem jsou teď maloburžoazní živly, které nás ze všech stran obklopují jako vzduch a velmi silně pronikají i do řad proletá-

riátu. Sám proletariát je deklasovaný, tj. vyšinutý ze svých třídních kolejí. Továrny a závody stojí, proletariát je oslabený, roztržštěný a vysílený. A maloburžoazní živly uvnitř státu podporuje veškerá mezinárodní buržoazie, která je v celém světě stále ještě velmi mocná.

Není proto divu, když někdo dostane strach. Zvláště takoví hrdinové jako menševici a eseři, jako hrdinové Dvaapůlté internacionály, jako bezradní anarchisté, jako milovníci »levých« frází. »Bolševici se vracejí zpátky ke kapitalismu, s bolševiky je konec, ani jejich revoluce nepřekročila rámeček buržoazní revoluce.« Takové nářky slyšíme dnes a denně.

Ale už jsme si na ně zvykli.

Nebezpečí však nepodceňujeme. Hledíme mu tváří v tvář. Dělníkům a rolníkům říkáme: Nebezpečí je velké, a proto — víc semknutosti, víc vytrvalosti a chladnokrevnosti, a s pohrdáním od sebe odhánějte každého, kdo koťetuje s menševismem a eserstvím, všechny panikáře a křiklouny!

Nebezpečí je veliké. Nepřítel je mnohem silnější než my ekonomicky, tak jako byl včera mnohem silnější než my vojensky. Jsme si toho vědomi a v tom je naše síla. Vykonalí jsme toho už velmi mnoho jak pro očistu Ruska od feudalismu, tak pro rozvinutí všech sil dělníků a rolníků, jak pro světový boj proti imperialismu, tak pro mezinárodní proletářské hnutí, pro jeho oprostění od hanebností a ničemností napáchaných Druhou a Dvaapůltou internacionálou, takže na nás žádný panický pokřik neúčinkuje. Svou revoluční činnost jsme už dostatečně, dokonce víc než dostatečně »ospravedlnili« tím, že jsme celému světu skutky dokázali, čeho je schopna proletářská revolučnost na rozdíl od menševicko-eserské »demokracie« a zbabělého reformismu maskovaného květnatými frázemi.

Kdo se bojí porážky ještě dříve, než se pustil do velkého boje, ten si může říkat socialista leda proto, aby se posmíval dělníkům.

Právě proto, že se nebojíme hledět nebezpečí tváří v tvář, využíváme lépe svých sil k boji, posuzujeme své vyhlídky střízlivěji, obezřetněji a prozíravěji a děláme všemožné ústupky, které nás posilují a tříští síly našich protivníků (tak jako dnes už i největší hlupák vidí, že »brestlitevský mír« byl ústupkem, který nás posílil, neboť roztránil síly mezinárodního imperialismu).

Menševici povykují, že prý naturální daň, volný obchod, připouštění koncesí a státního kapitalismu znamená krach komunismu. K těmto menševikům se teď v zahraničí přidal bývalý komunista Levi. Tohoto Leviho bylo třeba hájit, dokud se chyby, jichž se dopouštěl, mohly vysvětlovat jako reakce na řadu chyb »levých« komunistů, zejména v březnu 1921 v Německu, ale téhož Leviho nelze hájit dnes, když se místo toho, aby uznal, že neměl pravdu, ve všem všudy ztotožňuje s menševiky.

Povykujícím menševikům prostě poukážeme třeba jen na to, že komunisté už na jaře 1918 propagovali a hájili myšlenku bloku, dohody se státním kapitalismem proti maloburžoazním žvlům. To bylo před třemi lety! Už v prvních měsících po vítězství bolševiků! Už tehdy uvažovali bolševici střízlivě a od té doby nikdo nebyl s to vyvrátit správnost našeho střízlivého hodnocení daného poměru sil.

Levi, který to dopracoval až k menševismu, radí bolševikům (jimž »předpovídá« porážky ze strany kapitalismu právě tak, jako nám všichni příslušníci maloburžoazie, demokraté, sociální demokraté aj. předpovídali záhubu, když rozeženeme Ústavodárné shromáždění!), aby požádali o pomoc *celou* dělnickou třídu! Neboť jim — račte si všimnout — doposud pomáhala jen *její část!*

V tom se Levi pozoruhodně shoduje s některými poloanarchisty a křiklouny, zčásti z někdejší »dělnické opozice«, kteří si potrpí na bombastické fráze v tom smyslu, že bolševici už teď »nevěří v síly dělnické třídy«. Jak menševici, tak i lidé s anarchistickými sklony dělají z pojmu »sí-

ly dělnické třídy« fetiš, aniž by se dokázali zamyslet nad jeho skutečným, konkrétním obsahem. Místo zkoumání a analýzy tohoto pojmu říkají jen prázdná slova.

Pánové z Dvaapůlté internacionály, kteří si přejí být označováni za revolucionáře, se ve skutečnosti projevují v každé ošemetnější situaci jako kontrarevolucionáři, protože se bojí násilného rozbití starého státního aparátu a nevěří v síly dělnické třídy. Když jsme totéž říkali o eserech a spol., nebyla to fráze. Každý ví, že Říjnová revoluce ve skutečnosti vyzvedla do popředí nové síly, novou třídu a že nyní spravují Rusko právě nejlepší představitelé proletariátu, kteří vytvořili místní správu atd., řídí průmysl apod. A vyskytují-li se v tom všem byrokratické nešvary, pak toto zlo nezatajujeme, nýbrž odhalujeme a bojujeme proti němu. Komu boj proti nešvarům nového zřízení zastírá jeho obsah, kdo zapomíná, že dělnická třída vytvořila a spravuje stát sovětského typu, ten prostě neumí myslet a mluví do větru.

Avšak »síly dělnické třídy« nejsou neomezené. Je-li dnes příliv svěžích sil z řad dělnické třídy slabý, dokonce někdy velmi slabý, a trvá-li tento stav dál i přes všechny dekrety, výzvy, přes všechnu agitaci a přes všechny příkazy »pověřovat funkcemi nestraníky«, pak už je všechno to řečnění o »nevěře v síly dělnické třídy« snůškou planého frazérství.

Bez jistého údobí »oddechu« nové síly nezískáme; nemohou dorůstat jinak než ponenáhlu a nemohou vyrůst *nikde jinde* než v obnoveném velkopřmyslu (tj. přesněji a konkrétněji — na základě elektrifikace).

Dělnická třída ve zpustošené maloroľnické zemi potřebuje po tak obrovském a ve světě dosud nevídaném vypětí sil a po útrapách, jež vedly k jejímu deklasování, určitý čas na to, aby v ní mohly vykrytalizovat a dozrát nové síly, aby se staré a opotřebované síly mohly »zrestaurovat«. Vytvoření vojenského a státního aparátu, který dokázal vítězně obstát ve zkouškách v letech 1917—1921,

to je veliké dílo, které zaměstnalo, pohltilo a vyčerpalo reálné (a nejen v řečnických výlevech proklamované) »síly dělnické třídy«. To je třeba pochopit a počítat s nutností, či přesněji řečeno, s nevyhnutelností *zpomaleného* přírůstku *nových* sil dělnické třídy.

Když menševici pokřikují, že jsou bolševici »bonapartisté« (protože se prý proti vůli »demokracie« opírají o armádu a státní aparát), pak to skvěle vyjadřuje taktiku buržoazie a Miljukov ji právem podporuje a staví se za »kronšadtská« hesla (z jara 1921). Buržoazie správně pochopila, že *skutečné* »síly dělnické třídy« se dnes skládají z mohutného předvoje této třídy (z Komunistické strany Ruska, která nikoli náraz, nýbrž v průběhu dvaceti pěti let si vydobyla svými činy nárok na úlohu, název a sílu »předvoje« jediné revoluční třídy) a z živelů nejvíce postižených deklasováním a nejsnáze podléhajících menševickému a anarchistickému kolísání.

Pod heslem Více důvěry v sílu dělnické třídy! se dnes *ve skutečnosti* prosazuje posilování menševických a anarchistických vlivů: na jaře 1921 to Kronšadt dokázal a předvedl víc než názorně. Každý uvědomělý dělník musí demaskovat a odhánět každého, kdo křičí, že »nevěříme v síly dělnické třídy«, protože tito křiklouni jsou ve skutečnosti náhončími buržoazie a statkářů, kteří jim přinášejí prospěch, neboť proletariát oslabují rozšiřováním vlivu menševiků a anarchistů v jeho řadách.

Rozebereme-li střízlivě skutečný obsah pojmu »síly dělnické třídy«, zjistíme, že právě tady je »zakopaný pes«.

Copak jste udělali, milánkové, co reálného jste vykonali pro to, aby byli na nejdůležitější »frontu« dneška, na frontu hospodářskou, na frontu budování hospodářství, posílání nestraníci? Na tohle by se měli uvědomělí dělníci ptát všech křiklounů. Právě takhle vždycky mohou a musí křiklouny usadit, dokázat jim, že ve skutečnosti nenapomáhají, ale stojí v cestě budování hospodářství,

nepomáhají, ale překážejí proletářské revoluci, prosazují nikoli proletářské, nýbrž maloburžoazní snahy, prokazují služby cizí třídě.

Naším heslem je Pryč s křiklouny! Pryč s bezděčnými pomocníky bělogvardějců, kteří opakují chyby kronšadtských nešťastníků z jara 1921! Do činorodé, praktické práce odpovídající specifickým potřebám a úkolům dneška! Nepotřebujeme fráze, ale činy!

Střízlivé zvážení těchto specifických potřeb a skutečných třídních sil, které nejsou výplodem fantazie, nás vede k tomuto závěru:

Po období ve světě dosud nevídaných úspěchů v tvůrčí činnosti proletariátu na poli vojenském, administrativním i obecně politickém nastalo nikoli náhodou, ale nevyhnutelně, nikoli vinou jednotlivců nebo stran, ale vlivem objektivních okolností období mnohem pomalejšího růstu nových sil. V hospodářské sféře je budovatelská činnost nevyhnutelně těžší, zdlouhavější a pozvolnější, což vyplývá z podstaty této činnosti ve srovnání s činností vojenskou, administrativní a obecně politickou. Vyplývá to z její neobyčejné obtížnosti a hlubšího, dá-li se to tak vyjádřit, sepětí se specifikou našich poměrů.

Proto se vynasnažíme v této nové, vyšší etapě boje stanovit své úkoly s maximální, trojnásobnou obezřetností. Budeme při jejich vytyčování skromnější; budeme dělat víc ústupků, ale samozřejmě jen potud, kam až *může* proletariát ustoupit, má-li i nadále zůstat vládoucí třídou. Musíme co nejrychleji vybrat přiměřenou naturální daň a poskytnout co největší volnost pro rozvoj, upevňování a obnovu rolnického hospodářství. Podniky, které pro nás nejsou absolutně nezbytné, pronajmeme, a to jak jednotlivým kapitalistům, tak i zahraničním koncesionářům. Potřebujeme uzavřít blok nebo dohodu proletářského státu se státním kapitalismem proti maloburžoazním živlům. Tuto dohodu je třeba zorganizovat důmyslně, podle přísloví dvakrát měř — jednou řež! Přímo pro sebe

si ponecháme jen malé pole činnosti, jen to, co je absolutně nezbytné. Soustředíme oslabené síly dělnické třídy na *menší* úsek, ale zato na tomto úseku bezpečněji upevníme své postavení a ne jednou, ani ne dvakrát, ale mnohokrát si přitom ověříme své síly na zkušenostech v praxi. Krok za krokem, píd' za pídí — jinak dnes *nemůže* takové »vojsko«, jako je naše, postupovat kupředu po tak obtížné cestě, v tak těžké situaci, za takových nebezpečných okolností. Komu se zdá tato práce »nudná«, »nezajímavá« a »nepochopitelná«, kdo nad ní ohrnuje nos, podléhá panice nebo se opájí řečením o nedostatku »dřívějšího elánu«, »dřívějšího nadšení« atp. — toho bude líp »zprostit funkce« a odložit do starého železa, aby nemohl tropit škodu, když se nechce nebo nedokáže zamyslet nad svérázností nynějšího stadia, nynější etapy boje.

V situaci, kdy je naše země tak nesmírně zpustošená a kdy jsou síly proletariátu vyčerpané řadou téměř nadlidsky namáhavých akcí, se pouštíme do nejtěžšího díla: do budování základů skutečné socialistické ekonomiky, do organizace normální směny zboží (lépe řečeno směny výrobků) mezi průmyslem a zemědělstvím. Nepřítel je ještě mnohem silnější než my a anarchická, spekulantská, soukromá směna zboží maří naši práci na každém kroku. Tyto obtíže si uvědomujcme a budeme je systematicky, houževnatě překonávat. Chce to poskytnout víc iniciativy a samostatnosti lidem dole, soustředit tam víc sil, věnovat víc pozornosti jejich praktickým zkušenostem. Dělnická třída se *nemůže* vyhojit ze svých ran a obnovit svou proletářskou »třídní sílu« a rolnictvo se *nemůže* utvrdit ve své důvěře v proletářské vedení *jinak* než souběžně s tím, jak budeme dosahovat faktických úspěchů při obnově průmyslu a zavádění normální státní směny výrobků, výhodné jak pro rolníky, tak i pro dělníky. Souběžně s těmito úspěchy dosáhneme také přílivu nových sil, i když asi ne tak rychle, jak bychom si všichni přáli, ale dosáhneme toho.

Tedy do práce, pomalejší a obezřetnější, vytrvalejší
a houževnatější!

20. srpna 1921

Pravda, č. 190
28. srpna 1921
Podepsán *N. L e n i n*

*Podle textu Pravdy
porovnaného s Leninovou
sloupcovou korekturou*

N Á V R H P O L I T I C K É M U
B Y R U Ú V K S R (b)
P O S T A V I T U N G E R N A
P Ř E D S O U D ⁵⁴

Radím věnovat této záležitosti větší pozornost, prosadit přezkoumání serióznosti obžaloby a v případě, že bude vina plně prokázána, což je zřejmě nepochybné, uspořádat veřejný soud, maximálně urychlit soudní řízení a dát viníka zastřelit.

*Nadiktováno telefonicky 26. srpna 1921 Podle strojopisu
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

M A L É R A D Ě
L I D O V Ý C H K O M I S A Ř Ů⁵⁵

Soudruhu Kiseljovovi nebo jeho zástupci
ve funkci předsedy malé RLK

27. srpna 1921

Soudruhu Kiseljove!

Celá řada prohlášení nasvědčuje tomu, že zavedení poplatků (za služby aj.) přivádí často *dělníky* do svízelné situace.

Bude třeba zvolit tuto komisi:

1. dvě osoby za Celoruskou ústřední radu odborů,
2. po jednom zástupci za petrohradský a moskevský sovět zástupců,
3. dva členy z RLK,
4. jako předseda — předseda malé rady (soudruh Kiseljov).

Úkol komise:

všestranně zajistit (a připravit příslušné dekrety), aby bylo zavedení poplatků přizpůsobeno mzdám dělníků a jejich celkové situaci (výjimky pro dělníky atp. nebo něco podobného, lhůty, podmínky zavedení poplatků atd.).

Předseda RLK
V. Uljanov (Lenin)

P. S. Všechny tyto věci dělat *pouze* se schválením velké RLK.

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

DO PIS REDAKCI LISTU EKONOMIČESKAJA ŽIZŇ⁵⁶

1. 9.

Přeměna listu *Ekonomičeskaja žizň* v orgán *RPO*⁵⁷ by neměla být jen pouhou prázdňou formalitou.

Tento list se musí stát bojovým orgánem, který bude nejen přinášet pravidelné a pravdivé údaje o naší ekonomice, to za prvé, ale zároveň bude také tyto údaje analyzovat a vědecky zpracovávat, aby se z nich mohly vyvozovat správné závěry pro řízení průmyslu atd. (to za druhé), a který bude mimoto *aktivizovat* všechny pracovníky na hospodářské frontě, prosazovat přesné výkaznictví, chválit úspěšnou práci a veřejně pranýřovat nesvědomité, zůstávající a neschopné pracovníky jednotlivých podniků, institucí nebo hospodářských odvětví atp. — to za třetí.

List *Ekonomičeskaja žizň* přináší spoustu neobyčejně cenných, zejména statistických údajů o naší ekonomice. Tyto údaje však trpí dvěma nedostatky: jednak jsou nahodilé, neúplné a nesystematické, a jednak nezpracované, bez analýzy.

Pro objasnění uvedu příklady:

K nejlepším článkům patří článek Moskevská pánev v červenci^[93] (č. 188), protože uvedené údaje analyzuje, porovnává je jak s minulým obdobím, tak i s údaji týkajícími se jednotlivých podniků. Analýza je však neúplná. Neobjasňuje příčiny, proč jeden podnik (Tovarkovské doly) úkol splnil a proč jiné jej nesplnily. Chybí praktický závěr a srovnání s celoročními údaji.

Na druhé stránce č. 190^[123] je spousta statistických podrobností, v novinách velmi obvyklých, ale naprosto »nestrávených«, nahodilých, syrových, bez sebemenšího roz-

boru, bez jejich srovnání (s minulým obdobím či s jinými podniky) atd.

Má-li se tento list stát doopravdy, a nejen formálně, orgánem *Rady práce a obrany*, jsou nezbytné tyto změny:

1. Bude třeba přísněji dohlížet na nepřesné nebo neúplné předkládání výkazů příslušným institucím, pranýřovat nesvědomitě pracovníky a zároveň *se domáhat* (prostřednictvím příslušného lidového komisariátu nebo prostřednictvím vedoucího úřadovny *Rady práce a obrany*) přesného vedení výkazů.

2. Všechny zveřejňované statistické údaje se musí mnohem přísněji, tj. pečlivěji a důkladněji, systematizovat, zároveň se vždycky musí vyžadovat údaje pro srovnání, uvádět vždycky údaje za minulé roky (měsíce atd.) a vybírat vždycky podklady vhodné pro analýzu, pro objasnění *příčin* neúspěchu, pro *vyzvednutí příkladu* toho či onoho podniku, který pracuje úspěšně nebo alespoň předstihuje ostatní podniky atd.

3. Musí se vytvořit síť místních dopisovatelů, a to jak komunistů, *tak i nestraníků*, a věnovat víc místa příspěvkům přímo z jednotlivých pracovišť, ze závodů, z dolů, ze sovchozů, železničních výtopen a dílen atd.

4. Ve zvláštních přílohách je nutné zveřejňovat statistické přehledy ke všem nejdůležitějším otázkám naší ekonomiky. Tyto přehledy musí být bezpodmínečně svědomitě zpracovány a musí obsahovat všestrannou analýzu a praktické závěry.

Protože není dost papíru, musíme s ním šetřit. To se snad dá zařídit. Může se například snížit počet výtisků ze 44 000 na 30 000 (při správné distribuci by to mělo stačit, počítáme-li po dvou výtiscích na 10 000 volostí, po čtyřech výtiscích na 1000 újezdů, po deseti výtiscích na sto gubernií plus 5000 navíc — všechno jen do knihoven, redakcí a do několika málo institucí). Tak získáme dostatek papíru na osm příloh (po dvou stránkách) měsíčně.

To by stačilo na měsíční přehledy o celé řadě nejdůle-

žitějších otázek (palivo, průmysl, dvě tři přílohy, doprava, zásobování, sovchozy atd.).

Tyto přílohy by měly poskytovat souhrnné statistické přehledy o nejdůležitějších stránkách naší ekonomiky, už zpracované, doložené analýzami a doplněné praktickými závěry.

V deníku by se měl veškerý statistický materiál, kterého je nepřehledné množství a který je zároveň velice kusý, soustavně *koncentrovat* do těchto měsíčních přehledů, bez zbytečných podrobností a detailů atp.

Protože list *Ekonomičeskaja žizň* i *Ústřední statistický úřad* čerpají v mnoha otázkách své informace ze stejných zdrojů, mohly by tyto přílohy (dočasně) nahrazovat publikace *Ústředního statistického úřadu*.

5. Veškerý běžný statistický materiál by se měl rozdělit mezi a) spolupracovníky listu *Ekonomičeskaja žizň*, b) členy *Státní plánovací komise* a c) členy nebo pracovníky *Ústředního statistického úřadu* tak, aby každý »obhospodařoval« *jedno* odvětví národního hospodářství a byl *odpovědný*

aa) za včasné získávání výkazů a vykazovaných údajů, za úspěšný »boj« o jejich získávání, o jejich dodatečné vymáhání atd.,

bb) za celkové zpracování údajů a jejich rozbor,

cc) za praktické závěry.

6. List *Ekonomičeskaja žizň* by měl *stejně jako* všechny ostatní podniky sledovat i podniky předané do koncese *a do pronájmu*, a to jak pokud jde o předkládání výkazů, tak i pokud jde o dohled a závěry.

Žádám, aby k projednání všech těchto otázek a opatření byla svolána porada za účasti redaktora listu *Ekonomičeskaja žizň*, jednoho zástupce *Ústředního statistického úřadu* a jednoho zástupce *Státní plánovací komise*. O rozhodnutí porady mne, prosím, informujte.

Předseda Rady práce a obrany *Lenin*

P. S. Prosím, abyste na téže poradě rovněž projednali, jak vypracovat index-number (číselný ukazatel) pro charakteristiku celkového stavu našeho národního hospodářství. Tento »ukazatel« by měl být zveřejňován každý měsíc.

Napsáno 1. září 1921

Podle rukopisu

*Poprvé otištěno 6. listopadu 1923
v listu *Ekonomičeskaja žizň*, č. 31*

U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O E V I D E N C I D A R Ů
O D E V R O P S K Ý C H D Ě L N Í K Ů⁵⁸

2. ZÁŘÍ 1921

a) Ruským členům exekutivy se ukládá předložit v Kominterně návrh na zavedení přesné statistické evidence darů od evropských dělníků pro hladovějící v Rusku a pravidelně zveřejňovat zprávy o těchto darech.

b) ÚV zvláště upozorňuje, že je nutné zesílit mezi evropskými dělníky agitaci za odvádění jednodenních mezd, neboť to je jedna z nejúčelnějších forem pomoci hladovějícím.

c) Vyzvat ruské členy Kominterny, aby za dva týdny předložili politickému byru zprávu o tom, jak probíhá tato propaganda.

*Otištěno poprvé,
podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

S D Ě L E N Í
V. M. M O L O T O V O V I
A N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O N Ó T Ě N O U L E N S O V I

Soudruhu Molotove!

Noulens je neslýchaně drzý. Na rubu předkládám návrh usnesení. Pokud se neshodneme, žádám, aby bylo na zítřek svoláno celé politické byro; pak bych přijel. V této věci nesmíme ustoupit.

4. 9.

Lenin

Navrhuji tento text
usnesení politického byra:

»Čičerinovi se ukládá vypracovat jako odpověď Noulensovi co nejostřeji formulovanou odmítavou nótu na způsob proklamace proti buržoazii a imperialismu, v níž by se především zdůraznila kontrarevoluční úloha Noulense samého a zvláště poukázalo na urážlivou nestoudnost návrhu vyslat k nám pod firmou komise expertů komisi špiclů ještě před uzavřením jakékoli dohody a především zesměšnil nápad, aby byly 4. září této komisi poslány výkazy o setbě ozimů, což jsme zavčas udělali už sami. Zvláště je třeba zesměšnit těch sedm bodů a prohlásit, že buďto budeme jednat pouze s vládami à la Německo, anebo na základě přesně vymezených předběžných dohod, nikoli však s lidmi Noulensova typu. Především zdůraznit, že *při takovém jejich přístupu k věci ne-*

můžeme ani na okamžik uvěřit, že by nám chtěli páni
Noulensové skutečně pomoci.«⁵⁹

Napsáno 4. září 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

D O P L N Ě K
K N Á V R H U U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O S M Ě R N I C Í C H P R O L I D O V Ý
K O M I S A R I Á T Z Á S O B O V Á N Í⁶⁰

Doplnit:

(1) snížit počet vyživovaných podniků (dostávajících obilí od státu);

(2) nezvyšovat přiděl obilí bez zvláštního povolení ústředního výboru.

Napsáno 5. nebo 6. září 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O Č E R P Á N Í Z E Z L A T É H O
F O N D U

Doporučuji politickému byru ke schválení:

Uložit předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru:

1. Zrušit usnesení rady lidových komisařů, aby bylo poukázáno pět a čtvrt miliónu na objednávky u firmy Armstrong.

2. Pozastavit objednávku cisteren ve výši 10,9 miliónu a uložit Kurskému, aby do týdne prověřil, zda tato částka odpovídá všem předchozím usnesením politického byra o zlatém fondu.

3. Uložit Kurskému, aby stejně tak prověřil všechny výdaje ze zlatého fondu od srpna 1921.

4. Doporučit Alskému, aby navrhl náležitou formu zvláštní evidence odčerpávání zlatého fondu a zvláště přísné kontroly každé výdajové položky z hlediska usnesení politického byra (společně s Molotovem).

5. Uložit Kurskému, aby na základě dokladů osobně vyjasnil, zda bylo už něco na objednávky u Armstronga poukázáno, a když ano, jaká právní situace vznikne, bude-li usnesení rady lidových komisařů zrušeno a jeho plnění pozastaveno.

Lenin

Napsáno 7. září 1921

*Otištěno poprvé,
podle strojopisu*

NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O VOLNÉM PRODEJI KNIH
ULOŽENÝCH
V MOSKEVSKÝCH SKLADECH⁶¹

1. Evidencí knih v moskevských skladech pověřit moskevský sovět a Hlavní výbor pro politickou osvětu.

2. Hlavnímu výboru pro politickou osvětu dát možnost, aby si z moskevských skladů vybral knihy, které potřebuje pro knihovny, s podmínkou, že budou při rozdělování těchto knih plně respektovány potřeby Moskvy; v zájmu jejich uspokojování je Hlavní výbor pro politickou osvětu povinen umožnit moskevskému guberniálnímu výboru pro politickou osvětu, aby se seznámil s jeho rozhodnutím a do tří dnů mohl proti němu podat odvolání.

3. Z knih dávaných do volného prodeje v Moskvě vyjmout pornografické knihy a knihy náboženského obsahu a odevzdat je *Hlavní správě papírenského průmyslu* k makulaci.

4. Knihy vydané v zahraničí prodávat volně.

Napsáno 13. září 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K Ě H O B Y R A
Ú V K S R (b) ⁶²

Soudruhu Bogdanovovi se ukládá, aby okamžitě zajistil vytvoření státního trstu — přímo podřízeného Nejvyšší národohospodářské radě — z ridderských, ekibastuzských a všech těch závodů a dolů, jež jsou s nimi hospodářsky spjaty, a to podle zásady maximální finanční i hospodářské samostatnosti, nezávislosti na místních sibiřských, kirgizských a jiných orgánech.

Napsáno 14. září 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHEM PRO ÚV KSR(b)

Soudruhu Molotove!

Ze všech stran slyším, že prý se doporučení (pro účely čistky ve straně⁶³) ochotně rozdávají napravo i nalevo.

Navrhuji uveřejnit tento oběžník ÚV (po dohodě a s podpisem ústřední kontrolní komise a prověřkové komise):

»Doporučení může dávat pouze ten, kdo nejméně rok osobně sledoval činnost doporučovaného a společně s ním pracoval v některé stranické organizaci.«⁶⁴

15. 9.

Lenin

Napsáno 15. září 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1939

v časopisu Proletarskaja revoljucija, č. 1

Jak se ukazuje, stala se z čistky ve straně seriózní a nesmírně důležitá práce.

V některých místech se soudruzi při očišťování strany opírají hlavně o zkušenosti a připomínky stranicky neorganizovaných dělníků, řídí se jejich připomínkami, přihlížejí k názorům příslušníků bezpartijních proletářských mas. To je to nejcennější a nejdůležitější. Kdyby se nám skutečně podařilo stranu odshora až dolů očistit *takovýmto způsobem*, »bez ohledu na osoby«, byla by to opravdu velká vymoženost revoluce.

Vymoženosti revoluce nemohou dnes přece být stejné jako dříve. Nutně mění svůj charakter, protože přecházíme z vojenské fronty na frontu hospodářskou, protože přecházíme k nové ekonomické politice založené na zjištění, že dnešní podmínky vyžadují především vyšší produktivitu práce a pevnější pracovní kázeň. V takové době je nejdůležitější vymožeností revoluce zlepšení práce uvnitř státu, nenápadné, neokázalé, které není ani hned vidět, je to zlepšení práce, její organizace a jejích výsledků; zlepšení ve smyslu potírání vlivu maloburžoazních a maloburžoazně anarchistických živlů, které rozkládají proletariát i stranu. K dosažení takového zlepšení je třeba stranu očistit od živlů, které se odtrhují od mas (a to zde samozřejmě nemluvíme o živlech, které stranu v očích mas ostouzejí). Přírozeně nebudeme brát zřetel na všechny připomínky mas, protože masy také občas podléhají — zvláště v letech mimořádné únavy a vyčerpanosti vyvolané nadměrnými obtížemi a útrapami — náladám, které

nejdou nikterak progresivní. Při posuzování lidí, při odmítavém postoji k těm, kteří se do strany »vetřeli«, kteří »zkomisařstěli« a »zbyrokratičtěli«, jsou však připomínky bezpartijních proletářských mas, a v mnoha případech i připomínky bezpartijních rolnických mas, nanejvýš cenné. Pracující masy velmi citlivě postihují rozdíly mezi poctivými a oddanými komunisty a lidmi, kteří budí odpor u každého, kdo si v potu tváře dobývá chléb a nemá žádné výsady ani »styky nahoře«.

Provádět čistku ve straně s ohledem na připomínky stranicky neorganizovaných pracujících je velká věc. Přinese nám to cenné výsledky. Strana se tak stane mnohem silnějším předvojem třídy, než jakým byla dosud, bude s ní ještě pevněji spjata než dosud a dokáže ji lépe vést k vítězství přes četné obtíže a nebezpečí.

Jako na zvláštní úkol čistky ve straně bych chtěl poukázat ještě na očistu od bývalých menševiků. Podle mého názoru by se z menševiků, kteří vstoupili do strany v první třetině roku 1918, měla ve straně ponechat nanejvýš jedna setina, a i z této setiny by měl být každý, kdo bude ve straně ponechán, prověřen trojnásobně i čtyřnásobně. Proč? Protože menševici jako směr prokázali v letech 1918—1921 dvě vlastnosti: za prvé — obratně se přizpůsobovat a »vtírat« mezi stoupence směru, který získal mezi dělníky převahu; za druhé — ještě obratněji sloužit těm a duším bělogvardějským žvlům, slovy je sice odmítat, ale skutky jim sloužit. Obě tyto vlastnosti vyplývají z celého historického vývoje menševismu: stačí si připomenout Axelrodův »dělnický sjezd«, proklamovaný a skutečný vztah menševiků ke kadetům (a k monarchii) atd. atp. Menševici se »vtírají« do KSR nejenom, dokonce ani ne především z machiavelistických sklonů⁶⁵ (ačkoli pokud jde o metody buržoazní diplomacie, dokázali už v roce 1903, že jsou v tomto oboru prvotřídními mistry), jako spíš z »přizpůsobivosti«. Každý oportunista se vyznačuje přizpůsobivostí (ale ne každá

přizpůsobivost je oportunistus) a menševici jakožto oportunisté se takřkajíc »z principu« přizpůsobují tomu směru, který mezi dělníky převládá, tak jako některá zvěř mění na zimu své ochranné zbarvení. Tuto specifickou vlastnost menševiků je třeba znát a mít ji na zřeteli. A mít ji na zřeteli — to znamená očistit stranu asi tak od devětadevadesáti procent všech menševiků, kteří se ke KSR přidali začátkem roku 1918, tj. v době, kdy vítězství bolševiků začínalo být zprvu pravděpodobné a pak už zcela nepochybné.

Musíme stranu očistit od šejdířů, od byrokratů, od nepoctivců, od nepevných komunistů a od menševiků, kteří si pořídili novou »fasádu«, ale v jádře zůstali dál tím, čím byli.

20. září 1921

Pravda, č. 210

21. září 1921

Podepsán *N. Lenin*

Podle textu Pravdy

D O P I S V. V. K U J B Y Š E V O V I
A N Á V R H Z Á V A Z K U D Ě L N Í K Ů
P Ř I J Í Ž D Ě J Í C Í C H
Z A M E R I K Y D O R U S K A⁶⁶

Soudruhu Kujbyševě!

Posílám Vám návrh písemného prohlášení, které by měl podepsat (*v případě*, že bude smlouva uzavřena) Rutgers a *všichni* jeho lidé včetně všech dělníků.

Budete-li s tím souhlasit, předložte jim to.

Vyhledejte (pro všechna jednání) spolehlivého *tlu- močníka*, který by *dokonale* znal *oba* jazyky.

Smlouva je nezbytná a měla by být co nejpřesnější.

K jejímu sepsání by bylo dobré mít *vas* *tníhoprávníka* (komunistu).

Myslím, že by měla nést název *dohoda o předání* rady závodů aj. *do s právy*.

Technickou expertizu by měl podepsat *Stunkel* a ještě několik *s exózních* expertů.

S komunistickým pozdravem

Lenin

Budou vedoucí činitelé a organizátoři akce ochotni sami podepsat následující závazek a přimět i ostatní, kteří přijíždějí z Ameriky do Ruska, aby jej podepsali?

1. Zavazujeme se a *kolektivně* odpovídáme za to, že budou *přijíždět* jen takoví lidé, kteří dokážou a jsou odhodláni vědomě snášet řadu těžkostí, nevyhnutelně spjatých s obnovou průmyslu ve velmi zaostalé a neslychaně zbídačené zemi.

2. Každý, kdo pojede do Ruska, se zavazuje, že bude pracovat s maximálním vypětím sil, s co největší produktivitou práce a s co největší kázní, převyšující normy běžné v kapitalismu, protože jinak by Rusko kapitalismus nepředstihlo, dokonce jej ani nedostihlo.

3. Zavazujeme se, že řešení všech konfliktů, bez výjimky a jakéhokoli druhu, budeme předkládat ke konečnému rozhodnutí nejvyšším orgánům sovětské moci v Rusku a svědomitě plnit všechna její rozhodnutí.

4. Zavazujeme se, že budeme mít na paměti krajní nervozitu hladových a útrapami vyčerpaných ruských dělníků a rolníků, kterou bude naše činnost vyvolávat, a že jim budeme všemožně pomáhat při vytváření přátelských vztahů a při překonávání nedůvěry a závisti.

*Napsáno 22. září 1921
Poprvé otištěno 20. ledna 1929
v listu Torgovo-promyšlennaja
gazeta, č. 17*

Podle rukopisu

K ÚKOLŮM
DĚLNICKO - ROLNICKÉ
INSPEKCE,
JAK JE CHÁPAT A PLNIT⁶⁷

Úkolem dělnicko-rolnické inspekce není pouze, dokonce ani ne především »dopadnout« a »usvědčit« (to je úkol soudu, s nímž má dělnicko-rolnická inspekce mnoho styčných bodů, ale není s ním totožná), jako spíš *umět zjednat nápravu*.

Hlavním úkolem dělnicko-rolnické inspekce je zjednat nápravu promyšleně a včas.

Abychom dokázali zjednat nápravu, k tomu je třeba za prvé *zkoumat* a prozkoumat způsob práce v té či oné instituci, podniku, odboru atp.; za druhé *zavčas prosadit* nezbytné praktické změny a uskutečnit je v praxi.

Způsob práce v různých a navzájem odlišných podnicích, institucích, úřadech apod. je v mnohém shodný a v podstatě totožný. Úkolem dělnicko-rolnické inspekce je na základě zkušeností z inspekce vytvořit skupinu zkušených a odborně vyspělých vedoucích pracovníků, kteří by dokázali formulovat otázky (promyšlená a správná *formulace* otázky už sama o sobě předem rozhoduje o úspěchu revize a umožňuje nápravu), usměrňovat revizní a inspekční činnost a kontrolovat, jak se zjednává náprava atd.

Ve všech úřadech a institucích nejrůznějšího druhu má například prvořadý význam organizace výkaznictví. Dělnicko-rolnická inspekce se musí v těchto věcech vyznat, prostudovat je a umět si v co nejkratší době ověřit (třeba tak, že pošle jednoho člověka na půl hodiny či na hodinu do příslušné kanceláře), zda tam mají výkaznictví zavedeno, zda je mají zavedeno správně, jaké tam mají nedo-

statky v jeho organizaci, jak by se tyto daly napravit atd.

Dělnicko-rolnická inspekce musí prozkoumat, zpracovat a zhodnotit způsoby organizace výkaznictví, způsoby postihu při zjištění závad, způsoby »odhalování« podvodů a způsoby kontroly skutečného plnění úkolů. Dělnicko-rolnická inspekce musí mít *seznam* institucí, úřadů a gubernií, kde už mají výkaznictví jakžtakž *zorganizované*, ať je to třeba jedna organizace ze sta nebo dokonce z tisíce, na tom nesejde, jen když se *soustavně* a důsledně povede houževnatý a vytrvalý boj za co nejširší uplatňování dobrého příkladu. Dělnicko-rolnická inspekce musí mít chronologický přehled, ukazující *průběh* tohoto boje, naše úspěchy i neúspěchy v tomto boji.

Seznámil jsem se s konceptem zprávy o činnosti orgánů pro hospodaření s palivy a o narůstání podzimní (palivové) krize v roce 1921 a přesvědčil jsem se, že *to hlavní*, co má dělnicko-rolnická inspekce dělat, nedělá tak, jak by měla. Z tohoto konceptu není patrné, že *by si byla záležitost prostudovala, ani že by se byla postarala o nápravu*.

Tak například se srovnává třítydenní období (v roce 1921) s rokem 1920. Uvádějí se holá fakta. Srovnání nedává správný obraz, protože nebere zřetel za prvé ani na rozdíly v zásobování potravinami (na jaře roku 1921 i po celé první pololetí 1921 byla *mimořádná* situace, protože se *přecházelo* k naturální dani), za druhé ani na neúrodu v roce 1921.

Daniševskij uvádí, že gubernie, které nepostihla neúroda, splnily v roce 1921 třítydenní plán *na víc než 100 %*, kdežto gubernie postižené neúrodou vykazují v plnění úkolů obrovský deficit.

Ze zprávy je patrné, že se vůbec neopírá o žádný *průzkum*.

Dělnicko-rolnická inspekce však zřejmě ve své předběžné zprávě právem poukázala na nedostatky ve výkaz-

nictví Hlavního výboru pro lesní hospodářství. To přiznává i Daniševskij. To je dokázáno. Výkaznictví tam mají špatné.

Ale právě v této *základní* otázce se dělnicko-rolnická inspekce vůbec nemůže v předběžné zprávě *omezovat* jen na »tezi«, že »výkaznictví je špatné, výkaznictví neexistuje«. Jde také o to, co soudruzi z dělnicko-rolnické inspekce udělali pro *zjednáání nápravy* v dané organizaci. Mnozí čelní pracovníci dělnicko-rolnické inspekce se v zimě a na jaře roku 1921 *osobně* zúčastnili *spousty* porad a komisí, které se zabývaly palivovou krizí. Právě na jaře 1921 (tuším v březnu 1921) došlo ke *změně* vedení v Hlavním výboru pro lesní hospodářství. V březnu 1921 měli tedy v Hlavním výboru pro lesní hospodářství *zavést nový způsob výkaznictví*.

Daniševskij jej zavedl, ale *v nedokonalé podobě*. Jeho výkazy jsou špatné. Daniševskij má na tom bezesporu *vinu*.

Ale najít viníka v osobě vedoucího — to je to nejmenší.

Splnila však svůj úkol a svou povinnost dělnicko-rolnická inspekce? *Pochopila svůj úkol správně?* Tak zní hlavní otázka a na tuto otázku musíme odpovědět *záporně*.

Dělnicko-rolnická inspekce věděla o krizové situaci v zásobování palivem, věděla, že ze všeho *nejdůležitější* je dřevo, věděla, že za předešlého Hlavního výboru pro lesní hospodářství (za Lomova) to bylo s *podáváním výkazů* špatné, a proto měla

v březnu 1921 rozeslat písemné *oficiální doporučení*: zorganizujte výkaznictví *tak a tak*;

v dubnu 1921 pak zkontrolovat, jak nové vedení (Daniševskij) výkaznictví *zorganizovalo*, a *znovu* poslat oficiální písemné doporučení: to a to napravte *tak a tak*, jinak to *nepůjde*;

v květnu 1921 to zkontrolovat *ještě jednou* a tak dále *každý měsíc*,

dokud tam nebude výkaznictví zorganizováno jaksepatří.

Právě na jaře roku 1921 měla dělnicko-rolnická inspekce jmenovat nějakého revizora (nejlépe *jednu* osobu, a ne »oddělení«, i když patrně v dělnicko-rolnické inspekci prakticky existuje celé »oddělení« pro revizi či inspekci lesního a vůbec palivového hospodářství), který by sledoval výkazy Hlavního výboru pro lesní hospodářství, *důkladně se s nimi seznámil* a každý měsíc informoval některého člena kolegia nebo o nich předkládal souhrnné zprávy (v tolika a tolika guberniích je výkaznictví zorganizováno na dost dobré úrovni; seznam těchto gubernií; v těch a těch guberniích se výkazy vůbec nedělají atd. Jaká opatření byla přijata? V ústředním výboru KSR? V Celoruském ústředním výkonném výboru? Co přinesla tato opatření?).

Daniševskij má vinu na špatné organizaci výkaznictví.

Dělnicko-rolnická inspekce, tj. *příslušný* odpovědný *revizor* nebo inspektor atp., jehož jméno neznám, má vinu na tom, že dělnicko-rolnická inspekce *od března 1921* neplní svou povinnost.

Nabízí se praktická, věcná a nebyrokratická otázka: Jak *zjednat nápravu* ve výkazní činnosti Hlavního výboru pro lesní hospodářství?

Protože jsem odpověď na tuto (velmi důležitou) otázku nenašel v předběžné zprávě dělnicko-rolnické inspekce, která na ni odpovědět *měla*, hledám odpověď sám, jenže se mohu snadno zmýlit, protože jsem tuto záležitost blíž nezkoumal. Uvádím své návrhy, ale rád je změním, přijde-li někdo s lepšími:

1. zavést podávání výkazů (jednou za dva týdny), ne však písemně jako dosud, ale telegraficky;

2. vypracovat pro tento účel určitý »kód«: 7—9 číslic s písmeny, aby se všechno dalo shrnout v několika málo řádcích (kolik krychlových sáhů bylo vytěženo a kolik dodáno, kolik bylo získáno a dodáno obilí, krmiv atd.);

3. buďto prosadit zákonná opatření opravňující Dani-

ševského k tomu, aby mohl za nedodání včasných výkazů zatýkat,

anebo (není-li to možné, nedá-li se to z nějakého důvodu udělat) požádat předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru o svolení k *uvalení vazby*; prosadit příslušnou směrnicí prostřednictvím ÚV KSR; kontrolovat plnění úkolů;

4. způsoby osobní, přímé *kontroly na místě*, zda se úkol plní, jak se plní a v čem jsou potíže.

Daniševskij tvrdí, že určil *výjezdní kontrolory*, kteří prý jezdí po celém Rusku, kontrolory, kteří už byli ve *všech* guberniích, navštívili prý místní orgány, upevňují tam kázeň a v mnoha guberniích se jim to prý už podařilo.

Je to pravda? Nebyl Daniševskij uveden svými úředníky v omyl?

Pravděpodobně ano.

Ale co dělnicko-rolnická inspekce? Ta to musí prošetřit a vědět o tom. V předběžné zprávě není o tomhle ani zmínky. Kdy byli výjezdní kontroloři určeni? Kolik jich je? Jaká je jejich úroveň? Jaké jsou výsledky jejich práce? Jak zjednat nápravu tam, kde věci nejsou v náležitém pořádku? To je to nejpodstatnější, a právě tohle revizor dělnicko-rolnické inspekce obešel mlčením.

Opakuji: organizace výkaznictví je otázkou prvořadého významu. Dělnicko-rolnická inspekce ji neprozkoumala. Dělnicko-rolnická inspekce nesplnila, a dokonce podle všeho ani *nepochopila*, že má za úkol sledovat, jak je kde výkaznictví zorganizováno, domáhat se a domoci se jeho zlepšení.

Prostřednictvím Celoruského ústředního výkonného výboru, prostřednictvím ÚV KSR, všemi možnými cestami musí umět dělnicko-rolnická inspekce »protlačit« celou záležitost až do nejvyšších stranických i státních instancí a v organizaci výkaznictví dosáhnout nápravy.

Podrobně jsem pojednal o velmi důležité (a přitom velmi

jednoduché) otázce, a to jak zorganizovat výkaznictví, ale dál budou následovat neméně důležité a obtížnější otázky, jako například organizace práce na dodávkách (kontrola jejich plnění, evidence atd.) atp.

Předběžná zpráva se *dotkla* jedné zvlášť zajímavé otázky, ale také se jí jen *dotkla*, konkrétně ji však nerozvinula. Autor předběžné zprávy totiž píše, že »odpovědní vedoucí jsou zavaleni prací až do úpadu, zatímco v technických aparátech podřízených orgánů (jako podřízené orgány Hlavní správy paliv jsou uvedeny Hlavní výbor pro uhelný průmysl, Hlavní výbor pro lesní hospodářství aj.) je *plno nevyužitých pracovníků*«.

Jsem přesvědčen, že je to cenný a naprosto správný postřeh a že se týká nejen Hlavní správy paliv, ale *všech* anebo 99 % institucí a úřadů.

Tento nešvar existuje všude.

Dělnicko-rolnická inspekce měla v březnu, kdy se organizace (nová) tvořila, anebo nejpozději v dubnu, kdy byla utvořena, dát oficiální písemný příkaz:

Zjednejte nápravu tak a tak!

To se však neudělalo.

A jak tento nešvar napravit?

To nevím ani přibližně. Musí to vědět dělnicko-rolnická inspekce, protože zkoumat tyto věci, porovnávat činnost různých úřadů, podávat různé praktické návrhy, ověřovat je v praxi atd. je její záležitost.

Když říkám dělnicko-rolnická inspekce, mám na mysli především příslušného autora této předběžné zprávy. Je mi však jasné, že se to netýká jen jeho samého.

Mezi členy dělnicko-rolnické inspekce je zapotřebí vybrat několik, alespoň 2—3 (tolik se jich jistě najde), absolutně svědomitých, věcí znalých a zkušených pracovníků a uložit jim, aby vypracovali rozumný plán práce revizorů, zaměřený pro začátek alespoň na to, jak zorganizovat výkaznictví. Je lepší dát si menší úkol, ale dovést jej až do konce.

Autor předběžné zprávy nadhodil řadu témat, ale žádné podrobněji nerozebral, jen je letmo vypočetl, takže to není k ničemu. Je to hra na »parlamentní zprávy«. Ale to my nepotřebujeme, my potřebujeme provést *nápravu v praxi*.

O nedostatečném průzkumu svědčí například otázka 52 (39): zaměřit se pouze na vzorné doly. Ke stejnému závěru dospěla i komise Rady práce a obrany (Smilga a Ramzin), když navštívila Donbas v září 1921. Totožný je i závěr Státní plánovací komise.

Jak to, že já vím o práci Státní plánovací komise a Smilgovy komise, ale *zvláštní revizor*, který pracoval na zprávě o Hlavní správě paliv, to neví?

Celá věc je špatně zorganizovaná.

Jako praktický závěr navrhuji:

1. soustředit pozornost třeba jen na otázku výkaznictví, ale dořešit ji do všech důsledků;
2. svěřit ji těm a těm osobám a sdělit mi jejich jména;
3. sdělit mi jméno revizora, který dostal na starost záležitosti Hlavního výboru pro lesní hospodářství.

27. 9. 1921

Lenin

*Poprvé otištěno 6. února 1927
v listech Pravda, č. 30
a Izvěstija VCIK, č. 30*

Podle rukopisu

NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O DÁLNOVÝCHODNÍ
REPUBLICE

Navrhují dohodnout se s Čičerinem a uložit mu, aby vypracoval *přesnou* a stručnou směrnici pro Dálnovýchodní republiku v podobě *návrhu rezoluce*.⁶⁸

Lenin

Napsáno 7. nebo 8. října 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

K N Á V R H U U S N E S E N Í
P L E N Á R N Í H O · Z A S E D Á N Í
Ú V K S R (b)

Zabývat se otázkou, jakým způsobem by se měl provádět průzkum kádrového složení odpovědných pracovníků z řad komunistů z hlediska toho, do jaké míry se hodí pro práci různého formátu a různého druhu, zpočátku alespoň v Moskvě a v jedné z gubernií.⁶⁹

Napsáno 8. října 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

PŘEDSEDNICTVU
VIII. CELORUSKÉHO
SJEZDU ELEKTROTECHNIKŮ⁷⁰

Je mi velice líto, že nemohu váš sjezd pozdravit osobně.

O významu knihy Plán elektrifikace^[90] a ještě víc o významu elektrifikace samé jsem měl příležitost vyslovit se už vícekrát.* Jedinou ekonomickou základnou socialismu, jedinou základnou pro úspěšný boj za osvobození lidstva od jařma kapitálu, od vraždění a mrzačení desetimilionů lidí jen kvůli tomu, aby se rozhodlo, zda při dělení světa bude mít rozhodující slovo dravec anglický nebo německý, japonský nebo americký atp., touto základnou je strojový velkoprůmysl a jeho uplatnění v zemědělství.

Dělnicko-rolnická sovětská republika zahájila soustavnou a plánovitou elektrifikaci naší země. I když jsou naše začátky velmi nuzné a velmi skromné, i když v zemi, kterou statkáři a kapitalisté zpustošili čtyřletou imperialistickou a tříletou občanskou válkou a na kterou buržoazie celého světa zákeřně číhá s úmyslem rozdrtit ji a přeměnit ve svou kolonii, máme neuvěřitelně velké obtíže při uskutečňování tohoto díla, elektrifikace u nás postupuje strašně pomalu, ale přece jen postupuje. S pomocí vašeho sjezdu, s pomocí všech elektrotechniků v Rusku a řady nejlepších, pokrokových vědců celého světa a zároveň s hrdinským úsilím předvoje dělníků a pracujících rolníků tento úkol zvládneme, elektrifikaci naší země uskutečníme.

* Viz Sebrané spisy 42, Praha 1989, s. 176—181, 366—375; Sebrané spisy 43, Praha 1989, s. 310—311. *Red.*

Zdravím VIII. celoruský sjezd elektrotechniků a přeji
mu mnoho zdaru v jeho práci.

Předseda rady lidových komisařů
V. Uljanov (Lenin)

Napsáno 8. října 1921

Podle rukopisu

Otištěno 11. října 1921 v publikaci

*Bjulleť VIII Vserossijskogo
elektrotečničeskogo sjezda, č. 3*

N Á V R H S M Ě R N I C
P O L I T I C K Ě H O B Y R A Ú V K S R (b)
O P Ř I D Ě L O V Á N Í P Ů D Y
K P Ě S T O V Á N Í C U K R O V K Y
N A U K R A J I N Ě⁷¹

Směrnice

politického byra o přidělování půdy závodům k pěstování cukrovky na Ukrajině a o povinnosti rolníků dodržovat při obdělávání půdy v okolí cukrovarů závazný osevní postup a stanovenou normu výsevu.

1. Celou tuto reformu provádět co nejuvážlivěji, nedělat jediný krok, aniž by se předem v praxi neověřilo, zda je při výsevu plně zabezpečeno racionální hospodaření a přímá zainteresovanost rolníků.

2. Přidělit cukrovarům 400 000 děsjatin*, ale nejprve zjistit, zda je toto množství půdy opravdu nezbytné k zajištění dobře zorganizovaného hospodaření závodů ve velkém.

Učinit cukrovary odpovědnými za to, že veškerá půda, která jim bude přidělena, bude racionálně obdělána a využita pro jejich potřeby.

3. Zavést závazný osevní postup na pozemcích rolníků a požadovat od nich dodržování stanovených pěstitelských norem při obdělávání těchto pozemků jen tehdy, když se na nich cukrovka pěstovala již i dříve.

4. Přísně dohlížet na to, aby se vztahy mezi cukrovary a rolníky pěstujícími cukrovku zakládaly na skutečně dobrovolné dohodě, v rámci povinnosti pěstovat na určité výměře cukrovku.

* Děsjatina — 1,0925 ha. *Čes. red.*

Napsáno v září 1921
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O SOCIÁLNÍM POJIŠTĚNÍ⁷²

Předsednictvu Celoruské ústřední rady odborů se ukládá, aby společně s Nejvyšší národohospodářskou radou, lidovým komisariátem zdravotnictví a lidovým komisariátem sociálního zabezpečení vyřešilo otázku pojištění dělníků při zavádění nové ekonomické politiky.

Napsáno 10. října 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

DOPIS A. S. KISELJOVOVI
S NÁVRHEM USNESENÍ
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ⁷³

Předsedovi malé rady lidových komisařů
soudruhu *Kiseljovovi*

Kopie: předsedovi Nejvyšší národohospodářské rady,
předsedovi Hlavní správy textilního průmyslu,
lidovému komisaři zásobování,
soudruhu Kolotilovovi, předsedovi ivanovsko-vozněsenské guberniální hospodářské rady

10. 10. 1921

Ivanovsko-vozněsenská guberniální hospodářská rada žádá *Radu práce a obrany* o rezervování 40 000 potravinových přídělů a 4 miliard rublů měsíčně, aby mohla uvést do provozu 22 textilních závodů a vyrobit 80,9 mil. aršínů* tkanin + 127,9 mil. aršínů hotového zboží.

Vzhledem k mimořádné důležitosti průmyslové velkovýroby v Ivanovsko-vozněsenské gubernii jak z hospodářského, tak i politického hlediska je třeba vynaložit maximální úsilí na to, aby byl požadavek ivanovsko-vozněsenské guberniální hospodářské rady splněn třeba i na úkor jiných oblastí.

Svolejte prosím na zítřek za Vašeho předsednictví poradu zástupců Hlavní správy textilního průmyslu (po dohodě s předsednictvem Nejvyšší národohospodářské rady) a lidového komisariátu zásobování, ale i představitelů ivanovsko-vozněsenské guberniální hospodářské rady a v případě potřeby přizvěte také zástupce lidového komisariátu financí, aby se mohla tato záležitost už zítra,

*Aršín — 0,71 m. *Čes. red.*

11. října, předložit ke schválení velké radě lidových komisařů.

Předseda RLK *V. Uljanov (Lenin)*

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ ČLENŮM
POLITICKÉHO BYRA
ÚV KSR (b)⁷⁴

Spěchá! Navrhují buď ihned písemně odhlasovat, nebo svolat na půl hodiny politické byro.

Navrhují dohodnout se vyslat *Marchlewského* a *Pajkesa* (koho do Dairenu a koho do Čity, to ať rozhodne Čičerin).

Jaroslavského není vhodné poslat na konferenci do Washingtonu. Meščerjakova *taky moc ne*. Navrhují uložit lidovému komisariátu zahraničních věcí a organizačnímu byru hledat *ještě* (24 hodin) další kandidáty.

11. 10.

Lenin

*Napsáno 11. října 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI
S NÁVRHEM USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O DOHODĚ
S RUTGERSOVOU SKUPINOU⁷⁵

12. 10. 1921

Soudruhu Molotove!

Přikládám materiál týkající se Rutgersovy akce.

Rozhodnout musí *Rada práce a obrany*.

Navrhuji *nejdříve* rozhodnout v ÚV: je to politická záležitost. A politické byro *je povinno* se k tomu vyjádřit, protože jde o výdaje ve *zlatě*.

Uložte prosím sekretáře, ať se telefonicky spojí se *všemi* členy politického byra, aby si každý určil *jednu hodinu*, během níž by mohl do pátku tyto materiály pročíst. Pročíst je musí každý, aby se to v pátek mohlo rozhodnout.

Ať sekretářka sestaví časový plán a pošle materiál každému členovi politického byra k pročtení.

Je to obtížný problém.

Pro: *Kdyby* Američané *splnili*, co slíbili, byl by z toho obrovský užitek. Pak by nebylo škoda na to obětovat 600 000 rublů ve zlatě.

Proti: Opravdu to ale splní? *Haywood* je napůl anarchista. Je spíš sentimentální než praktický. *Rutgers* má obavy z levičáctví. *Calvert* je strašný mluvka. Věcné záruky nemáme žádné. Hrstka nadšenců zorganizuje mezi nezaměstnanými skupinu »lovců dobrodružství«, kteří se nakonec mezi sebou pohádají. My pak ztratíme *část* z těch 600 000 rublů ve zlatě, které jsme jim už dali (protože

určitě část zašantročí a promrhají), a riskujeme, že přijdeme ještě asi tak o 1 milión rublů ve zlatě, neboť se podle 8. článku (na konci) zavazujeme

»vrátit protihodnotu za výdaje na stroje a pracovní nářadí, které s sebou příslušný emigrant dovezl«.

Riziko není malé.

Pro: Smirnov I. N. a Maximov (uralský) jsou zdejší lidé, a ti jsou pro.

Proti: Martens by měl dobře znát Američany, a ten je proti.

Lenin

Zařídte prosím, aby v pátek mezi dvanáctou a čtvrtou hodinou odpoledne byli všichni členové předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady telefonicky ve spojení se sekretářkou ÚV strany pro případ, že by je tam zavolali.

P. S. Tento dopis prosím rozešlete také všem členům politického byra.

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

D O P I S Č L E N Ů M
P O L I T I C K É H O B Y R A
S N Á V R H Y U S N E S E N Í
Ú V K S R (b)
A R A D Y P R Á C E A O B R A N Y ,
T Ý K A J Í C Í C H S E
R U T G E R S O V Ý C H N Á V R H Ů

Podle mého názoru nemůžeme Rutgersovy návrhy teď, v jejich nynější podobě, přijmout. Ale mohli bychom zkusit takovou věc: přimět Rutgerse, aby svou *skupinu pozměnil* (Rutgers + Haywood + Calvert). A pozměnil i finanční podmínky. Snad by se dalo usnést asi toto:

Ústřední výbor (a poté i *Rada práce a obrany* po státní linii) zamítá návrhy soudruha Rutgerse v jejich nynější podobě, tj. zamítá návrhy soudruha Bogdanova a těch členů předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, kteří hlasovali stejně jako on,

ale zároveň vyslovuje vřelé přání, aby skupina soudruha Rutgerse nepovažovala toto zamítnutí za definitivní, nýbrž aby své návrhy přepracovala ve smyslu následujících zásad:

α) pozměnit složení skupiny, hlavní skupiny iniciátorů, a to tak, že bude doplněna pěti až osmi významnými představiteli amerického odborového hnutí nebo jiných dělnických organizací;

β) snížit výdaje naší vlády nanejvýš na 300 000 dolarů;

γ) snížit a upřesnit naše výdaje pro případ, že by došlo ke zrušení smlouvy.⁷⁶

Lenin

Napsáno mezi 12. a 15. říjnem 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

KE ČTVRTÉMU VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE

Blíží se čtvrté výročí 25. října (7. listopadu).

Čím víc se vzdalujeme od tohoto velikého dne, tím víc si uvědomujeme význam proletářské revoluce v Rusku a tím hlouběji se také zamýšlíme nad všemi praktickými zkušenostmi z naší práce.

Tento význam a tyto zkušenosti by se daly velmi stručně — a samozřejmě ani zdaleka ne všestranně a přesně — shrnout takto:

Bezprostředním a nejbližším úkolem revoluce v Rusku byl úkol buržoazně demokratický — odstranit pozůstatky středověku, beze zbytku je vymýt a očistit Rusko od tohoto barbarství, od této hanby, od této obrovské brzdy veškeré kultury a jakéhokoli pokroku v naší zemi.

A můžeme být právem hrdi na to, že jsme tuto očistu provedli co do vlivu na lidové masy, na jeho nejširší vrstvy, mnohem radikálněji, rychleji, směleji a úspěšněji, v daleko širší a hlubší míře než Velká francouzská revoluce před více než 125 lety.

Anarchisté a maloburžoazní demokraté (tj. menševici a esei coby ruští představitelé tohoto mezinárodního sociálního typu) již rozšířili a pořád ještě šíří spoustu nesmyslů o vztahu buržoazně demokratické revoluce a revoluce socialistické (*to jest* proletářské). Uplynulé čtyři roky plně potvrdily, že jsme v tomto směru pochopili marxismus správně a osvojili si zkušenosti z předešlých revolucí. Dovedli jsme buržoazně demokratickou revoluci *do konce* jako nikdo předtím. Postupujeme zcela uvědoměle, pevně a neochvějně *kupředu*, k socialistické revoluci, ne-

boť jsme si vědomi toho, že tato revoluce není od revoluce buržoazně demokratické oddělena čínskou zdí a že *jedině boj* rozhodne, do jaké míry se nám podaří (v konečné bilanci) postoupit kupředu, jaký díl ze svého nesmírně velkého úkolu splníme, jaký díl ze svých vítězství dokážeme trvale udržet ve svých rukou. To ukáže budoucnost. Ale už i dnes vidíme, že ve zpustošené, zubožené a zaostalé zemi bylo pro socialistickou přeměnu společnosti vykonáno nesmírně mnoho.

Ale dost už o buržoazně demokratickém obsahu naší revoluce. Marxisté musí vědět, co to znamená. Pro objasnění uvedeme názorné příklady.

Buržoazně demokratický obsah revoluce znamená zbavit společenské vztahy v zemi (poměry a instituce) pozůstatků středověku, nevolnictví, feudalismu.

Jaké byly nejzávažnější projevy, přežitky a pozůstatky nevolnictví v Rusku v roce 1917? Monarchie, stavovské zřízení, pozemkové vlastnictví a obhospodařování půdy, postavení ženy, náboženství a národnostní útlak. Podívejte se na kterýkoliv z těchto »Augiášových chlévů«, které mimochodem nechaly všechny vyspělé státy při provádění *svých* buržoazně demokratických revolucí před 125, 250 i více lety (v Anglii už v roce 1649) notně zaneřáděné, podívejte se na kterýkoliv z těchto Augiášových chlévů a uvidíte, že my jsme je vyčistili jaksepatri. Za nějakých *deset týdnů*, od 25. října (7. listopadu) 1917 do rozehnutí Ústavodárného shromáždění (5. ledna 1918), jsme udělali na tomto úseku mnohem a mnohem víc než buržoazní demokraté, liberálové (kadeti) a maloburžoazní demokraté (menševici a esěři) *za osm měsíců*, kdy byli u moci.

Tito zbabělci, žvanilové, samolibí Narcisové a malí Hamletové se oháněli kaširovaným mečem — a neodstranili dokonce ani monarchii! Ale my jsme vymetli všechen monarchistický neřád jako nikdo předtím. Ze staleté budovy stavovského zřízení jsme nenechali kámen na kame-

ni, cihlu na cihle (nejvyspělejší země jako Anglie, Francie a Německo se stavovského zřízení úplně nezbavily dodnes!). Vyrvali jsme beze zbytku i nejhlubší kořeny stavovského zřízení — pozůstatky feudalismu a nevolnictví v pozemkovém vlastnictví. O tom, co »koneckonců« vzejde z pozemkových přeměn způsobených Velkou říjnovou revolucí, »je možné se přít« (a v zahraničí je dost publicistů, kadetů, menševiků a eserů, kteří se tím mohou zabývat). Ale my teď nemáme chuť marnit čas takovými spory, protože my tento spor i celý komplex sporů od něho odvozených řešíme bojem. Nedá se však popřít skutečnost, že maloburžoazní demokraté se osm měsíců »paktovali« se statkáři, těmito strážci feudálních tradic, zatímco my jsme tyto statkáře i všechny jejich tradice smetli v několika málo týdnech z povrchu ruské země.

Vezměte si náboženství nebo bezprávné postavení ženy nebo útisk a nerovnoprávnost neruských národností. To všechno jsou otázky buržoazně demokratické revoluce. Duchaprázdní žvanilové maloburžoazní demokracie o tom osm měsíců tlachali; mezi nejvyspělejšími zeměmi světa neexistuje *ani jediná*, v níž by *tyto* otázky byly *v buržoazně demokratickém duchu důsledně* vyřešeny. U nás je důsledně vyřešilo zákonodárství Říjnové revoluce. Proti náboženství jsme bojovali a bojujeme s veškerou opravdovostí. Umožnili jsme *všem* neruským národnostem, aby měly *své vlastní* republiky nebo autonomní oblasti. U nás v Rusku neexistuje něco tak podlého, hanebného a ničemného, jako je bezprávné či nerovnoprávné postavení ženy, tento pobuřující přežitek nevolnictví a středověku, který ve všech zemích světa bez jediné výjimky křísí k životu ziskuchtivá buržoazie a tupá, ustrašená maloburžoazie.

Toto všechno tvoří obsah buržoazně demokratické revoluce. Před 150 až 250 lety slibovali pokrokoví vůdcové této revoluce (či těchto revolucí, mluvíme-li o jednotlivých národních formách téhož společného typu) náro-

dům, že zbaví lidstvo středověkých privilegií, nerovnoprávního postavení ženy, nadřazeného postavení toho nebo onoho náboženství ve státě (či »náboženské ideologie«, »religiozity« vůbec), nerovnoprávního postavení národů a národností. Slibovali, ale nesplnili. Nemohli splnit, protože jim v tom zabránila »úcta« — — — k »posvátnému soukromému vlastnictví«. Naše proletářská revoluce však tuto proklatou »úctou« k oněm tisíckrát proklatým středověkým přežitkům ani k »posvátnému soukromému vlastnictví« neznala.

Abychom však mohli národům Ruska trvale zajistit vy-možnosti buržoazně demokratické revoluce, museli jsme jít dál a také jsme dál pokročili. Otázky buržoazně demokratické revoluce jsme řešili za pochodu, mimochodem, jako »vedlejší produkt« naší hlavní a nejvlastnější činnosti ve prospěch revolučního *proletariátu* a socialismu. Vždycky jsme tvrdili, že reformy jsou vedlejším produktem revolučního třídního boje. Tvrдили jsme a skutky to dokázali, že buržoazně demokratické přeměny jsou vedlejším produktem proletářské, to jest socialistické revoluce. Mimochodem, všichni ti Kautští, Hilferdingové, Martovové, Černovové, Hillquitové, Longuetové, MacDonaldové, Turatiové a ostatní hrdinové »dvaapůltého« marxismu nedokázali pochopit *tento* vztah mezi buržoazně demokratickou a proletářskou, socialistickou revolucí. Buržoazně demokratická revoluce přerůstá v proletářskou, socialistickou. A ta mimochodem řeší otázky revoluce buržoazně demokratické. Prosazuje, do čeho se pře-dešlá revoluce pustila. Boj a jedině boj rozhoduje o tom, jak dalece může proletářská, socialistická revoluce přerůst revoluci buržoazně demokratickou.

Sovětské zřízení je právě jedním z názorných důkazů či projevů onoho přerůstání jedné revoluce v druhou. Sovětské zřízení znamená maximum demokratismu pro dělníky a rolníky, ale zároveň rozchod s *buržoazním* demokratismem a vznik *nového typu* demokracie ve světových

dějínách, totiž demokratickému proletářskému neboli diktatuře proletariátu.

Jen ať si nás ničemní psi a hyeny skomírající buržoazie a za ní klopýtající maloburžoazní demokracie sebevíc proklínají, zahrnují nadávkami a posměšky za naše nezdarů a chyby při budování *našeho* sovětského zřízení! Ani na okamžik nezapomínáme, že těchto nezdarů a chyb jsme skutečně měli a máme mnoho. Ale cožpak je možné vyhnout se nezdarům a chybám v takovém nezvyklém, v celých světových dějinách dosud neznámém díle, jakým je vytvoření dosud nevídaného *typu* státního zřízení? Budeme proto vytrvale bojovat za nápravu našich nezdarů a chyb, za lepší uplatňování našich sovětských zásad v praxi, která má zatím ještě velmi a velmi daleko k dokonalosti. Můžeme však být a také jsme právem hrdi na to, že jsme měli to štěstí *zahájit* budování sovětského státu a tím také *zahájit* novou epochu ve světových dějinách, epochu vlády *nové* třídy, která je ve všech kapitalistických zemích utlačovaná, ale všude spěje k novému životu, k vítězství nad buržoazií, k diktatuře proletariátu a k osvobození lidstva od jařma kapitálu a od imperialistických válek.

Otázka imperialistických válek, oné dnes v celém světě dominující mezinárodní politiky finančního kapitálu, která *nevyhnutelně* plodí nové imperialistické války a *nevyhnutelně* vede k neslýchanému vystupňování národnostního útlaku, loupeží, vraždění a útisku slabých, zůstalých, malých národů hrstkou »vyspělých« mocností, tato otázka se od roku 1914 stala stěžejní otázkou veškeré politiky všech zemí světa. Je to otázka života a smrti deseti miliónů lidí. Je to otázka, zda v příští imperialistické válce, kterou buržoazie před našima očima připravuje, která před našima očima vyrůstá z kapitalismu, bude povražděno 20 miliónů lidí (místo 10 miliónů zabitých ve válce 1914—1918 a v dalších »malých« válkách, které dodnes neskončily), zda bude v této neodvratné (pokud se kapita-

Къ четирихлорни родоуване охранителни работи

Найчесто четирихлорни родоуване 25-28 ок.
януари (7 ноември).

Тази година отроду е на зрелост белокостен ген,
наш динел отранува първоначално употребени работи
когато в Русия, на следващо на възникване.
от време в изследванията наши работи, биде
този в злато.

В самия крак — ^(далеко) „конечно, кондукт
и кератокс — аборнак зрелост (намаме и зрелост)
може да изкористи следващата година.

Като предизвикан и диваните падане
работи в Русия става падане отразяване.
крайната: светлинни отпък следващата, ска.
за да го конст, отпък в Русия от зрелост
от отпък изора, от зрелост белокостен зрелост
биде отпък и биде отпък в कामи
зрелост.

Нам ворава работи зрелост, зрелост
своя работи отпък белокостен, белокостен, свеле,

První strana Leninova rukopisu
Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce
14. října 1921

Zmenšeno

lismus udrží) budoucí válce zmrzačeno 60 miliónů lidí (místo 30 miliónů zmrzačených v letech 1914—1918). I v tomto směru zahájila naše Říjnová revoluce novou epochu světových dějin. Lokajové buržoazie a její náhončí, zosobňovaní esery a menševiky a veškerou domněle »socialistickou« demokracií celého světa, se vysmívali heslu »přeměny imperialistické války ve válku občanskou«. Jenže se ukázalo, že toto heslo je jediná *pravda* — nepřijemná, tvrdá, obnažená a krutá, nicméně však *pravda* mezi spoustou nejrafinovanějších šovinistických a pacifistických lží. Tyto lži se hroučí. Ukázala se pravá tvář brestlitevského míru. Den za dnem stále neúprosněji demaskuje dosah a následky versailleského míru, který je ještě horší než brestlitevský. Před milióny a milióny lidí přemýšlejících o příčinách včerejší války a blížící se války zítřejší vyvstává stále přesvědčivěji, stále zřetelněji a neodvratněji strašlivá pravda: z imperialistické války a z imperialistického míru (a dodal bych — a vůbec z imperialistického světa), který válku neodvratně plodí, z tohoto pekla nelze uniknout *jinak než prostřednictvím boje bolševiků a bolševické revoluce*.

Jen ať této revoluci zběsile spílá buržoazie a pacifisté, generálové a příslušníci maloburžoazie, kapitalisté a šosáci, všichni věřící křesťané i všichni hrdinové Druhé a Dvaapůlté internacionály. Žádnými záplavami zloby, pomluv a lží nezastrou světodějný fakt, že poprvé za staletí a dokonce tisíciletí odpověděli otroci na válku mezi otrokáři otevřeným vyhlášením hesla: Přeměňme tuto válku mezi otrokáři za rozdělení jejich kořisti ve válku otroků všech národů proti otrokářům všech národů!

Poprvé za staletí a dokonce tisíciletí se toto heslo přeměnilo z nejasného a bezmocného vyčkávání v jasný a přesný politický program, v aktivní boj miliónů utlačovaných pod vedením proletariátu, přeměnilo se v první vítězství proletariátu v boji za odstranění válek, vždyť spojenectví dělníků všech zemí poprvé zvítězilo nad spo-

jenectvím buržoazie různých národů, oné buržoazie, jež uzavírá mírové i válečné smlouvy na úkor otroků kapitálu, na úkor námezdních dělníků, na úkor rolníků, na úkor pracujících.

Toto první vítězství *není ještě konečným vítězstvím* a naše Říjnová revoluce ho dosáhla jen s nesmírnými obtížemi a nesnázemi, za cenu neslýchaných útrap, nesčetných velkých nezdarů a chyb z naší strany. Jakpak by taky bylo možné, aby se jednomu zaostalému národu podařilo bez nezdarů a chyb zdolat imperialistické války nejsilnějších a nejvyspělejších zemí světa? Nebojíme se přiznat své chyby a budeme je střízlivě posuzovat, abychom se je naučili napravovat. Ale fakt zůstane faktem: poprvé za staletí a dokonce tisíciletí byl *do důsledků splněn* slib »odpovědět«
na válku mezi otrokáři revolucí otroků *proti* všem otrokářům bez rozdílu — — — a navzdory všem těžkostem se tento slib plní.

My jsme toto dílo započali. Kdy přesně, za jak dlouho a proletáři kterého národa je dokončí, to není podstatné. Podstatné je to, že se ledy hnuly, že cesta je otevřená a že jsme ji ukázali.

Jen se dál přetvařujte, páni kapitalisté všech zemí, a předstírejte, že »bráníte vlast«
— japonskou proti americké, americkou proti japonské, francouzskou proti anglické a tak dále! Jen si dál »uhýbejte«, vy páni hrdinové z Druhé a Dvaapůlté internacionály i se všemi pacifistickými příslušníky maloburžoazie a šosáky celého světa před otázkou, jak se má bojovat proti imperialistickým válkám, a sepisujte si dál nové »basilejské manifesty«
(po vzoru basilejského manifestu^[160] z roku 1912)! *Prvních sto miliónů lidí* zbavila imperialistické války a imperialistického míru *první bolševická revoluce*. Další revoluce zbaví takových válek a takového míru veškeré lidstvo.

Naším posledním, přitom však nejdůležitějším, nejtěžším a organizačně nejméně zvládnutým úkolem je hospodářská výstavba, vybudování ekonomického základu pro

novou, socialistickou budovu místo zbourané budovy feudální a polozbořené budovy kapitalistické. V tomto nejdůležitějším a nejnesnadnějším díle jsme měli nejvíc neúspěchů a nadělali jsme nejvíc chyb. Dá se však takové nové světodějně a přitom dosud nevídané dílo začít budovat bez nezdarů a chyb? Ale my jsme se do něho pustili a pokračujeme v něm. A právě dnes napravujeme svou »novou ekonomickou politikou« celou řadu svých chyb, učíme se, jak dál bez těchto chyb stavět socialistickou budovu v malorolnické zemi.

Máme spoustu potíží. Ale my jsme se naučili překonávat nesmírné obtíže. Ne nadarmo nás naši nepřátelé označují za »skalní« a »tvrdošíjně politiky«. Naučili jsme se však také, alespoň do jisté míry, i dalšímu umění, bez něhož se revoluce neobejde, totiž pružnosti, umění rychle a radikálně měnit svou taktiku podle změněných objektivních podmínek a volit k dosažení svého cíle jinou cestu, pokud se ta předešlá ukázala v dané etapě neúčelná a nemožná.

V období vzedmuté vlny entuziasmu, kdy jsme mezi lidmi vyvolali zprvu nadšení pro všeobecně politické a pak i pro vojenské záležitosti, jsme počítali s tím, že se nám podaří přímo s pomocí tohoto nadšení zvládnout právě tak velké úkoly (jako byly úkoly všeobecně politické a vojenské) na frontě hospodářské. Počítali jsme, či snad přesněji řečeno, bez dostatečné rozvahy jsme předpokládali, že v malorolnické zemi zavedeme státní výrobu a státní rozdělování výrobků podle komunistických zásad přímými příkazy proletářského státu. Život nám však ukázal, že jsme se mýlili. Přechod ke komunismu je třeba dlouhá léta *připravovat* a bude vyžadovat řadu přechodných stupňů: státní kapitalismus a socialismus. Snažte se nejprve vybudovat pevné můstky vedoucí v malorolnické zemi přes státní kapitalismus k socialismu ne přímo na nadšení, ale s pomocí nadšení probuzeného velkou revolucí, na základě osobního zájmu, osobní zainteresova-

nosti, na základě chozrasčotu, jinak se ke komunismu nepřiblížíte, jinak všechny ty desetimilióny lidí ke komunismu nedovedete. O tom nás poučil život. O tom nás poučil objektivní vývoj revoluce.

A my, kteří jsme se za tři roky už tak trochu naučili dělat radikální obraty (když jsou nezbytné), jsme se začali horlivě, pečlivě, vytrvale (i když pořád ještě ne dost horlivě, dost pečlivě a dost vytrvale) učit zvládat nový obrat, »novou ekonomickou politiku«. Proletářský stát si musí napříště počínat jako obezřetný, svědomitý a prozíravý »hospodář«, jako zdatný *velkoobchodník*, jinak nedokáže postavit maloroľnickou zemi hospodářsky na nohy; jiný přechod ke komunismu dnes, za nynější situace, v sousedství kapitalistického (dosud ještě kapitalistického) Západu neexistuje. Mohlo by se zdát, že velkoobchodník je hospodářský typ na sto honů vzdálený komunismu. Ale to je právě jeden z oněch rozporů, který v praktickém životě vede od maloroľnického hospodaření přes státní kapitalismus k socialismu. Osobní zainteresovanost pozvedá výrobu a my potřebujeme především zvýšit výrobu, a to za každou cenu. Velkoobchod ekonomicky sjednocuje milióny drobných roľníků tím, že v nich probouzí jejich zájmy, sdružuje roľníky a přivádí je k dalšímu stupni: k různým formám kontaktů a sdružování už přímo při výrobě. Začátky nezbytné přestavby naší ekonomické politiky už máme za sebou. Dosáhli jsme už přitom určitých, ne sice velkých, ale pouze dílčích, avšak nepochybných úspěchů. Končíme už v tomto novém »oboru vědění« přípravnou třídu. A postoupíme i do vyšších tříd, budeme-li se soustavně a vytrvale učit, ověřovat si každý svůj krok v praxi, nebudeme-li se bát třeba i vícekrát předělávat, do čeho jsme se pustili, budeme-li se bedlivě zamýšlet nad svými chybami a napravovat je. Absolvujeme celý »kurs«, i když poměry ve světovém hospodářství a ve světové politice způsobily, že je tento »kurs« mnohem delší a obtížnější, než bychom si přáli. Ale ať se děje co-

koli, i kdyby byly útrapy přechodného období, bída, hlad a hospodářský rozvrat sebevětší, neklesneme na duchu a své dílo vítězně dokončíme.

14. 10. 1921

Pravda, č. 234

18. října 1921

Podepsán *N. Lenin*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O P Ř E V E D E N Í
A . G . Š L J A P N I K O V A
N A P R Á C I V Z Á S O B O V Á N Í ⁷⁷

Potvrdit rozhodnutí organizačního byra; znovu poukázat na zcela nesprávné počínání soudruha Šljapnikova, který v organizačním byru prohlásil, že se nepodřídí; dotázat se ústřední prověřkové komise a ústřední kontrolní komise, na jak dlouho považují za možné uvolnit soudruha Šljapnikova pro práci v zásobování, aniž by tím utrpěla činnost ústřední prověřkové komise.

Napsáno 14. října 1921

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b) ⁷⁸

1. *Okamžitě* předvolat Hüsejnova a Achundova.
2. Přísně požadovat úplné zastavení frakčního boje v Baku a v Ázerbájdžánu.
3. Potvrdit, že budou za frakční boj vyloučeni ze strany.
4. Uložit soudruhům, které posíláme z RSFSR do Ázerbájdžánu, aby zkontrolovali splnění tohoto úkolu.
5. Uložit Stalinovi, aby do pondělka vypracoval návrh směrnice o provádění národnostní politiky komunistické strany v Ázerbájdžánu.
6. Pokud jde o Persii, ihned co nejkategoričtěji všechno potvrdit.

Napsáno 15. října 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1958

v časopisu Voprosy istorii KPSS, č. 2

NOVÁ EKONOMICKÁ
POLITIKA
A ÚKOLY VÝBORŮ
PRO POLITICKOU OSVĚTU

REFERÁT NA II. CELORUSKÉM SJEZDU
VÝBORŮ PRO POLITICKOU OSVĚTU 17. ŘÍJNA
1921⁷⁹

Soudružky a soudruzi! V tomto referátu, či přesněji řečeno v této besedě bych se rád zabýval novou ekonomickou politikou a úkoly výborů pro politickou osvětu⁸⁰, jak je chápu právě v souvislosti s touto politikou. Myslím si, že by bylo nanejvýš pochybené omezovat referáty o otázkách, které nespadají do rámce toho či onoho sjezdu, pouze na informaci o tom, co se všeobecně dělá ve straně a v Sovětské republice.

RADIKÁLNÍ OBRAT
SOVĚTSKÉ MOCI A KSR

I když naprosto nepopírám užitečnost takové informace ani užitečnost porad o nejrůznějších otázkách, přece jen si myslím, že hlavním nedostatkem většiny našich sjezdů je to, že jim chybí přímý, bezprostřední vztah k praktickým úkolům, jež mají před sebou. A o těchto nedostacích bych tu chtěl promluvit ve spojitosti s novou ekonomickou politikou a s ohledem na ni.

Budu mluvit o nové ekonomické politice stručně a v obecných rysech. Velká většina z vás, soudružky a soudruzi, jsou komunisté a přes značné mládí už máte někteří za sebou velký kus práce při uskutečňování naší celkové politiky v prvních letech naší revoluce. A právě

vy, kteří máte na této práci tak velký podíl, nemůžete nevidět, jaký radikální obrat učinila naše sovětská vláda a naše komunistická strana tím, že přešla k nové ekonomické politice, kterou označujeme za »novou« vzhledem k naší dřívější ekonomické politice.

V podstatě je však v ní víc starého než v naší dřívější ekonomické politice.

Proč je tomu tak? Protože naše dřívější ekonomická politika počítala, dá-li se to tak říct (v tehdejší situaci jsme vůbec málo počítali), nebo aspoň do určité míry předpokládala — neuváženě předpokládala, dá se říct —, že stará ruská ekonomika přejde přímo ke státní výrobě a k rozdělování podle komunistických zásad.

Když si vzpomeneme na naši vlastní ekonomickou literaturu z dřívějška, na to, co psali komunisté před uchopením moci v Rusku a krátce poté, například počátkem roku 1918, kdy první politický nápor na staré Rusko skončil obrovským úspěchem, kdy byla vytvořena Sovětská republika, kdy Rusko vyšlo z imperialistické války sice zmrzačené, ale přece jen ne natolik, jako kdyby bylo podle rady imperialistů a menševiků s esery »bránilo vlast«, pak zjistíme, že v prvním období, kdy jsme teprve dělali první krůčky v organizaci sovětské moci a kdy jsme se teprve jakžtakž vyprostili z imperialistické války, jsme mluvili o našich úkolech v hospodářské výstavbě mnohem opatrněji a zdrženlivěji než ve druhé polovině roku 1918 a po celý rok 1919 a 1920.

CELORUSKÝ ÚSTŘEDNÍ VÝKONNÝ VÝBOR O ÚLOZE ROLNICTVA V ROCE 1918

I když jste tehdy ještě všichni aktivně nepracovali ve straně a v sovětech, rozhodně jste se mohli seznámit a určitě jste se také seznámili s takovými usneseními, jako bylo

usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru z konce dubna 1918⁸¹. Toto usnesení zdůrazňovalo, že se musí brát v úvahu hospodaření rolníků, a opíralo se o referát, který věnoval pozornost úloze státního kapitalismu při budování socialismu v rolnické zemi, zdůrazňoval význam osobní, individuální odpovědnosti jednotlivců a podtrhával význam tohoto faktoru při správě země na rozdíl od politických úkolů výstavby státní moci a od úkolů vojenských.

NÁŠ OMYL

Na začátku roku 1918 jsme počítali s tím, že se budeme moci po určitou dobu věnovat mírové výstavbě. Po uzavření brestlitevského míru se nám zdálo, že nebezpečí je zažehnáno a že můžeme započít s mírovou výstavbou. Byl to však omyl, protože v roce 1918 před námi vyvstalo skutečné válečné nebezpečí — současně s povstáním Čechoslováků a s počátkem občanské války, která se protáhla až do roku 1920. Zčásti pod vlivem vojenských úkolů, jež na nás dolehly, pod vlivem napohled zoufalé situace, v níž se po skončení imperialistické války naše republika octla, ale i pod vlivem dalších okolností jsme se tehdy dopustili omylu, když jsme se rozhodli přejít přímo ke komunistické výrobě a rozdělování. Usoudili jsme, že rolníci nám na základě povinného odvádění všech přebytků odevzdají potřebné množství obilí a že my tímto způsobem rozdělíme toto obilí do závodů a továren a tak dosáhneme komunistické výroby a rozdělování.

Nemohu tvrdit, že jsme si náš plán nastínili takto přesně a jasně, ale postupovali jsme asi v tomto duchu. To je bohužel fakt. Říkám bohužel, protože jsme se za poměrně krátkou dobu ze zkušeností přesvědčili, že to byla chybná koncepce odporující tomu, co jsme psali o přechodu od kapitalismu k socialismu dříve, kdy jsme se domnívali, že

nelze dosáhnout ani nejnižšího stupně komunismu bez určitého období socialistické evidence a kontroly. Naše teoretická literatura už od roku 1917, kdy před bolševiky vyvstal úkol chopit se moci a nutnost vysvětlit tento úkol veškerému lidu, zcela jednoznačně zdůrazňovala nezbytnost dlouhodobého a složitého přechodu od kapitalistické společnosti (o to delší, o oč méně vyspělou společnost půjde), přechodu přes období socialistické evidence a kontroly, byť jen k jednomu z předstupňů komunistické společnosti.

STRATEGICKÝ ÚSTUP

Na to jsme však tenkrát, když jsme museli ve víru občanské války dělat první nezbytné kroky na cestě budování, jaksi pozapomněli. A naše nová ekonomická politika spočívá v podstatě právě v tom, že jsme na tomto poli utrpěli těžkou porážku a museli zahájit strategický ústup. Řekli jsme si: »Dokud nejsme totálně zničeni, raději ustupme a zorganizujeme všechno znovu, ale solidněji!« O tom, že jsme na hospodářské frontě utrpěli velmi těžkou porážku, komunisté pochybovat nemohou, když dávají vědomě na pořad otázku nové ekonomické politiky. A je samozřejmě nevyhnutelné, že část lidí přitom nutně propadne malomyslnosti, neřku-li panice, a že v souvislosti s ústupem se tyto panické nálady objeví. To je zákonité. Ostatně když Rudá armáda ustupovala, a ona zpočátku ustupovala před nepřítelem, vždycky přitom na každé frontě někteří lidé načas propadali panice. Ale pokaždé se také ukázalo — ať na kolčakovské nebo děnikinovské frontě, ať na frontě proti Juděničovi, na polské nebo vrangelovské frontě, že jakmile jsme dostali jednu nebo i víckrát pořádně nařezáno, dávali jsme pak za pravdu přísloví, že »čím víc koho seřežeš, tím víc z něho vykřešeš«. Kdykoli jsme dostali nařezáno, začali jsme postupovat kupředu pomalu, systematicky a opatrně.

Úkoly na hospodářské frontě jsou samozřejmě mnohem těžší než úkoly na frontě vojenské, ale v obecné rovině tu podobnost základních strategických rysů existuje. Na jaře roku 1921 jsme na hospodářské frontě utrpěli při pokusu přejít ke komunismu vážnější porážku, než jakou nám kdy způsobili Kolčak, Děnikin nebo Piłsudski, porážku mnohem drtivější, mnohem vážnější a nebezpečnější. Projevila se v tom, že se řídicí orgány naší hospodářské politiky odtrhly od základních hospodářských složek a že se naší hospodářské politice nepodařilo dosáhnout takového rozvoje produktivních sil, jaký jsme si v programu naší strany^[101] vytkli za svůj hlavní úkol.

Povinné odvádění všech přebytků na vesnici jakožto přímá komunistická cesta k uskutečnění budovatelských úkolů ve městě brzdilo rozvoj produktivních sil a bylo hlavní příčinou hluboké ekonomické a politické krize, jež na nás dolehla na jaře roku 1921. Proto tedy došlo k tomu, co z hlediska naší linie a naší politiky nelze označit jinak než jako velmi těžkou porážku a ústup. Přitom však nemůžeme tvrdit, že by se tento ústup podobal ústupu Rudé armády, totiž spořádanému ústupu do předem připravených pozic. Pozice sice předem připraveny byly. O tom se můžete přesvědčit, když si porovnáte usnesení naší strany z jara roku 1921 se zmíněným usnesením z dubna 1918. Pozice byly předem připraveny, ale ústup proběhl (a na mnoha místech na venkově dosud ještě probíhá) značně nespořádaně, dokonce mnohem hůře než nespořádaně.

SMYSL NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY

A zde se právě jako prvořadý úkol obrany proti tomu dostává do popředí role výborů pro politickou osvětu. Z hlediska nové ekonomické politiky je ze všeho nejdůležitější umět co nejrychleji využít vzniklé situace.

Nová ekonomická politika znamená, že se místo povinného odvádění všech přebytků zavádí naturální daň, znamená do značné míry přechod k obnově kapitalismu. Do jaké míry, to nevíme. Koncese zahraničním kapitalistům (i když jich bylo dosud uzavřeno zejména ve srovnání s našimi nabídkami velmi málo), pronajímání podniků soukromým kapitalistům — právě toto je přímá obnova kapitalismu, spojená s kořeny nové ekonomické politiky. Zrušení povinného odvádění všech přebytků znamená totiž pro rolníky volný obchod se zemědělskými přebytky, které jim zbyly po odevzdání naturální daně, neboť na daň připadá jen nevelká část produkce. Rolníci tvoří převážnou většinu veškerého obyvatelstva a rolnická hospodářství velkou většinu veškeré ekonomiky, a proto volný obchod nutně musí vést k narůstání kapitalismu.

To je nejelementárnější abeceda ekonomiky, které se lidé učí v úvodních lekcích a kterou u nás mimoto přednáší kdejaký spekulant, kdejaké individuum, jež nás výtečně seznamuje s ekonomikou bez ohledu na ekonomickou a politickou vědu. Z hlediska strategie pak jde především o to, kdo využije této nové situace rychleji. Všechno záleží na tom, s kým půjde rolnictvo, zda s proletariátem, který se snaží vybudovat socialistickou společnost, nebo s kapitalisty, kteří říkají: »Vraťme se zpět, to je jistější; ke všemu si ještě vymysleli nějaký socialismus!«

KDO ZVÍTĚZÍ — KAPITALISTĚ, NEBO SOVĚTSKÁ MOC?

Celá ta dnešní válka se tedy dá zredukovat na otázku, kdo zvítězí, kdo využije situace rychleji: kapitalisté, které sami vpouštíme do dveří, dokonce hned do několika dveří (včetně takových, které sami neznáme a které jsou jim otvírány bez nás a proti naší vůli), anebo proletářská státní moc? Oč se ta může ekonomicky oprátnit? Na jedné stra-

ně o lepší postavení obyvatelstva. V tomto směru je třeba poukázat na rolníky. Je zcela nesporné a každému zřejmé, že přes tak obrovskou pohromu, jakou je hlad, se postavení obyvatelstva, odmyslíme-li si tuto pohromu, zlepšilo, a to právě ve spojitosti se změnou naší ekonomické politiky.

Na druhé straně, bude-li ze situace těžit kapitalismus, bude růst průmyslová výroba, ale spolu s ní i proletariát. Kapitalisté budou těžit z naší politiky a budou vytvářet průmyslový proletariát, který je u nás v důsledku války a neslýchaného zbláznění a hospodářského rozvratu deklasován, tj. vyšinut ze svých třídních kolejí, a přestal tedy jakožto proletariát existovat. Proletariátem se nazývá třída, která vyrábí materiální hodnoty v kapitalistických podnicích velkého průmyslu. Protože u nás je kapitalistický velký průmysl rozvrácen, továrny a závody nejsou v provozu, nedá se tu mluvit ani o proletariátu. Tu a tam byl sice formálně registrován, ale společnými ekonomickými kořeny spojen nebyl.

Dojde-li k obnovení kapitalismu, pak dojde i k obnovení třídy proletariátu, který bude vyrábět materiální hodnoty užitečné pro společnost, pracovat ve velkých strojových továrnách a nebude se zabývat šmelinařením, soukromou výrobou zapalovačů a jinou »prací«, která sice není nijak zvlášť užitečná, ale při neutěšeném stavu našeho průmyslu se jí stěžejí můžeme vyhnout.

Ted' jde o to, kdo koho předstihne. Buď se dokážou dřív zorganizovat kapitalisté — a pak komunisty poženu, o tom ať nikdo nepochybuje. Musíme se na tyto věci dívat střízlivě: kdo s koho? Nebo proletářská státní moc, která se opře o rolnictvo, dokáže udržet pány kapitalisty náležitě na uzdě a tak usměrnit kapitalismus ve prospěch státu, zorganizovat věci tak, aby byl tento kapitalismus státu podřízen a sloužil mu. Musíme přistupovat k této záležitosti střízlivě. Jakákoli ideologie, jakékoli úvahy o politických svobodách zůstávají jen a jen úvahami, ja-

kých najdeme na tucty, zvlášť když se podíváme na zahraniční Rusko, na Rusko číslo dvě, kde vycházejí desítky deníků všech politických stran a kde se všechny tyto svobody opěvují nejrozmanitějšími způsoby a v nejrozmanitějších tóninách, jaké vůbec existují. To všechno je žvanění, to jsou fráze. Od těchto frází se musíme umět distancovat.

BOJ BUDE JEŠTĚ URPUTNĚJŠÍ

Za čtyři roky jsme svedli řadu významných bitev a naučili se, že jedna věc je významná bitva a druhá věc jsou žvásty o významné bitvě, zvlášť když se jimi zabývají lidé, kteří sedí stranou. Je třeba se umět od celé této ideologie, od všeho toho žvanění oprostít a zaměřit se na podstatu věci. A podstata věci je v tom, že boj je a bude ještě urputnější, ještě krutější, než byl boj proti Kolčakovi a Děnikinovi. A to proto, že tamten boj, boj vojenský, je věc běžná. Po celá staletí a tisíciletí se vždycky někde válčilo. V umění vraždit lidi ve válce bylo dosaženo obrovských úspěchů.

Je pravda, že skoro každý statkář měl ve svém štábu nějakého toho esera a menševika, kteří se dovolávali demokracie Ústavodárného shromáždění a kteří vykřikovali, že bolševici porušili všechny svobody.

Řešit úkol vojenského rázu je přece jen lehčí než řešit úkol, který teď máme před sebou my, protože úkol vojenského rázu se dá řešit nápirem, nenadálým útokem, entuziasmem, přímou fyzickou silou velkého počtu dělníků a rolníků, kteří viděli, že se na ně statkář chystá. Teď už takoví statkáři, které by lidé znali na vlastní oči, neexistují. Vrangelové, Kolčakové a Děnikinové se zčásti odebrali za Mikulášem Romanovem, zčásti se poschovávali do bezpečí někde v cizině. Takového zjevného nepřítele, jakým dříve býval statkář a kapitalista, už dnes lid před se-

bou nemá. A protože jsou lidé neuvěřitelně nevědomí a negramotní, nedovedou si už vůbec jasně představit, že dnes máme nepřítel mezi sebou, že je to stále tž nepřítel a že se revoluce octla před určitou propastí, již se zalekly a před níž ucouvly všechny dřívější revoluce. Těžko říct, jak dlouho ještě budou všelijaké mimořádné komise likvidovat tuto negramotnost mimořádnými opatřeními⁸².

Jak chcete, aby lid pochopil, že místo Kolčaka, Vrange-la a Děnikina je tu mezi námi nepřítel, který zahubil všechny předešlé revoluce? Vždyť získávají-li kapitalisté znovu nad námi převahu, znamená to návrat ke starým poměrům, což ostatně potvrzují zkušenosti ze všech předešlých revolucí. Úkolem naší strany je vštěpovat lidem, že oním nepřitelem v našem středu je kapitalismus se svou anarchií a anarchická směna zboží. Právě tuto podstatu boje si musíme jasně uvědomit a usilovat o to, aby ji pochopily i nejširší vrstvy dělníků a rolníků, aby věděly, že jde o to, »kdo s koho, kdo zvítězí«. Diktatura proletariátu je nejběsílejší a nejurputnější boj, ve kterém musí proletariát bojovat proti celému světu, protože se celý svět postavil proti nám, když podporoval Kolčaka a Děnikina.

Dnes buržoazie celého světa, mnohonásobně silnější než jsme my, podporuje ruskou buržoazii. Rozhodně kvůli tomu nepropadáme panice, protože i vojenských sil měla kdysi buržoazie víc než my, a přece to nestačilo, aby nás ve válce rozdrtila, ačkoli měla nepoměrně víc dělostřelectva i letadel a bylo tedy mnohem snazší nás porazit. Možná by bylo tenkrát stačilo zmobilizovat několik armádních sborů některé z kapitalistických velmocí, které se postavily proti nám, a nelitovat několika miliónů ve zlatě na půjčku Kolčakovi.

Ale nebylo by to asi beztak nic platné, neboť vědomí, že pravdu máme my a ne oni, proniklo tehdy už i do řad anglických vojáků, kteří se dostali do Archangelska, i me-

zi námořníky, kteří donutili francouzské loďstvo, aby odplulo z Oděsy. Teď proti nám vystoupily síly, které jsou stejně jako dříve silnější než my. Abychom nad nimi zvítězili, musíme se opřít o poslední zdroj našich sil. Posledním zdrojem našich sil jsou masy dělníků a rolníků, jejich uvědomělost a jejich organizovanost.

Buď organizovaná proletářská moc, vyspělí dělníci a nevelká část vyspělých rolníků tento úkol pochopí a dokážou kolem sebe zorganizovat lidové hnutí a pak zvítězíme.

Anebo to nedokážeme a pak nás nepřítel, který je co do techniky silnější, nutně porazí.

JE TO POSLEDNÍ BITVA?

Diktatura proletariátu je urputný boj. Proletariát zvítězil v jedné zemi, ale v mezinárodním měřítku je nadále slabší. Musí kolem sebe sjednotit všechny dělníky a rolníky s vědomím, že válka neskončila. V písni sice zpíváme, že »poslední bitva vzplála«, ale bohužel to není tak docela pravda, bohužel to ještě není naše poslední a rozhodující bitva. Buď dokážete v tomto našem dnešním boji dělníky a rolníky navzájem sjednotit, anebo musíte počítat s nezdarem.

Takový boj, jako je ten náš dnešní, nikdo ještě nikdy v dějinách nevedl, zatímco války rolníků proti statkářům se už od prvních dob otrokářství vyskytly mnohokrát. Takové války propukaly často, ale k válce státní moci proti buržoazii vlastní země a proti spolčené buržoazii všech zemí — k takové válce ještě nikdy nedošlo.

Výsledek boje bude záviset na tom, zda se nám podaří rozvinout produktivní síly drobného rolnictva a na tomto základě ho zorganizovat, nebo zda si ho podřídí kapitalisté. V desítkách revolucí šlo o totéž, ale takovouhle válku ještě svět nepoznal. Lid nemohl mít zkušenosti z podob-

ných válek. Musíme je získávat sami a opírat se přitom můžeme jedině o uvědomění dělníků a rolníků. Tak zní naše heslo a v tom je největší obtíž tohoto úkolu.

NEMŮŽEME POČÍTAT S PŘÍMÝM PŘECHODEM KE KOMUNISMU

Nemůžeme počítat s přímým přechodem ke komunismu. Musíme vycházet z osobní zainteresovanosti rolníků. Často slycháme: »Osobní zainteresovanost rolníků znamená obnovit soukromé vlastnictví.« My jsme však osobní vlastnictví spotřebních předmětů a nástrojů nikdy nezrušili. Zrušili jsme pouze soukromé vlastnictví půdy, vždyť přece rolník hospodařil na půdě, která nebyla jeho soukromým vlastnictvím, ale například na půdě zpachtované. Tento systém existoval ve velmi mnoha zemích. Na tomto systému není nic ekonomicky nemožného. Obtíž je v tom, osobně lidi zainteresovat. Je nezbytné zainteresovat také každého odborníka, aby měl zájem na rozvoji výroby.

Dokázali jsme to udělat? Nedokázali. Mysleli jsme si, že v zemi s deklasovaným proletariátem budeme moci vyrábět a rozdělovat podle komunistických příkazů. Budeme to muset změnit, protože jinak nedokážeme proletariátu tento přechod objasnit. Takové úkoly se v dějinách zatím ještě nikdy nevyskytly. Když jsme se pokoušeli tento úkol řešit přímo, takříkajíc frontálním útokem, utrpěli jsme nezdar. K takovým chybám dochází v každé válce a ani se za chyby nepovažují. Když se nepodaří frontální útok, provedeme obchvat, přejdeme k obléhání a k zákopovým bojům.

ZÁSADA OSOBNÍ ZAJINTERESOVANOSTI A ODPOVĚDNOSTI

Tvrdíme, že každé větší odvětví národního hospodářství je třeba vybudovat na základě osobní zainteresovanosti. Projednávat by se mělo všechno společně, ale odpovědnost musí nést jednotlivec. Neschopnost uskutečňovat tuto zásadu nás poškozuj e na každém kroku. Celá nová ekonomická politika vyžaduje, aby se tato dělba prováděla velmi radikálně a striktně. Když se lidé ocitli tváří v tvář novým ekonomickým podmínkám, začali horlivě diskutovat o tom, co z toho všeho vzejde a jak by se měly věci novým způsobem zorganizovat. Kdybychom to všechno nebyli společně prodiskutovali, nebyli bychom se mohli do ničeho pustit, protože lidem se po celá desítiletí a staletí zakazovalo o čemkoli diskutovat. Revoluce se tedy nemohla rozvíjet jinak, než že nutně musela projít obdobím všeobecného a všestranného projednávání všech otázek na schůzích.

Leckdy to vedlo ke zmatkům. Tak tomu bylo a nutně muselo být, zároveň je však třeba konstatovat, že to není nebezpečné. Ale na výši svých úkolů se Sovětská republika dostane teprve tehdy, až se naučíme včas rozlišovat mezi schůzováním pro schůzování a schůzováním potřebným pro vedení lidí a řízení. Tohle jsme se však bohužel ještě dělat nenaučili a většina našich sjezdů ještě zdaleka nejedná věcně.

Co do počtu sjezdů předčíme všechny státy světa. Ani v jediné demokratické republice se nekoná tolik sjezdů jako u nás a ani si to nemohou dovolit.

Musíme mít na paměti, že naše země utrpěla mnoho ztrát a zchudla a že bychom se tedy měli naučit schůzovat tak, aby se nesměšovalo — jak už jsem řekl — schůzování pro schůzování s tím, co je potřebné pro vedení lidí a řízení. Schůzuj si, ale rozhoduj bez sebemenšího zakolní-

sání, měj věci pevněji v ruku, než měl před tebou kapitalista. Jinak nad ním nezvítězíš. Musíš mít na paměti, že se teď musí všechno řídit s ještě větší přísností a ještě důkladněji než dosud.

V Rudé armádě byla po mnohaměsíčním schůzování zavedena taková kázeň, že si v ničem nezadala s kázní v dřívější armádě. Začala se v ní uplatňovat přísná, tvrdá opatření, jakých nepoužívala ani dřívější vláda, až po trest smrti zastřelením. Maloburžoazie spustila pokřik: »Jen se na to podívejte, bolševici zavedli trest smrti!« Na to musíme odpovědět: »Ano, zavedli, a to zcela vědomě.«

Musíme lidem vysvětlit, že buď musí zahynout ti, kdo nás chtěli sprovodit ze světa a o kom si myslíme, že se tak s nimi naložit musí, aby se mohla naše Sovětská republika udržet při životě, nebo budou naopak kapitalisté dál žít — a pak republika přestane existovat. V zemi, která tak zchudla, buď zahynou ti, kdo se nedokážou ukázat, anebo přestane existovat dělnicko-rolnická republika jako celek. V tomhle nemáme a nikdo nemůže mít na vybranou právě tak, jako si nemůžeme dovolit žádnou sentimentalitu. Sentimentalita je stejně trestuhodná jako prospěchářství za války. Ten, kdo dnes narušuje pořádek, kázeň, vpouští do vlastních řad nepřátele.

Proto tvrdím, že nová ekonomická politika má význam i pro záležitosti spojené se vzděláváním. Mluvíte zde o tom, že je třeba lidi učit. Ale měli byste dospět až ke konstatování, že pro nedouky u nás není místa. Až vybudujeme komunismus, bude to i se vzděláváním lidí snazší. Ale dnes nutně musíme být ve věcech vzdělávání tvrdí a přísní, jinak bychom se museli obávat o vlastní existenci.

DOKÁŽEME PRACOVAT PRO SEBE?

Lidé nám dezertovali z armády, dezertovali i z praevovní fronty: pracoval jsi pro kapitalistu, pracoval jsi pro vyko-

řisťovatele, a tak je pochopitelné, žeš pracoval špatně, ale teď pracuješ pro sebe, pro dělnicko-rolnickou moc. Měj proto na paměti, že dnes je rozhodující, zda dokážeme pracovat pro sebe, protože jinak — opakují znovu — naše republika neobstojí. A my říkáme totéž, co jsme říkali v armádě: Odstraňme všechny, kdo nás chtěli zničit, a použijme přitom vůči nim těch nejtvrdsších kárných opatření, protože jen tak zachráníme naši zemi a zajistíme, aby se naše republika udržela.

Taková musí být naše linie, a proto také (mimo jiné) potřebujeme novou ekonomickou politiku.

Všichni se musíte stát hospodáři. Bok po boku s vámi budou hospodařit kapitalisté, a to i zahraniční kapitalisté, koncesionáři a nájemci, budou z vás ždímat horentní zisky, budou se na váš účet obohacovat. Jen je nechte, ať se obohacují, ale vy se od nich naučte hospodařit, protože jen tak dokážete vybudovat komunistickou republiku. A protože je nutné se učit rychle, je každá shovívavost nanejvýš trestuhodná. Do tohoto těžkého, tvrdého, dokonce někdy nelítostného učení se musíte pustit, protože jiné východisko nemáme.

Měli byste si uvědomit, že naše sovětská země, zdeptaná mnohaletými útrapami, nesousedí ani se socialistickou Francií, ani se socialistickou Anglií, které by nám pomohly svou vyspělou technikou, svým vyspělým průmyslem. Naopak! Musíme mít stále na paměti, že všechna jejich vyspělá technika, všechn jejich vyspělý průmysl patří kapitalistům, kteří bojují proti nám.

Musíme mít na paměti, že buď dokážeme při každodenní práci co nejvíce napnout všechny své síly, nebo nás čeká nevyhnutelná záhuba.

Za dané situace celý svět postupuje rychleji kupředu než my a rozvíjející se kapitalistický svět zaměřuje všechny své síly proti nám. A o to právě jde. Proto je třeba věnovat tomuto boji mimořádnou pozornost.

Při naší nízké kulturní úrovni nemůžeme kapitalismus

porazit frontálním útokem. Kdybychom byli kulturně vyspělejší, mohli bychom snad postupovat s větší přímočarostí, a jiné země to tak možná budou dělat, až začnou budovat své komunistické republiky. My však přímou cestou jít nemůžeme.

Stát se musí naučit obchodovat tak, aby průmysl uspokojoval potřeby rolnictva a aby je rolnictvo mohlo uspokojovat prostřednictvím obchodu. Musíme věci zorganizovat tak, aby každý pracující vynakládal své síly na upevnění dělnicko-rolnického státu. Jedině tehdy můžeme vybudovat velký průmysl.

Je zapotřebí, aby toto vědomí proniklo mezi masy, a nejen tam proniklo, ale také v nich prakticky zakotvilo. A právě z toho podle mne vyplývají úkoly Hlavního výboru pro politickou osvětu. Lid potřebuje po každém hlubokém politickém převratu spoustu času, aby tento převrat náležitě pochopil. A právě o to jde: Uvědomili si lidé v dostatečné míře poučení, jichž se jim dostalo? Na tuto otázku bohužel musíme odpovědět záporně. Jinak bychom byli totiž dospěli k vybudování velkého průmyslu mnohem dříve a mnohem kratší cestou.

Po uskutečnění největšího politického převratu na světě vyvstaly před námi jiné úkoly — úkoly kulturně osvětového rázu, které můžeme označit slovy »mravenčí práce«. Je třeba dostatečně tento politický převrat zažít, učinit jej srozumitelným nejširším vrstvám obyvatelstva a dosáhnout toho, aby nezůstalo jen u deklarácí.

ZASTARALÉ METODY

Svého času byly deklaráce, prohlášení, manifesty a dekrety nezbytné. Vyrobili jsme jich spoustu. Potřebovali jsme je svého času k tomu, abychom lidu ukázali, co a jak chceme budovat, jaké nové a nevídané věci prosazovat. Ale můžeme v tom pokračovat i dnes? Nemůžeme. I ten

nejprostší dělník by se nám vysmál. Řekl by: »Co nám pořád vykládáte, jak chcete budovat, ukažte nám v praxi, jak to umíte. A jestli to neumíte, pak se naše cesty rozcházejí, jděte k čertu!« A bude mít pravdu.

Dnes už minuly časy, kdy bylo zapotřebí velké úkoly politicky propagovat, dnes přišel čas, kdy je zapotřebí prakticky je uskutečňovat. Teď máme před sebou úkoly kulturně osvětové, úkoly spočívající v praktické aplikaci politických zkušeností, které by měly být a mohou být uskutečněny. Buď přijdou všechny politické vymoženosti sovětské moci nazmar, nebo je ekonomicky zabezpečíme. Ale ekonomický základ nám zatím chybí. A právě do této práce se musíme pustit.

Jedním z nejnaléhavějších úkolů je zvýšení kulturní úrovně. A právě o to by se měly starat výbory pro politickou osvětu, když už si předsevzaly — jak to odpovídá jejich názvu — sloužit »politické osvětě«. Vybrat si název není těžké, ale jak to vypadá s náplní práce? Doufejme, že po nynějším sjezdu o tom získáme přesné údaje. Komise pro likvidaci negramotnosti byla u nás zřízena 19. července 1920^[24]. Než jsem se sem rozjel, záměrně jsem si přečetl příslušný dekret. Celoruská komise pro likvidaci negramotnosti . . . A nejen to: dokonce mimořádná komise pro likvidaci negramotnosti! Doufejme tedy, že po tomto sjezdu získáme údaje, co konkrétně bylo na tomto poli vykonáno a v kolika guberniích, a že o tom získáme přesný přehled. Ale už sama skutečnost, že bylo nutné zřídit mimořádnou komisi pro likvidaci negramotnosti, svědčí o tom, že jsme lidé (jak bych to vyjádřil co nejšetrněji) tak něco na způsob polobarbarů, protože jinde by se lidé styděli zřízovat mimořádnou komisi pro likvidaci negramotnosti, protože tam se negramotnost likviduje ve školách. Tam mají docela slušné školy — a v těch se vyučuje. Čemu? Především čtení a psaní. Ale kde není tento elementární úkol vyřešen, tam je směšné mluvit o nové ekonomické politice.

NEJVĚTŠÍ ZÁZRAK

Jakápak nová politika? Buďme rádi, že se jakžtakž udržíme nad vodou se starou politikou, když potřebujeme mimořádná opatření k likvidaci negramotnosti! To je nepochybné. Ale ještě nepochybnější je, že jsme vykonali velké zázraky i na poli vojenském i jinde. Podle mého by byl největší zázrak, kdybychom dokázali nadobro zlikvidovat samu komisi pro likvidaci negramotnosti. A kdyby se přestaly vynořovat návrhy, jak odtrhnout lidový komisařiát školství od osvěty, které jsem tady slyšel. Když se nad tím zamyslíte a uznáte, že mám pravdu, pak jistě uznáte i to, že by se měla vytvořit mimořádná komise pro likvidaci některých stupidních návrhů.

A nejen to: nestačí pouze likvidovat negramotnost, musí se také budovat sovětské hospodářství, a k tomu pouhá znalost čtení a psaní ani zdaleka nestačí. Potřebujeme radikálně zvýšit celkovou kulturní úroveň. Potřebujeme, aby se lidé naučili své vzdělání uplatňovat v praxi, aby měli co číst, aby dostávali noviny a propagační brožury, aby se tyto noviny a brožury náležitě distribuovaly, aby se opravdu dostávaly mezi lidi a neztrácely se kdesi cestou. Vždyť se jich opravdu čte sotva polovina, používají se k čemusi v kancelářích, ale dolů mezi lidi se jich nedostane snad ani čtvrtina. Musíme se naučit řádně využívat aspoň toho mála, co máme k dispozici.

Proto bychom měli v souvislosti s novou ekonomickou politikou neustále zdůrazňovat myšlenku, že politická osvěta vyžaduje stůj co stůj zvýšit celkovou kulturní úroveň. Je třeba dosáhnout toho, aby znalost čtení a psaní přispěla ke zvýšení celkové kulturní úrovně, aby rolníci získali možnost využívat své znalosti čtení a psaní k zvelebování svého hospodářství a svého státu.

Sovětské zákony jsou velmi dobré, protože umožňují všem bojovat proti byrokratismu a úřednímu šimlu, zatímco v žádném kapitalistickém státě dělníci a rolníci ta-

kovou možnost nemají. Ale využívají naši lidé této možnosti? Skoro nikdo! A nejen rolníci, ani velké procento komunistů neumí využívat sovětských zákonů k potírání byrokracie, papírového úřadování nebo takového typicky ruského jevu, jakým je úplatkářství. Co lidem brání v boji proti tomuto zlu? Naše zákony? Naše propaganda? Naopak! Zákonů je sepsáno bezpočet. Proč tedy nemá tento boj úspěch? Protože k němu nestačí jen a jen propagandistické prostředky, ale může se úspěšně završit jedině s pomocí lidových mas samých. U nás nejméně polovina komunistů bojovat neumí, nemluvě už o těch, kteří tomuto boji brání. Mezi vámi je 99 % komunistů, a jistě tedy víte, že takové komunisty dnes podrobujeme operaci, kterou provádí komise pro čistku ve straně, a ta zřejmě ze strany vyloučí asi tak 100 000 jejích dosavadních členů. Někteří lidé tvrdí, že jich bude asi 200 000, a ti se mi zamlouvají víc.

Pevně doufám, že z naší strany vyženeme 100 000 až 200 000 členů, kteří se do ní vetřeli a kteří nejenže sami nedovedou potírat byrokratismus a úplatkářství, ale ještě v tom brání ostatním.

ÚKOLY POLITICKOOSVĚTOVÝCH PRACOVNÍKŮ

Vyženeme-li ze strany takových sto až dvě stě tisíc lidí, bude to jen ku prospěchu, ale bude to pouze nepatrná část práce, kterou musíme udělat. Je zapotřebí, aby také výbory pro politickou osvětu zaměřily veškerou svou činnost na dosažení vytčeného cíle. Musíme bojovat proti negramotnosti, ale jen znalost čtení a psaní sama o sobě ještě nestačí. Potřebujeme takovou kulturu, která by nás naučila, jak potírat byrokratismus a úplatkářství. To je neuh, který nevyhlásí žádná vojenská vítězství a žádné politické přeměny. Vojenská vítězství a politické přemě-

ny tento neduh v podstatě ani vyléčit nemohou, zde může pomoci jedině zvýšení kulturní úrovně. A to je úkolem výborů pro politickou osvětu.

Bylo by ovšem třeba, aby politickoosvětoví pracovníci sami nechápali své úkoly byrokraticky, což lze také velmi často pozorovat, když se například začne diskutovat o tom, zda by zástupce guberniálního výboru pro politickou osvětu neměl být členem guberniální hospodářské rady⁸³. Promiňte, není třeba nikoho z vás nikam začleňovat, ale je třeba, abyste plnili své úkoly jako normální občané. Jakmile se dostanete do nějakého úřadu, stanou se z vás byrokrati, ale budete-li bezprostředně pracovat mezi lidmi a politicky je vychovávat, na vlastních zkušenostech se přesvědčíte, že politicky vyspělí lidé si na úplatky nepotrpí, u nás se však s nimi setkáváme na každém kroku. Lidé se vás budou ptát: Co máme dělat, aby vymizelo úplatkářství, aby někteří jednotlivci ve výkonném výboru sovětů úplatky nebrali, poradte nám, jak toho dosáhnout. A když politickoosvětoví pracovníci na to odpovědí, že to nespadá do jejich resortu a že o tom vydali brožury a prohlášení, lidé jim na to řeknou: »To jste tedy špatní členové strany, protože to sice nespadá do vašeho resortu, od toho je tu dělnicko-rolnická inspekce, ale vy jste přece také členy strany!« Nazvali jste svou činnost politickou osvětou. Když jste o tom rozhodovali, lidé vás varovali: Nepřehánějte to s tím názvem, dejte si nějaký prostší název. Ale vy jste chtěli mít v názvu politickou osvětu, a tento název říká mnohé. Vy jste se totiž nenazvali lidmi, kteří chtějí lidi učit abecedě, ale dali jste si do názvu politickou osvětu. Někdo vám může namítnout: »To je sice moc pěkné, že učíte lidi číst a psát, provádět hospodářské kampaně, to všechno je moc pěkné, jenže to není politická osvěta, protože politická osvěta je konečný výsledek toho všeho.«

Proti nevědomosti a proti takovým neduhům jako úplatkářství provádíme propagandu jak my, tak — dou-

fám — i vy, ale politická osvěta touto propagandou nekončí, politická osvěta se musí orientovat na praktické výsledky a učit lidi, jak jich dosahovat; v tom byste měli být příkladem pro jiné ne jako členové výkonných výborů sovětů, ale jako normální občané, kteří dovedou — protože jsou politicky vzdělanější než jiní — nejen žehrat na každý projev byrokratismu, což se u nás velmi rozšířilo, ale zároveň také ukázat, jak se má prakticky toto zlo potírat. To je velmi nesnadné umění, kterému se nelze naučit, dokud se nezvýší celková kulturní úroveň, dokud nedosáhneme toho, aby dělnicko-rolnické masy byly kulturně vyspělejší, než jsou dnes. A na tento úkol Hlavního výboru pro politickou osvětu bych chtěl upozornit především.

Všechno, co jsem tu řekl, bych teď chtěl shrnout a vyvodit z toho praktické závěry pro řešení všech těch úkolů, před nimiž stojí guberniální výbory pro politickou osvětu.

TŘI HLAVNÍ NEPŘÁTELÉ

Podle mého názoru má dnes každý člověk bez ohledu na svou veřejnou funkci a na své úkoly, každý pracovník výboru pro politickou osvětu, je-li komunista — a těch je většina —, proti sobě tři hlavní nepřátele. Jsou to: za prvé — komunistická nadutost, za druhé — negramotnost a za třetí — úplatkářství.

PRVNÍ NEPŘÍTEL — KOMUNISTICKÁ NADUTOST

Komunistická nadutost znamená, že člověk, který je členem komunistické strany a nebyl z ní ještě při čistce vyloučen, má za to, že může všechny úkoly plnit s pomocí komunistického dekretování. Dokud je členem vládnoucí

strany a té či oné státní instituce, tak si myslí, že ho to opravňuje mluvit o výsledcích politické osvěty. Ale kdepak! To je jen komunistická nadutost. Jde o to naučit se provádět politickou osvětu. A tomu jsme se právě nenaučili, to jsme ještě nevzali za správný konec.

DRUHÝ NEPŘÍTEL — NEGRAMOTNOST

Pokud jde o druhého nepřítele, o negramotnost, mohu říct, že dokud v naší zemi existuje takový jev jako negramotnost, je velmi těžké mluvit o politické osvětě. To není politický úkol, to je podmínka, bez níž se o politice mluvit nedá. Negramotný člověk stojí mimo politiku, toho musíme nejprve naučit abecedu. Jinak nemůže být o politice ani řeči, jinak se dá mluvit jen o pověstech, kleveťách, báchorkách a předsudcích, ale ne o politice.

TŘETÍ NEPŘÍTEL — ÚPLATKÁŘSTVÍ

A konečně se nedá o politice mluvit ani tam, kde se vyskytuje nebo je možný takový jev jako úplatkářství. Tady jsme se k politice ještě ani nepřiblížili, tady se vůbec nedá politika dělat, protože všechna opatření zůstanou viset ve vzduchu a nepovedou k vůbec žádným výsledkům. Zákonná opatření, jež se budou v praxi prosazovat v podmínkách, kde jsou úplatky trpěným a běžně rozšířeným jevem, tento stav ještě zhorší. Za takové situace se vůbec nedá dělat politika, protože k tomu chybí základní podmínka. Abychom mohli před lidem nastínit naše politické úkoly, abychom mohli lidovým masám ukázat, na které úkoly se musíme zaměřit (a to bychom udělat měli!), musí nám být jasno, že je především zapotřebí zvýšit kulturní úroveň mas. A právě zvýšení kulturní úrovně mas musíme dnes dosáhnout. Jinak nemůžeme naše úkoly v praxi uskutečnit.

ROZDÍL MEZI ÚKOLY VOJENSKÉHO A KULTURNÍHO RÁZU

Úkoly na poli kultury se nedají vyřešit tak rychle jako úkoly politického a vojenského rázu. Měli bychom si uvědomit, že podmínky pro postup kupředu jsou dnes jiné než kdysi. Politicky lze za vyhrocené krize zvítězit během několika týdnů. Ve válce se dá zvítězit během několika měsíců, ale v kultuře se za takovou dobu zvládnout úkoly nedají, neboť sama podstata věci vyžaduje delší dobu, a té je třeba se přizpůsobit, postupovat kupředu plánovitě, s co největší houževnatostí, vytrvalostí a systematickostí. Bez těchto vlastností nemá smysl se do politické osvěty vůbec pouštět. Ale výsledky politické osvěty by se měly měřit jedině tím, jak se zlepšilo naše hospodářství. Je třeba nejen úplně odstranit negramotnost a vymýtit úplatkářství, které negramotnost podporuje, ale také je třeba, aby si lidé naši propagandu, naše příručky a brožury skutečně brali k srdci a aby to všechno vedlo ke zlepšení národního hospodářství.

To jsou tedy úkoly Hlavního výboru pro politickou osvětu v souvislosti s naší novou ekonomickou politikou a chtěl bych doufat, že zásluhou nynějšího sjezdu dosáhne na tomto úseku většího úspěchu.

*2-oj Vserossijskij sjezd
politprosvětov. Bžulleteň sjezda, č. 2
19. října 1921*

*Podle kartáčového
obtahu opraveného
V. I. Leninem*

NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O VYTVOŘENÍ JEDNOTNÉ
KOMISE PRO KONCESE

Vzhledem k návrhu kapitalistů neutrálních zemí dát jim do koncese část závodů a průmyslových odvětví v RSFSR je nutné uložit komisi složené ze soudruhů Trockého, Bogdanova a Cyperoviče (s právem petrohradského guberniálního výboru nahradit posledního z nich jiným soudruhem), aby připravila usnesení politického byra o zrušení všech dosavadních komisí pro řešení této otázky a o vytvoření jednotné směrodatné komise, jež by v plném rozsahu zodpovídala za celou tuto záležitost.⁸⁴

*Napsáno 17. října 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ V. M. MICHAJLOVOVI
S NÁVRHEM USNESENÍ
ÚVKS R(b) O DOHODĚ
S RUTGERSOVOU SKUPINOU⁸⁵

19. 10.

Soudruhu Michajlove!

Přikládám odpověď Rutgersovy skupiny na usnesení Rady práce a obrany (tj. na usnesení ÚV).

Podle mého se to rovná *přijetí* našich podmínek.

Proto přikládám návrh *usnesení ÚV* a prosím, abyste ho dal *co nejdříve kolovat* mezi členy politického byra. *Velmi to spěchá.*

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Protože iniciativní skupina (soudruzi Rutgers, Haywood a Calvert) přijala podmínky obsažené v usnesení *Rady práce a obrany* [RPO] ze 17. 10., ústřední výbor se usnáší a ukládá, aby se *Rada práce a obrany* usnesla:

1. považovat dohodu se skupinou za uzavřenou;
2. vyzvat soudruha Bogdanova, aby okamžitě připravil a předložil předsedovi RPO k podpisu telegramy s příkazem zahájit co možná nejdříve těžbu dřeva atd.;
3. uložit předsednictvu Nejvyšší národohospodářské rady vypracovat do dvou dnů definitivní znění pozměněné smlouvy, aby mohla být v pátek 21. 10. 1921 schválena v Radě práce a obrany;
4. ihned po schválení smlouvy v RPO 21. 10. vydat

v sobotu 22. 10. soudruhu Rutgersovi podle smlouvy 5000 dolarů.

Dále ústřední výbor ukládá — ale to už nedávat do usnesení RPO — jak soudruhu Bogdanovovi, tak Kujbyševově komisi i RPO provést ve smlouvě takové změny, (1) aby *Rada práce a obrany* měla právo zúčastnit se volby dodatečných kandidátů do »organizačního výboru« *před* definitivním schválením jeho kandidátky a *v zájmu* jejího schválení; (2) aby *celková částka všech* výdajů sovětské vlády *nepřevyšovala* 300 000 dolarů; (3) aby v případě zrušení smlouvy sovětská vláda *nebyla vázána* žádnými finančními závazky (nebo jen takovými, jež by uznal za oprávněné soud RSFSR nebo *Ústřední výkonný výbor* RSFSR).

Lenin

Napsáno 19. října 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY
K TEXTU NÁVRHU
DOHODY S ORGANIZACÍ ARA
O ZASÍLÁNÍ POTRAVIN
DO RUSKA⁸⁶

Souhlasím. 19. 10. Lenin

(I kdyby šlo o *obchod*, zkusit to *musíme*, protože nám nabízejí čistý zisk pro hladovějící a právo kontroly, ale také právo do tří měsíců dohodu vypovědět. Proto bychom *neměli* požadovat dovozní a skladné.) Se souhlasem politického byra jmenovat do organizace *ARA* takového našeho kontrolora nad touto akcí, který by byl spolehlivý a zároveň dokázal *všechno* zkontrolovat.

Napsáno 19. října 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

D O P I S P O L S K Ý M K O M U N I S T Ů M

19. 10. 1921

Milí soudruzi!

Podle kusých zpráv o rozvoji komunistického hnutí v Polsku, jež pronikají do našeho tisku, a (ještě víc) podle informací některých významných polských soudruhů se dá usuzovat, že se v Polsku schyluje k revoluci.

Schyluje se k dělnické revoluci: PPS* (polští eseri a menševici, totéž co Druhá a Dvaapůltá internacionála v Evropě) úplně zkrachovala. Jeden odborový svaz za druhým přechází ke komunistům. Přibývá demonstrací atd. Blíží se neodvratný finanční bankrot. Pozemková reforma přivedla polskou buržoazní demokracii (a maloburžoazii) na pokraj obrovského fiaska, které je neodvratné, nevyhnutelné a nutně přivádí většinu vesnického obyvatelstva — celou nejchudší část rolnictva — na stranu komunistů.

Finanční krach a nestoudné olupování Polska dohodovým kapitálem (Francie aj. zemí) demaskuje před *masami*, před prostými dělníky a rolníky prakticky, názorně a přesvědčivě velmocenské a nacionalistické iluze.

Je-li tomu skutečně tak, pak by měla revoluce (sovětského typu) v Polsku zvítězit, a to brzy. Je-li tomu tak, pak by se nemělo vládě a buržoazii umožnit, aby revoluci zmařila krvavým potlačením *předčasného* povstání. Nesmíte se dát vyprovokovat. Musíte čekat, až vlna dosáhne vrcholu, teprve ta pak všechno smete a přinese komunistům vítězství.

Povraždí-li buržoazie sto až tři sta lidí, nemusí to ještě revoluci zahubit. Ale podaří-li se buržoazii vyprovokovat masakr a povraždit při něm deset až třicet *tisíc* dělníků, *může* to revoluci pozdržet *dokonce i o několik let*.

* PPS (Polska Partia Socjalistyczna) — Polská socialistická strana. *Red.*

Usiluje-li vláda o to, aby byly uspořádány volby do Sejmu, pak je třeba se přičinit o to, aby *v Sejmu převládla* vlna dělnické revoluce a rolnické revolty.

Jen se nedejte vyprovokovat.

Stůj co stůj musíte *nechat* revoluci *úplně dozrát*. Ví-
tězství sovětské moci v Polsku dosažené jeho *vnitřními*
silami by bylo obrovským *mezinárodním* vítěz-
stvím. Znamená-li dnešní sovětská moc — podle mého
názoru — asi tak dvaceti- až třicetiprocentní vítězství
v mezinárodním měřítku, pak by vítězství sovětské moci
v Polsku dosažené jeho *vnitřními* silami znamenalo ví-
tězství komunistické revoluce *v mezinárodním měřítku*
čtyřiceti- až padesátiprocentní, možná dokonce jednapa-
desátiprocentní. Vždyť Polsko leží v sousedství Německa,
Československa a Maďarska, takže by sovětské Polsko
podkopalo *všechny* režimy vybudované na versailleském
míru.

Proto tedy mají polští komunisté přímo světodějnou
odpovědnost, proto musí pevně třímat kormidlo své lodi
a nedat se vyprovokovat.

Má či nemá se reagovat na zmlácení Dąbala Da-
szyńským a spol.? Pokud ano, pak jedině zmlácením Da-
szyńského, ale bez střílení, bez zranění, jedině tak. Obě-
tovat (nechat uvěznit nebo i zastřelit) 5—10 dělníků by
stálo za to snad jedině tehdy, kdyby dělníci dali přitom
opovážlivci řádně za vyučenou, kdyby to pozvedlo jejich
ducha. Ale možná by to ani za to nestálo a pro agitaci
mezi *rolníky* je možná *užitečnější*, že *našeho* Dąbala nelid-
sky ztloukli. Možná nám tohle *spíš* získá sympatie *z a-*
ostalých rolníků, než kdybyste vy ztloukli Daszyńské-
ho. To si musíte velmi pečlivě zvážít.

S komunistickým pozdravem *Lenin*

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b)⁸⁷

K bodu 4:

Lidovému komisariátu financí a finanční komisi a také všem soudruhům, kteří mají co dělat s problémy vnitřního obchodu, se ukládá, aby v co nejkratším termínu sestavili skupinu lidí s dostatečně dlouhou a solidní praxí a se zkušenostmi v kapitalistickém obchodování, kteří by byli schopni poskytovat konzultace v otázkách peněžního oběhu. Vybrané soudruhy do dvou dnů požádat o písemné sdělení, zda a v jakém termínu by se mohli tohoto úkolu ujmout.

*Napsáno 20. října 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
R A D Y P R Á C E A O B R A N Y
O F O W L E R O V Ý C H P L U Z Í C H⁸⁸

1. Za splnění usnesení *RPO* o Fowlerových pluzích osobně odpovídá vedoucí odboru kovů Nejvyšší národohospodářské rady soudruh Martens.

2. Soudruh Martens se pověřuje, aby do týdne předložil *RPO* písemný návrh na organizaci práce a na konkrétní opatření k jejímu úspěšnému splnění.

3. Mimořádná trojka se rozpouští a ukládá se jí, aby do týdne odevzdala spisy soudruhu Martensovi a podala o své činnosti písemnou zprávu.

4. Lidovému komisariátu spravedlnosti se ukládá, aby do týdne prošetřil byrokratické průtahy, nehospodárnost a nesprávný postoj k této záležitosti ze strany odboru kovů a jmenovitě pak mimořádné trojky a dalších orgánů.

Zprávu předložit *RPO*.

Napsáno 21. října 1921

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXIII

Podle rukopisu

U S N E S E N Í
R A D Y P R Á C E A O B R A N Y
O P Ř E D K L Á D Á N Í
V Ý K A Z Ů A D I A G R A M Ů
P R O R P O⁸⁹

21. Ř Í J N A 1 9 2 1

Komisi složené ze soudruhů Gorbunova, Smoljaninova, Avaněsova (s právem jeho nahrazení) a Krumina a doplněné zástupci Ústředního statistického úřadu, Státní plánovací komise a příslušných resortů se ukládá

do týdne předložit RPO návrh usnesení o povinnosti všech resortů předkládat RPO každý měsíc statistické přehledy a diagramy, jež by především charakterizovaly hospodářský život a ukazovaly, jak se zkoumají a zpracovávají zprávy o činnosti a jaké praktické závěry se z nich vyvozují.⁹⁰

Komisi svolá a zprávu RPO podá soudruh Gorbunov nebo Smoljaninov.

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

*Podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

PÍSEM NÝ VZKAZ
G. V. ČIČERIN OVI
A POZNÁMKY NA NÁVRHU
PROHLÁŠENÍ SOVĚTSKÉ VLÁDY
O UZNÁNÍ DLUHŮ⁹¹

24. října

Soudruhu Čičerine! Posílám Vám své připomínky a prosím, abyste mi je vrátil se svým vyjádřením.

Č. 1: Je nás nikoli 150, ale 130 miliónů včetně Dálnovýchodní republiky.

Č. 2: Nikoli »ustoupit«, nýbrž učinit řadu ústupků.

Č. 3: To nejdůležitější: musíme jim povědět *taktně*, ale přitom přesně, jaké požadavky máme *my* vůči nim.

S komunistickým pozdravem
Lenin

Návrh prohlášení

Podle informací západoevropského tisku stanovila bruselská konference představitelů velmocí jako podmínku pro poskytnutí úvěrů ruské vládě na pomoc hladovějícím, že tato vláda uzná dluhy dřívějších ruských vlád. O usneseníh této konference nebylo ruské vládě do dnes nic sděleno. Ruská vláda se však nemíní tvářit v tvář hladovějícím lidovým masám ohlížet na finesy diplomatické etikety a považuje za svou nezadatelnou povinnost neprodleně vyjádřit svůj postoj k bruselským usnesením. Britský ministerský předseda pan Lloyd George označil ve svém projevu ze 16. srpna v britském parlamentu návrh využít hladu v Rusku k tomu, aby bylo Rusko donuceno uznat dluhy carské vlády, za ďábelský záměr. I když byla bruselská konference dobře informována, že vzhledem k rozsahu hladomoru v Rusku není sovětská vláda schopna zachránit postižené obyvatelstvo vlastními silami před záhubou, přesto se rozhodla podmínit poskytnutí úvěrů Rusku,

bez nichž vydatná pomoc hladovějícím není možná, požadavkem, aby sovětská vláda uznala staré dluhy.

Ruská vláda upozorňuje pracující všech zemí i všechny občany dbalé zásad lidskosti na toto počínání bruselské konference a zároveň prohlašuje, že návrh uznat za určitých podmínek staré dluhy vychází dnes vstřícně jejím vlastním záměrům. Sovětská vláda si od samého začátku své existence vytkla za jeden z hlavních cílů své politiky hospodářskou spolupráci s jinými státy. Vždy byla ochotna umožnit dostatečně velké zisky těm kapitalistům v zahraničí, kteří by jí pomohli využít přírodní bohatství Ruska a obnovit jeho hospodářský aparát. V současné době ruská vláda konstatuje: v oficiálních projevech jak prezidenta Spojených států amerických, tak i britských ministrů se znovu objevuje myšlenka, že tři roky po skončení světové války stále ještě nezavládl skutečný mír, že lidové masy upadají do stále větší bídě, že se zvětšují státní dluhy a že se prohlubuje hospodářský rozvrat.

č. 1 || Je naprosto zjevné, že nastolení trvalého míru je nemyslitelné bez
130 || Ruska s jeho 150 milióny obyvatel, že nelze překonat hospodářský rozvrat, bude-li Rusko přitom ponecháno v rozvalinách, a že vztahy mezi Ruskem a ostatním světem, které jsou prvořadou otázkou celosvětové politiky, nelze vyřešit bez dohody se sovětskou vládou. Z hlediska dlouhodobých zájmů i trvalých potřeb všech států a národů je hospodářská obnova Ruska prvořadou nezbytností nejen pro Rusko, ale i pro ostatní národy. Bez hospodářské součinnosti s jinými zeměmi by byla hospodářská obnova Ruska mimořádně obtížná a vyžadovala by mnohem delší časové údobí.

Dělnicko-rolnická vláda může tento úkol splnit lépe než kdokoli jiný. Partikulární zájmy jednotlivých skupin kapitalistů jí nebrání v obnově národního hospodářství. Ve své činnosti se dělnicko-rolnická vláda bezprostředně řídí zájmy nejširších lidových mas, které v podstatě vyjadřují zájmy celé společnosti. Dělnicko-rolnická moc, která vyšla vítězně z neslýchaně těžkých zkoušek občanské války a jejímž cílem je uspokojit zájmy všeho pracujícího lidu v Rusku, otvírá dveře soukromé iniciativě a umožňuje kapitálu spolupracovat s dělnickou a rolnickou mocí při využívání přírodního bohatství Ruska. Sovětská vláda obnovila soukromý obchod, soukromé vlastnictví drobných podniků a právo pronajímat a dávat do koncese velké podniky.

Sovětská moc poskytuje zahraničnímu kapitálu dostatečně velkou část zisku k uspokojování jeho zájmů, aby ho tak získala pro účast na hospodářské činnosti v Rusku. Tímto způsobem se sovětská vláda snaží přimět k hospodářským dohodám všechny státy, což bude ve svých důsledcích nutně vyžadovat uzavření definitivního míru mezi

Ruskem a ostatními státy. Ve snaze splnit tento úkol naráží však sovětská moc u jiných států na požadavek uznat staré dluhy carské vlády.

Sovětská vláda prohlašuje, že podle jejího názoru není žádný národ povinen splácet dluhy za okovy, jejichž tíhu musel sám po staletí snášet. Ve svém neochvějném odhodlání dosáhnout bezvýhradné dohody s ostatními státy je však ruská vláda ochotna v této velmi závažné věci ustoupit. Tím také vychází vstříc přání četných drobných věřitelů, kteří Rusku poskytli státní půjčky, zejména ve Francii, a kteří mají na uznání carských dluhů zvlášť velký zájem. Proto ruská vláda prohlašuje, že je ochotna uznat závazky carské vlády vůči jiným státům a jejich občanům, týkající se státních půjček a uzavřené před rokem 1914, pokud jí budou poskytnuty výhodné časové podmínky, aby mohla prakticky tyto závazky splnit.

Nezbytnou podmínkou tohoto uznání ovšem je, aby se velmoci současně zavázaly, že bezpodmínečně skončují se všemi akcemi ohrožujícími bezpečnost sovětských republik a nedotknutelnost jejich hranic. Jinými slovy: Sovětská republika může na sebe vzít závazek jedině tehdy, uzavřou-li s ní velmoci trvalý všeobecný mír a uznají-li její vládu i ostatní státy.

Proto ruská vláda navrhuje svolat co nejdříve mezinárodní konferenci, jež by se zabývala uvedenými úkoly, projednala vzájemné požadavky jiných států V a ruské vlády Λ a vypracovala definitivní mírovou smlouvu mezi nimi. Teprve po svolání takové konference může dojít k všeobecnému uklidnění. V žádném případě však toho nedosáhne washingtonská konference, jejíž usnesení Ruská republika, která na ni nebyla pozvána, neuzná.

U příležitosti čtvrtého výročí ustavení sovětské vlády, které budeme za několik dní slavít, budou muset všichni konstatovat, že úsilí nesčetných vnějších i vnitřních nepřátel Ruska v něm jenom posílilo dělnicko-rolnickou moc jakožto skutečného obhájce a představitele zájmů pracujících mas Ruska a jeho nezávislosti. Nové internacionalistické záměry vůči Sovětskému Rusku, o nichž svědčí četná prohlášení čelných tiskových orgánů dohodových zemí, jen ještě víc utuží sepětí pracujících mas Ruska s dělnicko-rolnickou mocí reprezentující jejich vůli, avšak pokus o realizaci těchto záměrů může ještě znásobit jejich útrapy, oddálit definitivní hospodářskou obnovu Ruska a poškodit tak i hospodářské zájmy všech ostatních národů.

Návrh, který předkládá ruská vláda, je nejlepším důkazem její snahy po dosažení míru se všemi státy a po navázání ničím nerušených hospodářských styků mezi nimi. Realizace tohoto návrhu je v zájmu všech států a národů.

Ruská vláda vyslovuje pevnou naději, že na základě tohoto jejího

č. 2
učinit
řadu
vý-
znam-
ných
ústupků

č. 3
vzájem-
né
nároky
V vůči
sobě
 Λ vůči
jiným
státům

návrhu dojde v nejbližší budoucnosti k definitivnímu urovnání ekonomických a politických vztahů mezi Ruskem a ostatními státy.

*Napsáno 24. října 1921
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

*Písemný vzkaz
a poznámky V. I. Lenina
otištěny podle rukopisu,
návrh prohlášení
podle strojopisu*

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O Ř Í Z E N Í
B A V L N Á Ř S K É H O P R Ů M Y S L U ⁹²

Soudruhu Bogdanovovi se ukládá přepracovat společně se soudruhem Kameněvem oba návrhy tak, aby z nich byly zcela odstraněny byrokratické prvky a byly rychle vyřízeny všechny záležitosti ve shodě s komerčními podmínkami.

Oba texty návrhů porovnat a rozeslat členům politického byra.

Napsáno 27. října 1921

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

P Í S E M N Ý V Z K A Z
V. M. M I C H A J L O V O V I
S N Á V R H E M T E L E G R A M U
L. B. K R A S I N O V I⁹³

28. 10.

Soudruhu Michajlove! Dejte to prosím *urychleně* kokolovat mezi členy politického byra (když to schválí, dohodněte se s Bogdanovem a Čičerinem a ještě dnes to odešlete).

Protože pokládám za mimořádně důležité, aby Krasin stačil odjet do Ameriky ještě před zahájením washingtonské konference,

a rovněž pokládám za *stejně* důležité, abychom zainteresovali americký kapitál na naší ropě, *navrhují* poslat Krasinovi ještě dnes tento telegram (samozřejmě šifrovaný):

»Jsme ochotni vynaložit až sto tisíc dolarů na průzkum prováděný Foundation Company s podmínkou, že se na něm budou podílet i naši pracovníci a odborníci a že budeme obeznámeni se všemi podrobnostmi průzkumu. Považujeme za svrchovaně důležité získat americký kapitál pro stavbu závodu na odlučování parafínu a ropovodu v Grozném. Proto Vás prosím, abyste celou tuto záležitost co nejrychleji a co nejenergičtěji popohnal kupředu už proto, že je nanejvýš důležité, abyste odjel ještě před zahájením washingtonské konference.«

Lenin

Napsáno 28. října 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

*VII. KONFERENCE KSR(b)
MOSKEVSKÉ GUBERNIE⁹⁴*

29.—31. ŘÍJNA 1921

*Otištěno 3. a 4. listopadu 1921
v Pravdě, č. 248 a 249*

Podle textu novin

REFERÁT O NOVÉ
EKONOMICKÉ POLITICE
29. ŘÍJNA

Soudružky a soudruzí! Než přikročíme k referátu o nové ekonomické politice, musím nejprve poznamenat, že toto téma nepojímám tak, jak to možná očekávají mnozí z přítomných, či přesněji řečeno, že se tu mohu zabývat jen jednou menší částí tohoto tématu. Samozřejmě by se přitom mohl hlavní zájem soustředit na informaci o posledních zákonech a usneseních sovětské vlády, týkajících se nové ekonomické politiky, a na jejich zhodnocení. Zájem o takovéto téma by byl tím oprávněnější, čím je těchto usnesení víc a čím víc se pociťuje nutnost jejich náležitého formulování, uspořádání a celkového zhodnocení, a tato nutnost je už dnes — soudě alespoň podle toho, co jsem mohl pozorovat v radě lidových komisařů — pociťována velmi naléhavě. Stejně oprávněné by bylo i přání seznámit se s fakty a čísly o výsledcích nové ekonomické politiky, která už máme k dispozici. Počet těchto faktů, potvrzených a ověřených, je sice ještě nepatrný, ale přece jen už existují. A máme-li se obeznámit s novou ekonomickou politikou, musíme naprosto nezbytně tyto fakty sledovat a snažit se z nich vyvodit závěry. Já se však nemíním zabývat ani prvním, ani druhým z těchto témat, a pokud o ně budete mít zájem, jsem přesvědčen, že pro ně najdete referenty. Mne zajímá jiné téma, totiž otázka taktiky, či dá-li se to tak vyjádřit, otázka revoluční strategie, již jsme použili při změně naší politiky, a posouzení jednak toho, do jaké míry tato politika odpovídá našemu celkovému chápání našich úkolů, to na jedné straně, a na druhé straně do jaké míry se naše dnešní myšlení a pově-

domí členů strany smířilo s nezbytností této nové ekonomické politiky. Své diskusní vystoupení bych chtěl věnovat výhradně této speciální otázce.

Především mě zajímá, v jakém smyslu můžeme při hodnocení naší nové ekonomické politiky mluvit o tom, že naše předešlá ekonomická politika byla pochybená, zda je správné označovat ji za chybnou, a konečně, pokud to je správné, v jakém smyslu může být takové hodnocení pokládáno za prospěšné a nezbytné.

Podle mého názoru má tato otázka význam pro posouzení toho, jak dalece jsme dnes ve straně zajedno v nejzákladnějších otázkách naší nynější ekonomické politiky.

Má se dnes pozornost strany soustředit výhradně na jednotlivé konkrétní otázky této ekonomické politiky, nebo se má alespoň čas od času zaměřit na posouzení všeobecných podmínek této politiky a na to, jak členové strany tyto všeobecné podmínky chápou, jak se o ně zajímají a jakou pozornost jim věnují? Podle mého názoru jsme dnes právě v takové situaci, kdy naše nová ekonomická politika není širokým kruhům strany ještě dostatečně jasná, ale bez jasné představy o tom, v čem byla předešlá ekonomická politika pochybená, bychom nemohli úspěšně splnit svůj úkol — položit základy naší nové ekonomické politiky a definitivně stanovit její směr.

Abych objasnil tuto myšlenku a odpověděl na otázku, v jakém smyslu je podle mého názoru možné a nutné mluvit o pochybenosti naší dosavadní ekonomické politiky, dovolím si pro srovnání uvést jednu epizodu z rusko-japonské války, která nám možná pomůže učinit si přesnější představu o vzájemném poměru různých politických systémů a postupů v takové revoluci, jaká dnes probíhá u nás. Příkladem, o němž tu mluvím, je dobývání Port Arthuru japonským generálem Nogim. To hlavní, co mě na tomto příkladu zajímá, je skutečnost, že k dobytí Port Arthuru bylo zapotřebí projít dvěma zcela odlišnými stadii. První stadium — to byly zuřivé útoky, které však

skončily nezdarem a stály slavného japonského vojevůdce nesmírnou spoustu obětí. Druhé stadium nastalo, když bylo nutné přejít k neobyčejně těžkému, neobyčejně namáhavému a zdlouhavému obléhání pevnosti podle všech pravidel vojenského umění, až byl nakonec po určité době úkol dobytí pevnosti právě tímto způsobem splněn. Zamyslíme-li se nad těmito fakty, napadne nás přirozeně otázka: V jakém smyslu můžeme první způsob operací, použitý japonským generálem proti pevnosti Port Arthur, hodnotit jako chybu? Byly frontální útoky na pevnost chybou? A když ano, tak za jakých okolností měla japonská armáda v zájmu náležitě splnění svého úkolu o pochybenosti dosavadního způsobu operací mluvit a do jaké míry si ji měla uvědomit?

Na první pohled se ovšem zdá, že odpověď na tuto otázku je velmi prostá. Byla-li celá řada frontálních útoků na Port Arthur bezvýsledná — a to je fakt —, byly-li ztráty na životech, které přitom útočící jednotky utrpěly, neuvěřitelně velké — a to je rovněž nesporný fakt —, pak z toho jasně vyplývá, že pochybenost taktiky přímého a čelného útoku na pevnost Port Arthur nepotřebuje žádné další důkazy. Ale zároveň nemůžeme nevidět, že při řešení takového úkolu, úkolu s tolika neznámými, není snadné bez patřičných praktických zkušeností stanovit s absolutní nebo alespoň s dost značnou přibližností a přesností, jakého postupu by se mělo proti nepřátelské pevnosti použít. Nedalo se to stanovit dříve, než se v praxi vyzkoušelo, jak je pevnost silná a jak mohutná jsou její opevnění, v jakém stavu je její posádka atd. Bez těchto předběžných poznatků nebyl s to rozhodnout o možném způsobu dobytí pevnosti dokonce ani jeden z nejlepších vojevůdců, k nimž nepochybně generál Nogi patřil. Cíle i podmínky úspěšného ukončení celé války kromě toho vyžadovaly co možná nejrychlejší vyřešení tohoto úkolu a také bylo nanejvýš pravděpodobné, že dokonce i velmi značné ztráty na životech, kdyby při dobývání pevnosti

ztecí byly nezbytné, by přece jen nebyly v žádném případě marné. Uvolnily by japonskou armádu pro operace na jiných bojištích a splnily by jeden z nejpodstatnějších úkolů dříve, než by nepřítel, totiž ruská armáda, stačil přesunout na vzdálená bojiště velké síly, lépe je vycvičit a dosáhnout snad i jejich mnohonásobné převahy nad japonskou armádou.

Podíváme-li se na rozvinutí této vojenské operace v jejím celku a zvážíme-li podmínky, za jakých japonská armáda bojovala, nutně dospějeme k závěru, že dobývání Port Arthuru čelnými útoky svědčilo nejen o obrovském hrdinství armády ochotné přinášet velké oběti, ale bylo také v tehdejší situaci, tj. na počátku operací, jedině možným, nezbytným a prospěšným způsobem boje, protože bez ověření sil při realizaci praktického úkolu dobýt pevnost, bez vyzkoušení síly protivníkovu odporu nebylo důvodu uchylovat se k zdlouhavějšímu a obtížnějšímu způsobu boje, který už jen pro svou vleklou v sobě tajil celou řadu nebezpečí jiného druhu. Z celkového hlediska musíme tedy i první část této operace, založenou na ztečích a útocích, považovat za nutnou a prospěšnou, neboť — jak znovu zdůrazňuji — bez takové zkoušky se japonská armáda nemohla dostatečně seznámit s konkrétními podmínkami boje. V jaké situaci byla tato armáda ke konci období, kdy se snažila dobýt nepřátelskou pevnost ztečemi? V takové situaci, že si její část, možná dokonce její většina začala uvědomovat, že došlo ke ztrátě tisíců lidí a že padnou ještě další tisíce, ale pevnost tímto způsobem dobyta nebude, a proto je třeba zanechat ztečí a přejít k obléhání. Ukazuje-li se, že dosavadní taktika byla nesprávná, pak je nutné s ní skoncovat a přiznat, že všechno, co je s ní spojeno, brání snaze prosadit změnu: zastavit čelné útoky a přejít k obléhání, přeskupit armádu a přerozdělit technické prostředky, nemluvě už o jednotlivých konkrétních postupech a operacích. Všechno, co se až dosud dělalo, se muselo rezolutně, jednoznačně a jas-

ně uznat za chybu, aby nevznikly překážky při prosazování nové strategie a taktiky a při rozvíjení operací, které měly napříště probíhat zcela jinak a které, jak víme, skončily naprostým úspěchem, i když trvaly mnohem déle, než se předpokládalo.

Podle mého názoru se dá tohoto příkladu dobře využít k objasnění toho, v jaké situaci se octla naše revoluce při řešení svých úkolů socialistického charakteru na poli hospodářské výstavby. I zde se naprosto zřetelně rýsují dvě různá období. Jednak období, které trvalo přibližně od začátku roku 1918 do jara roku 1921, a jednak období nynější, které trvá od jara 1921 dodnes.

Upamatujete-li se na oficiální i neoficiální prohlášení naší strany z konce roku 1917 a začátku roku 1918, zjistíte, že jsme si už i tehdy uvědomovali, že průběh revoluce, průběh boje může být relativně krátký, ale právě tak i velmi zdlouhavý a svízelný. Většinou jsme však — a nevzpomínám si na žádnou výjimku — při posuzování možného vývoje vycházeli z předpokladu možná ne vždycky otevřeně vyslovovaného, ale rozhodně vždy mlčky považovaného za samozřejmý, že totiž přejdeme přímo k budování socialismu. Schválně jsem si teď znovu přečetl, co se psalo například v březnu a v dubnu 1918 o úkolech naší revoluce na poli socialistické výstavby*, a přesvědčil jsem se, že takový předpoklad byl tehdy u nás skutečně reálný.

Bylo to právě v období, kdy už byl vyřešen takový podstatný a politicky nutný prioritní úkol jako uchopení moci, vytvoření sovětského státního systému místo dřívějšího parlamentního systému buržoazního a dále pak úkol vymanit Rusko z imperialistické války, což bylo, jak víme, spjato s obzvlášť těžkými oběťmi a s uzavřením neuvěřitelně ponižujícího brestlitevského míru, který nám stanovil takřka nespílitelné podmínky. Po uzavření

* Viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 103—107, 187—229, 305—337. *Red.*

tohoto míru nastalo od března do léta 1918 období, kdy se zdálo, že úkoly vojenského rázu už byly vyřešeny. Následující události však ukázaly, že tomu tak nebylo, že jsme se po vyřešení úkolu, jakým bylo skoncování s imperialistickou válkou v březnu 1918, přiblížili k vypuknutí občanské války, která pak začala od léta 1918, po povstání Čechoslováků, nabývat stále hrozivějšího rozsahu. Když jsme však tehdy v březnu nebo v dubnu 1918 mluvili o našich úkolech, vyzvedali jsme už proti metodám postupného přechodu takové formy akcí, jako boj zaměřený především na vyvlastnění vyvlastňovatelů, na to, co bylo charakteristické hlavně pro první měsíce revoluce, tj. pro konec roku 1917 a začátek roku 1918. Už tehdy jsme museli konstatovat, že naše činnost zaměřená na zorganizování evidence a kontroly značně zaostala za veškerou prací zaměřenou na vyvlastňování vyvlastňovatelů. To znamenalo, že jsme vyvlastnili mnohem víc, než jsme dokázali evidovat, kontrolovat, řídit atd., a proto bylo nutné se přeorientovat, přejít od úkolu spočívajícího ve vyvlastňování a zbavování moci vykořisťovatelů a vyvlastňovatelů k úkolu zorganizovat evidenci a kontrolu, čili abych tak řekl, k prozaickým úkolům přímé hospodářské výstavby. Ale už tehdy jsme se museli v celé řadě otázek vracet zpátky. Tak například v březnu a v dubnu 1918 se vynořila taková otázka, jako odměňování odborníků podle sazeb, které neodpovídaly socialistickým, ale buržoazním vztahům, tj. nepřihlížely k namáhavosti práce či k jejím mimořádně náročným podmínkám, nýbrž k buržoazním zvyklostem a k podmínkám buržoazní společnosti. Sovětská vláda původně neměla v plánu takové mimořádně vysoké odměňování odborníků, obvyklé v buržoazních poměrech, a bylo to dokonce v rozporu s celou řadou dekretů z konce roku 1917. Ale na začátku roku 1918 vydala naše strana přímé pokyny, že musíme v tomto směru udělat krok zpět a přistoupit na určitý »kompromis« (používám tu slova, kterého se používalo

tenkrát). A usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů z 29. dubna 1918 pak potvrdilo nezbytnost provést tuto změnu v celém našem mzdovém systému.⁹⁵

Svou budovatelskou, hospodářskou činnost, kterou jsme tehdy vyzvedli do popředí, jsme posuzovali z jediného zorného úhlu. Tehdy jsme předpokládali, že budeme moci přejít k socialismu přímo, bez přípravného období, během něhož by se stará ekonomika přizpůsobovala ekonomice socialistické. Předpokládali jsme, že zavedením státní výroby a státní distribuce jsme už přímo vstoupili do jiného ekonomického systému výroby a distribuce, než byl predešlý. Předpokládali jsme, že oba systémy — systém státní výroby a distribuce a systém soukromé výroby a distribuce — budou spolu soupeřit za takových podmínek, že my budeme podporovat státní výrobu a distribuci a krok za krokem pro ně získávat půdu na úkor nepřátelského systému. Říkali jsme, že naším úkolem už dnes není ani tak vyvlastňování vyvlastňovatelů, jako spíš evidence, kontrola, zvyšování produktivity práce a upevňování kázně. To jsme říkali v březnu a v dubnu 1918, ale vůbec jsme si nekladli otázku, jaký bude mít vztah naše ekonomika k trhu, k obchodu. Když jsme například při polemice proti některým soudruhům, kteří odmítali přípustnost brestlitevského míru, na jaře roku 1918 začali mluvit o státním kapitalismu, neformulovali jsme tuto věc tak, že se vrátíme ke státnímu kapitalismu, nýbrž tak, že by naše situace byla snazší a řešení našich socialistických úkolů rychleji uskutečnitelné, kdyby byl u nás v Rusku státní kapitalismus dominujícím hospodářským systémem. Na tuto okolnost bych vás chtěl zvlášť upozornit, protože to pokládám za nezbytné pro pochopení toho, v čem spočívala změna naší ekonomické politiky a jak je třeba tuto změnu hodnotit.

Uvedu příklad, který by mohl konkrétněji a názorněji ukázat, za jakých podmínek se náš boj rozvíjel. Nedávno

se mi v Moskvě dostal do rukou soukromý Listok objavenij⁹⁶. Po třech letech naší dosavadní ekonomické politiky na mne zapůsobil dojmem čehosi zcela neobvyklého, zcela nového, ba kuriózního. Z hlediska obecných metod naší ekonomické politiky však na tom nic kuriózního není. Tento malý, ale dosti charakteristický příklad nám naopak může připomenout celý dosavadní průběh našeho boje, jaké úkoly jsme si vytyčovali a jaké metody jsme v celé naší revoluci používali. Mezi první dekrety z konce roku 1917 patřil dekret o státním monopolu na inzerci^[22]. Co bylo jeho smyslem? Jeho smyslem bylo, že proletariát, který si vydobyl státní moc, chce přecházet k novým sociálně ekonomickým vztahům pokud možná postupně, ne tak, že by chtěl soukromý tisk úplně potlačit, nýbrž jej podřídit určité regulaci ze strany státu, uvést jej do kolejí státního kapitalismu. Dekret, který zaváděl státní monopol na inzerci, tedy předpokládal, že nadále zůstanou všeobecným jevem soukromopodnikatelské noviny, že se bude nadále uskutečňovat ekonomická politika vyžadující soukromou inzerci, že zůstane i nadále zachována také instituce soukromého vlastnictví a že zůstane zachována celá řada soukromých podniků, které budou i nadále potřebovat reklamu a inzerci. Takový byl dekret o monopolizaci soukromé inzerce a jedině tak mohl být chápán. Něco podobného najdete i v dekretech týkajících se bankovníctví, ale abych příklad nekomplikoval, nebudu zde teď o tom mluvit.

Jaký byl osud dekretu o monopolizaci soukromé inzerce, který byl vydán v prvních týdnech existence sovětské moci? Takový, že se na něj brzy úplně zapomnělo. Připomeneme-li si dnes, jakými cestami a za jakých podmínek od té doby náš boj probíhal, je to až k smíchu, jak jsme byli naivní, když jsme koncem roku 1917 mluvili o zavedení státního monopolu na soukromou inzerci. Jaké soukromé inzeráty mohly vycházet v období zuřivého boje? Nepřítel, tj. kapitalistický svět, odpověděl na tento

dekret sovětské moci dalším pokračováním v boji a jeho dalším vystupňováním až do krajnosti. Dekret předpokládal, že sovětská moc, proletářská diktatura je tak pevná, že žádná jiná ekonomika vedle ní nemůže obstát, že všem soukromým podnikatelům i jednotlivým zaměstnavatelům je nezbytnost podřídit se této skutečnosti natolik zřejmá, že s námi povedou boj na bázi, kterou jsme jim my jakožto státní moc vymezili. Říkali jsme: Zůstávají vám soukromé publikace, zůstává vám soukromé podnikání, zůstává vám svoboda inzerce nezbytné pro potřeby vašich podniků, jen vám z ní vyměřujeme státní daň, jen ji napříště soustředíme v rukou státu, ale systém soukromé inzerce se tím nejen neruší, ale naopak bude pro vás výhodnější, jak tomu vždycky bývá při náležité koncentraci informací. Ve skutečnosti však došlo k tomu, že jsme museli boj rozvinout na docela jiném poli. Nepřítel, tj. třída kapitalistů, odpověděl na tento dekret státní moci tím, že odmítl uznat celou tuto státní moc vůbec. O nějaké inzerci nemohlo být ani řeči, protože všechno, co ještě zůstalo v našem zřízení buržoazního a kapitalistického, soustřeďovalo už tehdy všechny své síly k boji o samy základy této moci. My jsme kapitalistům navrhovali, aby se podřídili státní regulaci, aby se podřídili státní moci, že jim místo úplné likvidace podmínek, jež odpovídaly někdejšími záměry, zvykům a názorům obyvatelstva, zaručíme postupnou přeměnu toho všeho cestou státní regulace, ale oni nastolili otázku samotné naší existence. Taktika, kterou zvolila třída kapitalistů, byla vedena snahou vyprovokovat nás k boji, k urputnému a nelítostnému střetu, který nás nutil k mnohem radikálnějšímu odbourávání starých poměrů, než jsme původně zamýšleli.

Dekret o monopolizaci soukromé inzerce vyzněl naprázdno, zůstal jen na papíře, zatímco život, tj. odpor třídy kapitalistů, naši státní moc donutil, aby celý boj přenesla do zcela jiné roviny, ne na takové nicotné a směšně malicherné otázky, jakými jsme se ve své naivitě za-

bývali koncem roku 1917, ale na otázku našeho bytí či nebytí — na skoncování se sabotážemi byrokratů a na odrazení armády bělogvardějců podporovaných buržoazií celého světa.

Mám za to, že tato dílčí epizoda s dekretem o inzerci nám může poskytnout prospěšné poučení při řešení stěžejní otázky, zda naše dřívější taktika byla či nebyla pochybená. Posuzujeme-li dnes ovšem tehdejší události z perspektivy dalšího historického vývoje, nutně zjistíme, že tento náš dekret byl sice naivní a v jistém smyslu i pochybený, ale zároveň správně obrázel snahu státní moci — proletariátu — přejít k novým společenským poměrům a přitom se takřikajíc co nejvíce přizpůsobovat tehdejšímu stavu, tj. pokud možno postupně a bez radikálních přeměn. Avšak nepřítel, tj. třída buržoazie, použil všech prostředků, aby nás dohnal k nejextrémnějším prostředkům boje. Bylo to z hlediska nepřitele strategicky správné? Samozřejmě bylo, protože jak by se byla mohla buržoazie rázem podříditi zcela nové, předtím ještě nikdy nevídané proletářské moci, dokud nevyzkoušela své síly v přímém zápasu s ní? »Promiňte, vážení pánové,« odpovídala nám buržoazie, »ale my se s vámi vůbec nemíníme bavit o inzerci, nýbrž o tom, nenajde-li se u nás další Vrangel, Kolčak a Děnikin a nepomůže-li jim mezinárodní buržoazie vyřešit zcela jiné otázky než to, zda si zřídíte nebo nezřídíte státní banku.« O Státní bance, stejně jako o inzerci, se toho u nás koncem roku 1917 napsalo spousta, ale většina z toho zůstala jen na papíře.

Buržoazie nám tehdy odpovídala z hlediska svých zájmů správnou strategií: »Nejdřív se spolu utkáme kvůli zásadní otázce, zda vůbec reprezentujete státní moc či zda se vám to jenom zdá, a tuto otázku nerozhodnou žádné dekry, ale válka a násilí, a patrně nejen válka, kterou povedeme my, kapitalisté vyhnaní z Ruska, nýbrž kterou povedou všichni, kdo mají zájem na zachování kapitalistického řádu. Ukáže-li se, že je tento zájem i v ostatním

světě dostatečně velký, pak nám, ruským kapitalistům, přijde na pomoc i mezinárodní buržoazie.« Z hlediska obrany svých zájmů si buržoazie rozhodně počínala správně, když se rozhodla pro tento postup. Dokud měla alespoň jiskřičku naděje, že může tuto stěžejní otázku vyřešit nejúčelnějším prostředkem — válkou, nemohla, dokonce ani nesměla přistoupit na dílčí ústupky, které jí nabízela sovětská moc v zájmu pozvolnějšího přechodu k novému řádu. »Žádný přechod a žádný nový řád!« — tak nám na to odpovídala buržoazie.

Události se proto vyvinuly tak, jak jsme toho dnes svědky. Na jedné straně vítězství proletářského státu a nevšední bojový entuziasmus vyvěrající z nevšedního nadšení lidu, které bylo charakteristické pro celé období let 1917 a 1918, na druhé straně pokusy o ekonomickou politiku sovětské moci, které původně počítaly s řadou postupných změn a obezřetnějším přechodem k novému řádu, jak to mimo jiné ukázal i malý příklad, který jsem uvedl. Nepřátelský tábor však na to odpověděl sovětské moci odhodláním rozpoutat nemilosrdný boj, který měl prokázat, zda je sovětská moc schopna se udržet jako stát v systému mezinárodních ekonomických vztahů. Tuto otázku mohla vyřešit jedině válka, a to mimořádně urputná občanská válka. Čím víc se boj přiosťoval, tím méně prostoru zbývalo pro obezřetný přechod. Tato logika byla, jak jsem už řekl, z hlediska buržoazie správná. A co jsme mohli říct my? »Vy nás, páni kapitalisté, nezastrašíte. My vás porazíme i na tomto poli, tak jako jsme vás porazili na poli politickém i s tím vaším Ústavodárným shromážděním.« Jinak jsme si počínat nemohli. Jakýkoli jiný postup by byl z naší strany znamenal úplnou kapitulaci.

Vzpomeňte si, za jaké situace se náš boj rozvíjel, a pochopíte, z čeho vyplývala ona zdánlivě nesprávná a nahodilá změna, proč jsme mohli snadno, opírajíce se o všeobecné nadšení a o zajištěnou politickou moc, rozehnat

Ústavodárné shromáždění, ale proč jsme zároveň museli vyzkoušet řadu opatření sledujících postupný, obezřetný přechod k ekonomickým přeměnám a proč nás nakonec logika boje a odpor buržoazie donutily sáhnout k nejkrajnějším, nejradikálnějším, na nic se neohlížejícím metodám občanské války, která Rusko pustošila po tři roky.

Na jaře 1921 se ukázalo, že náš pokus přejít k socialistickým základům výroby a distribuce »ztečí«, tj. co nejkratší, nejrychlejší a nejprímější cestou, ztroskotal. Politická situace na jaře 1921 nám ukázala, že je nevyhnutelné, abychom v řadě hospodářských otázek ustoupili na pozice státního kapitalismu, přešli od »zteče« k »obléhání«.

Vyvolává-li tato změna u někoho stíznosti, nářky, sklíčenost či nevoli, pak je třeba mu říct: Porážka není tak nebezpečná jako strach porážku přiznat a vyvodit z ní všechny důsledky. Boj vojenskými prostředky je mnohem jednodušší než boj socialismu proti kapitalismu, ale i zde jsme dokázali nad Kolčaky a spol. vítězit, protože jsme se nebáli přiznat své porážky, protože jsme se nebáli brát si z nich ponaučení, mnohokrát předělávat, co nebylo s konečnou platností vyřešeno nebo bylo uděláno špatně.

A právě tak je třeba si počínat i při mnohem složitějším a nesnadnějším boji socialistické ekonomiky proti ekonomice kapitalistické. Nebojme se přiznat porážku. Vezměme si z porážky poučení. Předělávejme pečlivěji, obezřetněji a systematictěji to, co bylo uděláno špatně. Kdybychom připustili, že přiznat porážku je totéž co vyklidit pozice, že to vede k sklíčenosti a oslabenosti bojového elánu, pak bychom museli konstatovat, že taková revolucionáři nestojí ani za zlámanou grešli.

Doufám však, že o bolševicích zocelených tříletými zkušenostmi občanské války nikdo nic takového nebude moci tvrdit, leda snad s výjimkou ojedinělých případů. Naše síla spočívala a bude spočívat ve schopnosti posuzovat co nejtřízlivěji i nejtěžší porážky a brát si z nich po-

naučení, co se musí napříště v naší činnosti změnit. A proto je zapotřebí mluvit otevřeně. To nás zajímá a je to důležité nejen z hlediska pravdy v oblasti teorie, nýbrž i z praktické stránky. Nemůžeme se dnes naučit své úkoly řešit novými metodami, dokud nám včerejší zkušenosti neotevřely oči a neukázaly, že staré metody byly nesprávné.

Takový úkol, jakým je přechod k nové ekonomické politice, spočívá v tom, že po pokusu o bezprostřední socialistickou výstavbu za neslýchaně těžkých podmínek občanské války, kdy nám buržoazie vnucovala extrémní formy boje, před námi vyvstala na jaře 1921 jasná situace: nikoli bezprostřední socialistická výstavba, ale ústup v celé řadě úseků ekonomiky ke státnímu kapitalismu, nikoli frontální útok, ale velmi těžký, svízelný a nepříjemný úkol spočívající v zdlouhavém obléhání, kdy jsme museli v celé řadě otázek ustoupit. Právě toto nutně musíme udělat, abychom mohli přikročit k řešení ekonomické otázky, tj. zajistit přechod k základům socialismu v ekonomické sféře.

Nemohu se tu dnes zdržovat čísly, celkovými závěry nebo fakty, které by ukázaly, co nám tato politika návratu ke státnímu kapitalismu přinesla. Uvedu pouze jeden malý příklad. Jak víte, jedním z hlavních center naší ekonomiky je Doněcká pánev. Víte, že tam kdysi byly naše největší kapitalistické podniky, které se vyrovnají kapitalistickým podnikům v západní Evropě. Víte také, že jsme si vytkli za úkol nejprve obnovit tyto průmyslové velkopodniky, protože se nám zdálo, že s nevelkým počtem dělníků je pro nás snazší pustit se do obnovy doněckého průmyslu. Ale co tam zatím vidíme dnes po obratu v naší politice, k němuž došlo na jaře? Vidíme tam pravý opak, tj. velmi úspěšný rozvoj výroby v malých šachtách, které jsme začali pronajímat rolníkům. Vidíme rozvoj státně kapitalistických vztahů. Šachty pronajaté rolníkům prosperují

a dodávají státu jako nájemné asi 30 % vytěženého uhlí. Ve srovnání s katastrofálním stavem letos v létě se celkově těžba v Doněcké pánvi podstatně zlepšila a nemalý podíl na tom má právě zvýšení produkce v malých šachtách, kde je těžba organizována podle zásad státního kapitalismu. Nemohu se pustit do rozboru všech příslušných údajů, ale přece jen se můžete na tomto příkladu názorně přesvědčit o určitých praktických výsledcích, které přinesla změna v naší politice. Oživení hospodářského života, které potřebujeme jako sůl, zvýšení produktivity, které rovněž potřebujeme stůj co stůj, toho všeho už začínáme dosahovat díky částečnému návratu k systému státního kapitalismu. Na našich schopnostech, na tom, zda budeme tuto politiku nadále správně uplatňovat, bude záviset i to, jak příznivé budou také další výsledky.

Teď se však vrátím a rozvedu svou hlavní myšlenku. Stačí tento náš přechod k nové ekonomické politice, k němuž došlo na jaře, stačí tento náš ústup k prostředkům, způsobům a metodám fungování státního kapitalismu, abychom už mohli přestat ustupovat a začali se připravovat k útoku? Ne, jak se ukazuje, ještě nestačí. A hned řeknu proč. Vrátime-li se k přirovnání, o kterém jsem mluvil na začátku (o zteči a obléhání za války), nedokončili jsme ještě přeskupení vojsk, přerozdělení technických prostředků atd., zkrátka ještě jsme nedokončili přípravy k novým opatřením, která se budou muset napříště provádět jinak, ve shodě s novou strategií a taktikou. Vyvstává však otázka, zda náš nynější přechod ke státnímu kapitalismu musí být nutně provázen úsilím o to, aby nám dnes nepřekážely ony metody činnosti, které odpovídaly naší dřívější ekonomické politice. Je samozřejmé, a zkušenosti nám to potvrdily, že o to musíme usilovat. Na jaře jsme říkali, že se nebudeme bát vrátit k státnímu kapitalismu, a mluvili jsme o našich úkolech především ve smyslu úpravy v oblasti směny zboží. Celá řada dekretů a vý-

nosů, nepřeberné množství článků, veškerá propaganda a veškeré zákonodárství bylo od jara 1921 zaměřeno na oživení směny zboží. Co se rozumělo tímto pojmem? Jaký plán výstavby — dá-li se to tak vyjádřit — předpokládal tento pojem? Původně jsme se domnívali, že se průmyslové výrobky v celém státě budou směňovat za produkty zemědělské výroby převážně socialistickým způsobem a že s pomocí takovéto směny zboží obnovíme velkopřmysl jakožto jedinou základnu socialistické organizace. Ale co se ukázalo? Ukázalo se — dnes to všichni velmi dobře znáte z praxe, ale vysvítá to i z celého našeho tisku —, že směna zboží selhala, a to v tom smyslu, že se zvrhla v běžnou koupí a prodej. A my to teď musíme vzít na vědomí, nechceme-li strkat hlavu do písku, nechceme-li se tvářit jako lidé, kteří si neuvědomují svou porážku, nebojíme-li se pohlédnout nebezpečí tváří v tvář. Musíme si přiznat, že náš dosavadní ústup nestačil, že musíme ustoupit ještě dál, ještě víc zpátky, že musíme od státního kapitalismu přejít ke státní regulaci koupě a prodeje a peněžního oběhu. Se směnou zboží jsme nepochodili, soukromý trh se ukázal být silnější než my a místo směny zboží se ze všeho vyklubala normální koupě a prodej, normální obchod.

Snažte se mu přizpůsobit, jinak vás pohltní živelný proces koupě a prodeje, peněžního oběhu!

Proto jsme dnes v situaci, kdy musíme stále ještě ustupovat, abychom mohli v budoucnu konečně přejít do útoku. Proto si dnes musíme všichni bez výjimky uvědomit, že dosavadní metody naší ekonomické politiky byly chybné. Musíme si toho být vědomi, abychom si mohli ujasnit, co je v dnešní situaci nejpodstatnější, v čem spočívá osobitost přechodu, který musíme uskutečnit. V současné době před sebou nemáme žádné naléhavé úkoly zahraničnopolitické. Nemáme před sebou ani naléhavé úkoly vojenského rázu. Teď máme před sebou hlavně úkoly hospodářské a přitom musíme mít na paměti, že nejbližší

přechod nemůže být bezprostředně přechodem k socialistické výstavbě.

Za tři roky jsme se ještě nedokázali vypořádat s těmito úkoly (hospodářskými), které jsme si předsevzali. Ukázalo se, že v tak rozvrácené, zbídačené a kulturně zaostalé zemi, jako je naše, ani nebylo možné je během tak krátké doby vyřešit. Přesto však pokus o frontální útok nezůstal zcela bez výsledků a bez užitku.

Nyní jsme se octli v situaci, kdy jsme nuceni učinit určité ústupky, nejen k státnímu kapitalismu, nýbrž i ke státní regulaci obchodu a peněžního oběhu. Jedině touto cestou, ještě zdlouhavější, než jsme předpokládali, můžeme obnovovat hospodářský život. Obnovit normální systém ekonomických vztahů, obnovit drobné rolnické hospodářství a obnovit a rozvinout vlastními silami velký průmysl. Jinak se z krize nedostaneme. Jiné východisko nemáme. Ale zatím si někteří lidé v našich řadách stále ještě dost jasně neuvědomují nevyhnutelnost této ekonomické politiky. Když například řeknete, že máme za úkol přeměnit stát v obchodníka ve velkém, nebo jej naučit obchodovat ve velkém, že máme úkoly komerčního, obchodního charakteru, zdá se to být někomu velice podivné a někomu dokonce hrůzostrašné. »Prý — co ještě vlastně zbylo z komunismu, když to komunisté dotáhli až tak daleko, že teď dávají na pořad dne úkoly ve sféře obchodu, nejobyčejnější a nejvšednější, nejvulgárnější a nejbanálnější úkoly obchodního charakteru? Může se pak někdo divit, že lidé propadají sklíčenosti a považují všechno za ztracené?« Myslím, že když se rozhlédneme kolem sebe, můžeme se s takovými náladami setkat, a jsou to nálady velmi nebezpečné, protože kdyby se rozšířily hromadně, mohly by mnoho lidí zmást a ještě víc znesnadnit střízlivé chápání našich bezprostředních úkolů. Kdybychom však sami před sebou, před dělnickou třídou, před masami chtěli tajit, že jak na jaře 1921, tak i teď na podzim a v zimě 1921—1922 v hospodářských

záležitostech stále ještě ustupujeme, znamenalo by to, že se odsuzujeme k naprosté neuvědomělosti, že nemáme odvahu pohledět na vzniklou situaci zpříma. A za takových podmínek by pak nebylo možné pracovat ani bojovat.

Kdyby se armáda přesvědčila, že není s to dobýt pevnost ztečí, ale přitom odmítla ustoupit ze starých pozic a zaujmout pozice nové, kdyby odmítla přejít k novým způsobům řešení úkolu, lidé by o takové armádě řekli: Kdo se naučil útočit, ale nenaučil se při určitých těžkostech se těmto těžkostem přizpůsobit a ustupovat, ten nedokáže válku vítězně ukončit. Takové války, které by začínaly a končily pouhými vítěznými útoky, nikdy ve světových dějinách neexistovaly, nebo existovaly jen výjimečně. To platí o válkách v běžném slova smyslu. A jak by to pak mohlo neplatit o takové válce, v níž se rozhoduje o osudu celé třídy, v níž se rozhoduje o vítězství socialismu nebo kapitalismu? Cožpak by bylo rozumné předpokládat, že lid, který řeší takovýto úkol poprvé, může ihned najít jediný správný a neomylný způsob jeho řešení? Jaké důvody máme pro takový předpoklad? Žádné! Zkušenosti svědčí o opaku. Mezi úkoly, které jsme řešili, nebyl ani jediný, k němuž bychom se už nemuseli vracet a řešit jej znovu. Po porážce se pustit do věci znovu, všechno předělat, vyzkoušet, jak by se dala věc řešit líp, i když možná ne definitivně a úplně správně, ale aspoň uspokojivě — tak jsme vždycky pracovali a tak musíme pracovat i nadále. Kdyby při oné perspektivě, jež se dnes před námi otevírá, nebylo mezi námi jednomyslnosti, byl by to velmi smutný příznak toho, že ve straně zavládlo nanejvýš nebezpečné ovzduší sklíčenosti. A naopak: nebudeme-li se bát říkat bez obalu dokonce i trpkou a tvrdou pravdu, pak se zcela jistě a nepochybně naučíme překonávat všechny obtíže.

Musíme se přizpůsobit existujícím kapitalistickým poměrům. Zalekneme se snad tohoto úkolu? Nebo řekneme,

že to není komunistický úkol? To by znamenalo, že nechápeme revoluční boj, že nechápeme charakter tohoto boje, nanejvýš urputného a spojeného s nejnečekanějšími změnami, kterým se v žádném případě nemůžeme vyhnout.

Učiním teď některé závěry.

Dotknu se otázky, která mnoho lidí zajímá. Nyní, na podzim a v zimě roku 1921, opět ustupujeme, ale kdy vlastně s tím ustupováním skončujeme? Tuto otázku, vyslovenou ať přímo nebo nepřímo, můžeme slyšet dost často. A připomíná mi podobnou otázku z období brestlitevského míru. Když jsme uzavřeli brestlitevský mír, mnozí lidé se nás ptali: »Když už jste německému imperialismu ustoupili v tomhle a tomhle, kdy vlastně bude s ústupky konec a kde je záruka, že jim bude konec jednou provždy? A nezhoršujete těmi ústupky už i tak nebezpečnou situaci?« Samozřejmě zhoršujeme, ale nesmí se zapomínat na hlavní zákony každé války. Živlem války je nebezpečí. Ve válce není jediné chvílky, kdy by člověk nebyl obklopen nebezpečím. A co je diktatura proletariátu? Je to válka, a to válka mnohem krutější, zdlouhavější a urputnější než kterákoli jiná dřívější válka. V té nám hrozí nebezpečí na každém kroku.

Situace, kterou vytvořila naše nová ekonomická politika — rozvoj drobných obchodních podniků, pronájem státních podniků aj., to všechno podporuje rozvoj kapitalistických vztahů, a nevidět to by znamenalo úplně ztratit hlavu. To se rozumí, že posilování kapitalistických vztahů už samo o sobě zvyšuje nebezpečí. Ale můžete mi ukázat aspoň nějakou cestu v revoluci, nějaké její etapy a postupy, které by byly bez nebezpečí? Kdyby nebezpečí pomínulo, znamenalo by to, že nastal konec války a konec diktatury proletariátu, ale to si dnes samozřejmě nikdo z nás nepřeje. Každý krok v naší nové ekonomické politice je provázen celou řadou nebezpečí. Když jsme na jaře prohlásili, že povinné odvádění všech přebytků nahrazujeme naturální daní a že dekretem zaručujeme volné ob-

chodování s přebytky, které zbudou po odvedení naturální daně, umožnili jsme tím svobodný rozvoj kapitalismu. Nevědět to by znamenalo nadobro přestat rozumět základním ekonomickým vztahům, ztratit schopnost se v nich orientovat a správně na ně reagovat. Způsoby boje se přirozeně změnily, ale i nebezpečí má dnes jiné podoby. Když se rozhodovalo o nastolení moci sovětů, o rozehnutí Ústavodárného shromáždění, hrozilo nám nebezpečí politického rázu. Nebylo však nijak velké. Ale když nadešlo období občanské války, kterou podporovali kapitalisté celého světa, vyvstalo před námi nebezpečí vojenského charakteru, a to už bylo mnohem hrozivější. Když jsme změnilí svou ekonomickou politiku, toto nebezpečí ještě vzrostlo, protože ekonomika, spočívající v obrovské spoustě všedních hospodářských maličností, kterým lidé obvykle přivykají, aniž je berou na vědomí, od nás vyžaduje mimořádnou pozornost a vypětí a obzvlášť důrazně si vynucuje, abychom se naučili překonávat její nebezpečná úskalí. Obnovení kapitalismu, rozvoj buržoazie, rozvoj buržoazních vztahů ve sféře obchodu atd. — v tom spočívá nebezpečí charakteristické pro naši dnešní hospodářskou výstavbu, pro náš dnešní pozvolný přístup k řešení úkolu, který je nesrovnatelně obtížnější, než byly všechny dosavadní úkoly. Tady se nesmíme dopustit ani sebemenší chyby.

Musíme pochopit, že konkrétní podmínky dneška vyžadují státní regulaci obchodu a peněžního oběhu a že právě na tomto úseku musíme ukázat, co dovedeme. V naší ekonomické skutečnosti je dnes víc rozporů než před zavedením nové ekonomické politiky: u jedné nepočtené vrstvy obyvatelstva došlo k dílčímu, nevelkému zlepšení hospodářské situace, u ostatních, tj. u většiny, k naprostému nepoměru mezi hospodářskými zdroji a jejich nezbytnými potřebami. Rozporů tedy přibylo. A je pochopitelné, že v období velkých změn se z těchto rozporů nelze vymanit naráz.

Na závěr bych chtěl zdůraznit tři hlavní témata svého referátu. Za prvé je tu obecná otázka: V jakém smyslu máme považovat ekonomickou politiku naší strany v období před zavedením nové ekonomické politiky za chybnou? Na příkladu z jedné války jsem se snažil objasnit nezbytnost přechodu od zteče k obléhání, nevyhnutelnost počátečního frontálního útoku a po jeho nezdaru hledání nových způsobů boje.

Dále. První poučení a první etapa, jejíž charakter se vyhranil na jaře roku 1921: rozvoj státního kapitalismu za nových podmínek. V tomto směru jsme dosáhli některých úspěchů, ale jsou tu i nesmírné rozpory. Tuto sféru jsme dosud nezvládli.

A za třetí. Po ústupu od socialistické výstavby ke státnímu kapitalismu, který jsme museli provést na jaře roku 1921, vidíme, že se na pořad dostala regulace obchodu a peněžního oběhu, a i když se nám sféra obchodu zdá být od komunismu sebevíc vzdálena, právě tady na nás čeká svérázný úkol. Teprve po vyřešení tohoto úkolu budeme moci přikročit k zabezpečování nejneodkladnějších hospodářských potřeb, a jedině tak si můžeme zajistit možnost obnovit velký průmysl cestou sice delší, zato však spolehlivější a dnes pro nás také jedině možnou.

To je to nejdůležitější, co musíme mít na zřeteli v souvislosti s novou ekonomickou politikou. Při řešení problémů této politiky musíme jasně vidět hlavní vývojové linie, abychom se dokázali orientovat v onom zdánlivém chaosu, jehož jsme dnes svědky v ekonomických vztazích, kdy vedle radikálního odbourávání starého můžeme pozorovat dosud slabé výhonky nového, ale nezřídka i takové metody naší činnosti, jež těmto novým podmínkám neodpovídají. Když už jsme si jednou vytkli za úkol rozvinout produktivní síly a obnovit velký průmysl jakožto jedinou základnu socialistické společnosti, musíme si počínat tak, abychom k tomuto úkolu správně přistupovali a za každou cenu ho vyřešili.

Z Á V Ě R E Č N É S L O V O

29. Ř Í J N A

Soudružky a soudruzí! Než začnu odpovídat na písemné připomínky, chtěl bych nejprve několika slovy odpovědět soudruhům, kteří tu diskutovali. Myslím, že je zapotřebí upozornit na jedno nedorozumění v projevu soudruha Larina. Buď jsem se já nepřesně vyjádřil, nebo mě on nespřávně pochopil, když spojil otázku regulace, o níž jsem mluvil, s otázkou regulace průmyslu. To je očividně nespřávné. Mluvil jsem o regulaci obchodu a peněžního oběhu v souvislosti se směnou zboží. A pak ještě musím podotknout, že chceme-li se ke své politice, ke svým usnesením, k své propagandě a agitaci stavět tak, aby chom dosáhli zlepšení této propagandy, agitace i našich dekretů, pak bychom neměli opomíjet závěry vyplývající z posledních zkušeností. Je pravda, že jsme na jaře roku 1921 mluvili o směně zboží? Jistěže je to pravda, a vy všichni to víte. A je pravda, že směna zboží jakožto systém neodpovídala skutečnosti a že si skutečnost na nás vynutila místo směny zboží peněžní oběh, koupi a prodej za peníze? To je rovněž nesporné, to dokazují fakty. Tím zároveň odpovídám soudruhu Stukovovi a Sorinovi, kteří tu mluvili o vymyšlení chyb. Tady máte názorný příklad nikoli vymyšlené, nýbrž nesporné chyby.

Zkušenosti z naší ekonomické politiky v posledním období, které začalo na jaře 1921, ukázaly, že se v této době proti nové ekonomické politice nikdo nestavěl, že ji celá strana schválila na sjezdech, konferencích i v tisku zcela jednomyslně. Staré spory nezanechaly na tomto novém jednomyslném rozhodnutí vůbec žádné stopy. Toto roz-

hodnutí vycházelo z předpokladu, že směna zboží by nás mohla dovést přímější cestou k budování socialismu. Ale dnes je nám jasné, že je k tomu ještě zapotřebí okliky — přes obchod.

Soudruzi Stukov a Sorin si tady náramně stěžovali, že se tu mluví o chybách, a zda prý by to nešlo bez vymyšlených chyb. Nu ovšem, budeme-li si chyby vymýšlet, bude to s námi opravdu moc zlé. Ale budeme-li se vyhýbat řešení praktických otázek, jako například soudruh Gonikman, bude to víc než zlé. Pronesl zde bezmála celý proslov o tom, že »se historický jev nemohl vyvinout jinak, než jak se vyvinul«. To je věc zcela nesporná a z abecedy komunismu, z abecedy historického materialismu, z abecedy marxismu nám všem samozřejmě známá. Uvažujme tedy tímto způsobem. Řeč soudruha Semkova — je to historický jev, nebo není? Já tvrdím, že je to také historický jev. Právě okolnost, že se tento historický jev nemohl vyvinout jinak, než jak se vyvinul, dokazuje, že tu nejde ani o žádné vymyšlení chyb, ani o nepatřičnou snahu či nepatřičné napomáhání tomu, aby členové strany propadali malomyslnosti, zmatku a pocitům sklíčenosti. Soudruzi Stukov a Sorin měli velké obavy, že přiznání chyby, ať v té či oné míře, ať úplně, nebo jen zpola, ať přímo či nepřímou, by bylo přece jen škodlivé, protože by vedlo k malomyslnosti a k pocitům sklíčenosti. Kdežto já jsem chtěl svými příklady naopak ukázat, že podstata věci je v tom, má-li dnes praktický význam přiznat chybu, je-li dnes třeba změnit něco na tom, co se stalo a nevyhnutelně muselo stát. Nejprve jsme se pokoušeli o zteč, a teprve pak jsme přešli k obléhání, to vědí všichni, a dnes nám v uskutečňování naší ekonomické politiky brání právě chybné používání metod, které by za jiných podmínek byly možná skvělé, ale dnes jsou škodlivé. Tomuto tématu se skoro všichni soudruzi, kteří tu diskutovali, úplně vyhnuli, ačkoli právě tohle a jedině tohle je dnes podstatné. Mým nejlepším spojencem se tu dnes ukázal být sou-

druh Semkov, protože nám tu názorně předvedl, jak je to s těmi chybami míněno. Kdyby nebylo soudruha Semkova nebo kdyby byl dnes nepromluvil, pak by opravdu mohl vzniknout dojem, že si možná ten Lenin opravdu ty chyby vymyslel. Ale soudruh Semkov řekl velmi jasně: »Co mluvíte o státním obchodu? Ve vězeních jsme se obchodovat neučili.« To je pravda, soudruhu Semkove, že jsme se ve vězeních neučili obchodovat. A bojovat nás ve vězeních učili? A spravovat stát nás ve vězeních učili? A usmiřovat různé lidové komisariáty a koordinovat jejich činnost — takové krajně nepříjemné věci nás někdy někde učili? Nikde nás tomu neučili! V nejlepším případě jsme ve vězeních my sami studovali marxismus, dějiny revolučního hnutí a jiné věci, ale nikdo nás tomu neučil. Z tohoto hlediska opravdu velmi mnozí neseděli ve vězeních se složenýma rukama. Ale když nám dnes někdo řekne, že »ve vězeních jsme se neučili obchodovat«, pak z těchto slov vysvítá zcela pochybený názor na praktické úkoly našeho dnešního boje a činnosti strany. Pochybenost tohoto názoru spočívá právě v tom, že se metody vhodné pro období »zteče« přenášejí do období »obléhání«. Soudruh Semkov tak sám odhalil chybu, která se projevuje v řadách strany. Tuto chybu si musíme uvědomit a napravit.

Kdybychom se mohli opřít o válečné a politické nadšení, jež bylo nespornou a obrovskou historickou silou a jež sehrálo velkou úlohu, která bude mít po dlouhá léta odezvu i v mezinárodním dělnickém hnutí, kdyby nám toto nadšení při určitém stupni kultury a poměrně malém poškození našich továren pomohlo přejít k přímé socialistické výstavbě, nemuseli bychom se tu teď zabývat takovou nepříjemnou věcí, jako je obchodní kalkulace a umění obchodovat. Pak bychom to neměli zapotřebí. Ale dnes se tím musíme zabývat. Proč? Protože řídíme a musíme řídit hospodářskou výstavbu. Hospodářská výstavba nás přivedla do takové situace, že se musíme uchylovat

nejen k takovým nepříjemným věcem, jako je pronájem, ale i k takové nepříjemné věci, jako je obchod. Dalo se čekat, že taková nepříjemná situace způsobí rozladění a sklíčenost. Ale čím je to vina? Není to vina těch, kdo tomuto rozladění a této sklíčenosti sami podlehli? Jestliže jsme se v důsledku celého úhrnu mezinárodních i vnitřních hospodářských a politických podmínek octli tváří v tvář skutečnosti, že se faktem stal peněžní oběh a nikoli směna zboží, je-li tedy v současné době nezbytné zaměřit se na regulaci nynějšího obchodu, nynějšího špatně fungujícího peněžního oběhu, můžeme my komunisté prohlásit, že nám do toho nic není? To by byl ten neškodlivější druh malomyslnosti, naprosté zoufalství a znemožnilo by to jakoukoli práci.

Situaci, v níž musíme pracovat, nevytváříme jen my sami, ta závisí jednak na ekonomickém soupeření a jednak na našich vztazích s jinými zeměmi. Obojí mělo takové výsledky, že jsme letos na jaře dali na pořad otázku pronájmu a dnes musíme dát na pořad ještě také otázku obchodu a peněžního oběhu. Snažit se celou věc odbýt slovy, že »ve vězeních jsme se neučili obchodovat«, by znamenalo propadnout nepřípustné malomyslnosti, nesplnit náš ekonomický úkol. Bylo by jistě mnohem příjemnější, kdybychom mohli na kapitalistický obchod zaútočit ztečí, a za určitých podmínek (při poměrně málo poškozených továrnách a vysoké hospodářské a kulturní úrovni) nemusí být pokusy o »zteč«, tj. o zavedení přímé směny zboží, žádnou chybou. Nechce-li však dnes někdo pochopit nezbytnost a nevyhnutelnost jiného postupu, pak to je ovšem chyba. Tu chybu jsme si nevymysleli, není to chyba v názoru na historický vývoj, ale spíš poučný příklad pro správné pochopení toho, co můžeme a musíme dělat právě dnes. Může snad strana úspěšně splnit svůj úkol, bude-li k němu přistupovat na základě úvahy, že »ve vězeních jsme se neučili obchodovat« a že my obchodní kalkulaci nepotřebujeme? Po revoluci jsme se museli učit

mnohému, čemu nás ve vězeních neučili, a my jsme se tomu učili, a velmi úspěšně.

Podle mého názoru je naší povinností naučit se rozumět komerčním vztahům a naučit se obchodovat a my se i tomuhle začneme učit s úspěchem a naučíme se tomu, ale nejdříve musíme začít o těchto věcech mluvit bez jakýchkoli vytáček. Museli jsme udělat takové ústupky, že se otázka obchodu stala praktickou otázkou strany, otázkou hospodářské výstavby. Co nás nutí, abychom přešli k zásadám při obchodování? Současné okolnosti, nynější podmínky. Tento přechod je nezbytný k tomu, abychom mohli rychle obnovit velký průmysl a jeho spojení se zemědělstvím cestou normální směny výrobků. V zemi s vyspělejším průmyslem to všechno proběhne mnohem rychleji, zatímco u nás to probíhá oklikami a zdlouhavě, ale i tak dosáhneme toho, oč usilujeme. Dnes se musíme zaměřit na ty úkoly, které nám, naší straně, jež musí řídit celé naše státní hospodářství, ukládá nejen dnešek, nýbrž i zítřek. Dnes už nemůžeme mluvit o směně zboží, protože ta se nám jakožto sféra soupeření vymkla z rukou. To je nesporný fakt, i kdyby byl pro nás sebevíc nepříjemný. Ale máme snad proto prohlásit, že s tím už nemůžeme nic dělat? Rozhodně ne. Musíme se učit. Musíme se naučit regulovat obchodní vztahy prostřednictvím státu. Je to úkol těžký, ale není nesplnitelný. A my jej vyřešíme, tak jako jsme vyřešili už celou řadu úkolů, jež byly pro nás právě tak nezvyklé, neodkladné a těžké. Družstevní obchod, to je úkol těžký, ale rozhodně ne nezvládnutelný, jen si musíme ujasnit co a jak a pustit se doopravdy do práce. O to jde v naší nové ekonomické politice především. V současné době jsme už v části podniků zavedli obchodní kalkulaci, odměny za práci vyplácíme podle cen na volném trhu a v účtování se přešlo k přepočtům na zlato. Ale takovýchto hospodářských jednotek je velmi málo, většinou jsme svědky chaosu a naprostého nesouladu mezi výdělky a životními podmínkami; v části podniků bylo odbouráno státní zá-

sobování, část podniků je zásobována nedostatečně. Kde hledat východisko? Jedině v tom, že se budeme učit, že se přizpůsobíme, že se naučíme řešit tyto úkoly tak, jak je to zapotřebí, tj. jak to odpovídá nynějším podmínkám.

To je má odpověď soudruhům, kteří vystoupili v diskusi na dnešním jednání, a teď ještě stručně odpovím na některé dotazy, které jsem dostal písemně.

V jednom z nich se praví: »Odvoláváte se na Port Arthur, ale nenapadlo vás, že vzhledem k obklíčení mezinárodní buržoazii můžeme dopadnout jako Port Arthur i my?«

Ano, soudruzi, už jsem se tu zmínil o tom, že válka přináší nebezpečí, neboť nelze začínat s válkou a nepočítat přitom s možností porážky. Budeme-li poraženi, pak se skutečně octneme v politováníhodné situaci Port Arthuru. Já jsem však měl v celé své řeči na mysli Port Arthur mezinárodního kapitalismu, který se octl v obklíčení, a to nejen naší armádou. V každé kapitalistické zemi se čím dál víc rozrůstá armáda těch, kteří obklíčují Port Arthur mezinárodního kapitalismu.

Na jiném lístku je dotaz: »A jaká bude naše taktika druhého dne po sociální revoluci, dojde-li k ní za rok nebo za dva roky?« Kdyby se dalo na takovéhle otázky odpovědět, pak by bylo velice snadné dělat revoluce a všude bychom jich nadělali spoustu. Na takovéhle otázky se odpovědět nedá, protože se nedá nejen předvídat, co bude za rok nebo za dva, ale ani co bude za půl roku. Klást takové otázky je právě tak bezcenné jako se snažit odhadnout, která z bojujících stran se octne v politováníhodné situaci pevnosti Port Arthur. Víme jen to, že pevnost mezinárodního Port Arthuru nakonec zcela určitě padne, protože ve všech zemích narůstají síly, které tuto pevnost zdolají. Pro nás je teď však ze všeho nejdůležitější otázka, co je třeba udělat pro to, abychom mohli i v tak obtížných podmínkách, v nichž jsme se nyní octli, i nadále obnovovat velký průmysl. Nesmíme se vyhýbat obchodním kalkulacím, ale naopak musíme pochopit, že je-

dině na tomto základě můžeme vytvořit pro dělníky snesitelné podmínky, které by je uspokojovaly, jak pokud jde o mzdy, tak i pokud jde o množství práce atd. Jedině na tomto základě, na základě obchodní kalkulace, můžeme budovat ekonomiku. Brání tomu však předsudky a vzpomínky na to, co bylo včera. Nebudeme-li to brát v úvahu, pak se nám nepodaří realizovat novou ekonomickou politiku tak, jak by to bylo zapotřebí.

Mám tu i takové otázky: »Kam až můžeme ustoupit?« Několik lístků obsahuje stejně zaměřenou otázku: »Jak dlouho budeme ustupovat?« Předvídal jsem tyto otázky a několik slov jsem k nim řekl už ve svém prvním referátu. Tyto otázky jsou projevem určitého rozladění a určité malomyslnosti, která je však zcela neopodstatněná. Jsou to otázky podobné těm, které jsme slyšeli v době uzavření brezlitevského míru. Formulace těchto otázek je nevhodná, protože teprve během dalšího uskutečňování našeho obratu můžeme získat podklady k jejich zodpovězení. Ustupovat budeme tak dlouho, dokud se nepoučíme, dokud se nepřipravíme do té míry, abychom mohli přejít k trvalé ofenzívě. Nic víc se na tyto otázky odpovědět nedá. Ustupovat je velice nepříjemné, ale když se bojuje, pak se nikdo neptá, zda je to příjemné nebo nepříjemné, vojska prostě ustupují a nikdo se tomu nediví. Ale z diskuse o tom, jak dlouho ještě budeme ustupovat, nic užitečného vzejít nemůže. Proč si máme předem vymýšlet takové situace, ze kterých není východisko? Místo toho bychom se měli pustit do konkrétní práce. Měli bychom důkladně rozebrat konkrétní podmínky, konkrétní situaci a snažit se najít pevný opěrný bod, za který bychom se mohli zachytit — říčku, horu, bažinu, tu či onu stanici —, protože teprve tehdy, až takový opěrný bod budeme mít, budeme moci přejít do ofenzívy. Nesmíme propadat malomyslnosti, nesmíme celý problém odbývat agitačním pokřikem, který má sice na pravém místě velký význam, ale v této záležitosti nám může pouze uškodit.

O VÝZNAMU ZLATA DNES A PO ÚPLNÉM VÍTĚZSTVÍ SOCIALISMU

Nejllepším způsobem, jak oslavit výročí velké revoluce, je soustředit pozornost na její nevyřešené úkoly. Právě takto oslavit revoluci je zvlášť vhodné a potřebné tehdy, když ještě revoluce nedokázala vyřešit některé základní úkoly a když je zapotřebí osvojit si k jejich vyřešení něco nového (z hlediska toho, co revoluce dosud vyřešila).

Tím novým pro naši revoluci v současné době je, že je při řešení základních otázek hospodářské výstavby nucena se uchýlovat k »reformistickému«, postupnému, obzřetnému obchvatnému postupu. Tato »novinka« vyvolává řadu otázek, rozpaků a pochyb, a to jak v teorii, tak i v praxi.

Teoretická otázka zní: Jak po mnoha velmi revolučních akcích vysvětlit přechod k vysloveně »reformistickým« akcím v téže sféře působnosti, když revoluce jakožto celek vítězně postupuje? Není to snad »kapitulace«, »přiznání krachu« nebo něco podobného? Naši nepřátelé, od reakcionářů polofeudálního typu až po menševiky nebo další hrdiny Dvaapůlté internacionály, samozřejmě tvrdí, že tomu tak je. Ale od čeho by tu byli, kdyby při každé příležitosti a bez jakéhokoli důvodu nevykřikovali takové věci? Dojemná shoda všech stran v této otázce — od feudálů až po menševiky — jen znovu potvrzuje, že tváří v tvář proletářské revoluci představují všechny tyto strany skutečně »jedinou reakční masu« (jak to mimochodem předvídal už Engels ve svých dopisech Bebelovi z let 1875 a 1884⁹⁷).

Avšak určité . . . »rozpaky« se projevují i mezi přáteli.

Obnovíme velký průmysl a zavedeme přímou směnu výrobků mezi ním a maloroľnickým zeměděľstvím, a tím budeme napomáhat zespolečnenštní tohoto zeměděľství. V zájmu obnovy velkého průmyslu si vypůjčíme určité množství potravin a surovin od roľníků na dluh, formou povinných dodávek. Tento plán (či metodu, systém) jsme uskutečňovali déle než tři roky, až do jara 1921. Co do své podstaty to bylo revoluční pojetí úkolu, neboť směřovalo k přímému a úplnému odbourání starého ekonomického systému společnosti a k jeho nahrazení systémem novým.

Od jara 1921 však místo tohoto pojetí, plánu, metody, systému prosazujeme (ještě jsme »neprosadili«, ale zatím stále jen »prosazujeme«, aniž si to plně uvědomujeme, jaký to má význam) pojetí naprosto jiné, reformistické: *neodbourávat* starý ekonomický systém společnosti, obchod, malovýrobu, drobné podnikání, kapitalismus, ale *oživovat* obchod, drobné podnikání, kapitalismus, opatrně a postupně tak získává své hlavní pozice nebo je *souběžně* s jejich obnovováním podřizovat státní regulaci.

To už je naprosto jiné pojetí úkolu.

Ve srovnání s dřívějším, revolučním pojetím je to pojetí reformistické (revoluce je taková přeměna, která nepřetváří staré opatrně, pozvolna a postupně, nesnaží se bořit co možná nejméně, ale naopak odbourává staré ve všem podstatném a základním).

Nabízí se otázka: Když jste po vyzkoušení revolučních metod přiznali jejich neúspěšnost a přešli k metodám reformistickým, nedokazuje to snad, že považujete vůbec celou revoluci za pochybenou? Nedokazuje to snad, že se vůbec nemělo začínat revolucí, nýbrž reformami a že jsme se měli omezit jenom na reformy?

Takový závěr dělají menševici a jim podobní. Ale takový závěr je buď sofisma a pouhá poťouchlost »všemi mastmi mazaných« politiků, nebo dětinství ještě zcela nezkušených »noviců«. Pro skutečné revolucionáře je nej-

větším, a možná dokonce jediným nebezpečím přehnaná revolučnost, ignorování hranic a možností vhodného a úspěšného používání revolučních metod. I opravdoví revolucionáři ztroskotávali nejčastěji na tom, že začínali psát slovo revoluce velkým písmenem, vzhlížet k revoluci div ne jako k nějakému božstvu, ztrácet hlavu, pozbývat schopnost zcela chladnokrevně a střízlivě myslet, zvažovat a zkoumat, kdy, za jakých okolností a v jaké sféře činnosti je třeba si počínat revolučně, a kdy, za jakých okolností a v jaké sféře činnosti je třeba přejít k postupům reformistickým. Skuteční revolucionáři mohou ztroskotat (ne že by byli poraženi zvenčí, ale ve smyslu vnitřního zhroucení jejich díla) jedině — zato však zcela určitě — tehdy, když přestanou střízlivě uvažovat a vezmou si do hlavy, že »velká, vítězná, světová« revoluce může a musí za všech okolností vyřešit absolutně všechny úkoly ve všech sférách činnosti výhradně revoluční cestou.

Kdo si něco takového »vezme do hlavy«, ztroskotá, protože setrvává na hlouposti v základní otázce, a to se v urputné válce (a revoluce je nejurputnější válkou) trestá porážkou.

Z čeho vyplývá, že »velká, vítězná, světová« revoluce může a musí používat jedině revolučních metod? Z ničeho. A dokonce je to přímo a naprosto nesprávné. To je zcela samozřejmé pro každého, kdo dovede teoreticky myslet a kdo neopouští půdu marxismu. Ale potvrzují to i zkušenosti z naší revoluce. Teoreticky se ví, že se za revoluce dělají hlouposti stejně jako v každé jiné době, říkal to Engels⁹⁸ a měl pravdu. Musíme se však snažit dělat hlouposti co nejméně, a když už nějaké uděláme, pak se je snažit co nejrychleji napravit na základě co nejstřízlivějšího posouzení toho, které úkoly se v daném okamžiku dají řešit revolučními metodami a které se jimi řešit nedají. Máme vlastní zkušenosti: brestlitevský mír byl příkladem postupu rozhodně ne revolučního, ale reformistického, ne-li dokonce ještě horšího než reformistického,

protože to byl vyslovený krok zpět, zatímco reformistické akce zpravidla směřují sice pomalu, opatrně a postupně, ale přece jen kupředu, a ne zpět. Správnost naší taktiky v době uzavření brestlitevského míru je dnes natolik prokázána, všem jasná a všeobecně uznávaná, že už není třeba o tom dál plýtvat slovy.

Splnili jsme jediné buržoazně demokratické úkoly naší revoluce a jsme na to plným právem hrdi. Pokud však jde o její proletářské neboli socialistické cíle, tady jsme se zatím soustředili na tři nejdůležitější věci: 1. Revoluční cestou jsme se vymanili z imperialistické světové války; demaskovali jsme a *zmařili* vzájemné krveprolévání dvou světových seskupení kapitalistických dravců; to jsme z naší strany provedli; všestranně dokončit by to však mohla jediné revoluce v řadě vyspělých zemí. 2. Vytvořili jsme sovětské zřízení jakožto formu uskutečňování diktatury proletariátu. Tím došlo k světodějnému přelomu. Skončila epocha buržoazně demokratického parlamentarismu. Začala nová kapitola světových dějin: epocha proletářské diktatury. Ale teprve řada zemí náležitě propracuje sovětské zřízení a nejrůznější formy proletářské diktatury a dá jim konečnou podobu. U nás zůstalo v tomto směru ještě velmi a velmi mnoho nedoděláno. Bylo by neodpuštělné, kdybychom to neviděli. Ještě nejednou budeme muset leccos dodělávat, předělávat nebo i znovu začínat. Každý krok, který se nám podaří udělat kupředu a výš při rozvíjení produktivních sil a kultury, musí být provázen zdokonalováním a předěláváním našeho sovětského systému tím spíše, že naše hospodářská i kulturní úroveň je velice nízká. Proto toho také budeme muset předělávat spoustu, ale »pozastavovat se« nad tím by bylo vrcholem pošetilosti (ne-li něčím horším). 3. Budování ekonomických základů socialistického systému. V této sféře jsme ještě neudělali to nejdůležitější, to nejpodstatnější. A přitom je to naše nejvlastnější záležitost, a to jak ze zásadního, tak i z praktického hlediska, jak z hle-

diska dnešní RSFSR, tak i z hlediska mezinárodního.

Jestliže nebylo v základě dokončeno to nejdůležitější, pak musíme veškerou pozornost soustředit právě na to. Ale potíží je v tom, jakou formu přechodu máme zvolit.

»Nestačí být revolucionářem a stoupencem socialismu nebo členem komunistické strany,« napsal jsem v dubnu 1918 v článku Nejblíží úkoly sovětské moci^[62]. »Je třeba umět najít ve specifické chvíli specifický článek řetězu, za nějž je nutné vsí silou vzít, aby bylo možné udržet celý řetěz a důkladně připravit přechod k dalšímu článku; pořadí článků, jejich tvar, spojení a vzájemné rozdíly nejsou přitom v historickém řetězu událostí tak jednoduché a tak tuctové jako u obyčejného řetězu od kováře.«*

Dnes je takovým článkem ve sféře činnosti, o níž tu mluvíme, oživení vnitřního *obchodu* a jeho náležitá regulace (usměrňování) prostřednictvím státu. Obchod — to je právě onen »článek« v historickém řetězu událostí, v přechodných formách naší socialistické výstavby let 1921—1922, »jehož se musíme ze všech sil chopit« dnes my, proletářská státní moc, my, vedoucí komunistická strana. Dokážeme-li »se chopit« tohoto článku dostatečně pevně právě *dnes*, pak se nám v nejbližší budoucnosti zcela jistě podaří pohnout kupředu *celým* řetězem. Jinak celým řetězem nepohneme a základ socialistických společenskoeconomických vztahů nevybudujeme.

Někomu se to může zdát podivné. Komunismus a obchod?! To přece spolu nejde dohromady, to je přece něco naprosto nesourodého, od sebe vzdáleného. Podíváme-li se však na to z *ekonomického hlediska*, není mezi jedním a druhým větší vzdálenost než mezi komunismem a maloroľnickým, patriarchálním zemědělstvím.

Mám za to, že až zvítězíme ve světovém měřítku, postavíme na ulicích několika největších světových metropolí veřejné záchodky ze zlata. To by bylo »nejspravedli-

* Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 226. *Red.*

vější«, nejnázornější a nejpoučnější využití zlata pro ty generace, které se ještě pamatují, jak bylo kvůli zlatu povražďeno deset miliónů a zmrzačeno třicet miliónů lidí ve »velké osvobozovací« válce v letech 1914—1918, která měla vyřešit veledůležitou otázku — který mír je horší, zda brestlitevský, nebo versailleský, a jak se kvůli témuž zlatu chystá další povražďení jistě nejméně dvaceti miliónů lidí a zmrzačení šedesáti miliónů lidí ve válce, která vypukne patrně někdy kolem roku 1925 nebo 1928 buď mezi Japonskem a Amerikou, nebo mezi Anglií a Amerikou či tak podobně.

Ale i kdyby bylo zmíněné využití zlata sebevíc »spravedlivé«, sebevíc užitečné a humánní, přece jen musíme říct: Než dospějeme tak daleko, musíme ještě nějaké to desetiletí pracovat stejně usilovně a stejně úspěšně, jako jsme pracovali v letech 1917—1921, jenže na mnohem širším základě. Prozatím musíme v RSFSR se zlatem šetřit, co nejdráž je prodávat a co nejlaciněji za ně nakupovat zboží. Kdo chce s vlky žít, musí s nimi výt, a pokud přece jen chceme všechny vlky vyhubit, jak se to v rozumně uspořádané lidské společnosti sluší a patří, řiďme se moudrým příslovím: »Neříkej hop, dokud jsi nepřeskočil« . . .

Obchod je jediné možné ekonomické pojítko mezi desetimilióny drobných zemědělců a velkým průmyslem, *pokud . . . pokud* v sousedství těchto zemědělců nezačne vzkvétat honosný strojový velký průmysl se sítí elektrického vedení, schopný jak svou technickou kapacitou, tak i svými organizačními »nadstavbami« a průvodními jevy zajišťovat pro drobné zemědělce lepší výrobky než dosud, a přitom ve větším množství, rychleji a levněji než dosud. Ve světovém měřítku se toto »pokud« už *stalo skutkem*, tato podmínka už byla splněna, avšak jediná izolovaná země, navíc kdysi mezi kapitalistickými zeměmi jedna z nejzaostalejších, která se pokusila okamžitě a přímo uskutečnit, uvést do života, prakticky zorganizovat

nový způsob spojení průmyslu se zemědělstvím, nedokázala tento úkol zdolat »frontálním útokem« a musí jej nyní zdolávat řadou pozvolných, postupných a obezřetných »obkličovacích« manévřů.

Proletářská státní moc může zvládnout obchod, usměrnit jej a vymezit mu určitý rámeček. Malý, docela maličký příklad: V Doněcké pánvi došlo k nepatrnému, opravdu zatím jen nepatrnému, avšak nespornému hospodářskému oživení, způsobenému jednak zvýšením produktivity práce ve velkých státních dolech, jednak pronajímáním malých šachet rolníkům. Proletářská státní moc tím získává navíc nevelké (z hlediska vyspělých zemí pranepatrné, ale při naší bídě přece jen určité) množství uhlí za výrobní cenu řekněme 100 %, které pak prodává jednotlivým státním institucím za 120 % a jednotlivým soukromníkům za 140 %. (Zde musím podotknout, že tato čísla jsou zcela nahodilá, předně proto, že přesná čísla neznám, a za druhé proto, že i kdybych je znal, stejně bych je teď nezveřejňoval.) Vypadá to tak, že už *začínáme*, i když zatím jen ve velmi skromné míře, rozvíjet *směnu zboží* mezi průmyslem a zemědělstvím, zvládat velkoobchod a zvládat úkol podchytit existující drobný a zaostalý průmysl, nebo velký průmysl, ale oslabený a zruinovaný, oživovat na *tomto* ekonomickém základě obchod a starat se o to, aby průměrný, řadový rolník (a ten je právě hlavní složkou a hlavním reprezentantem mas, nositelem živelnosti) pocítil hospodářské oživení, a využívat tohoto oživení zase k soustavnějšímu a důslednějšímu, rozsáhlejšímu a úspěšnějšímu obnovení velkého průmyslu.

Neměli bychom podléhat »sentimentálnímu socialismu« ani staroruským zpola panským a zpola mužickým patriarchálním názorům, vyznačujícím se instinktivním pohrdáním obchodem. Nejenže smíme využívat nejrůznějších přechodných ekonomických forem, ale *musíme* jich umět využívat, kdykoli je to nezbytné pro upevnění svazku rolnictva s proletariátem, pro okamžité oživení národ-

ního hospodářství v zpustošené a vyčerpané zemi, pro povznesení průmyslu, pro snadnější realizaci dalších, dalekosáhlejších a pronikavějších opatření, jakým je například elektrifikace.

Poměr reforem k revoluci vymezuje přesně a správně jedině marxismus, přičemž Marx mohl tento poměr vidět jen z jedné strany, totiž za situace, která předcházela prvnímu poněkud stabilnějšímu a dlouhodobějšímu vítězství proletariátu alespoň v jedné zemi. Za takové situace byl správný poměr určován na základě teze, že reformy jsou vedlejším produktem revolučního třídního boje proletariátu. Tento poměr je v celém kapitalistickém světě základem revoluční taktiky proletariátu, abecedou, kterou prodejní vůdcové Druhé internacionály a napůl pedantičtí, napůl upejpvaví hrdinové Dvaapůlté internacionály překrucují a zatemňují. Ale po vítězství proletariátu alespoň v jedné zemi se v poměru reforem k revoluci objevuje něco nového. Zásada zůstává nezměněna, ale pokud jde o formu, dochází ke změně, kterou sám Marx ještě nemohl předvídat, ale která se dá pochopit jedině na základě marxistické filozofie a marxistické politiky. Proč jsme mohli správně využít brestlitevského ústupu? Protože jsme předtím postoupili tak daleko kupředu, že jsme měli kam ustupovat. *Během několika týdnů*, od 25. října 1917 do uzavření brestlitevského míru, jsme dokázali vybudovat sovětský stát, vymanit se revoluční cestou z imperialistické války a dovršit buržoazně demokratickou revoluci s tak závratnou rychlostí, že *dokonce i* po obrovském ústupu (po uzavření brestlitevského míru) zůstalo na naší straně stále ještě dost takových pozic, které nám umožnily využít »oddechu« a vzápětí zahájit vítězné ofenzívní tažení proti Kolčakovi, Děnikinovi, Juděničovi, Pišudskému a Vrangelovi.

Dokud nezvítězí proletariát, jsou reformy vedlejším produktem revolučního třídního boje. Po vítězství jsou však reformy (přestože v mezinárodním měřítku i nadále

zůstávají jen »vedlejším produktem«) pro zemi, kde bylo toto vítězství vybojováno, mimoto i nezbytným a oprávněným oddechem v případech, kdy se po maximálním vypětí očividně nedostává dalších sil k revolučnímu prosazení toho či onoho druhu přechodu. Vítězství přináší takovou »zásobu sil«, že je možné se udržet dokonce i za vynuceného ústupu, a to jak v materiálním, tak i v morálním smyslu. Udržet se materiálně znamená zachovat si dostatečně velkou převahu sil, aby nás nepřítel nemohl úplně zničit. Udržet se morálně znamená — nenechat se demoralizovat a dezorganizovat, zachovat si střízlivý pohled na situaci, zachovat si svěžest a pevnost ducha, ustoupit třeba i daleko nazpátek, ale jen až kam je to nezbytně nutné, a ustoupit tak, aby bylo možné se včas zastavit a znovu přejít do útoku.

Ustoupili jsme ke státnímu kapitalismu. Ale jen potud, pokud to bylo nezbytně nutné. Teď ustupujeme k státní regulaci obchodu. Ale zase jen potud, pokud to bude nezbytně nutné. Objevují se už známky toho, že se blíží konec tohoto ústupu a že možná v nepřilíš vzdálené budoucnosti budeme moci tento ústup zastavit. Čím uvědoměleji, svorněji a s čím menšími předsudky dokážeme tento nezbytný ústup zorganizovat, tím dříve jej budeme moci zastavit, tím bude náš vítězný postup kupředu jistější, rychlejší a dalekosáhlejší.

5. listopadu 1921

Pravda, č. 251

6.—7. listopadu 1921

Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

N Á V R H Y U S N E S E N Í R L K
O F I N A N Č N Í M A E M I S N Í M
P L Á N U N A R O K 1 9 2 2⁹⁹

1

1. Finanční komisi se ukládá, aby do úterý 15. listopadu předložila rozpočet ve zlatých rublech a zahrnula do něho všechny druhy příjmů včetně naturální daně, paliv atd. atp.,

— aby zároveň s rozpočtem ve zlatých rublech uvedla, jak jsou výdajové položky ze státního rozpočtu rozděleny jednotlivým lidovým komisariátům (v absolutních číslech) ve srovnání s obdobnými předválečnými údaji (v průměru za pět nebo deset let) a s přibližnými údaji z let 1919 a 1920.

2. Předložit dvě varianty: emise ve výši 240 a 300 miliónů rublů ve zlatě.

3. Porovnat rozdělení kvót celkového rozpočtu (materiálového i finančního) s rozpisem přidělu podle zásobovacího plánu *Rady práce a obrany*.

4. Okamžitě přistoupit k vypracování rozpočtu podle tohoto plánu (s emisní variantou ve výši 240 miliónů rublů ve zlatě).

5. Je to úkol pro Státní plánovací komisi? Pro Ústřední statistický úřad? Nebo pro rozšířenou komisi?

6. Termín — 20. prosince.

7. Nemohly by se některé *podkladové materiály* finanční komise zveřejnit?

Zejména přepočtení kurs (ve zboží) předválečného rublu atp.

Napsáno 5. listopadu 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

1. Uložit finanční komisi a Státní plánovací komisi, aby dokončila rozpočet příjmů a výdajů podle obecných zásad, které v této době schválila finanční komise, a zároveň také srovnání, které si vyžádala RLK v usnesení z 5. listopadu.

2. Tyto rozpočty předložit ve formě souhrnných zpráv, aby mohly být využity jako podkladový materiál pro zdůvodnění státního rozpočtu na rok 1922.¹⁰⁰

Napsáno 18. listopadu 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

ROZHOVOR S DELEGACÍ MONGOLSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY

5. LISTOPADU 1921¹⁰¹

První otázka mongolské delegace: »Jak se díváte, soudruhu Lenine, na založení revoluční Lidové strany* v naší zemi a co považujete pro nás za nejdůležitější?«

Soudruh Lenin vysvětlil naší delegaci mezinárodní postavení naší země a řekl, že vzhledem k zeměpisné poloze Mongolské lidové republiky se imperialistické státy budou v případě války snažit naši zemi okupovat a udělat z ní nástupiště pro vojenské operace proti jiné zemi. Proto je pro každého pracujícího člověka vaší země, řekl soudruh Lenin, jedině správnou cestou bojovat za státní a hospodářskou nezávislost, opírající se o spojení s dělníky a rolníky Sovětského Ruska. Tento boj se nedá vést izolovaně, a proto je vytvoření strany mongolských aratů** nezbytnou podmínkou jeho úspěchu.

Druhá otázka mongolské delegace: »Bude národně osvobozenecý boj vítězný?«

Odpověď soudruha Lenina:

»Já sám pracuji v revolučním hnutí třicet let a z vlastních zkušeností vím, jak je pro každý národ těžké osvobodit se od zahraničních i domácích zotročovatců. Mongolsko však přesto, že se převážně zabývá chovem dobytka a podstatnou část jeho obyvatelstva tvoří kočovní pastevcí, dosáhlo ve své revoluci značných úspěchů, jež si zajistilo zejména tím, že si vytvořilo vlastní revoluční Lido-

* Jde o Mongolskou lidovou stranu nazývanou od roku 1924 Mongolská lidová revoluční strana. *Čes. red.*

** Arati — kočovní pastevcí v Mongolsku. *Čes. red.*

vou stranu, která si vytkla za úkol stát se stranou masovou a nedovolit, aby ji zaplevelily cizí živly.«

Třetí otázka mongolské delegace: »Neměla by se revoluční Lidová strana přeměnit v komunistickou?«

Odpověď soudruha Lenina:

»To bych nedoporučoval, protože není možné, aby se jedna strana „přeměnila“ v druhou.« Potom soudruh Lenin vysvětlil podstatu komunistické strany jako strany proletariátu a řekl: »Revolucionáři budou muset vykonat ještě spoustu práce na poli státní, hospodářské a kulturní výstavby, než se podaří vytvořit z pastevců proletářské masy, které by pak mohly revoluční Lidové straně pomoci, aby „se přeměnila“ v komunistickou. Pouhá změna formy je škodlivá a nebezpečná.«

Soudruh Lenin podrobně diskutoval s naší delegací o tom, že MoLR se může a nutně musí vyvíjet nekapitalistickou cestou, že však hlavní podmínkou pro přechod k nekapitalistickému vývoji je, aby revoluční Lidová strana a vláda zintenzívnily svou činnost a tím posílily vliv strany a vládní moci při rozvíjení družstevnictví, zavádění nových forem hospodaření a národní kultury, aby se arati sjednocovali kolem strany a vlády v boji za hospodářský a kulturní rozvoj země. Teprve z ostrůvků nového ekonomického řádu, vytvořeného pod vlivem strany a vlády, vznikne nový, nekapitalistický ekonomický systém aratského Mongolska.

*Poprvé otištěno roku 1934
v knize Děvjatyj sjezd Mongolskoj
narodno-revoljucionnoj partii
(28 sent'abrja—5 okt'abrja 1934),
Ulánbátar, vydavatelství
Sovremennaja Mongolija*

Podle textu knihy

PROJEV NA SCHŮZI DĚLNÍKŮ
PROCHOROVOVY
TEXTILNÍ TOVÁRNÝ
PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO
VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE
6. LISTOPADU 1921¹⁰²
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

(Všichni v sále vstávají. Dlouhotrvající potlesk.) Ohlédneme-li se zpátky na uplynulé čtyři roky, shledáme, že kromě proletariátu v Rusku nedosáhl žádný jiný proletariát na světě úplného vítězství nad buržoazií. A jestliže nám se to podařilo, pak jediné díky tomu, že si rolníci i dělníci uvědomovali, že bojují za svou půdu a za svou moc. Válka proti Děnikinovi, Vrangelovi a Kolčakovi byla první válkou v dějinách, kdy pracující svedli proti svým utlačovatelům úspěšný boj. Druhou příčinou našeho vítězství bylo, že Dohoda nemohla proti Rusku nasadit dostatečné množství spolehlivých vojáků, protože ani francouzští vojáci, ani angličtí námořníci nechtěli jít utlačovat své bratry.

Během čtyř let u nás došlo k nevídanému zázraku: vyhladovělá, slabá, napolo zpustošená země zvítězila nad svými nepřáteli — nad mocnými kapitalistickými zeměmi.

Vydobyli jsme si nevídané, nikým nepředpokládané, pevné mezinárodní postavení. Teď zbývá ještě obrovský úkol — dát do pořádku národní hospodářství. Všechno, čeho jsme zatím dosáhli, nasvědčuje tomu, že se opíráme o nejzázračnější sílu na světě — o sílu dělníků a rolníků.

To nám dává jistotu, že své příští výročí oslavíme ve znamení vítězství na frontě práce.

*Pravda, č. 254
a Izvěstija VCIK, č. 251
9. listopadu 1921*

Podle textu Pravdy

PROJEV NA SCHŮZI
DĚLNÍKŮ, DĚLNIC,
PŘÍSLUŠNÍKŮ RUDÉ ARMÁDY
A MLÁDEŽE
CHAMOVNICKÉHO OBVODU
PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO
VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE
7. LISTOPADU 1921

(Orchestr hraje Internacionálu. Spontánní potlesk.) Soudružky a soudruzi, nemohu se tu s vámi podělit o vzpomínky, které by pro vás byly stejně poučné a zajímavé jako vzpomínky soudruhů, kteří žili v Moskvě a zúčastnili se osobně toho či onoho střetnutí. Já jsem tehdy v Moskvě nebyl, a proto se chci omezit jen na krátký pozdrav.

Jeden z předřečníků zakončil svůj projev výzvou, aby se dělníci sami co nejvíc podíleli na práci odborových orgánů i sovětů a aby na to vynaložili všechny své síly, a já bych chtěl tuto výzvu podpořit.

Soudružky a soudruzi, poslední čtyři roky jsme prožili v neslýchaně těžkých bojích. A kdyby nám byl někdo před čtyřmi roky řekl, že dělníci v jiných zemích mají ještě daleko do světové revoluce a že budeme muset tři roky vést krutou občanskou válku, nikdo by byl tehdy nevěřil, že tuto válku vydržíme. Ale přesto, že na nás útočili ze všech stran, vydrželi jsme tento nápor, a podařilo se nám to ne proto, že se stal nějaký zázrak (neboť rozumní lidé na zázraky nevěří), ale proto, že vojenské jednotky posílané proti nám byly nespolehlivé. A kdyby byli Angličané neodešli z Archangelska a francouzští námořníci z Oděsy a kdyby mezi zahraničními dělníky, které navlékli do vo-

jenských uniforem a poslali proti nám, nebyly vznikly sympatie k sovětské moci, nebyli bychom ani dnes zajištěni před možným útokem proti nám. Ale z toho strach nemáme, protože víme, že máme ve všech zemích mnoho spojenců. Soudruh, který vás tady vyzýval k družné práci, měl pravdu a já se s ním plně ztotožňuji, protože — jak sami víte — v nejtěžší chvíli nás postihl hlad a kapitalisté celého světa se toho snaží využít, aby nás znovu zotročili. Jsou tu však masy dělníků, které nám zaručují, že můžeme proti těmto kapitalistům bojovat.

Vezměte si například pomoc, kterou poskytujeme rolníkům tím, že jim dodáváme osivo. Víte, že místo povinného odvádění všech přebytků jsme zavedli naturální daň, a dnes můžete sledovat, jak dobře probíhá její vybírání a poskytování půjček ve formě osiva.

V těchto dnech jsme zrovna projednávali otázku, jak pomoci rolníkům hladovějících krajů, aby mohli zasít jařiny, a přitom jsme zjistili, že množství osiva, které má stát k dispozici, ani zdaleka nestačí na to, aby rolníci mohli zasít alespoň tolik co v roce 1921. K tomu stát potřebuje 30 miliónů pudů obilí, avšak naturální daní získáme pouze 15 miliónů pudů, dalších 15 miliónů musíme nakoupit v cizině. V poslední době pozorujeme, že anglická buržoazie vede kampaň, aby zmařila obchodní smlouvu se Sovětským Ruskem, ale angličtí dělníci jsou proti tomu. Víme, že se nyní uzavírají smlouvy s jinými zeměmi, a i když je velmi nesnadné koupit 15 miliónů pudů obilí, my to dokážeme.

Ve všech státech světa vidíme průmyslovou krizi a obrovskou nezaměstnanost. Německo, zdeptané nestoudnou versailleskou smlouvou, ztratilo na dlouhý čas své mezinárodní postavení. Versailleská smlouva ho zruinovala tak, že nemůže obchodovat. Dohodoví spojenci s ním uzavřeli neslýchaný versailleský mír, ale sami jsou na tom také dost bídně.

Naše hospodářská situace se však den ze dne zlepšuje.

Chci vás požádat, abyste podpořili výzvu soudruha, který tu mluvil přede mnou, a abyste zintenzívnili práci v naší zemi. Každý musí pochopit, že je to naprosto nezbytné, protože musíme stůj co stůj zlepšit rolnické hospodářství, ale k tomu je dnes zapotřebí nepoměrně víc energie než kdysi. My jsme však přesvědčeni, že to zvládneme. (*Potlesk. Orchester hraje Internacionálu.*)

*Poprvé otištěno roku 1950
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. 33, 4. vydání*

*Podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

PROJEV NA SCHŮZI DĚLNÍKŮ
ZÁVODU ELEKTROSILA Č. 3
(BÝVALÉ DYNAMO)
PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO
VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE
7. LISTOPADU 1921¹⁰³
STRUČNÁ NOVINOVÁ ZPRÁVA

Na výstižných příkladech soudruh Lenin dokazuje, že sovětská moc nabývá ve vědomí pracujících den ze dne stále většího významu, a ujišťuje, že její podstatou je moc samotných pracujících.

»Člověk s puškou naháněl kdysi pracujícím masám strach,« řekl soudruh Lenin, »ale dnes se ho masy nebojí, protože je jakožto představitel Rudé armády jejich ochráncem.« (Závěrečná slova soudruha Lenina přehlušil bouřlivý potlesk.)

*Pravda, č. 254
a Izvěstija VCIK, č. 253
14. listopadu 1921*

Podle textu Pravdy

NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)

Konstatuje se, že rezoluce^[112] I. celoruské konference o kulturní a osvětové činnosti odborů neodpovídá rezoluci X. sjezdu KSR o Hlavním výboru pro politickou osvětu a jeho vztazích k Celoruské ústřední radě odborů (bod 2)¹⁰⁴.

Schvaluje se jako celek rezoluce sjezdu guberniálních výborů pro politickou osvětu¹⁰⁵ a ukládá se Hlavnímu výboru pro politickou osvětu, aby po dohodě s Celoruskou ústřední radou odborů do měsíce vypracoval podrobné praktické směrnice, které by co nejkonkrétněji stanovily formy »sjednocení« činnosti obou institucí a způsob, jak by odbory a jejich orgány měly »využívat« »aparátu a sil« Hlavního výboru pro politickou osvětu.

Napsáno 8. listopadu 1921

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

P Í S E M N Ý V Z K A Z
V. M. M I C H A J L O V O V I
S N Á V R H E M U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b) ¹⁰⁶

Soudruhu *Michajlove!* Navrhuji dát toto kolovat mezi členy politického byra.

Můj osobní názor: celý Miljutinův plán *zamítnout* jako naprosto nevhodný a zcela nepodložený.

Navrhuji *zamítnout*.

9. 11.

Lenin

Napsáno 9. listopadu 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

P Í S E M N Ý V Z K A Z

V. M. M I C H A J L O V O V I

S N Á V R H E M U S N E S E N Í

P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)

O P R Á C I Z Á S O B O V A C Í C H

O R G Á N Ů N A U K R A J I N Ě¹⁰⁷

9. 11.

Soudruhu Michajlove!

Dejte to prosím kolovat mezi členy politického byra a pak mi to vraťte.

Navrhuji následující usnesení politického byra.

Politické byro upozorňuje ústřední výbor Komunistické strany Ukrajiny, že pro RSFSR má naprosto zásadní význam, aby byl výkup potravin na Ukrajině splněn beze zbytku, tj. na 100 %. Totéž platí i o dodávce 57 miliónů pudů pro nás. Politické byro ukládá: okamžitě navrhnout řadu co nejenergičtějších opatření k dosažení tohoto cíle a o všech rozhodnutích podat zprávu.

O průběhu výkupu potravin a jejich odesílání do RSFSR podávat telefonicky dvakrát měsíčně stručné souhrnné zprávy.

Lenin

Napsáno 9. listopadu 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

VYJÁDŘENÍ NA DOPISU
G. V. ČIČERINA¹⁰⁸

Předložit *politickému byru*.

Dostaneme-li léky bez nepřijatelných podmínek, asi bychom měli souhlasit.

12. 11.

Lenin

Napsáno 12. listopadu 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

KE VZTAHŮM MEZI
STRANICKÝMI
A SOUDNÍMI
A VYŠETŘOVACÍMI ORGÁNY¹⁰⁹
VZKAZY V. M. MOLOTOVOVI

1

Soudruhu Molotove! Jak ta záležitost vypadá?

Články 4 a 5 jsou podle mého názoru *škodlivé*.

Vraťte mi to prosím se stručným vyjádřením.

14. 11.

Lenin

Napsáno 14. listopadu 1921

2

19. 11. 1921

Soudruhu Molotove!

Přenáším tuto záležitost do politického byra.

Řešit takové záležitosti v organizačním byru je zásadně nesprávné: je to ryze politická, veskrze politická záležitost.

Musí se řešit jinak.

Uložte prosím sekretářce, aby opsala na jeden list *starou* i *novou* verzi.

(1) Článek 4 by se měl podle mého názoru vypustit.

(2) Zvýšit odpovědnost komunistů v *soudních* orgánech.

(3) »Vyjádření« stranického výboru připustit *jedině* s předběžným vyjádřením ústředí *a po prověření ústřední kontrolní komisi.*

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

K N Á V R H U D E K R E T U
O T R E S T N Í M P O S T I H U
Z A N E P R A V D I V Á U D Á N Í¹¹⁰

Navrhuji doplnit o možnost zvýšení trestu

α) nejméně o tolik a tolik let

β) za vědomě nepravdivé *písemné* udání nebo výpověď
(či za určitých okolností odmítnutí výpovědi) podle
vzoru Meineid* v Německu, ale bez Eid.

Lenin

*Napsáno mezi 14. a 24.
listopadem 1921*

Podle rukopisu

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

* Meineid — křivá přísaha, Eid — přísaha. *Red.*

PŘIPOMÍNKY
K NÁVRHU DEKRETU
O ZAVEDENÍ
POPLATKU ZA NOVINY

Buď se musí doplnit řadou článků o kontrole (*přísné*),
komu se poskytují noviny zdarma,
nebo k tomu vydat zvláštní instrukci (jeden článek
o tom).¹¹¹

15. 11.

Lenin

*Napsáno 15. listopadu 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

PŘEDMLUVA K BROŽUŘE
K OTÁZCE NOVÉ
EKONOMICKÉ POLITIKY
(DVA STARÉ ČLÁNKY A JEDEN
JEŠTĚ STARŠÍ DOSLOV)¹¹²

Na jaře roku 1919 jsem jednou referoval petrohradským dělníkům^[69]. A jak se to stává, referát byl zapsán. Zápis byl, jak se to stává, dost špatný, nebo možná ani ne tak moc špatný, spíše jsem, jak se to stává, špatně mluvil. Špatně zapsaný nebo špatně proslovený referát byl, jak se to stává, vydán.

Protože jsem velmi dobře znal a velmi dobře si uvědomoval všechno to »špatné« a všechna ta »jak se to stává«, poslal jsem hned tehdy petrohradským soudruhům následující doslov k svému referátu (který vyšel, pokud mě paměť neklame, pod názvem Úspěchy a potíže sovětské moci*):

» DOSLOV

Protože jsem na opravování zápisu mého projevu vynaložil hodně námahy, jsem nucen obrátit se s naléhavou prosbou ke všem soudruhům, kteří chtějí zapisovat mé projevy pro tisk.

Prosím je, aby nikdy nespolehali ani na stenografický, ani na žádný jiný zápis mých projevů, aby se nikdy nesnažili takový zápis získat a aby nikdy neotiskovali zápisy mých projevů.

Je-li to třeba, ať se tisknou místo zápisů mých projevů

* Viz Sebrané spisy 38, Praha 1988, s. 63—97. *Red.*

zprávy o nich. Často jsem se v novinách setkal s uspokojivými zprávami o svých projevech. Ale ani jednou jsem se nesetkal s aspoň poněkud uspokojivým zápisem svého projevu. Nemíním zkoumat, čím to je, zda tím, že mluvím příliš rychle, nebo že nemám správný slovosled, nebo něčím jiným, ale je to fakt. Nesetkal jsem se ještě ani s jediným uspokojivým zápisem svého projevu, ať už stenografickým či nějakým jiným.

Raději dobrá zpráva o projevu než špatný zápis projevu. Proto tedy prosím: nikdy neotiskujte žádné zápisy mých projevů. 17. 4. 1919 *N. Lenin.*«

Doslov jsem poslal do Petrohradu s dodatkem: »Snažně prosím petrohradské soudruhy, aby otiskli následující řádky jako *předmluvu* nebo jako *doslov* k mému projevu, stačí třeba jen drobným typem písma. 17. 4. *Lenin.*«

Čtenář vidí, s jakým taktem, skoro servilním tónem jsem petrohradské soudruhy prosil, aby otiskli těchto pár řádků »třeba jen drobným typem písma«. Ale jak už to bývá, petrohradští soudruzi — v čele se soudruhem Zinovjevem mě — abych se vyjádřil co nejmírněji — »doběhli«. Petrohradští soudruzi totiž, jak se to stává, velmi rádi demonstrují svou samostatnost a nezávislost za každou cenu včetně toho, že nesplní autorovu prosbu, která je závazná pro všechny ostatní lidi, soudruhy a občany, ve všech zemích a ve všech republikách, a to i sovětských (s výjimkou nezávislého Petrohradu). Když jsem zjistil, že petrohradští soudruzi mou prosbu nesplnili, a trpce si postěžoval soudruhu Zinovjevovi, ten mi na to, jak se to stává, odpověděl: »Už se stalo, teď už se s tím nedá nic dělat, a jak jsme také mohli otisknout doslov, kterým celou svou brožuru *znevažujete?*« Čili k . . . »nezávislosti« se přidalo chytračení, a udělali ze mne úplného hlupáka.

Nedávno se historie se špatně pronesenými nebo (a možná »i«) špatně zapsanými projevy opakovala znovu: byly to mé projevy na II. celoruském sjezdu výborů pro

politickou osvětu a na konferenci KSR(b) Moskevské gubernie*. Poučen trpkou zkušeností, rozhodl jsem se postupovat tentokrát už méně »servilně«. Vyhledal jsem ve svém archívu svou starou předmluvu ze 17. 4. 1919 a vydávám ji jako předmluvu ke svým dvěma článkům. Oba zmíněné projevy už z důvodů, které jsem uvedl výše, nepřetiskuji.

Ať zvítězí pravda — lépe pozdě než nikdy! A ona zvítězí hned v několikerém smyslu: jak v tom smyslu, že petrohradští soudruzi budou přece jen aspoň trochu potrestáni za svou přílišnou »nezávislost« a za své chytračení, tak v tom smyslu, že se čtenářská veřejnost bude moci zcela přesně, názorně a viditelně přesvědčit, jak mizerné jsou zápisy mých projevů, ale i v tom smyslu, že všichni, kdo se zajímají o mé názory na jeden z hlavních úkolů současné doby ve sféře naší »nové ekonomické politiky«, dostanou do rukou naprosto přesný text toho, co jsem skutečně chtěl říct a skutečně řekl.

16. 11. 1921

N. Lenin

*Poprvé otištěno v letech 1930—1931
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. XXVII, 2. a 3. vydání*

*Podle kartáčového
obtahu opraveného
V. I. Leninem*

* Viz tento svazek, s. 184—205, 223—242. *Red.*

Z D A Ř I L Á K N Í Ž K A

Je to knížka skoro až do nepřičetnosti rozzuřeného bělogvardějce Arkadije Averčenko Tucet nožů do zad revoluce, Paříž 1921^[1]. Zajímavé je sledovat, jak strhující ne-návist inspirovala silná i neobyčejně slabá místa této vskutku zcela nevšední knížky. Když autor vypráví o tématu, které sám nezná, je to umělecky chabé. Například vyprávění o soukromém životě Lenina a Trockého. Je v tom hodně zloby, ale s pravdou to nemá nic společného, milý občane Averčenko! Ujišťuji vás, že Lenin i Trockij mají spoustu všelijakých nedostatků v lecčems, a tedy i v soukromém životě. Ale kdo by je chtěl vylíčit umělec-ky zdařile, musel by je znát. A to vy neznáte.

Zato většinu knížky věnuje Averčenko tématům, která zná velmi dobře, která zažil, promyslel a procítil. S překvapujícím mistrovstvím líčí dojmy a nálady příslušníka starého statkářského a továrnického, bohatého, přejedeného a přejídajícího se Ruska. Tak, právě tak se musí revoluce jevit příslušníkům vládnoucích tříd. Právě ta ne-návist dštící oheň dodává Averčenkovu vyprávění někdy, dokonce většinou až překvapivou svěžest. Jsou tam přímo znamenitá dílka, jako například Tráva zdupaná holínkami^[4], o psychologii dětí, které prožily a prožívají občanskou válku.

K opravdovému patosu však autor dospívá jedině tehdy, když mluví o jídle. Jak jedli ve starém Rusku boháči, jak hodovali v Petrohradu — či vlastně ne v Petrohradu, nýbrž v Petěrburku — za 14 a půl rublu i za 50 rublů atd. Autor to popisuje s přímo požitkářskou rozkoší, pro-

tože tohle zná, tohle sám zažil a procítil, a proto se v tomhle nemůže dopustit chyby. Tady projevuje mimořádnou znalost věci i upřímnost.

V posledním příběhu Střípky napadrť rozbitého^[3] líčí autor bývalého senátora na Krymu, v Sevastopolu, — »byl bohatý, štědrý, měl styky«, ale »ted' skládá a třídí náboje jako nádeník v dělostřeleckém skladu« — a bývalého ředitele »velkého kovodělného závodu, kdysi nejvýznamnějšího z celé Vyborské Strany. Ted' je příručím ve vetešnictví a v poslední době dokonce získal určitou zběhlost v oceňování obnošených dámských županů a plyšových dětských medvídků, které lidé přinášejí do komise«.

Oba starci vzpomínají na staré časy, na petěrbuské západy slunce, na ulice, divadla a samozřejmě na jídlo — U medvěda, ve Vídni i v Malém Jaroslavci atd. A vzpomínky jsou přerušovány výkřiky: »Co jsme jim udělali? Komu jsme překáželi? . . . Co jim na tom všem vadilo? . . . Proč takhle s Ruskem zatočili?« . . .

Arkadij Averčenko není schopen pochopit proč. Dělníci a rolníci to však zřejmě chápou okamžitě a bez vysvětlování.

Některé příběhy by si podle mého zasloužily, aby byly znovu vydány. Talenty je třeba povzbuzovat.

Pravda, č. 263
22. listopadu 1921
Podepsán N. Lenin

Podle textu Pravdy

E K O N O M I C K É K O M I S I
P Ř I R A D Ě
L I D O V Ý C H K O M I S A Ř Ů

23. 11. 1921

L. B. Kameněvovi
Kopie soudruhu Chinčukovi

Rada lidových komisařů včera postoupila vaší komisi smlouvu se Štejnbergem.¹¹³ Dnes Gorskij v listu Izvěstija^[18] vypočítává, že Štejnberg vydělá na 100 000 kilogramech sacharínu 194 *miliard* sovětských rublů (přítom ho přijde jeden kilogram na 600 000 rublů, tj. všech 100 000 kilogramů na 60 000 miliónů = 60 *miliard*; $194 : 60 = 323$ % zisku).

Je-li výpočet Gorského správný, je to zisk přímo hořentní. A považuje-li se za mimořádný už takový zisk, který převyšuje 250 %, pak snad má RSFSR nárok dostat z něho svůj podíl?

Nebylo by možné

(1) dojednat, abychom dostávali zvláštní podíly z mimořádných zisků už při jejich výši nad 100 % nebo 200 %?

(2) postarat se především o to, aby si naši lidé (hlavně v Ústředním svazu spotřebních družstev) *osvojili* obchodní metody a organizaci?

(3) zejména si zajistit možnost vypovědět smlouvu před termínem, poučíme-li se my hlupáci u chytrých lidí?

Podle mého je však *nezbytné* i přes všechno naše

smlouvání a ověřování smlouvu uzavřít, protože hlupáci
musí za učení platit, a platit pořádně.

Prosím o vaše vyjádření.

Předseda RPO *Lenin*

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI
S NÁVRHY
POLITICKÉMU BYRU
ÚV KSR(b)

K hlasování (dát kolovat)

26. 11. 1921

Soudruhu Molotove! Nepokusil byste se telefonicky zajistit, aby politické byro rozhodlo o dvou záležitostech?

1. Jmenovat Sokolnikova členem kolegia lidového komisariátu financí a členem finanční komise *s podmínkou*, že zůstane *předsedou turkestánského byra* a bude povinen podle potřeby do Turkestánu *zajíždět*, dokud se tam všechno neurovná. (Nezískáte-li pro to většinu, budu to muset předložit k projednání celému politickému byru.)

2. Dnes jsme ve spěchu zamítli můj návrh¹¹⁴ a já jsem s tím souhlasil. Ale teď vidím, že jsem se unáhlil, a proto s tím přicházím znovu:

Uložit 1. Pjatakovovi, 2. Ruchimovičovi a 3. Bogdanovovi (nebo jeho zástupci Smilgovi), aby do dvou týdnů předložili politickému byru projekt (či statut nebo teze) stran vzájemných vztahů mezi guberniálními hospodářskými radami a velkými podniky v příslušných guberniích, přímo podřízenými moskevskému ústředí.

[Tohle sami nevypracujeme. Je to záležitost *týkající se všech*. Bude třeba se dotázat *všech* lidových komisariátů. Připravit se to musí co nejdřív. Začít hospodářskou radou Doněcké gubernie.]

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

D O P I S A. D. C J U R U P O V I
S N Á V R H E M U S N E S E N Í C Ú V V
A S D Ě L E N Í Č L E N Ů M
P O L I T I C K Ě H O B Y R A
Ú V K S R (b)

28. 11.

Soudruhu Cjurupo! Mám takovýto záměr:

Kromě funkce místopředsedy Rady práce a obrany Rykova (s právem rozhodujícího hlasu v radě lidových komisařů) zřídit funkci druhého místopředsedy Rady práce a obrany se stejnými právy. Jmenovat tímto druhým místopředsedou Cjurupu a uvolnit ho z lidového komisariátu zásobování.

Práva těchto místopředsedů: rozhodující hlas v radě lidových komisařů a v *Radě práce a obrany*; řízení schůzí za předsedovy nepřítomnosti. *Všechna* práva předsedy RLK, pokud jde o účast ve všech kolegiích a institucích a (jako součást těchto práv) právo udílet lidovým komisařům a členům jejich kolegií atd. (s vědomím lidových komisařů příslušných resortů) pokyny pro praktickou agendu *týkající se koordinace a řízení práce hospodářských komisariátů* a požadovat jejich bezodkladné splnění.

Oficiální usnesení *Celoruského ústředního výkonného výboru*¹⁵ si představuji takto:

Úkol — prakticky sjednotit, zintenzívnit a lépe zorganizovat *ekonomickou činnost* jakožto **CELEK**, zejména *za součinnosti a prostřednictvím Státní banky (obchod) a Státní plánovací komise*.

Osobně se seznámit s povahovými rysy a prací všech lidových komisařů na úseku ekonomiky, *všech členů* jejich kolegií a řady (10—100) nejvýznamnějších místních i oblastních pracovníků na tomto úseku.

Osobně docházet na *důležité* schůze kolegií příslušných lidových komisariátů, Státní plánovací komise, Státní banky, Ústředního svazu spotřebních družstev *apod.* a podle uvážení místopředsedy RPO *osobně* kontrolovat *nejdůležitější* nebo v určité době zvláště exponované funkce.

Jak dlouho budou tyto funkce zavedeny, »to se uvidí«: možná na 3—4 roky, možná na 30 let.

Jeden z cílů: vyškolit typ vysoce kvalifikovaných inspektorů a instruktorů, kteří by kontrolovali a *organizovali* veškerou hospodářskou činnost ve všech ústředních i místních hospodářských institucích.

Místopředsedové vedou svou agendu *prostřednictvím aparátu* příslušných lidových komisariátů a jako *svůj vlastní* orgán mají k ruce jen *úřadovnu RPO* (4—5 vedoucích úřadovny RPO s 1—2 zástupci, s 1—2 tajemníky každého zástupce).

Vedoucí úřadovny RPO, jeho zástupci a tajemníci tvoří jednotný a *jediný* aparát celé *RPO* i obou místopředsedů *RPO*.

Odpovězte mi nejpozději do **STŘEDY**. *Tohle mi vraťte.*

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Členům politického byra: A. D. Cjurupa vyslovil s tímto *předběžným* plánem souhlas a prosím, aby si to pročtli všichni členové politického byra. Chci to předložit politickému byru zítra, 1. 12.

30. 11. *Lenin*

Napsáno 28. a 30. listopadu 1921
Poprvé otištěno v neúplném znění
roku 1933 v publikaci
Leninskij sbornik XXIII

V plném znění
otištěno poprvé,
podle rukopisu

V Z K A Z J. V. S T A L I N O V I
S N Á V R H E M U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O V Y T V O Ř E N Í F E D E R A C E
Z A K A V K A Z S K Ý C H
R E P U B L I K ¹¹⁶

28. 11.

Soudruhu Staline! V zásadě s Vámi souhlasím. Ale mám za to, že by se ta věc měla formulovat trochu jinak.

1. Uznat, že vytvoření federace zakavkazských republik je v zásadě absolutně správný požadavek a rozhodně se mu bude muset vyhovět, ale že ve smyslu jeho okamžitého praktického uskutečnění je předčasné, tj. že bude zapotřebí určité doby k tomu, aby mohl být prodiskutován, propagandisticky připraven a prosazen zdola prostřednictvím sovětů.

2. Navrhnout ústředním výborům Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu (prostřednictvím kavkazského byra), aby otázku federace předložily k co nejširší diskusi členům strany i *dělnickým a rolnickým masám* a aby s veškerou energií rozvinuly propagandu za federaci a *prosadily* její vytvoření na sjezdech sovětů každé republiky; v případě velké opozice podat přesné a včasné hlášení politickému byru ÚV KSR.

Lenin

*Napsáno 28. listopadu 1921
Poprvé otištěno v neúplném znění
roku 1923 v knize XII sjezd Rossijskoj
Kommunističeskoj partii (bolševikov).
17—25 aprelja 1923 g. Bjulleteni,
Moskva, vyd. CÚVV*

*V plném znění
otištěno poprvé,
podle rukopisu*

PROJEV NA I. SJEZDU
PRACOVNÍKŮ
V ZEMĚDĚLSTVÍ
MOSKEVSKÉ GUBERNIE
29. LISTOPADU 1921¹⁷

Soudružky a soudruzi, dovolte mi nejprve, abych váš sjezd pozdravil jménem rady lidových komisařů. Je mi velmi líto, že nemohu na vašem sjezdu přednést zevrubný referát, jak by se patřilo, a být zde přítomen, abych si vyslechl referáty, zejména pak projevy zástupců z jednotlivých krajů, kde přímo organizují hospodářskou činnost, mají bezprostřední zájem na rozvoji zemědělství a mohou nám poskytnout důležité praktické rady. Proto se kromě všeobecného pozdravu musím omezit jen na stručné zdůraznění mimořádného významu vašeho sjezdu.

Všichni víte, soudružky a soudruzi, že hlavní otázkou, jež se dnes vlivem všech okolností octla v popředí vnitřní i zahraniční politiky naší republiky, je otázka hospodářského rozvoje a zejména zemědělství. Všechno nasvědčuje tomu, že po krutých letech imperialistické války a po vítězné občanské válce dochází teď mezi rolnictvem k neobyčejně hlubokému přelomu. Vědomí, že postaru se už hospodařit nedá, proniklo hluboko do rolnických mas. A naším hlavním úkolem teď je, aby to, k čemu zatím dospěl jen nevelký počet rolníků, aby poznatky, které se zatím v důsledku nízké úrovně agronomie rozšířily mezi rolnictvem jen nedostatečně, aby si to všechno skutečně osvojily desetimilióny. Celá řada příznaků nasvědčuje tomu, že snahu o přestavbu hospodářství, o zvýšení technické vyspělosti našeho zemědělství pociťuje dnes rolnictvo tak pronikavě, v tak široké míře a tak palčivě jako

nikdy předtím, a proto je naším hlavním úkolem dosáhnout toho, aby se takové sjezdy jako váš scházely častěji a aby se jejich výsledky projevovaly v praxi už v nejbližší budoucnosti.

Největší pohromou, která nás v letošním roce postihla, je hlad v celé řadě gubernií, následky sucha, které na nás podle všeho mohou dolehnout když ne v příštím roce, tak v nejbližších letech. Proto je hlavním úkolem nejen zemědělství, ale celého národního hospodářství dosáhnout stůj co stůj skutečně podstatného a prakticky ihned uskutečnitelného zlepšení a zvelebení zemědělství. A toho lze dosáhnout jedině tehdy, pronikne-li vědomí této nezbytnosti přímo k těm, kdo na půdě hospodaří, mezi nejširší masy rolníků. Jedině tehdy, rozšíří-li se do všech gubernií bez výjimky všechna ta dalekosáhlá zlepšení, jež jsme začali uskutečňovat, dokážeme zdolat a překonat hlad a pozvednout rolnické hospodářství. Práce nepatrné hrstky agronomů — nepatrné ve srovnání s celou masou rolníků — nemůže být produktivní, dokud se nepřiblíží praktickým úkolům v zemědělství. Takové sjezdy jako váš by se měly konat ve všech guberniích a zapůsobit na rolnické masy. To je dnes náš hlavní a řekl bych politicky nejnaléhavější úkol, neboť poté, co se zlepšilo naše mezinárodní postavení, vyústíjí všechny politické otázky v jednu jedinou — stůj co stůj zvýšit produktivitu zemědělství. Zvýšení jeho produktivity musí nutně vést i k rozvoji průmyslu a k lepšímu zásobování zemědělců jak nezbytným spotřebním zbožím, tak i výrobními nástroji a stroji, bez nichž se dělnické ani rolnické masy nemohou obejít.

Soudružky a soudruzi, vyslechli jste tu referát soudruha Osinského o naší celkové ekonomické politice a také, jak jsem se dověděl, referát soudruha Mesjaceva o pozemkové úpravě. Opakuji, že právě ty praktické návrhy, které dostaneme od lidí pracujících v zemědělství, od zástupců rolnictva, jsou pro nás ze všeho nejcennější. Zku-

šenosti, které jste s sebou přinesli a které budou zpřístupněny nejširším masám, jsou pro nás mimořádně důležité a cenné. Moskevská gubernie přece jen zaujímá dosti výjimečné postavení, protože zdejší rolníci si mohou snáze vyměňovat zkušenosti s představiteli ústřední moci a s agronomy, takže to, co tento sjezd vypracuje, co přinese, bude svým významem daleko přesahovat hranice Moskevské gubernie. Nejvíc by nás mohlo ohrozit, kdybychom nezískali dostatečnou agronomickou pomoc, a proto je nezbytné, aby moskevští zemědělci, moskevští rolníci považovali své zkušenosti i to, čeho dosáhnou při zvelebování zemědělství, za první kroky na této cestě a seznámili s nimi všechny ostatní rolníky. Právě na tohle bych chtěl soustředit vaši pozornost: aby vám zkušenosti a závěry, ke kterým tu dospějete, nejen pomohly učinit další kroky ve vašem hospodářství, ale abyste si tyto své zkušenosti a rady vyměnili také s rolníky i z těch nejodlehlejších gubernií.

Všechny otázky, jež tu byly nadhozeny, otázky pozemků vyčleněných z občiny a vůbec všechny otázky spojené s pozemkovou úpravou, mají mnohem širší dosah, a proto je zejména pro nás, pracovníky v ústředních orgánech, velmi důležité znát váš vlastní názor na tuto záležitost. Chceme k těmto otázkám přistupovat z hlediska praktických zkušeností. Jde nám hlavně a především o to, abychom v našem rolnictvu probudili vědomí, že je nezbytně nutné zvelebit zemědělství, a abyste vy sami všestranně projednali praktické kroky, které jsme k tomu podnikli. Všechno, co nám tu povíte, vezmeme v úvahu a při realizaci praktických opatření budeme přihlížet k vašim vlastním zkušenostem. Přitom znovu opakuji, že by se s těmito vašimi zkušenostmi měli seznámit rolníci i v těch nejodlehlejších guberniích. Právě tohle pokládáme za mimořádně důležité ve vaší práci.

Nakonec vám ještě jednou tlumočím pozdrav od rady

lidových komisařů a přeji vám co nejvíce úspěchů ve vaší práci. (P o t l e s k.)

*Stručná novinová zpráva
otištěna 30. listopadu 1921
v Pravdě, č. 270*

*V plném znění
otištěno poprvé,
podle stenografického
zápisu porovnaného
s textem listu*

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH
K NÁVRHŮM NA VYTVOŘENÍ
KOMISE PRO STANOVENÍ
MZDOVÝCH FONDŮ¹¹⁸

Předkládám tento pozměňovací návrh:

V čl. II (1) upravit začátek takto: »*Komisi pro stanovení mzdových tarifů*, vytvořenou na základě usnesení RLK z 10. 11. (Kameněv, Šmidt, Preobraženskij), zachovat a pověřit ji kontrolou komise pro mzdové fondy . . . (a dál shodně s textem) . . . Bez povolení *komise pro stanovení mzdových tarifů* je zvyšování mzdových tarifů nepřípustné.«

29. 11.

Lenin

*Napsáno 29. listopadu 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

KONCEPT NÁVRHU USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O CELORUSKÉ
MIMOŘÁDNÉ KOMISI¹⁹

1. zúžit pravomoc
2. omezit právo zatýkat
3. lhůta < 1 měsíc
4. posílit soudy nebo jen soudní cestou
5. název
6. prostřednictvím *Celoruského ústředního výkonného výboru* prosadit > podstatná zmírnění.

*Napsáno 1. prosince 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)
O TAKTICE
JEDNOTNÉ FRONTY¹²⁰

- a) Na základě řady návrhů komunistických stran Komunistické internacionály na společný postup s dělníky z II. internacionály schválit linii doporučenou Zinovejem, Radkem a Bucharinem. Uložit jim, aby tuto linii do dvou dnů přesně zformulovali, vtělili do návrhu rezoluce a tento návrh aby pak rozeslali členům politického byra.
- b) Uložit soudruhu Bucharinovi, aby napsal a dal politickému byru k nahlédnutí článek o zkušenostech KSR z bojů mezi bolševiky a menševiky a z jejich společných bloků.

Napsáno 1. prosince 1921

*Otištěno poprvé
podle rukopisu*

POZNÁMKY K DĚJINÁM KSR

SDĚLENÍ N. I. BUCHARINOVÍ

Soudruhu Bucharine!

V souvislosti s tématem, které Vám dnes ÚV uložil zpracovat, Vám posílám své poznámky. Přemýšlel jsem o tomto tématu a načrtl tuto osnovu:

- (α) výčet sporných *otázek*, rozdílných názorů a neshod,
- (β) střídání období neshod a období jednoty,
- (γ) střídání období, kdy měli většinu menševici a kdy bolševici (nedalo by se to znázornit diagramem?).

Sdělte několika slovy svůj názor!

1. 12.

Lenin

Nehodilo by se Vám to jako *osnova* pro Váš článek? Nebo něco podobného?

VÝČET (CHRONOLOGICKÝ) SPORNÝCH OTÁZEK

1903 X.* Otázka organizace: 1. článek stanov^[87].

1904 »Zemstevní kampaň«.

1905 V. Postoj k revoluci, k stávkovému boji, k ozbrojenému povstání.

1905 VIII. Bojkot Státní dumy, nebo účast v ní?

1905 X.

1905 XII. Povstání.

1906 I.—III. Bojkot Státní dumy, nebo účast v ní?

* Římské číslice letopočtu označují měsíce příslušného roku. *Čes. red.*

1906 IV.—V. Postoj k Státní dumě prvního volebního období.

1906 VII. Postoj k ozbrojenému povstání.

1906 IX. Postoj k partyzánskému boji.

1907 I.—II. Volby do II. dумы: blok s levicí, nebo s kadety?

1907 IV. II. státní дума.

1909—10 Likvidátorství.

1911 Plenární zasedání ÚV.

Jednota, nebo neshody?

1912 Neshody. (Likvidátorství.)

1913 »Stávkové hazardérství« atd.

1913 Postoj ke III. státní dumě*.

1914 Postoj k imperialistické válce.

1917 II.—III. Postoj k únorové revoluci.

1917 V. Koaliční vláda.

1917 VII. I. sjezd sovětů**.

1917 IX. Kornilovovština a demokratická porada.

1917 X.

Sovětská moc

teror

brestlitevský mír

spiknutí a občanská válka.

1918 Občanská válka. Postoj menševiků.

1919 " " " "

1920

1921

Boj mezi bolševiky a menševiky

(Změny v početních proporcích)

1903 Sjezd $\frac{20}{24}$ 44 hlasy (jedna strana).

* Lenin měl zřejmě na mysli IV. státní dumu. *Red.*

** První celoruský sjezd sovětů dělnických a vojenských zástupců probíhal ve dnech 3.—24. června (16. června—7. července) 1917. *Red.*

- 1905 Dva sjezdy. *Cca* (cirka = přibližně) (dvě strany).
 1906 Stockholmský sjezd. Přesně (počet hlasů) *jedna*
 strana.
 1907 Londýnský sjezd. Přesně (počet hlasů) *jedna*
 strana.

(Frakce ve státních dumách.)

1911—1912 *Dělnické sbírky* (ze sborníku o likvidá-
 torství)¹²¹ (jedna a dvě strany).

1917 VI. První celoruský sjezd sovětů.

1917 XI. { $1\frac{1}{2}$ (?) miliónu. *Volby do Ústavodár-*
 { 9 miliónů. *ného shromáždění.*

$1\frac{1}{2}$ miliónu
 9 miliónů

Napsáno 1. prosince 1921
Poprvé otištěno roku 1924
v časopisu Bolševik, č. 7—8

Podle rukopisu

D O P I S Č L E N Ů M
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)

2. 12.

Členům politického byra

Když jsem si teď přečetl platformu Jsme kolektivisté (vperjodovci, bogdanovovci, proletkultovci atd.)¹²² jako celek, dospívám definitivně k závěru, že bude pro nás rozhodně užitečné a nezbytné vydat ji ve 2000—3000 výtisků jako samostatnou brožuru s *co nejdůkladnější* kritikou a navíc s článkem o politických vystoupeních Bogdanova v roce 1917 atd.

Navrhuji zadat tuto brožuru *několika autorům* a její redakci svěřit Bucharinovi, tj. uložit mu, aby ji u různých autorů objednal, do čtrnácti dnů si od nich vyžádal rukopisy a už *vysázené je předložil politickému byru*. (Je to nutné i *pro zahraničí*.)

- 1) Oběžníky ÚV o proletkultech.
- 2) Jsme kolektivisté.
- 3) Bucharinův článek^[7] v *Pravdě*.
- 4) **Ještě řadu článků** s rozbořem platformy.

Lenin

*Napsáno 2. prosince 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

N Á V R H U S N E S E N Í
R A D Y P R Á C E A O B R A N Y
O K O M I S I P R O V Y U Ž Í V Á N Í
M A T E R I Á L O V Ý C H Z D R O J Ů ¹²³

a) Vztít za základ návrh Státní plánovací komise a uložit jí, aby do týdne předložila přepracovaný návrh s upravenými články 2 a 3 a také výsledky práce, jež komisi ukládal článek 5.

Napsáno 2. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

DOPIS O VYUŽÍVÁNÍ
»ŽIVÉHO KONTAKTU«¹²⁴

Soudruhu Jenukidzemu, Karpinskému,
Dzeržinskému, Zaluckému, Michajlovovi
a Molotovovi

Milý soudruhu!

Z denní praxe kanceláře rady lidových komisařů pro příjem stížností a žádostí vysvítá, že se ve zvlášť závažných a naléhavých případech osvědčuje využívat »živého kontaktu«, tj. možnosti obracet se *osobně* na jednotlivé stranické funkcionáře zaujímající vlivná postavení v místních orgánech. Vede to k omezení byrokratických průtahů, jimž se při běžném úředním postupu nelze vyhnout, a vůbec se tím zvyšuje žádoucí působení na lidi.

Jako příklad mohu uvést teroristickou činnost kulackého »hnízda« v (novém) jelanském újezdu Saratovské gubernie, jehož příslušníci se vetřeli do sovětských orgánů i do strany. Během *deseti dnů* se podařilo získat od zmocněnce Celoruské mimořádné komise v Povolží, dotázaného takovýmto »soudružským« způsobem, telegrafickou odpověď, že byla učiněna »veškerá opatření ke zjištění viníků«. A takových výsledků jsme dosáhli i v jiných případech.

Tuto metodu však budeme moci široce uplatnit jedině tehdy, když se náležitě seznámíme se skutečným složením odpovědných pracovníků v jednotlivých místech. Proto Vás prosím, abyste ihned sestavil a zaslal na adresu *příjemací kanceláře RLK*, *Vozdviženka 4*, příslušné seznamy jednotlivých soudruhů z výkonných výborů, guberniálních mimořádných komisí atd. — po jednom až dvou za každou gubernii, kteří mají dostatečně dlouhou praxi

a kteří by byli podle Vašeho názoru obzvlášť vhodní pro takovouto »nátlakovou« činnost.

Předseda RLK *V. Uljanov (Lenin)*

P. S. Musíme mít co největší záruku, že tito soudruzi budou svědomití, a proto uveďte co možná nejpodrobněji přehled o jejich dosavadní činnosti ve stranických i státních orgánech; za jejich absolutní poctivost se musí osobně zaručit *několik* starých členů strany.

3. 12. 1921

V. Uljanov (Lenin)

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

*Podle strojopisu
podepsaného Leninem*

D O P I S

L I D O V Ě M U K O M I S A R I Á T U
Z A H R A N I Č N Í H O O B C H O D U,
L I D O V Ě M U K O M I S A R I Á T U
F I N A N C Í , N E J V Y Š Š Í
N Á R O D O H O S P O D Á Ř S K É R A D Ě
A L I D O V Ě M U K O M I S A R I Á T U
Š K O L S T V Í A O S V Ě T Y

5. prosince 1921

Lidový komisariát zahraničního obchodu
— soudruhu Ležavovi

Lidový komisariát financí — soudruhu Alskému
Nejvyšší národohospodářská rada — soudruhu
Bogdanovovi

Lidový komisariát školství a osvěty — soudruhu
Litkensovi a Vojevodinovi

Do Moskvy přijel zmocněnec italské filmové společnosti Cito-Cinema, komunista soudruh Caroti, s nímž naše zastupitelství v Itálii předběžně jednalo o koncesi na natáčení a nákup filmů v Rusku a na jejich promítání v Itálii.

Při jednání se soudruhem Carotim může být jako podklad využít jeho návrh smlouvy, který ponechává dostatečný prostor pro případné změny.

Podle zmocněnce lidového komisariátu zahraničního obchodu v Itálii je společnost Cito-Cinema solidní italský filmový podnik, financovaný Italskou diskontní bankou, o kterém by měla mít informace finanční a účetní správa lidového komisariátu zahraničního obchodu.

Považuji tuto záležitost za mimořádně důležitou a *na-
léhavou*.

Nařizuji okamžitě svolat poradou, která by návrh sou-
druha Carotiho projednala, celou záležitost vyjasnila
a vypracovala příslušné usnesení Rady práce a obrany.

Poradu svolá a zprávu Radě práce a obrany podá ve
středu 7. prosince soudruh Vojevodin.

Předseda rady lidových komisařů
V. Uljanov (Lenin)

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

*Podle strojopisu
podepsaného Leninem*

K N Á V R H U U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b) ¹²⁵

Lidovému komisariátu zásobování se ukládá, aby ponechal ve správě mlýnů hlavní skupinu odborníků (podle pokynů Nejvyšší národohospodářské rady) a pod kontrolou Nejvyšší národohospodářské rady splnil plán oprav velkých mlýnů.

*Napsáno 5. prosince 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY K TEZÍM O JEDNOTNÉ FRONT�

Soudruhu Zinovjeve!

Přečetl jsem si návrh tezí a nemám námítky.

Odstavec o dějinách bolševismu je třeba doplnit a částečně pozměnit. Není pravda, že k roztržce došlo teprve v roce 1910. Je třeba říct, že formální neshody s menševiky na jaře 1905 a v lednu 1912 střídala období částečné i úplné jednoty v letech 1906 a 1907 a pak v roce 1910, a to nejen v důsledku peripetií boje, nýbrž i pod tlakem řadových členů, kteří se dožadovali vyzkoušení a prověření všeho na vlastních zkušenostech.

Myslím, že je nutné se o tom přesněji a konkrétněji zmínit aspoň na jedné stránce.¹²⁶

6. 12.

Lenin

*Napsáno 6. prosince 1921
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle strojopisné kopie

K TEZÍM KOMUNISTICKÉ STRANY FRANCIE* O AGRÁRNÍ OTÁZCE

K *tezím o agrární otázce*^[167], otištěným s podpisem ústřední výbor (Le comité directeur) Komunistické strany Francie, v listu La Voix Paysanne, č. 95 z 19. 11. 1921, mohu říci toto:

Myslím, že hlavní myšlenky těchto tezí jsou naprosto správné, odpovídají usnesením kongresů Kominterny a jsou velmi zdařile formulovány: 1. revoluce je nezbytná, máme-li se vyhnout novým imperialistickým válkám; 2. pacifistická a wilsonovská ideologie zkrachovala; 3. v agrární sféře je bezpodmínečně nutné vytvořit »program opatření pro přechod« (»un programme transitoire«) ke komunismu, který by počítal s *dobrovolným* přechodem rolníků k zespolečenštění zemědělské výroby a zároveň vedl k *okamžitému* zlepšení situace převážně většiny vesnického obyvatelstva, námezdních dělníků a drobných rolníků; 4. okamžitě *konfiskovat*, tj. vyvlastnit bez náhrady (sans indemnité), jak pozemky neobdělávané (les terres arables en friche), tak pozemky obdělávané kolony**, pachtýři nebo námezdními dělníky (les terres mises en valeur par les colons, fermiers ou salariés); 5. zajistit převedení těchto pozemků do užívání všech zemědělských dělníků, kteří je nyní obdělávají, s podmínkou, že podle schválení nového agrárního zákonodárství se bu-

* Takto se nazývala Francouzská komunistická strana v letech 1920—1943. *Čes. red.*

** Koloni (colons) — osídlenci, kolonisté ve Francii, kteří si zpachtovali půdu za podmínky, že budou majiteli půdy odvádět část příjmů nebo úrody. *Čes. red.*

dou tito dělníci organizovat ve »výrobních družstvech« (»coopératives de production«); 6. »drobným vlastníkům, kteří sami obdělávají svou půdu« (»les petits propriétaires exploitant eux-mêmes«), bezpodmínečně zajistit právo trvalého (a dědičného) užívání jejich pozemků; 7. zajistit »plynulost a zvyšování výroby« v zemědělství (»continuité et augmentation de la production«); 8. nutně zavést celou řadu opatření k soustavné »komunistické výchově rolnictva« (»éducation communiste de la classe paysanne«).

Protože se s těmito hlavními myšlenkami tezí zcela ztotožňuji, mohu k nim jakožto celku připojit jen několik dílčích poznámek:

1. První část tezí je věnována otázce »válka, nebo revoluce«. Mezi jiným se v ní zcela správně konstatuje, že »poslední události zasadily smrtelnou ránu pacifistické a wilsonovské ideologii« (»les événements des dernières années ont tué l'idéologie pacifiste et wilsonienne«).

Aby se s těmito iluzemi důsledně skoncovalo, mělo by se podle mého názoru mluvit nejen o válce obecně, ale speciálně o imperialistickém charakteru jak války v letech 1914—1918, tak i nyní připravované války mezi Amerikou a Japonskem za pravděpodobné účasti Anglie a Francie.

Není pochyby, že jedině revoluce proletariátu může skoncovat a také nepochybně skoncuje se všemi válkami vůbec. Ale bylo by pacifistickou iluzí domnívat se, že vítězná revoluce proletariátu v jedné zemi, například ve Francii, už může okamžitě a s naprostou jistotou zamezit všechny války.

Zkušenosti Ruska tuto iluzi názorně vyvrátily. Ukázaly, že z imperialistické války bylo možné se vymanit jediné revolucí, a dělníci a rolníci v Rusku touto svou revolucí nesmírně mnoho získali, *přestože* jim kapitalisté všech zemí vnutili *občanskou válku*. Proto se musí rozlišovat zločinné a zhoubné reakční války, a to zejména imperialis-

tické (k nimž ze strany Francie patřila i válka v letech 1914—1918, jak to zvlášť názorně potvrdil versailleský mír), a naproti tomu oprávněné a spravedlivé revoluční války, tj. války na obranu utlačovaných tříd proti kapitalistům, na obranu národů utlačovaných imperialisty malé hrstky zemí proti utlačovatelům, na obranu socialistické revoluce před cizími útoky. Čím jasněji si to budou masy francouzských dělníků a rolníků uvědomovat, tím méně pravděpodobné a tím méně vytrvalé budou nevyhnutelné pokusy francouzských, anglických a jiných kapitalistů potlačit za pomoci války revoluci dělníků a rolníků ve Francii. V dnešní Evropě, po vítězství Sovětského Ruska nad *všemi* kapitalistickými zeměmi, které podporovaly Děnikina, Kolčaka, Vrangela, Judeniče a Piťsudského, v dnešní Evropě, kdy Německo bylo tak tvrdě a nestoudně sraženo na kolena versailleským mírem, byla by občanská válka francouzských kapitalistů proti vítězné socialistické revoluci ve Francii jen velmi krátká a pro francouzské dělníky a rolníky nepoměrně snazší, než byla pro ruské. Rozhodně je však nezbytné jasně rozlišovat imperialistické války, války za rozdělení kapitalistické kořisti, války za porobení malých a slabých národů, a války revoluční, války na obranu proti kontrarevolučním kapitalistům, za vymanění se z jejich područí.

Ze všech uvedených důvodů bych proto pokládal za správnější uvést místo toho, co je v tezích řečeno k otázce »válka, nebo revoluce«, přibližně toto:

Události posledních let demaskovaly veškerou prolhanost a veškerou faleš pacifistické a wilsonovské ideologie. S touto lží je třeba definitivně skoncovat. Válka v letech 1914—1918 byla válkou imperialistickou, loupežnou, reakční, a to nejen ze strany Německa, nýbrž i ze strany Francie; to ukázal zvlášť názorně versailleský mír, ještě brutálnější a hanebnější, než byl mír brestlitevský. Nová válka, k níž se schyluje mezi Amerikou a Japonskem (nebo Anglií) a k níž — pokud se kapitalismus udrží

— nevyhnutelně dojde, rozhodně s sebou strhne i kapitalistickou Francii, protože ta je zapletena do všech imperialistických zločinů, zvěrstev a podlostí naší imperialistické epochy. Buď nová válka a řada válek na »obranu« francouzského imperialismu, nebo socialistická revoluce — jinou volbu francouzští dělníci a rolníci nemají. A nedají se zastrašit poukazováním kapitalistických kontrarevolucionářů na tíhu občanské války, kterou vnutili Sovětskému Rusku. Francouzští dělníci a rolníci dokázali vést oprávněnou, spravedlivou, revoluční válku proti svým feudálům, když tito feudálové v 18. století potlačovali Velkou francouzskou revoluci. Francouzští dělníci a rolníci dokážou vést stejně oprávněnou, spravedlivou a revoluční válku i proti francouzským kapitalistům, až se z těchto kapitalistů stanou emigranti a začnou organizovat cizí intervenci proti francouzské socialistické republice. Pro francouzské dělníky a rolníky bude úkol rozdrtit své vykořisťovatele o to snazší, že se *celá* Evropa, rozdrásaná, zmučená a zbalkanizovaná ničemným versailleským mírem, postaví přímo i nepřímo na jejich stranu.

2. V další části tezí považuji za nesprávné toto tvrzení: »Budoucí revoluce ve Francii (cette révolution que nous devons faire) . . . bude v jistém smyslu předčasná« (sera en quelque sorte une révolution avant terme), stejně jako další tvrzení:

»Koncentrace vlastnictví, proklamovaná teoretiky marxismu, neprobíhala v zemědělství podle pravidel« (La concentration de la propriété annoncée par les théoriciens du marxisme ne c'est pas produite avec régularité dan l'agriculture).

To není správné. A nejsou to názory Marxovy ani názory marxistické, nýbrž názory oněch »teoretiků« *rádoby-marxismu*, kteří v roce 1914 přivedli II. internacionálu k hanebnému bankrotu. Jsou to názory pseudomarxistů, kteří v roce 1914 přešli na stranu »své vlastní« národní buržoazie a které už dávno předtím ostře ironizoval sám

Jules Quesde^[150], když na adresu Milleranda napsal, že budoucí Millerandové se v budoucí válce za rozdělení kapitalistické kořisti postaví na stranu svých »vlastních« kapitalistů.

Marx nechápal formy procesu koncentrace v zemědělství nijak zjednodušeně a přímočaře. Důkazem toho je třetí díl Kapitálu^[77]. Důkazem je i Engelsův článek z 90. let minulého století proti tehdejšímu francouzskému agrárnímu programu.¹²⁷ Marx netvrdil, že revoluce proletariátu bude »vhodná« teprve tehdy, až bude vyvlastněn poslední rolník. Takový výklad Marxových názorů přenechme Hyndmanům, Renaudelům, Vanderveldům, Südekumům, pánům Turatimu a Serratimu.

Proto bych radil škrtnout tato nesprávná, nepotřebná a francouzské komunisty kompromitující tvrzení. Nepotřebují je přece, aby dokázali svou prakticky i teoreticky důležitou a správnou základní myšlenku, že totiž přímá aplikace (*l'application immédiate*) *uceleného* komunismu v podmínkách *rolnické malovýroby* (zdaleka ne jen ve Francii, ale ve všech zemích, kde existuje rolnická malovýroba) by byla *hrubou* chybou.

Místo těchto nesprávných tvrzení by bylo lepší podrobněji vyložit, proč nemá zbohatnutí francouzských rolníků za války trvalý charakter, proč peníze, které si tyto rolníci za války nahospodařili, ztrácejí hodnotu, proč vzrůstá tlak velkých bank na francouzské dělníky i rolníky, v čem se to projevuje a tak dále a tak podobně.

3. V tezí se dále konstatuje, že podle předválečné statistiky bylo ve Francii 5 700 000 zemědělských hospodářství (*exploitations rurales*), z toho 4 850 000 drobných hospodářství (do 10 hektarů) a 850 000 s výměrou nad 10 hektarů. V tezí se říká, že tato čísla dokazují, jak je půda ve Francii nerovnoměrně rozdělena. A dál se konstatuje: »Tato čísla však neposkytují žádnou přesnou představu (*mais ils [ces chiffres] ne fournissent aucune précision . . .*) o tom, jaký je poměr mezi výměrou pozem-

ků obdělávaných jejich vlastníky a pozemky sloužícími jako zdroj kapitalistického zisku« (. . . sur le rapport qui existe entre l'étendue des terres travaillées par leurs propriétaires et des terres source de profit capitaliste).

Za prvé jsou ve Francii (tak jako v každé jiné kapitalistické zemi) i ty pozemky, které obdělávají sami jejich vlastníci, »zdrojem kapitalistického zisku«. Proto by bylo teoreticky správnější a prakticky užitečnější mluvit v tezích Komunistické strany Francie raději o formách tohoto zisku než o tom, že koncentrace vlastnictví neprobíhá v zemědělství »podle pravidel« (»avec régularité«).

Za druhé. Je pravda, že francouzská agrární statistika je špatná, ještě horší než německá, americká, švýcarská i dánská a že neudává *přesně výměru* půdy, na níž se hospodaří kapitalisticky. Pravda je i to, na co se v tezích upozorňuje dále, že totiž námezdní dělníci pracují někdy na farmách s menší výměrou než 10 hektarů, zatímco někteří zemědělství vlastníci sami obhospodařují »farmy s výměrou 20, 30 i více hektarů« (»des fermes de 20, 30 hectares et au-dessus«).

Přesto je možné udělat si i podle francouzské agrární statistiky ne-li zcela přesnou, tedy alespoň *přibližnou* představu o rozloze pozemků, které jsou obhospodařovány kapitalisticky. Nemám tu po ruce ani knihu Compère-Morelovu^[142], ani jiné prameny, ale pamatuji se, že francouzská statistika uvádí odděleně hospodářství o rozloze 40 a více hektarů. Bylo by velmi užitečné tyto údaje ocitovat a názorně tak francouzským maloročníkům ukázat, jakou spoustu půdy by uzurpovali (dělníkům i jim) francouzští kapitalisté a statkáři. V agrárních tezích by se mohlo (a podle mého názoru mělo) názorněji ukázat, a právě na číslech francouzské agrární statistiky (i na číslech Compère-Morela, dokud byl ještě socialistou, a ne obhájcem kapitalistů, jejich loupežné války v letech 1914—1918 a jejich loupežného versailleského míru), jaké obrovské většině zemědělského obyvatelstva ve Fran-

cii by ihned, okamžitě a velmi znatelně prospěla proletářská revoluce.

4. Má poslední poznámka se týká těch částí tezí, kde se mluví o nezbytnosti zvýšit výrobu zemědělských produktů, o významu moderních strojů (*des machines modernes*), zejména takových, jako jsou mlátičky (*les batteuses*), motorové pluhy (*les charrues à tracteur*) atd.

Všechny tyto instrukce v tezích jsou rozhodně správné a pro praxi velmi potřebné. Jen se mi zdá, že by se neměly omezovat pouze na to, co je zcela běžné, pokud jde o kapitalistickou techniku, ale že by se mělo postoupit ještě o krok dál. Mělo by se povědět několik slov o nezbytnosti plánovité a úplné elektrifikace celé Francie, o tom, že toto dílo nelze uskutečnit *ve prospěch dělníků a rolníků* bez svržení moci buržoazie, bez dobytí moci proletariátem. Ve francouzské literatuře je nemálo údajů o významu elektrifikace pro Francii. Víím pouze, že určitá část těchto údajů byla uvedena v dokumentaci vypracované na příkaz naší vlády k plánu elektrifikace Ruska^[90] a že také ve Francii po válce technická příprava elektrifikace značně pokročila.

Podle mého názoru je nanejvýš důležité jak z teoretického hlediska, tak i z hlediska agitační praxe, aby se v tezích konstatovalo (a vůbec v komunistické literatuře víc psalo), že dnešní vyspělá technika naléhavě vyžaduje *elektrifikovat celou zemi — i řadu sousedních zemí* — podle *jednotného* plánu, že taková akce je dnes zcela uskutečnitelná, že by tím nejvíce získalo zemědělství a zejména rolnictvo, že pokud dál existuje kapitalismus a soukromé vlastnictví výrobních prostředků, nemůže být elektrifikace celé země a řady zemí za prvé ani rychlá, ani plánovitá a za druhé *nemůže být* uskutečněna *ve prospěch* dělníků a rolníků. Za kapitalismu elektrifikace nutně povede k zesílení *tlaku velkých bank* jak na dělníky, tak *na rolníky*. Už před válkou dokázal ne snad nějaký »úzkoprsý marxista«, ale sám Lysis^[159], který dnes vlastenecky posluhuje kapi-

talistům, že Francie je ve skutečnosti *finanční oligarchií*.

Francie má skvělé možnosti pro elektrifikaci. Zvítězí-li ve Francii proletariát, pak elektrifikací, provedenou plánovitě a bez ohledu na soukromé vlastnictví velkostatkářů a kapitalistů, *nesmírně* získá zejména *drobné rolnictvo*. Při zachování moci kapitalistů však nebude možné vyhnout se tomu, že elektrifikace nebude ani plánovitá, ani rychlá, a pokud k ní vůbec dojde, bude pro rolníky, okrádané »finanční oligarchií«, znamenat jen další druh závislosti, další druh zotročení.

Tak tohle je několik mých poznámek na okraj francouzských agrárních tezí, které jsou podle mého názoru ve svém celku naprosto správné.

11. 12. 1921

N. Lenin

*Poprvé otištěno roku 1922 v časopisu
Kommunističeskij internacional, č. 20
Podepsán Ruský komunist*

Podle rukopisu

D O P I S R A D Ě P R O P A G A N D Y
A A K T I V I Z A C E
N Á R O D Ů V Ý C H O D U¹²⁸

Milí soudruzi!

Z celého srdce vítám založení vašeho tiskového orgánu. Je mi velmi líto, že vám pro nemoc nemohu dodat žádný svůj článek. Doufám, že se vám s pomocí vašeho listu podaří rychleji a v širším měřítku získat nejvypělejší část pracujících Východu. Na tom, jak se podaří zapojit pracující masy Východu do politického života, závisí dnes v nebývalé míře osud veškeré západní civilizace.

S pozdravem a přáním všeho nejlepšího
předseda RLK RSFSR *Lenin*

*Nadiktováno telefonicky
nejdříve 17. prosince 1921
Poprvé otištěno 22. dubna 1957
v Pravdě, č. 112*

Podle zápisu sekretářky

D O P I S P. A. Z A L U C K É M U,
A. A. S O L C O V I A V Š E M Č L E N Ů M
P O L I T I C K É H O B Y R A
O Č I S T C E V E S T R A N Ě
A O P O D M Í N K Á C H
P Ř I J Í M Á N Í D O S T R A N Y¹²⁹

Zaluckému, Solcovi a všem členům politického byra

Zdá se mi, že uveřejněná fakta, pokud jde o čistku ve straně, plně potvrzují obrovský úspěch celé čistky, i když při ní došlo k dosti četným individuálním chybám. Podle mého názoru by měly být v závěru stranické konference zdůrazněny obě tyto okolnosti. Určovat termín další čistky bychom podle mého názoru prozatím neměli, aby-
chom si v žádném směru nesvazovali ruce.

Radil bych, aby se stranická konference usnesla na přísnějších podmínkách pro přijímání do strany: kandidátská lhůta pro dělníky by měla být jedenapůl (za dělníka považovat toho, kdo ve svém životě odpracoval alespoň deset let ve velkopřumyslu jako řadový námezdní dělník a teď v něm pracuje alespoň dva tři roky), pro všechny ostatní tři roky.

Zkrácení těchto lhůt na polovinu lze připustit jen v mimořádných případech, když se plně prokáže oddanost straně a komunistická zásadovost a když to potvrdí čtyřpětinová většina všech stranických orgánů, které o této věci rozhodují.

Tytéž kandidátské lhůty by se měly stanovit i pro ty, kdo byli při nynější čistce ze strany vyloučeni, pokud nebyli vyloučeni na přesně určenou dobu nebo za nečestné jednání.

Ukažte prosím tento můj dopis ostatním soudruhům, a nebude-li vás to obtěžovat, pošlete mi na jméno Fotijevové kratičkou odpověď, třeba jen tak, že v tomto dopisu podtrhnete, s čím souhlasíte a s čím ne.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

19. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle zápisu sekretářky

PŘIPOMÍNKY
K NÁVRHU REZOLUCE
XI. KONFERENCE KSR (b)
O ČISTCE VE STRANĚ¹³⁰

K návrhu rezoluce Zaluckého o čistce ve straně bych měl dvě připomínky:

1. V oddílu III, v bodě a) Zaluckij navrhuje, aby se dočasně, na šest měsíců, zastavilo přijímání do strany. Myslím si, že to není správné. Já bych navrhoval přijímání nezastavovat, ale zpřísnit podmínky, totiž zavést delší kandidátskou lhůtu. Zdá-li se lhůta jeden a půl roku pro skutečné dělníky příliš dlouhá, je možné ji zkrátit a vůbec připustit zkrácení kandidátské lhůty na tři čtvrtě nebo dokonce jen na půl roku, jak navrhuje Trockij. Podle mého názoru by však měla při takových krátkých lhůtách rozhodovat o přijímání kvalifikovaná většina příslušných orgánů, například při žádostech o zkrácení čekací lhůty čtyřpětinová většina, a to nejenom jednoho stranického orgánu (základní stranické buňky rozhodující o přijetí), nýbrž několika orgánů, aby tak byla zajištěna vzájemná kontrola (kromě základní buňky například ještě guberniálního výboru strany apod.). Nemám vůbec nic proti tomu, aby se usnadnil vstup do strany skutečným dělníkům, ale nestanovíme-li velmi přísná měřítka pro to, kdo lze považovat za průmyslového dělníka, okamžitě nám touto skulinou znovu do strany naleze spousta chamradi. Pokud jde o rudoarmějce, pro ty by se měly podle mého názoru podmínky rovněž zpřísnit, protože to za první většinou nejsou dělníci, ale rolníci, a za druhé jsou to lidé příliš mladí, které si teprve budeme muset prověřit v praxi.

2. V oddílu IV, v bodě a) Zaluckij navrhuje, aby se zrevidovaly dosavadní plány pro práci v Komsomolu. Zdá se mi, že i tady je zapotřebí stanovit přísnější pod-

mínky a kontrolu toho, zda se členové Komsomolu přijímají do strany za první vskutku důkladně učili a něčemu se naučili a za druhé, zda po delší dobu vykonávali nějakou závažnější praktickou činnost (hospodářskou, kulturní apod.).

Lenin

Nadiktováno telefonicky

22. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopis)

D O P I S
P O L I T I C K É M U B Y R U
K R E Z O L U C I
I X . C E L O R U S K É H O
S J E Z D U S O V Ě T Ů
O M E Z I N Á R O D N Í S I T U A C I ¹³¹

Prodiskutujte, prosím, zda by sjezd sovětů neměl schválit zvláštní rezoluci proti avanturistické politice Polska, Finska a Rumunska (o Japonsku je z mnoha důvodů lépe pomlčet). V rezoluci by se mělo podrobně vysvětlit, že ani jedna vláda Ruska (kromě sovětské) neuznávala a nemohla uznat za zločinnou imperialistickou politiku vůči okrajovým územím bývalé Ruské říše, kterou prováděl jak carismus, tak i prozatímní vláda podporovaná menševiky a esery. V rezoluci by bylo třeba podrobně vyložit, do jaké míry jsme v praxi dokázali, že si ceníme jak sebeurčení národů, tak i mírových vztahů se státy, které dříve patřily k Ruské říši. Mělo by se jmenovitě uvést, že se plně spoléháme na mírumilovnost nejen dělníků a rolníků všech uvedených zemí, nýbrž i převážné části rozvážných představitelů buržoazie a vlád. Dobrodružným žvlům by se mělo v závěru co nejostřeji pohrozit, že neustanou-li avanturistické výtržnosti band, jako byla svého času Savinkovova, a budou-li tyto bandy i nadále rušit naši pokojnou práci, pozvedneme proti nim všelidovou válku a ti, kdo se na dobrodružných akcích a banditismu podílejí, budou beze zbytku rozdrceni.

Vypracováním návrhu rezoluce pověřit Trockého a Čičerina.

Sjezdová rezoluce s takovým obsahem by byla vhodná

i proto, že bychom ji mohli masově rozšířit ve všech jazycích.

Lenin

*Nadiktováno telefonicky
22. prosince 1921
V neúplném znění
poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV
V plném znění
poprvé otištěno roku 1950
Sočiněnija V. I. Lenina
sv. 33, 4. vydání*

*Podle zápisu sekretářky
(strojopisná kopie)*

ЛИЧНАЯ АНКЕТА

ДЛЯ ДЕЛЕГАТОВ ...ой ВСЕРОССИЙСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ Р. К. П. (большевиков).

1. Фамилия, имя, отчество Урбанов (Меня) Матвей Иванович
2. С каким голосом (решающим или совещат.) участвует
3. Делегатский билет № 1
4. Какой организацией делегирован Ц.К. РКП.
5. На каких Всероссийских партконференциях и с'ездах участвовал с решающим голосом:
на всех кроме 1898 с'ездах, на Буденный конференциях.
6. Год рождения: 1870 год.
7. Национальность Украинец
8. Образование (нисш., среди., высшее)
9. а) Основная профессия и специальность до 1917 г. Лаборант

б) Сколько лет работал по этой профессии: с 1894 до 1917 г. 23 лет.

10. а) Основной источник средств к существованию до 1914 г. Лаборант, преподаватель в лабораториях 4 лет
- б) в 1914—1917 г.г. инженер
- в) в 1917—1921 г.г. инженер с 25 в 1917. После 25 в лаборатории с 25 в лаборатории

11. Какую советскую работу исполняете в настоящее время пред. ст.к. и с.т.о.

12. Какое участие принимаете в настоящее время:

- а) в кооперации
 - б) в профработе
- не принимаю участия

13. Какую партийную работу исполняете в настоящее время член Ц.К. РКП.

14. Когда вступили в Р. К. П.: в 1895 году.

15. Состояли ли раньше в других партиях, когда, каких нет

16. Подвергались ли репрессиям за революционную деятельность (когда) арест и ссылка в 1887 г.; арест и ссылка в Чар.Сиб. 1895(т) - 1900

Сколько времени провели:

- 1) в тюрьме по чар. Сиб. в 1897 и 1900; 14 мес. 1895-1897.
- 2) на каторге не был
- 3) в ссылке три года (Енис. губ., Иркут. г.).
- 4) в эмиграции 1900-1905 и 1908-1917

Подпись Урбанов (Меня) Матвей Иванович

14 числа декабря 1921 г.

Osobní karta delegáta
XI. celoruské konference KSR(b)
vyplněná V. I. Leninem
Prosinec 1921

*IX. CELORUSKÝ SJEZD
SOVĚTŮ*

23. — 28. PROSINCE 1921¹³²

O VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITICE REPUBLIKY

ZPRÁVA CELORUSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO
VÝKONNÉHO VÝBORU
A RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
23. PROSINCE

(Bouřlivé ovace. Volání: »Hurá!«, »Ať žije náš vůdce soudruh Lenin!«, »Ať žije vůdce mezinárodního proletariátu soudruh Lenin!« Dlouhotrvající potlesk.) Soudružky a soudruzi! Mám tu podat zprávu o zahraničním postavení a vnitřní situaci republiky. Je to poprvé, co to mohu udělat za situace, kdy jsme už celý rok prožili bez většího útoku ruských a cizích kapitalistů na naši sovětskou moc. Byl to první rok, kdy jsme si mohli ne sice úplně, ale přece jen alespoň částečně oddechnout od útoků a mohli se alespoň trochu věnovat tomu, co je naším hlavním a stěžejním úkolem — obnově hospodářství zdecimovaného válkami, vyléčení ran, které Rusku zasadily vládnoucí vykořisťovatelské třídy, a položení základů socialistické výstavby.

Co se týče mezinárodního postavení naší republiky, musím tu především opakovat to, co jsem řekl už několi-krát, že se totiž v mezinárodních vztazích vytvořila sice velmi labilní, ale přece jen určitá rovnováha. A tu teď počítujeme i my. Ti z nás, kteří prožili revoluci od samého jejího začátku, kteří poznali a na vlastní oči viděli, s jak neslýchanými obtížemi jsme prolamovali imperialistické fronty, se dnes nestačí divit tomu, jak se situace vyvinula. Nikdo z nás rozhodně neočekával a nemohl tehdy očekávat, že se situace vyvine tak, jak se vyvinula.

Představovali jsme si (a není myslím zbytečné to teď

připomenout, protože to může být prospěšné pro nás i pro naše praktické závěry v hlavních hospodářských otázkách), že se další vývoj bude ubírat jednodušší, přímočařejší cestou, než tomu je ve skutečnosti. Přesvědčovali jsme samy sebe, dělnickou třídu, všechny pracující Ruska i jiných zemí, že z proklatého a zločinného imperialistického vraždění není jiné východisko než právě revoluční a že torpédováním imperialistické války revolucí ukazujeme všem národům jediné možné východisko z tohoto zločinného krveprolévání. Zdálo se nám tehdy — a jinak to ani nemohlo být —, že tato cesta je jasná, přímá a nejsnazší. Ukázalo se však, že tuto přímou cestu, která nás jako jediná skutečně vyprostila z imperialistických vztahů, z imperialistických zločinů a z imperialistické války, i nadále ohrožující celý ostatní svět, — že tuto přímou cestu se jiným národům nastoupit nepodařilo, alespoň ne tak rychle, jak jsme očekávali. A když dnes vidíme, co se stalo, když vidíme, že tu existuje jediná socialistická sovětská republika v obklíčení celé řady imperialistických států, které ji zuřivě nenávidí, klademe si otázku, jak k tomu mohlo dojít.

Na to můžeme bez nadsázky odpovědět: došlo k tomu proto, že jsme v podstatě správně chápali události, že jsme v podstatě správně hodnotili imperialistický masakr i složité vztahy mezi imperialistickými státy. Jen proto vznikla taková podivná situace, taková labilní, nepochopitelná, přesto však do určité míry znatelná rovnováha, jíž jsme dnes svědky a která spočívá v tom, že se hospodářsky i vojensky nesrovnatelně silnějším mocnostem, než jsme my, které nás ze všech stran obklíčují a vesměs zuřivě nenávidí, nepodařilo uskutečnit to, nač po tři roky vynakládaly tolik prostředků i sil: bezprostředně a okamžitě zardousit Sovětské Rusko. Když si položíme otázku, jak se to mohlo stát, jak mohlo dojít k tomu, že jeden z nesporně nejzaostalejších a nejslabších států, jehož zjevnými nepřáteli jsou nejsilnější mocnosti světa, odolal

jejich náporu, — když se nad touto otázkou dobře zamyslíme, uvidíme jasně, v čem to bylo: měli jsme pravdu v tom nejpodstatnějším. Měli jsme pravdu ve svých předpovědích i ve svých kalkulacích. Ukázalo se, že i když nám pracující masy celého světa neposkytly tak rychlou, přímou, bezprostřední podporu, s jakou jsme počítali a zakládali na ní celou svou politiku, získali jsme podporu jiného druhu, ne sice přímou, ani ne rychlou, ale přece jen natolik dostačující, že právě tato podpora, právě sympatie pracujících mas — jak dělnických, tak i rolnických, zemědělských — na celém světě, dokonce i v zemích nám nejvíce nepřátelských, že právě tato podpora a tyto sympatie byly rozhodujícím a nejúčinnějším zdrojem, rozhodující příčinou toho, že všechny útoky proti nám zkrachovaly, že společenství pracujících všech zemí, které jsme proklamovali, upevnili a v rámci naší republiky také uskutečnili, začalo uplatňovat svůj vliv na všechny země. Ať je tato opora — dokud v ostatních zemích existuje kapitalismus — sebevíc vratká (a to si musíme samozřejmě jasně uvědomovat a otevřeně si přiznat), ať je sebevíc labilní, přesto můžeme tvrdit, že se už dnes můžeme o ni opřít. Tyto sympatie a tato podpora se projeví v tom, že dnes už by takovou invazi, jakou jsme prožívali po tři roky a která nám způsobila neslýchané škody a útrapy, mohli naši nepřátelé přece jen mnohem hůř uskutečnit než dřív, i když netvrdím, že taková invaze už vůbec není možná — v tom musíme být velmi opatrní a obezřetní. A právě tím se dá vysvětlit ona podivná a na první pohled nepochopitelná situace, které jsme dnes svědky.

Zvážíme-li zcela chladnokrevně sympatie k bolševismu a k socialistické revoluci, zhodnotíme-li mezinárodní situaci z hlediska prostého součtu sil bez ohledu na to, stojí-li tyto síly na straně věci spravedlivé či nespravedlivé, na straně vykořisťovatelské třídy nebo pracujících mas — na to teď nebudeme hledět, ale pokusíme se zvážit, jak jsou tyto síly na mezinárodním kolbišti seskupeny —

pak zjistíme, že jsou tyto síly seskupeny tak, že to v podstatě potvrzuje naše předpovědi a naše kalkulace, zjistíme, že kapitalismus se rozkládá a že po válce, kterou ukončil nejprve brestlitevský a pak versailleský mír — a těžko říct, který byl horší —, začíná čím dál víc vzrůstat nenávisť a odpor k válce i v těch zemích, které v ní zvítězily. A čím víc se od války vzdalujeme, tím jasněji si nejen pracující, ale ve velké míře i buržoazie vítězných zemí uvědomují, že kapitalismus se rozkládá, že hospodářská krize přivedla celý svět do nesnesitelné situace, že přes veškerá vítězství neexistuje žádné východisko. A proto my, ačkoli jsme hospodářsky, politicky i vojensky nesrovnatelně slabší než všechny ostatní státy, jsme zároveň proti nim silnější v tom smyslu, že si uvědomujeme a správně hodnotíme všechno, co vyplývá a musí vyplynout z onoho imperialistického chaosu, z oné krvavé změti a z oněch rozporů (vezměte si třeba rozpory kolem valut, o jiných už ani nemluvě), do kterých se zapletly a stále víc a víc zaplétají a ze kterých nevidí východisko.

A tak jsme svědky toho, jak se mění hlas představitelů nejumírněnější buržoazie, která má rozhodně velmi daleko k tomu, aby třeba jen pomyslela na socialismus, natožpak »na ten příšerný bolševismus«, jak mění svůj hlas i takoví lidé, jako proslulý publicista Keynes, jehož kniha^[152] byla přeložena do všech jazyků a který se osobně zúčastnil versailleských jednání a ze všech sil se snažil pomoci svým vládám, — i ten se nakonec musel vzdát svých původních představ, opustit je, i když nadále proklíná socialismus. Opakuji: Keynes nemluví o bolševismu a nechce na něj ani pomyslit, ale přesto říká kapitalistickému světu: »To, co děláte, vás zavádí do slepé uličky,« a dokonce jim navrhuje cosi na způsob anulování všech dluhů.

Výborně, pánové! Už dávno jste měli následovat náš příklad.^[102]

Zrovna v těchto dnech jsme si v novinách přečetli stručnou zprávu o tom, že jeden ze zkušených, mimořádně obratných a schopných vůdců kapitalistické vlády Lloyd George prý začíná navrhopvat totéž opatření, jenže Amerika prý mu na to hodlá odpovědět: Promiňte, ale my chceme dostat všechno, co nám patří. A tu si říkáme: Asi jsou na tom ty vyspělé, mocné země dost nevalně, když se musí tolik let po válce dohadovat o takovém jednoduchém opatření! To pro nás bylo to nejlehčí, to my jsme se museli vypořádat s docela jinými potížemi! (P o t l e s k.) Když tedy vidíme, jak je v této otázce stále větší zmatek, tvrdíme — aniž bychom přitom zapomínali na nebezpečí, jež nás obklopuje —, že ať jsme ve srovnání s kterýmkoli z těch států, které nás všechny svorně zcela nepokrytě nenávidí, hospodářsky i vojensky jakkoli slabí, přesto se jejich propagandy nebojíme. Když ale my vyslovujeme poněkud jiné názory na oprávněnost existence statkářů a kapitalistů, jsou tím naši nepřátelé pobouřeni a označují tyto názory za zločinnou propagandu. To vůbec nemohu pochopit, protože podobná propaganda se legálně provádí ve všech státech, které nesdílejí naše ekonomické názory a soudy. Ale propaganda, že bolševismus je cosi obludného, zločinného a uzurpátorského — neexistuje výraz, kterým by vyjádřili všechnen svůj děs —, taková propaganda se ve všech těchto zemích provádí zcela otevřeně. Nedávno jsem měl příležitost mluvit s Christensenem, který kandidoval na úřad prezidenta Spojených států za tamní dělnicko-rolnickou stranu. Nedejte se, soudruzi, zmýlit tímto názvem. Tato strana nemá nic společného s tím, čemu říkáme dělnicko-rolnická strana u nás v Rusku. Tam je to strana vyloženě buržoazní, nepokrytě a jednoznačně nepřátelská jakémukoli socialismu a uznávaná všemi buržoazními stranami za nanejvýš solidní. A tento člověk, původem Dán a nyní Američan, který získal při prezidentských volbách na milión hlasů (a to už ve Spojených státech přece jen něco znamená), mi

vyprávěl, že když se v Dánsku před publikem »oblečeným jako já« — jak řekl, a oblečen byl vybraně, jako buržoa —, když se tam pokusil říct, že bolševici nejsou zločinci, tak »mě div nezabili«, prohlásil. Řekli mu, že bolševici jsou netvoři a uzurpátoři a jak prý může vůbec někoho napadnout mluvit ve slušné společnosti o těchto lidech! Takové je tedy ovzduší propagandy, kterou jsme obklopeni.

A přesto je zřejmé, že se vytvořila určitá rovnováha. Je to objektivní politická situace, nezávislá na našich vítězstvích, která ukazuje, že jsme hloubku rozporů spojených s imperialistickou válkou odhadli a odhadujeme správněji než kdykoli předtím a než jiné státy, které přes všechna svá vítězství, přes všechnu svou sílu dosud nenašly a nenacházejí východisko. V tom je podstata mezinárodní situace a tou se dá vysvětlit všechno, čeho jsme dnes svědky. Vidíme, že se vytvořila určitá rovnováha, sice velmi vratká, ale přece jen nepochybná, nepopíratelná. Jak dlouho potrvá, to nevím a myslím si, že to nemůže vědět nikdo. Proto musíme být nanejvýš obezřetní. A prvním příkazem naší politiky, prvním ponaučením z činnosti naší vlády v tomto roce, které si musí vzít k srdci všichni dělníci a rolníci, je — být na stráž, pamatovat na to, že jsme obklopeni lidmi, třídami, vládami, které se netají tím, jak zuřivě nás nenávidí. Nesmíme zapomínat, že nás neustále dělí jen nepatrný krůček od toho, aby se na nás vrhli. Uděláme všechno, co je v našich silách, abychom tuto pohromu odvrátili. Zakusili jsme na sobě takovou tíhu imperialistické války, jakou stěží zakusil kterýkoli jiný národ. Pak na nás dolehla tíha občanské války, kterou nám vnutili představitelé vládnoucích tříd hájících emigrantské Rusko — Rusko statkářů, Rusko kapitalistů. Víme, moc dobře víme, jaké neslýchané útrapy přináší válka dělníkům a rolníkům. Proto musíme být v tomto směru nanejvýš opatrní a obezřetní. Jsme odhodláni k největším ústupkům a obětem, abychom udrželi mír, který jsme

si tak draze vykoupili. Jsme odhodláni k největším ústupkům a obětem, ale ne k jakýmkoli a ne do nekonečna, to ať si velice dobře uvědomí všichni ti našťěstí nepříliš početní představitelé militaristických skupin a agresivních klik ve Finsku, v Polsku i v Rumunsku, kteří si s tím zahrávají. (P o t l e s k .)

Kdo uvažuje aspoň trochu rozumně a prozíravě, jako politik, ten řekne, že v Rusku kromě sovětské vlády nikdy nebyla a ani nemůže být jiná vláda, která by dělala takové ústupky a přinášela takové oběti jak národům, které žily v rámci našeho státu, tak i národům, které byly k Ruské říši připojeny. Není a nemůže existovat jiná vláda, která by si tak jasně jako my uvědomovala a tak jasně přede všemi říkala a prohlašovala, že poměr starého Ruska, Ruska carského, Ruska militaristických skupin k národům, které toto Rusko obývaly, byl zločinný, že takové vztahy jsou nepřipustné a že zcela právem vyvolávaly rozhořčení a pobouření utlačovaných národů. Není a nemůže existovat jiná vláda, která by tak otevřeně přiznávala tento stav, která by prováděla takovouto propagandu, propagandu antišovinismu, propagandu uznávající zločinnost starého Ruska, Ruska carského i Ruska Kerenského, vláda, která by vedla propagandu proti násilnému připojování jiných národů k Rusku. To nejsou jen slova — to je holý politický fakt, který je každému jasný a který je zcela nesporný. Pokud některý národ nekuje proti nám pikle, které jej spoutávají a otrocky spřahají s imperialisty, pokud neslouží jako odrazový můstek k pokusům zardousit nás, nebudeme se ohlížet na nějaké formality. Nezapomeneme, že jsme revolucionáři. (P o t l e s k .) Četná fakta přece nezvratně, nepopíratelně dokazují, že v Rusku, které potřebovalo menševiky a esery, může a musí být i ten nejmenší, ničím nevyzbrojený a sebeslabší národ naprosto klidný, že ve vztahu k němu nemáme jiné než mírumilovné úmysly, že ve své propagandě o zločinnosti staré politiky starých vlád nepolevujeme a že naše

přání udržet stůj co stůj, i za cenu obrovských obětí a ústupků, mír se všemi národy, které bývaly součástí Ruské říše a nepřály si s námi dál zůstat, se nijak nemění. To jsme dokázali. A dokážeme to, i kdyby kletby, které se na nás hrnou ze všech stran, byly sebestrašnější. Podle našeho názoru jsme to už dokázali víc než jasně, ale přesto tu před shromážděním zástupců dělníků a rolníků z celého Ruska, tváří v tvář mnohamiliónovým masám dělníků a rolníků Ruska prohlašujeme, že budeme ze všech sil i nadále bránit mír a že se nezastavíme ani před velkými ústupky a oběťmi v zájmu toho, abychom tento mír skutečně uhájili.

Jsou však určité meze, které nemůžeme překročit. Nedovolíme, aby se někdo vysmíval mírovým smlouvám, nepřipustíme, aby se někdo pokoušel narušovat naši mírovou práci. To v žádném případě nedovolíme a jako jeden muž povstaneme na obranu své existence. (P o t l e s k.)

Soudružky a soudruzi, to, co jsem tu teď řekl, je vám zcela srozumitelné a jasné, a nic jiného byste nemohli očekávat ani od kohokoli jiného, kdo by vám tu referoval o naší politice. Věděli jste, že naše politika je taková a výhradně taková. Bohužel však dnes ve světě existují dva světy: starý svět kapitalismu, který se octl ve slepé uličce, ale který nikdy neustoupí, a vzrůstající se nový svět, který je zatím ještě velmi slabý, ale který se vzděje, protože je nepřemožitelný. Ten starý svět má svou starou diplomacii, která nemůže uvěřit, že je možné mluvit přímo a otevřeně. Stará diplomacie uvažuje takto: V tom bude určitě nějaký úskok. (P o t l e s k a s m í c h.) Když jeden představitel tohoto hospodářsky i vojensky všemocného starého světa k nám jednou — už je to dávno — poslal jednoho zástupce americké vlády, Bullitta, s návrhem, abychom s Kolčakem a Děnikinem uzavřeli mír, který byl pro nás krajně nevýhodný, a když jsme mu na to řekli, že si natolik ceníme krve dělníků a rolníků, která se už

tak dlouho v Rusku prolévá, že i přes krajní nevýhodnost tohoto míru pro nás jsme ochotni jej uzavřít, protože jsme přesvědčeni, že se Kolčak a Děnikin rozloží zevnitř, když jsme tohle otevřeně a s určitou dávkou diplomatické uhlazenosti prohlásili, tu se shodli na tom, že je v tom určitě nějaký podvod! A když se pak Bullitt, který s námi přátelsky besedoval u jednoho stolu, vrátil domů, přivítali ho tam urážkami a donutili ho podat demisi, a to je ještě div, že ho podle běžného imperialistického zvyku nezavřeli do káznice za tajné sympatie k bolševikům. (Smích. Potlesk.) A výsledek byl ten, že ačkoli jsme tehdy nabízeli mír pro nás nevýhodnější, získali jsme mír za podmínek pro nás výhodnějších. To je malé poučení. Víím, že se staré diplomacii nenaučíme, stejně jako nedokážeme předělat samy sebe, přesto však ony lekce z diplomacie, které jsme za ten čas ušetřili a které druhé státy vzaly na vědomí, nemohly zapadnout zcela beze stopy, přece jen asi někomu utkvěly v paměti. (Smích.) A proto naše přímé prohlášení, že dělníci a rolníci Ruska si nade všechno cení blaha míru, ale že jsou ochotni kvůli tomu ustupovat jen po určitou mez, bylo přijato tak, že naši protivníci ani na vteřinu, ani na minutu nezapomněli, na jaké potíže narazili v imperialistické i občanské válce. A proto jsem přesvědčen, že toto naše prohlášení, které jistě potvrdí a schválí celý tento náš sjezd, všichni dělníci i rolníci, celé Rusko, věřím, že toto prohlášení, ať se k němu budou stavět jakkoli, ať nás budou podle starého diplomatického zvyku podezírat z jakékoli diplomatické lsti, rozhodně nezapadne beze stopy a nějakou úlohu přece jen sehraje.

Právě to jsem, soudružky a soudruzi, považoval za nutné říct o našem mezinárodním postavení. Dosáhli jsme určité, byť jen labilní rovnováhy. Materiálně, po hospodářské i vojenské stránce jsme nesmírně slabí, ale morálně jsme silnější než všichni ostatní, nechápeme-li ovšem tuto myšlenku z hlediska abstraktní morálky, ale jako po-

měr reálných sil všech tříd ve všech státech. To už se prokázalo v praxi, nedokazují to slova, nýbrž skutky; prokázalo se to zatím jednou, ale dojde-li k nějakému historickému obratu, prokáže se to vícekrát. Proto si říkáme: když už jsme se pustili do naší mírové výstavby, vynaložíme všechny síly, abychom v ní mohli nerušeně pokračovat. Zároveň však buďte, soudruzi, na stráži, střežte jako oko v hlavě obranyschopnost naší země a naší Rudé armády a pamatujte, že v péči o naše dělníky a rolníky a o to, co si vydobyli, nesmíme ochabnout ani na vteřinu. (Potlesk.)

Soudružky a soudruzi, od tohoto stručného výkladu o nejpodstatnějších otázkách našeho mezinárodního postavení přejdu k tomu, jak se začínají utvářet ekonomické vztahy u nás a v západní Evropě, v kapitalistických státech. Největší potíž spočívala v tom, že bez určitých vzájemných styků mezi námi a kapitalistickými státy jsme nemohli vytvořit pevné ekonomické vztahy. Události velmi názorně ukazují, že je to nemožné i pro ně. Ale my dnes nejsme tak altruisticky naladěni a víc přemýšlíme o tom, jak bychom se dál udrželi i přes nepřátelský postoj druhých států vůči nám.

Je však vůbec myslitelné, že by socialistická republika mohla existovat v kapitalistickém obklíčení? Zdálo se, že to není myslitelné ani z politického, ani z vojenského hlediska. Že to však z politického i vojenského hlediska možné je, to už je dokázáno, to už je skutečnost. A jak to vypadá s obchodem? S hospodářskými styky? A co kontakty, pomoc, výměna služeb mezi zaostalým, zbídačným zemědělským Ruskem a průmyslově vyspělou a bohatou skupinou kapitalistických mocností — to je možné? Copak nám nevyhrožovali, že nás obeženou ostnatým drátem a že žádné hospodářské styky se pěstovat nebudou? »Války se nezalekli, tak je udoláme blokadou.«

Soudružky a soudruzi, za ty čtyři roky jsme vyslechli tolik výhrůžek, tolik strašných výhrůžek, že bychom se

žádné z nich už neměli leknout. Zkušenosti s blokádou ukázaly, že není tak docela jisté, pro koho je těžší, zda pro ty, kdo jsou blokováni, anebo pro ty, kteří blokují. Zkušenosti nepochybně potvrdily, že během tohoto prvního roku, o němž vám tu mohu referovat jako o období alespoň relativního, částečného oddechu od přímého a brutálního násilí, nás sice neuznávali, zavrhovali a o stycích s námi prohlašovali, že neexistují (no jen ať jsou podle buržoazních měřítek považovány za neexistující!), ale tyto styky přece jen existují. O tomhle se cítím oprávněn vás bez sebemenší nadsázky informovat jako o jednom z hlavních výsledků uplynulého roku 1921.

Nevím, zda vám dnes byla nebo teprve bude rozdána zpráva^[17] lidového komisariátu zahraničních věcí pro IX. sjezd sovětů. Podle mého názoru má tato zpráva ten nedostatek, že je příliš obsáhlá, takže je těžké dočíst ji do konce. Ale třeba je to jen moje osobní vada a valná většína z vás, a také každý, kdo se zajímá o politiku, si bezpochyby tuto zprávu přece jen přečte, i když možná ne hned. A i když ji nepřečtete celou, ale jen do ní tak trochu nahlédnete a prolistujete ji, zjistíte, že Rusko obrostlo, dá-li se to tak vyjádřit, celou řadou dosti pravidelných, stálých obchodních styků, zastupitelstev, smluv atd. Je pravda, že nás ve světě neuznávají. To má i nadále svůj význam, protože nebezpečí porušení labilní rovnováhy, nebezpečí nových pokusů o útok proti nám zesílilo, jak už jsem se tu o tom zmínil, ale fakt přece jen zůstává faktem.

V roce 1921, v prvním roce obchodních styků se zahraničím, jsme udělali velký krok kupředu. Zčásti to souvisí s dopravou, naší snad nejdůležitější či jednou z nejdůležitějších základů celé naší ekonomiky. Souvisí to s dovozem a vývozem do zahraničí. Dovolte mi tu uvést alespoň nejstručnější čísla. Všechny naše potíže, i ty nejneuvěřitelnější, všechny naše nesnáze mají kořen v zásobování palivy a potravinami, všechny naše strasti mají kořen

v zemědělství, v hladu a pohromách, které nás postihly. Dobře víme, že tohle všechno souvisí s dopravou, a o tom je třeba mluvit, ale také je třeba, aby si všichni soudruzi z jednotlivých krajů uvědomili a všem ostatním soudruhům tam u nich znovu a znovu připomínali, že musíme vynaložit veškerou svou energii, abychom překonali potravinovou a palivovou krizi. To jsou příčiny nesnází naší dopravy, která je materiálním prostředkem našich styků se zahraničím.

Organizační zlepšení, kterých jsme v tomto roce dosáhli v naší dopravě, jsou nesporná. V roce 1921 jsme říčními loděmi přepravili mnohem víc než v roce 1920. Průměrný výkon přepravy v roce 1921 činil 1000 pudoverst* proti 800 pudoverst v roce 1920. Organizační pokrok je nepochybný. Je třeba říct, že poprvé začínáme dostávat pomoc ze zahraničí: objednali jsme tisíce lokomotiv a prvních 13 švédských a 37 německých jsme už dostali. Je to velmi skromný začátek, ale přece jen to začátek je. Objednali jsme také stovky cisternových vozů a asi 500 z nich nám už v roce 1921 došlo. Za to všechno musíme draze, nesmírně draze platit, ale přece jen to znamená, že velký průmysl vyspělých zemí nám pomáhá, znamená to, že velký průmysl kapitalistických zemí nám pomáhá při obnově našeho hospodářství, přestože všechny tyto země řídí kapitalisté, kteří nás z celé duše nenávidí. Pojítkem mezi všemi těmito zeměmi jsou vlády, které ve svém tisku ustavičně píšou o tom, jak je to s uznáním Sovětského Ruska de iure a zda je bolševická vláda zákonná či nezákonná. A po dlouhém zkoumání se ukazuje, že zákonná je, ale uznána být nemůže. Nemám právo vám zatajit tuto smutnou pravdu, že nás ještě neuznávají, ale zároveň vám musím povědět, že se naše obchodní styky přesto rozvíjejí.

* Pudoversta — stará ruská přepravní jednotka. 1 pud — 16,38 kg, versta — 1,06 km. *Čes. red.*

Všechny tyto kapitalistické země se octly v takové situaci, že nás sice odírají, že je přehlácíme, ale přece jen našemu hospodářství pomáhají. Jak k tomu však došlo? Proč jednájí proti své vůli, proti tomu, co neustále opakuje jejich tisk — a ten se rozhodně nedá srovnávat s naším ani co do počtu výtisků, ani co do účinnosti a nenávisť, s níž proti nám vystupují. Označují nás za zločince, ale přece jen nám pomáhají. A tak nakonec dochází k tomu, že jsou s námi hospodářsky spjati. Ukazuje se, jak jsem už řekl, že naše široce pojatá kalkulace je správnější než jejich. A to ne proto, že by u nich nebyli lidé, kteří dovedou správně kalkulovat, naopak těch mají víc než my, ale proto, že nemůže správně uvažovat ten, kdo je na cestě k záhubě. Proto bych vám chtěl na doplnění sdělit několik čísel, která ukazují, jak se rozvíjí náš zahraniční obchod. Uvedu jen nejstručnější čísla, která se dají zapařmatovat. Prozkoumáme-li všechny tři předešlé roky — 1918, 1919 a 1920 —, zjistíme, že náš dovoz ze zahraničí činil něco málo přes 17 miliónů pudů, kdežto v roce 1921 už činí 50 miliónů pudů, tj. třikrát víc než za všechny ty tři roky dohromady. Náš vývoz činil za první tři roky celkem dva a půl miliónu pudů, ale za jediný rok 1921 už 11½ miliónu pudů. Je to číslo nepatrné, ubohé, směšně malé a každý, kdo věci rozumí, ihned pochopí, že je to bída. O tom tedy svědčí tato čísla. Ale přece jen je to začátek. A my, kteří jsme zažili pokus zardousit nás přímým náparem a kteří jsme po léta slýchali hrozby, že dokud zůstaneme tím, čím jsme, musí se všemi způsoby zabránit stykům s námi, přece jen vidíme, že někdo byl silnější než tyto hrozby. Přece jen vidíme, že oni hodnotili hospodářský vývoj nesprávně, kdežto my — správně. Začátek máme tedy za sebou. A teď musíme všechnu svou pozornost, všechno své úsilí, všechnu svou péči vynaložit na to, aby se tento vývoj nezastavil, nýbrž aby dál pokračoval.

Uvedu ještě jeden menší příklad pro ilustraci, abych

ukázal, jak jsme v roce 1921 pokročili kupředu. V prvním čtvrtletí roku 1921 činil dovoz asi 3 milióny pudů, ve druhém čtvrtletí 8 miliónů pudů a ve třetím 24 miliónů pudů. Takže přece jen postupujeme kupředu. Jsou to čísla nicotně malá, ale přece jen se postupně zvětšují. Vidíme, že se zvětšují i v roce 1921, který byl rokem neslýchaných obtíží. Vy víte, co nás stála taková pohroma jako hlad, jaké neslýchané útrapy stále působí celému zemědělství, průmyslu a celému našemu životu. A přestože byla naše země tak strašně zpustošená válkou, přestože zakoušela tak obrovské útrapy, které byly důsledkem nejen všech válek, ale i hospodaření carů a kapitalistů, přes to všechno jsme dnes na tom tak, že se nám otevírá možnost zlepšovat naši situaci navzdory neutuchajícímu nepřátelství vůči nám. To je hlavní faktor. A proto když jsme nedávno četli o washingtonské konferenci¹³³, když jsme se doslechli, že mocnosti, které se k nám stavějí nepřátelsky, budou muset svolat v létě druhou konferenci, pozvat na ni jak Německo, tak Rusko a projednat s nimi podmínky skutečného míru, řekli jsme si: naše podmínky jsou jasné a srozumitelné, vyložili jsme je a zveřejnili v tisku¹³⁴. Že musíme počítat s velkou nevraživostí? O tom nemůže být pochyby. Víme však, že hospodářské postavení těch, kteří nás blokovali, je zranitelné. Existuje větší síla než přání, vůle a rozhodnutí kterékoli z nepřátelských vlád nebo tříd, a touto silou jsou celkové ekonomické poměry ve světě, které je nutí navazovat s námi styky. Čím dále půjdou touto cestou, tím větší měrou a tím rychleji se bude projevovat to, co vám dnes mohu ve zprávě za rok 1921 doložit jen takovými ubohými čísly.

A teď bych měl přejít k naší vnitřní hospodářské situaci. I zde je stěžejní otázkou, kterou se budu muset především zabývat, otázka naší ekonomické politiky. V roce 1921, o němž tu podávám zprávu, bylo naším hlavním úkolem přejít k nové ekonomické politice, udělat první

kroky na této cestě, naučit se je dělat a přizpůsobit tomu naše zákonodárství a naši správu. Znáte z tisku spoustu faktů a informací o tom, jak se práce v tomto směru rozvíjela. Jistě po mně nebudete chtít, abych tu uváděl další fakty nebo ta či ona čísla. Musíme pouze určit to hlavní, co nás všechny nejvíc spojovalo, co je nejdůležitější z hlediska nejpodstatnější a nejelementárnější otázky celé naší revoluce i všech budoucích socialistických revolucí (míněno v celosvětovém měřítku).

Touto nejelementárnější, nejpodstatnější otázkou je vztah dělnické třídy k rolnictvu, svazek dělnické třídy s rolnictvem, umění vyspělých dělníků, kteří prošli dlouhou, těžkou, ale i blahodárnou školou velké továrny, organizovat věci tak, aby získali na svou stranu masy rolníků zdeptaných kapitalismem, zdeptaných statkáři, zdeptaných svým starým žebráckým, ubohým hospodářstvím, aby jim dokázali, že jedině ve svazku s dělníky, i kdyby s sebou přinášel sebevětší obtíže — a těch je mnoho, před tím nemůžeme zavírat oči —, že jedině tento svazek může dopomoci rolnictvu k tomu, aby se vymanilo z jařma staletého útisku ze strany statkářů a kapitalistů. Jedině upevnění svazku dělníků a rolníků může lidstvo úplně zbavit takových věcí, jako byl nedávný imperialistický masakr, jako jsou barbarsky nehorázné rozpory, které dnes vidíme v kapitalistickém světě, kde se nevelký počet, nicotná hrstka nejbohatších států topí v nadbytku, zatímco převážná většina obyvatel světa žije v bídě, protože nemá možnost využívat vymoženosti civilizace ani bohaté zdroje, které ve svých zemích mají, ale které pro nedostatek hospodářských styků nenacházejí žádné uplatnění.

Největší pohromou vyspělých zemí je nezaměstnanost. Z této situace neexistuje jiné východisko než pevný svazek rolnictva a dělnické třídy, která prošla těžkou, zato velmi důkladnou a účinnou školou práce, vykořisťování a sdružování v továrnách, — jiné východisko není. Tento

svazek, politický i vojenský, jsme vyzkoušeli v nejtěžších letech naší republiky. V roce 1921 jsme se jej poprvé snažili prosadit i ve sféře ekonomické. V tomto směru jsme ale zatím pracovali velmi, velmi špatně. To je třeba říct otevřeně. Musíme tento nedostatek vidět, a ne jej přikrášlovat, musíme všechny síly zaměřit k jeho nápravě a uvědomit si, že v tom je základ naší nové ekonomické politiky. K vytvoření správných vztahů mezi dělnickou třídou a rolnictvem vedou jen dvě cesty. Bude-li velký průmysl vzkvétat, dokáže-li ihned zásobit drobné rolníky dostatečným nebo aspoň větším množstvím výrobků než dřív a zajistit tak vyrovnaný poměr mezi zásobami zemědělských produktů dodávaných rolníky a průmyslovými výrobky, pak bude rolnictvo plně uspokojeno, pak rolnictvo, které je převážně politicky neorganizované, pod vlivem těchto okolností uzná, že tento nový režim je lepší než kapitalistický. Mluvíme-li o vzkvétajícím velkém průmyslu, který by mohl rázem uspokojit rolnictvo všemi potřebnými výrobky, pak je tato podmínka zcela nepochybná; v celosvětovém měřítku skutečně zjistíme, že takový kvetoucí velký průmysl, který by mohl svět zásobit všemi výrobky, na světě existuje, jenže lidé ho nedovedou roztáčet na plné obrátky jinak než k výrobě děl, granátů a jiných zbraní, jichž bylo s tak velkým úspěchem použito v letech 1914—1918. Tehdy pracoval průmysl pro válku a zásobil lidstvo svými výrobky tak dokonale, že bylo nejméně 10 miliónů lidí zabito a nejméně 20 miliónů zmrzačeno. To jsme ostatně zažili i my, protože válka ve dvacátém století je přece docela něco jiného, než byly války dřívější.

Po této válce se dokonce i v těch zemích, které z ní vyšly vítězně, ozval v řadách lidí, kteří nejvíc nenávidí jakýkoli socialismus a jsou mu nejvíc vzdáleni, kteří jsou naprosto nesmiřitelní vůči sebenepatrnější socialistické myšlence, dokonce i v těchto zemích se ozval značný počet hlasů, které kategoricky prohlašují, že i kdyby na svě-

tě nebylo zlých bolševiků, stěží by bylo možné připustit ještě jednu takovou válku. To prohlašují představitelé nejbohatších zemí. Na to tedy pracoval ten bohatý a vyspělý velký průmysl. Sloužil k výrobě mrzáků a nezbyl mu čas, aby svými výrobky zásoboval rolníky. Přesto však máme právo tvrdit, že ve světovém měřítku takový průmysl existuje. Na světě jsou země s tak vyspělým průmyslem, že by mohl ihned zásobit stamilióny zaostalých rolníků. Na tom zakládáme své kalkulace. Vy sami víte lépe než kdo jiný, protože to máte den co den před očima, co nám zbylo z našeho velkého průmyslu, který byl i bez toho všeho slabý. Například v Doněcké kamenouhelné pánvi, v této hlavní základně našeho velkého průmyslu, způsobila občanská válka takový rozvrat a vystřídalo se tu tolik imperialistických vlád (kolik jich jen Ukrajina zažila!), že se to nemohlo projevit jinak, než že z našeho velkého průmyslu zůstaly jen ubohé zbytky. A připočteme-li k tomu takovou pohromu, jakou byla neúroda v roce 1921, pak pochopíme, proč se nám nezdařil pokus zásobit rolnictvo výrobky velkého průmyslu převedeného do rukou státu. A jelikož se nám tento pokus nezdařil, nemůžeme uskutečnit ekonomické spojení mezi rolnictvem a dělníky, tj. mezi zemědělstvím a průmyslem, jinak než prostřednictvím směny, obchodu. V tom je podstata. Místo povinného odvádění všech přebytků — zavedení naturální daně, v tom je podstata naší ekonomické politiky, podstata nanejvýš prostá. Nemáme-li vzkvétající velký průmysl, schopný organizovat výrobu tak, aby mohl svými výrobky ihned uspokojit rolnictvo, pak neexistuje pro postupné vytváření pevného svazku dělníků a rolníků jiné východisko než obchod a postupné pozvedání zemědělství i průmyslu nad nynější úroveň pod vedením a kontrolou dělnického státu. K tomuto východisku nás přivedla absolutní nevyhnutelnost. A právě toto je základem a podstatou naší nové ekonomické politiky.

V období, kdy naši hlavní pozornost a hlavní síly upoutávaly úkoly politické a vojenské, jsme nemohli dělat nic jiného než se co nejrychleji vrhnout spolu s předvojem kupředu, neboť jsme věděli, že si tento předvoj získá podporu. Při velkých přeměnách v politice, při tom obrovském díle, které jsme vykonali za tři roky, kdy jsme se pustili do války proti vedoucím světovým mocnostem, nám stačilo k zajištění svazku dělníků a rolníků pouhé politické a vojenské nadšení, protože každý rolník věděl, cítil a hmatatelně se přesvědčoval, že proti němu stojí odvěký nepřítel — statkář, kterému tak či onak pomáhají představitelé jiných stran. A proto byl tento svazek tak pevný a nepřemožitelný.

V ekonomické oblasti musí být tento svazek vybudován na jiných zásadách. Tady je nutné změnit nejen podstatu, ale i formu tohoto svazku. A pokud někdo z členů komunistické strany, z odborářů nebo prostě z lidí sympatizujících se sovětskou mocí tuto nezbytnost změnit podstatu svazku i jeho formy přehlédl, tím hůř pro něho. Taková přehlédnutí jsou v revoluci nepřijatelná. Změnit formu svazku bylo nezbytné proto, že svazek politický a vojenský nemohl jen tak prostě dál pokračovat i v oblasti ekonomické, když u nás ještě nemáme velký průmysl, protože ho rozvrátila válka, jakou žádný jiný stát nezažil. Vždyť průmysl se ještě nevzpamatoval dokonce ani ve státech nesrovnatelně bohatších, než je náš, ve státech, které válkou neutrpěly, ale získaly. A proto je nezbytné změnit formu i podstatu svazku dělníků a rolníků. V období politického a vojenského náporu jsme zašli mnohem dál kupředu, než nám to dovoľoval bezprostřední hospodářský svazek dělníků a rolníků. Museli jsme to udělat, abychom porazili nepřítel, a měli jsme právo to udělat. Provedli jsme to úspěšně, neboť jsme své nepřátele porazili na tehdejších kolbišti, na kolbišti politickém a vojenském, ale na kolbišti ekonomickém jsme utrpěli celou řadu porážek. Ale nemusíme se bát to přiznat, prá-

vě naopak: teprve tehdy se naučíme vítězit, až se nebudeme bát přiznávat své porážky a nedostatky, až se naučíme hledět tváří v tvář pravdě, i kdyby byla sebesmutnější. Můžeme být právem hrdi na své zásluhy v první oblasti, v oblasti politické a vojenské. Vešly do dějin jako světodějná vymoženost, jejíž vliv se v různých sférách teprve projeví. V oblasti ekonomické jsme však v tomto roce, o kterém vám tu podávám zprávu, teprve nastoupili cestu nové ekonomické politiky a udělali na ní sotva první krok. A zároveň se v tomto smyslu teprve začínáme učit pracovat a děláme přitom nesrovnatelně víc chyb, protože se ohlížíme zpátky a necháváme se strhávat minulými zkušenostmi, které byly skvělé, znamenité, velkolepé, měly světodějný význam, ale nebyly s to vyřešit onen ekonomický úkol, který nám byl vnucen za nynějších podmínek, kdy je velký průmysl v naší zemi rozvrácen a kdy je zapotřebí, abychom se především naučili organizovat ekonomické spojení, které je dnes nevyhnutelné a nezbytné. Tímto spojením je obchod. Pro komunistu je to velmi nepříjemné zjištění. Dokonce je to zřejmě, nebo spíš zcela jistě zjištění víc než nepříjemné, ale budeme-li se řídit úvahami o tom, co je či není příjemné, klesneme na úroveň oněch »skorosocialistů«, jakých jsme viděli spoustu v období prozatímní vlády Kerenského. »Socialisté« tohoto druhu mají v naší republice sotva ještě nějakou autoritu. Zato naší silou byla vždy schopnost přihlížet ke skutečným poměrům a nebát se jich, i kdyby byly pro nás sebevíc nepříjemné.

Protože velký průmysl ve světovém měřítku existuje, je nesporné, že bezprostřední přechod k socialismu je možný. Tuto skutečnost nikdo nemůže popřít, stejně jako se nedá popřít, že tento velký průmysl v nejvíce vzkvétajících a nejbohatších vítězných zemích buďto ztrácí dech a plodí nezaměstnanost, anebo dělá jen to, že vyrábí střelivo na vyvražďování lidí. A jestliže se ani u nás vzhledem k zaostalým poměrům, za nichž jsme přikročili k re-

voluci, nerozvíjí dnes průmysl tak, jak by to bylo zapotřebí, co uděláme — vzdáme se? Propadneme malomyslnosti? Ne. Dáme se do těžké práce, protože cesta, kterou jsme se vydali, je správná. Je nesporné, že jedinou cestou k zajištění toho, aby práce rolníků a dělníků byla prací pro ně samé a ne pro vykořisťovatele, je vytvoření svazku lidových mas. A abychom to mohli v naší situaci uskutečnit, nezbytně potřebujeme dnes jediné možné ekonomické spojení, spojení prostřednictvím hospodářství.

To je důvod našeho ústupu, proto jsme museli ustoupit k státnímu kapitalismu, ke koncesím a k obchodu. Bez toho se nám za hospodářského rozvratu, v jakém jsme se octli, nepodaří náležité spojení s rolnictvem obnovit. Bez toho nám hrozí nebezpečí, že předvoj revoluce se rozběhne tak daleko kupředu, že se odtrhne od rolnických mas. Spojení mezi ním a rolnictvem se zpřetrhá, a to by vedlo k záhubě revoluce. Tuto skutečnost musíme vidět naprosto střízlivě, protože právě z toho hlavně a především vyplývá to, co označujeme jako novou ekonomickou politiku. Proto jsme také jednomyslně prohlásili, že tuto politiku budeme provádět se vši opravdovostí a dlouho, ale jak už bylo správně podotknuto, samozřejmě ne navždycky. Vynutilo si ji zbídačení a zpusťování naší země a nesmírné oslabení našeho velkého průmyslu.

Dovolím si teď uvést alespoň několik čísel, abych ukázal, že i když bylo toto všechno pro nás velmi těžké a i když jsme se dopustili mnoha chyb (a těch byla opravdu velká spousta), přece jen postupujeme kupředu. Nemám, soudružky a soudruzi, celkové údaje o vývoji vnitřního obchodu, proto se tu chci omezit jen na údaje o obratu Ústředního svazu spotřebních družstev, a to za jedno čtvrtletí. Tedy: v září činil obrat Ústředního svazu spotřebních družstev 1 milión rublů ve zlatě, v říjnu 3 milióny a v listopadu 6 miliónů. Bereme-li tato čísla jako absolutní, jsou to opět čísla nicotná, uboze nízká; to si musíme otevřeně přiznat, protože by bylo mnohem škod-

livější, kdybychom si v tomto směru dělali iluze. Jsou to čísla žalostně nízká, ale v našich rozvrácených poměrech přece jen jasně svědčí o tom, že došlo k určitému pokroku, že se můžeme na tomto hospodářském základě uchytit. I když se dopouštíme spousty chyb — jak odbory, tak i komunistická strana a správní aparát —, přece jen se přesvědčujeme, že jsme schopni se jich zbavit, a postupně se jich zbavujeme, a že jdeme cestou, která stůj co stůj obnoví vztahy mezi zemědělstvím a průmyslem. Můžeme a musíme dosáhnout rozvoje produktivních sil alespoň v maloroľnickém hospodářství a prozatím alespoň v drobném průmyslu, ukazuje-li se, že obnovit velký průmysl není tak snadné. Musíme dosáhnout úspěchů — a už jich začínáme dosahovat, ale musíme mít na paměti, že v této sféře platí jiné tempo a že jsou tu jiné pracovní podmínky, že tady je těžší zvítězit. Tady nemůžeme svých cílů dosáhnout tak rychle, jak se nám to dařilo ve sféře politické a vojenské. Tady nemůžeme postupovat kupředu prudkým náporem a skoky a také časové lhůty jsou tu jiné, mohou se protáhnout i na celá desetiletí. S takovými lhůtami musíme počítat při dobývání úspěchů v ekonomické válce za situace, kdy nám naši sousedé nebudou pomáhat, ale naopak se k nám budou stavět nepřátelsky.

Naše cesta je však správná, protože je to cesta, k níž dřív nebo později nevyhnutelně dospějí i ostatní země. Po této správné cestě jsme se vydali. Jen přitom musíme důkladně vážit každý sebemenší krok, uvědomovat si všechny sebemenší chyby, a pak na této cestě dosáhneme svého cíle.

A teď bych měl, soudružky a soudruzí, trochu pohovořit o našem velmi důležitém výrobním odvětví — o zemědělství, ale myslím, že o tom uslyšíte zprávu mnohem důkladnější a úplnější, než jakou bych vám mohl podat já, právě tak jako o hladu, o němž vám tu něco řekne soudruh Kalinin^[32].

Sami moc dobře víte, soudružky a soudruzi, s jakou neslýchanou tíhou na nás dolehl hlad v roce 1921. Tyto pohromy starého Ruska se nutně musely přenést i na nás, protože jediným východiskem z toho může být pouze obnovení produktivních sil, ale ne na starém, ubohém, malovýrobním základě, nýbrž na základě novém, na základě velkého průmyslu a elektrifikace. Jedině to nás může vést z naší bídy, zbavit nás neustálého hladovění, jenže při této práci nevystačíme — jak je to zřejmé na první pohled — s časovými měřítky, jimiž jsme měřili naše politická a vojenská vítězství. Přestože jsme byli obklíčeni nepřátelskými státy, blokádu jsme prorazili, a ať byla pomoc, kterou jsme dostávali, sebeskrovnější, přece jen něco znamenala. V celkovém úhrnu to dělalo 2,5 miliónu pudů. To je veškerá pomoc, kterou jsme dostali ze zahraničí, kterou byly cizí státy ochotny hladovému Rusku milostivě poskytnout. Dobročinnými sbírkami jsme získali kolem 600 000 zlatých rublů. Je to velmi nepatrné číslo, ale vidíme z něho, jaký prospěchářský postoj k našemu hladu zaujala evropská buržoazie. Všichni jste asi četli, jak vlivní státníci ze začátku, při prvních zprávách o hladu okázale a slavnostně prohlašovali, že by prý bylo přímo ďábelské využívat hladu k rozvířování otázky starých dluhů. Nevím, je-li ďábel strašnější než soudobý imperialismus. Vím jen, že ve skutečnosti došlo k tomu, že bez ohledu na hlad se objevily pokusy vymáhat na nás staré dluhy právě za těchto těžkých podmínek. My neodmítáme dluhy platit a slavnostně prohlašujeme, že jsme ochotni o tom věcně jednat. Ale dát se kvůli tomu zotročit bez jakékoli evidence, bez jakéhokoli uvážení vzájemných nároků, bez jakéhokoli věcného projednání této otázky, to nemůžeme — jak jistě všichni chápete, a nikdo ať o tom nepochybuje — nikdy, v žádném případě připustit.

Musím vám sdělit, že poslední dny nám přece jen v boji proti hladu přinesly dosti značný úspěch. Jistě jste

se v novinách dočetli, že v Americe bylo uvolněno 20 miliónů dolarů na pomoc hladovějícím v Rusku, patrně za stejných podmínek, za jakých pomáhá ARA, Americká organizace pro pomoc hladovějícím. V těchto dnech došel od Krasina telegram, že americká vláda je ochotna se oficiálně zaručit, že během tří měsíců dostaneme za těchto 20 miliónů dolarů potraviny a osivo, pokud jsme my sami ochotni na tento účel věnovat 10 miliónů dolarů (20 miliónů zlatých rublů). Okamžitě jsme souhlasili a telegraficky to oznámili. A podle všeho můžeme tvrdit, že pro první tři měsíce zajistíme pro hladovějící potraviny a osivo za 30 miliónů dolarů, tj. za 60 miliónů zlatých rublů. Je to samozřejmě málo a rozhodně to nestačí, abychom překonali strašlivou pohromu, která nás postihla. To všichni moc dobře víte. Ale buď jak buď je to přece jen pomoc, která nepochybně přispěje k ulehčení zoufalé bídy a zoufalého hladu. A jestliže se nám už na podzim podařilo dosáhnout jistého úspěchu v zásobování hladovějících krajů osivem a vůbec celkově rozšířit osevní plochy, máme naději, že na jaře dosáhneme ještě většího úspěchu.

Na podzim jsme měli v hladovějících guberniích zase to přibližně 75 % ozimů, v guberniích částečně postižených neúrodou 102 %, v guberniích produkujících obilí 123 % a v guberniích neprodukujících obilí 126 %. To v každém případě ukazuje, že i když byly naše podmínky nepředstavitelně těžké, přece jen jsme rolníkům poskytli určitou pomoc jak při rozšiřování osevních ploch, tak v boji proti hladu. A za podmínek, které se teď vytvořily, máme právo očekávat — bez nadsázky a bez obavy z omylu —, že při setí jařin už rolníkům poskytneme vydatnější pomoc. Opakuji však, že to v žádném případě nebude pomoc zcela uspokojující. V žádném případě nebude stačit na to, aby pokryla veškeré potřeby. To musíme říct rovnou. A tím více sil musíme vynaložit na to, abychom tuto pomoc rozšířili.

K tomu bych chtěl uvést souhrnné údaje o našem zásobování. Naturální daň všeobecně znamenala pro rolnictvo jako celek, tedy pro všechny rolníky, ulehčení. To není třeba dokazovat. Nejde jen o to, jaké množství obilí rolník odevzdal, nýbrž o to, že se začal cítit při naturální dani jistější a začal mít větší zájem o hospodaření. Příčinnivému rolníkovi poskytuje naturální daň při rozvoji produktivních sil větší možnosti. Při vybírání naturální daně za tento rok jsme vcelku dosáhli takového výsledku, že musíme konstatovat: je třeba vynaložit všechny síly, abychom nezkrachovali.

A teď tedy celková, co nejstručnější souhrnná čísla, která vám mohu sdělit na základě posledních údajů, jak nám je poskytl lidový komisariát zásobování. Potřebujeme nejméně 230 miliónů pudů obilí. Z toho 12 miliónů pudů pro hladovějící, 37 miliónů na osivo a 15 miliónů do rezervního fondu. Naturální daní můžeme získat 109 miliónů pudů, z dávek za mletí 15 miliónů, z vrácených osivových půjček 12,5 miliónu, směnou za zboží 13,5 miliónu, z Ukrajiny 27 miliónů a ze zahraničí 38 miliónů pudů (počítáme-li s tím, že z těchto 38 miliónů dostaneme 30 díky transakci, o které jsem tu mluvil, a navíc ještě 8 miliónů pudů přikoupíme). Vcelku to tedy bude 215 miliónů pudů. Přece jen tedy deficit a ani jediný pud nezůstane v zásobě. A budeme-li moci ještě něco přikoupit v zahraničí, to zatím taky nevíme. Náš zásobovací plán jsme rozvrhli tak navlas přesně proto, abychom co nejméně zatížili rolnictvo postižené hladem. Dlouho jsme v ústředních sovětských orgánech vynakládali veškeré úsilí na to, aby zásobovací plán byl rozepsán co nejdetailněji. V roce 1920 jsme počítali s tím, že stát musí zajistit výživu pro 38 miliónů lidí, ale dnes jsme toto číslo snížili na 8 miliónů. Takhle jsme to tedy omezili. Z toho však vyplývá pouze jediný závěr: naturální daň musíme stůj co stůj vybrat na 100 %, tj. beze zbytku. Rozhodně přitom nezapomínáme, že je to pro už tak dost postižené rolnic-

tvo obrovské zatížení. Moc dobře vím, že soudruzi z místních orgánů, kteří zakusili celou tíhu práce v zásobování na vlastní kůži, vědí líp než já, co dnes znamená úkol bezpodmínečně vybrat naturální daň na 100 %. Přesto musím na základě výsledků naší činnosti v roce 1921 jménem vlády konstatovat, že tento úkol musíme, soudružky a soudruzi, splnit, musíme se do této těžké práce zakousnout a musíme tuto obtíž překonat. Jinak nezajistíme to nejzákladnější, to nejelementárnější v naší dopravě a v našem průmyslu, nezajistíme ani ten minimální, absolutně nezbytný rozpočet, bez něhož nemůžeme za nynější situace, v nepřátelském obklíčení a za velmi vratké mezinárodní rovnováhy, existovat.

Ze situace, v níž jsme se octli následkem útrap způsobených imperialistickou a občanskou válkou a pronásledování ze strany vládnoucích tříd všech zemí světa, se nedostaneme a nemůžeme dostat bez maximálního vypětí všech sil, a proto musíme zcela jasně, bez strachu z trpké pravdy konstatovat a jménem sjezdu všem pracovníkům v místních orgánech potvrdit: »Soudružky a soudruzi, veškerá existence sovětské republiky, celý náš nanejvýš skromný plán obnovení dopravy a průmyslu počítá s tím, že celkový zásobovací program bude splněn. Proto je bezpodmínečně nutné vybrat naturální daň na 100 %.«

Když už mluvím o plánu, přejdu k tomu, jak to u nás vypadá se státním plánem v praxi. Začnu palivem, které je chlebem průmyslu, základem veškeré naší práce v průmyslu. Možná jste už dnes dostali nebo v nejbližších dnech dostanete materiál o činnosti našeho Gosplanu — Státní plánovací komise. Dostanete zprávu o sjezdu elektrotechniků, který přinesl nesmírně závažný a bohatý materiál^[125] a na němž nejlepší techničtí a vědecktí pracovníci Ruska přezkoumali náš plán, který je jediným vědecky podloženým, nejstručnějším a nejbližším plánem obnovy našeho velkého průmyslu a k jehož splnění bude

zapotřebí nejméně deseti až patnácti let. Řekl jsem už a nepřestanu opakovat, že lhůty, s nimiž musíme při naší praktické činnosti počítat, jsou dnes jiné, než jaké platily při politické a vojenské činnosti. Mnozí vedoucí pracovníci komunistické strany i odborů to pochopili, ale je nutné, aby to pochopili všichni. Ostatně v brožuře soudruha Kržižanovského^[40], kterou vám rozdají zítra — je to zpráva o činnosti Státní plánovací komise —, uvidíte, jak je podle kolektivního názoru inženýrů a agronomů chápán státní plán obecně. Uvidíte, jak se k této věci stavějí inženýři a agronomové. Nepřístupují k ní z hlediska všeobecně politického nebo všeobecně hospodářského, jak jsme zvyklí, ale z hlediska kolektivních zkušeností, přičemž mimochodem počítají i s tím, kam až můžeme ustupovat. V brožuře najdete na tuto otázku odpověď z hlediska inženýrů a agronomů, a její cena je o to větší, že v ní najdete jako výsledek činnosti naší celostátní plánovací instituce za uplynulý rok i přehled o tom, jak se právě jí jeví otázka dopravy a průmyslu. Pochopitelně vám zde nemohu vykládat celý obsah této práce.

Rád bych se však aspoň velmi stručně zmínil o tom, jak to vypadá s naším palivovým plánem, protože na tomto úseku jsme na začátku roku 1921, který zde hodnotíme, dokonale zkrachovali. Právě zde jsme se dopustili hrubé chyby tím, že jsme počítali se zlepšenou situací koncem roku 1920, a vehnali tak dopravu na jaře 1921 do obrovské krize, kterou způsobil už nejen nedostatek materiálních prostředků, ale také to, že jsme nesprávně odhadli tempo rozvoje. Už tehdy se projevila naše chyba spočívající v tom, že jsme zkušenosti z období politického a vojenského přenesli na úkoly hospodářské, což je chyba neobyčejně závažná, elementární, kterou však, soudružky a soudruzi, dodnes na každém kroku opakujeme. Děláme neustále mnoho chyb a je třeba konstatovat, že dokud si je neuvědomíme a stůj co stůj nedosáhneme jejich nápravy, nemůžeme naše hospodářství natrvalo zlepšit. Po

poučení, jehož se nám dostalo, jsme už palivový plán na druhou polovinu roku 1921 stanovili velmi obezřetně, se- bemenší přehánění tu považujeme za nepřijatelné a vše- možně proti němu bojujeme. Číslo z konce prosince, i když ještě neúplná, která mi sdělil soudruh Smilga po- věřený řízením všech našich institucí pro získávání paliv, ukazuje, že sice máme deficit, ale už nevelký, což zároveň svědčí o tom, že se zlepšila vnitřní struktura našeho pali- vového rozpočtu, o tom, co technici označují slovem mi- neralizace, tj. o velkém úspěchu v zásobování Ruska mi- nerálními palivy, protože jen na minerálních palivech se dá náležitě vybudovat velký průmysl schopný stát se zá- kladem socialistické společnosti.

Na začátku druhého pololetí roku 1921 vypadal náš palivový plán takto: z 2 700 000 kubických sáhů dřeva, přepočtených na 7000 kalorií měrného paliva, jak se to vždy dělá a jak je to také provedeno na 40. stránce brožu- ry Kržižanovského, která vám bude rozdána, bychom měli podle našich propočtů získat 297 miliónů pudů. Prozatím však čísla ukazují, že jsme získali asi 234 miliónů pudů. Je tu obrovský schodek, na který vás musím upozornit. Práci našich orgánů, které mají na starosti zá- sobování dřevem, jsme v uplynulém roce věnovali velkou pozornost. Ale právě tato práce je nejvíc závislá na stavu rolnického hospodářství. Právě tady leží celá tíha na rol- níkovi a na jeho koni. Zde se nedostatek paliv, nedosta- tek krmiv atd. odráží v práci velmi silně. Proto vzniká schodek. A proto vám musím dnes, kdy stojíme na prahu zimní palivové kampaně, znovu opakovat, abyste odtud, soudružky a soudruzi, přivezli do všech končin výzvu, že je třeba v tomto směru vynaložit maximální úsilí. V na- šem palivovém rozpočtu je v minimálním rozsahu zakal- kulováno jenom to, co je absolutně nezbytné pro pozved- nutí průmyslu, ale toto minimum musí být stůj co stůj splněno, i kdyby podmínky pro to byly sebetěžší.

Dále. Počítali jsme, že získáme 143 miliónů pudů uhlí,

ale získali jsme 184 miliónů pudů. To je úspěch, pokrok v mineralizaci našeho paliva, pokrok v Donbasu i v jiných místech, kde celá řada soudruhů pracovala nesmírně obětavě a dosáhla praktických výsledků při zvyšování produkce velkého průmyslu. Řeknu vám několik čísel o Donbasu, protože to je základ, velké středisko celého našeho průmyslu. Počítali jsme, že získáme 80 miliónů pudů ropy, což se v přepočtu na měrné palivo rovná 120 miliónům. U rašeliny jsme počítali se 40 milióny (19 miliónů palivových jednotek) a získali jsme 50. Počítali jsme, že dohromady získáme 579 miliónů pudů, ale zřejmě se nám nepodaří získat víc než 562 miliónů. Celkem je tedy paliva nedostatek. Není sice nijak velký, jen asi 3—4 %, ale v každém případě to nedostatek je. A v každém případě si musíme přiznat, že to všechno znamená přímé ohrožení pro velký průmysl, protože i z toho minima, které bylo stanoveno, se leccos nesplní. Na tomto příkladu jsem vám, myslím, ukázal za prvé to, že naše plánovací orgány nepracovaly nadarmo a že se už blíží doba, kdy se naše plány budou plnit, ale zároveň tento příklad ukazuje, že se zatím jen taktak začínáme vzmáhat, že naše hospodářská situace je v tomto smyslu stále ještě nesmírně obtížná, svízelná a že proto naším hlavním heslem, hlavním bojovým signálem, hlavní výzvou, v jejímž znamení musí náš sjezd jednat, jednání zakončit a s nímž se musíte rozjet do krajů, zůstává: Ještě víc napnout síly, i když je to sebetěžší, jak v průmyslu, tak i v zemědělství. Jinak než usilovnou prací v tomto směru republiku nezachráníme, moc dělníků a rolníků neudržíme, nezachováme a neupevníme. Že jsme dosáhli nemalých úspěchů, to ukázal zejména Donbas, kde pracovali neobyčejně oddaně a neobyčejně úspěšně takoví soudruzi, jako soudruh Pjatakov ve velkém průmyslu, jako soudruh Ruchimovič v drobném průmyslu, který se mu podařilo poprvé rozhýbat tak, že jsme z něho přece jen něco vyzískali. Ve velkém průmyslu dosáhl výkon rubačů

předválečné výše, což u nás dosud nebylo. Celková produkce Donbasu dosáhla v roce 1920 272 miliónů pudů. Dosáhla 272 miliónů, ale v roce 1921 už 350 miliónů pudů. Ve srovnání s maximální předválečnou těžbou — 1 miliarda 700 miliónů — je to číslo velice nepatrné. Ale přece jen něco znamená. Dokazuje, že přece jen znatelně postupujeme kupředu. Znamená přece jen pokrok při obnovování našeho velkého průmyslu, a pro tuto věc nesmíme litovat žádných obětí.

Ještě několik slov o hutnictví. V tomto směru je naše situace zvláště těžká. Vyrábíme jen nějakých 6 % z toho, co jsme vyráběli před válkou. Do takového rozvratu, do takové bídy přivedla Rusko imperialistická válka a občanská válka! Samozřejmě se z toho začínáme dostávat. Vznikají u nás taková střediska jako Jugostal¹³⁵, kde rovněž velmi oddaně pracuje soudruh Mežlauh. A i když je naše situace pořád ještě zlá, vidíme už i velké úspěchy. V první polovině roku 1921 jsme vytavili měsíčně 70 000 pudů surového železa, v říjnu 130 000 a v listopadu 270 000, tj. skoro čtyřnásobek. Nemáme tedy, jak je vidět, důvod k panice. Nijak si nezastíráme, že čísla, která jsem tu uvedl, svědčí o ubohé, žalostně nízké úrovni, ale přesto můžeme i na nich dokázat, že i když byl rok 1921 velmi těžký, i když na třídu dělníků a rolníků doléhaly mimořádné těžkosti, přece jen jdeme nahoru, jdeme po správné cestě, a napneme-li všechny síly, můžeme doufat, že dosáhneme ještě většího vzestupu.

Chtěl bych také uvést některé údaje o úspěchu elektrifikace. Velkého úspěchu jsme bohužel zatím nedosáhli. Počítal jsem, že budu moci IX. sjezdu blahopřát k zahájení provozu ve druhém velkém elektroenergetickém středisku vybudovaném sovětskou mocí: prvním byla Šaturka a druhým, novým centrem je Kaširská elektrárna, kterou jsme chtěli spustit právě v prosinci.¹³⁶ Vyráběla by — a může vyrábět — už v první etapě 6000 kilowattů, což by při 18 000 kilowattech, kterými dnes v Moskvě

disponujeme, znamenalo podstatnou pomoc. Jenže celá řada překážek způsobila, že tuto elektrárnu v prosinci 1921 spustit nemůžeme. Bude však uvedena do provozu v nejbližší době, nejspíše za několik týdnů. Patrně jste si sami všimli zprávy^[45] uveřejněné v těchto dnech v časopisu *Ekonomičeskaja žizň*, pod níž je podepsán inženýr Levi, jeden z nejpřednějších činitelů VIII. celoruského sjezdu elektrotechniků a vůbec jeden z našich nejvýznamnějších odborníků. Z této zprávy vám uvedu jen stručná čísla: vezmeme-li dohromady rok 1918 a 1919, bylo u nás v tomto období uvedeno do provozu 51 elektráren o výkonu 3500 kilowattů. Ale dohromady za rok 1920 a 1921 už bylo uvedeno do provozu 221 elektráren o výkonu 12 000 kilowattů. V porovnání se západní Evropou jsou to samozřejmě čísla víc než ubohá, žalostná. Přesto však ukazují, že se mohou věci hýbat kupředu i při takových obtížích, jaké žádná jiná země nepoznala. Nemalý význam mělo rozšíření malých elektráren na venkově. Je třeba říct přímo, že tu velmi často docházelo k rozptylování prostředků a sil. Ale i to někdy přináší užitek. Tyto malé elektrárny se na venkově staly základem pro vytvoření středisek nového moderního velkého průmyslu. I když jsou velmi malé, přece jen rolníkům ukazují, že Rusko nezůstane při ruční práci, že nezůstane při svém primitivním dřevěném pluhu, ale že půjde kupředu, vstříc nové době. A tak mezi široké vrstvy rolníků postupně proniká myšlenka, že Rusko musíme a můžeme postavit na jinou základnu. Lhůty pro to se tu měří, jak už jsem řekl, na desetiletí, ale přece jen už tato práce začala a uvědomění mezi rolníky se šíří zčásti právě díky tomu, že malé elektrárny u nás rostou rychleji než velké. Jestliže jsme se však v roce 1921 opozdili se spuštěním jedné velké elektrárny, pak začátkem roku 1922 uvedeme do provozu hned dvě: Kaširskou u Moskvy a Utkinskou u Petrohradu¹³⁷. V tomto směru jdeme rozhodně cestou, která nám zajišťuje postup kupředu, budeme-li i na

dále plnit své úkoly se stejným vypětím sil jako dosud.

Ještě aspoň zmínku o jednom dalším úspěchu — o našem úspěchu v těžbě rašeliny. V roce 1920 jsme u nás vytěžili 93 miliónů pudů rašeliny a v roce 1921 už 139 miliónů pudů; je to snad jediná oblast, v níž jsme daleko překročili předválečnou úroveň. Rašeliny máme tak obrovské bohatství jako žádná jiná země na světě. Ale velkou potíž jsme měli a zčásti máme dodnes s tím, že tato všeobecně těžká práce byla mimořádně svízelná právě v Rusku. Avšak vynález hydraulického způsobu těžby rašeliny, který v Hlavním výboru pro rašelinu vypracovali soudruzi Radčenko, Meňšikov a Morozov, tuto práci usnadňuje. V tomto směru jsme dosáhli obrovského úspěchu. V roce 1921 pracovala všehovšudy dvě rašelinová čerpadla — zařízení pro hydraulickou těžbu rašeliny, která zbavují dělníky galejnické dřiny, bez níž se dosud těžba rašeliny neobešla. Dnes už máme v Německu objednáno a zajištěno pro rok 1922 dvacet takových strojů. Začali jsme tak spolupracovat s vyspělou evropskou zemí. A dnes se nám naskýtá možnost tuto spolupráci dále rozvinout, což rozhodně není zanedbatelné. Slatin a zásob rašeliny je v Rusku tolik jako nikde jinde, a teď se nám nabízí možnost přeměnit tuto galejnickou práci, kterou dělal a mohl dělat pouze malý počet dělníků, v práci normálnější. Dosáhli jsme praktické spolupráce s moderním vyspělým státem, s Německem, kde už v továrnách vyrábějí zařízení, která tuto práci usnadňují a která mají být zaručeně uvedena do provozu v roce 1922. Tuto okolnost musíme mít zvlášť na zřeteli. Budeme-li si totiž všichni uvědomovat a budeme-li všichni kolem sebe šířit myšlenku, že při nasazení všech sil a při mechanizaci práce máme u nás v Rusku větší možnost dostat se z hospodářské krize než kterýkoli jiný stát, můžeme dokázat velmi a velmi mnoho.

Pokud jde o naši ekonomickou politiku, rád bych zdůraznil ještě jednu stránku věci. Při hodnocení naší nové

ekonomické politiky nestačí upozorňovat na ty její stránky, které jsou zvláště důležité. Podstatou nové ekonomické politiky je samozřejmě svazek proletariátu a rolnictva, podstatou je pevné spojení předvoje proletariátu s širokými rolnickými masami. Dosáhnout rozvoje produktivních sil — za každou cenu, okamžitě, ihned — jsme mohli jen díky nové ekonomické politice. Ale nová ekonomická politika má ještě jednu stránku — umožňuje nám, abychom se učili. Je to taková forma hospodaření, za níž se začneme opravdu učit hospodařit, zatímco dosud jsme v tomto směru pracovali pod všchnu kritikou. Vedoucí komunistický pracovník, odborářský vůdce pracujících mas si pochopitelně dovede jen těžko představit, že prubířským kamenem našeho hospodářského života je dnes obchod, že ten je dnes jediným možným způsobem, jak dosáhnout spojení předvoje proletariátu s rolnictvem, jediným možným spojovacím článkem, umožňujícím zahájit hospodářský vzestup na celé široké frontě. Vezmete-li si kteréhokoli obchodníka obchodujícího pod kontrolou státu a soudu (naš soud je proletářský a dovede dohlédnout na každého soukromého podnikatele, aby se zákony pro ně nepsaly tak jako v buržoazních státech; nedávno jsme měli v Moskvě takový případ¹³⁸, a všichni dobře víte, že počet těchto případů rozšíříme a budeme přísně trestat pokusy pánů soukromých podnikatelů porušovat naše zákony), pak uvidíte, že přece jen tento obchodník, tento soukromý podnikatel dokáže za stoprocentní zisk leccos zařídit tak — například sehnat pro průmysl suroviny —, jak to v drtivé většině nedokáže ani jeden komunista nebo odborář. A právě v tom je význam nové ekonomické politiky. Učte se! Je to nesmírně důležité a všichni to potřebujeme. Je to učení neobyčejně tvrdé. Nepodobá se školským lekcím a skládání takových či onakých zkoušek. Je to těžký, nelítostný hospodářský boj v podmínkách bídy, neslýchaných těžkostí, nesnáží, nouze o chléb, hladu a zimy, ale právě toto opravdové učení musíme všichni

absolvovat. Každý pokus vyhnout se tomuto úkolu, každý pokus zavírat před tím vším očmi, jako by se nás to netýkalo, by svědčil o nanejvýš trestuhodné a nebezpečné naduté komunistické a odborářské přezíravosti. Tímto nešvarem, soudružky a soudruzi, velice trpíme my všichni, kteří řídíme Sovětské Rusko, to si musíme naprosto otevřeně přiznat, abychom se mohli tohoto nedostatku zbavit.

Při řešení úkolů naší hospodářské výstavby vycházíme ze svých včerejších zkušeností, a právě v tom je naše hlavní chyba. Uvedu vám v této souvislosti jedno francouzské přísloví, které říká, že nedostatky lidí obvykle souvisí s jejich přednostmi. Nedostatky člověka jsou jako by pokračováním jeho předností. Uplatňují-li se nějaké přednosti déle, než je třeba, jindy, než je třeba, nebo ne tam, kde je třeba, pak už jsou to nedostatky. Skoro každý z vás to patrně pozoroval jak v osobním životě, tak i jinde, a teď to pozorujeme v celém vývoji naší revoluce, naší strany i našich odborů, které jsou hlavní oporou strany, v celém správním aparátu Sovětského Ruska, všude pozorujeme tento nedostatek, který je vlastně pokračováním našich předností. Naší obrovskou předností bylo to, že jsme v politické i vojenské sféře udělali světodějný krok kupředu, který vešel do světových dějin jako mezník dvou epoch. I kdyby nás ještě čekaly kdovíjaké strasti, tohle už nám nikdo nemůže vzít. Z imperialistické války a z našich útrap jsme se dostali jen díky proletářské revoluci, jen díky tomu, že staré zřízení bylo nahrazeno zřízením sovětským. To už se nedá vzít zpět, to je nesporná, nezvratná a nezczitelná přednost, o kterou nás nemohou připravit žádné snahy a žádný nápor našich nepřátel, ale která by se mohla, kdybychom ji dál uplatňovali tam, kde to není namístě, stát velmi nebezpečným nedostatkem.

Politické a vojenské úkoly se na tehdejším stupni uvědomění dělníků a rolníků daly řešit rostoucím nadšením. Tehdy si všichni uvědomovali, že je imperialistická válka rdousí, nebylo tedy třeba zvyšovat stupeň jejich uvědo-

mění, stupeň jejich organizace, aby to pochopili. Tyto úkoly pomohlo vyřešit nadšení, prudký nápor a hrdinství, které bylo a navždy zůstane památným dokladem toho, co revoluce dokáže a co dokázala vykonat. Díky tomu jsme dosáhli našeho politického a vojenského úspěchu, ale dnes se tyto přednosti obracejí v naše nejnebezpečnější nedostatky. Ohlížíme se zpátky a myslíme si, že můžeme stejným způsobem řešit i hospodářské úkoly. Ale právě v tom je ten omyl: když se situace změnila a musíme řešit úkoly jiného druhu, pak se nesmíme ohlížet zpátky a snažit se je vyřešit včerejším způsobem. Nepokoušejte se o to, tak nevyřešíte nic! Tento omyl si musíme uvědomit. Komunističtí i odborářští funkcionáři, kteří valnou většinou mávli nad vším rukou a odešli od úmorné, těžké, dlouhodobé hospodářské činnosti, vyžadující houževnatost, těžké zkoušky, vytrvalou práci, přesnost a důslednost, a kteří se ať už jako pracovníci sovětů nebo jako včerejší bojovníci stále jen odvolávají na to, jak velkou věc jsme vykonali včera, tito lidé mi připomínají bajku o husách^[41], které se vychloubaly, že »zachránily Řím«, ale rolník prý na ně vzal prut a odpověděl: »Nechte předky na pokoji; co vy jste dokázaly?« Že jsme v letech 1917—1918 až 1919—1920 vyřešili naše politické a vojenské úkoly tak hrdinsky a tak úspěšně, že jsme tím zahájili novou epochu světových dějin, to nikdo nepopírá. To nám nikdo nevezme a nikdo ani ve straně, ani v odborech nám to vzít nechce, ale pracovníci v sovětech i v odborech mají dnes před sebou jiný úkol.

Dnes jste obklíčeni kapitalistickými státy, které vám nepomohou, ale budou všemožně mařit vaši práci, dnes pracujete v bídě, rozvratu, hladu a strádání. A buď se naučíte pracovat jiným tempem, plánovat svou práci ne na měsíce, ale na desetiletí, držet se ve všem mas, které jsou vyčerpané a nemohou den co den pracovat revolučním, hrdinským tempem, buď se tomuhle naučíte, nebo vás někdo právem nazve husami. Když se někteří odbo-

roví a političtí pracovníci ohánějí všeobecnou frází, že my odbory, my komunistická strana všechno řídíme, no buď. V politické a vojenské sféře jsme to dělali výtečně, ale na hospodářském poli to děláme špatně. To si musíme uvědomit a dělat to lépe. Každé odborové organizaci, která klade všeobecnou otázku, zda se mají odbory podílet na výrobě, řeknu: Přestaňte už žvanit (p o t l e s k), raději mi odpovězte na otázku konkrétně a řekněte (zastáváte-li odpovědné místo jakožto člověk, který má autoritu, funkcionář komunistické strany nebo odborové organizace): Kde jste náležitě zorganizoval výrobu, kolik let jste ji organizoval, kolik lidí je vám podřízeno — tisíc nebo deset tisíc?, dejte mi seznam těch, které pověřujete hospodářskou činností, kterou jste dovedl až do konce, místo abyste se pouštěl do dvaceti věcí najednou a pak pro nedostatek času ani jednu nedokončil. V našich sovětských poměrech nebývá zvykem, že by se započatá hospodářská činnost dováděla až do konce, že by se mohl během několika let vykázat úspěch, že bychom se nebáli učit se od obchodníka, který si při stoprocentním zisku dokáže ještě nahrabat i pro sebe, ale u nás to chodí tak, že se sepíše krásná rezoluce o surovinách a k tomu se dodá, že jsme představiteli komunistické strany, odborové organizace, proletariátu. Promiňte, prosím. Co je to proletariát? To je třída, která pracuje ve velkém průmyslu. Ale kdepak je velký průmysl? O jakém proletariátu to mluvíte? Kde je ten váš průmysl? Pročpak nepracuje? Protože nejsou suroviny? A dokázali jste je opatřit? Nedokázali. Sepíšete rezoluci, že je zapotřebí je opatřit — a jste v koncích, řeknou vám, že je to hloupost, a tak dopadnete jako ty husy, jejichž předchůdkyně kdysi zachránily Řím.

Dějiny nám dnes uložily dovršit největší politický převrat pozvolnou, těžkou, namáhavou prací na hospodářském poli, jejíž lhůty budou zřejmě velmi dlouhé. Velké politické převraty v dějinách vždycky vyžadovaly dlouhý

čas na to, aby lidem vešly do masa a krve. Všechny velké politické převraty byly uskutečňovány díky nadšení předvoje, za kterým šly živelně, neuvědoměle masy. Vývoj ve společnosti zdeptané cary, statkáři a kapitalisty ani nemohl probíhat jinak. A tuto část práce, tj. politický převrat, jsme splnili tak, že světodějný význam tohoto činu je nesporný. Avšak potom, po velkém politickém převratu, vyvstává před námi další úkol a ten musíme pochopit: tento převrat je třeba náležitě zažít, vtělit jej do každodenního života, a ne se vymlouvat, že sovětské zřízení je špatné a že by se mělo přebudovat. U nás je velká spousta milovníků nejružnějšího přebudovávání a z tohoto přebudovávání pak vznikají takové katastrofální škody, že větší jsem v životě nepoznal. Že náš aparát trpí nedostatky při organizování mas, to vím velmi dobře, a na každých deset nedostatků, na které mě tu kdokoli z vás upozorní, vám okamžitě vyjmenuji stovku dalších. Nejde však o to snažit se zlepšit aparát nějakou rychlou reorganizací, nýbrž o to, aby nám politická přeměna náležitě přešla do krve, abychom v hospodářství dosáhli vyšší úrovně. V tom to vězí. Není třeba nic přebudovávat, naopak je třeba pomoci napravit ty četné nedostatky, které máme v sovětském zřízení a v celém systému správy, abychom tak pomohli desítkám a miliónům lidí. Je zapotřebí, aby nám všichni rolníci pomohli uplatňovat tuto obrovskou politickou vymoženost, které jsme dosáhli, v každodenním životě. Tady musíme být střízliví a být si vědomi toho, že jsme sice této vymoženosti dosáhli, ale že se ještě nestala tělem a krví ekonomiky a existenčních podmínek mas. To je práce na celá desetiletí a právě té musíme věnovat veškeré úsilí. Tady není možné postupovat stejným tempem, stejně rychle a za stejných podmínek, za jakých jsme plnili vojenské úkoly.

Dříve než skončím, dovolím si ještě rozšířit ponaučení, že nedostatky jsou někdy pokračováním našich předností, na jednu naši instituci, a to na Celoruskou mimořádnou

komisi. Soudružky a soudruzi! Všichni jistě víte, jakou zběsilou nenávist vyvolává tato instituce u ruské emigrace a u četných představitelů vládnoucích tříd imperialistických zemí, které s touto ruskou emigrací udržují styky. Jak by také ne! Vždyť je to instituce, která nám sloužila jako drtivý nástroj proti nesčetným spiknutím, proti nesčetným úkladům namířeným proti sovětské moci ze strany lidí mnohem silnějších, než jsme my. Jim, kapitalistům a statkářům, zůstaly všechny mezinárodní styky, veškerá mezinárodní podpora, a to je podporovaly státy nesrovnatelně silnější, než je náš stát. Z historie těchto spiknutí víte, jak tito lidé jednali. Víte, že na tato spiknutí nebylo možné odpovídat jinak než jejich potlačováním, nelítostným, rychlým, okamžitým, opírajícím se o sympatie dělníků a rolníků. To byla přednost naší Celoruské mimořádné komise. A to budeme zdůrazňovat vždycky, kdykoli uslyšíme přímé nebo nepřímé nářky, jaké často slyšíme ze zahraničí, nářky oněch představitelů Ruska, kteří se ohánějí slovem »čeka« ve všech světových jazycích a vydávají tuto instituci za příklad, za typický projev ruského barbarství.

Páni kapitalisté, ruští i zahraniční! Víme, že nemůžete mít tuto instituci v lásce. No bodejte! Dovedla odrážet vaše intriky a vaše úklady tak jako nikdo jiný za situace, kdy jste nás rdousili, kdy jste na nás doráželi ze všech stran, kdy jste organizovali vnitřní spiknutí a nezastavovali se před žádným zločinem, jen abyste zmařili naši mírovou práci. Nemáme na to jinou odpověď než vytvoření instituce, která by věděla o každém kroku spiklenců a která by jim nedomlouvala, ale okamžitě je trestala. Dokud budou na světě vykořisťovatelé, kteří nejsou ochotni dělníkům a rolníkům slavnostně postoupit svá práva statkářů, svá práva kapitalistů, do té doby se nemůže moc pracujících bez takové instituce obejít. To víme velmi dobře, ale víme také, že přednosti člověka se mohou změnit v jeho nedostatky, a jsme si vědomi toho, že

situace, která se nyní u nás vytvořila, naléhavě vyžaduje, aby tato instituce omezila svou působnost na sféru ryze politickou, aby se soustředila na takové úkoly, při jejichž plnění jí budou okolnosti a podmínky v její činnosti napomáhat. Bude-li činnost kontrarevoluce i nadále taková jako dosud — a nic nenasvědčuje tomu, že by se v tomto směru psychologie našich protivníků změnila, nic nás k této domněnce neopravňuje —, pak budeme umět odpovídat tak, aby museli brát naši odpověď vážně. Sovětský stát nebrání příslušníkům cizích států, aby k nám přijížděli pod záminkou pomoci, jenže oni tu pak pomáhají svrhnout sovětskou moc, takové případy jsme tu měli. Do podobné situace se však náš stát nedostane, protože si umíme vážit a umíme využívat takové instituce, jako je Celoruská mimořádná komise. To můžeme každému zaručit. Ale zároveň jasně prohlašujeme, že je nutné tuto komisi zreformovat, přesně vymezit její funkce a kompetenci a omezit její působnost jen na úkoly politické. Dnes stojíme před úkolem rozvinout běžnou směnu zboží — je to nutnost vyvolaná novou ekonomickou politikou, a to vyžaduje prohloubit revoluční zákonnost. Je jasné, že kdybychom byli tento úkol postavili do popředí za vojenského náporu proti nám, v době útoků na sovětskou moc, byli bychom pedanti, hráli bychom si na revoluci, ale revoluci bychom nedělali. Čím víc se však blížíme k situaci nasvědčující tomu, že sovětská moc je pevná a nezvratná, čím víc se rozvíjí běžná směna zboží, tím naléhavěji je nutné vytyčit nekompromisní heslo o prohloubení revoluční zákonnosti a tím víc se zužuje sféra působnosti instituce, která na každý úder spiklenců odpovídá odvetným úderem. Takový je závěr ze zkušeností, pozorování a úvah, k němuž vláda dospěla v uplynulém roce.

Závěrem musím, soudružky a soudruzi, konstatovat, že úkol, který letos řešíme a který jsme dosud řešili tak špatně, totiž spojit dělníky a rolníky i v podmínkách největší bídy a rozvratu v pevný hospodářský svazek, jsme nyní

stanovili správně, vytyčili jsme správnou linii, o tom nemůže být nejmenší pochyby. A je to úkol týkající se nejen Ruska, nýbrž i ostatního světa. (Bouřlivý, dlouho-trvající potlesk.)

Úkol, který dnes, prozatím — dočasně — řešíme sami a který se zdá být úkolem čistě ruským, je ve skutečnosti úkolem, před nímž se octnou všichni socialisté. Kapitalismus spěje ke svému zániku, a i když ještě předtím může způsobit desetimiliónum a stamiliónum lidí neuvěřitelné utrpení, před pádem jej nemůže zachránit žádná síla. Nová společnost založená na svazku dělníků a rolníků je nevyhnutelná. Vznikne dřív nebo později, o dvacet let dřív nebo o dvacet let později, a my pro ni, pro tuto společnost, pomáháme usilovným řešením úkolů naší nové ekonomické politiky vytvářet formy svazku dělníků a rolníků. Tento úkol vyřešíme a vytvoříme svazek dělníků a rolníků natolik pevný, že jej žádné síly na světě nezpřetrhají. (Bouřlivý a neutuchající potlesk.)

*Otištěno 23. prosince 1921
v 1. č. bulletinu IX Vserossijskij
sjezd Sovětov. Stenografičeskij
otčet*

*Podle textu knihy
Děvjatj Vserossijskij
sjezd Sovětov rabočich,
krest'janskich, krasno-
armejskich i kazačjich
deputatov. Stenografičeskij
otčet, Moskva, vyd.
CŮVV 1922, porovnaného
se stenografickým zápisem*

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY
NA PORADĚ POLITICKY
NEORGANIZOVANÝCH
DELEGÁTŮ SJEZDU
26. PROSINCE¹³⁹

1

Soudružky a soudruzi! Když jsme se rozhodli pokračovat v naší besedě, a myslím, že o správnosti tohoto rozhodnutí nikdo nepochybuje, chtěl bych jen připomenout, že teď je asi půl deváté, takže zde můžeme diskutovat do půl desáté a třeba i déle. Měli bychom si ale zvolit takovou otázku, která nás nejvíc zajímá. Když tady jeden soudruh řekl, že je to otázka půdy, tak k tomu musím říct: rozdělme si čas na všechny otázky, které mají pro vás největší význam. Mým úkolem tedy, jak já to vidím, je spíš poslouchat a dělat si poznámky. Co jsem chtěl povědět, to jsem vám pověděl^[50] na sjezdu. Snažím se zapisovat si, z které gubernie, z kterého újezdu si lidé nejvíc stěžují a na co. Myslím, že je třeba si rozvrhnout čas tak, abychom po skončení diskuse o pracovní a potažní povinnosti^[23] uvážili, které otázky se vám ještě zdají nejdůležitější, aby se k nim mohli vyslovit delegáti z různých gubernií. Mým úkolem tady je co možná nejpodrobněji všechno zapisovat, abych věděl, co zde nestraníci řekli. Odpovědět na jednotlivé otázky, které tu kladete, bude pro mě i tak velmi těžké, protože bez náležitých podkladů nebudu moci na všechno dát odpověď hned tady a hned teď, okamžitě. Proto navrhuji, abyste vybrali takové otázky,

které považujete za nejzávažnější, a k těm ať se zde delegáti z pléna vysloví, tak jako se zde mluvilo o pracovní a potažní povinnosti, a já si budu každý takový příspěvek z pléna zapisovat.

2

Soudružky a soudruzí, je pro mě velmi těžké říct vám k této otázce aspoň něco, protože všechny otázky, které jste tu vyslovili, si tu zatím jen zapisuji a poznamenávám si, ze které gubernie jaké připomínky přišly, ale dokud nezískám přesné informace od příslušné instituce, nebudu moci na tyto otázky teď hned odpovědět. Soudruh, který teď mluvil za lidový komisariát práce, mohl odpovědět snadno, protože má před sebou vydaný zákon i s vysvětlením, jaké úlevy zavedení tohoto zákona přinese. Ale já zde nemohu dát na některé otázky žádnou určitou odpověď, dokud si neopatřím podklady u příslušného lidového komisariátu.

Tady jsem dostal ještě celou řadu písemných dotazů. Jeden ukrajinský soudruh z Kyjeva se ptá, proč jsem nikdy nebyl na Ukrajině. Ukrajina je daleko. Takovou cestu mohu teď stěží podniknout.

Jiný soudruh se ptá, kdo bude poskytovat náhradu za koně, kteří uhynou při výkonu potažní povinnosti. Zapsal jsem si tento dotaz. A soudruh už tady na něj rámcově odpověděl.

Dále přišly dva písemné dotazy ohledně naturální daně a toho, že si nemajetní rolníci nemohou koupit textilie. Rolníci se dnes pochopitelně ve všech guberniích setkávají se spoustou takových potíží. Ale bez dotazu u příslušného orgánu teď na takovou otázku odpovědět nemohu.

Můžeme tu vůbec nějak pomoci a do jaké míry? Opakuji, že na to teď odpovědět nemohu. Zdá se mi, že to nejdůležitější, co tu bylo řečeno o pracovní a potažní po-

vinnosti — aspoň pokud jsem zběžně nahlédl do svých záznamů (zapisoval jsem si totiž stručně všechno, co tu každý soudruh v diskusi řekl) —, je podle mého názoru zneužívání moci a nesprávný postup železničních výborů pro zásobování dřevem¹⁴⁰. Nejvíc se poukazovalo na to, že tyto výbory přidělují lidem těžkou práci, že se lidé zbytečně dřou, že se práce v mnoha případech rozděluje a přiděluje nespravedlivě, zvláště v době, kdy je to pro rolnická hospodářství přímo na škodu. Všechny tyto připomínky jsem si zapsal a také jsem si poznamenal, že během poslední třítydenní kampaně byli všichni soudruzi z ústředí posláni na venkov. Žádal jsem, aby byly shromážděny přesné údaje o všech nešvarech a přehmatech při těžbě a dopravě dřeva a vypracována celá řada hlášení. Už jsem k tomu začal dostávat dopisy, ale musím říct, že v poslední době jsem pro nemoc, která mě donutila omezit se i na sjezdu jen na všeobecný referát, nemohl sám na tyto dopisy odpovídat. Bude tím pověřen jiný soudruh, který mě dočasně zastupuje, ale všechny ty údaje z poslední třítydenní kampaně určitě shromáždíme. Upozornění na nešvary a zlořády v železničních výborech pro zásobování dřevem považuji vcelku za nepochybně správné. Jedním z hlavních důvodů, proč bylo rozhodnuto zavést pracovní a potažní povinnost, o níž tu referoval soudruh z lidového komisariátu práce, je právě to, že dokud nebude přesně vymezen rozsah této povinnosti (v zákoně se o to pokoušíme stanovením šestidenní pracovní povinnosti), dokud nedojde k takovému přesnému vymezení zákonem, budou se nešvary v práci guberniálních výborů pro lesní hospodářství a železničních výborů pro zásobování dřevem nevyhnutelně opakovat a boj proti nim bude velmi těžký. Ale když bude v zákoně přesně řečeno, jak to bylo řečeno nyní, kolik dní musí každý odpracovat, když budou známy přesné úkolové normy, jaká práce a kolik práce se má během těchto šesti dnů vykonat, bude boj proti zneužívání moci mnohem snazší.

Přesto bude v guberniích a újezdech zápolení s guberniálními výbory pro lesní hospodářství a s železničními výbory pro zásobování dřevem dost těžké, zvláště když se do nich, jak na to zde jeden soudruh upozornil, leckde vetřeli bývalí úředníci, statkáři a dřevařští podnikatelé. Musíte si tam u vás na to sami přísněji dohlédnout, a pokud jde o nás, my bychom v ústředním výkonném výboru sovětů potřebovali víc zástupců politicky neorganizovaných rolníků, na které byste se mohli obracet, kdyby ta či ona stížnost nedošla sluchu, a kteří by sami přímo zde, na zasedání ústředního výkonného výboru, dali takové otázky na pořad a dožadovali se vyšetření přehmatů. Tato opatření rozhodně na tomto sjezdu předložíme ke schválení. Počet členů ústředního výkonného výboru, zastupujících politicky neorganizované rolníky bude prý, jak mi tvrdí všichni soudruzi přítomní zde na sjezdu, určitě zvýšen. A čím víc politicky neorganizovaných rolníků bude v ústředním výkonném výboru zastoupeno, tím snadnější a úspěšnější bude náš boj proti přehmatům železničních výborů pro zásobování dřevem. Opakuji, že si všechny připomínky, které se tu ozývají, zapisuji a že budu o každé z nich referovat příslušnému lidovému komisariátu nebo národohospodářské radě, aby podnikly náležité kroky. Ale odpovědět teď hned na každou dílčí otázku, dřív než se dotážu příslušného lidového komisariátu, to samozřejmě nemohu.

3

Prosil bych soudruha Kalinina o dvě minuty, aby si někdo jeho slova nevyložil nesprávně. Jsem přesvědčen, že mi nechtěl připsat na vrub myšlenku, jako že bych někdy navrhoval pálit modlitební knížky. Nic takového jsem samozřejmě nikdy nenavrhoval a ani navrhnout nemohl. Jak víte, podle naší ústavy^[38], základního zákona naší re-

publiky, má u nás každý bezpodmínečně zajištěnou duchovní svobodu, pokud jde o náboženskou víru.

Ještě několik slov soudruhovi, který upozorňoval na krajně svízelnou situaci v některých újezdech Vjatecké gubernie. Tyto újezdy patří do oblasti postižené hladem. Teď je naší hlavní nadějí smlouva, kterou nám nabídla americká vláda. V těchto dnech ji uzavřeme. Podle této smlouvy nám americká vláda nabízí 20 miliónů dolarů. My dáme 10 miliónů, takže budeme mít vcelku 30 miliónů dolarů, to znamená 60 miliónů zlatých rublů. To už je slušná částka. Velká část jařin, ne-li všechny, se tedy bude moci zasít. Kromě toho posíláme lidi do Kanady. Myslím, že se nám podaří uvolnit ještě něco navíc ze zlatého fondu, abychom mohli koupit trochu osiva navíc. Hlavní problém je teď samozřejmě hlad a nedostatek krmiv. Jařin se proto musí zasít co možná nejvíc. Vynaložíme na to veškeré naše úsilí. (P o t l e s k.)

*Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

*Podle stenografického
zápisu*

POKYNY PRO PRÁCI
NA HOSPODÁŘSKÉM ÚSEKU,
SCHVÁLENÉ IX. CELORUSKÝM
SJEZDEM SOVĚTŮ
28. PROSINCE¹⁴¹

IX. celoruský sjezd sovětů projednal referáty a zprávy lidových komisariátů o hospodářské činnosti za uplynulý rok a jako doplněk a zobecňující závěr ke svým usnesením o jednotlivých otázkách této činnosti dává všem sovětským ústředním i místním orgánům na vědomí následující směrnice, které musí důsledně dodržovat:

1. Sjezd sovětů ukládá všem hospodářským orgánům, aby za hlavní a neodkladný úkol své činnosti považovaly dosáhnout v co nejkratší lhůtě a za každou cenu trvalých konkrétních úspěchů v zásobování rolnictva větším množstvím zboží potřebného pro rozvoj zemědělství a pro zlepšení životních podmínek pracujícího rolnictva.

2. Tento cíl musí mít všechny orgány pro řízení průmyslu neustále před očima jako nejdůležitější, ale přitom se nesmí sebemeně zanedbat stoprocentní zásobování Rudé armády, neboť to musí být v zájmu udržení obranyschopnosti Sovětské republiky zajištěno přednostně.

3. Témuž cíli musí být podřízeno i zlepšování situace dělníků, protože všechny dělnické organizace (a především odbory) mají povinnost starat se o takovou organizaci průmyslu, která by rychle a plně uspokojovala potřeby rolnictva, přičemž zvyšování mezd a zlepšování životních podmínek průmyslových dělníků musí záviset přímo na stupni dosažených úspěchů.

4. Témuž cíli musí být podřízena i činnost lidového ko-

misariátu financí, kterému IX. sjezd sovětů ukládá, aby s maximálním vypětím sil a v co nejkratší lhůtě omezil a později zastavil emisi papírových peněz a obnovil řádný peněžní oběh na podkladě zlaté měny. Nahrazování emise daněmi se musí dít důsledně a bez sebemenších průtahů.

5. Totéž si musí vytyčit jako svůj stěžejní cíl všechny orgány a instituce, které řídí vnitřní a zahraniční obchod, tj. Ústřední svaz spotřebních družstev, lidový komisiariát zahraničního obchodu atd. Úspěchy těchto institucí bude sjezd sovětů a z jeho příkazu i vedoucí orgány sovětské moci hodnotit výhradně podle toho, jak rychlých praktických výsledků dosáhnou při rozvíjení obchodního obratu mezi zemědělstvím a průmyslem. Sjezd sovětů jmenovitě ukládá, aby se při získávání surovin, při jejich vývozu a všemožném rozvíjení obchodu v širší míře využívalo soukromě hospodařících podniků, aby úloha státních orgánů byla přitom chápána jako kontrolní a řídicí a zároveň aby byly nemilosrdně stíhány jakékoli průtahy a byrokratismus, překážející operativní práci.

6. IX. sjezd sovětů vyžaduje od všech orgánů a institucí řídicích hospodářskou činnost, aby věnovaly mnohem víc pozornosti a energie než dosud získávání všech alespoň trochu schopných lidí z řad bezpartijních dělníků a rolníků pro práci na příslušném úseku státního aparátu.

Sjezd konstatuje, že jsme v tomto směru zůstali pozadu, že se v tomto směru nepostupuje dost systematicky a dost vytrvale, že je bezpodmínečně, nezbytně nutné v tomto směru rozšířit okruh pracovníků v hospodářských a státních orgánech, že je zapotřebí každý úspěch, zejména při rozvoji hospodářství, pravidelně odměňovat jak Řádem praporu práce, tak i peněžními prémie.

Sjezd sovětů upozorňuje všechny hospodářské orgány a nejrůznější třídní organizace, které nejsou ryze vládními organizacemi, že je bezpodmínečně nutné ještě vytrvaleji získávat pro hospodářskou výstavbu odborníky, to

znamená jak vědecké a technické pracovníky, tak i lidi, kteří mají praktické zkušenosti a znalosti, pokud jde o obchod a organizaci velkých podniků, kontrolu hospodářských transakcí atd. Lepší postavení odborníků a školení širokého okruhu dělníků a rolníků pod jejich vedením se musí stát předmětem trvalé péče ústředních i místních institucí RSFSR.

7. Od lidového komisariátu spravedlnosti IX. sjezd sovětů vyžaduje, aby vynaložil nesrovnatelně víc energie v dvojím směru:

za prvé, aby lidové soudy republiky přísně sledovaly činnost soukromých obchodníků a podnikatelů a nepřipouštěly sebemenší omezování této jejich činnosti, ale zároveň co nejpřísněji trestaly sebemenší pokusy vyhnout se důslednému dodržování zákonů republiky, a aby vychovávaly široké masy dělníků a rolníků k samostatné, rychlé a iniciativní účasti při kontrole dodržování zákonosti;

za druhé, aby lidové soudy věnovaly víc pozornosti soudnímu stíhání byrokratismu, liknavého ouřadování a organizační neschopnosti v hospodářské sféře. Procesy tohoto druhu jsou nezbytné jednak proto, aby se zvýšila odpovědnost za zlořády, proti nimž se nám v naší situaci tak těžko bojuje, jednak proto, abychom na tuto nesmírně důležitou věc upozornili dělníky a rolníky, a také proto, abychom dosáhli praktického cíle — větších hospodářských úspěchů.

IX. sjezd má za to, že úkolem lidového komisariátu školství a osvěty v novém období je vytvořit v co nejkratší době na všech úsecích kádr odborníků z řad rolníků a dělníků, a doporučuje ještě víc prohloubit spojení školního a mimoškolního vzdělávání s naléhavými hospodářskými úkoly jak celé republiky, tak i příslušné oblasti a příslušného místa. Zejména pak IX. sjezd sovětů konstatuje, že zatím nebylo uděláno ani zdaleka dost pro to, aby bylo splněno usnesení VIII. sjezdu sovětů o propaga-

ci plánu elektrifikace Ruska^[92], a žádá, aby byly při každé elektrárně zmobilizovány všechny vhodné síly k pravidelnému pořádání besed, přednášek i praktických cvičení, na nichž by se dělníci a rolníci seznamovali s elektrickou energií, s jejím významem a s plánem elektrifikace. V těch újezdech, kde zatím ještě není žádná elektrárna, musí být co možná nejrychleji vybudovány alespoň malé elektrárny, které se musí stát místními středisky pro uvedenou propagační a osvětovou činnost a pro podněcování všemožné iniciativy na tomto úseku.

Napsáno 25. prosince 1921

Otištěno 30. prosince 1921

v listu Izvěstija VCIK, č. 295

Podle rukopisu

O POLITICE ANGLICKÉ LABOURISTICKÉ STRANY

(Soudruhu Čičerinovi, kopie soudruhu Radkovi
a všem členům politického byra)

Telegram týkající se britské Labouristické strany svědčí o tom, že je Krasin velice naivní. Podle mého názoru se teď musí udělat dvě věci: 1. uveřejnit v tisku řada článků podepsaných různými osobami, v nichž by se zesměšňovaly názory takzvané evropské demokracie na gruzínskou otázku; 2. ihned pověřit nějakého novináře s břitkým perem, aby jako odpověď anglické Labouristické straně sepsal pro Čičerina návrh nanejvýš zdvořilé nóty. V této nótě by se mělo co nejdůrazněji vysvětlit, že návrh odvolat z Gruzie naše vojska a uspořádat tam referendum by byl docela rozumný a dal by se považovat za návrh lidí nepomatených a Dohodou nepodplacených, kdyby platil pro všechny národy a národnosti světa, přičemž by bylo obzvlášť žádoucí přivést vůdce britské Labouristické strany na myšlenku, jak se projevují nynější imperialistické vztahy v mezinárodní politice, a doporučit britské Labouristické straně, aby laskavě posoudila, zda by se neměla za prvé odvolat anglická vojska z Irska a uspořádat v Irsku referendum; za druhé — totéž pokud jde o Indii; za třetí — totéž pokud jde o odvolání japonských vojsk z Koreje; za čtvrté — totéž ze všech zemí, kde jsou přítomna vojska některé z imperialistických velmocí. Dále pak v nótě maximálně zdvořilou formou vyjádřit myšlenku, že lidé, kteří se budou chtít zamyslet nad těmito našimi návrhy a nad systémem imperialistických vztahů v mezinárodní politice, budou možná s to pochopit »interesantní« charakter našich návrhů anglické Labouristické straně. Celý návrh nóty musí být nanejvýš zdvořilým

a zároveň maximálně srozumitelným (pro úroveň deseti-letého dítěte) výsměchem idiotským vůdcům anglické Labouristické strany.

Doporučuji politickému byru, aby uvážilo, zda by se kopie tohoto dopisu neměla poslat Krasinovi. Já osobně jsem pro.

Lenin

*Nadiktováno telefonicky
27. prosince 1921
Poprvé otištěno 21. ledna 1930
v Pravdě, č. 21*

*Podle zápisu sekretářky
(strojopis)*

NÁVRH TEZÍ O ÚLOZE A ÚKOLECH ODBORŮ ZA NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY¹⁴²

Plenární zasedání ÚV KSR jednalo 28. 12. 1921 o úloze a úkolech odborů v souvislosti s novou ekonomickou politikou. Byly vyslechnuty referáty soudruhů Rudzutaka, Andrejeva a Šljapnikova (plánovaný referát soudruha Lutovinova nebyl přednesen proto, že se nepodařilo referenta zavčas pozvat). Po výměně názorů bylo usneseno postoupit původní koncept tezí soudruhů Rudzutaka a Andrejeva komisi složené z těchto dvou členů a rozšířené o soudruha Lenina s tím, aby zformulovali návrh tezí tak, aby mohl být předložen politickému byru ke schválení.

(Po schválení návrhu komisí a politickým byrem bude k tomu ještě připojeno několik řádek.)

NÁVRH 1. NOVÁ EKONOMICKÁ POLITIKA A ODBORY

Nová ekonomická politika přináší řadu podstatných změn v postavení proletariátu, a tedy i odborů. Tyto změny jsou způsobeny tím, že komunistická strana a sovětská vláda v celé své politice přechodu od kapitalismu k socialismu používají nyní zvláštní metody, postupují v mnoha směrech jinak než dosud, dobývají četné pozice takřkajíc »novým obchvatem«, ustupují, aby mohly být lépe připraveny znovu přejít do útoku proti kapitalismu. Tak například se dnes připouští a rozvíjí volný obchod a kapitalismus, které ovšem reguluje stát, a zároveň s tím

se státní podniky převádějí na takzvaný chozrasčot, tj. na způsob hospodaření, při němž se v podstatě do značné míry uplatňují komerční a kapitalistické zásady.

2. STÁTNÍ KAPITALISMUS V PROLETÁŘSKÉM STÁTĚ A ODBORY

Nemá-li proletářský stát změnit svou podstatu, může připustit volný obchod a rozvoj kapitalismu jen do určité míry a jedině pod podmínkou, že stát bude regulovat (dozírat, kontrolovat, určovat formy, zajišťovat pořádek atd.) soukromý obchod a soukromohospodářský kapitalismus. Úspěch tohoto regulování nezávisí jen na státní moci, mnohem víc závisí na vyspělosti proletariátu a pracujících mas vůbec, dále na kulturní úrovni atd. Ale i při naprostém úspěchu této regulace bude protiklad mezi třídními zájmy práce a kapitálu rozhodně existovat dál. Proto je od nynějška jedním z hlavních úkolů odborů všestranně a všemožně hájit třídní zájmy proletariátu v jeho boji proti kapitálu. Tento úkol musí být veřejně označen za jeden z prvořadých a odborový aparát musí být podle toho reorganizován, pozměněn nebo doplněn, musí být zřízeny či přesněji řečeno zřizovány stávkové fondy a tak dále.

3. STÁTNÍ PODNIKY PŘEVÁDĚNÉ NA TAKZVANÝ CHOZRASČOT A ODBORY

Převádění státních podniků na takzvaný chozrasčot je nevyhnutelně a neoddělitelně spjato s novou ekonomickou politikou a tento typ podniků se v nejbližší budoucnosti nezbytně stane typem převládajícím, ne-li jediným. V situaci, kdy se povoluje a rozvíjí volný obchod, to fakticky znamená, že se státní podniky do značné míry pře-

vádějí na komerční, kapitalistický základ. Tato okolnost, k níž se navíc přidružuje svrchovaně naléhavá nutnost zvýšit produktivitu práce, dosáhnout, aby každý státní podnik pracoval beze ztrát a rentabilně, vede spolu s nevyhnutelně se prosazujícími resortními zájmy a jejich přeháněním k tomu, že se zájmy dělnických mas dostávají do určitého rozporu se zájmy ředitelů stojících v čele státních podniků nebo správ, jimž tyto podniky podléhají. Proto je i ve státních podnicích bezpodmínečnou povinností odborů hájit třídní zájmy proletariátu a pracujících mas proti jejich zaměstnavatelům.

4. PODSTATNÝ ROZDÍL
MEZI TŘÍDNÍM BOJEM
PROLETARIÁTU
VE STÁTĚ SE SOUKROMÝM
VLASTNICTVÍM PŮDY,
TOVÁREN ATD. A S POLITICKOU MOCÍ
V RUKOU TŘÍDY KAPITALISTŮ
A TŘÍDNÍM BOJEM PROLETARIÁTU
VE STÁTĚ, KTERÝ SOUKROMÉ
VLASTNICTVÍ PŮDY A VĚTŠINY
VELKÝCH PODNIKŮ NEUZNÁVÁ
A KDE JE POLITICKÁ MOC
V RUKOU PROLETARIÁTU

Dokud existují třídy, je třídní boj nevyhnutelný. V období přechodu od kapitalismu k socialismu je existence tříd nevyhnutelná a program KSR^[101] zcela jasně říká, že při přechodu od kapitalismu k socialismu děláme teprve první kroky. Proto musí jak komunistická strana a sovětská vláda, tak i odbory otevřeně uznávat existenci třídního boje a jeho nevyhnutelnost do té doby, dokud nebude

alespoň v základě dokončena elektrifikace průmyslu a zemědělství a dokud tím nebudou podřaty všechny kořeny malovýroby a nadvlády trhu. Z toho plyne, že se za dané situace v žádném případě nemůžeme zříkat stávkového boje, že nemůžeme zásadně připustit zákon o nahrazení stávek zprostředkovatelskou povinností státu.

Zároveň je však třeba vědět, že za kapitalismu je konečným cílem stávkového boje rozbití státního aparátu a svržení dosavadní třídní státní moci. Avšak v proletářském státě přechodného typu, jakým je náš stát, může být konečným cílem stávkového boje pouze upevnění proletářského státu, státní moci třídy proletariátu, a to tím, že budeme potírat byrokratické nešvary tohoto státu, jeho chyby a slabiny, třídní choutky kapitalistů, snažících se vymknout státní kontrole atd. Proto ani komunistická strana, ani sovětská vláda, ani odbory rozhodně nesmějí zapomínat a před dělníky a všemi pracujícími skrývat, že stávkový boj ve státě s proletářskou státní mocí je vysvětlitelný a odůvodnitelný pouze byrokratickými nešvary proletářského státu a nejrůznějšími pozůstatky starých kapitalistických poměrů v jeho institucích — to na jedné straně, a na druhé straně politickou neznalostí a kulturní zaostalostí pracujících mas. Neboť jsou-li soudy i všechny ostatní státní orgány budovány na třídním základě, tj. vytvářejí-li je sami pracující s vyloučením buržoazie z řad voličů, musí se postupně jako normální způsob řešení konfliktů mezi prací a kapitálem, mezi zaměstnanci a zaměstnavateli stále častěji prosazovat taková praxe, že se budou pracující obracet přímo na státní orgány.

5. NÁVRAT K DOBROVOLNÉMU ČLENSTVÍ V ODBORECH

Ukázalo se, že povinné vstupování všech dělníků bez výjimky do odborů neodpovídá ani fakticky dosažené úrov-

ni socializace průmyslu, ani stupni vyspělosti mas. Kromě toho povinné členství zavleklo určité byrokratické nešvary i do odborů. Proto se musíme bez nejmenšího váhání vrátit, a to na dost dlouhou dobu, k dobrovolnému členství v odborech. Od členů odborové organizace se v žádném případě nesmějí vyžadovat jednoznačně vyhraněné politické názory; v tomto smyslu, stejně jako ve vztahu k náboženství, musí být odbory nestranické. V proletářském státě je třeba od členů odborových organizací vyžadovat pouze smysl pro soudružskou kázeň a pro nutnost spojovat dělnické síly k obhajobě zájmů pracujících a loajální postoj vůči vládě pracujících, tj. vládě sovětů. Proletářský stát musí podporovat sdružování dělnictva v odborech jak právně, tak i materiálně. Přitom však musí být práva odborů vždy spojována s jejich povinnostmi.

6. ODBORY A ŘÍZENÍ PODNIKŮ

Nejdůležitějším a nejzákladnějším zájmem proletariátu po dobytí státní moci je zvýšit množství produktů a zajistit co největší rozvoj produktivních sil společnosti. Tento úkol, jasně vytyčený v programu KSR, je u nás v důsledku poválečného zbídačení, hladu a hospodářského rozvratu dnes obzvlášť naléhavý. Proto je co nejrychlejší a co možná nejtrvalejší úspěch při obnově velkého průmyslu podmínkou, bez níž je nemyslitelné konečné osvobození práce od jařma kapitálu, bez níž je nemyslitelné vítězství socialismu. A k dosažení takového úspěchu je právě za nynější situace v Rusku bezpodmínečně nutné, aby se veškerá moc soustředila v rukou vedení podniků. Tato vedení, vycházející z obecně platné zásady o řízení podniku jednou osobou, by měla samostatně rozhodovat jak o výši mezd a o jejich vyplácení v penězích, tak o přidělování potravin, pracovních oděvů a všech ostatních před-

mětů, zachovat si při tom všem maximální možnost manévrovat, co nejpřísněji si ověřovat skutečné úspěchy při zvyšování výroby, její bezztrátovosti a rentability, co nepečlivěji vybírat nejschopnější a nejopatrnější vedoucí pracovníky atd.

Jakékoli přímé zasahování odborů do řízení podniků se musí v těchto podmínkách pokládat za nanejvýš škodlivé a nepřipustné.

Bylo by však zcela nesprávné vykládat si tuto nespornou pravdu v tom smyslu, že odmítáme účast odborů na socialistické organizaci průmyslu a na řízení státního průmyslu. Tato účast je nezbytná, a to v přesně stanovených formách, které uvádíme dále.

7. ÚLOHA A ÚČAST ODBORŮ V HOSPODÁŘSKÝCH A STÁTNÍCH ORGÁNECH PROLETÁŘSKÉHO STÁTU

Třídní základnu státu přecházejícího od kapitalismu k socialismu tvoří proletariát. V zemi s drtivou převahou drobného rolnictva může proletariát úspěšně splnit tento úkol jedině tehdy, dokáže-li nanejvýš obratně, obezřetně a postupně uskutečňovat svůj svazek s převážnou většinou rolnictva. Odbory musí být nejbližším a trvalým spolupracovníkem státní moci, kterou v její veškeré politické i hospodářské činnosti vede uvědomělý předvoj dělnické třídy, komunistická strana. Odbory jakožto škola komunismu vůbec se musí pro všechny dělníky a pak i pro všechny pracující stát zejména školou řízení socialistického průmyslu (a postupně pak i zemědělství).

Ve smyslu těchto základních tezí je třeba stanovit tyto hlavní formy účasti odborů v hospodářských a státních orgánech proletářského státu:

1. Odbory se podílejí na vytváření všech hospodář-

ských a státních orgánů spjatých s ekonomikou, a to tak, že do nich navrhnou své kandidáty a uplatňují v nich svůj poradní hlas. Podílejí se na činnosti těchto orgánů, ne však přímo, nýbrž prostřednictvím členů vyšších státních orgánů, členů hospodářských kolegií, členů vedení podniků (kde takové kolektivní orgány existují), vedoucích pracovníků, jejich zástupců atd., které navrhly odborové organizace a schválila komunistická strana a sovětská moc.

2. K nejdůležitějším úkolům odborů patří vyhledávat a školit vedoucí pracovníky z řad dělníků a pracujících vůbec. Máme-li dnes v průmyslu desítky takových zcela vyhovujících a stovky víceméně vyhovujících vedoucích pracovníků, pak budeme v nejbližší době potřebovat takových zcela vyhovujících pracovníků stovky a víceméně vyhovujících tisíce. Odbory proto musí mnohem bedlivěji a důsledněji než dosud systematicky podchycovat všechny dělníky a rolníky schopné vykonávat tuto práci a důkladně, všestranně a konkrétně kontrolovat, jak úspěšně pokračuje jejich příprava k řídicí činnosti.

3. Neméně důležitá je účast odborů ve všech plánovacích orgánech proletářského státu. Odbory se nejen musí podílet na veškeré kulturně osvětové činnosti a výrobní propagandě, ale musí také v stále širším měřítku a stále účinněji zapojovat dělnickou třídu a pracující masy do veškeré činnosti při budování státního hospodářství, a to tak, že je budou seznamovat s celým koloběhem hospodářského života, s celým cyklem práce v průmyslu, od opatřování surovin až po odbyt výrobků, že jim budou poskytovat stále konkrétnější představu jak o jednotném státním plánu socialistického hospodářství, tak i o hmotné zainteresovanosti dělníků a rolníků na plnění tohoto plánu.

4. Nezbytnou součástí činnosti odborů při budová-

ní socialismu a jejich účasti na řízení průmyslu je vypracovávání mzdových tarifů, stanovení přidělových norem atd. Zejména je nutné neustále zvyšovat pracovní kázeň zaváděním disciplinárních řízení a bojovat účinnějšími prostředky za zlepšení pracovní kázně a zvýšení produktivity práce, nezasahovat však tím do pravomoci lidových soudů a správních orgánů.

Tento výčet nejdůležitějších funkcí odborů při budování socialistického hospodářství musí být samozřejmě detailně rozpracován příslušnými orgány odborů a sovětské moci. Nejpodstatnější přitom je, aby odbory uvědoměle a energicky přešly od přímého, nepromyšleného, nekompetentního a neodpovědného zasahování do řídicí činnosti, které způsobilo nemálo škod, k soustavnému, konkrétnímu a na dlouhá léta rozvrženému *praktickému školení* dělníků a všech pracujících, *jak řídit* národní hospodářství celé země.

8. SPOJENÍ S MASAMI JAKO ZÁKLADNÍ PODMÍNKA VEŠKERÉ ČINNOSTI ODBORŮ

Spojení s masami, tj. s převážnou většinou dělníků (a pak i všech pracujících), je nejdůležitější a nejzákladnější podmínkou úspěchu veškeré činnosti odborů. V odborech a v jejich aparátu musí být odzdola až nahoru vybudován a dlouholetými zkušenostmi prakticky ověřen celý systém odpovědných soudruhů, a to nejenom z řad komunistů, kteří musí žít přímo mezi dělníky, znát skrz na skrz jejich problémy, umět neomylně určit v jakékoli otázce a v kterékoli chvíli smýšlení mas, jejich skutečné potřeby, snahy, myšlenky, umět určit bez sebemenší falešné idealizace stupeň jejich uvědomělosti, sílu vlivu různých předsudků a přežitků starých časů, umět si získat bezmeznou důvěru mas přátelským postojem k nim a sta-

rostlivým uspokojováním jejich potřeb. Jedním z největších a nejhorších nebezpečí pro početně skromnou komunistickou stranu, která jakožto předvoj dělnické třídy vede obrovskou zemi uskutečňující (zatím ještě bez přímé podpory vyspělejších zemí) přechod k socialismu, je nebezpečí, že se odtrhne od mas, že se předvoj octne příliš daleko vpředu, aniž by »vyrovnal frontu«, aniž by si zachoval pevné spojení s celou armádou práce, tj. s převážnou většinou dělníků a rolníků. Tak jako nemůže fungovat ani ta nejlepší továrna s nejlepším poháněcím mechanismem a prvotřídními stroji, pokud-li se převodový mechanismus mezi nimi, musela by nevyhnutelně zkrachovat i naše socialistická výstavba, kdybychom nesprávně instalovali anebo kdyby nesprávně fungoval převodový mechanismus mezi komunistickou stranou a masami, totiž odbory. Tuto pravdu nestačí vysvětlovat, připomínat, potvrzovat, ta se musí organizačně zakotvit v celé struktuře odborů a v jejich každodenní činnosti.

9. ROZPORNÉ POSTAVENÍ ODBORŮ ZA DIKTATURY PROLETARIÁTU

Ze všeho, co tu bylo dosud řečeno, vyplývá, že mezi různými úkoly odborů existuje celá řada rozporů. Na jedné straně je hlavní metodou jejich činnosti přesvědčování a výchova, ale na druhé straně se vzhledem k své účasti na státní moci nemohou vzdát ani účasti na donucování. Na jedné straně je jejich hlavním úkolem hájit zájmy pracujících v pravém a nejvlastnějším smyslu tohoto slova, ale na druhé straně se vzhledem k své účasti na státní moci a na budování národního hospodářství jako celku nemohou vzdát nátlaku. Na jedné straně musí pracovat po vojensku, protože diktatura proletariátu je nanejvýš nelítostný, urputný a bezohledný boj mezi třídami, ale na druhé straně jsou právě v odborech specificky vojenské

metody práce nejméně vhodné. Na jedné straně se odbory musí umět přizpůsobovat masám, jejich dané úrovni, na druhé straně však nesmějí projevovat ani sebemenší shovívavost vůči předsudkům a zaostalosti mas, ale naopak je musí ustavičně pozvedat na stále vyšší a vyšší úroveň. A tak dále a tak podobně.

Tyto rozpory nejsou nahodilé a nedají se odstranit ani za několik desetiletí. Protože jsou to za prvé rozpory příznačné pro každou školu. A odbory jsou školou komunismu. A dřív než za několik desetiletí se nedá počítat s tím, že by většina pracujících dosáhla tak vysoké úrovně svého rozvoje, že by to smazalo všechny stopy a vzpomínky na »školu« pro dospělé. Za druhé dokud existují pozůstatky kapitalismu a malovýroby, jsou rozpory mezi těmito pozůstatky a zárodky socialismu v celém společenském zřízení nevyhnutelné.

Z toho vyplývají dva praktické závěry. První: k úspěšné činnosti odborů nestačí, ani aby správně chápaly své úkoly, ani jejich správná organizační struktura; odbory si navíc ještě musí osvojit zvláštní takt, umění přibližovat se k masám v každém jednotlivém, konkrétním případě specifickým způsobem a pozvedat je tak na vyšší kulturní, hospodářskou a politickou úroveň s minimem různých nedorozumění.

Druhý závěr: uvedené rozpory nevyhnutelně povedou k různým konfliktům, neshodám, třenicím atd. Proto je nezbytná vyšší instance s dostatečnou autoritou, která by tyto rozpory okamžitě řešila. Takovou instancí je komunistická strana a mezinárodní sdružení komunistických stran všech zemí, Komunistická internacionála.

10. ODBORY A ODBORNÍCI

Hlavní zásady týkající se této otázky jsou vyloženy v programu KSR. Zůstanou však jen na papíře, nebudeme-li

znovu a znovu upozorňovat na fakta svědčící o tom, jak se tyto zásady prosazují v praxi. K takovým faktům v poslední době patří za prvé případy, kdy dělníci v socializovaných dolech nejen na Uralu, ale i v Donbasu vraždili inženýry, a za druhé sebevražda hlavního inženýra moskevské vodárny V. V. Oldenborgera*.

Vina za tyto události padá samozřejmě v nesrovnatelně větší míře na komunistickou stranu a sovětské mocenské orgány než na odbory. Ale nám tu teď nejde o zjišťování míry politické viny, nýbrž o určité politické závěry. Nedosáhnou-li všechny naše vedoucí orgány, tj. komunistická strana, sovětské mocenské orgány a odbory toho, abychom jako oko v hlavě chránili každého odborníka, který pracuje svědomitě, se znalostí svého oboru a s láskou k němu, i když je mu komunismus ideově naprosto cizí, pak nemůže být ani řeči o nějakých úspěších ve výstavbě socialismu. Musíme stůj co stůj, i když to asi nepůjde hned a naráz, dosáhnout toho, aby se odborníkům jako zvláštní sociální mezivrstvě, která jí zůstane tak dlouho, dokud nedospějeme k vyššímu stupni rozvoje komunistické společnosti, aby se této mezivrstvě žilo za socialismu lépe než za kapitalismu, a to jak po stránce hmotné, tak i co do právního postavení, i pokud jde o družnou spolupráci s dělníky a rolníky, ale zároveň i po stránce ideové, tj. aby byli se svou prací spokojeni, uvědomovali si její společenskou prospěšnost a nezávislost na zjištěných zájmech třídy kapitalistů. Nikdo asi nebude chtít tvrdit, že může aspoň trochu slušně fungovat takový resort, kde by se o odborníky plánovitě a všestranně nepečovalo, kde by ti nejlepší nebyli stimulováni, kde by se jim nedostávalo ochrany, nebyly zaštitěny a hájeny jejich zájmy atd. Všechnu tuto rozmanitou práci musí odbory vykonávat (nebo se ve všech resortech na příslušné práci

* Viz o tom zprávu v Pravdě z 3. 1. 1922 ((ocitovat úplný text rubriky Různé zprávy na s. 4)).¹⁴³

soustavně podílet) nikoli z hlediska zájmů toho či onoho resortu, nýbrž z hlediska zájmů práce a celého národního hospodářství. Pokud jde o odborníky, čeká tu odbory velmi těžká a namáhavá práce den co den působit na nejširší masu pracujících, aby se mezi těmito masami a odborníky vytvářely správné vztahy. Jen taková práce může přinést opravdu významné praktické výsledky.

11. ODBORY A MALOBURŽOAZNÍ VLIVY NA DĚLNICKOU TŘÍDU

Odbory mají reálný význam jedině tehdy, když sdružují co nejširší vrstvy politicky neorganizovaných dělníků. Z toho nevyhnutelně vyplývá, obzvláště v zemi s obrovskou převahou rolnictva, že právě v odborech relativně dlouho přetrvávají všechny politické vlivy, které jsou nadstavbou nad pozůstatky kapitalismu a nad malovýrobou. Jsou to vlivy maloburžoazní, tj. jednak esersko-menševické (ruská odrůda stran Druhé a Dvaapůlté internacionály), jednak anarchistické. Jedině mezi stoupenci těchto směrů zůstal nevelký počet lidí, kteří hájí kapitalismus nikoli ze zjištěných třídních pohnutek, nýbrž z důvodů ideových, z hlediska svého přesvědčení o netřídním významu jimi proklamované »demokracie«, »rovnosti« a »svobody«.

Přežívání (někdy i opětovné vzkříšení) oněch maloburžoazních idejí v odborech, které dnes u nás můžeme pozorovat, je nutné vysvětlovat právě sociálně ekonomickými příčinami, a ne působením jednotlivých skupin, a tím méně pak jednotlivých osob. Komunistická strana i všechny sovětské instituce zabývající se kulturně osvětovou činností, stejně jako všichni komunisté v odborech musí proto věnovat mnohem větší pozornost ideologickému boji proti maloburžoazním vlivům, proudům a úchyl-

kám právě mezi odboráři, a to tím spíše, že nová ekonomická politika nutně vede k určitému oživení kapitalismu. Tomu se důrazně musí čelit zesílením boje proti maloburžoazním vlivům na dělnickou třídu.

KONEC

Tohle projednáme zároveň s tezemi.

Toto odevzdat **bez přepisování** soudruhu Molotovovi.

Tímto končí teze určené k zveřejnění, tj. jejich návrh, který předkládám komisi a pak politickému byru.

Navrhuji, aby politické byro schválilo zvláštním usnesením usnesení obsažené v návrhu soudruha Rudzutaka, a to v tomto znění:

Politické byro ukládá organizačnímu byru, aby vytvořilo při organizačním byru ÚV speciální komisi pro prověřování a volbu nových vedoucích odborových kádrů (a pokud možno i všech komunistických funkcionářů) v zájmu intenzívnějšího boje proti maloburžoazním, esersko-menševickým a anarchistickým vlivům a úchylkám. Svou práci ať tato komise dokončí (alespoň z větší části) do příštího, XI. sjezdu KSR a podá o ní na tomto sjezdu zprávu.¹⁴⁴

Toto
nezve-
řejňo-
vat

4. 1. 1922 *Lenin*

*Napsáno mezi 30. prosincem 1921
a 4. lednem 1922*

*Otištěno s některými změnami
17. ledna 1922
v Pravdě, č. 12*

Podle rukopisu

SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI
PRO POLITICKÉ BYRO
ÚV KSR (b)
SNÁVRHY USNESENÍ

Soudruhu Molotovovi pro politické byro

Protože zpráva o Oldenborgerově sebevraždě^[31], která vyšla 3. 1. 1922 v Pravdě, i vyšetřování tohoto případu jsou naprosto nedostatečné (nebo záměrně neúplné?),

navrhují politickému byru, aby se usneslo:

1. uložit moskevskému sovětu, aby požádal předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru o předání všech osob uvedených v závěrech komise *soudu*;

2. uložit předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru, aby této žádosti ihned vyhovělo a

3. zprávu o tom zveřejnilo ve *veškerém* sovětském tisku;

4. uložit lidovému komisariátu spravedlnosti, aby byl tento případ projednán (za osobní odpovědnosti soudruha Kurského a určeného veřejného žalobce) zvlášť pečlivě, promyšleně a důkladně;

5. uložit organizačnímu byru, aby ustavilo zvláštní stranický soud. Před tento soud postavit celou *komunistickou buňku* vodárny. (Část vyloučit ze strany jednou provždy nebo na určitou dobu, část potrestat přísnou důtkou podle míry provinění.) V zájmu větší účinnosti přizvat k soudnímu řízení veřejnost.

+ 6. Směrnice pro listy Izvěstija a Pravda: osvětlit tento pobuřující případ v několika ostrých článcích.

4. 1. 1922

Lenin

Ještě návrh usnesení:

O všech případech vražd inženýrů (a odborníků) v sovětských podnicích informovat stranické byro i s výsledky vyšetřování ((Nejvyšší národohospodářská rada, Celoruská ústřední rada odborů atd., prostřednictvím *Rady práce a obrany*)).¹⁴⁵

P. S. Je to pobuřující případ: je třeba bít na poplach.

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

N Á V R H S M Ě R N I C E
P O L I T I C K Ě H O B Y R A
O N O V Ě E K O N O M I C K Ě
P O L I T I C E¹⁴⁶

Návrh

Politické byro upozorňuje všechny hospodářské orgány, že dnes, po stranické konferenci v prosinci 1921¹⁴⁷ a po IX. sjezdu sovětů, je nová ekonomická politika již dostatečně přesně a jasně vymezena.

Proto je třeba vynaložit všechny síly na to, aby byla co možná nejrychleji a v co nejširší míře ověřena i v praxi. Všechny obecné úvahy, teoretizování a slovní spory o nové ekonomické politice je třeba přenést do diskusních klubů a zčásti i do tisku. Z rady lidových komisařů, z Rady práce a obrany a ze všech hospodářských orgánů se musí všechny tyhle věci bez milosti odstranit. Všelijaké komise je třeba omezit na nejminimálnější minimum a jejich činnost nahradit vyžadováním písemných připomínek nebo protinávrhů od všech zainteresovaných resortů, a to v co nejkratších lhůtách (1—2 dny). Nejvyšší ekonomickou komisi je třeba přeměnit v orgán zabývající se výhradně kodifikací a sjednocováním hospodářských výnosů vlády a podle možnosti ji úplně oprostít od různého takzvaného »prodiskutovávání v komisi«. Nejvyšší ekonomická komise musí celkový průběh práce urychlovat, a ne brzdit.

Od lidového komisariátu financí politické byro vyžaduje, aby soustředil veškeré úsilí na to, jak co nejrychleji zvýšit počet daní a rozsah daňových příjmů, a na shromažďování věcných a konkrétních připomínek k celkovému rozpočtu. Všechny úvahy týkající se finanční politiky, nahrazení naturální daně daněmi peněžními atp. musí

být přeneseny částečně do diskusních klubů a částečně do tisku.

Od všech lidových komisariátů politické byro bezpodmínečně vyžaduje maximálně rychlé a energické řešení všech problémů, odstranění byrokratismu a liknavosti při praktickém uskutečňování nové ekonomické politiky. Dále politické byro důrazně žádá, aby bylo zavedeno prémiování co největšího počtu osob za rychlé plnění úkolů spjatých se zvyšováním objemu výroby a obchodu jak vnitřního, tak i zahraničního. Tento požadavek se týká především lidového komisariátu zahraničního obchodu, dále Státní banky (jmenovitě jejího obchodního oddělení), Ústředního svazu spotřebních družstev a Nejvyšší národohospodářské rady.

Po schválení v politickém byru dát na vědomí a k podpisu všem členům kolegií všech lidových komisariátů a všem členům předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru.

*Napsáno mezi 9. a 12.
lednem 1922*

*Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

*Podle rukopisu
a strojopisu*

N Á V R H
P O L I T I C K É M U B Y R U
Ú V K S R (b)
N A P O S K Y T N U T Í
P R O S T Ř E D K Ů
N I Ž N Ě N O V G O R O D S K É
R A D I O T E C H N I C K É
L A B O R A T O Ř I¹⁴⁸

(K žádosti Dovgalevského o poskytnutí 50 000 rublů ve zlatě nižněnovgorodské radiotechnické laboratoři.)

Připojuji se a prosím soudruha Molotova, aby to dal v politickém byru odhlasovat. Členy politického byra žádám, aby uvážili mimořádný význam nižněnovgorodské radiotechnické laboratoře, obrovské služby, které nám už prokázala, i nesmírný užitek, který nám může přinést v nejbližší budoucnosti jak pro účely vojenské, tak i propagační.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

12. ledna 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopis)

PRACUJÍCÍM DAGESTÁNU¹⁴⁹

S vděčností přijímám váš dar — výsledek tvůrčí iniciativy pracujících Dagestánu.

Přeji vám úspěch v nesnadné práci při hospodářské obnově Dagestánu.

Předseda rady lidových komisařů RSFSR *Lenin*

Nadiktováno telefonicky

12. ledna 1922

Otištěno 14. ledna 1922

v listu Izvěstija VCIK, č. 10

Podle zápisu sekretářky

(strojopisná kopie)

S M Ě R N I C E

O K I N E M A T O G R A F I I¹⁵⁰

Lidový komisariát školství a osvěty musí zabezpečit dohled na všechna představení a vnést do toho systém. Všechny filmy, které se v RSFSR promítají, musí být v lidovém komisariátu školství a osvěty zaregistrovány a očíslovány. Pro každé filmové představení musí být stanoveny určité proporce:

a) filmy zábavné, sloužící zejména reklamě a jako zdroj příjmů (ovšem bez vulgárností a bez kontrarevoluce), a

b) filmy pod názvem Ze života národů všech zemí se speciálně propagandistickým obsahem, jako například o koloniální politice Anglie v Indii, o činnosti Společnosti národů, o hladovějících lidech v Berlíně atd. atd. Je třeba promítat nejen filmy, ale i propagačně zajímavé záběry s náležitými titulky. Dále je třeba dosáhnout toho, aby i biografy, které jsou v soukromých rukou, poskytovaly státu dostatečný příjem ve formě nájemného; poskytnout provozovatelům právo rozšiřovat programy a zařazovat do nich nové filmy s podmínkou, že budou schváleny cenzurou lidového komisariátu školství a osvěty a že budou zachovány proporce mezi filmy zábavnými a propagandistickými pod názvem Ze života národů všech zemí, aby tak byli producenti zainteresováni na natáčení a promítání nových filmů. V tomto rámci je třeba jim umožnit širokou iniciativu. Filmy propagandistického a výchovného charakteru je třeba předkládat k posouzení starým marxistům a publicistům, aby se neopakovaly politováníhodné případy, k nimž u nás občas dochází, že totiž propaganda dosahuje opačného účinku. Zvláštní pozornost

se musí věnovat pořádání filmových představení na vesnici a na východě, kde je to novinka a kde bude proto naše propaganda obzvlášť účinná.

*Nadiktováno 17. ledna 1922
Poprvé otištěno roku 1925
v časopisu Kinonědělja, č. 4*

*Podle zápisu
N. P. Gorbunova
(strojopis)*

DO P I S Y V. M. M O L O T O V O V I
P R O P O L I T I C K É B Y R O
Ú V K S R (b) O U D Ě L E N Í
K O N C E S E Š T E J N B E R G O V I

1

17. 1. 1922

Soudruhu Molotovovi pro politické byro

Přikládám Ležavovu informaci o udělení koncese Štejnbergovi.

Dejte to prosím ve čtvrtek projednat v *politickém byru*, aby mohla rada lidových komisařů v pátek usnesením ÚV schválit po státní linii.¹⁵¹

Pro politické byro je třeba určit dva referenty o této otázce: A. D. Cjurupu a představitele většiny v RLK.

Je to věc závažná a já se velice obávám, že se většina RLK (na rozdíl od Cjurupy) znovu dopouští chyby v duchu »komunistické nadutosti«: bojí se dát vydělat obchodníkovi, který dovede obchodovat, a horlivě *pečují* jen o jedno: aby všude měli většinu komunisté, kteří sice moc škod nenadělají, ale taky nic kloudného neumějí.*

Upozorňuji na bod 5: *tři komunisté* (v obchodování se zřejmě nevyznají — znám totiž jen dva komunisty, kteří prokázali obchodní zdatnost: *Bělova* z Gumu** a *Sergeje Malyševa*) budou *učit* dva obchodníky *obchodovat*.

* Lenin zde použil parafráze dvojverší z Krylovových Muzikantů^[12]: kteří »s rytmem jsou tak trochu na štíru, nepijí ale nikdy přemíru«. Viz I. A. Krylov, *Člověk a stín*, Praha 1976, s. 6. *Čes. red.*

** — Gosudarstvennyj universalnyj magazin, Státní obchodní dům na Rudém náměstí v Moskvě. *Čes. red.*

Obávám se, že se tato »většina« bude podobat Ščedrinovým porodníkům^[113].

Bod 5 by se měl možná změnit takto: Štejnbergovi jako představiteli vedení ponechat *nedílnou pravomoc* v rozhodování a většině vedení jen právo *o všem vědět* a odvolávat se proti Štejnbergovým rozhodnutím k nám, *ne však pozastavovat jejich plnění* (tj. většina tří proti dvěma bude mít formálně právo rušit Štejnbergova rozhodnutí, ale my jí *řekneme*, že bez *zvláštního* usnesení *Rady práce a obrany* je rušit nebudeme).

A trojici komunistů zvláštním usnesením ÚV uložíme, aby se učili a asi tak za tři roky se vyučili, jinak že je s ostudou vyženeme.

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

2

Soudruhu Molotovovi (pro členy politického byra),
soudruhu Cjurupovi a Ležavovi s prosbou o vyjádření

Dnes se koná plenární schůze Rady práce a obrany. Aby se věci neodkládaly, snad by bylo možné telefonicky odhlasovat tento návrh ohledně Štejnbergovy koncese (usnesení politického byra, závazné pro RPO): »Schvaluje se návrh Ležavovy komise s tímto doplňkem: Štejnberg jako představitel vedení bude rozhodovat sám, avšak usnesení většiny tohoto vedení (3 zástupci vedení, Štejnberg, 1 kapitalista) mohou být Radě práce a obrany pouze sdělována, aniž by se přitom pozastavovalo plnění Štejnbergových příkazů.«¹⁵²

Tento dodatek ať RPO schválí, ale ať jej nezačleňuje do statutu vedení. Tím jednak umožníme Štejnbergovi, až se s usnesením obeznámí, aby jako člověk, který nezná obchodování jen z komunistických brožur, mohl obchodovat opravdu podle komerčních zásad, a jednak si tím pro případ, že by se Štejnberg dopustil nějakého trestného činu, zajistíme možnost zrušit své rozhodnutí prostřednictvím RPO, aniž by se musel měnit statut společnosti. Myslím si, že taková záruka je zcela postačující.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

23. ledna 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

O REORGANIZACI PRÁCE
RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ,
RADY PRÁCE A OBRANY
A MALÉ RADY
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
DOPISY A. D. CJURUPOVI¹⁵³

1

24. 1. 1922

Soudruhu Cjurupo!

Vzhledem k našemu včerejšímu telefonickému rozhovoru o Vašem slibu, že budete přísně dodržovat režim, považuji za nutné, abychom si důkladně pohovořili o celém systému práce a co nejlépe jej promyslili.

Největším nedostatkem rady lidových komisařů i Rady práce a obrany je, že se nekontroluje plnění schválených usnesení. *Začínáme se topit* v odporném byrokratickém bahně, sepisujeme všelijaká lejstra, řečníme kolem dekretů a vyrábíme dekreta — a v tomto papírovém moři se utápí činnorodá práce.

Do tohoto papírového bahna nás úmyslně zatahují obratní sabotéři. A většina lidových komisařů i ostatních hodnostářů bezděčně »strká hlavu do oprátky«.

Měl byste využít svého přísného léčebného režimu k tomu, abyste se *stůj co stůj* odpoutal od shonu a zmatku, od všech těch komisí, řečnění a sepisování lejster, a mohl si tak v klidu *promyslet* systém práce a *radikálně jej předělat*.

Těžištěm Vaší práce by měla být právě reorganizace

našeho odporného byrokratického systému, potírání byrokratismu a papírového ouřadování a *kontrola plnění* všech úkolů.

Tato kontrola, kontrola praktických výsledků — to je Váš hlavní a nejdůležitější úkol. Vytvořte si pro to malý aparát (4—6 osob) ze svých nejzkušenějších a nejosvědčenějších spolupracovníků (vedoucí kanceláře, jeho zástupci, tajemník atd.).

Podle mého názoru je k tomu zapotřebí:

1. Nezatěžovat *RLK* a *RPO* podružnými záležitostmi a jejich řešení přenášet do malé *RLK* a na přípravná zasedání *RPO*.

S tím se už začalo. Ale nebudeme-li na to dohlížet, nebudeme-li lidi honit, kontrolovat a nelítostně prohánět karabáčem, do čtrnácti dnů se to při našich proklatých oblomovských mravech zase všechno »rozjede ve švech«.

Vedoucí úřadovny (stejně jako sekretariát *RLK* i *RPO*) si musí zvyknout co nejpřísněji sledovat, aby se podružné otázky do rady lidových komisařů a do Rady práce a obrany nezatahovaly a aby vůbec všechny problémy nejprve prošly trojím sítem (dotazováním u příslušných lidových komisariátů, vyžadováním jejich okamžité odpovědi, totéž pokud jde o kodifikační oddělení atd. atp.).

Musíte společně s Gorbunovem* vypracovat písemnou *instrukci* o způsobu podávání a vyřizování jednotlivých záležitostí a *nejméně* jednou za měsíc **Vy osobně** kontrolovat, zda se tato instrukce dodržuje a s jakými výsledky, tj. zdali ubylo papírování a zbytečných průtahů, zda se věci lépe promýšlejí a zda odpovědnost lidových komisařů vzrůstá, *zda se narychlo upečené dekrety nahrazují obezřetnou, trvalou, věcnou kontrolou plnění všech ustanovení a ověřováním zkušeností, zaváděním osobní odpovědnosti* (u nás vládne ve vyšších orgánech, v lidových komisariátech i v jejich odborech de facto naprostá nezodpo-

* + kodifikátor + zástupce malé *RLK*.

vědnost a sabotéři toho skvěle využívají, čili vcelku oblo-
movština, která nás žene do záhuby).

Vím, že je tohle všechno *mimořádně* těžké. Ale právě
proto, že je to těžké, se tomu musíte *plně* věnovat.

Proto:

2. Minimum zasedání. Norma: jednou týdně rada li-
dových komisařů + jednou Rada práce a obrany po
dvou hodinách.

3. Nejvyšší ekonomická komise. Zrušit co nejdřív
všechny její subkomise a místo toho od lidových komisa-
řů požadovat, aby v jejich komisariátech (v každém
zvlášť) koncipovali návrhy *odpovědní* pracovníci, aby li-
dový komisař tyto návrhy osobně schvaloval a osobně je
v co nejkratší lhůtě koordinoval se všemi ostatními
»zainteresovanými« lidovými komisaři a pak teprve je po-
stupoval Radě práce a obrany nebo radě lidových komi-
sařů.

Úkolem Nejvyšší ekonomické komise je *vyhradně*
koordinace (*kodifi kace*) a zběžná kontrola (*razítka*) Vaším
plus Kameněvovým prostřednictvím.

Jedině to.

Neřečnit.

Nediskutovat.

4. Do žádné jiné komise kromě Nejvyšší ekonomické
komise rozhodně nechod'te.

5. Je třeba bojovat proti obludnému počtu komisí
a místo nich vyžadovat *písemná vyjádření* v co nejkratších
lhůtách.

6. Musíte se tímto způsobem vymanit ze shonu
a zmatku, které *nás všechny ničí*, a zajistit si možnost
v klidu si promyslet práci *v jejím celku* —

— a hlavně se soustředit na kontrolu plnění vcelku, na
boj proti byrokratismu a zdlouhavému papírování.

Prosím Vás, abyste si celou tuto záležitost promyslel
a napsal mi.

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Poprvé otištěno v neúplném znění
16. ledna 1927
v listu *Krasnaja gazeta*, č. 14
V plném znění poprvé otištěno
roku 1928 v publikaci
Leninskij sbornik VIII

Podle rukopisu

2

15. února 1922

Soudruhu Cjurupo!

Myslím, že máte pravdu.

Je třeba si vyžádat souhlas politického byra a začít »restringovat«¹⁵⁴:

- Asi || 1. složení: *pět* osob navržených Vámi plus 2 mimore-
takto || sortní (Bělov + 1) = 7;
2. předpokládané výdaje státního rozpočtu — nejprve
lidovému komisariátu financí a dělnicko-rolnické
inspekci;
malé RLK jen tehdy, když dojde ke stížnostem;
ostatní jak navrhuje Vy.

Až si to ještě jednou promyslíte, vypracujte tyto *zásady*
restrikce malé RLK písemně, vyžádejte si vyjádření před-
sedy malé RLK, dejte tyto *zásady* schválit v politickém
byru a pak je co nejrychleji zpracujte v nový výnos.

Neměli bychom omezit také komise? Zvýšit jejich pra-
vomoc při skutečné kontrole? Podřídít *všechnu* práci pří-
mo místopředsedům RPO?

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci *Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

20. 2.

Soudruhu Cjurupo!

Ještě jednou na téma o nových metodách práce.

Pokusím se systém této práce zformulovat takto:

1. zesateronásobit výkonnost rady lidových komisařů a Rady práce a obrany tím, že do nich lidoví komisaři nebudou smět zatahovat podružné záležitosti, ale že je budou řešit sami a sami za ně *odpovídat*;

2. odpovědnost za to a za realizaci toho přenést na aparát vedoucího úřadovny rady lidových komisařů (který je dnes ze $\frac{3}{4}$ nevyužitý);

3. totéž pokud jde o malou radu lidových komisařů plus její *podstatná* restrikce;

4. část členů malé RLK a jejího aparátu a stejně tak aparátu vedoucího úřadovny rady lidových komisařů si vezmete pod své osobní velení v zájmu *kontroly, jak se co skutečně plní* (uložíte jednotlivým lidem: zajedeš tam a tam, dohlédneš, pročeš, prověříš, zodpovíš si lajdáctví).

5. Vy (a Rykov) musíte *hlavně* denně věnovat jednu nebo — dovolí-li Vám to zdraví — dvě hodiny osobní kontrole práce: předvolávat si (nebo sám objíždět) nikoli vedoucí činitele, ale členy kolegií a *nižší* kategorie pracovníků, řadové zaměstnance lidového komisariátu X, Y, Z, a osobně kontrolovat jejich práci, snažit se dobrat podstaty problémů, školit je, učit je, řádně je prohánět. Důkladně zkoumat lidi, hledat *schopné* pracovníky. To je teď ze všeho nejdůležitější; bez toho zůstanou všechny příkazy a usnesení jen cárem papíru.

Odpovězte mi! Promyslíme to, poradíme se s členy ÚV a dáme tento (nebo jiný) systém co nejdřív *schválit*.

Váš *Lenin*

P. S. Ale Brjuchanov se nehodí. Musíte hledat někoho jiného. Zatím tam vytvořte snad jen »trojku«, ale co nejzdatnější.

*Napsáno 20. února 1922
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

4

Soudruhu Cjurupo! Posílám svůj dodatek. Radím do čtvrtka shromáždit **stručné vyjádření všech lidových komisařů a všech členů malé RLK.**

Váš *Lenin*

Zvláštním, dodatečným výnosem stanovit:

Hlavním úkolem malé rady lidových komisařů musí být přísný dohled na to, aby lidové komisariáty 1. dodržovaly zákony; 2. nevyhýbaly se odpovědnosti bezdůvodným přesouváním spousty podružných problémů k rozhodnutí do malé RLK, nýbrž aby tyto problémy řešily samy, na vlastní zodpovědnost nebo v dohodě a spolupráci s dalším jedním či několika lidovými komisariáty; 3. kontrola oprávněnosti, účelnosti a operativnosti jednotlivých nařízení a opatření lidových komisariátů; potírání byrokratismu a zbytečného papírování pomocí této kontroly a trvalého snižování počtu úředníků.¹⁵⁵

*Napsáno 20.—21. února 1922
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

Soudruhu Cjurupo! Zdá se mi, že se pořád nemůžeme shodnout v tom nejpodstatnějším.¹⁵⁶ Podle mého názoru je především nutné přenést těžiště ze sepisování dekretů a příkazů (a tady se někdy dopouštíme až idiotských nesmyslů) na *výběr lidí a kontrolu plnění* všech úkolů. V tom je jádro všeho.

Že tohle malá rada lidových komisařů dělat nemůže? Pak tomu musíte věnovat $\frac{9}{10}$ svého času *Vy a Rykov* (od vedoucího dělnicko-rolnické inspekce a vedoucího úřadovny by bylo směšné čekat jenom plnění *pouhých* příkazů). Všichni se u nás topí v odporném byrokratickém bahně »resortismu«. Každodenní boj proti tomu vyžaduje velkou autoritu, důvtip a pevnou ruku. Resorty jsou na hovno, dekreta jsou na hovno. Vyhledávat lidi, kontrolovat práci — v tom je jádro všeho. Když se Vy + Rykov zaměříte z $\frac{9}{10}$ na tohle a jako pomocníky si k tomu přiberete vedoucího úřadovny (a tu a tam i někoho z malé rady), pak by to snad mohlo k něčemu vypadat.

Pošlete mi ještě jednou návrh o malé radě lidových komisařů.

Lenin

*Napsáno 21. února 1922
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

A. D. Cjurupovi

Návrh směrnice o činnosti Rady práce a obrany, rady lidových komisařů a malé rady lidových komisařů

Hlavním nedostatkem uvedených orgánů je to, že jsou zavaleny malichernostmi. Proto se utápějí v byrokratismu, místo aby proti němu bojovaly.

Příčiny tohoto zla: 1. nedostatečná rozhodnost vedoucího úřadovny, 2. neschopnost lidových komisařů vybřednout z bahna nejrůznějších malicherností a byrokratického pedantismu, 3. snaha lidových komisařů (a ještě častěji jejich podřízených resortních byrokratů) svalovat svou osobní odpovědnost na radu lidových komisařů, 4. poslední a hlavní příčina: neschopnost odpovědných pracovníků uvědomit si, že dnes je jejich nejdůležitějším úkolem bojovat proti záplavě papírového ouřadování, nedůvěra vůči němu a věčným »reorganizacím«, že prvořadým úkolem dneška nejsou dekrety a reorganizace, ale *výběr lidí, zavedení osobní zodpovědnosti jednotlivců za to, co kdo dělá, kontrola skutečně vykonané práce*. Jinak se z byrokratismu a neplodného papírování, které nás dusí, nevyhrabeme.

Malá rada lidových komisařů, Rada práce a obrany a rada lidových komisařů se musí ze všech sil zbavovat podružností a navykat lidové komisariáty, aby drobné problémy řešily samy a přísněji za ně zodpovídaly.

Aparát vedoucího úřadovny RLK si musí za svůj hlavní úkol vytknout praktickou realizaci toho, aby se omezil počet záležitostí předkládaných malé radě lidových komisařů, Radě práce a obrany a radě lidových komisařů, dosáhnout, aby lidové komisaři (každý jednotlivě i všichni společně) v mnohem větší míře řešili problémy sami a sa-

mi za to odpovídali a aby se těžiště práce přesunulo na kontrolu toho, co se skutečně splnilo.

Za týmž účelem se musí místopředsedové RLK soudruzi Rykov a Cjurupa ze všech sil bránit zatěžování podružnými záležitostmi a různými komisemi; bojovat proti snahám zatahovat je (místopředsedy) do záležitostí, jejichž řešení spadá do pravomoci lidových komisařů; věnovat minimálně 2—3 hodiny denně osobnímu seznamování se s odpovědnými pracovníky (ale ne s vedoucími činiteli) nejdůležitějších (a později i všech ostatních) lidových komisariátů, aby si mohli prověřit a vybrat lidi; využívat aparát úřadovny RLK a část členů malé RLK i dělnicko-rolnické inspekce ke kontrole toho, co se skutečně udělalo a s jakým úspěchem; zkrátka stát se praktickými instruktory pro řízení státního aparátu, které postrádáme ze všeho nejvíc.

Nedůvěřovat dekretům, institucím, »reorganizacím« a vysokým úředníkům, zejména z řad komunistů; bojovat proti bahnu byrokratismu a jalového papírování prověřováním lidí a skutečně vykonané práce; bez milosti propouštět přebytečné úředníky, snižovat stav zaměstnanců, odvolávat komunisty, kteří se opravdově neučí řídit — takovou linii by měli sledovat lidové komisaři, rada lidových komisařů, její předseda a jeho zástupci.

27. 2.

Lenin

*Napsáno 27. února 1922
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VIII*

Podle rukopisu

D O P I S G. V. Č I Č E R I N O V I

Soudruhu Čičerine!

1. Je-li to možné, pošlete mi prosím oficiální text Bonomiho návrhů v té řeči, v jaké jste ho dostal (je pro mě důležité, jak oni formulují jednotlivé body podmínek)¹⁵⁷.

2. Nebyl v některých vlivných novinách zemí Dohody uveřejněn text prvního bodu podmínek, který původně vyšel v našich novinách se slovy »vlastnický systém«, a ne pouze »systém«, jak je to myslím v oficiálním textu, který poslal Bonomi¹⁵⁸?

Je-li to možné, uložte prosím zahraničnímu oddělení Ruské tiskové agentury, aby zjistilo, zda se také někde v zahraničním tisku nevyskytovala slova »vlastnický systém«, a pokud ano, zda by mi to číslo nemohli poslat.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

26. ledna 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopisná kopie)

N Á V R H
P O L I T I C K É M U B Y R U
Ú V K S R (b)
V Y S L A T M . I . K A L I N I N A
N A U K R A J I N U¹⁵⁹

Molotovovi pro všechny členy politického byra

Dejte prosím v politickém byru odhlasovat tento návrh: Okamžitě vyslat soudruha Kalinina na okružní cestu po nejbohatších obilnářských guberniích Ukrajiny, aby tam získal pomoc pro hladovějící. V zájmu úspěšné agitace vybavit jeho expedici co nejpečlivěji fotografiemi, filmy, důkazy svědků a postižených z hladovějících krajů atd. Za praktickou a konkrétní organizaci celé expedice bude osobně odpovídat

1. Kalinin po stránce politické,
2. některý soudruh s praktickými zkušenostmi, kterého k tomuto účelu speciálně vybere a schválí politické byro a který bude schopný tuto věc náležitě uskutečnit a zorganizovat.

Kalininovi uložit, aby s celou expedicí odjel nejpozději za tři dny.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

27. ledna 1922

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle zápisu sekretářky

NÁVRH
POLITICKÉMU BYRU
ÚV KSR(b)

Soudruhu Molotovovi
pro všechny členy politického byra

Mám za to, že Nestraník rozvíjí v dnešním čísle Pravdy zcela správný a aktuální plán¹⁶⁰.

Navrhuji vytvořit komisi, která by tento plán okamžitě rozpracovala a co nejrychleji realizovala, a to přibližně v tomto složení: Molotov (s právem sekretariátu ÚV nebo organizačního byra nahradit ho někým jiným), dále Jakovenko, Teodorovič a onen Nestraník.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

27. ledna 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

NÁVRH SMĚRNICE
PRO ZÁSTUPCE VEDOUCÍHO
A PRO VŠECHNY ČLENY
JANOVSKÉ DELEGACE¹⁶¹

1. 2. 1922

Soudruhu Molotovovi
pro členy politického byra

Navrhuji schválit pro zástupce vedoucího a pro všechny členy janovské delegace tuto směrnici:

1. Všichni členové delegace se musí rámcově připravit na všechny politické i finanční otázky, které jsou na programu konference nebo na ní mohou vyvstat. Kromě toho se musí každý člen delegace připravit speciálně, zvláště podrobně a důkladně na jednu z nejzávažnějších diplomatických a na jednu z nejzávažnějších finančních otázek.

Čičerinovi a Litvinovovi se ukládá, aby tyto otázky rozdělili mezi všechny členy delegace (s výjimkou nemocných, jako Rudzutak atd.).

2. Každý člen delegace si musí na poradu 22. 2. (s politickým byrem ÚV) připravit velmi stručný (maximálně 2—3 strany v telegrafickém stylu) konspekt svých názorů a politických návrhů ke všem nejdůležitějším otázkám jak diplomatickým, tak finančním.

3. Čičerin a Litvinov se na svou zodpovědnost postarají o to, aby byla zavčas shromážděna a členům delegace rozdána veškerá příslušná literatura v různých jazycích a také systematický sborník dokumentů v ruštině.

4. Vzhledem k mimořádné důležitosti a obtížnosti finančních otázek by měli Čičerin a Litvinov po dohodě s lidovým komisariátem financí, se Státní plánovací komi-

sí a s A. D. Cjurupou vypracovat seznam expertů pro finanční záležitosti a plán rozdělení práce mezi ně; lhůta — 1 týden.

5. Všichni členové delegace by měli *dokonale znát* Keynesovu knihu (Ekonomické důsledky míru^[152]) a podobné buržoazní a buržoazně pacifistické knihy a *části knih* (Lansing o »imperialistickém« charakteru války a míru z roku 1918^[154] atp.). Svá vystoupení by měli koncipovat takto: v projevech a prohlášeních vždy stručně vyložit *komunistické* hledisko, ale předestřít je tak, že i když jsem komunist a mám takové a takové komunistické názory, rád bych se před přítomným publikem odvolal na nekomunisty a promluvil o nutnosti anulovat všechny dluhy atd. z hlediska buržoazního (viz 6 a 7).

6. Všechna vystoupení a prohlášení našich delegátů na konferenci musí být předem připravena tak, aby se při jakémkoli průběhu a výsledku konference (dokonce i kdyby záhy zkrachovala, čemuž se přirozeně budeme snažit zabránit) mohl v celku stručně, ale jasně demonstrovat celý souhrn komunistických názorů (na mezinárodní i ekonomické otázky) a podrobně vyložit i buržoazní a buržoazně pacifistické názory na nesmiřitelné rozpor imperialistického světa (a imperialistického míru).

7. Je velmi pravděpodobné, ba nepochybné, že všichni buržoazní delegáti konference ihned proti nám vytvoří tichý, ale pevný blok a začnou na nás útočit jak kvůli Gruzii, tak kvůli všem těm běžným obviněním ze strany maloburžoazní i velkoburžoazní diplomacie a demokracie. Musíme se na to předem připravit a rozhodně zaútočit jako první (kromě našeho hlavního úkolu vrazit mezi různé země klín, znesvářit je). Přitom bychom měli většinou útočit maskovaně, například formou »narážek« (nebo citátů z příslušných buržoazních spisů) na nejožehavější a nejhanebnější stránky imperialistických vztahů (Korea, Amritsar, veřejný výprask revolucionářů v Indii, projev Lloyda George proti Briandovi v Cannes o »vrazích« atd. atp.).

8. Vzhledem k mnohokrát prokázané snaze všech našich odborníků, zvláště menševických, vodit nás za nos (což se jim velmi často daří) tím, že využívají zahraničních cest k rekreaci a k upevňování kontaktů s bělogvardějci, ústřední výbor doporučuje omezit počet těchto expertů na absolutní minimum z těch nejspolehlivějších, přičemž by se navíc za každého vždy písemně zaručil příslušný lidový komisař a několik komunistů. Počet 45 v žádném případě nepřekračovat. Seznam expertů a celé delegace předložit za jedenapůl týdne ke schválení ústřednímu výboru. Za tento bod osobně zodpovídají soudruzi Litvinov, Ioffe a Čičerin. A rovněž tak zodpovídají za výběr tajemníka delegace, který nepřipustí noční práci a podobné nešvary.

K návrhu tezí *směrnice* pro janovskou delegaci navrhuje tento dodatek:

9. První bod canneských podmínek by měli naši delegáti citovat v projevech a prohlášeních zvláště často, a to za prvé výhradně ve znění z Petit Parisien^[163], tj. se slovy »vlastnický systém«, a ne prostě »systém«, a za druhé by měli tato slova a tento bod komentovat co nejzveřejněji v tom smyslu, že se v něm uznává nevyhnutelnost nahradit kapitalistický a vlastnický systém vlastnickým systémem komunistickým a že jedinou spornou otázkou »mezi námi« dnes zůstává, kdy a jakým způsobem se to uskuteční, zda po ruském způsobu z let 1917—1920, nebo na způsob Lloyd Georgeovy »okleštěné revoluce« irského typu z roku 1921, nebo egyptského typu z roku 1922¹⁶².

Lenin

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

D O P I S N. I. B U C H A R I N O V I A G. J. Z I N O V J E V O V I

Soudruhu Bucharinovi a Zinovjevovi

Mělo by se zavčas promyslet, kdo z lidí s dobře nabroušeným jazykem bude zastupovat Kominternu na konferenci s Druhou a Dvaapůltou internacionálou¹⁶³. A také by se měly zavčas promyslet hlavní otázky taktiky a strategie na této konferenci.

Seznam otázek, o kterých se má na konferenci jednat, je třeba promyslet předem a vypracovat jej jedině po dohodě s každou stranou, která se má konference zúčastnit. My bychom měli do tohoto seznamu zařadit jen ty otázky, které se bezprostředně týkají praktické součinnosti dělnických mas v tom, co se v oficiálních prohlášeních tisku každé ze tří zúčastněných stran uznává za nesporné. Musíme náležitě zdůvodnit, proč se v zájmu jednotné fronty omezujeme jen na tyto otázky. Pro případ, že páni žluťáci vyrukují se spornými politickými otázkami, jako například náš vztah k menševikům, Gruzie atd., se musíme přidržovat takovéto taktiky: 1. prohlásit, že seznam otázek je možné vypracovat jen na základě jednomyslného rozhodnutí všech tří zúčastněných stran; 2. prohlásit, že jsme při vypracovávání našeho programu otázek měli na zřeteli výhradně akční jednotu dělnických mas a té bylo možné dosáhnout okamžitě i tehdy, kdybychom se v zásadních politických otázkách neshodli; 3. prohlásit, že zcela souhlasíme s tím, aby se projednávaly i takové otázky, jako je vztah k menševikům, Gruzie nebo jakékoli jiné otázky předkládané Druhou a Dvaapůltou internacionálou, ale jedině pod podmínkou, že obě internacionály přistoupí na to, aby se jednalo také o následujících otáz-

kách: 1. o renegátském postoji Druhé a Dvaapůlté internacionály k basilejskému manifestu^[160]; 2. o podílu těchto stran na zavraždění Luxemburgové, Liebknechta a dalších německých komunistů, zorganizovaném buržoazními vládami, které tyto strany podporují; 3. o obdobném postoji těchto stran k vraždění revolucionářů v koloniích, organizovanému buržoazními stranami, které Druhá a Dvaapůltá internacionála podporují, atd. atp. Seznam takových a podobných otázek si musíme připravit předem a zároveň s tím i teze a referenty k několika nejdůležitějším otázkám tohoto druhu.

Musíme si najít příležitost k oficiálnímu prohlášení, že na Druhou a Dvaapůltou internacionálu pohlížíme jen jako na nedůsledné a kolísavé účastníky bloku s kontrarevoluční světovou buržoazií a že se porady o jednotné frontě účastníme jedině proto, abychom dosáhli skutečné, možné jednoty v bezprostřední činnosti mas a odhalili politickou nesprávnost celkového stanoviska Druhé a Dvaapůlté internacionály, stejně jako jdou obě tyto internacionály (Druhá a Dvaapůltá) na poradu s námi, aby dosáhly skutečné jednoty v bezprostřední činnosti mas a politicky odhalily nesprávnost našeho stanoviska.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

1. února 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopis)

K OTÁZCE BOJE PROTI VÁLCE

Soudruhu Bucharinovi, Zinovjevovi a Molotovovi
(pro členy politického byra)

V souvislosti se včerejší zprávou z Hannoveru, že Mezinárodní svaz kovodělníků pokládá za hlavní úkol dneška boj proti válce a že schválil rezoluci požadující, aby se na válku odpovědělo stávkou¹⁶⁴, navrhuji:

1. Uveřejnit v listech Pravda a Izvěstija řadu článků, které by připomněly osud basilejského manifestu^[160] a podrobně vysvětlily celou tu dětinskou pošetilost či celou tu zradu na socialismu, kterou se kovodělníci chystají opakovat.

2. Zařadit na nejbližší rozšířené zasedání exekutivy Kominterny otázku boje proti válce a schválit zevrubně rezoluce, vysvětlující, že jedině předem připravená a zkušená revoluční strana s dobrým ilegálním aparátem může svést úspěšný boj proti válce, ne však s použitím takového bojového prostředku, jako je stávka, nýbrž vytvářením revolučních buněk ve válčících armádách a jejich přípravou k uskutečnění revoluce.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

4. února 1922

Poprvé otištěno 20. ledna 1929

v Pravdě, č. 17

Podle strojepisné kopie

N Á V R H U S N E S E N Í
P O L I T I C K É H O B Y R A
Ú V K S R (b)
V S O U V I S L O S T I
S J A N O V S K O U K O N F E R E N C Í

Soudruhu Molotovovi
(pro členy politického byra)

Upozorňuji na článek Janovská konference od J. Ključnikova^[34] ve 13. čísle časopisu Směna věch¹⁶⁵ a navrhuji:

1. Projednat s členy naší delegace, zda by nebylo možné získat Ključnikova jako experta.

2. Uložit celé delegaci, aby se postarala o uveřejnění několika článků v našem tisku na totéž téma, o kterém pojednává Ključnikovův článek, jenže podrobnějších a důkladnějších, aby tuto otázku osvětlily co nejúplněji a nejvšestranněji.

3. Uložit každému, kdo se chystá jet ven z Ruska jako expert nebo tam má být za tímto účelem vyslán, aby do deseti dnů připravil článek s podrobným výkladem o vztazích mezi Ruskem a zahraničím v tom oboru, který si zvolil. Články (nebo části článků), ve kterých nebude nic tajného, okamžitě uveřejnit v našem tisku.

4. Uložit Čičerinovi a Litvinovovi, aby do týdne sdělili politickému byru rozvržení témat článků a jména autorů k 1. a 2. bodu.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

4. února 1922

Poprvé otištěno roku 1959

publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopis)

O UVEŘEJNĚNÍ
TELEGRAFICKÉ ZPRÁVY
S VÝKLADEM
PARVUSOVY BROŽURY¹⁶⁶

1

Soudruhu Molotovovi
(pro členy politického byra)

Doporučuji zahájit vyšetřování, kdo dal v těchto dnech uveřejnit v novinách telegrafickou zprávu s výkladem Parvusových výplodů.

Po zjištění viníka doporučuji vyslovit vedoucímu tohoto oddělení Ruské tiskové agentury přísnou důtku a redaktora, který to přímo zavinil, vyhodit ze zaměstnání, protože jen úplný hlupák anebo bělogvardějec mohl využít našich novin k tomu, aby dělal reklamu takovému padouchovi, jako je Parvus.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

4. února 1922

Poprvé otištěno roku 1945

v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle zápisu sekretářky

(strojopis)

USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA

ÚV KSR(b)

Z 11. BŘEZNA 1922

Považovat uveřejnění uvedené telegrafické zprávy za nemístné, protože působí dojmem, jako by se Parvusovi dělala reklama, a uložit redakcím stranických a sovětských novin, aby napříště takové zprávy neuveřejňovaly.

*Otištěno poprvé,
podle protokolárního zápisu
psaného na stroji*

N Á V R H S M Ě R N I C E Ú V K S R (b)
P R O S O V Ě Ť S K O U D E L E G A C I
N A J A N O V S K O U
K O N F E R E N C I ¹⁶⁷

Předkládám návrh směrnice ÚV:

Ústřední výbor neschvaluje seznam expertů, ale vyzývá kandidáty, kteří jsou do seznamu zařazeni, aby do týdne předložili koncept *programu a taktiky* (v záležitostech, pro něž je příslušný expert kompetentní) pro *celou* janovskou konferenci. Všichni lidoví komisaři jsou povinni předložit do dvou dnů *písemná* vyjádření a záruky za jimi navrhované experty. Jestliže se experti v Evropě zostudí, budou se za to odpovídat jak oni, tak i lidoví komisaři.

Směrnice pro janovskou konferenci *navrhuji* rozšířit a doplnit *takto*:

1. ÚV nestanoví předem, jakou formou a kdy má naše delegace vystoupit, ale považuje za její bezpodmínečnou povinnost vypracovat úplný, samostatný a ucelený program ke všem zásadním otázkám.

2. Tento program musí být buržoazně pacifistický, přičemž musí naše delegace ve vhodnou chvíli otevřeně prohlásit, že tu neproklamujeme pouze komunistický program (stručně: takový a takový), odpovídající pouze našim názorům, protože chceme ostatním delegátům, zastávajícím principiálně odlišné stanovisko, navrhnout řadu opatření paliativního a reformistického charakteru, která už zčásti navrhovali v Anglii i v jiných kapitalistických zemích lidé zastávající buržoazní názory. Za určitých podmínek by tento program paliativních opatření

přece jen mohl usnadnit současnou těžkou situaci (z níž může bezpečné východisko zajistit jen definitivní likvidace všech základů kapitalistického vlastnictví).

3. Přibližný seznam hlavních bodů tohoto programu:

(1) anulovat všechny dluhy;

(2) uplatnit vůči všem koloniím a závislým zemím a národům »irské« řešení;

(3) radikálně zrevidovat versailleskou smlouvu;

(4) poskytnout za výhodných podmínek půjčky těm zemím, které válkou nejvíc utrpěly a zároveň jsou nejslabší v tom smyslu, že se nedokážou samy vzchopit a přitom jsou pro světové hospodářství velmi důležité jako eventuální dodavatelé obrovského množství potravin a surovin;

(5) stanovit jednotnou mezinárodní zlatou jednotku pro měnové soustavy řady zemí a opatření k jejímu zavedení;

(6) dohodnout se s řadou zemí o opatřeních proti inflaci a znehodnocování peněz (uvést některá z těchto opatření);

(7) dohodnout se s řadou zemí o opatřeních proti palivové krizi a co nejracionálnější a nejhospodárnějšímu využívání energetických zdrojů na základě jednotné plánovité elektrifikace;

(8) totéž pokud jde o nejnaléhavější opatření týkající se reorganizace a zlepšení mezinárodní dopravy, aby se zabezpečila přeprava surovin a potravin.

Atd.

4. Tento program by měli delegáti rozvést ve svých projevích, a když to nebude možné, měl by se program vytisknout ve 3—4 evropských jazycích a rozdat delegátům a tisku (třeba jen ve výtahu). (Vytisknout v každém případě.)

5. Jako experty vyslat ven jen takové lidi, kteří jsou schopni tento program (v té či oné části) rozvést, zdůvodnit, obhájit a *kteří už tuto schopnost prokázali. Pro Evropu*

musí experti dát programy a plány vytisknout *s vlastním podpisem*. ((Ohlasem na tento program budou články v tisku III. internacionály v tom smyslu, že jako tento »přesvědčovací« pokus není sice ke škodě, ale taky skoro k žádnému užítku, protože *je nutná revoluce*; a pokud jde o tisk Druhé a Dvaapůlté internacionály, uvidíme, co na to řeknou.))

Napsáno 6. února 1922

Podle rukopisu

Poprvé otištěno

v neúplném znění 24. dubna 1962

v Pravdě, č. 114

V plném znění otištěno poprvé

D O P I S G. V. Č I Č E R I N O V I
O S M Ě R N I C Í C H Ú V K S R (b)
P R O S O V Ě Ť S K O U D E L E G A C I
N A J A N O V S K O U K O N F E R E N C I

7. 2.

Soudruhu Čičerine!

Všechny Vaše nesčetné návrhy jsou podle mého názoru od základu nesprávné a byly vyvolány takříkajíc polemickým zápallem.¹⁶⁸

Ve směrnicích není řečeno, že nepřistoupíme na žádnou formu *kompensace* jakýchkoli požadavků našich protivníků našimi protipožadavky.

Vedoucí delegace (a v tomto případě i jeho zástupce) má, jak vidět, takovou spoustu práv, že mu poskytují bezmála moc samovládců.

Váš (a ještě víc Krasinův) dopis prozrazuje, či přesněji řečeno prozradil paniku. To je ze všeho nejnebezpečnější. Možnost ztroskotání nás ani trochu neděsí, protože příště se dočkáme konference, která bude pro nás ještě výhodnější. Izolací a blokádou nás teď nikdo nezastraší, a intervencí také ne.

Navrhujeme rozsáhlý program jednání, nenápadně upozorňujeme na svůj »paliativní« program všeobecných opatření.

Že ho odmítají?

Jak je libo! (Uveřejníme náš široký program eventuálně jménem některého člena delegace, který může třeba i odstoupit, samozřejmě se souhlasem ÚV.)

Nechcete-li široký program, dohodněme se na užším:
Wir nehmen auch Abschlagszahlung!*

Přistoupíme třeba i na nejužší program, ale ne na něco, co by pro nás bylo nevýhodné. Ultimátům se nepodřídíme. Chcete-li pouze »obchodovat«, obchodujme, ale zajíce v pytli nekoupíme, a dokud nebudou »požadavky« propočteny *do poslední kopějky*, žádnou úmluvu nepodepíšeme.

To je všechno.

Musíme připravit a rozestavit všechna naše děla, ale rozhodnout, která budou sloužit jen k demonstraci a ze kterých a kdy budeme střílet, na to nám vždycky zbude dost času.

S komunistickým pozdravem
Lenin

Napsáno 7. února 1922

Poprvé otištěno

v neúplném znění v knize

V. I. Lenin, Biografija, 1960

V plném znění otištěno poprvé

Podle rukopisu

* Přistoupíme i na splátky. *Red.*

SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI
S NÁVRHY PRO POLITICKÉ
BYRO ÚV KSR (b)

Soudruhu Molotove!

Dejte prosím členům politického byra telefonicky schválit dva návrhy:

1. Nezveřejňovat rozhodnutí politického byra o výši jednotné obilní daně, dokud nebude na základě definitivních propočtů Státní plánovací komise schváleno nové rozhodnutí.

(Kržižanovskij si mi včera trpce stěžoval, že ty propočty dají velkou práci a že prý na tom přestali dělat, aniž ho vůbec vyslechli. Dejte mu, prosím, ještě 3—4 dny, a do té doby nic neatiskujte.)

2. Zastavit list *Kooperativnoje dělo*¹⁶⁹. O využití materiálů ať se dohodnou s redakcí listu *Ekonomičeskaja žizň*.

Lenin

*Napsáno 11. února 1922
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

D O P I S
G. K. O R D Ž O N I K I D Z E M U
O P O S Í L E N Í G R U Z Í N S K É
R U D É A R M Á D Y¹⁷⁰

Soudruhu Sergo!

Je absolutně nezbytné, aby bylo na sjezdu sovětů Gruzie schváleno usnesení, že se musí stůj co stůj posílit *gruzínská* armáda, a aby bylo toto usnesení *skutečně* splněno.

V krajním případě, budou-li rolníci proti, mělo by se usnesení prosadit alespoň v nejjobecnější podobě: uznat, že je nezbytné »nutné posílit gruzínskou Rudou armádu, a vyzvat všechny mocenské orgány a všechny pracující, aby se tohoto úkolu podjali«, apod.

V praxi se ovšem musí gruzínská Rudá armáda za každou cenu a *okamžitě* rozšířit a posílit. Ať se pro začátek skládá třeba jen z jedné brigády, nebo ať je třeba ještě menší. Ale je absolutně nezbytné dát dohromady 2—3 tisíce frekventantů rudoarmějských kursů, z toho půldruhého tisíce komunistů, aby se kolem nich (kolem tohoto jádra) mohla *v případě potřeby* zformovat armáda.

Stalin by to snad mohl doplnit podrobnostmi, jakými vojenskotechnickými prostředky by se to dalo udělat.¹⁷¹

Já se tu omezují na politickou stránku věci: kdo se postaví proti, *bez diskuse* poleťte ze strany. Tady nelze žertovat. Politicky je to absolutně nezbytné a Vy osobně a celý gruzínský ÚV se za to budete zodpovídat před celou stranou.

Čekám odpověď.

13. 2.

Váš Lenin

Toto platí jak pro soudruha Serga, tak pro všechny členy
ÚV Komunistické strany Gruzie.

Napsáno 13. února 1922
Poprvé otištěno v knize
M. D. Orachelašvili, Lenin i ZSFSR
(Materialy), Tiflis,
vyd. Sovětskij Kavkaz

Podle strojopisu
doplněného a podepsaného
V. I. Leninem

POZNÁMKY NA DOPISU
N. L. MEŠČERJAKOVA
A NÁVRH USNESENÍ
POLITICKÉHO BYRA
ÚV KSR (b)

... Ted' o listu Kooperativnoje dělo.

?? 1. Vedení Ústředního svazu spotřebních družstev, složené výhradně z komunistů, tvrdí, že noviny nutně potřebuje, aby družstevnictví mohlo zvládnout svou těžkou a novou organizační práci a splnit uložené úkoly ve sféře obchodu.

2. V redakci listu jsou výlučně komunisté: já, Sarabjanov, Švecov, Kutuzov-Ilimskij atd.

?? 3. Do Ruska jede delegace družstevníků ze Západu. Zastavení listu využijí bývalí družstevní pracovníci a to ztíží družstevní práci.

chacha!! 4. Zastavení listu se využije proti nám na janovské konferenci.

5. Doposud nebylo v tomto listu nic proti sovětské moci ani proti komunismu . . .

11. února 1922

N. Meščerjakov

Soudruhu Molotovovi pro politické byro:

vzhledem k očividné neprůkaznosti argumentů soudruha Meščerjakova navrhuji:

1. uložit vedení Ústředního svazu spotřebních družstev, aby deník Kooperativnoje dělo začal vydávat jako *týdeník*;

2. takto uvolněné síly a prostředky plně využít na zlepšení kontrolní a podpůrné činnosti ústředí, jejímž cílem je náležitý rozvoj družstevního obchodu v jednotlivých místech;

3. zprávy o plnění bodu 2 podávat politickému byru každý měsíc;

4. zintenzívnit spolupráci s listem *Ekonomičeskaja žizň*¹⁷².

14. 2.

Lenin

Napsáno 14. února 1922

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

*v publikaci *Leninskij sbornik XXXVI**

D O P I S V. M. M O L O T O V O V I
O P R Á C I S T A T I S T I C K É H O
O D D Ě L E N Í A O D D Ě L E N Í
P R O E V I D E N C I
A R O Z M Í S Ť O V Á N Í K Á D R Ů
P Ř I Ú V K S R (b)

14. 2. 1922

Soudruhu Molotove!

Když jsem vyplnil osobní kartu čili registrační kartu pro poslední evidenci členů KSR¹⁷³, dospěl jsem k nezvratnému přesvědčení, že statistika (a patrně i celá evidence a rozmísťování kádrů) na ÚV je zorganizována pramizerně.

Buď u Vás statistiku řídí nějaký hlupák, anebo tam někde v těch vašich »odděleních« (když už se tyhle instituce ÚV takhle označují) sedí na důležitých místech hlupáci a pedanti, na jejichž kontrolu Vám zřejmě nezbývá dost času.

1. Vedoucího statistického oddělení je třeba vyhodit.

2. Celé toto oddělení i oddělení pro evidenci a rozmísťování kádrů *důkladně* prosít.

Jinak si budeme (»v boji proti byrokratismu . . .«) sami přímo pod nosem pěstovat ten nejostudnější a nejstupidnější byrokratismus.

ÚV má obrovskou moc. Jeho možnosti jsou gigantické. Rozmísťujeme 200—400 tisíc stranických pracovníků a jejich prostřednictvím tisíce a tisíce bezpartijních.

A toto gigantické komunistické dílo je úplně zaneřádné tupým byrokratismem.

Celou evidenci je zapotřebí dokončit během jednoho měsíce.

Její zpracování omezit na minimum, aby bylo rovněž ukončeno do měsíce.

Potom $\frac{9}{10}$ statistického oddělení i oddělení pro evidenci a rozmísťování kádrů při ÚV rozehnat a začít ho budovat znovu.

Musíte *se oprostít* od malicherností (přenést je na své zástupce a jejich pomocníky) a plně se věnovat funkci *politického tajemníka* a *určovat zaměření* organizační a evidenční práce atd.

Dělala se taky evidence »odpovědných pracovníků«? Její výsledek je patrně rovněž nulový, ne-li ještě horší, tj. minusový.

Odpovězte mi několika řádky nebo zavolejte a pohovoříme si o tom podrobněji.

Potřebujeme karty pro několik set (pro začátek) nejvýznamnějších stranických pracovníků s jejich rozdělením na propagandisty, vedoucí pracovníky, agitátory, lektory atd. a s *posudky* o jejich práci (praxi dejme tomu v pěti posledních funkcích) od *těch a těch* (4—6) osob. Ale my se zatím pachtíme za tisíci a statisíci, marníme čas byrokratickými hloupostmi, ale rozmísťovat lidi *se neučíme*.

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci *Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

D O P I S G. V. Č I Č E R I N O V I

15. 2. 1922

Soudruhu Čičerine!

V Krasinově telegramu z 13. 2. (č. j. 1466 /s) se praví (Lloyd George): »Ódmítne-li sovětská vláda uznat canneské rezoluce, *ohrozí to celou konferenci a v každém případě to Poincarému usnadní odchod . . .*«

V této formulaci je víc »výhrůžek« než přesnosti!

Vždyť přece všechen anglický tisk, alespoň podle našich novin, mnohokrát prohlašoval, že pozvání na janovskou konferenci *není a nebylo podmiňováno předběžným uznáním canneských podmínek a že opačný názor Francouzů je nesprávný.*

Je třeba shromáždit všechny materiály, abychom mohli *přesně zjistit formálně nepopíratelná fakta.*

Za nesporná jsem považoval tři taková fakta:

(1) Když nás zvali, *nepožadovali* od nás jednoznačné, jasné oficiální prohlášení, že *uznáváme* canneské podmínky.

(2) Sami jsme v odpovědi nic takového *neprohlásili*. A nikdo nám *nesděлил*, že by naše odpověď byla *neúplná*.

(3) *Všechen* anglický buržoazní tisk ve sporu s Francouzi *konstatoval*, že není nutné canneské podmínky předem uznávat.

S komunistickým pozdravem *Lenin*

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

D O P I S
V. M. M O L O T O V O V I
P R O Č L E N Y
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
O P O S K Y T N U T Í Ú V Ě R U
Š A T I L O V S K É M U
O V E S N Ě M U T R A S T U¹⁷⁴

Soudruhu Molotovovi pro členy politického byra,
kopie soudruhu Osinskému

Soudruh Osinskij mi píše, že prý politické byro vypovídá všechny úvěry, dodatečně povolené nad původní státní rozpočet, a že byl tedy vypovězen i úvěr Šatilovskému ovesnému trastu. Trochu jsem se o tuto věc zajímal a musím říct, že podle mých informací je to věc mimořádně důležitá, která by se měla jako výjimka rozhodně podpořit. Osinskij bohužel neuvádí, o jak velkou částku se jedná. Vyžádejte si o tom prosím od Osinského, Sokolnikova a Cjurupy do zítřejšího rána stručnou, několikařádkovou zprávu a znovu to zítra projednejte v politickém byru, a nebudou-li předložené údaje soudruhů Cjurupy a Sokolnikova dostatečně průkazné, přizvěte k jednání Osinského.

Lenin

*Nadiktováno telefonicky
17. února 1922*

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

*Podle zápisu sekretářky
(strojopis)*

O ÚKOLECH
LIDOVÉHO KOMISARIÁTU
SPRAVEDLNOSTI
ZA NOVÉ
EKONOMICKÉ POLITIKY¹⁷⁵

DOPIS D. I. KURSKÉMU

- Kopie: 1. Molotovovi pro členy politického
byra
2. A. D. Cjurupovi
3. Rykovovi (až přijede)
4. Soudruhu Jenukidzemu pro členy
předsednictva Celoruského ústřed-
ního výkonného výboru

*Se zvláštní prosbou: nerozmnožovat, dát jen
přečíst a podepsat, netlachat o tom, nevybřeb-
tat to před nepřáteli.*

20. 2. 1922

Soudruhu Kurskij!

Jak je vidět, činnost lidového komisariátu spravedlnosti se nové ekonomické politice ještě vůbec nepřízřůsobila.

Dříve byly bojovými orgány sovětské moci hlavně lidový komisariát vojenství a Celoruská mimořádná komise. Dnes by se měl bojového úkolu ujmout zejména lidový komisariát spravedlnosti, ale bohužel není vidět, že by si to jeho vedoucí pracovníci a hlavní činitelé uvědomovali.

Je třeba zesílit represivní opatření proti politickým ne-

přátelům sovětské moci a agentům buržoazie (zejména proti menševikům a eserům); zajistit, aby revoluční tribunály a lidové soudy realizovaly tato opatření co nejrychleji a v duchu *revoluční účelnosti*; rozhodně zorganizovat v Moskvě, Pitěru, Charkově a několika dalších významných centrech řadu *výstražných* procesů (demonstrujících rychlost a důraznost represivních opatření a *objasňujících* prostřednictvím soudu a tisku jejich význam lidovým masám); stranicky působit na soudce z lidu a členy revolučních tribunálů v tom smyslu, aby se zlepšila činnost soudů a zvýšila účinnost represivních opatření — to všechno se musí dělat systematicky, vytrvale, neústupně, s povinným podáváním zpráv (zcela stručných, telegrafických, ale věcných a přesných, s povinnými statistickými údaji o tom, jak lidový komisariát spravedlnosti trestá a jak se učí trestat všechnu tu »komunistickou« havěť, která se všude u nás rozlezla a která umí jen tlachat a dělat se důležitou, ale ne pracovat).

Neméně důležitá je aktivní účast lidového komisariátu spravedlnosti při zavádění *Nepu*, a proto zde tím víc pobuřuje jeho neprůbojnost a liknavost. Nezdá se, že by chápal, že jsme uznali a budeme uznávat pouze *státní kapitalismus* a že stát — to jsme my, my uvědoměli dělníci, my komunisté. Proto za nic nestojí ti komunisté, kteří nepochopili svůj úkol omezovat, spoutávat, kontrolovat, usvědčovat na místě a důrazně trestat *jakékoli projevy kapitalismu, které přesahují rámec státního kapitalismu v tom smyslu, jak my chápeme pojem a úkoly státu*.

Právě lidový komisariát spravedlnosti, právě lidové soudy zde musí sehrát zvlášť aktivní a odpovědnou úlohu. Ale zatím není vidět, že by to chápaly. V novinách je rozruch kolem zneužívání *Nepu*. A toho je skutečně spousta.

Ale kde je nějaký rozruch kolem *výstražných procesů* s darebáky, kteří zneužívají nové ekonomické politiky? Žádný takový rozruch není, protože se takové procesy ne-

konají. Lidový komisariát spravedlnosti »zapomněl«, že je to jeho povinnost, že je to jeho vina, nedovede-li zaktivizovat lidové soudy, náležitě je rozhýbat a zatrást jimi a naučit je, aby za zneužívání nové ekonomické politiky *nemilosrdně a rychle ukládaly tresty, včetně trestu smrti*. On za to odpovídá. Ale zatím tam není vidět ani náznak nějaké aktivity v tomto směru, protože žádnou takovou aktivitu nevyvíjí.

Výchovný význam soudů je obrovský. Ale kdo se o to u nás stará? Kdo eviduje reálné výsledky jejich práce? Nikdo, ačkoli je to základ veškeré právní činnosti.

A k tomuto základu patří i to, že komunisty je třeba trestat trojnásob přísněji než nestraníky. Ale ani s tímhle si lidový komisariát spravedlnosti nedělá žádné starosti.

Za cara byli prokurátoři propouštěni nebo povyšováni podle toho, kolik procesů vyhráli. My jsme od carského Ruska převzali to nejhorší — byrokratismus a oblomovštinu, až se tím doslova dusíme, ale *rozumné* věci jsme převzít nedokázali. Každého člena kolegia lidového komisariátu spravedlnosti, každého pracovníka tohoto úřadu by bylo třeba v jeho osobním listu hodnotit podle toho, kolik komunistů potrestal vězením třikrát přísněji než nestraníky za tatáž provinění, kolik byrokratů poslal za mříže za byrokratismus a zbytečné průtahy, kolik obchodníků odsoudil za zneužití *Nepu* k smrti zastřelením nebo k jinému trestu, který by nebyl směšně malý (jak se to obvykle děje v Moskvě, přímo pod nosem lidového komisariátu spravedlnosti). Nemůžeš-li na tuto otázku odpovédět, znamená to, že jsi lajdák, kterého je třeba vyhnat ze strany za »komunistické žvanění« a za »komunistickou nadutost«.

Připravuje se nový občanský zákoník. Lidový komisariát spravedlnosti — jak vidím — »pluje po proudu«. Ale jeho povinností je bojovat *proti* proudu. Nepřejímat staré buržoazní představy o občanském právu (či přesněji

řeceno, nedat se balamutit omezenými a starými buržoazními právníky, kteří je přejímají), ale vytvářet nové. Nedat se ovlivňovat lidovým komisariátem zahraničních věcí, který »z titulu své funkce« prosazuje linii »přízpůsobování se Evropě«, ale *bojovat* proti této linii, vytvářet nové občanské právo, zaujímat nový postoj k »soukromým« smlouvám atd. My nic »soukromého« neuznáváme, pro nás je v hospodářské oblasti *všechno* záležitost *veřejnoprávní*, a ne soukromá. Připouštíme *jedině* státní kapitalismus, a stát — jak už jsem tu řekl, to jsme my. Proto je nutné rozšířit právo státu zasahovat do »soukromoprávních« vztahů, rušit »soukromé« smlouvy, uplatňovat v »občanskoprávních vztazích« *naše revoluční právní vědomí*, a ne *corpus iuris romani**, na řadě výstražných procesů soustavně, vytrvale a houževnatě ukazovat, *jak* to dělat chytře a energicky, prostřednictvím strany demaskovat a vyhánět ty členy revolučních tribunálů a lidových soudů, kteří nejsou schopni si takto počínat a nejsou ochotni to pochopit.

Pokud se lidový komisariát spravedlnosti ihned nevzchopí a nepustí se s veškerou energií do činorodé práce, nenastoupí nový kurs, pak se před Janovem (a před celým světem) nadobro zstudí.

Navrhuji Vám

1. přečíst můj dopis všem členům kolegia lidového komisariátu spravedlnosti;
2. totéž na shromáždění asi 100—200 lidí, výlučně komunistů, kteří v praxi působí v oboru občanského, trestního a státního práva;
3. pod pohružkou stranického trestu zakázat o něm (o tomto dopisu) mluvit, protože by bylo hloupé odhalovat nepřátelům naši strategii;
4. prosadit, aby několik komunistů ze soudnictví a lidového komisariátu spravedlnosti, kteří plně souhlasí

* — kodex římského práva. *Red.*

s duchem tohoto dopisu, napsalo na toto téma řadu článků pro tisk a předneslo řadu veřejných referátů;

5. rozdělit mezi všechny členy kolegia (a pokud možno i mezi další významné komunisty v resortu lidového komisariátu spravedlnosti) *odpovědnost*:

- (a) za jednotlivé oddíly nového *občanského* zákoníku (to je *zvlášť* důležité, *nejdůležitější*)
- (b) totéž pokud jde o trestní zákoník
- (c) totéž pokud jde o státní } to není tak naléhavé
a politické zákony }
- (d) za prosazení a zorganizování výstražných, burcujících *výchovných* procesů v shora uvedených institucích
- (e) za věcnou, a ne papírovou kontrolu lidových soudů a revolučních tribunálů, aby dokázaly v praxi *zesílit represivní* opatření jak proti politickým nepřítelům sovětské moci (lidový komisariát spravedlnosti bude *prvním viníkem*, nebudou-li tato opatření zesílena), tak proti *zneužívání Nepu*.

Obchodujte, obohacujte se, my vám to dovolíme, ale budeme *trojnásob* přísně trvat na tom, abyste byli poctiví, podávali pravdivé a přesné zprávy o své činnosti, dodržovali nejen literu, ale i *ducha* našich komunistických zákonů, netrpěli *ani sebestmenší* porušování našich zákonů — takový musí být hlavní příkaz lidového komisariátu spravedlnosti, pokud jde o *Nep*. Nepodaří-li se lidovému komisariátu spravedlnosti dosáhnout toho, aby si kapitalismus u nás počínal »ukázněně« a »slušně«, nedokáže-li celou řadou výstražných procesů, že *dovede* za porušování této zásady stíhat a *trestat* ne trapně hloupou, »komunisticky nejapnou« pokutou 100—200 milionů, ale *zastřelením*, pak tento komisariát nestojí za nic a já budu v takovém případě považovat za svou povinnost požadovat na ÚV, aby všechny jeho odpovědné pracovníky vyměnil.

Sdělte mi prosím v co nejkratší lhůtě, jak byly shora

uvedené úkoly rozděleny mezi jednotlivé členy kolegia lidového komisariátu spravedlnosti, abych naprosto přesně věděl, kdo konkrétně (kromě lidového komisaře odpovědného za *všechno*) odpovídá za jednotlivé oddíly *občan-skéh o zákoníku* (a pak i trestního atd.), za organizaci výstražných procesů (každý člen kolegia se musí *osobně* osvědčit při organizaci a řízení *několika* výstražných procesů), za věcnou kontrolu revolučních tribunálů a lidových soudů, soudních vyšetřovatelů atd. v té či oné gubernii nebo v té či oné čtvrti Moskvy.

Ale nestačí, aby lidový komisař jen rozdělil »oddíly« a byrokraticky setrval jen u tohohle, nýbrž musí vyžadovat osobní odpovědnost každého *komunisty*, který je členem kolegia, za určitou konkrétní revoluční práci a dokázat, že toho dovede dosáhnout.

Předseda RLK *V. Uljanov (Lenin)*

P. S. V tisku ať se o mém dopisu neobjeví ani sebemenší zmínka. Kdo bude chtít, ať píše svým jménem, ale o mně ať se nezmiňuje a ať uvede co nejvíc konkrétních faktů!

*Poprvé otištěno roku 1924
ve zkráceném znění v knize
V Vserossijskij sjezd
dějatělej sovětskoj justicii.
Stenografičeskij otčet,
Moskva, vyd. lidový
komisariát spravedlnosti RSFSR*

*V plném znění
otištěno poprvé,
podle rukopisu*

D O P I S
P O L I T I C K É M U B Y R U
Ú V K S R (b)
O O B Č A N S K É M Z Á K O N Í K U
R S F S R

Soudruhu Molotovovi pro členy politického byra

Upozorňuji na to, že v radě lidových komisařů prý včera, jak mi sděluje soudruh Gorbunov, úplně zbabrali občanský zákoník. Právě ta varovná upozornění, která jsem uvedl v dopisu Kurskému*, vůbec nevzali na vědomí. Je třeba nařídít předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru, aby celou věc projednalo v duchu mých pokynů v dopisu Kurskému. V žádném případě to neschvalovat, dokud se to znovu neprojedná v politickém byru s mým předběžným závěrem. Je nezbytné vytvořit okamžitě komisi ze tří právníků, za které je možné se zavázat, že celou věc náležitě chápou a dokážou zformulovat nutné pozměňovací návrhy a doplňky, a této komisi uložit, aby politickému byru co nejdříve předložila návrh změn a doplňků. Za hlavní úkol této komise považovat: spolehlivou ochranu zájmů proletářského státu, aby měl možnost kontrolovat (důsledně kontrolovat) všechny soukromé podniky bez výjimky a právo rušit všechny smlouvy a soukromé úmluvy, pokud jsou v rozporu jak se zákonem, tak i se zájmy pracujících dělnických a rolnických mas. Ne otrocky napodobovat buržoazní občanské právo, ale prosadit řadu jeho omezení v duchu našich zákonů,

* Viz tento svazek, s. 432–437. *Red.*

aniž by se přitom omezovala hospodářská nebo obchodní činnost.

22. 2. 1922

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1937
v časopisu Bolševik, č. 2*

Podle strojopisné kopie

D O P I S V. M. M O L O T O V O V I
S N Á V R H E M
P R O P O L I T I C K É B Y R O
Ú V K S R (b)

Soudruhu Molotovovi

V posledním protokolu jsem se dočetl, že politické byro zamítlo žádost Státní plánovací komise o uvolnění finančních prostředků na služební cestu profesora Ramzina do zahraničí. Považuji za absolutně nezbytné navrhnout, aby bylo toto rozhodnutí revidováno a žádosti Státní plánovací komise vyhověno. Ramzin je nejlepší odborník na paliva v Rusku. Jeho práci znám nejen z publikací, ale i z referátů Kržižanovského a Smilgy. Ten mi mimochodem důvěrně sdělil, že během jejich společné cesty do Baku mu Ramzin odevzdal sabotérské prohlášení několika významných specialistů. Všechny tyto skutečnosti mě nenechávají na pochybách, že máme v Ramzinově osobě za prvé nejlepšího vědce v oboru (tepelná technika), v kterém po Kiršovi nikoho jiného nemáme a který má obrovský význam pro celé národní hospodářství, a za druhé člověka, který bezesporu svědomitě pracuje pro sovětskou moc. Jeho nemoc je velmi těžká a litovat prostředků na jeho rychlé a brzké vyléčení by bylo podle mého názoru nejen chybou, ale i zločinem.

Navrhuji politickému byru, aby schválilo toto rozhodnutí: Žádost Státní plánovací komise o uvolnění prostředků na služební cestu profesora Ramzina do zahraničí jak na léčení, tak na jednání týkající se těžby ropy bezpodmínečně schválit a nařídit Krestinskému, aby ihned po

vyjádření berlínských lékařů sdělil, zda je uvolněná částka postačující pro úplné vyléčení.¹⁷⁶

Lenin

Nadiktováno telefonicky

23. února 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

D O P I S Č L E N Ů M
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
S P Ř I P O M Í N K A M I K N Á V R H U
R E Z O L U C E P R V N Í H O
R O Z Š Í Ř E N É H O P L É N A
E X E K U T I V Y K O M I N T E R N Y
O Ú Č A S T I N A K O N F E R E N C I
T Ř Í I N T E R N A C I O N Á L ¹⁷⁷

Soudruhu Molotovovi
(pro členy politického byra)

V návrhu rezoluce o účasti Kominterny na plánované konferenci všech dělnických stran světa, který poslal Zinovjev, doporučuji provést tyto změny: Po slovech »akční jednota dělnických mas, které je možné i přes zásadní politické neshody dosáhnout okamžitě« vypustit další věty až po slova »že dělnické masy se dožadují akční jednoty«. Větu, která začíná těmito posledními slovy, přeformulovat takto: »Uvědomějí dělníci, kteří velmi dobře vědí o těchto politických neshodách, si přesto společně s převážnou většinou dělníků akční jednotu přejí a požadují ji v nejnaléhavějších a dělnickým zájmům nejbližších praktických otázkách. O tom dnes nemůže žádný poctivý člověk pochybovat« atd.

Můj druhý pozměňovací návrh se týká věty, která začíná slovy »stáhnout z programu jednání všechny sporné otázky a ponechat tam jen ty nesporné« a kterou navrhuji změnit a doplnit takto: »Obě strany, či přesněji řečeno všechna tři mezinárodní sdružení, jež se účastní konference, odsunou na určitý čas do pozadí nanejvýš sporné otázky a soustředí se na ty, které jsou nejméně sporné,

příčemž budou samozřejmě počítat s tím, že nakonec zvítězí jejich názory.«

Jako nejdůležitější změnu navrhuji škrtnout odstavec, kde jsou vůdcové Druhé a Dvaapůlté internacionály označováni za přísluhovače světové buržoazie. To je totéž, jako bychom jim rovnou vynadali do »houserů«*. Bylo by velmi nerozumné riskovat zmaření nesmírně důležité praktické akce jen proto, abychom si mohli dopřát potěšení znovu vynadat ničemům, kterým beztak v jednom kuse nadáváme a budeme mnohokrát nadávat při jiných příležitostech. Jsou-li na zasedání rozšířené exekutivy ještě nějakí lidé, kteří nepochopili, že taktika jednotné fronty nám pomůže svrhnout vůdce Druhé a Dvaapůlté internacionály, pak bude zapotřebí uspořádat pro ně navíc několik populárních přednášek a besed. A možná bude nutné napsat zvlášť pro ně populární brožuru a vydat ji například ve francouzštině, jestliže si Francouzi ještě neosvojili marxistickou taktiku. A konečně si myslím, že bude lepší, když se tato rezoluce neschválí jednomyslně, ale jen většinou hlasů (kdo bude hlasovat proti, toho pak budeme muset speciálně, důkladně a názorně poučit), než aby se pro několik politických zelenáčů, kteří zítra ze svých dětských nemocí vyrostou, riskoval nezdár tak důležité praktické akce.

Lenin

*Nadiktováno telefonicky
23. února 1922*

*Otištěno poprvé,
podle zápisu sekretářky
(strojopis)*

* Lenin zde zřejmě naráží na známou Gogolovu povídku Jak se Ivan Ivanovič rozkmořil s Ivanem Nikiforovičem. *Čes. red.*

N Á V R H U S N E S E N Í Ú V K S R (b)
O Ú K O L E C H
S O V Ě T S K É D E L E G A C E
V J A N O V Ě¹⁷⁸

Dát kolovat jen mezi členy politického byra

Návrh usnesení ÚV

1. ÚV považuje za správné hodnocení situace i úkolů (naší delegace v Janově), obsažené v tezíh soudruha Litvinova.

2. ÚV potvrzuje, že zástupce vedoucího delegace soudruh Čičerin má všechna práva vedoucího delegace.

3. Pro případ nemoci nebo odjezdu soudruha Čičerina přecházejí jeho práva postupně na jednu ze dvou trojic: a) Litvinov, Krasin, Rakovskij; b) Litvinov, Ioffe, Vorovskij.

4. Naše delegace se musí snažit vyhnout uznání caneských podmínek. Nepodaří-li se jí to a dostaneme-li jednoznačné ultimátum, ať se pokusí prosadit Krasinovu formulaci: »Všechny země uznávají své státní dluhy a zavazují se, že nahradí škody a ztráty způsobené činností svých vlád.«

Nepodaří-li se ani toto, pohrozit přerušáním jednání a jednoznačně přitom prohlásit, že jsme ochotni uznat soukromé dluhy, ale protože si nechceme hrát na schovávanou, říkáme, že je považujeme stejně jako všechny naše závazky vůbec za kompenzované našimi požadavky. Superarbitra mezi námi a všemi buržoazními zeměmi odmítáme, protože jde o spor mezi dvěma různými vlastnickými systémy.

Budeme-li muset odejít, bude třeba co nejsrozumitelněji vyložit, že hlavní a jedinou příčinou rozporu je nena-

sytnost hrstky soukromých kapitalistů, Urquharta apod., kterým jejich vlády přisluhují.

Jako maximální ústupek můžeme ještě těmto kapitalistům nabídnout přednostní právo na koncese (tj. dáváme-li jejich majetek buď celý, nebo po částech za těch a těch podmínek do koncese panu XY, zavazujeme se, že jej za stejných podmínek dáme bývalému vlastníkovi).

5. Protože není vyloučeno, že se nám buržoové pokusí zabránit, abychom náš program šíře rozvedli, bude třeba vynaložit veškeré úsilí, abychom tento program hned při prvním vystoupení když ne rozvedli, tedy alespoň stručně vyložili, nebo na něj upozornili, či jej alespoň nastínili (a hned nato jej podrobně vydali tiskem).

6. Naším programem je netajit se svými komunistickými názory, ale omezit se jen na jejich co nejjobecnější a nejstručnější charakteristiku (například v nějakém doplňku) a otevřeně prohlásit, že nepovažujeme za vhodné hlásat tady naše názory, neboť jsme sem přišli uzavřít obchodní dohodu a pokusit se dohodnout s pacifistickou částí druhého (buržoazního) tábora.

Za pacifistickou (nebo jinak, ale co nejzdvořileji označenou) část tohoto tábora musíme považovat a označovat maloburžoazní pacifistickou a polopacifistickou demokracii typu Druhé a Dvaapůlté internacionály, dále typu Keynesova atd.

Jedním z důležitých, ne-li vůbec naším nejdůležitějším politickým úkolem v Janově je oddělit toto křídlo buržoazního tábora od celého tohoto tábora, snažit se tomuto křídlu zalichotit, prohlásit, že je z našeho hlediska přípustné a žádoucí uzavřít s ním nejen obchodní, ale i politickou dohodu (jako jednu z mála vyhlídek na pokojnou evoluci kapitalismu k novému zřízení, ve kterou sice my komunisté moc nevěříme, ale kterou chceme a považujeme za svou povinnost pomoci vyzkoušet jakožto představitelé jediného státu, který stojí tváří v tvář nepřátelské většině ostatních států).

Musíme udělat všechno možné a leccos i nemožného, abychom posílili pacifistické křídlo buržoazie a alespoň trochu zvětšili vyhlídky na jeho vítězství ve volbách — to za první; a za druhé se musíme snažit navzájem rozdělit buržoazní země, které se v Janově spojí proti nám — takový je náš dvojjediný politický úkol v Janově. Rozhodně však ne rozvíjení komunistických názorů.

7. Všeemožně se snažit co možná nejpodrobněji vyloužit a uvést ve známost (nepodaří-li se to v projevech, tedy aspoň v tisku) plán obnovy národního hospodářství v Rusku i Evropě v duchu prací Státní plánovací komise a na jejich základě.

8. Postaví-li nás buržoazní tábor v Janově před ultimátum, že nemáme mluvit o pacifismu, ale jen o ryze obchodních záležitostech, musíme vyslovit politování, ale ultimátu se musíme podřídit, výslovně však přitom budeme konstatovat, že jsme si na této konferenci vytkli dvojí cíl: cíl pacifistický a cíl obchodní, ale teď že zbývá jen jeden.

9. Podrobné vypracování pacifistického programu ukládá ÚV delegaci a sám se omezuje jen na obecnou směrnicí, aby se jej snažila co možná nejdříve rozvinout a dosáhnout tím co nejhlubšího rozkolu mezi pacifistickým táborem světové buržoazie a táborem ultraburžoazním, agresivně buržoazním, reakčně buržoazním.

10. Pokud jde o obchod a koncese (a také půjčky), uvádět jako hlavní záruky lesy na severu atp. Na omezení práv našeho státu nepřístupovat. Bez zvláštního telegrafického souhlasu ÚV žádné smlouvy neuzavírat.

Lenin

Napsáno 24. února 1922

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

S D Ě L E N Í
V. M. M O L O T O V O V I
P R O Č L E N Y
P O L I T I C K É H O B Y R A Ú V K S R (b)
S N Á V R H E M U S N E S E N Í
O N Ó T Ě I T Á L I I

Soudruhu Molotovovi pro členy politického byra

Pokud jde o Janov, je po sděleních Čičerina, Ioffeho, Krasina a Litvinova podle mého názoru všechno jasné.

Předkládám návrh usnesení.

Plán: všichni členové politického byra se pokusí navzájem *písemně* dohodnout. Nepodaří-li se to, všichni se sjedou a budou hodinu jednat *sami* (i bez tajemníka).

Potom 1 nebo 2 hodiny s delegací a konec.

24. 2. *Lenin*

Navrhuji takovéto usnesení: Politické byro ukládá soudruhu Čičerinovi, aby poslal Itálii nótu, co nejzevrubnější a nejzdvořilejší, ale s **kupou** ironických narážek, že to nejsme my, kdo porušuje jednu z prvních »podmínek« pro svolání konference 8. března, že my za prvé navrhuje-
me potvrdit 8. březem, a za druhé, je-li většina proti, my proti tomu protestujeme a navrhuje-¹⁷⁹me 15. březem.

Lenin

Napsáno 24. února 1922

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

SDĚLENÍ J. V. STALINOVÍ
A L. B. KAMENĚVOVI
S NÁVRHY PRO POLITICKÉ
BYRO ÚV KSR(b)

1

Soudruhu Stalinovi a Kameněvovi

Sdělte mi prosím stručně na tomto lístku:

1. Souhlasíte s Čičerinem, aby se Turkům okamžitě vyplatilo, co jim bylo slíbeno?¹⁸⁰

2. Přečetl jsem si Čičerinův návrh na to, kdo má vést janovskou delegaci. Rozhodně s ním nesouhlasím a trvám na svém původním návrhu¹⁸¹.

Sdělte mi prosím na tomto lístku Vaše stanovisko k oběma bodům a pošlete ho prostřednictvím sekretářky.

Lenin

2

Soudruhu Stalinovi a Kameněvovi

V dnešních novinách jsem si přečetl prohlášení Itálie o odkladu janovské konference.

Trvám co nejdůrazněji na svém včerejším návrhu^[63]: uložit Čičerinovi, aby co nejdřív poslal náležitě jízlivou nótu s návrhem, aby byl závazný termín stanoven na 15. března*. Návrh nóty ukažte před jejím odesláním členům politického byra.

* Viz tento svazek, s. 447. *Red.*

Čekám odpověď prostřednictvím sekretářky.

Lenin

Nadiktováno telefonicky

25. února 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle zápisu sekretářky

(strojopisná kopie)

D O P I S D. I. K U R S K É M U
S P O Z N Á M K A M I
K N Á V R H U
O B Č A N S K É H O Z Á K O N Í K U

28. 2. 1922

Soudruhu Kurskij!

K vašemu dopisu z 23. 2. (č. 255), jímž odpovídáte na můj dopis*:

Vynasnažím se, abychom se mohli osobně sejít, ale neslibuji to, protože jsem na tom špatně se zdravím.

Doufám, že mi *po* schůzi odpovědných pracovníků v souvislosti s mým dopisem ještě napíšete, k jakým konkrétním závěrům se dospělo. Zvlášt důležité je zavést faktickou kontrolu toho, co se *ve skutečnosti* dělá, čeho se ve skutečnosti dosáhlo, jaké úspěchy mají lidové soudy a revoluční tribunály, jak by se to dalo zjistit a zkontrolovat.

Kolik bylo procesů za zneužívání *Nepu*?

Kolik bylo odsuzujících rozsudků a jaké tresty byly uloženy (celkem, ne v jednotlivých případech)?

atd.

S komunistickým pozdravem *Lenin*

Zvlášt naléhavé a důležité:

P. S. *Pokud jde o občanský zákoník*, nejsem schopen se podrobně zabývat formulací jednotlivých bodů. Zdraví mi to nedovoluje.

* Viz tento svazek, s. 432—437. *Red.*

Musím se omezit jen na tyto body:

1. Lidový komisař spravedlnosti si musí zjistit a *osobně* ověřit, kdo jmenovitě odpovídá za každý důležitý oddíl občanského zákoníku.

2. Z literatury a zkušeností západoevropských zemí rozhodně převzít všechno, co slouží *k ochraně* pracujících.

3. Neomezit se jen na to (to je nejdůležitější). Nenapodobovat slepě lidový komisariát zahraničních věcí. *Nesnažit se zalíbit »Evropě«*, ale **postoupit dál ve smyslu důraznějšího zasahování státu do »soukromoprávních vztahů«, do občanskoprávních záležitostí.** Jak to uskutečnit konkrétně, to Vám neporadím, protože nejsem s to ani si celou věc náležitě prostudovat, ani se důkladněji podívat aspoň do některého zákoníku. Ale že se to musí udělat, to je mi jasné. A je mi také zcela jasné, že nám dnes hrozí nebezpečí, že toho v této oblasti *neuděláme dost* (a ne že bychom toho udělali »přesřiliš«). Jenže právě před Janovem bychom se měli vyvarovat chyb, nepropadat malomyslnosti, nepromarnit ani sebemenší možnost, jak *rozšířit* zasahování státu do »občanskoprávních« vztahů.

Lenin

Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

POZNÁMKY K NÁVRHU
USNESENÍ CÚVV
O LIDOVÉM KOMISARIÁTU
DĚLNICKO-ROLNICKÉ
INSPEKCE
A DOPIS J. V. STALINOV I¹⁸²

Návrh

USNESENÍ CELORUSKÉHO
ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU

CÚVV se usnesl:

1/

Pověřit lidový komisariát dělnicko-rolnické inspekce kontrolou a sledováním činnosti všech veřejných i soukromých organizací, institucí a podniků bez výjimky z toho hlediska, jak plní úkoly, které jim byly uloženy státními orgány.

2/

Ke splnění tohoto úkolu se lidovému komisariátu dělnicko-rolnické inspekce poskytuje právo:

1. následné kontroly všech finančních i hmotných

3/

prostředků, které poskytuje stát shora uvedeným organizacím, podnikům a institucím na financování, subvencování a úvěrování jejich činnosti, či na základě dohod, které s nimi uzavírá, jakož i právo kontroly veškeré činnosti vyplývající z těchto závazků . . .

Soudruhu Stalinovi

Tohle není dobré.

1. Nikoli »pověřit«, nýbrž *obeznámit*

s platnými zákony a jejich neúplností v tom a tom smyslu.

2. Nejen z tohoto hlediska. Také z hlediska zákonnosti. A také z hlediska shromažďování podkladů pro nové zákony. A ještě z mnoha dalších hledisek.

3. Nejen těch, »které jim poskytuje stát«.

**Velmi
spěchá!!**

Musí se to ještě jednou přepracovat. Mnohem důkladněji promyslet. Mnohem detailněji rozvést. Vyložit tak, aby to celé mělo podobu ne nového dekretu, ale výkladu a shrnutí *starých* dekretů. Dát schválit *RLK*, a bude-li mít někdo výhrady, *dát potvrdit Celoruskému ústřednímu výkonnému výboru*.

Spěchá! Spěchá!!

Po přepracování mi prosím pošlete ***jak*** tento, tak i nový návrh.

Lenin

*Napsáno mezi 28. únorem
a 16. březnem 1922*

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

POZNÁMKY PUBLICISTY

O VÝSTUPU NA VYSOKÉ HORY,
O ŠKODLIVÉ MALOMYSLNOSTI,
O UŽITEČNOSTI OBCHODU,
O VZTAHU K MENŠEVIKŮM APOD.¹⁸³

I

JAKO PŘÍKLAD

Představme si člověka, který vystupuje na nesmírně vysokou, strmou a dosud neprozkoumanou horu. Předpokládejme, že se mu podařilo překonat neslýchané těžkosti a nebezpečí a vystoupit mnohem výš než jeho předchůdci, ale přesto ještě nedosáhl vrcholu. Octl se v situaci, kdy už bylo nejen nesnadné a nebezpečné, ale přímo nemožné pokračovat dál tím směrem a tou cestou, které si původně zvolil. Musel se vrátit, sestoupit dolů a hledat jiné cesty, třeba i delší, ale přece jen dávající naději, že ho přivedou k vrcholu. Avšak sestup z oné dosud nikým na světě nedosažené výše, kam až dospěl náš horolezec, je mnohem nebezpečnější a namáhavější než výstup, protože při sestupu můžete snadněji udělat chybný krok, nemůžete si tak dobře prohlédnout místo, kam máte šlápnout, a taky vás už opustila ta nevšedně povznesená nálada, která obvykle provází přímý výstup k vrcholu, rovnou k cíli atd. Musíte se přivazovat k lanu, ztrácet celé hodiny, abyste si cepínem vytesávali schůdky nebo výčnělky pro uchycení lana, musíte se pohybovat pomalu jako želva a přitom směrem zpátky, dolů, dál od cíle, a celou dobu nevíte, kdy tento zoufale nebezpečný a namáhavý sestup skončí a zda vůbec najdete nějakou schůdnější okliku, po které by se dalo zase znovu, směleji, rychleji a příměji vyrazit kupředu, vzhůru, k vrcholu.

Přirozeně můžeme se vši pravděpodobností předpokládat, že u člověka, který se octl v takové situaci, se dostávají chvíle skleslosti, přestože dokázal vystoupit tak neslýchaně vysoko. A takových chvil by patrně prožíval ještě mnohem víc, byly by častější a těžší, kdyby mohl zdola slyšet některé hlasy těch, kteří z bezpečné vzdálenosti dalekohledem pozorují jeho velmi nebezpečný sestup, který se ani nedá označit (jak říkají »směnověchovci«^[127]) za »přibrzděný sestup«, protože brzdění předpokládá dobře vybranou a už osvědčenou partu, předem připravenou cestu a předem vyzkoušené mechanismy. Ale tady není k dispozici ani parta, ani cesta, vůbec nic, zhola nic, co by už byl někdo předem vyzkoušel!

A přitom zdola zaznívají škodolibé hlasy. Jedni projeví škodolibost zcela nepokrytě a pokřikují: Už už se zřítí, a dobře mu tak, nemá bláznit! Druzí se snaží svou škodolibou radost zastřít a počínají si většinou jako Jidášek Golovlev*, předstírají zármutek, zvedají oči k nebesům: Naše obavy se bohužel naplňují! Copak jsme nežádali — my, kteří jsme celý svůj život vynaložili na vypracování rozumného plánu výstupu na tuto horu —, aby se s výstupem počkalo, až bude náš plán do detailů propracován? A že jsme tak tvrdošíjně odmítali jít cestou, kterou teď i ten šílenec sám opouští? (No jen se podívejte, vrací se zpátky, leze dolů, celé hodiny se pachtí, aby mohl o kousek popolézt, ale když jsme se předtím soustavně dožadovali, aby se postupovalo rozvážně a opatrně, zahrnoval nás urážlivými nadávkami!) Že jsme toho šílence tak horlivě odsuzovali a kdekoho varovali, aby ho nenapodoboval a nepodporoval? To jsme přece dělali jen a jen z lásky k tomu velkému horolezeckému plánu, aby se tento veliký plán úplně nezkompromitoval!

Naštěstí nemůže náš pomyslný horolezec v situaci, v jaké se octl v uvedeném příkladu, slyšet hlasy těchto

* *Jidášek Golovlev* — postava hamižného farizeje z románu Saltykova-Ščedrina Golovlevské panstvo. *Čes. red.*

»opravdových příznivců« myšlenky vrcholového výstupu, protože jinak by se mu z toho asi zvedl žaludek. A to prý nepřispívá ani k zachování jasné hlavy, ani pevných nohou, a zvláště ne ve velkých výškách.

II

BEZ METAFOR

Příklad není důkaz. Každé přirovnání pokulhává. To jsou nesporné a všeobecně známé pravdy, ale neškodí je připomenout, abychom si mohli názorněji představit omezenou platnost každého přirovnání vůbec.

Revoluce, kterou uskutečnil proletariát v Rusku, jej dovedla k nevídaným výšinám, a to nejen ve srovnání s rokem 1789 a 1793, ale i s rokem 1871. Musíme si však co nejstřízlivěji, co nejpřesněji a nejnázorněji ujasnit, co konkrétně jsme »dokončili« a co jsme nedokončili, a pak si zachováme jasnou hlavu a nebude se nám zvedat žaludek, nebudeme si ani dělat iluze, ani propadat malomyslnosti.

»Dokončili« jsme buržoazně demokratickou revoluci tak »načisto« jako zatím nikdo jiný na světě. To je veliký úspěch, o který nás už žádná síla nepřipraví.

Revolučním způsobem jsme skoncovali s nejreakčnější imperialistickou válkou. To je také úspěch, o který nás už žádná síla na světě nepřipraví a který je o to cennější, že pokud bude nadále trvat kapitalismus, jsou reakční imperialistické války v nedaleké budoucnosti neodvratné, i když lidé 20. století se už podruhé nedají tak snadno nacytat na »basilejské manifesty«^[160], kterými renegátští hrdinové Druhé a Dvaapůlté internacionály obalamutili v letech 1912 a 1914—1918 samy sebe i dělníky.

Vytvořili jsme sovětský typ státu a zahájili tím novou světodějnou epochu politické hegemonie proletariátu, která vystřídala epochu hegemonie buržoazie. To už taky nikdo nemůže zvrátit, i když »dokončit« sovětský typ stá-

tu bude možné až teprve na základě praktických zkušeností dělnické třídy několika zemí.

Nedokončili jsme však ještě ani základy socialistické ekonomiky. A o tuhle vymoženost nás proto nepřátelské síly odumírajícího kapitalismu mohou ještě připravit. To si musíme jasně uvědomit a otevřeně přiznat, protože není nic nebezpečnějšího než iluze (a závrať, obzvlášť ve velkých výškách). Rozhodně nás však nemusí »děsit« a ani nám nedává žádný oprávněný důvod k sebemenší malomyslnosti, když si tuto trpkou pravdu přiznáme, protože jsme vždycky proklamovali a opakovali onu elementární pravdu marxismu, že k vítězství socialismu je zapotřebí společného úsilí dělníků několika vyspělých zemí. Ale my jsme přesto, že jsme pořád ještě sami a navíc v zemi zaostalé a víc než jiné země zpustošené, vykonali neuvěřitelně mnoho. Nejen to: zachovali jsme si »armádu« revolučních proletářských sil, její »manévrovací schopnost«, zachovali jsme si jasnou hlavu, což nám umožňuje střízlivě posoudit, kde, kdy a jak daleko je třeba ustoupit (abychom pak mohli udělat ještě větší skok kupředu), kde, kdy a jak konkrétně předělat to, co jsme zatím nedokončili. Za úplně ztracené bychom museli pokládat ty komunisty, kteří by si představovali, že se dá bez omylů, bez ustupování, bez několikerého předělávání všeho nedodělaného nebo špatně udělaného dokončit takový světodějný »projekt«, jakým je dobudování základů socialistické ekonomiky (obzvlášť v maloroľnické zemi). Nejsou však ztraceni (a s největší pravděpodobností nebudou ztraceni) ti komunisté, kteří nepropadnou ani iluzím, ani malomyslnosti, ale zachovají si natolik silný a pružný organismus, aby mohli při plnění svého nesmírně těžkého úkolu znovu »začít od začátku«.

Nemáme právo ani důvod propadat sebemenší malomyslnosti, už proto ne, že jsme přes všechn rozvrat, přes všechnu bídu, zaostalost a hlad začali postupovat kupředu i ve sféře ekonomiky připravující socialismus, zatímco ko-

lem nás, na celém světě země mnohem pokročilejší, tisíc-krát bohatší a vojensky silnější než my *dál couvají nazpátek* v té »jejich« tolik vychvalované, známé a staletími prověřené kapitalistické ekonomice.

III O HONU NA LIŠKU, O LEVIM A O SERRATIM

Nejspolehlivější způsob, jak ulovit lišku, je prý takovýhle: kolem vystopovaných lišek se v určité vzdálenosti natáhne kousek nad sněhem provaz s červenými praporky a liška, která se poleká této očividně umělé »lidské« nástrahy, prý vyběhne ze svého úkrytu jedině tehdy, když v tomto »plotě« z praporků uvidí volnou mezeru, a jedině tím směrem, kde ji uvidí, ale právě tam na ni číhá lovec. Zdálo by se, že opatrnost je pro takové všemi štvané zvíře nedocenitelnou vlastností. Jenže i tady se »přemíra dokonalosti« mění v nedostatek. Lišky se ocitají v pasti právě pro svou přílišnou opatrnost.

Musím se přiznat k jedné chybě, které jsem se dopustil na III. kongresu Kominterny také z přehnané opatrnosti. Na tomto kongresu jsem stál na nejkrajnějším pravém křídle. Jsem přesvědčen, že to bylo jedině správné stanovisko, neboť velmi početná (a »vlivná«) skupina delegátů s mnoha německými, maďarskými a italskými soudruhy v čele zaujímala nesprávné »ultralevicové« stanovisko a příliš často nahrazovala střízlivý rozbor situace nepřilíš příznivé pro okamžitou a přímou revoluční akci horlivým máváním rudými praporky. A já jsem z opatrnosti, z obavy, aby tato očividně nesprávná úchylka k levičáctví nesvedla celou taktiku Kominterny falešným směrem, všemožně hájil Leviho a vyslovil předpoklad, že ztratil hlavu (to jsem nepopíral) nejspíš proto, že se příliš polekal chyb levých, ale že už se nejednou stalo, že komunisté, kteří na

čas ztratili hlavu, ji pak zase »našli«. Dokonce jsem pod vlivem náporu »levých« připouštěl, že Levi je menševik, ale tvrdil jsem, že ani to ještě nemusí být pro věc rozhodující. Například celé dějiny patnáctiletého boje mezi menševiky a bolševiky v Rusku (1903—1917), stejně jako tři ruské revoluce dokazují, že vcelku menševici rozhodně neměli pravdu a že byli ve skutečnosti agenti buržoazie v dělnickém hnutí. To je nesporný fakt. Ale tento nesporný fakt není v rozporu se skutečností, že v *jednotlivých* případech měli pravdu menševici, a ne bolševici, například v otázce bojkotu Stolypinovy dumy v roce 1907.

Od III. kongresu Kominterny už uplynulo osm měsíců. A jak je vidět, náš tehdejší spor s »levými« už patří minulosti, vyřešil jej sám život. Vyšlo najevo, že jsem neměl ve věci Leviho pravdu, protože se mu podařilo dokázat, že se k menševikům nepřiklonil jen náhodně, jen dočasně, jen proto, že »přestřelil« při reakci na velmi nebezpečnou chybu »levých«, nýbrž nadlouho, natrvalo, celou svou přirozeností. Místo aby po III. kongresu Kominterny poctivě uznal, že by měl znovu požádat o přijetí do strany, jak by si asi počínal člověk, který jen dočasně ztratil hlavu v rozhořčení nad některými chybami levých, začal Levi působit straně všelijaké drobné nepříjemnosti a zákeřně jí házet klacky pod nohy, tj. de facto přisluhovat buržoazním agentům z Druhé a Dvaapůlté internacionály. Němečtí komunisté měli samozřejmě úplnou pravdu, když na to odpověděli tím, že nedávno ze své strany vyloučili ještě několik pánů, kteří Paula Leviho v tomto šlechetném počínání potají podporovali.

Vývoj německé a italské komunistické strany po III. kongresu Kominterny dokazuje, že si tyto strany chybné stanovisko levých na tomto kongresu uvědomily, že je postupně, ponenáhlu, ale vytrvale napravují a že loajálně plní rezoluce III. kongresu Komunistické internacionály^[118]. Přetvořit evropskou parlamentní stranu starého typu, ve skutečnosti reformistickou a jen zlehka revolučně

přibarvenou, ve stranu nového *typu*, ve stranu opravdu revoluční, opravdu komunistickou, je věc velmi, velmi nesnadná. Snad ze všeho nejnázorněji to ukazuje příklad Francie. Prosadit v každodenním životě jiný *typ* stranické práce, změnit její vžitou praxi, dosáhnout toho, aby se strana stala předvojem revolučního proletariátu, ale přitom se neodtrhovala od mas, nýbrž se s nimi stále víc sblížovala, probouzela v nich revoluční uvědomění a podněcovala je k revolučnímu boji, to je věc nesmírně obtížná, ale také nesmírně důležitá. Nevyužijí-li evropští komunisté k této základní, vnitřní, hluboké přestavbě celé struktury a veškeré činnosti svých stran právě oně (zřejmě velmi krátké) přestávky mezi údobími mimořádné vyhrocenosti revolučních bojů, jaké prožívaly mnohé kapitalistické země v Evropě i v Americe v roce 1921 a na začátku roku 1922, bude to z jejich strany obrovský zločin. Naštěstí není důvod se toho obávat. Nehalasná, neokázalá, nenápadná, pozvolná, ale důkladná práce usilující o vytvoření opravdu komunistických stran, opravdu revolučních předvojų proletariátu v Evropě i v Americe, už započala a postupuje kupředu.

Politická ponaučení, která lze vyvodit dokonce i z pozorování takové triviální věci, jako je hon na lišku, nejsou neúčinná: neboť na jedné straně vede přehnaná opatrnost k chybám. Na druhé straně se však nesmí zapomínat, že budeme-li nahrazovat střízlivé zvažování situace pouhými »emocemi« nebo máváním červenými praporky, můžeme se dopustit chyby, kterou už nebude možné napravit; může to vést k záhubě v situaci, kdy sice máme velké potíže, ale záhuba rozhodně ještě není bezpodmínečně nutná.

Paul Levi se teď chce obzvlášť zavděčit buržoazii, a *tedy* jejím agentům, Druhé a Dvaapůlté internacionále, a proto znovu publikuje právě ty práce Rosy Luxemburgové, ve kterých neměla pravdu. Na to odpovídáme dvěma řádky z jedné výtečné ruské bajky^[43]. Orel někdy lítá

níž než slepice, ale slepice nikdy nevzlétne výš než orel*. Rosa Luxemburgová se mylila v otázce nezávislosti Polska, v roce 1903 nesprávně hodnotila menševismus, chybovala v teorii akumulace kapitálu, dopustila se chyby i v tom, když se v červenci 1914 spolu s Plechanovem, Vanderveldem, Kautským a jinými zasazovala o sjednocení bolševiků s menševiky, dopustila se omylů i ve svých pracích napsaných ve vězení roku 1918 (po svém propuštění však většinu z nich už koncem roku 1918 a na začátku roku 1919 napravila). Ale přes všechny tyto své chyby byla a zůstane Rosa Luxemburgová orlem a její památka zůstane provždy drahá komunistům celého světa, ovšem nejen to: celý její životopis a *úplné* vydání jejích spisů (se kterým němečtí komunisté nemožně otálejí, což se dá jen částečně omluvit neslýchaným počtem obětí v jejich těžkém boji) budou nanejvýš prospěšné a poučné pro výchovu mnoha pokolení komunistů na celém světě. »Německá sociální demokracie se po 4. srpnu 1914 stala páchnoucí mrtvolou« — s tímto výrokem vejde jméno Rosy Luxemburgové do dějin světového dělnického hnutí. A zatím slepice typu Paula Leviho, Scheidemanna, Kautského a celé této branže se samozřejmě budou na zadním dvoře dělnického hnutí mezi hromadami hnoje s náramným nadšením přehrabovat v chybách velké komunistky. Každý dělá, co umí.

Pokud jde o Serratiho, toho lze přirovnat ke zkaženému vejci, které s hlukem puká a přitom . . . náramně pikantně zavání. Prosadit na »vlastním« sjezdu rezoluci^[146] vyjadřující ochotu podříditi se usnesení kongresu Kominterny, pak na tento kongres poslat starého Lazzariho a nakonec dělníky napáliti s neomaleností koňského handlíře, to se opravdu hned tak nevidí! Italští komunisté, kteří v Itálii budují skutečnou stranu revolučního proletariátu, budou teď moci dělnickým masám předvést ná-

* Srov. I. A. Krylov, Pod maskou lenosti aneb bajky a nebajky, Albatros, Praha, 1985, s. 31. *Čes. red.*

zorný příklad politického šejdířství a menševismu. Prospěšný, *odpuzující* účinek tohoto příkladu se neprojeví ihned, bez několikerého opakování takovýchto názorných ponaučení, ale určitě se projeví. Jen je zapotřebí, aby se italští komunisté neodtrhovali od mas, neztráceli trpělivost při plnění těžkého úkolu odhalovat před řadovými dělníky v praxi všechny Serratiho podvody, aby se nedali zlákat příliš snadným, a proto velmi nebezpečným rozhodnutím říkat »ne« tam, kde Serrati říká »ano«, aby důsledně vychovávali masy k revolučnímu světovému názoru a k revoluční akci, aby se naučili v praxi a prakticky využívat výtečných (byť i draze zaplacených) názorných lekcí fašismu, a pak bude jejich vítězství jisté.

Levi a Serrati nejsou typičtí sami o sobě, ale jakožto soudobí představitelé nejkrajnějšího levého křídla maloburžoazní demokracie, »jejich« tábora, tábora mezinárodních kapitalistů, protivníků našeho tábora. Celý ten »jejich« tábor od Gompere až po Serratiho se škodolibě raduje, jásá nebo roní krokodýlí slzy nad naším ústupem, nad naším »sestupem«, nad naší novou ekonomickou politikou. Jen ať se radují. Jen ať si předvádějí své šaškovské kejkle. Každý dělá, co umí. My však nepropadneme ani iluzím, ani malomyslnosti. Nebudeme se bát přiznat své chyby, nebudeme se bát námahy spojené s třebas i mnohokrát opakovanými pokusy o jejich nápravu — a pak se dostaneme až k vrcholu. Ale mezinárodní blok od Gompere po Serratiho — to je ztracená věc.

*Napsáno koncem února 1922
Poprvé otištěno v neúplném znění
roku 1924 v časopisu Kommunističeskij
internacional, č. 2
V plném znění poprvé otištěno
16. dubna 1924
v listech Pravda, č. 87
a Izvěstija VCIK, č. 88*

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY K ČLÁNKU POZNÁMKY PUBLICISTY

Strana 10 nyní: 1. měli úplně pravdu, že vyloučili stou-
pence Leviho; 2. leví v Německu a v Itálii se vyvinuli
dobře, protože se poučili ze svých chyb na III. kongresu;
3. $\Sigma\Sigma$ * poučení z honu na lišku; 4. Levi a R. Luxembur-
gová; 5. Serrati = jen liška, zvířátko; 6. 2 a 2½.

*Napsáno koncem února 1922
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

* Summa summarum — úhrnem. Red.

D O P I S A. D. C J U R U P O V I
S N Á V R H E M
P R O P O L I T I C K É
B Y R O Ú V K S R (b)
A P Ř E D S E D N I C T V O C Ú V V

1. 3. 1922

Soudruhu Cjurupo!

Seznámil jsem se s *hlavními* zásadami týkajícími se občanského zákoníku a myslím si, že by bylo obezřetnější a správnější:

omezit se prozatím jen na deklarativní prohlášení a samotný zákoník ještě detailněji zpracovat.

Snažte se to prosím prosadit v předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru i v politickém byru.¹⁸⁴

Předseda Rady práce a obrany

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

D O P I S P O L I T I C K É M U
B Y R U Ú V K S R (b)
S P Ř I P O M Í N K A M I K T E Z Í M
L I D O V Ě H O K O M I S A R I Á T U
F I N A N C Í

Soudruhu Molotovovi pro členy politického byra

3. března 1922

Sokolnikovovy teze (Hlavní zásady finančního programu) nejsou podle mého názoru špatné, ale jsou příliš teoretické.

Jeden bod (začátek článku 12) rozeberu zvlášť a napíšu Vám o tom v samostatném dopisu.

Pokud jde o ostatní body, navrhuji poslat je k vyjádření Státní plánovací komisi, Preobraženskému a Krasnoščokovovi. Potom by se to mělo uveřejnit, ale zkráceně (*prozatím* se nezmiňovat o nahrazení naturální daně daní peněžní atd.).

A teď k podstatě. Hlavní problém teď vidím ve dvou věcech:

1. jak najít chytré a energické lidi, kteří by dokázali *prohánět* všechny komisariáty (plus moskevský plus petrohradský sovět), aby fakticky a radikálně snižovaly počet zaměstnanců;

2. jak naučit naše byrokratické »*obchodníky*« (včetně lidového komisariátu zahraničního obchodu, moskevské a petrohradské obchodní správy atd. atd.) obchodovat, a ne liknavě úřadovat.

Asi by se mělo předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru uložit, aby schválilo toto usnesení:

Všem lidovým komisariátům plus moskevskému a pe-

trohradskému sovětu se ukládá, aby do týdne předložily návrh výnosu o zavedení podílů z obrátu a ze zisku pro zaměstnance (každého, kdo má co činit s ekonomikou) s přísným postihem za ztrátovost, liknavost, přehlížení chyb a s povinností odpovídat na obchodní objednávky během 3—6 hodin pod trestem odnětí svobody nejméně na 5 let.

Za nejlepší návrh výnosu stanovit prémii 100 000 rublů ve zlatě, ale vyplatit ji až po ročním ověření *úspěšnosti* dotyčného výnosu, a to *podle procenta úspěšnosti* (100 % úspěchu = 100 % prémie, 1 % úspěchu = 1 % prémie).

Lenin

*Poprvé otištěno roku 1942
v publikaci Leninskij sbornik XXXIV*

Podle rukopisu

3. 3. 1922

Soudruhu Kameněve!

Přemýšlel jsem dost dlouho o našem rozhovoru (s Vámi, se Stalinem a Zinovjevem) ohledně lidového komisariátu zahraničního obchodu a o Krasinově a Sokolnikovově linii.

Můj závěr je, že pravdu má nesporně Krasin. Teď nemůžeme ustoupit od monopolu zahraničního obchodu dál, než jak to navrhoval a navrhuje ve svých tezích Ležava. Jinak cizinci všechno cenné skoupí a vyvezou.

Sokolnikov se jak v tomto případě, tak v celé své činnosti dopouští obrovské chyby, která nás určitě zahubí, pokud ÚV jeho linii zavčas nezkoriguje a nedosáhne toho, aby se tato zkorigovaná linie skutečně dodržovala. Jeho chyba spočívá v přílišné abstraktnosti a zálibě v schématech (čímž se Sokolnikov jako nadaný novinář a náruživý politik vždycky prohřešoval). Příklad: Sokolnikov předloží návrh dekretu o dovozu potravin ze zahraničí do Ruska. A jen tak mimochodem v dekretu podotkne, že »záruky« jsou prý samostatná otázka (tj. záruky, že se cenných předmětů vyvážených z Ruska údajně výměnou za potraviny skutečně a v plném rozsahu využije na nákup potravin).

To je přece úplné dětinství!

Celý problém je právě v zárukách, ale ten Sokolnikov »odsouvá« stranou, odbývá frází nebo zbožným přáním.

Jaké mohou být reálné záruky?

Kauce?

Uvažte, co to znamená:

1. Chci v zahraničí nakoupit za 100 000 zlatých rublů potraviny. Složím *tuto částku* jako kauci ve Státní bance?

To se pak všechno povleče jako dosud (nebudeme-li

komisariát zahraničního obchodu »učit«, jak se zbavit liknavého papírování).

A dál. Kde je »záruka«, že při převodu 100 000 rublů ve zlatě do zahraničí tam z této částky nepřevedu 20 000 jen fiktivně? Kontrola cen? Kdo ji bude provádět? Jak? To je byrokratická utopie!

Sokolnikovův návrh dokázal, že se náš milý, nadaný a nepostradatelný soudruh Sokolnikov v praktickém obchodování vůbec nevyzná. A ponecháme-li mu volnou ruku, přivede nás do záhuby.

Je velice pochybené myslet si, že *Nep* znamená konec teroru. Ale k teroru se ještě vrátíme, včetně teroru ekonomického.

Cizinci už dnes podplácejí naše úředníky a »vyvázejí ven zbytky Ruska«. A také je vyvezou.

Monopol je zdvořilé upozornění: Vážení a milí, přijde čas, kdy vás za to budeme věšet.

A protože cizinci vědí, že s bolševiky nejsou žádné žerty, berou to vážně.

Proto:

1. V žádném případě nepodrývat monopol zahraničního obchodu.

2. Hned zítra schválit Ležavovy teze.

3. Okamžitě uveřejnit (ztratili jsme spoustu času) jménem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru zásadní oficiální a striktní prohlášení, že v ekonomice už dál ustupovat nebudeme a že kdo nás bude chtít podfouknout (nebo obejít monopol apod.), setká se s terorem, i když to nemusíme vyjádřit přímo tímto slovem, ale jen to »jemně a zdvořile naznačit«.

Nedá-li se to udělat prostřednictvím předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru, může se to udělat i jinak (prostřednictvím mého dopisu? to by bylo horší!), ale udělat se to *musí*, a rychle. Dál jeden příklad pro Vás.

Hospodářská rada Moskevské gubernie navrhuje nakoupit za sovětské rubly konzervy (nebo vůbec potravi-

ny). Už dva týdny se o tom dohaduje se zahraničním obchodem, ale ten je proti tomu.

Tím celá věc padla.

Závěr?

Poskytnout pravomoci guberniálním hospodářským radám? Nevedlo by to k »dublování« špatného lidového komisariátu zahraničního obchodu stejně špatnými malými komisariátky, které si kapitalisté z 90 % *koupí* úplatky?

Další závěr. Zanechme už hraní s dekrety (v určitém období byla *propaganda s pomocí dekretů* nezbytná, bylo to nutné pro úspěch revoluce. *Ale to už je za námi.*)

Žádné spoléhání ani na dekrety, ani na úřady. Jedině kontrolovat praxi a *prohánět* za jalové papírování.

Jen tím by se teď měli rozumní lidé zabývat. A za ostatní posílat do basy . . . *ty ostatní.*

Navrhoval bych uložit předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru, aby okamžitě schválilo toto usnesení:

Vzhledem k nehorázným průtahům při jednání (tehdy a tehdy) o nákupu potravin za sovětské rubly nařídít Státní politické správě (*musí se postrašit!*), aby zjistila viníky průtahů a zavřela na 6 hodin do vězení pracovníky hospodářské rady Moskevské gubernie a na 36 hodin pracovníky lidového komisariátu zahraničního obchodu (samozřejmě kromě členů Celoruského ústředního výkonného výboru, pro ty přece u nás platí téměř poslanecká imunita).

Potom uložit tisku, aby jedny i druhé zesměšnil a *zostudil*. Vždyť je to skutečná ostuda, že si Moskvané (v Moskvě!) nedokázali poradit s úředním šimlem. Za to by si zasloužili výprask.

»Nedokázali« poslat telefonogram:

»Výhodný obchod. Spěchá. Žádáme od zahraničního obchodu odpověď během tří hodin. Kopie Molotovovi pro ÚV, Cjurupovi a Jenukidzemu pro RLK a pro CÚVV.«

Když odpověď do tří hodin nepřijde? Tak stížnost, asi 4 řádky, telefonicky.

Ale ti idioti zatím čtrnáct dní chodí a řeční! Za to by měli *hnít ve vězení*, a všichni bez výjimky. Moskvaný dát za hloupost na 6 hodin do basy! Pracovníky zahraničního obchodu za hloupost plus »centrální odpovědnost« na 36 hodin do basy!

Tak a jediné tak musíme byrokraty *učit*. Jinak se pracovníci ani místních, ani ústředních sovětských orgánů ničemu nenaučí. Obchodovat volně nemůžeme, to by byl konec Ruska.

Ale zavést pro naše ouřady tantiémy můžeme a naučíme se to: za uzavřený obchod dostaneš určité procento (část procenta), ale za nicnedělání půjdeš za mříže.

A vyměnit lidi v lidovém komisariátu obchodu. Totéž v našich státních trastech, kde stojí »v čele« svatoušci z Celoruského ústředního výkonného výboru a komunistické »veličiny«, které obchodní podnikavci vodí za nos.

Příkaz lidovému komisaři financí: Buď dokážeš prostřednictvím Státní banky tyto komunistické svatoušky ze státních trastů vyhnat (nedat úvěr, pohnat před soud za nedodržení lhůty, za liknavost atp.), nebo je celý tvůj lidový komisariát financí i celá Státní banka na nic, jen se tam všude žvaní a papíruje.

Takhle se musí reorganizovat práce jak v RLK a v RPO (psal jsem už o tom Cjurupovi a vypracoval návrh příslušné směrnice*), tak i v *politickém byru*, jinak je s námi konec. Snažně Vás prosím, dejte to *důvěrně* přečíst členům politického byra a Molotovovi a pak mi to vraťte aspoň s kratičkou poznámkou od každého z nich.

Váš *Lenin*

Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci *Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

* Viz tento svazek, s. 404—405. *Red.*

D O P I S V. M. M O L O T O V O V I
P R O Č L E N Y P O L I T I C K É H O
B Y R A Ú V K S R (b)

3. března 1922

Soudruhu Molotovovi pro členy politického byra
Kopie soudruhu Pjatakovi a Sokolnikovovi

Posílám Vám zápis z porady o financování průmyslu, která byla svolána na příkaz místopředsedy RLK soudruha Cjurupy na 3. března.

Rozešlete jej všem členům politického byra a urychle- ně dejte v politickém byru projednat otázku financování průmyslu.

O referáty k této otázce požádejte soudruha Pjatakova a Sokolnikova.¹⁸⁶

Předseda rady lidových komisařů
V. Uljanov (Lenin)

*Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle strojopisné kopie

SDĚLENÍ ČLENŮM
POLITICKÉHO BYRA
Ú V K S R(b)¹⁸⁷

Členům politického byra

Sokolnikov střílí vedle. Jaké jsou záruky, že se *nevyveze* všechno cenné?

Žádné.

Ted' se krade, to je pravda. *Učme se* tedy za krádeže *stíhat* a neusnadňujme je bohatým cizincům.

5. 3.

Lenin

Napsáno 5. března 1922

Podle rukopisu

Poprvé uveřejněno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

PŘÍPRAVNÉ
MATERIÁLY

MATERIÁLY K III. KONGRESU
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY

1

PŮVODNÍ POZNÁMKY K TEZÍM
O TAKTICE KOMINTERNY¹⁸⁸

1. Získat většinu dělníků
2. přímo za »Offener Brief«^[162]
3. zvláště zdůraznit získání většiny v odborech (proti levým)
4. boj *zemědělských dělníků* [ne vedle drobných rolníků, jak to má Radek, ale před nimi]
5. odpověď na provokaci?

Napsáno nejpozději
10. června 1921

Otištěno poprvé,
podle rukopisu

ЗАМЕТКИ И ПЛАНЫ
ВЫСТУПЛЕНИЙ
НА III КОНГРЕССЕ
КОМИНТЕРНА

1

- 1) Tatsachen? Veröffentlichung?
- 2) »links«? Nein. { Ungarische Emigranten?
 »linke«
 »grosse Verdienste«
- 3) Argumente? }
 Methode der Agitation? }
- 4) Kreibich?
- 5) 3 links }}
 + 1 rechts }}
- 6) militärische
- 7) Ernährungspolitik
- 8) Antrag von *Zinoviev*.

2

- 1) Legal Party
 »Anticapitalistic Party«?
 »Society of friends of soviet System«?
- α) only constitutional methods
- β) what difference with
 communist?

POZNÁMKY A OSNOVY
PROJEVŮ NA III. KONGRESU
KOMINTERNY

1

- 1) Fakta? Zveřejnění?
- 2) »nalevo«? Ne. { Maďarští emigranti?
 »leví«
 »velké zásluhy«
- 3) Argumenty? }
 Agitační metoda? }
- 4) Kreibich?
- 5) 3 doleva }}
 + 1 doprava }} }
- 6) militaristická
- 7) zásobovací politika
- 8) *Zinovievův* návrh.

2

- 1) Legální strana
 »Protikapitalistická strana«?
 »Společnost přátel sovětského systému«?
- α) pouze ústavní metody
- β) čím se liší od
 komunistů?

2) $\frac{4}{5}$ majority for accepting new members

exploited, mass, rank and file

3) »Stagiaires«

Roland-Holst

»die Russen stehen *links*« (?)

in Blut und Fleisch

?

3

1) Das Buch von Smeral.

2) Haltung Smerals gegenüber der ungarischen Revolution.

3) IX. 1920. Rede Smerals auf dem Kongress.

XII. 1920 движение мы *создательно* остановили.

Работали мы (в Праге) в подвале.

6. III. 1921 Gegenkampf

15. V. 1921 конгресс

58 ausgeschlossenen Zentristen nach dem Parteitage.

4

КАРД о моем реферате
Партия не может оставаться без влияния на нее
экономической основы
и внутри страны
и вне ее

План моей речи
Was ist ihr Vorschlag?
keine Konzessionen? kein
Handel? kein Bestehen auf
der vorsichtigeren Vorbereitung?

2) $\frac{4}{5}$ většiny pro přijetí nových členů

vykořisťování, masy a řadoví lidé

3) »Stážisté«

Rolandová-Holstová

»Rusové stojí *nalevo*« (?)

do masa a krve

?

3

1) Šmeralova kniha^[170].

2) Šmeralův postoj k maďarské revoluci.

3) IX. 1920. Šmeralův projev na kongresu.
XII. 1920 hnutí jsme *vědomě* zastavili.
Pracovali jsme (v Praze) ilegálně.

6. III. 1921 Protiofenzíva

15. V. 1921 sjezd strany

58 vyloučených centristů po sjezdu.

4

KAPD o mém referátu
Na straně se nutně odrá-
ží vliv ekonomické základ-
ny

v rámci země
i mimo ni

Osnova mého projevu
Co vy navrhuje? žádné
koncese? žádný obchod?
netrvat na obezřetnější při-
pravě?

Stärkung des Kapitalismus in West-Europa (durch Konzessionen)

Kontrekarrerien dies durch die Politik des Kongresses (jetzigen) unmöglich.

Unsere Opportunisten sagen werden: keine Streiks *um der* Russischen Revolution *willen*.

Von den Interessen der russischen *Staatspolitik* hängt die internationale Politik zu viel . . .

ANTWORT AN DEN GENOSSENEN:

- 1) 17 Milliarden Rubel gold
6 Milliarden Konzessionen: 10 = 600 MILLIONEN
- 2) Staatsinteresse spielt zu viel Rolle?
. . . »*gründlichere* Vorbereitung, *vorsichtigere* Vorbereitung der Revolution« . . .

»der reine Begriff«
des Staatskapitalismus

III: was schlagen sie vor?*

I. das Eine und das Andere

торговать
и революцию
делать

II. »links«?

wir stehen

1907

IV. gründlichere und vorsichtigere Vorbereitung als?

Deutsche es gemacht haben

Italiener es meinen

Tschecho-
slovakern { 3 links
 Schritt
 1 rechts

* V rukopisu Lenin tuto větu škrtl. *Red.*

Posílení kapitalismu v západní Evropě (díky koncesím)

Čelit tomu politikou kongresu (nynější) není možné.

Naši oportunisté řeknou: žádné stávky *kvůli* ruské revoluci.

Internacionální politika je příliš závislá na zájmech ruské *státní politiky*...

ODPOVĚĎ SOUDRU- HŮM:

1) 17 miliard rublů ve zlatě

6 miliard koncesí: 10
= 600 MILIÓŇŮ

2) Státní zájem hraje příliš velkou roli?

... »*důkladnější* příprava, *obezřetnější* příprava revoluce« ...

»přesný pojem«
státní kapitalismus

I. jedno i
druhé

III: co vy navrhuje?*

obchodovat
i dělat
revoluci

II. »nalevo«?

tam jsme my 1907

IV. *důkladnější* a *obezřetnější* přípravu než?

jakou provedli Němci
jakou zamýšlejí Italové

Čecho-
slováci { 3 doleva
 krok
 1 doprava

* V rukopisu Lenin tuto větu škrtl. *Red.*

- 1-te Stufe: Los von den Zentristischen Führern *und* Elementen.
 2-te Stufe: *Lernen* die Anwendung der marxistischen Taktik.
 3-te Stufe: Siege.

Nicht pedantisch, nicht straff gedacht

Was ist »Masse«?

(α) Einige Tausend

(β) Die Mehrheit . . .

Es gibt *einzelne* Fälle,
 wo die Menschewisten
 Recht haben

?

Auch die Mehrheit *noch nicht* genügend.

»Vorsichtige, zögernde« Taktik ein Vorwurf?

Nicht so, wie in Russland . . .

Gewinnen die Mehrheit—

К речи Лаццари

La conference des reformistes

(Turati & Co) à Reggio-Emilia — — — X. (octobre)
 1920

Le congrès de Livorne

15. I. (janvier)
 1921

ТЫС.

13 %	{	14 { reformistes	18 mill.	}}}
		98 { unitaires	120 mill.	
		58 { communistes	58 mill.*	

14	МОМЕНТ НЕПОДХОДЯЩИЙ для раскола в Ливорно
58	
72	

* V rukopisu Lenin číslice v pravém sloupci škrtl. *Red.*

- 1te Stufe: Konv. d. Zentr. Körpern in Elementar
- 2te Stufe: Lernen die Anwendung der marxistischen Taktik
- 3te Stufe: Siege.
- nicht pedantisch, nicht streng
gedacht

Was ist "Masse"?

- (A) "winge Taktik"
(B) Die "Masse"....

Es gibt einlauff
Taktik, wo die Massen
schon ihren Rechts
haben

Obwohl die "Masse" noch nicht gezeichnet

"vorsichtige, "zögernde" Taktik
"ein Verwürf"?

nicht so, wie in Rußland....

Gewinnen die "Masse" -

Pátá strana Leninova rukopisu
Poznámky a osnovy projevů
na III. kongresu Kominterny
22. června—12. července 1921

Zmenšeno

1. stadium: Rozejít se s centristickými vůdci a živly.
 2. stadium: *Učit se uplatňovat marxistickou taktiku.*
 3. stadium: Vítězství.

Bez pedantismu, bez kožené nepružnosti

Co jsou to »masy«?

(α) Několik tisíc

(β) Většina . . .

V jednotlivých případech měli pravdu menševici	?
--	---

Ani většina *ještě nestačí.*

»Opatrná, váhavá« taktika — výtky?

Ne tak, jako v Rusku . . .

Získat většinu —

K projevu Lazzariho

Konference reformistů (Turati

a spol.) v Reggio nell' Emilia — — — X. (říjen)
 1920

Sjezd v Livornu 15. I. (ledna)
 1921

tisíc

13 %		14 { reformistů	18 tisíc	}
		98 { unitářů	120 tisíc	}
		58 { komunistů	58 tisíc*	}

14	nevhodná chvíle pro rozkol v Livornu
58	
72	

* V rukopisu Lenin číslice v pravém sloupci škrtl. *Red.*

»nos proletaires ne comprendront pas». . . il (Lazzari) est content de nos theses de tactique.

|| NB

nous serons toujours, nous russes, »souples et sages« (фраза Фроссара из статьи).

7

Der Klassenkampf

(Halle)

vom 16. III

17

18

19

Aufrufe der Unterbezirksleitung

Mansfeld

und *Halle*

Die beiden warnen die Arbeiter: »Genossen, lassen Sie sich nicht provozieren«, jedenfalls dem Sinne nach.

Ob in der »Rote Fahne« wiederholt, nicht bekannt.

(Von *Koenen* mitgeteilt.)

8

1. 05

Радек

Троцкий

Мартов (*цитирует!!*)

Разложение II¹/₂ и III-й

»понятие о длительной борьбе разное« (?)

Резолюция II¹/₂ Интернационала

bis 1. 30 »Einleitende Bemerkungen«. |||

порядок
оратора

Англия ||

Италия ||

Чехия ||

Германия ||

»naši proletáři nepochopí« . . .
 on (Lazzari) je s našimi
 tezemi o taktice^[120] spo-
 kojén. || NB

my budeme vždycky,
 my Rusové, »pružní
 a rozvážní« (Frossar-
 dův výrok v člán-
 ku^[149]).

7

Třídní boj
 (Halle)

16. III.
 17
 18
 19

Výzvy okrskového vedení
 v *Mansfeldu*
 a v *Halle*

Obě dělníky *varují*: »Soudruzí, nedejte se vyprovokovat«, či alespoň v tomto smyslu.

Zda se opakovaly v »Rote Fahne«, není známo.
 (Podle *Koenenova* sdělení.)

8

1. 05

Radek:

Trockij

Martov (*cituje!!*)

Rozklad II ¹/₂ a III.

»*pojém* dlouhodobý boj se
 chápe různě« (?)

Rezoluce II ¹/₂ internacionály
 do 1. 30 »Úvodní poznámky«. ||

pořadí
 řečníků

Anglie		}
Itálie		
Čechy		
Německo		

Урок: passive Politik, $\frac{1}{2}$ Zentristisch — вожди *итальянского* и *чехословацкого* движения.

» Обратный пример, обратные ошибки: мартовская акция«.

История Vereinigte Kommunistische

Partei Deutschlands

боязнь путчей

Kapp-Putsch = *бездействие*

KPD.

Нельзя только агитировать, надо действовать, вести . . .

Цитирует? книгу?
тезы?
условия

{ левая unbeholfen

{ правая (чиновники) »боязнь активизации«

{ { Итальянский вопрос и *откол правых*

левые остались одни, — и их *grundlegender Fehler*.

Hauptfehler — внезапный переход от »обычной« агитации к неподготовленному натиску.

Правые сплошь неправы,
левые свою ошибку (оффензивы) превратили в теорию . . .

9

NB

Ровио (Питер). Достать игрушек
(7 лет)

Reichenberg: . . . verhindern den Aufbau der kapitalistischen Wirtschaft (!?)

. . . »die Schwüle durchbrochen«

Offensive und muss sein . . .

(unsere Pflicht war auch am 20. VIII. 1920 *Offensive* zu beginnen).

Poučení: pasívní politika, polocentristická — vůdcové
italského a československého hnutí.

» *Opačný* příklad, *opačné* chyby: březnová akce.«

Dějiny Jednotná komunistická

strana Německa

obava z pučů

Kappův puč = *nečinnost*

KSN

Nelze jen agitovat,
je třeba jednat, vést . . .

Cituje? knihu?
teze?
podmínky

{{ levice bezmocná

{{ pravice (úředníci) »obava z aktivizace«

{{ Italská otázka a *odštěpení pravice*

levice zůstala osamocena, — a jejich *hlavní chyba*.

Hlavní chyba — náhlý přechod od »běžné« agitace
k nepřipravenému náporu.

Pravice nemá v ničem pravdu,
levice si ze své chyby (ofenzívy) udělala
teorii . . .

9

NB

Rovio (Pitěr). Obstarat hračky
(7 let)

Liberec: . . . zabránit obnově kapitalistického
hospodářství (!?)

. . . »Napětí povolilo«

Ofenzíva a musí být . . .

(naší povinností bylo taky začít
ofenzívu 20. VIII. 1920).

Der Offene Brief —
opportunistisch (!!)
Absterben der Ar-
beitermasse **deshalb!**
»Sturz der Ordnung«!!!

((Bela Kun)) NB
Бела Кун об »Открытом
письме«

Vorbereitung der Partei zu Revo-
lution

für Grundsätze
Mehrheit (Terracini?)

В Чехословакии
»400 000«
привлечь массы?

S. 7
немецких
тезисов

в России победили, при ма-
ленькой партии . . .

((Terracini))

((оффензива . . .))

теория { »динамическая }
 { тенденция }

(»переход от пассивности)
 к активности« . . .

Написано 22 июня—12 июля
1921 г.

Печатается впервые,
по рукописи

Otevřený dopis —
oportunistický (!!)

Proto dělnické ma-
sy odpadají! »Svržení
režimu« !!!

((Béla Kun)) NB

Béla Kun o *Otevřeném dopisu*

Příprava strany na revoluci

pro zásady
většina (Terracini?)

V *Československu*

»400 000«

získat *masu*?

s. 7 německých tezí

v Rusku *zvítězili* i s nepočtenou
stranou

((Terracini))

((ofenzíva . . .))

teorie

{ »dynamická
tendence« }

(»přechod od pasivity
k aktivitě« . . .)

*Napsáno mezi 22. červnem
až 12. červencem 1921*

*Otištěno poprvé,
podle rukopisu*

OSNOVA PROJEVU O ITALSKÉ OTÁZCE*

Osnova projevu:

- 1) »Uvádějte fakta, ne slova« . . .

se závistí (invidia?
 (envie**)

- 2)

{ a) dějiny od dob bernsteinismu }
 1899—1900 }

- b) konference v Reggio nell'Emilia?
 (X. 1920)?

fraction
parti

- 3) strana byla dobrá?

— — — ně lepší než německá soc. dem.

- 4) pouze otázka vhodné chvíle?

alors? ***

- 5) »souples et sages«****

Frossard

naše rezoluce (návrh) o taktice [¹²⁰] jsou dobré: proti
»anarchistickým deviacím«

* Viz tento svazek, s. 38—43. *Red.*

** — závist. *Red.*

*** — tudíž. *Red.*

**** — pružní a rozvážní. *Red.*

- Lazzari: }
 »période }
 prépara- }
 toire« . . . * } 6) v Livornu byla většina jak proti refor-
 mistům, tak proti komunistům
 7) envie — »napodobovat« by chtěl, ale
ne otrocky
 8) pochopit *zvláštnosti* italského hnutí,
 být *souples et sages*, tomu se komunis-
 té naučí.**

Napsáno 28. června 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

* — přípravné období. *Red.*

** Body 7 a 8 Lenin v rukopisu škrtl. *Red.*

POZNÁMKY K ČLÁNKU
O III. KONGRESU
KOMUNISTICKÉ
INTERNACIONÁLY¹⁸⁹

K článku o III. kongresu

- α) vyčkávání (pro jednu zemi?). *Ne pro Čechy?*
β) příprava *Generalangriffs** (silnější)
? || že nám Lenin *pomůže* (Šmeral)

Ustupovat je *těžké*, ale jen ustupovat!!

rozptýlil jsem *obavy* soudruha Šmerala?

- (1) *Šmeral* — 3 kroky doprava
Kreibich — 1 krok doleva¹⁹⁰
(2) »pomoci«?
(3) »obavy«
(4) chyby vlevo
zrada vpravo.

Napsáno nejpozději

11. července 1921

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

Přeloženo z němčiny

* — generální ofenzívy. *Red.*

OSNOVY PROJEVŮ NA PORADĚ
ČLENŮ NĚMECKÉ, POLSKÉ,
ČESKOSLOVENSKÉ, MAĎARSKÉ
A ITALSKÉ DELEGACE
NA III. KONGRESU
KOMINTERNY*

1

Osnova projevu

1. Ekonomické základy »střední Evropy«:
»Balkanizace Evropy«.
- + Vojenské důvody pro koordinaci revoluce v několika
středoevropských státech
(Etwa** : Německo + Československo + Itálie)
Obtížnost koordinace a velikost »rizika«.
2. > solidní příprava = **podstata** III. kongresu *Komu-
nistické internacionály*.
Existují komunistické strany. Ale dnes ještě ne. Nedě-
lat »levičácké hlouposti«. Připravovat se opatrněji.
Chyby z března 1921 v *Německu*.
3. Čím »oportunističtější« dnes, tím spolehlivěji zítra
(*opět* či *ještě* >) získáme masy.
4. Proč je tomu tak? { Březen 1921 v Německu }
 { Československo }
 { Itálie }

* Viz tento svazek, s. 77—82. *Red.*

** — asi, snad. *Red.*

5. Srovnání s Ruskem

4. IV. 1917

21. IV. 1917

Rezoluce ÚV o 21. IV. 1917^[66].

6. Nebát se říct, že jsme se z Moskvy vrátili *jiní*, opatrnější, rozvážnější, oportunističtější, »pravcovější«.

Toto = jediné správná strategie.

7. Nepokoje v Římě

(7. VII.)

stávky úředníků v Berlíně

stávka textiláků v Lille

Drei
Tatsachen*

8. Il faut reculer pour mieux sauter**.

9. Možná *zítra*. Možná za 2—3 měsíce.

Možná za 2—3 roky.

10. »Levičácké hlouposti« a *zítra zrada*.

11. Neztrácejte nervy, nebát se, že »bude pozdě«. Nesmyslnost a škodlivost této obavy.

NB: bystrá poznámka *Bély Kuna*.

Můžeme »přibrzdit« uskutečnění »akce« v tom či onom okamžiku, *ale* musíme *zůstat nesmiřitelní v revoluční propagandě*.

12. Pomoci RSFSR??

Das Element des Krieges ist die Gefahr***

politické	}	nebezpečí u nás
vojenské		
hospodářské		

Jak je možné nám »pomoci«?

13. Závěr:

(1) (α) Všichni svorně: *jakoby od začátku*, jinak

(2) (β) *opatrněji k masám*

(3) (γ) *solidnější příprava*

(4) (δ) *koordinace několika států střední Evropy*

Etwa 3: Německo + Československo + Itálie

* Tři skutečnosti. Tato slova Lenin v rukopisu škrtl. *Red.*

** Je třeba ustoupit, aby se mohlo lépe skočit. *Red.*

*** Válka znamená nebezpečí.^[141] *Red.*

(ε) uvědomit si a nebát se přiznat levičácké Fehler*,
abychom *zítra* nepřipustili *zradu* a bychom zí-
tra *určitě zvítězili!!*

2

Osnova projevu:

1) Čím »oportunističtější«, tím dříve *opět* (resp. *ještě víc*) kolem sebe shromáždíte masy.

2) Proč je tomu tak? (Březen 1921 v *Německu, Československu, Itálii*).

3) Srovnání s Ruskem 4. IV. 1917 a 21. IV. 1917.

Rezoluce ÚV o 21. IV. 1917.

4) Nebát se říct, že *my všichni* jsme se z Moskvy vrátili (po III. kongresu Komunistické internacionály) opatrnější, moudřejší, rozvážnější, »pravícovější«. *To je strategicky správné.*

5) Čím pravícověji dnes, tím spolehlivěji zítra: il faut reculer, pour mieux sauter. »Über Nacht« möglich, aber auch nach 2—3 Jahre möglich**. Neztrácet nervy.

5 bis*** Koordinace *několika* států »střední Evropy« je nezbytná.

Ekonomické důvody a »báze« »střední Evropy«.

Balkanizace Evropy.

Německo + Československo + Itálie.
Etwa

5 ter**** Malá chybička »levičácké hlouposti« a velká *zrada*.

* — chyby. *Red.*

** Možná »přes noc«, ale možná taky za 2—3 roky. *Red.*

*** — podruhé. *Red.*

**** — potřetí. *Red.*

6) Pomoci RSFSR??
 $\Sigma\Sigma^*$ 7) Všichni svorně. Přístupovat k dělníkům *jakoby od začátku*. Opatrněji. Tím bude nápor silnější. Koordinovat. Čím *solidnější příprava* — tím jistější vítězství.

Napsáno nejpozději

11. července 1921

Poprvé otištěno roku 1958

v časopisu Voprosy istorii KPSS, č. 5

Podle rukopisu

* Summa summarum — úhrnem. *Red.*

POZNÁMKY BĚHEM PORADY
ČLENŮ NĚMECKÉ, POLSKÉ,
ČESKOSLOVENSKÉ, MAĎARSKÉ
A ITALSKÉ DELEGACE
NA III. KONGRESU
KOMINTERNY

- 1) Strategický ústup — dnes (v mezinárodním měřítku)
to co v Rusku IV. 1917.
- 2) Přiznání?
náš IV. 1917
(poněkud karikaturní?) . . . »správná
(Radek myslím *nemá pravdu*) interpretace« . . .
- 3) Koordinace
— (α) ve smyslu čekání? ne
— + (β) » » »statistiky«? V jistém smyslu
ano
+ (γ) v jakém: *lepší, všeobecnější a rychlejší* napo-
dobování **dobrých příkladů: například** římské-
ho příkladu.

Napsáno 11. července 1921
Poprvé otištěno roku 1959
v publikaci *Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

OSNOVA BROŽURY
O »DEKLASOVANOSTI«¹⁹¹

- 1) Tomskij.
- 2) Šljapnikov.
Golcman.
- 3) Kosior,
Andrejev.
- 4) Paňuškin.
- 5) Dopis »zakladatele« . . .
- 6) »Mávl jsem nad vším rukou.« Nevěřím nikomu.
- 7) Proletariát, nebo maloburžoazní inteligence?
- 8) { »Systém« protekcionismu
vsázení na špatné odborníky
atp.
- 9) Spojení někdejší »dělnické opozice« s menševiky (Dan) a esery (Pitěr; Zinovjevovy výroky v ÚV 31. V. 1921).
- 10) Systém »1 strany« a boj proti ní jejím rozvracením.
- 11) Bulkin jako příklad.
- 12) »Politická burza« Moskvy.

*Napsáno v červnu 1921
Poprvé otiskáno roku 1959
v publikaci Leninskij sbornik XXXVI*

Podle rukopisu

PŘEDBĚŽNÉ PROPOČTY
V ZÁSOBOVÁNÍ
(1921)

Moskva může dostat:

	bez		
	Ukrajiny	Ukrajina	Celkem
Naturální daň	170—180	30—40	200—220
		(pro sebe 60)	
Daň z mletí	20—25	17—20	37—45
Směna zboží	10—20	10—20	20—40

Úhrnem 257—305

Vaše námitky, soudruhu Brjuchanove?

Úhrnem: minimum (po *snížení* jak ze strany Brjuchanova, tak i Rakovského) = 257 miliónů. Odpočteme-li z velké opatrnosti ještě 10 %: 257 — 26 = 231 miliónů pudů.

I s tímhle vystačíme

231 : 12 = 19 na měsíc.

	bez Ukrajiny	Ukrajina
Daň	180	40 (+ 60 pro sebe)
	180	
Za mletí	25	17
	25	
Směna zboží	10(?)	10(?)
	10	
	<u>215</u>	<u>67</u> = 282
	215	+ 67 = 282

Napsáno v září 1921
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV

Podle rukopisu

Počet dělníků v těchto 3 závodech (jak báňských, tak hutních) minimum (v létě) 21 000 (přibližně).

1. X. asi 30 000 |||

Komunistů asi 500 |||

Měsíční výdělek dnes: 216 000

+ 200 000 uhlí

+ 200 000 přesčasy

měsíčně (12 hod.) = 616 000 rublů

Sbíječ = od 900 000 do 1 ½ miliónu

odborník (maximum) = 2 ½ — 3 milióny

+ krádeže nebo dary až do 10 miliónů

1 rubl ve zlatě = 40 000
75 rublů ve zlatě = 3 milióny sovětských rublů

Odborníkům zvýšit k 1. I. 1922:

maximum na 40 miliónů

= 1000 rublů ve zlatě měsíčně

»Obchodní ředitel« =

v hlavní správě 3 závodů

(Jugostal)

= náměstek ředitele . . .

(významný obchodní specialista)

((v postavení vysoce kvalifikovaného,))
 ((nejkvalifikovanějšího odborníka))

Realizace na trhu = jeho hlavní úkol.

*Napsáno po 11. říjnu 1921
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

Podle rukopisu

OSNOVA ČLÁNKU
KE ČTVRTÉMU VÝROČÍ
ŘÍJNOVÉ REVOLUCE*

Osnova článku:

Mezi buržoazní a proletářskou revolucí
neexistuje pevná hranice . . .

buržoazní { 5. náboženství
4. dynastie
1. *feudálové*
3. rodina
2. *půda*

proletářská { Sovětská moc
»síly« dělnické třídy a rolnictva
využití aparátu státní moci
občanská válka (poučení, »učení«)
Kominternu . . .

»Das Element des Krieges ist die Gefahr«**.

Státní kapitalismus sjednotí drobnou buržoazii (*jedině*
toto jí chybí) a svrhne proletářskou diktaturu.
. . . »Armáda sjednotí«? . . .

Budujeme (pouze) základy socialistické ekonomiky.

Napsáno před 14. říjnem 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci *Leninskij sbornik XXXVI*

* Viz tento svazek, s. 172—181. *Red.*

** »Válka znamená nebezpečí.«^[141] *Red.*

OSNOVA REFERÁTU
NA II. CELORUSKÉM
SJEZDU VÝBORŮ
PRO POLITICKOU OSVĚTU*

*Nová ekonomická politika
a úkoly výborů pro politickou osvětu*

1. Ne přímo komunisticky, ale »obchvatem a oklikou«.
2. Porážka a ústup — — v zájmu nového útoku.
3. Kdo toho dokáže dřív využít — kapitalisté, nebo my?
4. »Osobní zainteresovanost« . . . Rolníci, dělníci, odborníci, spousta hloupostí ve vztahu k nim.
5. *Učit se* od nájemců a kapitalistů.
Opravdová, *tvrdá* škola.
6. *Pozvednout výrobu* stůj co stůj.

Že nespadáte pod žádnou instituci? To je dokonce lepší.

7. *Gramotnost*. Likvidace negramotnosti, ale ne vzdušné zámky a likvidace komise pro likvidaci^[24].
19. VII. 1920.
Ostudný seznam zaostalých gubernií a újezdů, pokud jde o negramotnost.
8. *Zvýšení kulturní úrovně*
(po každém velkém politickém převratu je třeba dlouhá doba na to, aby se všechno »přetavilo«, »zvládlo« nové, na to, aby se lidé naučili využívat tohoto převratu ke svému prospěchu, k dokončení původní, jen nahrubo sroubené stavby).
9. Upevnění zákonnosti . . . naučit se bojovat za zákonnost *kulturně*, nepřekračovat však v ničem meze zá-

* Viz tento svazek, s. 184–205. *Red.*

konnosti v revoluci. Zlo *dnes* nespočívá v tomto, ale ve *spoustě* nezákonností.

10. Speciálně *úplatkářství*. Kdo co udělal v boji proti úplatkářství.

10 bis. Byrokratismus a papírování.

11. Výrobní propaganda, vyzvedá hospodářské úspěchy, okamžitě *prospěšné* rolníkům, umění vyzdvihovat, propagovat, **sledovat** úspěchy.

12. *Praktické úspěchy při budování* hospodářství — — — v tom je podstata. Všechno poměřovat tímhle.

Čtvero přikázání:

13. $\Sigma\Sigma^*$

Tři nepřátelé:
komunistická
<i>nadutost</i> — to je
nepřítel
negramotnost
úplatkářství	{	(1) Zbytečně nemudruj, neholedbej se komunismem, nezastírej velkými slovy lajdáctví, nečinnost, oblomovštinu, zaostalost;
		(2) likviduj negramotnost;
		(3) potírej úplatkářství;
		(4) aby slova nezůstávala jen slovy, ověřuj si celou svou práci <i>praktickými</i> úspěchy hospodářské výstavby.
$\Sigma\Sigma$
$\Sigma\Sigma$	{	

Napsáno před 17. říjnem 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1924

v časopisu *Molodaja gvardija*, č. 2—3

* Summa summarum — úhrnem. *Red.*

POZNÁMKY Z ROZHOVORU
S A. M. GORKÝM

Jerome Davis balti- morský profesor	(Gorkij) 29 000 tiskových archů Vědecké práce během války: 1 milión dolarů
---	---

- 1) Grum-Gržimajlo, odborník na paliva
- 2) Palivo — hydraulická těžba
- 3) Vernadskij — složení zemské kůry
- 4) Magnetická anomálie
kurská + krymská.

Redakce — naše:
(ekonomika) Osadčij
(přírodní vědy) Pinkevič
(matematika) Stěklov
(astronomie) Ivanov
(anatomie) Tonkov
Chirurgie?

Pinkevič, přijmout (do soboty zde, v Moskvě).

*Vyhledat prostřednictvím Gorkého.*¹⁹³

*Napsáno před 17. říjnem 1921
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

Podle rukopisu

ATLAS DIAGRAMŮ PRO RADU PRÁCE A OBRANY

(Tyto diagramy předkládat zásadně každý měsíc. Výjimky pro jednotlivé případy se stanoví zvlášť.)

1. zásobování potravinami
2. vnitřní obchod
Ústřední svaz spotřebních družstev
3. soukromý obchod
4. průmysl
5. uhlí
6. ropa
7. dřevo
8. břidlice
- 9—14. hlavní průmyslová odvětví 6—12
- 9—20. úroda
- 6—12. druhů nebo nejdůležitějších obilnin
- 4—6. 2—3krát ročně
- 4—6. druhy, výsledky

Doprava

- 1 délka železničních tratí
- 1 počet lokomotiv
- 1 počet vagónů
- 1 počet cestujících na 1 verstu
- 1 množství nákladů na 1 verstu
- 1 vodní doprava; počet lodí
- 1 množství nákladů přepravených po vodě na 1 verstu
- 1 automobilová doprava
- 1 počet automobilů

1 množství přepravených nákladů na
1 verstu

20—38

export

6—12

sovchozy

6—12

kolchozy

6—12

bankovníctví

4—8

peněžní obrat

4—8

pracovní povinnost

6—12

odbory

4—8

počet členů atd.

školství a osvěta

≡ ≡

20—40

≡ ≡

56—104

Pošta, telegraf a telefon

6—12

Lidový komisariát zdravotnictví

6—12

Sociální zabezpečení

6—12

Lidový komisariát vojenství

6—12

Dělnicko-rolnická inspekce

4—8

Lidový komisariát spravedlnosti

6—12

Lidový komisariát pro národnostní záležitosti

6—12

Lidový komisariát vnitra
4—8
sjezdy sovětů
jiné sjezdy

$$\begin{array}{r} \overline{40} - \overline{88} \\ \left\{ \begin{array}{l} 9-20 \\ 20-38 \\ 40-88 \\ 56-104 \end{array} \right. \\ \hline \Sigma = \overline{125} - \overline{250} \end{array}$$

*Napsáno 21. října 1921
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXIII*

Podle rukopisu

OSNOVA REFERÁTU O NOVÉ
EKONOMICKÉ POLITICE
NA VII. KONFERENCI KSR(b)
MOSKEVSKÉ GUBERNIE*

Téma mé besedy: *ne* nová ekonomická politika, *nýbrž* zhodnocení naší revoluční taktiky a strategie, která vyústila v náš obrat k nové ekonomické politice.

Byla naše ekonomická politika před obratem k »nové« ekonomické politice chybná? Ano, či ne? Pokud ano, tedy v čem a proč? A dál: má přiznání chyby praktický význam?

Příklad: Nogi před Port Arthurem.

Útok a obléhání.

V jakém smyslu byl útok chybou? (Vylučuje tento pojem hrdinství útočníků? *užitečnost útoku*? Ne, chyby bývají užitečné, až když zocelují lidi, když se z nich lidé poučí.)

Kdy a za jakých podmínek bylo užitečné (a dokonce nezbytné) mluvit o tom, že útok byl chybou?

11. III. 1918 Několik citátů.
a 29. IV. 1918

Malý příklad: novinové inzeráty.

Věděli jsme, viděli jsme a říkali: je třeba vzít si »ponaučení« od »Němce«, organizovanost, kázeň, zvýšení produktivity práce.

Co jsme nevěděli? Společenskoekonomický *základ* této práce? *Na základě* trhu, obchodu, nebo *proti* tomuto základu?

* Viz tento svazek, s. 223—242. *Red.*

Jaro 1921: zpět ke státnímu kapitalismu.

A ——— »směna zboží«.

Vezmeme-li pronájem jako příklad »státního kapitalismu«, je to nesporný úspěch. (Ale samozřejmě přitom dochází i ke spoustě dílčích chyb a nešvarů.)

Příklad: menší šachty v Donbasu (30 % pro stát).

Směna zboží však předpokládala (sice *mlčky*, ale přece jen) určitý přímý přechod *bez* obchodu, krok k socialistické směně výrobků.

Ukázalo se, že směna zboží v praxi *zkrachovala* a místo ní se prosadily *koupě a prodej*.

Co to znamená z hlediska revoluční taktiky a strategie v boji za výstavbu socialismu?

Další krok zpátky, další ústup.

A to ještě není konec. A dokonce si to ani (všichni) dostatečně neuvědomujeme.

A proto je užitečné a *nezbytné* přiznat »chybu«! Proto je užitečné a nezbytné mluvit o státu jako o velkoobchodníkovi a varovat před »komunistickou« »nadutostí«.

Jak dlouho budeme ještě ustupovat?

To se neví. To se nedá předvídat.

Není tento ústup nebezpečný? Neposiluje nepřítele?

»Das Element des Krieges ist die Gefahr«*. Ano, je nebezpečný. Ano, posiluje nepřítele. Ale jakákoli jiná strategie ho nejen posílí, ale *zajistí mu vítězství*.

Nebát se i několikrát věci předělávat a přiznat své chyby: »malomyslnost«? »vzdávání pozic«?

Nadutost!

aplikace výsledků velkých politických a vojenských převratů v každodenní (kulturní a hospodářské) praxi.

* »Válka znamená nebezpečí.«^[141] Red.

Účast odborů při organizování výroby a řízení?

Ano, či ne?

Ano!

Postaru?

Ne.

Mistr a nedouk při zacházení s nástrojem . . .

Čtyři závěry na konci.

Tři témata:

(na začátku je vyjmenovat a na konci zopakovat)

α) Pojem »chyba« při změně taktiky (útok a obléhání, nápor a ústup).

β) Od bezprostřední socialistické výstavby ke státnímu kapitalismu.

γ) Od státního kapitalismu k státnímu regulování obchodu a peněžního oběhu.

ε? || δ) Řada závěrů v témž směru: podruhé předělat rozumněji, obezřetněji, ponenáhleji to, co jsme poprvé udělali špatně, například pokud jde o účast odborů při organizaci výroby a řízení. Bez komunistické nadutosti!

δ? || ε) Po velkých politických a vojenských převra-
tech je zapotřebí dlouhodobě aplikovat jejich výsledky
v každodenní kulturní a hospodářské praxi. Nous y som-
mes.*

*Napsáno před 29. říjnem 1921
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sborník XXIII*

Podle rukopisu

* To právě děláme. *Red.*

OSNOVA ČLÁNKU
KOMERČNÍ PŘÍSTUP K VĚCEM¹⁹⁴

Osnova článku
Komerční přístup k věcem

Je to vhodné heslo?

»Obchod«? = kapitalismus.

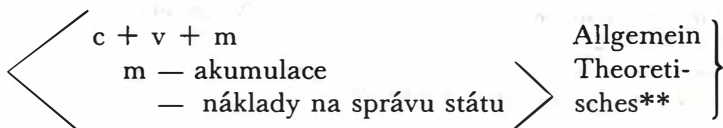
(α) »Státní kapitalismus«. Jeho klady.

(β) Válečný stav vylučoval »obchod«.

(γ) Přechod ke »komunismu« se velmi často uskutečňoval (jak vzhledem k válce, tak vzhledem k takřka absolutní bídě, ale také vzhledem k chybám, četným chybám) bez přechodných stupňů socialismu (komunismus vs* socialismus).

(δ) »Evidence a kontrola«?

(ε) *Musí se vyplácet.*

»Válka« = diktatura proletariátu.

}	(α) Politika 25. X. 1917 — 5. I. 1918
	nej- (β) Weltpolitik. Brester Frieden.***
	růz- (γ) Občanská válka.
	nější (δ) Válka proti »hospodářské krizi«, tj. proti ma-
formy loburžoazní živelnosti? proti poválečné dez-
organizaci? proti rozkladu? proti neschopnosti?

* — versus — ve srovnání s, oproti. *Red.*

** — obecně teoretické úvahy. *Red.*

*** Světová politika. Brestlitevský mír. *Red.*

Podmínka vítězství ve válce: maximální vypětí.

Komerční přístup =

= maximální vypětí

= omezení počtu podniků na minimum, jejich koncentrace

= kontrola výsledků

= »hospodárnost«.

Buď — anebo:

aut* 100 000 + 500 000

16 č. 1/4 f. rolníkovi?¹⁹⁵

aut maximální vypětí, omezení, »nátlak« (?)

Dost už lenosti, lajdáctví, drobné spekulace, zlodějství, nedisciplinovanosti.

{ Proč ne »hospodárnost«? — volný obchod
— státní kapitalismus }
— peněžní systém. }

*Napsáno v říjnu nebo
listopadu 1921*

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

* aut, aut — buď, anebo. *Red.*

DVA KONCEPTY OSNOVY ČLÁNKU NEBO PROJEVU¹⁹⁶

1

- 1) Nová ekonomická politika a nutnost opravdově se učit (hospodařit)
- 2) — — »učit« »holí«; *železnou* kázní; »doopravdy«
sr. s válkou
sr. s 29. IV. 1918
- 3) »ustoupili jsme« — poražené armády jsou učenlivé
- 4) kapitalista a kupec sjednotí maloburžoazii?
»Das Element des Krieges ist die Gefahr«*.

2

Získat *možnost* »reformistického« přechodu, či jinak řečeno, možnost dát se cestou přípravných kroků, můstků, stupňů vedoucích k cíli.

(Frontální útok mohl zajistit plný úspěch nebo částečný úspěch = získat bezpečnou možnost správného přístupu a přechodu, »reforem«, podřízení se buržoazie atd.)

»Velkoobchodník«, »státní kapitalismus«.

Uspokojování rolnického *trhu*, rolnické *spotřeby*; najít spotřebitele; uspokojit ho; propočítat; vykalkulovat; komerční účtování. $\Sigma\Sigma$ = »učit se« opravdově, tj. ze životních zkušeností, podle výsledků.

»Frontální útok« — chyba nebo průzkum a příprava? Z historického hlediska to i ono.

Ale z dnešního hlediska, při přechodu od čelního ná-

* »Válka znamená nebezpečí.«^[141] Red.

poru k jiné metodě, je důležité zdůraznit jak jeho význam, tak jeho chyby.

Politický převrat a jeho aplikace v každodenní kulturní (hospodářské) činnosti.

*Napsáno v říjnu
až prosinci 1921*

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXIII

POZNÁMKY K TEZÍM NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADY O HOSPODÁŘSKÉ POLITICE¹⁹⁷

KONCEPT

TEZE O HOSPODÁŘSKÉ POLITICE

1) První výsledky praktické činnosti za nové ekonomické politiky nám umožňují přesně stanovit řadu nejdůležitějších problémů, před nimiž stojí ruské národní hospodářství a které vyžadují co nejrychlejší řešení.

STÁTNÍ PRŮMYSL

2) Nastolení normálních vzájemných vztahů mezi průmyslovými podniky, sdruženími a hospodářskými orgány na jedné straně a orgány finančně rozpočtovými a zásobovacími na straně druhé je stěžejní otázkou úspěchu či neúspěchu státního průmyslu. Stát jakožto svrchovaný vlastník podniků i veškeré produkce se musí opírat o podniky a sdružení s plnými mocemi ve sféře výroby v rámci schválených programů a se značnými právy při realizaci vlastní produkce v závislosti na rozsahu státního zásobování. Tuhý formalistický finančně rozpočtový režim v období rychlého střídání forem by byl značnou brzdou při rozvíjení našeho národního hospodářství a vedl by pouze k zcela nežádoucímu svévolnému zasahování sovětských úředníků do průmyslu. Východisko je však v podněcování a rozvíjení iniciativy a samostatnosti vedoucích pracovníků státního průmyslu.

Existuje už rezoluce (tuším z května 1921?) o rozšíření samostatnosti *»velkých podniků«*¹⁹⁸? To je přesnější. Toto je třeba konkretizovat s přihlédnutím k *praktickým zkušenostem*.

Tento text 2. bodu je příliš všeobecný a nicneříkající.

3) Státní průmysl má nyní tyto hlavní

Také bod 3 je příliš

všeobecný a nicneříkající.

Dodat:

Zejména otázku rozprodávání státního majetku nájemci.

NB

k bodům 5 a 6 zvlášť.

úkoly: zvýšit produkci a snížit vlastní náklady výroby. Vyřešit tyto úkoly lze jedině pod podmínkou přísně hospodárného řízení podniků, přesné evidence všech složek výroby a racionalizace její správy (nemilosrdné omezení přebujelého aparátu, lepší odměňování jeho zbývající části, zřeknutí se byrokratického způsobu práce atd.).

ZÁSOBOVÁNÍ PRŮMYSLU

4) Zkušenosti ukázaly, že přechod k novým formám hospodaření je možný jedině za předpokladu, že se v podnicích vytvoří zásoby potravin. Proto je nezbytné, abychom se tam snažili vytvořit potravinové zásoby nejenom na dva měsíce, nýbrž abychom tyto zásoby v nejdůležitějších odvětvích našeho národního hospodářství zajistili až do nové úrody. Totéž se týká i financování průmyslu. Podnik musí vědět, jaké množství peněz má každý měsíc k dispozici, aby mohl zavčas čelit potížím v zásobování a přerušování práce.

5) Nedostatečné státní zásobování a existence trhu nutí podnik přecházet k systému kombinovaného zásobování jednak ze státních zdrojů, jednak předměty získávanými na trhu. Vzájemný poměr mezi těmito dvěma druhy zásobování závisí na důležitosti průmyslového odvětví v celkovém systému národního hospodářství a na rozsahu dodávek ze státních zdrojů. Ze státních zdrojů by se měly v plné míře uhrazovat potřeby těch výrobních odvětví, na jejichž produkci je stát obzvlášť zainteresován (minerální paliva, válečný průmysl atd.). Zároveň s tím však musí podniky i národohospodářské rady vytvářet své vlastní velkoobchodní aparáty v souladu s přesným výkladem zákona o naturální dani (ve smyslu jejího postupného snižování).

v určité
součinnosti
s Ústředním
svazem
spotřebních
družstev?

ÚSTŘEDNÍ A MÍSTNÍ ORGÁNY

6) V souvislosti s oživením průmyslu a jeho přechodem k hospodaření podle hospodářského rozpočtu se od základu mění i problém vzájemných vztahů mezi ústředními a místními orgány a mezi podniky a jejich řídicími hospodářskými orgány. Teprve nová ekonomická politika vytvořila pevnou základnu pro překonávání centralizovaného řízení (malicherného státního poručníkování a nadměrné vertikální hierarchie). Ústřední orgány musí i nadále zajišťovat plán, výrobní program, státní zásobování a financování, regulaci a kontrolu. Avšak řízení se všemi jeho funkcemi se přenáší na místní orgány. Obdobné vztahy se vytvářejí i mezi guberniálními národohospodářskými radami a podniky rozmístěnými na území příslušných gubernií. Podniky přímo podřízené ústředí nebo průmyslovému byru pracují v dohodě s příslušnými guberniálními hospodářskými radami.

ODBORY

7) Kromě úkolu podílet se na řízení průmyslu společně s hospodářskými orgány, posuzovat výrobní programy, doplňovat hospodářské orgány svými členy, projednávat mzdové záležitosti atd. ukládá život odborovým organizacím řadu nových úkolů. Za existence směny zboží nabývá mimořádného významu směnný obchod. Na tom, dokáže-li stát ovládnout obchod či bude-li nucen tuto pozici postoupit soukromému kapitálu, bude do značné míry záviset životní úroveň dělnických mas. Proto je třeba posílit sepětí odborů s družstevnictvím. Dělník se musí naučit obchodovat ve svůj i státní prospěch. Druhým významným, novým úkolem, který život odborům ukládá, je organizovaná účast dělnické třídy ve finanční sféře. Zavádění daní a zřizování státních monopolů se nemůže a nesmí dít bez účasti odborů.

8) Nebezpečí maloburžoazního živlu vyžaduje, aby odbory i hospodářské orgány vytvořily proti němu jednotnou frontu a zastavily další ústup. K tomu je nezbytné všemožně rozvíjet práci mezi masami na základě

Tyto »staré«
úkolů je třeba detailizovat.
Formy účasti. Poradní hlas. Seznamy kandidátů. Dobře je prověřit. *Učit se řídit* atd.

Dělnická družstva musí atd.

Formy účasti:

poradní hlas.

Prověrka. Kandidáti.

konkrétních a každému dělníkovi srozumitelných problémů.

D R U Ź S T E V N I C T V Í

bod b

oč jde??

9) V zájmu boje proti vzrůstajícímu se volnému soukromému obchodu a v zájmu monopolizace maloobchodního prodeje v rukou spotřebního družstevnictví je nezbytné odstranit z družstevnictví všechno, co ekonomicky nebo psychologicky brzdí rozvíjení maximální iniciativy a vytváření nezbytných oběžných prostředků v podobě podílových a účelových vkladů a co zabraňuje družstvům disponovat obchodními zisky, jež buržoazie nabývá nákupem přepychového zboží od družstev prvního stupně (usnesení představenstva Ústředního svazu spotřebních družstev zakazující družstvu prvního stupně prodávat zboží nečlenům), k čemuž je:

Je to opravdu
tak ??

a) Nezbytné zrušit povinné združstevňování, které ztratilo smysl vzhledem k tomu, že stát přestal zásobovat *veškeré obyvatelstvo* formou přidělů, což uměle zvyšovalo zastoupení de facto nedružstevních rolníků v družstevních orgánech jakožto činitele stojícího v cestě uvědomělému združstevňování obyvatelstva a vytváření kádrů pracovníků a jakožto hlavní příčinu nedůvěry k aparátu spotřebních družstev a neplacení členských podílů, přitom však ponechat v platnosti zásadu, že na každém jednotlivém území může existovat jen jedno spotřební družstvo, jakožto záruku proti vytváření spekulantských spotřebních družstev a jakožto opatření usnadňující možnost řízení, dohledu a kontroly.

b) Je nezbytné zrušit všechna nařízení státních a družstevních orgánů, která v té či oné míře omezují práva družstev (všech stupňů), pokud jde o obchodní transakce ve srovnání se soukromými osobami.

ZAHRA NIČNÍ OBCHOD

10) Lidový komisariát zahraničního obchodu [LKZO] se musí změnit v orgán, který bude pouze regulovat obchod RSFSR se zahraničím, kontrolovat dovoz a vývoz, určovat a uskutečňovat celní politiku republiky. Státním institucím, jako jsou hlavní správy a ústředí, Ústřednímu svazu spotřebních družstev a jeho guberniálním organizacím musí být poskytnuta možnost volného pronikání na zahraniční trh. V zájmu jednotného vystupování hlavních správ a trustů na zahraničním trhu mohou být zakládány společnosti uvedených institucí na způsob akciových společností, řídících se při své činnosti komerčními zásadami.

LKZO je rezolutně proti. Existuje *nová* rezoluce Ústředního svazu spotřebních družstev z 27. nebo 28. XI.¹⁹⁹ Přihlídnout k ní.

FINANCE

11) Stěžejním bodem našich ekonomických problémů je obnova našeho peněžního oběhu. Při katastrofálně klesající měně se nedá mluvit o racionálním řízení hospodářství, o jeho rentabilitě, o normálním státním rozpočtu. Zájmy průmyslu naléhavě vyžadují rychlé a energické akce v této oblasti. Náš peněžní oběh může zlepšit jedině devalvace měny, a proto je zapotřebí okamžitě započít s její přípravou.

12) V zájmu rozvoje a zavedení pořádku do úvěrových transakcí je nezbytné otevřít družstevní a soukromé banky. Úloha Státní banky se pak zredukuje na to, že bude bankou bank, což plně odpovídá současné situaci. Průtahy při provádění těchto opatření vedou k oblundným a pro národní hospodářství zhoubným úvěrovým spekulacím.

Možná doplnit

αα) o zemědělství.

Větší podporu hospodářské iniciativě rolníků.

ββ) Větší pozornost organizování pomoci chudině, jak formou takových či onakých organizací »přidružených k odborům«, tak formou samostatných družstev atp.

Napsáno 29. listopadu 1921

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXIII

POZNÁMKY K REFERÁTU
PŘEDSEDY KOMISE
PRO VYUŽÍVÁNÍ
MATERIÁLOVÝCH ZDROJŮ²⁰⁰

Stížností proti rozhodnutím komise v *Radě práce a obrany* bylo nepatrně: snad méně než 1 %.

Státní plánovací komise žádá uvedenou komisi *zlikvidovat* (což podporují i zainteresované lidové komisariáty toužící po nekontrolovatelnosti), a ne ji začlenit celou do Státní plánovací komise. V tomto druhém případě by ze všech námitek zbyl jen bod 2 plus — že je třeba do Státní plánovací komise převést *část* lidového komisariátu financí (rozdělování peněz atp.).

(Dnes má aparát komise pro využívání materiálových zdrojů kolem 500 lidí. Schválený systemizovaný stav je 800 lidí. Při převedení do lidového komisariátu se tento stav nezmění.) (Byl propočten tak, že jej nelze restringovat.)

(Finanční komise se vcelku vyjádřila kladně, tj. ve prospěch tohoto plánu.)

*Napsáno 30. listopadu 1921
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY
K NÁVRHU REZOLUCE
XI. KONFERENCE KSR(b)
O UPEVNĚNÍ STRANY²⁰¹

Oddíl III bod a)

Nezastavit přijímání,
ale *zprůsmit*

buď 1 ½ a 3 roky

nebo $\frac{4}{5} = 80\%$ řady kolektivů
s lhůtou $\frac{3}{4}$ a 1 ½ roku.

Oddíl IV, a)

Větší důraz na požadavek

(1) učit se

(2) osvojit si celou řadu praktických zkušeností jak ve všeobecně prospěšné, tak i výrobní činnosti (v různých politických i společenských funkcích).

Napsáno nejdříve

19. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1932

v publikaci Leninskij sbornik XX

Podle rukopisu

OSNOVA REFERÁTU
O VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ
POLITICE NA IX. CELORUSKÉM
SJEZDU SOVĚTŮ*

Zpráva vlády

- α 1. Téma: mezinárodní postavení a vnitřní situace RSFSR, bilance za uplynulý rok a úkoly na příští rok.

NB:

β + První vykazovaný rok *bez intervence, bez války*.

2. Mezinárodní postavení: nestabilní, ale přece jen určitá rovnováha (mé teze na III. kongresu *Komunistické internacionály***).

3. Neuvěřitelné se stalo skutečností: socialistická republika v kapitalistickém obklíčení.

Cesta světové revoluce je delší, klikatější, ale *cesta správná*, jinak by nebylo to, co je (socialistická republika v kapitalistickém obklíčení).

4. Prvky této rovnováhy:

I α) udrželi jsme se proti všem

- II 5. β) ukázalo se, že naše semknutost s dělníky a *pracujícími všech zemí* má větší sílu, že je pevnější, mocnější než seskupení, *spolčení* kapitalistických zemí.

- III 6. γ) *Následky války: rozklad kapitalismu je stále hlubší a pokračuje dále*, a to jak rozklad vnitřní (ekonomická

* Viz tento svazek, s. 323—361. *Red.*

** Viz tento svazek, s. 25—34. *Red.*

krize, *měna*), tak i — abych tak řekl — »vnější«, tj. roste tlak národů utiskovaných imperialismem, což je asi $\frac{5}{7}$ všech obyvatel světa: 1000 miliónů kolonií a polokolonií; *kromě toho* skoro $\frac{1}{4}$ miliardy poražených a zdeptaných versailleským mírem.

Σ^* = jsme ze všech nejslabší (materiálně, vojensky, v současnosti), ale i *ze všech nejsilnější*. Jak? Proč? Protože celosvětový ekonomický i politický vývoj probíhá v důsledku války a po válce tak, *jak jsme my předvíдали*.

7. Nejbližší nebezpečí porušení rovnováhy:

α) *Polsko* { militaristické strany } γ) **Finsko**
 β) *Rumunsko*

Sp. státy	100	Washingtonská (aliance 4 imperia- konference (listických velmocí)
Anglie	40	
Francie	40	
Japonsko	60	
240 přibl. < $\frac{1}{4}$ miliardy = $\frac{1}{7}$		obyvatel světa.

8. Řada obchodních smluv

nebo rozvíjející se obchodní styky:

s Anglií
 Švédskem
 Německem
 Norskem
 apod.

Dovoz nových lokomotiv ze zahraničí do Ruska v roce 1921?

K dopravě:

Lokomotiv je objednáno v zahraničí 1000 švédských + 700 německých.

V roce 1921 jsme dostali *švédských 13 + německých 37*.

* Summa summarum — úhrnem. *Red.*

Cisteren je objednáno 500 kanadských + 1000 anglických.

Na cestě k Novorossijsku je a už jsme dostali 196 +
+ 304 = 500.

Náhradních součástí atp. je objednáno za 15½ miliónu zlatých rublů.

Dostali jsme 60%, za 9 miliónů rublů.

Doprava:

v dopravě: nedostatek *paliva a potravin*.

Organizace se zlepšuje:

1920 — 833 tisíc pudoverst za 24 hod na

1921 — 1014 1 lokomotivu

1920 : 567 miliónů pudů převezeno říční dopravou

1921 : 606

9. Obchodní vztahy a *styky se zahraničím* = rozvoj našeho velkého průmyslu. Přejichod k *vnitřní* situaci.

Zahranichní obchod Ruska

<i>dovoz</i>	<i>vývoz</i>
v miliónech pudů	v miliónech pudů

Dovoz za

3 roky (1918, 1919, 1920) =	17,3	2,5
1 rok 1921 (11 měsíců) =	50,0	11,6
1. čtvrtina 1921	2,9	0,5
2. čtvrtina 1921	8,4	2,1
3. čtvrtina 1921	24,2	2,9

10. Vnitřní situace. Přejichod k *takzvané* »nové ekonomické politice«.
11. Dá se říct — příliš jsme se rozběhli kupředu, takže hrozilo odtržení předvoje od mas. Obnovení velkého průmyslu se protáhlo.

12. Vzhledem k převážné většině drobných rolníků vyžaduje přechod k socialismu v takové zemi
 buď co nejrychleji obnovit velký průmysl, nebo dosáhnout aspoň takového jeho rozvoje, aby uspokojoval potřeby rolníků, pokud jde o potraviny,
 nebo vytvořit *spojení, sepětí, ekonomický svazek* proletářského státu s masami drobných rolníků prostřednictvím *obchodu*.
13. První možnost jsme se pokusili realizovat, ale nepodařilo se nám to. Bylo by chybou to popírat, zamlčovat, bát se to přiznat.
 V důsledku války a bídy jsme byli nuceni dát se cestou co nej>revolučnější, s minimem obchodu, s odváděním všech přebytků, s rozdělováním co nej>více řízeným státem, jinak bychom byli ve válce neobstáli a »nezmařili«
 bojkot a »provokace« buržoazie. Dnes už jsme *to dokázali, donutili* jsme buržoazii, aby se nám *podřídila*, a proto můžeme a musíme uskutečnit > **postupný přechod**.
14. Šli jsme do toho bez dostatečné *ekonomické* podpory ze strany rolnictva; nedostatečně pevný ekonomický svazek dělníků a rolníků *neodpovídal* pevnosti jejich vojenského a politického svazku.
 Nyní provádíme **strategický ústup**, který nám umožní rozšířit v nejbližší budoucnosti nástupiště pro ofenzívu, vytvořit ekonomicky pevnější *spojení* s milióny drobných rolníků, s rolnickými masami, učiní *naš svazek, svazek dělníků a rolníků* jakožto **základnu celé naší sovětské revoluce, celé naší sovětské republiky, nepřemožitelným**.
15. Ustupujeme (nebudeme se bát to přiznat; ústup není tak strašný jako iluze a sebeklamy, jako zhoubný strach z pravdy)
 — — — k čemu?

k státnímu kapitalismu (koncese) { NB
 k družstevnímu kapitalismu { a k ob-
 k soukromohospodářskému kapitalismu. { chodu }

16. Úkolem tohoto ústupu v podstatě je: zajistit *sepětí* s rolnickým hospodářstvím, *uspokojovat* jeho naléhavé hospodářské potřeby, *vytvořit pevné ekonomické vazby, rozvinout produktivní síly, obnovit velký průmysl.*

Obchod, obrat (pod státní kontrolou) průmyslu a zemědělství.

17. Ústřední svaz spotřebních družstev a jeho obrat za tři poslední měsíce.

Ústřední svaz spotřebních družstev. Růst vnitřního obchodu:

obrat Ústředního svazu spotřebních družstev	v mil. zlatých rublů	% výdajů (všech) k obratu	dodávky krmných obilovin v milionech pudů
1921 IX. — 36 mld. rub.	1		VIII. — 0,5
X. — 116 » »	3	23 1/4 %	IX. — 2,3
XI. — 227 » »	6	13 %	X. — 1,5
		12 %	XI. — 2,7
			10 dní XII. — 1,1

18. *Hlad a boj proti němu.*

Relativně úspěšné splnění úkolu opatřit zrní pro jarní osev 1921.

ARA, pomoc zahraničních dělníků.

Podrobné zprávy
Kalinina,
Kameněva,
Osinského.

Dostali jsme 2,6 miliónu pudů, kolem 630 tisíc zlatých rublů.
Kalinin.

NB 18 *bis* Zlepšení rolnického hospodářství.

Odrůdově čistá semena ve státních šlechtitelských stanicích

1921 — 60 000 pudů

na 1922 — 300 000

Dodáno zrnin 15 hladovějícím

guberniím 12 miliónů pudů

Zaseto (v nich?) 3,6 miliónu děšjatin*

= 75 % ozimů z roku 1920

Oblasti částečně

postižené 102 %

produkující obilí 123 % osevní plocha

neprodukující obilí 126 % ozimů

18ter. Bilance naturální daně. *Defizit*. Nákup v zahraničí, a přesto **Defizit**.

Vynaložit všechny síly, vyvinout nátlak všeho druhu ...

19. Slabé, nepatrné, ale přece jen příznaky oživení:

Palivo:

	milióny pudů	Celkem	Donbas na 1 sbíječe
Donbas 1920 —	272,6	466	1. pol. 1921 — 1631 pudů
1921 —	350,0	536	XI. 1921 — 3400 »

dovoz
na Volhu

Ropa 233 miliónů pudů 1920 103

255 miliónů pudů 1921 166,9

Rašelina 1920 : 93 miliónů pudů

1921 : 139 » »

Dřevo

* Děšjatina — 1,0925 ha. *Čes. red.*

Správa pro hydraulickou těžbu rašeliny:

1921—2 ½ rašelin. čerpadla — 1,1 miliónu pudů rašeliny

{	Radčenko	α) 1922—20 »	skoro 10 miliónů pudů
	Morozov		(10 objednáno v Německu)
{	Meňšikov	β) vynález pracovníků Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny:	
	Klasson	} nalezen způsob <i>umělého odvodňování rašeliny</i> během několika hodin.	
	Kirpičnikov		

V Německu je už objednáno strojové zařízení pro odvodňování rašeliny a na výrobu *rašelinového prášku* »se stejně vysokým koeficientem účinnosti jako nejlepší palivo — nafta«.

20. *Hutnictví ? Jugostal.*

surové železo

Jugostal:

	milióny pudů		tisíce pudů
před válkou	257	— surového železa	
1920	6,2	průměrně za měsíc	
1921	7,4	v 1. pololetí 1921	69,7
		X	131,9
		XI	270,8

Rutgersovy podniky?

Naděždinský závod (dvojnásobek??)
+ uhlí na Sibiři

Ural	{	(Hammerova pomoc a jeho koncese) ?	{	obilí 1 milión pudů z toho 0,9 miliónu pudů pro Ural	}
------	---	--	---	---	---

21. <i>Textilní průmysl?*</i>	Bavlněná příze.....	tisíce pudů	1920 : 825	1921 : 1080	$\left(\begin{array}{l} = 6,1 \% \\ \text{předválečné} \\ \text{výroby} \end{array} \right)$

22. <i>Hlavní správa zeměděl. hospodářství při prům. podnicích</i>		<u>1919</u>	<u>1922</u>	
počet sovchozů při průmysl. podnicích	233	1080		
jejich půdy celkem	44 tisíc	202 tisíc		<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;">26 ×</div>
	děšjatin	děšjatin		
jejich orné půdy	5 tisíc	130 tisíc		
	děšjatin	děšjatin		
% neobdělané půdy	<u>74 %</u>	<u>21 %</u>		

23. *Elektrifikace. Zpráva o VIII. sjezdu elektrotechniků v brožuře Kržižanovského*²⁰²
na jaře 1922 — předpokládané dokončení *Kaširské a Utkinské elektrárny*

Otiskla *Ekonomičeskaja žizň*²⁰³

	elektrárny kW v tisících	
1918 a 1919	51	3,6
1920 a 1921	221	12,3

	elektrárny kW v tisících	
1920 :	136	— 9,5
1921 :	85	— 2,8

24. Ještě jedna velmi důležitá stránka »nové ekonomické politiky«: *učíme se hospodařit*, — »hospodářský rozpočet« — lepší vzájemné vztahy mezi vedením závodů a odborovými organizacemi.

* Tento bod Lenin v rukopisu škrtl. *Red.*

<p>Odbory se mohou a musí naučit: učí se nejen tak, že hned samy přímo zasahují, ale i tak, že si pozorně všímají, sledují, hodnotí a zvažují výsledky.</p> <p>Začali jsme se učit seriózněji, my všichni, strana, státní orgány, odbory, ne tak halasně, ale pozorněji, promyšleněji, seriózněji se učit budovat hospodářství, řídit hospodářské podniky, obnovovat a řídit velký průmysl, pomáhat vytvářet dobré vztahy proletářského státu k rolníkům.</p>	<table border="0"> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">obchodník</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">a</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;"> </td> <td style="vertical-align: middle;">nadutost</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">odbory</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">a</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">komunis- tická strana</td> </tr> </table>	}	obchodník	}	a		nadutost	}	odbory	}	a	}	komunis- tická strana
}	obchodník												
}	a												
	nadutost												
}	odbory												
}	a												
}	komunis- tická strana												
	<table border="0"> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">on a le défaut de ses qualités*</td> </tr> </table>	}	on a le défaut de ses qualités*										
}	on a le défaut de ses qualités*												

25. Po politickém převratu je zapotřebí jej dlouhý čas *uvádět do každodenní praxe* (tím déle, čím víc je malovýrobců, čím víc > negramotných).

Osvětová a hospodářská činnost.

»Drobná práce«? Ano, to je *v současné době* nejdůležitější.

Přechod od největšího *politického* rozmachu na světě. {
dovršení buržoazně demokratické revoluce }
{
vymanění se z imperialistické války }
{
sovětská moc }

x k největším *ekonomickým* vymoženostem na světě.

}	Touha učit se
}	učit se ve škole i mimo školu
}	a učit se rozvíjet hospodářství.

x Tady na desíletí.

* — nedostatky bývají pokračováním předností. *Red.*

{ Touhu učit se dokumentuje velmi přibližně a nepřesně		<u>1920</u>	<u>1921</u>
	počet čítáren	34 tisíc	37 (+ 10 %)
	studujících v odborných školách	47 tisíc	95 tisíc (+ 100 %)
	studujících na dělnických fakultách	17 tisíc	41 tisíc (+ 143 %)

NB ČEKA:

25 bis Upevnění zákonnosti v Čece a její reforma

26. Závěr. *Tam.*

Úkoly na týdný, měsíce

Náš úkol = celosvětový úkol: velkopřmyslová výroba (menšina obyvatel) a stamilióny zaostalých malorolníků.

A my tento *úkol vyřešíme*: definitivní vítězství socialismu ve světě.

Napsáno nejpozději

23. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1933

v publikaci Leninskij sbornik XXIII

Podle rukopisu

OSNOVY TEZÍ
O ÚLOZE A ÚKOLECH
ODBORŮ ZA NOVÉ
EKONOMICKÉ POLITIKY*

1

1. Nová ekonomická politika jakožto nové vývojové období (a další mezník) v činnosti sovětské moci uskutečňující přechod od kapitalismu k socialismu vyžaduje, abychom znovu prozkoumali také úlohu a úkoly odborů a vzali v tomto směru v úvahu řadu nových okolností.
 - (1) vzniká a připouští se kapitalismus
 - (2) státní podniky pracují podle nových zásad
 - (3) celý přechod se uskutečňuje jiným tempem, jinými cestami, »novou oklikou«.
2. 2. Soukromohospodářské, kapitalistické podniky. Obhajoba zájmů dělnické třídy.
5. 3. Obhajoba hlavně tím způsobem, že se pracující budou odvolávat k orgánům dělnického státu, a ne stávkovat (i když se stávky jako takové nezříkáme).
3. 4. »Bezztrátovost« a »rentabilita« státních podniků.
Také zde obhajoba zájmů dělnické třídy.
4. 5. Zásadní rozdíl mezi třídním bojem (který existuje a bude existovat, dokud existují třídy) ve státě, kde má politickou moc buržoazie, a ve státě, kde

* Viz tento svazek, s. 373—385. *Red.*

má politickou moc dělnická třída (stávky a jejich úloha).

6. Vztah ke správě podniků. $\{\{\text{úplná}\}\}$
Řízení podniků jednou $\{\{\text{moc}\}\}$
osobou a nezasahování.

ad 6. Úspěch vyžaduje veškerou moc. Prostřednictvím vedení závodů — pracovní oděv, veškeré zásobování, peníze i stanovení přidělových norem.

Typ — řízení podniků jednou osobou. Nezasahování.

7. Učit se řídit.

Podstata:

- (α) Účast v orgánech. + výrobní propaganda
(β) Poradní hlas.
(γ) Plná informovanost a jednávání. + plánovací činnost
(δ) Navrhování kandidátů, jejich evidence, hodnocení, přemísťování. + od opatřování surovin až po odbyt

- + (ε) Učit se pozorováním a hodnocením práce *soukromých podnikatelů.*
+ *disciplinární soudy.*

(NB)

ad 7 stanovení potravinových přiděľů
 vypracování (účasť
 na vypracování) norem + Ne deklarace
 projednávání případů + ne »vysoká
 pronájmu politika«

ad 7: Úloha odborů v hospodářských a státních orgánech proletářského státu.

1 { (1) Účasť při *sestavování* hospodářských a státních orgánů:
 (posuzování kandidátů;)
 (poradní hlas)
 (2) a v těchto orgánech (členové kolegií)
 (náměstkové odborných)
 (pracovníků a v. v.*)

2. (3) Výchova vedoucích pracovníků z řad dělníků

{ desítky dobrých a stovky obstojných }
 { stovky výborných a tisíce obstojných. }

(4) Systematická evidence a pořizování seznamů kandidátů.

3. (5) zejména účasť v plánovacích orgánech.

(6) Účasť při projednávání všech otázek průmyslu a jeho řízení ve státních orgánech.

4. (7) Výrobní propaganda.

5. (8) Systematické seznamování s celým pracovním cyklem v průmyslu, počínaje opatřováním surovin až po odbyt výrobků.

6. (9) zejména:

vypracování mzdových tarifů a přidělových norem
 disciplinární soudy — s podmínkou, že budou skutečně odděleny od sféry řízení, od úlohy komunistické strany a sovětské moci . . .

* — vice versa — a naopak. *Red.*

ad 6 (10) disciplinární soudy — nesmí se zvrhnout ve všeobecné soudy.

7. (α) proletariát = třídní opora státu přecházejícího od *kapitalismu* k *socialismu*.

(β) odbory = spolupracovník státní moci vedené komunistickou stranou ve *veškeré* její hospodářské činnosti.

(γ) škola komunismu a speciálně *škola řízení*.

ΣΣ* Učit se řídit. Těžištěm je ne všeobecná nebo vysoká politika (od toho je tu komunistická strana a sovětská vláda), nýbrž praktická činnost — rodá práce, *kteřá učí* masy řídit.

8. Nevyhnutelné spojení dvou protikladných funkcí:

ad 14? {přesvědčování a donucování
{obhajoby a nátlaku

{používání jak vojenských,}
{tak nevojenských metod }

Rozpornost skutečného života: v tom je celá podstata.

8. 9. *Spojení s masami.*

Žít mezi masami.

Znát smýšlení.

Vědět o všem.

Rozumět masám.

Umět se jim přiblížit.

Získat si jejich absolutní důvěru.

Vůdcové se nesmějí odtrhnout od mas, které vedou, předvoj od celé armády práce.

ad 8? 10. Umění spojovat přesvědčování a donucování.

* Summa summarum — úhrnem. *Red.*

ad 14?

5 bis? 11. Přejít k *dobrovolné* účasti v odborech.

Práva a povinnosti.

Škola komunismu:

přechodný stupeň mezi úplnou
zaostalostí a stranou.

12. Vztah k odborníkům.

Vyhýbat se oběma krajnostem.

Vraždy a sebevraždy (*Oldenborgerova?*).

Příklad. Ostuda.

ad 14? 13. Nelichotit masám, neodtrhovat se od mas.

14. Sjednocení — řešení konfliktů — vyřešení roz-
poru:

{ komunistická strana }
{ + Kominternu }

15. Obnovování vedoucích kádrů, přemísťování ne-
vyhovujících do jiných odvětví.

9: (1) přesvědčování a donucování . . .

(2) obhajoba a nátlak . . .

(3) brát v úvahu předsudky a zaostalost — nepřita-
kávat a nelichotit, ale pozvedat úroveň . . .

(4) jak vojenskými, tak nevojenskými metodami . . .

αα) rozporný charakter každé *školy* (škola

komunismu)

ββ) — » — přechodného období.

Dva praktické závěry: (1) takt (2) Kominternu.

10: *Odbory a odborníci.*

(1) Zavraždění inženýrů na Uralu a v Donbasu.

(2) *Oldenborgerova* sebevraždy.

(3) Větší vinu než odbory — komunistická stra-
na a sovětská moc.

- (4) Nejde o vinu.
Nejtěžší, nejčernější každodenní práce leží na odborech.
- (5) Jako oko v hlavě — jinak 0.

11: Mimořádná úloha maloburžoazní demokracie (*socialisté-revolucionáři a menševici a anarchisté*) — poslední *ideoví* obhájci kapitalismu v odborovém hnutí.

Hlavní kolbiště pro jejich potírání, *překonávání* jejich vlivu.

2

1. Nová ekonomická politika a odbory.
2. Státní kapitalismus a odborové organizace.
3. Chozrasčot ve státních podnicích a odbory.
- 4 + ? { 4. Zásadní rozdíl mezi třídním bojem ve státě s kapitalistickou a ve státě s proletářskou státní mocí. } 4.
5. Způsob obhajoby třídních zájmů proletariátu.
5. Přejít k dobrovolné účasti v odborech.
6. Vztah odborů k vedení podniků.
7. Úloha odborů v hospodářské činnosti proletářského státu.
8. Spojení s proletářskými masami jako hlavní úkol a základ odborů
»škola komunismu«.
9. Rozporné poslání odborů v období přechodu od kapitalismu k socialismu.

(8 + 10 + 13)

9. *Rozpor už v samém postavení odborů za diktatury proletariátu.*

ad 9. 10. Způsoby, jak tyto rozpory řešit.

10. 11. Odbory a »odborníci«.

11. 12. Úkol obnovovat vedoucí kádry v odborech.

Napsáno 28.—30. prosince 1921

Poprvé otištěno roku 1958

v časopisu Kommunist, č. 6

Podle rukopisu

OSNOVA ČLÁNKU POZNÁMKY PUBLICISTY*

1

Osnova článku²⁰⁴

- a »Horolezec«. . . v Himálaji.
- b Levi a Serrati + 2 a 2 1/2.
- c Bez metafor.
- d »Komunistická nadutost«.
Přeadministroval.
Citát z Todorského, s. 61—62.²⁰⁵

Rezoluce o odborech.

Údobí propagandy prostřednictvím dekretů.

- e »Jednotná fronta« západoevropského proletariátu
a volby v Anglii.
Poměr k menševikům.

6. V \sum *komunistické* hledisko
stručně
a buržoazie a buržoazní iniciativa
podrobně.

7. Ostudná fakta (Korea) a palčivé otázky vzhledem
k možnému a pravděpodobnému jejich »útok« v souvis-
losti s Gruzíí, ale i zásadně.

8**.

Napsáno v lednu 1922

Poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

* Viz tento svazek, s. 454—463. *Red.*

** V rukopisu Lenin celou tuto osnovu škrtl. *Red.*

I. a II. 1922

Osnova a začátek článku: »Poznámky publicisty«

bod I: O výstupu na vysoké hory.* »Co je jako příklad« (1—4)²⁰⁶.

bod II: »Bez metafor« (4—8). Každé přirovnání pokulhává.**

Výš než všechny předešlé revoluce.

Κ τῆμα ἐς ἀει†***

α)) buržoazně demokratická revoluce (»rozvod a zpátečník P. A. Sorokin«^[116]). Ekonomist, č. 1****

β)) vymanění se z imperialistické války.†

γ)) sovětský stát.

|| NB:

Kdy se lze domnívat, že byl položen základ socialistické ekonomiky? Když je zajištěna směna výrobků s rol-

* Tuto větu Lenin v rukopisu škrtl. Red.

** Tento a další odstavec Lenin v rukopisu škrtl. Red.

*** Vymoženost na věčné časy. Red.

**** Viz Spisy 33, Praha 1962, s. 233—235. Red.

† Tento a další bod Lenin v rukopisu škrtl. Red.

V záhlaví doplnit:

O janovské konferenci, o odvelení ruských vojsk z Gruzie, o legalizaci menševiků, o honu na lišky apod.

bod

»čistí demokraté —
— stejní zpátečníci«
(taky dialektika).

bod

»ideální trojice«:

Martov, Černov a anarchisté. »Ideální« pro kapitalisty: ideálně čistá, hloupá, pedantická, nanicovitá, doktrinářská, vhodná, vlivná (ideální pro šíření buržoazních idejí v dělnické třídě), bezmocná, žvanivá etc.

nictvem. Když jsou uspokojeny *ekonomické* požadavky rolníků!!

|| NB

Ústup

K *obchodování*: Quid est économi-
quement parlant?*

Spojení.

(IX.) (X.) (XI.) (XII.)

NB: **Ústřední svaz spotřebních družstev**
1 — 3 — 6 — 16**
»ekonomika přípravy k socialismu« . . .

K státnímu kapitalismu.
(srov. IV. 1918)

NB: stamilióny zlatých
rublů *zisku*

Dokonce ani »ideální trojice« (Martov + Černov + Gldm²⁰⁷) neznemožní.

Naši soudcové a »státní (NB) kapitalismus«. Ne 150 mil. rublů,
+ ale vězení
+ a vypovězení za hranice.

Bod o pojmu *státní kapitalismus*, dialektické použití tohoto pojmu.

III. Levi a Serrati: nejlevější z těch, kdo jsou »na druhé straně barikády«.

bod IV:

nyní:

situace ve straně:

I. N. Smirnov

Diskusní klub

Posse

básník

uvnitř

ale navenek: Levi a Serrati.

* Co je to: ekonomicky řečeno? *Red.*

** Viz tento svazek, s. 530. *Red.*

IV: Komunistická nadutost neboli komunistické povýšectví.

Ruština se vyvíjí po vzoru angličtiny.

Nepo, — kom, — prof, — sov, — rabkoop etc.

Obchodvedoucí (rozumný, čestný, znalý svého oboru etc.)

vs* komunistická nadutost

(srov. IV. 1918).

Bod *číma rukama vytvářet komunismus?*

Citát z Todorského, s. 61—62.

|| Sto buržujů vs 100 ||
komunistů.

»Ten, kdo přeadministroval . . .« (většina u nás
nedoadministrovává)

Rezoluce o odborech, její »duch«

a postoj »komunistických povýšenců« k ní.

Údobí propagandy prostřednictvím dekretů
a další údobí.

Kulturní činnost, »osvětářství« a drobná práce...

80. léta XIX. století?

~~~~~
. . . stranám nebo proudům maloburžoazní demokracie . . .

V: Poměr k menševikům (+ eserům a anarchistům)
a jednotná fronta.

bod 1. Bonomi a Irsko + Gruzie.

Naše osnova zákona,
a u vás, páni soc. dem. { Ne < 5 let }
v Německu? a ostatní { do zahraničí }
buržoazní strany? { zastřelení }

Dvě celosvětové fronty a »prostředek«, »polobolševici«, srov. Ind—tolstojec.

Volby v Anglii

|||| nelítostný boj . . . a . . . blok!!

* — versus — ve srovnání s, proti, Red.

Etwa:

- (α) O škodlivé malomyslnosti a o užitečnosti obchodu.
- (β) O základech socialistické ekonomiky.
- (γ) Vesjegonský příklad.
- (δ) O »ideální trojici«.
- (ε) Čistí demokraté — jsou to zpátečníci.
- (ζ) O Gruzii a janovské konferenci.
- (η) O pojmu státní kapitalismus.
- (θ) O jednotné frontě. Volby v Anglii.
- (ι) Údobí propagandy prostřednictvím dekretů.
- (κ) Oblomovština.
- (λ) Osvětářství a drobná práce.
- (μ) »Komunistická nadutost a komunistické povýšectví.« Obchodvedoucí.
- (ν) Dvě fronty a prostředek; Ind — tolstojovec.
- (ξ) Politika a administrování.
- (ο) O poměru k menševikům. Jejich legalizace.

Poprvé otištěno

v neúplném znění

v letech 1930—1931

Sočiněnija V. I. Lenina

sv. XXVII, 2. a 3. vydání

V plném znění

poprvé otištěno roku 1959

v publikaci Leninskij sbornik XXXVI

Podle rukopisu

PŘIPOMÍNKY A POZNÁMKY
K NÁVRHU USTANOVENÍ
O MALÉ RADĚ
LIDOVÝCH KOMISAŘŮ

takhle se to nedá
rusky říct

takhle ne
buď *administrativní*
nebo *týkající se administrativního postupu*
— to je *lepší*.

. . . . .
10. Všechna rozhodující usnesení malé rady lidových komisařů, tj. usnesení týkající se podstatných otázek, kromě uvedených v čl. 5, se postupují radě lidových komisařů. Ale všechna usnesení dílčího, incidenčního charakteru jako různá šetření, shromažďování potřebných materiálů, rozdělování úkolů podle příslušných pravomocí, všemožné odpovědi na dotazy různých resortů, adresované malé radě, ale také záležitosti týkající se řízení a hospodářské činnosti rady lidových komisařů řeší malá rada s definitivní platností samostatně a nepředkládá je už velké radě.

+ Radím doplnit: povinně přizvávat zástupce moskevského sovětu ke všem otázkám, které se ho týkají.

+ povinně přizvávat *všechny* zainteresované lidové komisariáty.

*Napsáno v únoru 1922
Poprvé otištěno roku 1945
v publikaci Leninskij sbornik XXXV*

Podle rukopisu

PŘÍLOHA

DOTAZNÍK PRO CELORUSKOU EVIDENCI ČLENŮ KSR (b)

13. února 1922

ÚV KSR
STATISTICKÉ
ODDĚLENÍ
Blanket »A«
č. 38

CELORUSKÁ EVIDENCE
ČLENŮ KOMUNISTICKÉ
STRANY RUSKA (b)
roku 1922

*Proletáři
všech zemí,
spojte se!*

1. Sídlo buňky: město Moskva újezd
vesnice volost

Zamoskvorečský obvod gubernie kremelský okrsek č. 1.
oblast

2. Název podniku (instituce, vojen. útvar), v jehož buňce jste organizován: rada lidových komisařů, stranická legit.
224 332

3. Název stranické organizace, která legitimaci vydala: zamoskvorečský obvodní výbor

4. Příjmení: Uljanov (Lenin) 5. Křestní jméno a jméno po otci: Vladimír Iljič

6. Pohlaví: M. 7. Věk: narozen r. 1870; počet dovršených let: 52

8. Mateřský jazyk: ruský 9. Který další jazyk plynne ovládáte: plynne žádný

10. a) Náboženské vyznání (přesvědčení) (ano, ne), jaké konkrétně: žádné

b) Jste-li nevěřící, od kolika let: od 16 let

11. Počet rodinných příslušníků (mimo dotazovaného):

nezaopatřených: dva

pracujících: dva

12. Vzdělání: a) gramotný (ano, ne): ano b) pokud jste chodil nebo chodíte do školy, uveďte: —

Tabulka I. Vzdělání

Druh školy (dvoutřídni zemstevní, čtyřtřídni měšťanská, učňovská, večerní autokursy, letecké kursy, gymnázium, <u>univerzita</u> , stranická, škola). Mimoškolní vzdělání označte slovy »samouk«, »domácí vyuč.«	Kolik let jste chodil do školy	Dokončil jste školu (ano, ne, kterou třídu, chodím do školy)
13	14	15
a) Dokončil jsem klasické gymnázium v roce 1887 b) a složil závěrečnou státní zkoušku na univerzitě c) na právnické fakultě externě roku 1891	8 let (do gymnázia)	Gymnázium jsem dokončil. Závěrečnou zkoušku na univerzitě jsem složil externě.

16. Chcete se dodatečně vzdělávat a v čem? (čtení a psaní, vědecké studium, umění, řemeslo — jaké): —

Tabulka II. Sociální původ a národnost

Vztah k dotazovanému	Hlavní povolání nebo zaměstnání, funkce, hodnost	Pracovní zařazení (podnikatel s námezdními silami, podnikatel bez námezdních sil, námezdní dělník, příslušník svobodného povolání, majitel domu, žena v domácnosti)	Národnost
17	18	19	20
1. Děd (z otcovy strany)	nevím		
2. Otec	ředitel škol nižšího stupně		
3. Matka	—		

21. Od kolika let se živíte vlastní prací: od 27 let (přibližně); v námezdním poměru, nebo ve svém hospodářství (podtrhněte): publicista

22. a) Hlavní povolání a obor před rokem 1917: publicista
 b) Kolik let jste pracoval v uvedeném oboru: asi 20 (1897—1917)
23. Hlavní zdroj existenčních prostředků před rokem 1914: publicistická činnost a stranický plat v letech 1914—1917: totéž

Tabulka III. Zaměstnání od roku 1917 až do nynější evidence

Doba zaměstnání	Místo zaměstnání		Po-vo-lá-ní	Jako za-městna-nec, zvolen, jmeno-ván	Doba zaměstnání			
	Název podniku, insti-tuce, voj. útvaru), kde jste pracoval nejméně 3 měsíce a kde pracujete nyní	Město nebo gubernie			Odkdy dokdy		Celkem pracoval	
					Měsíc a rok	Mě-síc a rok	Let	Mě-sí-ců
24	25	26	27	28	29	30	31	32
A. Od roku 1917 do převzetí nynější funkce	a							
	b							
	c							
	d							
	e							
B. V době evidence:	a. od října 1917 předseda RLK	Moskva		Jme-no-ván	od 25. X. 1917		4	3
	b							

33. Poslední měsíční výdělek (v penězích), platová třída: 17, základní plat . . . . . rublů, celkový výdělek: 4 700 000²⁰⁸

Tabulka IV. Členství ve straně

Název strany a frakce	Postavení v organizaci («profesionál», člen výboru, tajemník výboru, organizátor, agitátor, propagandista, člen bojové skup., technický prac., řadový člen)	Místo působnosti (město, gubernie)	Délka členství ve straně		
			Vstoupil (rok, měsíc)	Vystoupil (rok, měsíc)	Celková délka členství ve straně (roků a měsíců)
34	35	36	37	38	39
KSR(b)	profesionál, člen ÚV	Moskva	1895 (fakticky)	—	asi 27 let

Tabulka V. Revoluční činnost

Účast	Počet akcí
40	41
1. V hospodářských stávkách	—
2. V politických stávkách	—
Celkem	—
3. V pouličních politických demonstracích	—
4. Ve studentských nepokojích	(1887)
5. V ilegálních kroužcích	mnohokrát
6. Na ilegálních schůzích a shromážděních	mnohokrát
7. Na prvomájových akcích	—
8. V ozbrojených povstáních a partyzánských akcích	—
9. Na stranických konferencích	{ Skoro na všech
10. Na stranických sjezdech	
42. Pobyt ve vězení: a) délka pobytu: 1 rok 2 měsíce; ve vyhnanství: 3 roky — měs.; na nuceném pobytu: — let, — měsíců; v politické emigraci: asi 10 let . . . . . měsíců; počet útěků: —	
43. a) Jaké noviny a časopisy jste četl v roce 1921 (uveďte názvy): různé	
b) Pravidelně, občas, nikdy: nepravidelně	

- c) Nečtete-li vůbec, uveďte proč (nemáte noviny, nemáte čas, nemáte zájem): —
 d) Čtete-li, uveďte kde (doma, v zaměstnání, v knihovně, v čítárně, na nástěnkách): doma

44. a) Odkdy jste členem odborové organizace: od roku 19 . .
 b) Účastníte se v současné době práce v odborech (ano, ne): ne
 c) Pokud se účastníte, uveďte konkrétně: —

Tabulka VI. Vojenská služba — jako aktivní voják
 a politický komisař

V jaké armádě	Druh zbraní a obor (pěchota, jezdecko, dělostřelectvo, ženijní vojsko)	Nejvyšší vojen. hodnost (vojín, rotný)	Délka služby				Celkem sloužil				
			Kolikrát odkdy dokdy		Celkem sloužil		jste se účastnil		jste byl raněn		
			Měsíc Rok	Měsíc Rok	Let Měsíců	Přestřelek	Boje zbl.	Střel. zbr.	Bod. zbr.	Vojenská vyzn.	
			48	49	50	51	52	53	54		55
45	46	47									
1. V carské armádě 2. V bílé armádě 3. U zelených kádru 4. V Rudé armádě	NE										

57. Pokud jste v armádě nesloužil, prošel jste všeobecnou vojenskou přípravou (ano, ne): ne
 58. Kdy jste byl demobilizován — měsíc — roku 19 . .
 59. a) Bydlíte-li ve městě nebo jste dělník, udržujete nějaké spojení s vesnicí? (ano, ne): — —
 b) Jaké konkrétně (vlastním sám nebo s jinými osobami pozemek, zahradu, včelnicu atp.): —

c) Jak se projevuje vaše účast na tomto hospodářství (vaší vlastní práci, finanční podporou): — —

Poznámky:

Město Moskva ..... 13. února 1922

V. Uljanov (*Lenin*)

*Poprvé otištěno roku 1924
v neúplném znění (faksimile)
v časopisu Ogoňok, č. 7
V plném znění (faksimile)
poprvé otištěno roku 1926
v knize I. G. Lazjan,
Ličnoje dělo člena RKP(b)
V. I. Uljanova (Lenina),
Moskva—Leningrad,
vyd. Moskovskij robočij*

*Podle formuláře
vyplněného V. I. Leninem*

SEZNAM DOKUMENTŮ,
NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ SE
V. I. LENIN PODÍLEL

POZNÁMKY

REJSTŘÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

SEZNAM DOKUMENTŮ, NA JEJICHŽ REDIGOVÁNÍ SE V. I. LENIN PODÍLEL*

DOKUMENTY KOMINTERNY

TEZE O ORGANIZAČNÍ VÝSTAVBĚ KOMUNISTICKÝCH STRAN, O METODÁCH A NÁPLNI JEJICH PRÁCE, SCHVÁLENÉ NA III. KONGRESU KOMINTERNY

Lenin četl návrh tezí dvakrát (10. června a 9. července 1921) a své připomínky zaslal jejich autorům O. V. Kuusinenovi a W. Koenenovi (viz tento svazek, s. 35—37, 76). Teze byly projednány v komisi a s malými změnami schváleny 12. července na III. kongresu Kominterny.

TEZE O TAKTICE, SCHVÁLENÉ NA III. KONGRESU KOMINTERNY

Lenin přečetl návrh tezí a zaslal své připomínky komisi pro otázky taktiky nejpozději 10. července 1921 (viz tento svazek, s. 475). Komise ustavená III. kongresem Kominterny i sám kongres Leninova doporučení přijaly.

TEZE O JEDNOTNÉ FRONTĚ, SCHVÁLENÉ EXEKUTIVOU KOMINTERNY V PROSINCI 1921

Lenin 6. prosince 1921 přečetl teze o jednotné frontě a napsal k nim své připomínky (viz tento svazek, s. 305). Teze pak byly podle jeho pokynů upraveny.

* Protože mezi dosud nenalezené Leninovy práce patří výhradně dopisy, bude jejich seznam uveden v příslušných svazcích jeho korespondence.

REZOLUCE O ÚČASTI KOMINTERNY
NA CHYSTANÉ KONFERENCI
VŠECH DĚLNICKÝCH ORGANIZACÍ SVĚTA

Lenin přečetl návrh rezoluce a zaslal své připomínky a pozměňovací návrhy členům politického byra ÚV 23. února 1921 (viz tento svazek, s. 442—443). K jeho návrhům bylo přihlédnuto v rezoluci schválené 4. března na prvním rozšířeném zasedání exekutivy Kominterny.

*REZOLUCE XI. CELORUSKÉ
KONFERENCE KSR(b)*

O TAKTICE KOMINTERNY

Teze o jednotné frontě, které vypracovala exekutiva Kominterny a k nimž Lenin napsal své připomínky (viz tento svazek, s. 305), byly podle jeho připomínek opraveny a poté na XI. stranické konferenci schváleny. Leninovy připomínky byly včleněny do 19. bodu rezoluce.

K OTÁZCE UPEVNĚNÍ STRANY
VZHLEDEM K VÝSLEDKŮM
PROVĚRKY JEJÍCH ČLENŮ

Lenin přečetl návrh předložené rezoluce a napsal k němu několik poznámek 22. prosince 1921 (viz tento svazek, s. 317—318). Rezoluce byla v duchu jeho pokynů přepracována.

*USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA
A PLENÁRNÍCH ZASEDÁNÍ ÚV KSR(b)*

ZÁVĚRY F. E. DZERŽINSKÉHO
O SITUACI V DOPRAVĚ

O situaci v dopravě jednalo plenární zasedání ÚV KSR(b) 8. srpna 1921. Schválilo závěry Dzeržinského o situaci v dopravě se změnami navrženými Leninem (viz tento svazek, s. 105).

O SMĚRNICÍCH PRO LIDOVÝ KOMISARIÁT ZÁSOBOVÁNÍ

Lenin napsal svůj dodatek k tomuto usnesení politického byra ÚV KSR(b) 5. nebo 6. září 1921 (viz tento svazek, s. 141). Usnesení vyvolané akutními potížemi v zásobování schválilo politické byro 6. září s Leninovými dodatky.

O EVIDENCI ODPOVĚDNÝCH PRACOVNÍKŮ A ZPŮSOBU JEJICH ROZMÍSTOVÁNÍ

Dodatek navržený Leninem 8. října 1921 byl pojat do usnesení plennárního zasedání ÚV KSR(b) (viz tento svazek, s. 159).

O PODMÍNKÁCH PRO UZAVŘENÍ DOHODY SE SKUPINOU S. RUTGERSE

Lenin koncipoval návrhy, které se staly podkladem příslušného usnesení politického byra ÚV KSR(b), schváleného 15. října 1921 (viz tento svazek, s. 170—171). Leninovy pozměňovací návrhy jsou uloženy v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

O VYTVOŘENÍ KOMISE PRO STANOVENÍ MZDOVÝCH FONDŮ

Leninův pozměňovací návrh z 29. listopadu 1921 k návrhu rezoluce komise ÚV KSR(b), která doporučovala zrušit komisi pro stanovení mzdových tarifů, schválilo politické byro 1. prosince (viz tento svazek, s. 292).

OBĚŽNÍK ÚV KSR(b)
O VZÁJEMNÝCH VZTAZÍCH
MEZI STRANICKÝMI VÝBORY A SOUDNÍMI
A VYŠETŘOVACÍMI ORGÁNY

Své poznámky o nedostacích oběžníku ÚV z 16. června 1921 o vzájemných vztazích mezi stranickými a soudními a vyšetřovacími orgány vyložil Lenin ve dvou písemných vzkazech V. M. Molotovovi (viz tento svazek, s. 273—274).

Redakční komise politického byra ÚV, vytvořená 8. prosince 1921, vzala tyto poznámky na vědomí. Nový oběžník, zveřejněný začátkem ledna 1922, zdůrazňoval bezpodmínečnou nutnost zesílit soudní odpovědnost členů strany.

SMĚRNICE RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ
O UPLATŇOVÁNÍ ZÁSAD
NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY
V PRAXI

Směrnice RLK o uplatňování zásad nové ekonomické politiky v praxi byly vypracovány v červenci 1921 za Leninova přímého vedení (viz Leninskij sborník XX, s. 101—116; Leninskij sborník XXXVI, s. 276—278). Jeho připomínky k Tezím o realizaci nové ekonomické politiky, uveřejněné v tomto svazku (s. 95), byly do směrnic schválených plénem ÚV KSR(b) zapracovány a potvrzeny na zasedání rady lidových komisařů 9. srpna.

USNESENÍ O OPATŘENÍCH
K POSÍLENÍ A ROZVOJI ZEMĚDĚLSTVÍ,
SCHVÁLENÉ IX. CELORUSKÝM
SJEZDEM SOVĚTŮ

O redigování tohoto usnesení sděluje Lenin písemně V. M. Molotovovi 25. prosince 1921 toto: »Přečetl jsem to a udělal *drobné* opravy (červeným inkoustem)« (Leninskij sborník XXXV, s. 300). Rezoluce byla schválena sjezdem 26. prosince. Návrh rezoluce s Leninovými

opravami je uložen v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

OBČANSKÝ ZÁKONÍK RSFSR

Občanský zákoník RSFSR se připravoval za přímého vedení V. I. Lenina, který přitom sám vyslovil celou řadu připomínek zásadního, stěžejního charakteru a prosadil jejich vtělení do zákoníku (viz tento svazek, s. 432—437 a 438—439). Význam občanského zákoníku RSFSR zhodnotil Lenin na IV. zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sověť IX. volebního období 31. října 1922 (viz Spisy 33, Praha 1962, s. 391).

DEKLARACE O UZNÁNÍ DLUHŮ (NÓTA VLÁDY RSFSR VLÁDÁM VELKÉ BRITÁNIE, FRANCIE, ITÁLIE, JAPONSKA A USA)

Lenin přečetl návrh nóty a napsal k němu připomínky v dopisu G. V. Čičerinovi z 24. října 1921 (viz tento svazek, s. 215—218). K těmto připomínkám bylo přihlédnuto při definitivní redakci nóty.

DEKRETY A USNESENÍ CELORUSKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU, RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ A RADY PRÁCE A OBRANY

DEKRET RLK O PRONAJÍMÁNÍ PODNIKŮ PODLÉHAJÍCÍCH NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADĚ. 5. července 1921.

USNESENÍ RLK O KOLEKTIVNÍM ODMĚŇOVÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ SOVĚTSKÝCH ORGÁNŮ. 8. července 1921.

DEKRET RLK O OPATŘENÍCH K ZLEPŠENÍ ZÁSOBOVÁNÍ ŠKOL A JINÝCH VZDĚLÁVACÍCH ZAŘÍZENÍ. 15. září 1921.

USNESENÍ RPO KE ZPRÁVĚ HLAVNÍ SPRÁVY ZEMĚDĚLSKÝCH HOSPODÁŘSTVÍ PŘI PRŮMYSLVÝCH PODNICÍCH NNHR O MELIORAČNÍCH PRACÍCH V SOVCHOZECH MOSKEVSKÉ GUBERNIE. 30. září 1921.

USNESENÍ RPO O PODMÍNKÁCH PRO UZAVŘENÍ DOHODY SE SKUPINOU S. RUTGERSE. 17. října 1921.

USNESENÍ RPO O VOLNÉ REALIZACI PRODUKCE PODNIKŮ VYŇATÝCH ZE STÁTNÍHO ZÁSOBOVÁNÍ. 21. října 1921.

USNESENÍ RLK O JMENOVÁNÍ P. A. MESJACEVA REFERENTEM LIDOVÉHO KOMISARIÁTU ZEMĚDĚLSTVÍ V RLK A RPO. 1. listopadu 1921.

USNESENÍ RPO O POVINNOSTI VŠECH ÚSTŘEDNÍCH ÚŘADŮ PŘEDKLÁDAT RADĚ PRÁCE A OBRANY KAŽDÝ MĚSÍC STATISTICKÉ PŘEHLEDY A DIAGRAMY. 2. listopadu 1921.

USNESENÍ RPO O TOM, ŽE NĚKTERÉ LIDOVÉ KOMISARIÁTY NEPŘEDKLÁDAJÍ KOMISI PRO VYUŽÍVÁNÍ MATERIÁLOVÝCH ZDROJŮ ZAVČAS SVÉ ROZPOČTY. 4. listopadu 1921.

SMLOUVA RPO S ORGANIZAČNÍ SKUPINOU AMERICKÝCH DĚLNÍKŮ. 22. listopadu 1921.

DEKRET RLK O TRESTNÍM POSTIHU ZA NEPRAVDIVÁ UDÁNÍ. 24. listopadu 1921.

DEKRET RLK O ZAVEDENÍ POPLATKU ZA NOVINY. 28. listopadu 1921.

USNESENÍ RPO O ZÁSOBOVÁNÍ URALU OBILÍM DOVEZENÝM ZE ZAHRANIČÍ. 2. prosince 1921.

Návrhy a originály výše uvedených usnesení s Leninovými doplňky, připomínkami a opravami jsou uloženy v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Většina Leninových návrhů k těmto usnesením byla uveřejněna (viz tento svazek, s. 83, 168—169, 170—171, 273—274, 275, 276; Leninskij sbornik XX, s. 199, 331, Leninskij sbornik XXXV, s. 284—287 a Leninskij sbornik XXXVI, s. 331, 342—343, 363).

G. M. KRŽIŽANOVSKIJ,
NAŠIM KRITIKŮM

První variantu tohoto článku přečetl Lenin 2. července 1921 a své poznámky vyložil v dopisu G. M. Kržižanovskému z téhož dne (viz Leninskij sbornik XXXVI, s. 269—270).

ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ O MZDOVÉM SAZEBNÍKU

Teze tohoto ustanovení vypracovali členové malé rady lidových komisařů A. S. Kiseljov, A. A. Bělov a J. K. Gindin. Lenin pročetl teze 4. září a napsal k nim řadu připomínek a doplňků (viz Leninskij sborník XXIII, s. 258—260).

TEZE NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ RADY O HOSPODÁŘSKÉ POLITICE

Lenin pročetl teze Nejvyšší národohospodářské rady a napsal k nim připomínky 29. listopadu 1921 (viz tento svazek, s. 519—523). Jak vysvítá z průvodního dopisu autora tezí I. T. Smilgy, měli tyto teze projednat pracovníci Nejvyšší národohospodářské rady, Státní plánovací komise a Ústředního svazu spotřebních družstev.

USTANOVENÍ O MALÉ RADĚ LIDOVÝCH KOMISAŘŮ

Podnět k vypracování návrhu ustanovení o malé radě lidových komisařů dal Lenin v dopisu A. D. Cjurupovi 15. února 1922 (viz tento svazek, s. 400). Koncept návrhu pak Lenin od základu přepracoval (viz tento svazek, s. 401—405).

TEZE LIDOVÉHO KOMISARIÁTU FINANČÍ (HLAVNÍ ZÁSADY FINANČNÍHO PROGRAMU)

Lenin teze pročetl a napsal k nim řadu poznámek 3. března 1922 (viz tento svazek, s. 465—466).

TELEGRAMY

TELEGRAM RADĚ LIDOVÝCH KOMISAŘŮ UKRAJINY.
28. června 1921.

TELEGRAM VŠEM GUBERNIÁLNÍM VÝKONNÝM VÝBORŮM. *Mezi 19. a 21. zářím 1921.*

TELEGRAM I. N. SMIRNOVOVI. *24. září 1921.*

TELEGRAM VŠEM KRAJSKÝM A GUBERNIÁLNÍM HOSPODÁŘSKÝM RADÁM, OBLASTNÍM, GUBERNIÁLNÍM A ÚJEZDNÍM VÝKONNÝM VÝBORŮM, GUBERNIÁLNÍM ŽELEZNIČNÍM VÝBORŮM A VŠEM NÁČELNÍKŮM ŽELEZNIC. *27. září 1921.*

DOTAZ O PRŮBĚHU OSEVNÍ KAMPANĚ. *4. října 1921.*

TELEGRAM VŠEM VÝBORŮM PRO LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A GUBERNIÁLNÍM MIMOŘÁDNÝM KOMISÍM. *13. října 1921.*

TELEGRAFICKÝ OBĚŽNÍK VŠEM GUBERNIÁLNÍM KOMISÁŘŮM ZÁSOBOVÁNÍ A GUBERNIÁLNÍM ZEMĚDĚLSKÝM ODBORŮM. *20. nebo 21. října 1921.*

TELEGRAM VŠEM OBLASTNÍM A GUBERNIÁLNÍM HOSPODÁŘSKÝM RADÁM. *22. října 1921.*

TELEGRAM V. V. STARKOVOVI. *31. října 1921.*

Originály a kopie uvedených telegramů s Leninovými poznámkami, vsuvkami a doplňky jsou uloženy v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Většina z nich byla uveřejněna (viz Leninskij sbornik XX. s. 273; Leninskij sbornik XXIII, s. 94—95, 99—100, 103, 104, 114, 174).

¹ *III. kongres Komunistické internacionály* se konal v Moskvě ve dnech 22. června až 12. července 1921. Zúčastnilo se ho 605 delegátů (291 s rozhodujícím a 314 s poradním hlasem), kteří zastupovali 103 organizací z 52 zemí, z toho 48 stran komunistických a 8 socialistických, 28 svazů mládeže, 4 syndikalistické organizace, 2 opoziční komunistické strany — Komunistickou dělnickou stranu Německa (viz poznámku 20) a Španělskou komunistickou dělnickou stranu — a 13 dalších organizací. Komunistickou stranu Ruska (bolševiků) zastupovalo 72 delegátů; delegaci vedl Lenin.

Na pořadu kongresu byly tyto otázky: světová hospodářská krize, nové úkoly a taktika Komunistické internacionály, zpráva o činnosti její exekutivy; Komunistická dělnická strana Německa; italská otázka; taktika Komunistické internacionály; vztah Rudé odborové internacionály ke Komunistické internacionále; boj proti Amsterdamské internacionále; taktika KSR(b); Komunistická internacionála a hnutí komunistické mládeže; ženské hnutí; Sjednocená komunistická strana Německa (viz poznámku 49) aj.

Přípravu kongresu i jeho průběh řídil Lenin. Byl zvolen čestným předsedou kongresu a přímo se podílel na vypracování všech jeho hlavních rezolucí. Přednesl referát o taktice KSR(b), projev na obranu taktiky Komunistické internacionály a projev k italské otázce, mluvil a diskutoval v kongresových komisích, na rozšířených zasedáních exekutivy Komunistické internacionály a na poradách delegátů kongresu. Těsně před zahájením kongresu i v jeho průběhu diskutoval s delegáty o situaci v jednotlivých komunistických stranách.

III. kongres Komunistické internacionály sehrál významnou úlohu při utváření a rozvíjení mladých komunistických stran. Hlavní pozornost soustředil na vypracování taktiky Komunistické internacionály a na její organizaci při řešení nových úkolů, které vyvstaly spolu s rozmachem světového komunistického hnutí. Kromě boje proti centristickému nebezpečí musel Lenin věnovat velkou pozornost i boji proti »levému« dogmatismu, pro-

ti pseudorevolučním levičáckým frázím a sektářství. Záslouhou jeho houževnatého boje proti »levému« nebezpečí získal na kongresu převahu revoluční marxismus.

III. kongres vešel do dějin světového komunistického hnutí jako kongres, který vytvořil základy taktiky komunistických stran, vytyčil úkol získat na stranu proletariátu masy, dosáhnout jednoty dělnické třídy a v praxi uskutečnit taktiku jednotné fronty. Podle Leninovy formulace se za prvořadý úkol v rezolucích kongresu označuje pečlivější a důkladnější příprava na nové, stále rozhodnější jak obranné, tak i útočné bitvy (srov. tento svazek, s. 119). — 23

- ² *Dvaapůltá internacionála* (neoficiální označení pro Mezinárodní pracovní společenství socialistických stran) — mezinárodní organizace centristických socialistických stran a skupin, které pod tlakem revolučních mas vystoupily z II. internacionály. Byla založena v únoru 1921 na konferenci ve Vídni. Vůdcové Dvaapůlté internacionály sice slovy kritizovali II. internacionálu, ale v praxi prováděli v dělnické třídě oportunistickou, rozbíječskou politiku ve všech nejdůležitějších otázkách proletářského hnutí a snažili se pomocí této organizace čelit vzrůstajícímu vlivu komunistů na dělnické masy.

V květnu 1923 se Druhá a Dvaapůltá internacionála spojily v Socialistickou dělnickou internacionálu. — 27

- ³ Dne 13. dubna 1919 zahájila britská vojska v Amritsaru, významném průmyslovém středisku Paňdžábu, palbu do mnohatisícového shromáždění pracujících, kteří protestovali proti teroru kolonizátorů. Při střelbě bylo zabito asi tisíc a raněno asi dva tisíce lidí. V odpověď na tento masakr vypuklo v Paňdžábu lidové povstání a nepokoje se přenesly i do jiných oblastí Indie. Britští kolonizátoři však povstání v Paňdžábu krutě potlačili. — 27

- ⁴ O celoruském sjezdu elektrotechniků viz poznámku 70. — 32

- ⁵ *Poslednije novosti* — emigrantský deník, orgán Konstitučně demokratické strany; vycházel za redakce P. N. Miljukova v Paříži od dubna 1920 do července 1940. — 33

- ⁶ *Kommunističeskij trud* — deník, orgán moskevského výboru KSR(b) a moskevského sovětu dělnických a rolnických zástupců. Začal vycházet 18. března 1920; od 7. února 1922 vycházel pod názvem *Rabočaja Moskva* a od 1. března 1939 pod názvem *Mos-*

kovskij bolševik. Od 19. února 1950 vychází pod názvem Moskovskaja Pravda. — 34

⁷ Srov. K. Marx-B. Engels, Spisy 36, Praha 1973, s. 304—305. — 34

⁸ *Návrh tezí o organizační výstavbě komunistických stran, o metodách a náplni jejich práce* pro III. kongres Kominterny vypracoval O. V. Kuusinen. 6. června 1921 zaslal Leninovi pouze část svého článku k organizační otázce a základní teze článku. Ty pak podle Leninových připomínek přepracoval a 17. června je Leninovi znovu poslal, zatím však bez bodů 25—29, týkajících se stranického tisku, které mu poslal dodatečně 21. června. Lenin tuto variantu tezí patrně znovu prostudoval. 27. června mu Kuusinen poslal třetí variantu tezí o organizační otázce, kterou na základě Leninových připomínek přepracoval. Na konečném znění tezí se podílel také německý komunista W. Koenen. 9. července Lenin teze schválil a připojil k nim ještě poslední připomínky a doplňky (viz tento svazek, s. 76). Po projednání v komisi pak byly teze ještě s několika úpravami 12. července schváleny III. kongresem Komunistické internacionály (viz *Kommunističeskij internacional v dokumentech. Rešenija, tezity i vozzvanija kongressov Kominterny i plenumov IKKI. 1919—1932, Moskva 1933, s. 201—225*). — 35

⁹ Referát o organizační otázce na III. kongresu Komunistické internacionály přednesl 10. července 1921 německý komunista Wilhelm Koenen. — 35

¹⁰ *Kommunističeskij internacional* — tiskový orgán exekutivy Komunistické internacionály. Vycházel rusky, německy, francouzsky, anglicky, španělsky a čínsky. První číslo vyšlo 1. května 1919. Časopis uveřejňoval teoretické články a dokumenty Komunistické internacionály, vyšla v něm řada Leninových článků (Třetí internacionála a její místo v dějinách, O úkolech III. internacionály /Ramsay MacDonald o III. internacionále/, Pozdrav italským, francouzským a německým komunistům, Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu, Poznámky publicisty aj.). V redakci časopisu byly zastoupeny všechny strany, které byly členy Kominterny. Časopis objasňoval hlavní otázky marxisticko-leninské teorie v souvislosti s problematikou mezinárodního dělnického a komunistického hnutí, přinášel zkušenosti z výstavby socialismu v SSSR a bojoval proti nejrůznějším protile-

ninským proudům. Přestal vycházet v červnu 1943 po usnesení předsednictva exekutivy Komunistické internacionály z 15. května 1943 o rozpuštění Komunistické internacionály. — 37

- ¹¹ *Italská otázka* byla zařazena na pořad jednání III. kongresu Komunistické internacionály vzhledem k tomu, že Italská socialistická strana protestovala proti usnesení exekutivy Kominterny, kterým byla z Kominterny vyloučena a za jedinou italskou sekci Kominterny byla uznána Komunistická strana Itálie (dnes Italská komunistická strana).

Italská socialistická strana se připojila ke Kominterně v říjnu 1919. Její představitelé se zúčastnili jednání II. kongresu Kominterny, avšak vedoucí delegace G. M. Serrati zaujímal na kongresu v řadě otázek nesprávné stanovisko a po kongresu se vyslovil proti rozchodu s reformisty. Centristické vedení strany svou nerozhodností, kolísavostí a smířlivectvím vůči reformistům dezorganizovalo a dezorientovalo bojující dělnickou třídu.

Na sjezdu Italské socialistické strany v Livornu, který se konal ve dnech 15.—21. ledna 1921, se levici nepodařilo získat většinu hlasů pro svou rezoluci, v níž požadovala bezpodmínečné uznání 21 podmínek pro přijetí do Kominterny a vyloučení reformistů ze strany. Proto po hlasování dne 21. ledna levice oznámila, že ze socialistické strany vystupuje. Téhož dne se pak příslušníci levice shromáždili v jiné místnosti, kde uspořádali ustavující sjezd Komunistické strany Itálie a schválili usnesení o bezpodmínečném uznání 21 podmínek pro přijetí do Kominterny.

Rozkol v Italské socialistické straně měl mezinárodní dosah, protože někteří představitelé pravicových proudů v komunistických stranách (P. Levi v Sjedenocené komunistické straně Německa (viz poznámku 49), I. Strasser v Komunistické straně Rakouska aj.) se vyslovili pro centristickou politiku Serratiho, proti rozkolu v Italské socialistické straně, a tedy i proti vytvoření Komunistické strany Itálie.

Italská socialistická strana vznesla protest proti usnesení exekutivy Komunistické internacionály o jejím vyloučení a vyslala na III. kongres Kominterny delegaci, jejímiž členy byli C. Lazzari, F. Maffi a E. Riboldi. III. kongres Kominterny však 29. června 1921 schválil o Italské socialistické straně toto usnesení: »Dokud Italská socialistická strana nevyloučí ze svých řad účastníky reformistické konference v Reggio nell'Emilia a ty, kdo je podporují, nemůže náležet ke Komunistické internacionále.

Bude-li tento předběžný ultimativní požadavek splněn, uloží III. světový kongres exekutivě Kominterny učinit nezbytná opa-

tření, aby se Italská socialistická strana zbavená reformistických a centrnických živlů a Komunistická strana Itálie spolu sloučily a vytvořily jednotnou sekci Komunistické internacionály« (Komunističeskij internacional v dokumentach. Rešenija, tezisy i vozzvanija kongressov Kominterna i plenumov IKKI. 1919—1932, Moskva 1933, s. 164). Italská socialistická strana však toto usnesení III. kongresu Kominterny odmítla realizovat.

Na jaře 1923 se v Italské socialistické straně vytvořila levá frakce, tzv. skupina III. internacionály (G. M. Serrati, F. Maffi aj.), která se vyslovila pro sloučení s Komunistickou stranou Itálie a v srpnu 1924 se pak do ní začlenila. — 38

- ¹² Je míněna konference reformistického křídla Italské socialistické strany, takzvané frakce »socialistické koncentrace«. Konference se konala ve dnech 10.—11. října 1920 v Reggio nell'Emilia; odmítla bezpodmínečné uznání 21 podmínek pro přijetí do Kominterny a schválila rezoluci odmítající dobytí moci revoluční cestou, nastolení diktatury proletariátu a sovětské moci. Leninovo podrobné zhodnocení konference v Reggio nell'Emilia viz v jeho práci O boji v Italské socialistické straně (Sebrané spisy 41, Praha 1988, s. 441—460).

Zmíněná Leninova zpráva o konferenci v Reggio nell'Emilia byla uveřejněna v listech *Corriere della Sera*, č. 244 a 245 z 11. a 12. října 1920 a *Avanti!*, č. 245 z 13. října 1920. — 38

- ¹³ *La Stampa* — italský buržoazní list; vycházel v Turínu od roku 1867. — 38

- ¹⁴ *Corriere della Sera* — vlivný italský buržoazní list; vycházel v Miláně od roku 1876. — 38

- ¹⁵ *Avanti!* — deník, ústřední orgán Italské socialistické strany. Byl založen v prosinci 1896 v Římě. Za první světové války nezaujímal důsledné internacionalistické stanovisko a udržoval kontakty s reformisty. V roce 1926 byl fašistickou vládou Mussoliniho zastaven, nepravidelně však dále vycházel v zahraničí. Od roku 1943 vychází znovu v Itálii. — 38

- ¹⁶ Lenin má zřejmě na mysli konferenci »unitaristické« frakce (G. M. Serrati, A. Baratono aj.), která se konala ve Florencii 20.—21. listopadu 1920. Tato konference se sice vyslovila pro uznání 21 podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály, avšak s výhradou, že Kominternu nebude trvat na rozchodu s reformisty. — 39

- ¹⁷ V lednu 1919 vyprovokovala německá vláda F. Eberta a P. Scheidemanna berlínské dělníky k odporu tím, že poslala do výslužby náčelníka berlínské policie Eichhorna, levě orientovaného nezávislého sociálního demokrata, který byl mezi dělníky velmi populární. Protestní demonstrace, k níž došlo 4. ledna, den po Eichhornově sesazení, přerostla ve všeobecnou stávkou a ozbrojené povstání pod heslem: Svrhnout vládu Eberta a Scheidemanna! Do čela povstání se postavil revoluční akční výbor, jehož členy se stali představitelé nezávislých a komunisté K. Liebknecht a W. Pieck. Přestože komunistická strana považovala povstání za předčasná, rozhodla se revoluční iniciativu všemožně podpořit. Pod vlivem událostí v Berlíně se rozvinul revoluční boj proletariátu v Porýní, v Porúří, v Brémách i v dalších místech.

Ústřední výbor Nezávislé sociálně demokratické strany Německa se zalekl rozmachu tohoto hnutí a začal vyjednávat s vládou. Ta toho využila k přípravě kontrarevolučního náporu proti dělníkům. 11. ledna kontrarevoluční síly pod vedením Noskeho utopily dělnické povstání v krvi. V době vrcholícího teroru, 15. ledna 1919, byli zatčeni a zavražděni vůdcové německé dělnické třídy K. Liebknecht a R. Luxemburgová. Poté byly brutálně potlačeny protestní akce dělníků i v ostatních částech Německa. — 39

- ¹⁸ V září 1920 došlo v Itálii ke konfliktu mezi odborovým svazem dělníků hutního průmyslu a sdružením průmyslníků, během něhož začali dělníci v Turínu a v Milánu na pokyn své odborové organizace obsazovat hutní a strojírenské závody. Odtud se hnutí rozšířilo po celém Piemontu, pak po severní Itálii a nakonec zachvátilo i jiná průmyslová odvětví po celé zemi. Na Sicílii i v jiných místech začali rolníci zabírat půdu. Hnutí nabylo nevídaného rozmachu a bylo zřejmé, že by se mohlo ještě dál vystupňovat a vyústit až ve svržení kapitalistického režimu. Reformističtí vůdcové Italské socialistické strany i odborů se však politického charakteru hnutí zalekli a usnesli se, že hnutí se už nemá dále rozšiřovat ani revolucionizovat, ale že se má omezit jen na rámcem odborů. Zároveň se rozhodli vyjednávat s průmyslníky.

Toto rozhodnutí zasadilo italskému dělnickému hnutí těžkou ránu a odhalilo hlubokou propast mezi reálnou silou mas a neschopností jejich vůdců postavit se této síle do čela.

Po nezdaru hnutí za obsazování podniků využil fašismus dezorientace dělnické třídy a zahájil v Itálii svůj ozbrojený nástup proti ní. — 41

¹⁹ Jde o připomínky německé, rakouské a italské delegace k návrhu tezí o taktice, který předložila na III. kongresu Kominterny ruská delegace.^[137] Připomínky byly uveřejněny německy v listu Moskau, orgánu II. kongresu Kominterny. — 44

²⁰ *KAPD* (Kommunistische Arbeiterpartei Deutschlands, KAP — Komunistische Arbeiterpartei) — Komunistickou dělnickou stranu Německa založili v dubnu 1920 »leví« komunisté, kteří byli na heidelberském sjezdu v roce 1919 vyloučeni z Komunistické strany Německa. V listopadu 1920 byla dočasně přijata do Kominterny s právy sympatizujícího člena, aby bylo usnadněno sjednocení všech komunistických sil Německa a aby se vyšlo vstříc nejlepší proletářským silám KAPD. Přesto však exekutiva Kominterny považovala za jedinou zplnomocněnou sekci Sjednocenou komunistickou stranu Německa (viz poznámku 49). Komunistická dělnická strana Německa byla do Kominterny přijata s podmínkou, že splyne se Sjednocenou komunistickou stranou Německa a bude ji podporovat při všech jejích akcích. Vedení KAPD však pokynů exekutivy Kominterny nedbalo. Ve snaze získat dělníky, kteří Komunistické dělnické straně stále ještě věřili, se III. kongres Kominterny usnesl dát jí dvou- až tříměsíční lhůtu, během níž měla svolat sjezd a rozhodnout o sjednocení. Jestliže sjezd sjednocení německých komunistů odmítne, hovořilo se v usnesení III. kongresu, bude Komunistická dělnická strana Německa z Kominterny vyloučena. Exekutiva vydala jménem III. kongresu svolání k členům Komunistické dělnické strany Německa, ve kterém vysvětlila usnesení kongresu a zdůraznila, že je nutné, aby se strana zřekla sektářství a sloučila se se Sjednocenou komunistickou stranou Německa. Vedení KAPD však ani toto usnesení III. kongresu nesplnilo a pokračovalo ve své rozbíječské činnosti, proto byla exekutiva Kominterny nucena přerušit s touto stranou styky. Komunistická dělnická strana Německa se ocitla mimo Kominternu a nakonec se zvrhla v bezvýznamnou sektářskou skupinu, která zaujímala vůči německé dělnické třídě nepřátelský postoj a neměla proto u ní žádnou podporu. — 45

²¹ Jde o *Otevřený dopis*^[162] ústředního výboru Sjednocené komunistické strany Německa, adresovaný Sociálně demokratické straně Německa, Nezávislé sociálně demokratické straně Německa, Komunistické dělnické straně Německa a všem odborovým organizacím, který byl uveřejněn 8. ledna 1921 v listu *Die Rote Fahne*. V tomto dopisu strana vyzývala všechny dělníky, odborové a socialistické organizace k společnému boji proti sílící reakci a úto-

kům kapitálu na životní práva pracujících. Program společných akcí, který vypracovali komunisté, požadoval bojovat za zvýšení penzí válečným invalidům, za odstranění nezaměstnanosti a zlepšení finanční situace země na úkor monopolů, za zavedení kontroly závodních výborů nad zásobami potravin, surovin a paliv, za uvedení všech zastavených podniků do provozu, za zavedení kontroly nad osemem, sklizní a prodejem veškeré zemědělské produkce, kterou by prováděly rolnické rady společně s organizacemi zemědělských dělníků, za okamžité odzbrojení a rozpuštění všech buržoazních vojenských organizací, za vytvoření dělnické sebeobrany za amnestii všech politických vězňů a okamžité obnovení obchodních i diplomatických styků se Sovětským Ruskem.

Lenin Otevřený dopis vysoce hodnotil (viz Leninskij sbornik XXXVI, s. 221). Přestože dělníci byli pro jednotnou frontu proletariátu, pravicové vedení organizací, jimž byl Otevřený dopis adresován, návrh na společný postup s komunisty odmítlo. — 46

- ²² Podstata *teorie ofenzivního boje* neboli »teorie ofenzivy«, která byla v prosinci 1920 vyhlášena na slučovací sjezdu Komunistické strany Německa a levého křídla Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, spočívala v názoru, že strana musí uplatňovat ofenzivní taktiku bez ohledu na to, existují-li pro revoluční vystoupení nezbytné objektivní podmínky a podporují-li komunistickou stranu široké vrstvy pracujících. »Teorie ofenzivy« měla své stoupence také mezi »levicí« v Maďarsku, Československu, Itálii, Rakousku a Francii a byla jednou z příčin porážky březnového povstání proletariátu v Německu v roce 1921. Po porážce březnové akce se »levice« pokoušela chyby ÚV KSN ospravedlnit. V tezích o březnovém povstání schválených jejím ústředním výborem 8. dubna 1921 se pravilo, že strana má i nadále »uskutečňovat linii revoluční ofenzivy«, která byla základem březnového povstání, a že ofenzivní akce, »i když utrpí porážku, jsou předpokladem budoucího vítězství a jedině možným prostředkem, jak může revoluční strana získat masy...« Na III. kongresu Kominterny stoupenci »teorie ofenzivy« usilovali o to, aby se tato teorie stala základem rezoluce o taktice Komunistické internacionály. Lenin však ve svých vystoupeních na kongresu ukázal, jak je chybná a dobrodružná, a kongres se přiklonil k názoru, že je zapotřebí trpělivě připravovat a získávat pro komunistické hnutí většinu dělnické třídy. — 48

- ²³ Jde o ozbrojené povstání proletariátu v Německu v březnu 1921. Německá buržoazie, vystrašená vzrůstajícím vlivem komunistů

v masách, se rozhodla vyprovokovat revoluční avantgardu proletariátu k předčasnému a nepřipravenému ozbrojenému povstání a rozdrtit revoluční organizace dělnické třídy. Dne 16. března vydal policejní prezident saské provincie sociální demokrat Hörsing rozkaz, aby policie — pod záminkou boje proti kriminálním živlům, údajně vyvolávajícím stávkou — obsadila podniky ve středním Německu. Provokace vyvolala bouřlivý protest dělníků a došlo ke srážkám s policií.

Levá většina ústředního výboru Komunistické strany Německa, vycházející z takzvané teorie ofenzivy, vybízela dělníky k předčasnému povstání. Dne 17. března se ÚV KSN usnesl, že »proletariát musí zahájit boj«, a vyzval německý proletariát k všeobecné stávce na pomoc středoněmeckým dělníkům. Avšak většina dělnické třídy nebyla na boj připravena a nezúčastnila se ho. Pouze ve středním Německu došlo k ozbrojeným akcím.

Mladá Komunistická strana Německa se za březnového povstání dopustila řady chyb. Přestože dělníci hrdinně bojovali, bylo březnové povstání potlačeno; komunistická strana a dělnická třída utrpěly těžkou porážku. Jednou z hlavních příčin porážky bylo, že sociální demokraté a vůdcové reformistických odborů prováděli zrádcovskou politiku rozbíjení a tříštění sil. Ke zmaření povstání a poškození komunistické strany značně přispěl sociální demokrat Paul Levi.

Březnové boje se staly významným mezníkem ve vývoji revolučního dělnického hnutí v Německu.

Na III. kongresu Kominterny se o březnovém povstání široce diskutovalo. Kongresová rezoluce poukázala na řadu chyb komunistů v této velké bitvě, avšak konstatovala, že »považuje březnové povstání za krok vpřed. Březnové povstání bylo hrdinským bojem statisíců proletářů proti buržoazii. A Komunistická strana Německa, která obranu středoněmeckých dělníků řídila, dokázala, že je stranou revolučního proletariátu Německa« (viz Kommunističeskij internacional v dokumentach. Rešenija, tezisy i vozvanzija kongressov Kominterny i plenumov IKKI. 1919—1932, Moskva 1933, s. 194). — 49

²⁴ Jde o stávkou anglických horníků v dubnu až červnu 1921. Dne 24. března 1921 zrušila britská vláda státní kontrolu nad doly, zavedenou za války, a týden nato, 31. března, majitelé dolů dělníkům ultimativním způsobem oznámili, že jim snižují mzdy o 30 %, v některých oblastech až o 50 %, a vyhrožovali jim propuštěním. 1. dubna zastavili horníci práci. Stávky se zúčastnilo přes

milión osob. Prvního dne stávký byl v zemi vyhlášen výjimečný stav a do uhelných oblastí bylo vysláno vojsko.

Dělníci klíčových průmyslových odvětví a dopravy se rozhodli uspořádat 15. dubna solidární stávkou, avšak reformističtí odboroví předáci ji znemožnili. Den, kdy reakční odboroví předáci stávkou zmařili, nazvali angličtí dělníci »černým pátkem«. Horníci pokračovali v boji ještě devět týdnů, ale koncem června byli nuceni kapitulovat. — 52

- ²⁵ Jde o rezoluci III. kongresu Kominterny Situace ve světě a naše úkoly¹⁷⁸¹ (viz *Kommunističeskij Internacional* v dokumentech. Rešenija, tezisy i vozzvanija kongressov Kominterny i plenumov IKKI. 1919—1932, Moskva 1933, s. 165—180). — 55

- ²⁶ Dne 26. května 1921 svrhli bělogvardějci ve Vladivostoku za podpory japonských interventů přímořskou oblastní správu Dálnovýchodní republiky a dosadili k moci představitele velkoburžoazie v čele s továrníky bratry Merkulovými. V Přímoří byl nastolen režim buržoazní diktatury a teroru a jižní část se stala nástupištem pro pokračování imperialistické intervence na Dálném východě.

Lidová revoluční armáda Dálnovýchodní republiky pod vedením V. K. Bljuchera a později I. P. Uboreviče bělogvardějce rozdrtila; 14. února 1922 byl osvobozen Chabarovsk a 25. října Vladivostok. Japonsko bylo nuceno svá vojska z Dálného východu stáhnout. Dne 14. listopadu 1922 schválilo lidové shromáždění republiky usnesení o vytvoření republikového revolučního výboru Dálného východu, předalo mu veškerou moc a uložilo mu, aby sjednotil Dálný východ se Sovětským Ruskem. Dne 15. listopadu 1922 vydalo předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru dekret vyhlášující Dálnovýchodní republiku za nedílnou součást RSFSR. — 56

- ²⁷ Srov. B. Engels, *Může Evropa odzbrojit?* (K. Marx-B. Engels, *Spisy*, 22, Praha 1967, s. 447). — 61

- ²⁸ *Československý stranický sjezd* — sjezd Československé sociálně demokratické strany dělnické (levice), na němž byla ustavena Komunistická strana Československa. Konal se v Praze ve dnech 14.—16. května 1921 a zúčastnilo se ho 569 delegátů, kteří zastupovali více než 350 000 členů strany. Za bouřlivých a dlouhotrvajících ovací delegátů schválil sjezd rezoluci o vstupu do III. internacionály. Hlavním referentem na sjezdu byl Bohumír Šmeral.

Lenin materiály tohoto ustavujícího sjezdu Komunistické strany Československa důkladně prostudoval (viz Leninskij sbornik XXXVI, s. 288, 289, 311).

Vorwärts — list, orgán levice rakouských sociálních demokratů. Začal vycházet v květnu 1911 v Liberci, od roku 1921 byl orgánem německé sekce Komunistické strany Československa. Vycházel do roku 1935, v srpnu 1935 na něj navázal deník *Die Rote Fahne* (viz poznámku 52). — 65

²⁹ Lenin mluvil německy a v stenogramu dále následují slova: »als Glied der Weltwirtschaft«, ve francouzském překladu stenogramu: »comme membre de l'économie mondiale«, v anglickém: »as a member of the world's economy« (»jako součást světového hospodářství«). V textu referátu, uveřejněném 9. července 1921 v *Pravdě*, uvedená slova chybějí. V tomto svazku je text reprodukován podle *Pravdy*. — 69

³⁰ Srov. K. Marx-B. Engels, *Spisy* 36, Praha 1973, s. 304—305. — 72

³¹ Je míněna kontrarevoluční vzpoura v Kronštadt v březnu 1921. — 73

³² Referát B. Šmerala na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Československa byl uveřejněn ve zkráceném znění v listu *Vorwärts* (viz poznámku 28), kolem něhož byla seskupena německá levice v Československu vedená Karlem Kreibichem.

Komise pro otázky taktiky přijala Leninovy návrhy a oddíl tezí o taktice týkající se KSČ byl zredigován podle jeho připomínek. — 75

³³ O. V. Kuusinen a W. Koenen upravili text tezí o organizační otázce podle Leninových připomínek (viz *Kommunističeskij Internacional* v dokumentech. Rešenija, tezisy i vozzvanija kongressov Kominterny i plenumov IKKI. 1919—1932, Moskva 1933, s. 221 a 223—224). — 76

³⁴ Dělníci a zaměstnanci berlínské městské správy se v červenci 1921 rozhodli vyhlásit stávkou za zvýšení platů, pro kterou se vyslovila většina dělníků (kolem 80 000). Reformistům se podařilo stávku zabránit, avšak při jednání zástupců dělníků a zaměstnanců s berlínským magistrátem, v němž zasedali sociální demokraté, bylo určitého zvýšení platů dosaženo.^[81] — 79

- ³⁵ Počátkem července 1921 vyhlásili dělníci bavlnářských továren v severofrancouzském městě Lille stávkou, protože jim zaměstnavatelé snížili mzdy. Stávka zachvátila departementy Nord a Voگیzy a počet stávkujících dosáhl 60 000 účastníků. V první polovině září byla vyhlášena všeobecná stávka dělníků v celé severní Francii; dočasně se k ní připojili i dělníci několika dalších oblastí. Vláda vyslala na sever země vojsko, které zároveň pověřila úkolem prostředníka při vyjednávání dělníků s majiteli továren. Přes vytrvalost dělníků, kteří bojovali po celé dva měsíce, utrpěla stávka vinou reformistické taktiky odborových předáků a nepřiznivě hospodářské situace porážku.^[11] — 79
- ³⁶ Podrobná zpráva o masovém shromáždění římských dělníků, které se konalo 8. července 1921, byla otištěna 10. července ve 149. čísle Pravdy.^[10] — 79
- ³⁷ *Návrh usnesení rady lidových komisařů o kolektivním odměňování zaměstnanců sovětských orgánů* byl projednán v radě lidových komisařů 14., 21., 24. a 28. června a 8. července 1921. Toto opatření souviselo se systémem kolektivního zásobování, jehož podstatou bylo zrušení zásobování osob na základě lístků a seznamů a zrušení prémie v naturáliích. Veškeré zásobování pracujících a jejich rodin se napříště provádělo výhradně prostřednictvím mzdy, jejíž suma se stanovila pro každý podnik jakožto celek, tj. kolektivně pro všechny jeho dělníky a zaměstnance. 18. června podepsala Rada práce a obrany usnesení O kolektivním odměňování dělníků a zaměstnanců některých státních podniků a 24. června rozhodla rada lidových komisařů, aby se od 1. července přešlo ke kolektivnímu odměňování zaměstnanců sovětských orgánů v Moskvě a Petrohradu a až od 1. září v ostatních oblastech republiky, a zároveň vytvořila komisi, která měla tento návrh »definitivně zformulovat tak, aby v něm bylo přesně stanoveno, třeba i jen na základě několika vzorových údajů, kolik by mělo zůstat v sovětských orgánech zaměstnanců po snížení jejich počtu (v průměru by mělo jít o dvojnásobné až trojnásobné snížení) a jaká by měla být jejich peněžitá a naturální odměna. Přitom se komise musí řídit především zásadou dosáhnout takového stavu, aby v sovětských orgánech byla zajištěna uspokojivá práce.« 28. června 1921 schválila rada lidových komisařů na základě referátu A. B. Chalatova a L. I. Ginzburga usnesení o kolektivním odměňování zaměstnanců sovětských orgánů s opravami v bodě A, navrženými Leninem, a s jeho formulací bodu C. Konečné znění usnesení potvrdila rada lidových komisařů 8. července 1921. — 83

³⁸ *Návrh na prémiování podniků* napsal Lenin v souvislosti s usnesením politického byra ÚV KSR(b), schváleným 7. července 1921 na základě referátu A. S. Kiseljova O urychlení přechodu podniků a institucí k bezztrátovému hospodaření. V usnesení se pravidlo: »Uložit sovětským orgánům, aby energičtěji prováděly opatření k přechodu jak jednotlivých podniků, tak i sovětských institucí k bezztrátovému hospodaření.« — 87

³⁹ V souvislosti s hladem, který v roce 1921 zachvátil Povolží a jižní Ukrajinu, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 9. července 1921 usnesení o nezbytnosti převést maximální počet komunistů na práci v zásobování. *Poznámky o opatřeních proti hladu a o zintenzívnění hospodářské činnosti* Lenin patrně napsal, když připravoval řešení této otázky pro zasedání politického byra. — 88

⁴⁰ *Sjezd zmocněnců Ústředního svazu spotřebních družstev* (třetí celoruské shromáždění zástupců Ústředního svazu spotřebních družstev) se konal ve dnech 16.—23. července 1921 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 384 delegátů (250 s rozhodujícím a 134 s poradním hlasem) z celého Ruska. Po projednání referátů schválil sjezd usnesení o činnosti svazu a o perspektivách spotřebních družstev, o tržní a obchodní činnosti svazu, o dělnickém družstevnictví, o stavu a perspektivách zahraničního obchodu Ruska a roli družstev v něm, o pomoci družstev oblastem postiženým neúrodou aj.

Lenin byl zvolen čestným předsedou sjezdu a jeho pozdravný projev byl přečten na prvním zasedání sjezdu. — 91

⁴¹ *I. mezinárodní kongres revolučních odborových a výrobních svazů* se konal v Moskvě ve dnech 3.—19. července 1921. Zúčastnilo se ho 380 delegátů z 41 evropských, amerických a asijských zemí (z Ruska, Anglie, Bulharska, Československa, Číny, Finska, Francie, Itálie, Jižní Afriky, Jugoslávie, Koreje, Německa, Polska, Rakouska, Španělska aj.). Na pořadu kongresu byly tyto otázky: 1. zpráva prozatímní mezinárodní rady odborů, ustavené v červenci 1920; 2. světová hospodářská krize, úkoly a taktika odborů; 3. odbory a politické strany, Rudá odborová internacionála a Komunistická internacionála; 4. odborové svazy, závodní výbory a závodní důvěrníci; 5. odbory a dělnická kontrola nad výrobou; 6. nezaměstnanost; 7. mezinárodní odborová a průmyslová sdružení; 8. organizační otázka; 9. ženy ve výrobě a v odborech. Byl to ustavující kongres Rudé odborové internacionály, která vyvíjela činnost až do konce roku 1937 a sehrála významnou roli v dě-

jinách mezinárodního odborového hnutí. Kongres schválil stanovvy Rudé odborové internacionály a rezoluce k řadě dalších otázek. Pro řízení své činnosti si Rudá odborová internacionála vytvořila ústřední radu. Usilovala o sjednocení odborového hnutí na základě revolučního boje za obranu požadavků dělnické třídy, proti útokům kapitálu a fašismu, proti nebezpečí imperialistické války, za sblížení s dělnickou třídou Sovětského Ruska.

Leninův pozdrav, který byl přečten 19. července 1921 na sedmnáctém zasedání kongresu, byl odpovědí na prosbu řady delegací kongresu, aby se zúčastnil jeho jednání. — 93

- ⁴² X. celoruská konference KSR(b) shrnula první výsledky nové ekonomické politiky a uložila stranickým a hospodářským orgánům, aby všechnu svou činnost okamžitě přizpůsobily novým zásadám.

6. července 1921 schválilo předsednictvo Nejvyšší národohospodářské rady usnesení o opatřeních k reorganizaci řízení hospodářské politiky. Lenin toto usnesení 10. července zredigoval (viz Leninskij sbornik XX, s. 102—106) a s dodatkem »Předsednictvo Nejvyšší národohospodářské rady žádá ÚV KSR(b) o co nejrychlejší projednání a schválení tohoto usnesení« (tamtéž, s. 106) je rozeslal k posouzení G. M. Kržižanovskému, N. P. Brjučanovovi, A. M. Ležavovi a dalším. 11. července pak předsednictvo Nejvyšší národohospodářské rady návrh s Leninovými připomínkami schválilo.

12. července 1921 projednala teze Nejvyšší národohospodářské rady rada lidových komisařů a 16. července politické byro strany (Leninovu korespondenci týkající se této otázky viz Leninskij sbornik XX, s. 106—107, XXXVI, s. 276—278). Leninovy poznámky na textu usnesení Nejvyšší národohospodářské rady z 11. července a jeho poznámky o průběhu diskuse v politickém byru viz Leninskij sbornik XX, s. 107—111.

Politické byro schválilo teze jako podkladový materiál a ustavilo komisi pro jejich zredigování. Komise předložila novou variantu tezí, k níž Lenin vypracoval připomínky uvedené v tomto svazku, s. 95. Text tezí, vypracovaný komisí ÚV, o realizaci nové ekonomické politiky viz v publikaci Leninskij sbornik XX, s. 112—116. Návrh tezí komise ÚV KSR(b) byl 23. července 1921 projednán na schůzi komunistických frakcí všech ústředních výborů odborových svazů, předsednictva moskevské městské odborové rady a představitelů petrohradských odborů. Schůze schválila teze jako podkladový materiál a ustavila komisi, která pak společně s komisí ÚV strany provedla konečnou redakci tezí. 9. srpna je schválilo plenární zasedání ÚV KSR(b) a téhož

dne je pak na svém zasedání potvrdila i rada lidových komisařů jakožto Směrnice rady lidových komisařů o uplatňování zásad nové ekonomické politiky v praxi (viz Izvěstija VCIK, č. 176 z 11. srpna 1921).

Uvedené Leninovy připomínky byly rovněž pojaty do textu Směrnic rady lidových komisařů. — 95

- ⁴³ *Návrh ústřednímu výboru KSR(b)* byl napsán v souvislosti s teze-
mi sibiřského byra ÚV KSR(b) a sibiřského revolučního výboru
O formách organizace sovětských institucí a stranických organi-
zací na Sibiři. V tezích se zdůvodňovala nutnost, aby na Sibiři
existovalo oblastní ústředí sovětských orgánů s příslušnými hos-
podářskými a vojenskými odděleními, zastupitelství Celoruské
mimořádné komise a rovněž oblastní ústředí strany. Obě tato
ústředí měla být podle názoru sibiřského byra a sibiřského revo-
lučního výboru ustavena na základě jmenování.

Ve zprávě přiložené k tezím se oznamovalo, že tato záležitost
bude projednána na připravované IV. sibiřské oblastní konferen-
ci strany, kde se očekává, že vystoupí zástupci dvou směrů: jed-
nak ti, kdo popírají nutnost existence sibiřských oblastních ústře-
dí, a jednak ti, kdo uznávají nutnost vytvořit tato ústředí na
základě volitelnosti. 29. července 1921 organizační byro ÚV
KSR(b) v zásadě teze sibiřského byra schválilo.

4. a 5. bod Lenin v rukopisu škrtl. — 96

- ⁴⁴ Leninovo *Provolání k mezinárodnímu proletariátu* o hladovění asi
33 miliónů osob v Povolží a v jižní části Ukrajiny se setkalo s ši-
rokým ohlasem mezi dělníky a pracujícími všech zemí. V srpnu
1921 byl z iniciativy Komunistické internacionály vytvořen Pro-
zatímní zahraniční výbor na pomoc Rusku. Revoluční odborové
organizace ve Francii vyzvaly dělníky, aby do fondu pro hladově-
jící v Rusku odevzdali svůj jednodenní výdělek. Na organizování
této pomoci se významně podíleli Henri Barbusse a Anatole
France, který fondu věnoval obnos získaný v roce 1921 za uděle-
ní Nobelovy ceny. Vcelku bylo ve Francii shromážděno kolem
miliónu franků. Obdobná podpurná kampaň se rozvinula i mezi
dělníky a rolníky dalších zemí. V Československu bylo shromáž-
děno 7,5 miliónu korun v penězích a asi 2 milióny korun v potra-
vinách; v Německu shromáždila komunistická strana 1300 000
marek v penězích a asi 1 milión marek v potravinách, holandsí
komunisté 100 tisíc guldenů, italsí cca 1 milión lir, norští 100 ti-
síc norských korun, rakouští 3 milióny rakouských korun, španěl-
ští 50 tisíc marek, polští 9 miliónů polských marek, dánští 500

tisíc marek atd. Od počátku kampaně až do 20. prosince 1921 zakoupily komunistické organizace 312 tisíc pudů potravin a sbírkami získaly 1 milión rublů ve zlatě. Členské organizace tzv. Amsterdamské internacionály zakoupily 85 625 pudů potravin a shromáždily 485 tisíc rublů ve zlatě. — 97

- ⁴⁵ Tímto dopisem reagoval Lenin na zprávu G. I. Mjasnikova ústřednímu výboru KSR(b), na jeho článek *Palčivé problémy*^[79] a na jeho vystoupení^[80] v petrohradské a permské organizaci KSR(b). Mjasnikov zorganizoval v motovilišském okresu Permské gubernie skupinu, která vystupovala proti politice strany. Organizační byro ÚV KSR(b) projednalo 29. července 1921 Mjasnikovo počínání v permské organizaci, jeho zprávu i článek a dospělo k závěru, že to vše je namířeno proti straně, a zároveň vytvořilo komisi (N. I. Bucharin, P. A. Zaluckij, A. A. Solc) k prošetření Mjasnikovovy činnosti. 22. srpna organizační byro ÚV KSR(b) konstatovalo, že Mjasnikovovy názory vyložené v jeho člancích se neslučují se zájmy strany, přikázalo mu, aby své názory nehlásal na oficiálních schůzích strany, odvolalo jej z permské organizace a záležitost postoupilo ústřednímu výboru. Mjasnikov se však usnesení ÚV nepodřídil, po návratu do Motovilych pokračoval v protistranické činnosti a současně se pokoušel zorganizovat protistranickou skupinu i v Petrohradu. Komise ÚV KSR(b) jeho činnost projednala a navrhla vyloučit jej ze strany za opakované porušování stranické kázně a organizování protistranické skupiny v rozporu s usnesením X. sjezdu o jednotě strany. 20. února 1922 politické byro ÚV KSR(b) Mjasnikovo vyloučení ze strany potvrdilo.

Viz též Leninskij sbornik XXXVI, s. 299 a 308. — 99

- ⁴⁶ *Ústřední kontrolní komise (ÚKK)* — nejvyšší orgán stranické kontroly — byla vytvořena z rozhodnutí IX. celoruské konference KSR(b), která se konala 22.—25. září 1920. V rezoluci O nejbližších úkolech výstavby strany (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 439—444), kterou tato konference schválila zároveň s řadou dalších opatření pro posílení vnitrostranické demokracie a upevnění stranické jednoty a kázně, se konstatovalo, že je nezbytné vytvořit kontrolní komisi volenou sjezdem strany a zvláštní stranickou komisi při guberniálních výborech strany. Za základ rezoluce byl s nepatrnými změnami přijat Leninův návrh na složení kontrolní komise (viz Sebrané spisy 41, Praha 1988, s. 328). Do kontrolních komisí měli být vybíráni komunisté těšící

se všeobecné důvěře. Leninovou snahou bylo učinit kontrolní komisi »skutečným orgánem stranického a proletářského svědomí«, zároveň však doporučoval klást mimořádný důraz na taktní chování k soudruhům, jejichž činnost bude kontrolní komise prověřovat (tamtéž, s. 424). Poprvé byla ústřední kontrolní komise zvolena na X. sjezdu KSR(b), který se konal ve dnech 8.—16. března 1921.

Podle Leninova návrhu vyloženého v člancích k chystanému XII. sjezdu strany Jak máme reorganizovat dělnicko-rolnickou inspekci a Raději méně, ale lépe byly na XII. sjezdu (17.—25. dubna 1923) orgány stranické a státní kontroly, tj. ústřední kontrolní komise a dělnicko-rolnická inspekce, spojeny v jeden společný orgán, na jehož činnosti, jakož i na činnosti jeho místních orgánů, se podílely široké masy pracujících. — 103

- ⁴⁷ Dne 8. srpna 1921 projednalo plenární zasedání ústředního výboru KSR(b) situaci v dopravě a schválilo závěry F. E. Dzeržinského se změnami navrženými Leninem.

V 1. bodu těchto závěrů se hovořilo o povinnosti všech stranických a státních orgánů hledat způsoby, jak obnovit dopravu.

Ve 2.—4. bodu se konstatovalo, že je třeba posílit aparát politických komisařů lidového komisariátu dopravy odpovědnými pracovníky, vydat oběžník adresovaný všem guberniálním výborům KSR(b) o situaci v dopravě a vytvořit v organizačně instruktorském oddělení ÚV KSR(b) odbor pro dopravu, který by řídil stranickou práci v dopravě.

5. bod závěrů stanovil, aby byly do pravomoci lidového komisariátu dopravy převedeny podniky nezbytné k zajišťování potřeb dopravy. — 105

- ⁴⁸ *Komunistická strana Velké Británie* vznikla na ustavujícím sjezdu, konaném ve dnech 31. července—1. srpna 1920, sloučením levého křídla Britské socialistické strany, části Socialistické dělnické strany, strany irských socialistů, Skupiny komunistické jednoty, Socialistické dělnické strany, komunistické rady Jižního Wallesu a řady drobných socialistických skupin. Na sjednocovacím sjezdu v Leedsu v lednu 1921 se k ní připojila také Komunistická dělnická strana, působící ve Skotsku, složená většinou z účastníků hnutí továrních důvěrníků Shop Stewards' Committees v čele s Williamem Gallacherem, a Dělnická socialistická federace. Na jaře 1921 se ke Komunistické straně Velké Británie připojilo levé křídlo Nezávislé dělnické strany v čele s Palmem Duttem. — 106

⁴⁹ *VKPD* (Vereinigte Kommunistische Partei Deutschlands) — Sjednocená komunistická strana Německa — byla ustavena na slučovacím sjezdu Komunistické strany Německa a levého křídla Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, který se konal ve dnech 4.—7. prosince 1920 v Berlíně. Ke sloučení došlo po rozkolu Nezávislé sociálně demokratické strany Německa na sjezdu v Halle (v říjnu 1920), kde většina delegátů požadovala okamžité připojení k III. internacionále a bezpodmínečné uznání 21 podmínek pro přijetí do Komunistické internacionály, vypracovaných II. kongresem Kominterny. Právě křídlo z tohoto sjezdu odešlo a utvořilo samostatnou stranu, která vyvíjela činnost pod původním názvem až do září 1922, kdy se sloučila se sociálně demokratickou stranou.

Splynutí levého křídla Nezávislé sociálně demokratické strany Německa s komunistickou stranou bylo významným mezníkem ve vývoji revolučního hnutí v Německu. Komunistická strana Německa se tak stala po KSR(b) největší sekci Kominterny. Spolu s levým křídlem vstoupil do KSN nejpopulárnější vůdce německého proletariátu Ernst Thälmann, jehož zásluhou přešla nezávislá levice hromadně do Komunistické strany Německa.

Sjezd Sjednocené komunistické strany Německa (II. sjezd Komunistické strany Německa), jemuž Lenin zaslal uvedený dopis, se konal v Jeně ve dnech 22.—26. srpna 1921. Projednal referáty o III. kongresu Kominterny, o nejbližších úkolech strany, o činnosti strany v odborech, o situaci v Sovětském Rusku a o akcích na pomoc tamním hladovějícím aj. Jedním z předsedajících sjezdu byl W. Pieck. V rezoluci, pro kterou hlasovala velká většina delegátů, schválil sjezd usnesení III. kongresu Kominterny, uznal správnost kritiky chyb, jichž se dopustil ústřední výbor Sjednocené komunistické strany Německa za březnového povstání v roce 1921 a potvrdil kritiku těchto chyb, obsaženou v tezích III. kongresu Kominterny. Na tomto sjezdu strana znovu přijala svůj dřívější název Komunistická strana Německa. — 109

⁵⁰ *Basilejský manifest z roku 1912* — manifest o válce, schválený na mimořádném mezinárodním socialistickém kongresu v Basileji, který se konal ve dnech 24.—25. listopadu 1912. Manifest varoval národy před hrozbou blížící se světové imperialistické války, odhaloval její lupičské cíle a vyzýval dělníky všech zemí, aby rozhodně bojovali za mír a aby postavili proti »kapitalistickému imperialismu sílu mezinárodní solidarity proletariátu«. Basilejský manifest opakoval Leninem zformulovaný bod z rezoluce stuttgartského kongresu z roku 1907, že v případě imperialistické vál-

ky musí socialisté využít hospodářskou a politickou krizi vyvolanou válkou k boji za socialistickou revoluci. — 110

⁵¹ *Sowjet* — měsíčník; vycházel od roku 1919 do 15. června 1921 v Berlíně za redakce P. Leviho a za spolupráce H. Rolandové-Holstové, P. Fröhlicha, A. Maslova, K. Geyera aj. Od 1. července 1921, po vyloučení Leviho ze Sjednocené komunistické strany Německa, změnil časopis své zaměření a začal vycházet pod názvem *Unser Weg*. Koncem roku 1922 zanikl. — 111

⁵² *Die Rote Fahne* — list; založili ho K. Liebknecht a R. Luxemburová jako ústřední orgán Spartakova svazu. Později se stal ústředním orgánem Komunistické strany Německa. Vycházel od 9. listopadu 1918 v Berlíně; německými úřady byl často pronásledován a zastavován.

List se zasloužil o přeměnu KSN v masovou proletářskou revoluční stranu a o její očistu od oportunistů. Rázně bojoval proti militarizaci Německa a proklamoval akční jednotu dělnické třídy v boji proti fašismu. Aktivním spolupracovníkem listu byl předseda ÚV KSN Ernst Thälmann. Po nastolení fašistické diktatury v Německu byl list zastaven, ale vycházel dál ilegálně a bojoval proti fašistickému režimu. V roce 1935 bylo jeho vydávání přeneseno do Prahy a od října 1936 do podzimu 1939 vycházel v Bruselu. — 112

⁵³ *Moskva* (Moskau, Moscou, Moskow) — list, orgán III. kongresu Komunistické internacionály. Vycházel v Moskvě ve třech jazycích: německy (č. 1—50), francouzsky (č. 1—44) a anglicky (č. 1—41). — 118

⁵⁴ Leninův návrh politickému byru ÚV KSR(b) postavit Ungerna před soud byl napsán v souvislosti s telegramem předsedy sibiřského revolučního výboru I. N. Smirnova z 26. srpna 1921. V telegramu, adresovaném Leninovi jakožto předsedovi rady lidových komisařů, se pravilo: »Baron Ungern byl 22. srpna obklíčen naším předvojem a spolu se štábem zajat. Se silným ozbrojeným doprovodem byl dopraven do Novonikolajevska [Novosibirsk], kde jej hodláme předat sibiřské pobožce Nejvyššího tribunálu Celoruského ústředního výkonného výboru pro obvinění z velezrady. Soud bude mít velký politický význam. Prosím o Vaše rozhodnutí« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

Politické byro 29. srpna 1921 Leninův návrh schválilo. Soud nad baronem Ungernem se konal 15. září. Státním žalobcem byl

J. M. Jaroslavskij a obhájcem bývalý advokát Bogoljubov. Před soudem byla odhalena celá řada zločinů Ungerna a jeho pomahačů: po dobytí Urgy [Ulánbátar] dal postřílet všechny zaměstnance Ústředního svazu spotřebních družstev a městské správy, na jeho příkaz docházelo k drancování a k vraždění pokojného obyvatelstva. Před soudem vyšlo najevo Ungernovo spojení s čínskými militaristy (Čang Cuo-lingem) a japonskými interventy. Jak vyplynulo ze soudních materiálů, spřádal Ungern plány na obnovení monarchie v čele s Michailem Romanovem a spoléhal přitom na pomoc Japonců, kteří mu slíbili, že obsadí Čitu, avšak po jejich vpádu na území sovětské Sibiře byl Ungern zajat a poté odsouzen k trestu smrti zastřelením. — 132

- ⁵⁵ *Malá rada lidových komisařů* byla ustavena v prosinci 1917 jako komise rady lidových komisařů; měla oprostít radu od řešení některých běžných záležitostí. Všechna jednomyslná rozhodnutí malé rady lidových komisařů měla platnost usnesení RLK a podepisoval je Lenin; sporné případy se předkládaly k rozhodnutí radě lidových komisařů.

Placené služby se začaly zavádět v červenci 1921. Na rozdíl od běžné praxe v letech válečného komunismu, kdy byly veřejné služby poskytovány zdarma (celostátní i městská doprava, byty, poštovní služba, noviny atd.), byly od 9. července zavedeny poplatky za železniční a vodní přepravu, od 18. července za poštovní zásilky, od 5. srpna za přepravu veškerého zboží včetně potravin a od 25. srpna za komunální služby.

Ve druhé polovině roku 1921 přijala rada lidových komisařů řadu opatření k zlepšení hmotné situace dělníků: byly zavedeny nové zásady odměňování podle množství a kvality práce, naturální odměny byly nahrazeny peněžními, byla pevně stanovena výše odměn (v tržních rublech) atd. Tato opatření vedla už koncem roku 1921 k zvýšení reálných mezd dělníků. — 133

- ⁵⁶ *Ekonomičeskaja žizň* — deník; vycházel v Moskvě od listopadu 1918 do listopadu 1937 zpočátku jako orgán Nejvyšší národohospodářské rady a hospodářských lidových komisariátů, od července 1921 jako orgán Rady práce a obrany, Státní plánovací komise, Státní banky a lidového komisariátu financí.

V roce desátého výročí založení listu konstatoval ÚV KSR(b), že *Ekonomičeskaja žizň* se stala vůdčím programovým listem, který pevně hájí zásady leninismu a všestranně osvětluje praxi hospodářské výstavby. Od 16. listopadu 1937 do června 1941 vycházel list pod názvem *Finansovaja gazeta*. — 134

⁵⁷ *RPO— Rada práce a obrany* — byla ustavena v prosinci 1920 jako stálá komise rady lidových komisařů a zrušena v roce 1937. Vznikla reorganizací Rady dělnické a rolnické obrany, zřízené usnesením Celoruského ústředního výkonného výboru z 30. listopadu 1918 k mobilizaci sil a prostředků pro obranu země. Předsedou Rady obrany i Rady práce a obrany byl Lenin. — 134

⁵⁸ Usnesení, které navrhl Lenin, schválilo politické byro 2. září 1921. Příštího dne napsal Lenin v dopisu tajemníkovi exekutivy Kominterny: »Pro nás je nanejvýš důležité, abychom pravidelně dostávali přesné informace o tom, jak u zahraničních dělníků probíhají sbírky na pomoc hladovějícím v Rusku . . . Mám za to, že by se měly pro každou zemi nebo skupinu zemí jmenovat odpovědné osoby, které by sledovaly dělnický tisk různých stran a vypisovaly odtud přesná čísla; musely by se ovšem omezit pouze 1. na výsledky sbírek, 2. na přesné označení valuty, v níž byly dary poskytnuty, 3. na označení lhůty, kdy byly sbírky uskutečněny, 4. na název novin, ze kterých byly údaje čerpány, a označení stran nebo organizací, které sbírku uspořádaly.

Samostatně by se měla evidovat usnesení stran nebo odborových organizací o darování jednodenní mzdy.

Snažně Vás prosím o odpověď, co exekutiva podnikla a kdy můžeme očekávat první souhrnné informace« (Leninskij sbornik XXXIV, s. 422—423). O ohlašování výsledků peněžitých sbírek mezinárodního proletariátu na pomoc hladovějícím viz též Leninskij sbornik XXIII, s. 160. — 138

⁵⁹ Pod záminkou pomoci hladovějícím v Rusku vytvořili imperialisté »mezinárodní komisi« vedenou Noulensem, bývalým francouzským vyslancem v Rusku, který byl jedním z hlavních organizátorů kontrarevolučního spiknutí a vojenské intervence proti sovětskému státu. Komise se skládala z bývalých francouzských, britských a belgických diplomatů a zahraničních majitelů velkých znárodněných podniků v Rusku. 4. září 1921 zaslala Noulensova komise lidovému komisariátu zahraničních věcí telegram, ve kterém požadovala, aby bylo třiceti zahraničním expertům umožněno provádět v Sovětském Rusku průzkum podle speciálního programu, zaměřeného na shromažďování informací zpravodajského charakteru.

6. září schválilo politické byro ÚV KSR(b) po některých úpravách návrh nóty Noulensovi, vypracovaný podle Leninových návrhů. V odpovědi lidového komisariátu zahraničních věcí na tuto nótu, uveřejněné 8. září v listu *Izvestija VCIK*, se pravilo, že »ko-

mise pana Noulense chce zaměnit pomoc hladovějícím sbíráním informací o vnitropolitické situaci Sovětského Ruska . . . , přičemž se to má dít za vedení osob, které se již kdysi zabývaly takovým průzkumem, jehož neskrývaným cílem bylo organizovat vzpoury a usnadnit cizím armádám vstup na území Sovětské republiky« (Dokumenty vnějšněj politiky SSSR, sv. IV, Moskva 1960, s. 309—310). Sovětská vláda kategoricky odmítla povolit Noulensově komisi vstup do Sovětské republiky. — 140

- ⁶⁰ V souvislosti se zásobovacími potížemi, neúrodou a nutností pomoci hladovějícím schválilo politické byro ÚV KSR(b) 6. září 1921 usnesení o směrnicích pro lidový komisariát zásobování. Podle těchto směrnic měl být od října 1921 snížen počet strávníků zásobovaných státem a vytvořen obilní fond. — 141
- ⁶¹ Leninův návrh schválilo politické byro ÚV KSR(b) 13. září 1921. 4. bod Lenin škrtl a do usnesení politického byra nebyl pojat. Podruhé se o prodeji knih jednalo na zasedání politického byra 15. října. Politické byro potvrdilo své rozhodnutí z 13. září a stanovilo konkrétní opatření k jeho realizaci. Přitom se zvláště zaměřilo na boj proti pronikání rúzné protisovětské literatury na knižní trh. — 143
- ⁶² Návrh schválilo politické byro ÚV KSR(b) 14. září 1921. — 144
- ⁶³ Čistka ve straně se prováděla na základě usnesení X. sjezdu KSR(b) O výstavbě strany, v němž se konstatovalo, že »je nanejvýš nutné, aby se stranická politika rozhodně zaměřila na získávání dělníků a očišťování strany od nekomunistických živlů« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 400). Čistce ve straně předcházela dlouhodobá a pečlivá příprava. 21. června 1921 schválily ústřední výbor a ústřední kontrolní komise usnesení o prověrce, revizi a čistce ve straně (viz Pravda, č. 146 z 30. června 1921), podle něhož se měla čistka provést v době od 1. srpna do 1. října. Byl stanoven způsob vytváření místních prověřkových komisí a rozhodnuto, že se tyto komise nutně musí na prověřované členy dotazovat pracujících, a to komunistů i nestraníků. Po dobu čistky bylo pozastaveno přijímání do strany s výjimkou dělníků a rolníků nevykořisťujících cizí práci. 7. července schválilo politické byro ústřední prověřkovou komisi a v základních organizacích byly vytvořeny místní prověřkové komise.

Ústřední výbor strany rozeslal všem organizacím strany dopis nazvaný O čistce ve straně (byl uveřejněn v Pravdě, č. 163 z 27. července 1921; viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 461—466), ve kterém byl vysvětlen účel a metody čistky. Ústřední výbor doporučoval řídit se těmito zásadami: k dělníkům být shovívavější, pokud jde o předkládání dokladů, posudků atd. Pokud jde o rolníky, přísně rozlišovat kulaky a soukromé vlastníky od poctivých pracujících rolníků. Přísněji hodnotit ty, kteří »zkomisařštili«, kdo mají funkce spojené s nějakými výsadami. Bývalým úředníkům, příslušníkům buržoazní inteligence věnovat při prověře zvláštní pozornost. Zvlášť pečlivě prověřovat bývalé příslušníky jiných stran, zejména menševiky a esery.

Čistka začala až 15. srpna a trvala do XI. sjezdu KSR(b). Její první výsledky byly shrnuty na XI. konferenci KSR(b) (viz tento svazek, s. 315—316, 317—318); konečné výsledky shrnul XI. sjezd KSR(b). Při čistce bylo ze strany vyloučeno 159 355 osob, tj. 24,1 % (do tohoto počtu nebyly zahrnuty údaje z Brjanské a Astrachaňské gubernie a údaje týkající se komunistické strany v Turkestánu). Mezi vyloučenými a vyškrtnutými ze strany bylo 20,4 % dělníků, 44,8 % rolníků, 23,8 % zaměstnanců a příslušníků svobodných povolání a 11,0 % ostatních. Čistkou se zlepšilo sociální složení strany, upevnila se kázeň, zvýšila se autorita strany mezi nestraničnými dělníky a rolníky, strana se zbavila živelů, které ji diskreditovaly, a vzrostla ideová a organizační semknutost strany. — 145

⁶⁴ Tento Leninův pokyn byl pojat do usnesení ústředního výboru. Ve zprávě ÚV KSR(b) ze září 1921 se konstatuje, že ústřední výbor schválil dvě usnesení o způsobu doporučování členů KSR(b) při prověře. V prvním se pravilo: »Doporučení mají právo dávat jen ti soudruzi, kteří znají doporučovaného nejméně rok, pracují s ním společně nebo ho znají z práce v některé organizaci strany.« Ve druhém usnesení se hovořilo o odpovědnosti ručitelů za ty doporučované, za které se zaručují (Izvěstija CK RKP(b), č. 35 z 1. prosince 1921). — 145

⁶⁵ *Machiavelismus* — označení pro politiku neštítící se žádných prostředků k dosažení vytčeného cíle a pohrdající jakýmkoli zásadami morálky a cti. Termín byl odvozen od jména italského politika z přelomu 15. a 16. století N. Machiavelliho, který radil italským panovníkům, aby k dosažení svých cílů neváhali použít jakýchkoli prostředků včetně věrolomnosti, klamu, zrady nebo vraždy. — 147

⁶⁶ V roce 1921 vyslovily jednotlivé skupiny amerických dělníků sdružené ve Společnosti pro technickou pomoc Sovětskému Rusku přání jet do Sovětského Ruska a zúčastnit se tam hospodářské výstavby. Mezi těmito dělníky byl značný počet ruských emigrantů, kteří odjeli do Ameriky před Říjnovou revolucí. O možnosti příjezdu amerických dělníků jednal se sovětskou vládou L. K. Martens (viz Leninskij sbornik XX, s. 200). Rada práce a obrany 22. června 1921 tuto otázku projednala a uznala za žádoucí »rozvíjet jednotlivé průmyslové podniky nebo skupiny podniků tak, že budou předány skupinám amerických dělníků a moderně hospodařícím rolníkům na základě smluvních podmínek zajišťujících jim určitý stupeň hospodářské samostatnosti« (tamtéž, s. 202). Rada práce a obrany rovněž konstatovala, že je nutné regulovat průmyslovou imigraci dělníků ze zahraničí. 11. srpna 1921 byl Společnosti pro technickou pomoc Sovětskému Rusku zaslán telegram s podpisem V. I. Lenina a G. V. Čičerina, v němž se pravilo: »Je třeba počítat s obtížemi, které v Rusku jsou a které bude nutné překonávat, se zásobovacími potížemi apod. Lidé, kteří jedou do Ruska, na to musí být připraveni . . . Bylo by žádoucí posílat nejprve delegáty, aby si u nás na místě prohlédli pozemky určené k osídlení, lesní parcely, doly, továrny aj., které jim mají být pronajaty.«

Ve druhé polovině roku 1921 vyjednávala skupina amerických dělníků, vedená holandským inženýrem komunistou S. Rutgersem, význačným pracovníkem amerického dělnického hnutí W. Haywoodem a americkým dělníkem Calvertem, se sovětskou vládou, aby jí byla dána do užívání Kuzněcká kamenouhelná pánev na Sibiři a aby tam byla vybudována průmyslová kolonie.

19. září přijal Lenin zástupce americké dělnické kolonie a měl s nimi rozhovor. Zachoval se Leninův vlastnoručný zápis tohoto rozhovoru (viz Leninskij sbornik XXIII, s. 39). V souvislosti s tímto rozhovorem napsal Lenin uvedený Návrh závazku. O uzavření smlouvy s organizační skupinou amerických dělníků čili s tzv. Rutgersovou skupinou viz poznámku 75. — 149

⁶⁷ Dopis *K úkolům dělnicko-rolnické inspekce, jak je chápat a plnit* napsal Lenin Stalinovi, který byl v té době lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce, na základě předběžné zprávy vedoucího sekce paliv v technicko-průmyslovém odboru dělnicko-rolnické inspekce D. G. Loninova o situaci v palivovém průmyslu a o práci orgánů pro hospodaření s palivou.

Stalin v odpovědi na Leninův dopis 27. září 1921 v podstatě všechna Leninova upozornění na vážné nedostatky v činnosti

dělnicko-rolnické inspekce odmítl. Jenom v postskriptu poznamenal, že autor předběžné zprávy přislíbil, že ke konečnému znění své zprávy přiloží »návrh konkrétních opatření, jak zdokonalit práci orgánů pro hospodaření s palivou« (Spisy 33, Praha 1955, s. 506, pozn. 7).

Myšlenky, které Lenin nastínil ve svém dopisu o úkolech dělnicko-rolnické inspekce, rozvinul později v řadě dokumentů, mimo jiné i v článcích Jak máme reorganizovat dělnicko-rolnickou inspekci, Raději méně, ale lépe (viz Spisy 33, Praha 1955, s. 480—502). — 151

- ⁶⁸ Lidový komisař zahraničních věcí RSFSR G. V. Čičerin v dopisu politickému byru ÚV KSR(b) ze 7. října 1921 oznamoval, že vláda Dálnovýchodní republiky žádá politické byro o posouzení: 1. zda je žádoucí, aby Japonsko a Amerika uznaly Dálnovýchodní republiku, když současně neuznají RSFSR; 2. zda mají být přijaty zahraniční nabídky na poskytnutí státních půjček Dálnovýchodní republice; 3. zda je Dálnovýchodní republika samostatná a nezávislá na RSFSR formálně nebo také ve skutečnosti. Lidový komisař zahraničních věcí doporučoval odpovědět na tyto dotazy takto: 1. uznání Dálnovýchodní republiky je žádoucí, avšak bez vymezení její struktury v dané smlouvě; 2. zahraniční půjčky jsou prospěšné za podmínky, že budou zachována suverénní práva této republiky; 3. nezávislost Dálnovýchodní republiky na RSFSR je třeba chápat pouze formálně.

Politické byro schválilo Leninův návrh 8. října 1921.

Návrh směrnice pro Dálnovýchodní republiku, předložený Čičerinem, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 10. října 1921. — 158

- ⁶⁹ Tento Leninův návrh byl pojat do usnesení plenárního zasedání ÚV KSR(b) z 8. října 1921 k referátu V. M. Molotova o evidenci odpovědných pracovníků a způsobu jejich rozmísťování. — 159

- ⁷⁰ VIII. celoruský sjezd elektrotechniků se konal v Moskvě ve dnech 1.—9. října 1921. Byl svolán z Leninova podnětu v rámci plnění rezoluce VIII. sjezdu sovětů. Podle zvláštního usnesení rady lidových komisařů z 8. února 1921 měl tento sjezd »všestranně projednat technické a hospodářské otázky spojené s realizací plánu elektrifikace Ruska a získat pro aktivní účast na elektrifikaci národního hospodářství široké vrstvy lidu«. Sjezdového jednání se zúčastnilo 893 delegátů ze 102 ruských měst a 475 hostů, mezi nimiž byli významní vědci, hospodářští pracovníci a odborníci a mnoho zástupců dělníků elektrotechnických podniků.

Lenin byl zvolen čestným předsedou sjezdu. V prohlášení prováděném potleskem se pravilo: »Vzhledem k neocenitelným zásluhám předsedy rady lidových komisařů V. I. Lenina-Uljanova a zvláště k jeho podpoře Státní komise pro elektrifikaci Ruska i veškeré činnosti ve sféře elektrotechniky navrhuje zvolit tohoto váženého a významného bojovníka světové revoluce čestným předsedou sjezdu.«

Na zasedáních a v komisích vyslechl sjezd řadu referátů, mimo jiné referát G. M. Kržižanovského o práci Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO), A. F. Ioffeho o struktuře hmoty, M. V. Šulejkina o vývoji radiotelegrafie a radiotelefonie, L. K. Ramzina o zásobování Ruska palivy, G. O. Graftia o elektrifikaci dopravy. Sjezd schválil rezoluci k plánu elektrifikace celého Ruska i jeho jednotlivých oblastí (jih, severozápadní oblasti, Sibiře, Uralu, Turkestánu, jihovýchodu), rezoluci o zásobování venkova elektrickou energií, o úkolech ruského kovoprůmyslu, o zvýšení produkce a elektrifikaci ropného průmyslu, o propagaci elektrotechnických poznatků aj. K doporučením sjezdu elektrotechniků bylo přihlédnuto při konkretizaci plánu GOELRO a při jeho realizaci v praxi.

Leninův pozdravný dopis sjezdu byl přečten na dopoledním zasedání 9. října. Na dokumentu je napsán tento Leninův vzkaz G. M. Kržižanovskému: »Jestli souhlasíte, vraťte, dám to přepsat a pošlu (komu? Vám?). Váhám však, má-li to vůbec smysl. Není to *zbytečná* „paráda“? Má to *praktický* význam?« (Leninskij sborník XXIII, s. 13.) — 160

⁷¹ Leninův návrh směrnic schválilo politické byro ÚV KSR(b) 10. října 1921 po referátech Ch. G. Rakovského, V. J. Čubara a G. I. Petrovského. Ve zprávě ÚV za říjen až listopad 1921 se praví: »Tím byl tedy udán v této záležitosti hlavní směr — co nejobzřetněji a co nejpečlivěji se stavět k potřebám rolníků a získávat je pro podporu státu« (Izvěstija CK RKP(b), č. 36 z 15. prosince 1921). — 162

⁷² Tento návrh usnesení schválilo politické byro ÚV KSR(b) 10. října 1921. Dne 15. listopadu schválila rada lidových komisařů dekret O sociálním pojištění námezdně pracujících (viz Izvěstija VCIK, č. 263 z 23. listopadu 1921). Na dokumentu je Leninova poznámka: »do RLK«. — 164

⁷³ Dopis A. S. Kiseljovovi s návrhem usnesení rady lidových komisařů napsal Lenin poté, když 10. října 1921 dostal hlášení od

předsedy výkonného výboru guberniálního sovětu v Ivanovu-Vozněnsku. Návrh předložený na zasedání rady lidových komisařů 11. října, aby pro ivanovsko-vozněsenské textilní dělníky bylo měsíčně uvolněno 40 000 potravinových přiděľů a 4 miliardy rubľů, byl schválen s podmínkou, že dělníci uvedených závodů splní výrobní plán. — 165

- ⁷⁴ Tento dokument je napsán na dopisu G. V. Čičerina politickému byru ÚV KSR(b) z 10. října 1921. Čičerin v něm požadoval urychlit jmenování delegáta pro jednání s Čínou o Východočínské dráze a vyslovil obavu, že by průtahy s jmenováním delegáta mohly chystané washingtonské konferenci (viz poznámku 133) zavdat příčinu k tomu, aby převedla tuto dráhu pod mezinárodní správu. Navrhoval vyslat na toto jednání jako delegáta J. Marchlewského. Dále sděloval, že získal souhlas Japonska, aby se konference představitelů Dálnovýchodní republiky a Japonska v Dairenu [Dalnyj], která probíhala od 26. srpna 1921 do 16. dubna 1922, zúčastnil rovněž představitel RSFSR, a navrhoval pro tuto funkci A. K. Pajkese. Na konferenci ve Washingtonu navrhoval vyslat jako představitel Dálnovýchodní republiky J. M. Jaroslavského a N. L. Meščerjakova. Politické byro ještě v týž den Leninův návrh schválilo.

Za představitel Dálnovýchodní republiky na washingtonskou konferenci schválilo 13. října 1921 A. A. Jazykova. — 167

- ⁷⁵ Tento návrh usnesení byl napsán v souvislosti s přípravou materiálu pro zasedání politického byra ÚV KSR(b), týkajícího se dohody se skupinou amerických dělníků a inženýrů, která přijela do Ruska a kterou vedl holandský inženýr S. Rutgers (viz poznámku 66).

Rada práce a obrany projednala 23. září návrh Rutgersovy skupiny, aby jí byl dán do užívání naděždinský závod a řada podniků v Kuzněcké kamenouhelné pánvi, uznala za vhodné uzavřít s ní smlouvu a pověřila komisi, složenou ze zástupců Nejvyšší národohospodářské rady, lidového komisariátu práce a lidového komisariátu zeměděľství, definitivním vypracováním podmínek této smlouvy. Lenin se zúčastnil jednání s Rutgersovou skupinou a předložil řadu návrhů k podmínkám smlouvy (viz tento svazek, s. 207, a Leninskij sbornik XXXVI, s. 331 a 349). Dohodu s Rutgersovou skupinou, podepsanou 20. října, potvrdila 21. října Rada práce a obrany a 25. října rada lidových komisařů.

V listopadu pak uzavřela sovětská vláda s touto skupinou smlouvu, podle níž si měli američtí dělníci přivězt s sebou určité

množství výrobních nástrojů, materiálů a potravin, zatímco sovětská vláda pro ně uvolnila částku ve výši 300 000 dolarů na nákup zahraničních strojů a inventáře. Na základě této smlouvy byla v části Kuzněcké kamenouhelné pánve založena Autonomní průmyslová kolonie Kuzbas, přímo podřízená Radě práce a obrany. Viz též tento svazek, s. 149—150 a 170—171. — 168

⁷⁶ Leninovy návrhy se staly základem usnesení politického byra ÚV KSR(b) z 15. října 1921 o návrzích S. Rutgerse a usnesení Rady práce a obrany ze 17. října 1921 O podmínkách dohody s Rutgersovou skupinou. — 171

⁷⁷ Leninův návrh usnesení o převedení A. G. Šljapnikova na práci do zásobování byl schválen na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 14. října 1921. Po vyslechnutí závěrů ústřední kontrolní komise a ústřední prověřkové komise k převedení Šljapnikova na práci do zásobování politické byro 27. října rozhodlo: »Lhůtu, po kterou bude soudruh Šljapnikov pracovat v zásobování, stanovit na 2 měsíce ode dne odjezdu« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

Ústřední prověřková komise byla pětičlenná stranická komise vytvořená na dobu čistky ve straně k řízení práce místních prověřkových komisí (viz Pravda, č. 146 z 30. června 1921). Členství v této komisi bylo podmíněno nejméně sedmiletou stranickou příslušností. Politické byro schválilo 7. července 1921 komisi v tomto složení: P. A. Zaluckij, A. G. Šljapnikov, M. I. Čelyšev, A. A. Solc a M. F. Škirjatov. Jako kandidáti byli schváleni V. M. Molotov, J. A. Preobraženskij a N. I. Lebeděv. Později byli do této komise jako kandidáti kooptováni S. P. Medvěděv a N. K. Antipov. O výsledcích čistky ve straně podala komise zprávu na XI. celostranické konferenci a na X. sjezdu KSR(b). — 182

⁷⁸ V souvislosti s určitými neshodami, které vznikly mezi pracovníky bakuské stranické organizace a ázerbájdžánskými ústředními organizacemi při provádění národnostní politiky, vydal ÚV KSR(b) směrnici o tom, že ázerbájdžánští straničtí funkcionáři musí při veškeré své činnosti respektovat zvláštnosti životního stylu a duchovního založení muslimského obyvatelstva, doporučil všem pracovníkům komunistické strany v Ázerbájdžánu, ale i v Gruzii a Arménii, aby usilovali o svornou spolupráci a nepřipustili vytváření jakýchkoli frakcí ve stranické organizaci. Leninovy návrhy se staly součástí usnesení schváleného politickým byrem ÚV KSR(b) 15. října 1921.

Zmíněný návrh směrnice k provádění národnostní politiky komunistické strany v Ázerbájdžánu, vypracovaný Stalinem, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 17. října.

6. bod se týká usnesení politického byra ÚV KSR(b) z 3. října 1921 o tom, že nelze připustit, aby funkcionáři působící v Baku narušovali politiku sovětské vlády vůči Persii [Íránu]. — 183

⁷⁹ *II. celoruský sjezd výborů pro politickou osvětu* se konal ve dnech 17.—22. října 1921 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 307 delegátů, z toho 193 s rozhodujícím a 114 s poradním hlasem. Mezi delegáty bylo 281 komunistů a 26 nestraníků.

Sjezd zahájila předsedkyně Hlavního výboru pro politickou osvětu N. K. Krupská. Čestným předsedou byl zvolen V. I. Lenin. Za lidový komisariát školství a osvěty pozdravil sjezd A. V. Lunačarskij a za Hlavní výbor pro politickou osvětu na Ukrajině J. A. Ozerevskij.

Hlavním úkolem sjezdu bylo schválit plán práce na rok 1922 a stanovit formy a metody agitační práce mezi masami za nové ekonomické politiky. Sjezd projednal zprávy a schválil rezoluce k těmto otázkám: 1. k referátům Hlavního výboru pro politickou osvětu; 2. k otázkám agitační práce; 3. k aktuálním úkolům propagandy v nových podmínkách; 4. k politickoosvětové práci v Rudé armádě; 5. k finančním a zásobovacím otázkám za nové ekonomické situace; 6. k likvidaci negramotnosti aj.

Dne 17. října promluvil na odpoledním zasedání sjezdu Lenin. — 184

⁸⁰ *Výbory pro politickou osvětu* — politickoosvětové výbory — existovaly při místních (volostních, újezdních a guberniálních) odborech školství a osvěty. Byly ustaveny dekretem rady lidových komisařů z 12. listopadu 1920 společně s Hlavním výborem pro politickou osvětu, který byl součástí lidového komisariátu školství a osvěty a řídil činnost politickoosvětových výborů. — 184

⁸¹ Jde o usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru z 29. dubna 1918 k Leninovu referátu o nejbližších úkolech sovětské moci^[49] (viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 298—301). Podstatnou většinou hlasů byla k referátu schválena tato rezoluce: »Ústřední výkonný výbor vyslechl referát soudruha Lenina o nejbližších úkolech sovětské moci a plně se ztotožňuje se základními tezemi tohoto referátu. Zároveň ukládá svému předsednictvu, aby společně s referentem zpracovalo ve formě stručných tezí hlavní zásady vyložené v tomto referátu a teze pak uveřejnilo ja-

ko hlavní úkoly sovětské moci« (Izvěstija VCIK, č. 86 z 30. dubna 1918). Lenin napsal na základě tohoto rozhodnutí Šest tezí o nejbližších úkolech sovětské moci^[74], které byly uveřejněny v roce 1918 v brožuře Nejbližší úkoly sovětské moci^[62] (viz Sebrané spisy 36, Praha 1988, s. 298—301). — 186

- ⁸² Jde o *Celoruskou mimořádnou komisi pro likvidaci negramotnosti*, která byla ustavena dekretem RLK z 19. července 1920. »Pro realizaci dekretu rady lidových komisařů z 26. prosince 1919 o likvidaci negramotnosti v republice,« pravilo se v tomto dokumentu, »vytvořit při lidovém komisariátu školství a osvěty Celoruskou mimořádnou komisi pro likvidaci negramotnosti, složenou z pěti členů, které na návrh komisariátu schválí rada lidových komisařů.« Při této komisi byla zřízena stálá rada složená ze zástupců dvou oddělení ústředního výboru strany (pro práci na vesnici a pro práci mezi ženami), ÚV Komsomolu, Celoruské ústřední rady odborů, politické správy Revoluční vojenské rady a všeobecné vojenské přípravy.

Jak uvedla ve zprávě o činnosti předsedkyně komise L. R. Menžinská, naučilo se do II. celoruského sjezdu výborů pro politickou osvětu v říjnu 1921 číst a psát 4 800 000 osob. V Rudé armádě se počet negramotných snížil na 5 % (proti 65 % negramotných v carské armádě) a mezi námořníky byla negramotnost zcela odstraněna. V zemi bylo 88 534 středisek pro likvidaci negramotnosti a 427 různých guberniálních a 21 370 újezdských kursů. Počet škol pro likvidaci negramotnosti se sice snížil jednak vzhledem k hladu a rozvrácenému hospodářství, jednak proto, že začaly být financovány z místních rozpočtů, avšak začátkem roku 1923, po uveřejnění Leninova článku *Listy z deníku* (viz *Spisy* 33, Praha 1955, s. 459—464), nastal v rozvíjení této činnosti radikální pokrok. — 192

- ⁸³ *Guberniální hospodářské rady* — místní orgány Rady práce a obrany. Vznikly v prosinci 1920 na podkladě usnesení VIII. celoruského sjezdu sovětů O místních orgánech hospodářské správy. Byly zřizovány při guberniálních výborech sovětů, aby koordinovaly práci místních orgánů hospodářských lidových komisariátů, Nejvyšší národohospodářské rady, lidového komisariátu zemědělství, lidového komisariátu zásobování, lidového komisariátu práce a lidového komisariátu financí. Členem guberniální hospodářské rady byl vždy předseda guberniální národohospodářské rady, guberniální komisař zásobování, vedoucí odboru práce, finančního a zemědělského odboru guberniálního výkon-

ného výboru a předseda guberniální odborové rady. V čele guberniální hospodářské rady stál předseda výkonného výboru guberniálního sovětu. — 202

⁸⁴ Tuto otázku projednávalo politické byro ÚV KSR(b) 17. října 1921. Leninův návrh usnesení byl schválen. — 206

⁸⁵ Návrh usnesení, zkoncipovaný Leninem, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 20. října 1921. Leninovy návrhy byly zahrnuty do smlouvy podepsané s Rutgersovou skupinou. O průběhu jednání se skupinou viz tento svazek, s. 149—150, 168—171. — 207

⁸⁶ *ARA*(American Relief Administration) — Americká organizace pro pomoc hladovějícím — byla založena v roce 1919 s cílem poskytovat pomoc obyvatelstvu poškozenému za první světové války. Jejím předsedou byl velkokapitalista H. C. Hoover, do roku 1917 úzce spjatý s ruským kapitálem. Jednotliví spolupracovníci této organizace se poctivě a svědomitě věnovali dobročinné práci. Avšak jako celek byla organizace *ARA* nástrojem k šíření vlivu amerického imperialismu a k odbytu zastaralého zboží.

Sovětská vláda přijala v roce 1921 pomoc organizace *ARA*, protože v Povolží a na jižní Ukrajině byl hlad, avšak odmítla její pokusy vměšovat se do vnitřních záležitostí Sovětské republiky a zavedla nad činností této organizace kontrolu. Jak ukázaly pozdější události, aparát organizace *ARA*, složený převážně z důstojníků americké armády, se zabýval špionáží a podporoval kontrarevoluční živly. V červnu 1921 byla činnost této organizace v SSSR zastavena.

18. října 1921 byl členům politického byra ÚV KSR(b) rozeslán k odhlasování návrh dohody s organizací *ARA* o zaslání potravin do Ruska. V průvodním dopisu, na němž jsou podepsáni členové politického byra, doporučoval J. V. Stalin, aby se za dopravu zásilek z hranic do rozdělovacích skladů a za užívání skladů vybíraly poplatky, protože se podle jeho názoru jednalo o obchod, a nikoli o dobročinnost. Leninova poznámka v závorkách je reakcí na toto Stalinovo doporučení. Návrh dohody s organizací *ARA* schválilo politické byro 19. října 1921. — 209

⁸⁷ Tento Leninův návrh usnesení souvisí se zasedáním politického byra ÚV KSR(b) 20. října 1921, které projednávalo žádost lidového komisariátu financí, aby se jeho zástupci stali členy Rady práce a obrany a oblastních a guberniálních hospodářských rad s rozhodujícím hlasem. Politické byro žádost lidového komisariátu

tu financí zamítlo a přijalo Leninův návrh. Poslední věta je v rukopisu škrtnuta a do usnesení nebyla zařazena.

Finanční komise ÚV KSR(b) a rady lidových komisařů byla vytvořena z Leninova podnětu krátce po X. sjezdu strany, aby zpracovala otázky finanční politiky v souvislosti s přechodem k nové ekonomické politice. — 212

- ⁸⁸ Rada práce a obrany se několikrát zabývala problémem výroby Fowlerových motorových pluhů. Kolegium odboru kovů při Nejvyšší národohospodářské radě, které bylo v květnu 1920 pověřeno, aby zajistilo výrobu těchto pluhů, vypracovalo výrobní plán, který nepřihlížel k existujícím zdrojům kovů ani paliv. Tříčlenná mimořádná komise v čele s inženýrem M. I. Unksovem, která měla veškerou výrobu pluhů koordinovat, se však omezila jen na sepisování hlášení a korespondenci s úřady, ale neinformovala ani Radu práce a obrany, ani radu lidových komisařů, jaký je skutečný stav ve výrobě těchto pluhů. Tento případ byrokratických průtahů byl předán moskevskému vojenskému tribunálu, který počátkem ledna 1922 konstatoval, že obvinění z neodpovědného plnění povinností, vznesené vůči radě pracovníků Nejvyšší národohospodářské rady a lidového komisariátu zemědělství, se zakládají na pravdě. Avšak vzhledem k předešlým zásluhám těchto soudruhů při obnově hospodářství tribunál rozhodl, že nemají být potrestáni. Na návrh moskevského vojenského tribunálu vyslovila Rada práce a obrany předsednictvu Nejvyšší národohospodářské rady a kolegiu lidového komisariátu zemědělství důtku za neodpovědný postoj k výrobě Fowlerových pluhů. Viz též Leninův dopis P. A. Bogdanovovi z 23. prosince 1921 (Spisy 36, Praha 1958, s. 538—540). — 213

- ⁸⁹ Podkladem pro dané usnesení byl Leninův referát o sestavování výkazů a diagramů pro Radu práce a obrany přednesený na zasedání RPO dne 21. října 1921. RPO projednávala otázku výkaznictví a jeho zkvalitnění na Leninův pokyn. Návrh usnesení vypracovala komise v čele s N. P. Gorbunovem a RPO jej projednala na svém zasedání 2. listopadu. Konečným zněním návrhu byli pověřeni P. I. Popov, G. M. Kržižanovskij a N. P. Gorbunov, kteří jej po projednání s lidovým komisariátem spravedlnosti předložili Leninovi k podpisu. Usnesení RPO bylo uveřejněno v listu *Ekonomičeskaja žizň*, č. 270 z 1. prosince 1921.

Lenin kladl na pravidelné vedení výkazů v úřadech a v místních hospodářských orgánech za podmínek nové ekonomické politiky velký důraz (viz Sebrané spisy 43, Praha 1989, s. 283—284, 285—313). — 214

- ⁹⁰ Diagramy pro Radu práce a obrany se začaly vyhotovovat na základě usnesení RPO: roční diagramy za rok 1919 a 1920 a měsíční za rok 1921 a 1922, vždy ve dvou vyhotoveních — jeden pro RPO a druhý pro ÚV KSR(b).

Lenin se velmi zajímal o průběh této činnosti. V Atlasu diagramů pro RPO uvedl hlavní odvětví národního hospodářství, pro něž je vyhotovení diagramů nezbytné (viz tento svazek, s. 509—511). Za vzorový označil diagram o nakládce doněckého uhlí, který si pečlivě prostudoval (viz Spisy 45, Praha 1970, s. 346). Po prostudování několika dalších diagramů vyhotovených pro RPO v lednu 1922 v podstatě souhlasil s jejich strukturou, ale pro větší názornost navrhl některé úpravy (viz tamtéž, s. 414). — 214

- ⁹¹ O zaplacení starých dluhů Ruska jednala bruselská konference, která se konala ve dnech 6.—8. října 1921. Zúčastnili se jí představitelé 19 států, a to Belgie, Velké Británie, Francie, Německa, Itálie, Španělska, Švédska, Dánska, Holandska, Rumunska, Číny a dalších, a také zástupci Mezinárodního červeného kříže a Americké organizace pro pomoc hladovějícím (ARA).

Konference doporučila vládám, aby poskytly Sovětskému Rusku úvěr k boji proti hladu jedině za podmínky, uzná-li Sovětské Rusko dluhy dřívějších vlád a vpustí-li do Ruska komisi, která by kontrolovala rozdělování potravin. Zároveň se v rezoluci této konference uvádělo, že »žádná rozhodnutí hospodářského rázu, závisející na působnosti vlád, nebudou možná do té doby, dokud nebudou v Rusku zajištěny normální podmínky pro hospodářský život«, čímž bylo míněno obnovení kapitalistického řádu. Cílem organizátorů bruselské konference bylo donutit sovětskou vládu ke kapitulaci. Lenin v svolání K soudruhům dělníkům, rybářům Aralského moře ze 7. října 1921 napsal, že na pomoc kapitalistických boháčů se nelze spoléhat. »Kapitalisté, kteří dnes stojí v čele nejmocnějších států světa, jako Anglie, Ameriky a Francie,« jsou ochotni pomáhat hladovějícím sovětským rolníkům jedině »za takových podmínek, které by znamenaly předání veškeré moci nad naší dělnicko-rolnickou republikou do jejich rukou« (Leninskij sbornik XXXIV, s. 425).

27. října 1921 jednalo o uznání dluhů starých vlád politické byro ÚV KSR(b) a usneslo se »schválit v podstatě text navržený soudruhem Čičerinem s připomínkami soudruha Lenina a uložit soudruhu Čičerinovi, aby ho svým jménem zveřejnil« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Prohlášení sovětské vlády o uznání dluhů s Leninovými připo-

mínkami bylo zasláno 28. října vládám Velké Británie, Francie, Itálie, Japonska a USA (viz Pravda, č. 243 z 29. října 1921). V textu oficiálního prohlášení jsou některé redakční odchylky od návrhu uveřejněného v tomto svazku. — 215

⁹² Dne 27. října 1921 projednávalo politické byro na svém zasedání návrh usnesení o řízení bavlnářského průmyslu (referoval P. A. Bogdanov, N. I. Lebeděv, G. N. Melničanskij a I. I. Kutuzov) a schválilo návrh, který předložil Lenin. Po definitivní úpravě textu bylo usnesení o řízení bavlnářského průmyslu schváleno na zasedání politického byra 3. listopadu 1921. — 219

⁹³ L. B. Krasin telegrafoval 19. října 1921 z Londýna, že začal vyjednávat s americkou stavební firmou Foundation Company, poskytující služby největším petrolejářským firmám. Zástupce této společnosti prohlásil, že společnost je ochotna ujmout se stavby závodu na odlučování parafínu a ropovodu Groznyj—Černé moře s podmínkou, že průzkum budou provádět inženýři společnosti. Krasin navrhoval uvolnit pro tento účel potřebné finanční prostředky. Uvedený návrh telegramu L. B. Krasinovi schválilo politické byro ÚV KSR(b) 28. října 1921. Viz též Leninskij sbornik XXXVI, s. 357—358. — 220

⁹⁴ VII. konference KSR(b) Moskevské gubernie se konala ve dnech 29.—31. října 1921. Zúčastnilo se jí 637 delegátů, z toho 353 s rozhodujícím a 284 s poradním hlasem.

Na pořadu konference byly tyto otázky: 1. mezinárodní a vnitřní situace; 2. zpráva guberniální hospodářské rady; 3. zpráva o činnosti moskevského výboru KSR(b); 4. zpráva revizní komise; 5. zpráva kontrolní komise. Konference vyslechla také zprávu o čistce ve straně v Moskvě a Moskevské gubernii aj.

Referát o nové ekonomické politice přednesl Lenin hned na prvním zasedání konference 29. října. V rezoluci schválené k tomuto referátu se pravilo: »Konference má za to, že sovětská vláda přešla k nové ekonomické politice v pravý čas a že správnost této politiky v plné míře potvrdily jak výsledky odvodu naturální daně, tak i rýsuující se oživení hospodářského obratu, a proto konference novou ekonomickou politiku plně schvaluje« (Otcot Sed'moj Moskovskoj gubpartkonferencii RKP. 29—31 okťabrja. 1921 g., Moskva 1921, s. 35). — 221

⁹⁵ Lenin má na mysli Šest tezí o nejbližších úkolech sovětské moci^[74], které Celoruský ústřední výkonný výbor sovětů schválil jako

svou rezoluci^{106]}. Ve čtvrté tezi se pravilo, že »sovětská moc muse-
la udělat v určitých případech krok zpět nebo kompromis s bur-
žoazními tendencemi. Takovým krokem zpět a ústupem od zásad
Pařížské komuny bylo například poskytnutí vysokých platů čet-
ným buržoazním odborníkům« (Sebrané spisy 36, Praha 1988,
s. 299). — 229

⁹⁶ *Listok objavenij* (Moskovskij listok objaveni) — publikace sku-
piny soukromých podnikatelů. Vycházela v Moskvě od října
1921 do února 1922. — 230

⁹⁷ Viz B. Engels, Dopisy A. Bebelovi z 18.—28. března 1875
a z 11. prosince 1884 (K. Marx-B. Engels, Spisy 34, Praha 1971,
s. 155 a Spisy 36, Praha 1973, s. 303—305). — 250

⁹⁸ Srov. B. Engels, Emigrantská literatura (K. Marx-B. Engels, Spi-
sy 18, Praha 1966, s. 554). — 252

⁹⁹ Návrh finančního a emisního plánu na rok 1922 projednávala ra-
da lidových komisařů na svém zasedání 5. listopadu 1921. Leni-
novy návrhy se staly základem usnesení RLK k této otázce. Body
2, 4, 5 a 6 jsou v rukopisu škrtnuty a do usnesení nebyly pojaty.
— 259

¹⁰⁰ Tento Leninův návrh byl zařazen do usnesení rady lidových ko-
misařů, které bylo schváleno 18. listopadu 1921. Rada lidových
komisařů schválila »podmíněné částky rozpočtu výdajů pro jed-
notlivé lidové komisariáty, které uvedla finanční komise«, a do-
poručila lidovým komisariátům »uspíšit vypracování rozpočtů
tak, aby byly bezpodmínečně dokončeny do 1. prosince«. Finanč-
ní komise a Státní plánovací komise dostaly příkaz »do týdne do-
končit rozpočet příjmů jak peněžních, tak materiálových« (Ústřed-
ní stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při
ÚV KSSS). — 260

¹⁰¹ Rozhovor s delegací Mongolské lidové republiky měl Lenin
5. listopadu 1921 v Kremlu. Delegace vedená ministrem financí
a předsedou ústředního výboru Mongolské lidové strany (od ro-
ku 1924 Mongolská lidová revoluční strana) Dandzanem přijela
do Moskvy 2. listopadu. Dalšími členy delegace byli: vrchní veli-
tel lidové revoluční armády a ministr vojenství Süchbátar, ná-
městek ministra zahraničních věcí B. Cerendordž, zástupce nábo-
ženských kruhů Džon-wang Širnindandin jako neoficiální člen

delegace a Batuchan jako poradce a tlumočník. Záznam rozhovoru byl poprvé uveřejněn podle vzpomínek B. Z. Šumjackého a B. Cerendordže v protokolu IX. sjezdu Mongolské lidové revoluční strany, který se konal ve dnech 28. září — 5. října 1934. Cerendordž ve svých vzpomínkách napsal: »Lenin dlouho hovořil se členy delegace. Pozorně naslouchal, co jsme vyprávěli, a živě se zajímal o nejrůznější problémy v životě lidového Mongolska, dával užitečné rady. Vladimír Iljič nás zejména upozornil, že je nezbytné pozvednout úroveň vzdělání a kulturnosti mongolského lidu, a zároveň zdůraznil, že je třeba všemožně rozvíjet vlastní ekonomiku tak, aby mohly být uspokojovány všechny potřeby lidu« (Vospominanija o Vladimire Iljiče Lenine, sv. 5, Moskva, 1984, s. 423—424).

Dne 3. listopadu 1921 požádal Lenin písemně předsedu malé rady lidových komisařů, aby rada projednala návrh dohody s Mongolskou lidovou republikou. Malá rada tak učinila a dohodu schválila (viz Leninskij sbornik XXXV, s. 289—290 a Polno-je sobranije sočiněnij V. I. Lenina, sv. 53, Moskva 1978, s. 324).

Dne 5. listopadu 1921 podepsali představitelé RSFSR a MoLR dohodu, v níž se obě strany zavazovaly, že nepřipustí, aby se na jejich území zdržovaly nebo vytvářely skupiny nepřátelské druhé straně, a zároveň se dohodly na způsobu jmenování diplomatických a konzulárních zástupců, na způsobu vytyčení státních hranic a stanovily hlavní zásady celní politiky. Sovětská vláda přitom vládě Mongolské lidové republiky ponechala svá dosavadní telegrafní zařízení na území Mongolska. — 261

¹⁰² Dvoutisícové shromáždění dělníků Prochorovovy textilní továrny (dnes Trjochgorná textilní továrna F. E. Dzeržinského) na oslavu čtvrtého výročí Říjnové revoluce bylo zorganizováno jako vzpomínkový večer. Zahájila jej A. M. Kollontajová a promluvili na něm dělníci uvedené textilky i jiných závodů. Lenin na něm pronesl projev jako poslanec moskevského sovětu, zvolený za dělníky Prochorovovy textilky. — 263

¹⁰³ Dne 4. listopadu 1921 poslali dělníci závodu Elektrosila č. 3 (dříve Dynamo a dnes Dynamo, závod S. M. Kirova) Leninovi pozdrav tohoto znění: »Celozávodní shromáždění dělníků a zaměstnanců závodu Elektrosila č. 3 nemůže u příležitosti čtvrtého výročí Říjnové revoluce . . . nezpomenout na toho, kdo svou neochvějnou vírou v sílu dělnické třídy ji vedl do útoku proti tvrdým kapitalismu.

Posíláme Ti, drahý Vladimíre Iljiči, svůj proletářský pozdrav

a prohlašujeme, že při obkličování kapitalistického světa budeme jako jedni z prvních upevňovat náš úsek tohoto obkličování elektrifikací země.

Ať žije Vladimír Iljič!

Ať žije čtvrté výročí Říjnové revoluce!»

(Izvěstija VCIK, č. 250 z 6. listopadu 1921).

Podle informací dopisovatelů listů Pravda a Izvěstija VCIK vyslechli dělníci a zaměstnanci závodu Leninův projev s nevšedním nadšením. — 268

¹⁰⁴ *I. celoruská konference o kulturní a osvětové činnosti odborů* se konala v Moskvě ve dnech 26. září až 1. října 1921. Zúčastnilo se jí 173 delegátů, z toho 122 s rozhodujícím a 51 s poradním hlasem. Mezi delegáty bylo 119 komunistů, 51 nestraníků, 1 menševik, 1 eser a 1 socialista bez stranické příslušnosti.

Na pořadu jednání bylo 13 bodů, mimo jiné zpráva o činnosti kulturního oddělení Celoruské ústřední rady odborů, lidového komisariátu školství a osvěty a jeho hlavních správ, Proletkultu, dále zprávy z jednotlivých krajů (z Donbasu, Petrohradu a Baku), referát o nové ekonomické politice a osvětové činnosti, o politickoosvětové činnosti odborů a kulturní činnosti mezi mládeží.

Konference naznačila cesty ke zlepšení politickoosvětové činnosti odborů, nové formy a metody práce v souvislosti s novou ekonomickou politikou (kulturní činnost v soukromých a pronajatých podnicích apod.). Zároveň však konference zaujala nesprávné stanovisko v otázce vztahů k Hlavnímu výboru pro politickou osvětu. Její rezoluce Úloha a úkoly kulturní činnosti odborů^[112] vycházela z požadavku, aby kulturní činnost odborů nespádala do kompetence Hlavního výboru pro politickou osvětu. »Kulturní činnost odborů,« pravilo se v rezoluci, »je organickou součástí odborového hnutí jako celku a její řízení uskutečňují v běžné odborové praxi příslušné odborové orgány . . . Je třeba rozhodně odmítnout tendence a pokusy nahradit odborové funkcionáře takzvanými specialisty příslušných resortů lidového komisariátu školství a osvěty« (Bjulleť 1-j Vserossijskoj konferencii po kultprosvetrabotě profsojuzov, č. 5 z 5. října 1921).

Tato linie byla v rozporu s rezolucí X. sjezdu KSR(b) O Hlavním výboru pro politickou osvětu a o agitačních a propagandistických úkolech strany^[84] (srov. KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 433—438).

Otázkou vzájemných vztahů mezi kulturním oddělením odborových orgánů a politickoosvětovými výbory lidového komisariá-

tu školství a osvěty se politické byro strany zabývalo dvakrát. Dne 27. října 1921 projednalo informaci N. K. Krupské a usneslo se: »Uložit Celoruské ústřední radě odborů do čtyř dnů vypracovat a rozeslat konečný návrh tezí, aby mohla být otázka definitivně vyřešena na zasedání politického byra příští čtvrtek (3. 11. t. r.)« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). 8. listopadu se politické byro ÚV KSR(b) usneslo přijmout za základ rezoluci navrženou Leninem. — 269

¹⁰⁵ Lenin má na mysli rezoluci II. celoruského sjezdu výborů pro politickou osvětu K referátům Hlavního výboru pro politickou osvětu^[91], která vymezovala vztahy mezi politickoosvětovými pracovníky a ústředními i místními kulturními odděleními odborů a konstatovala: »Odbory neustále sklouzávají na zcela nesprávné stanovisko, podle něhož má být osvětová práce ve všech formách záležitostí odborů, které prý dokážou řídit osvětovou činnost lépe než orgány lidového komisariátu školství a osvěty.

Takovéto stanovisko je pochybené a vyplývá z nesprávných představ o úkolech odborů. Z takového stanoviska by se mohl vyvodit závěr, že se mají všechny funkce státu, činnost všech lidových komisariátů převést do rukou odborů« (2-j Vserossijskij sjezd politprosvětov. Bjulleť sjezda, č. 7 z 24. října 1921).

Rezoluce sjezdu výborů pro politickou osvětu nastínila konkrétní opatření k sjednocení ideově politické a kulturně osvětové činnosti Hlavního výboru pro politickou osvětu a kulturního oddělení Celoruské ústřední rady odborů: vedoucí kulturního oddělení (nebo člen kolegia) bude napříště zároveň členem kolegia Hlavního výboru pro politickou osvětu a předseda Hlavního výboru pro politickou osvětu zase naopak členem kolegia kulturního oddělení Celoruské ústřední rady odborů; Hlavní výbor pro politickou osvětu bude vypracovávat plán politickoosvětové práce mezi dělníky-odboráři společně s kulturním oddělením Celoruské ústřední rady odborů; v zájmu co nejlepšího využití sil a prostředků a odstranění dvojkolejnosti v práci bude vytvořena jednotná síť politickoosvětových institucí pro dělníky organizované v odborech; kulturní komise se budou ve své práci řídit směrnicemi Hlavního výboru pro politickou osvětu a zodpovídat se nejen kulturnímu oddělení Celoruské ústřední rady odborů, ale i příslušným resortům Hlavního výboru pro politickou osvětu.

Na základě Leninova návrhu, schváleného politickým byrem, bylo vypracováno ustanovení o sjednocení politickoosvětové činnosti kulturního oddělení Celoruské ústřední rady odborů a Hlavního výboru pro politickou osvětu. — 269

¹⁰⁶ Tento vzkaz je napsán na dopisu G. V. Čičerina politickému byru ÚV KSR(b), v němž Čičerin oznamoval, že na hospodářské konferenci baltských zemí, konané ve dnech 26.—31. října 1921 v Rize, se hovořilo o denacionalizaci zahraničního obchodu Sovětského Ruska. Vedoucí delegace RSFSR na konferenci V. P. Miljutin vypracoval k této otázce zprávu a ta byla zaslána politickému byru. Podstatou Miljutinova plánu byla denacionalizace zahraničního obchodu. Politické byro na Leninovo doporučení Miljutinův návrh 10. listopadu zamítlo. Později, od konce roku 1921 a během celého roku 1922, se ve vedoucích kruzích strany rozvinula diskuse o monopolu zahraničního obchodu (viz tento svazek, s. 467—470, a Spisy 33, Praha 1955, s. 373—376 a 453—457). — 270

¹⁰⁷ Návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o práci zásobovacích orgánů na Ukrajině, předložený Leninem, schválilo politické byro 10. listopadu 1921. — 271

¹⁰⁸ G. V. Čičerin ve svém dopisu politickému byru ÚV KSR(b) sděloval, že lidový komisariát zdravotnictví a lidový komisariát zahraničního obchodu vznášejí dotaz ohledně nabídky Společnosti národů, že je ochotna věnovat lidovému komisariátu zdravotnictví léky a jiné prostředky k boji proti epidemiím, a žádal politické byro o zásadní stanovisko, zda je přípustné, aby sovětské orgány navazovaly kontakty s kteroukoli komisí Společnosti národů, v níž není RSFSR zastoupena. Politické byro 17. listopadu 1921 Čičerinovi uložilo, aby nabídku protiepidemické komise Společnosti národů přijal, ale formuloval žádost tak, aby vylučovala možnost výkladu, že Sovětské Rusko uznává Společnost národů jako plnomocnou mezinárodní organizaci. — 272

¹⁰⁹ První sdělení napsal Lenin v souvislosti s protestem lidového komisariátu spravedlnosti proti oběžníku ÚV KSR(b) z 16. června 1921 o vztazích mezi stranickými a soudními a vyšetřovacími orgány, který stanovil, že bez souhlasu místních výborů strany nelze komunisty soudně stíhat.

Lidový komisariát spravedlnosti požadoval, aby z oběžníku ÚV byl vyškrtnut 4. a 5. článek.

Článek 4 stanovil, že soudní orgány jsou povinny na osobní záruku osob, které k tomu zmocní stranické výbory, soudně stíhané komunisty propustit. Článek 5 ukládal stranickému výboru povinnost zaujmout do tří dnů po obeznámení se s případem stanovisko k jeho podstatě, aby mohlo sloužit soudu jako stranická směrnice a mít určující vliv na jeho rozsudek.

Jako odpověď na své první sdělení dostal Lenin usnesení organizačního byra ÚV z 11. listopadu 1921, jímž se uvedený oběžník schvaloval, a dopis V. M. Molotova s vysvětlením, že oběžník byl změněn, takže je možné považovat celou věc za vyřízenou. Ale protože tyto změny neřešily hlavní nedostatek oběžníku, napsal k němu Lenin další sdělení.

Otázkou vztahů mezi správními a soudními orgány a stranickými výbory se zabývalo politické byro 24. listopadu na zasedání, jehož se zúčastnil i Lenin. Politické byro uložilo D. I. Kurskému, aby během týdne celý oběžník zrevidoval v tom smyslu, že při soudním stíhání trestných činů celospolečenského charakteru je třeba klást zvýšenou odpovědnost na členy strany a »odstranit všechny možnosti využívat vedoucího postavení strany k zeslabování odpovědnosti« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). 8. prosince 1921 politické byro v zásadě schválilo návrh D. I. Kurského a jmenovalo komisi pro zredigování oběžníku. Začátkem ledna pak ÚV KSR(b) zveřejnil oběžník O vztazích mezi stranickými výbory a soudními a vyšetřovacími orgány, jímž se rušil oběžník z 16. června. Nový oběžník zdůrazňoval bezpodmínečnou nutnost klást na členy strany, kteří se dopustí přestupků podléhajících civilnímu soudu nebo revolučnímu tribunálu, zvýšenou odpovědnost (viz Spravočnick partrabotnika, sešit II, ročník 1922, s. 177). — 273

¹¹⁰ Tento dokument vznikl v souvislosti s přípravou dekretu rady lidových komisařů O trestním postihu za nepravdivá udání. Lenin tento dekret podepsal 24. listopadu a 1. prosince 1921 jej uveřejnil list Izvěstija VCIK. Text dekretu byl doplněn Leninovými návrhy (viz Sobranije uzakoněnij i rasporjaženij Raboče-krest'janskogo pravitel'stva, 1921, č. 77, s. 787). — 275

¹¹¹ Dekret O zavedení poplatku za noviny schválila rada lidových komisařů 28. listopadu 1921. Podle tohoto dekretu měly napříště za noviny platit nejen jednotlivé osoby, společenské instituce a organizace, ale bez výjimky i všechny státní instituce a podniky. Leninův návrh se stal základem 8. bodu dekretu, který ukládal lidovému komisariátu školství a osvěty povinnost do dvou týdnů vypracovat a zveřejnit směrnice o kontrole nad správnou distribucí tisku pro osvětové instituce a pracující (viz Izvěstija VCIK, č. 275 ze 7. prosince 1921). — 276

¹¹² Tato předmluva, kterou Lenin chystal pro brožuru nazvanou K otázce nové ekonomické politiky (Dva staré články a jeden ješ-

tě starší doslov), nebyla uveřejněna. V roce 1921 vyšla brožura: N. Lenin, K otázce nové ekonomické politiky. Dva staré články jako Příloha k 22.—23. číslu publikace Věstník agitací i propagandy. Obsahovala články Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce^[53] a O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu^[58]. Zachoval se však kartáčový obtah předmluvy s Leninovými opravami a s poznámkou: »Prosím opravte a pošlete mi *ještě jednu* korekturu. 16. 11. Lenin.« — 277

- ¹¹³ Nejvyšší národohospodářská rada předložila 21. listopadu 1921 radě lidových komisařů Koncesní smlouvu na výkup a prodej surových koží, uzavřenou s P. B. Štejnbergem. Rada lidových komisařů po několikerém projednání návrhu 10. ledna 1922 koncesi odmítla a uložila speciálně ustavené komisi, aby vypracovala návrh statutu akciové společnosti pro vnitřní a zahraniční obchod se surovými kožemi, a zároveň navrhla způsob, jak Štejnberga získat pro spolupráci při výkupu těchto surovin. Viz též s. 394—396 tohoto svazku. — 282
- ¹¹⁴ Lenin má na mysli svůj návrh týkající se neshod mezi vedoucími pracovníky v Donbasu, které projednávalo politické byro ÚV KSR(b). Leninovy návrhy k prvnímu a druhému bodu schválilo politické byro ÚV KSR(b) 27. listopadu 1921. — 284
- ¹¹⁵ Tato část dopisu byla návrhem usnesení politického byra ÚV KSR(b). V usnesení politického byra, které bylo schváleno 1. prosince 1921, se pravilo: »Uvolnit soudruha Cjurupu z funkce lidového komisaře zásobování a jmenovat jej do funkce druhého místopředsedy Rady práce a obrany s rozhodujícím hlasem v Radě práce a obrany a v radě lidových komisařů, s potvrzením této funkce předsednictvem Celoruského ústředního výkonného výboru« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). V téže formulaci bylo 2. prosince schváleno usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru o jmenování A. D. Cjurupy druhým místopředsedou Rady práce a obrany (viz Izvěstija VCIK, č. 272 z 3. prosince 1921). — 285
- ¹¹⁶ Vytvoření Zakavkazské federace bylo podmíněno nutností ekonomického rozvoje a pevného přátelství zakavkazských národů. Lenin už v prvních měsících roku 1921 poukazoval na nezbytnost hospodářské dohody mezi zakavkazskými republikami a vytvoření oblastního hospodářského orgánu pro celé Zakavkazsko. V dopisu Soudruhům komunistům Ázerbájdžánu, Gruzie, Arménie,

Dagestánu a Horské republiky zdůraznil důležitý význam vytvoření pevného svazku sovětských republik v Zakavkazsku (viz Sebrané spisy 43, Praha 1989, s. 217—219).

V dubnu 1921 schválily ústřední výbory komunistických stran zakavkazských republik návrh na spojení všech zakavkazských železnic a v červnu byla podepsána dohoda o vytvoření jednotného lidového komisariátu zahraničního obchodu. V srpnu schválilo kavkazské byro ÚV KSR(b) usnesení o vytvoření kavkazského hospodářského byra. Dne 2. listopadu 1921 bylo na plenární schůzi kavkazského byra schváleno usnesení o vytvoření federace.

Opatření kavkazského byra ÚV KSR(b), která měla vést ke spojení zakavkazských republik, narazila na odpor vedoucích pracovníků Gruzie (B. Mdivaniho aj.) a Ázerbájdžánu. Slovy sice uznávali nezbytnost federace, ale v praxi spojení zakavkazských republik brzdili. Určitých chyb se v této záležitosti dopustilo i kavkazské byro, které federalizaci zbytečně urychlovalo a usnesení o federaci zakavkazských republik schválilo bez předběžného projednání s ústředními výbory komunistických stran příslušných národů a bez náležité přípravné práce mezi masami. Jak dosvědčuje obsah Leninova sdělení i jeho návrh, zřejmě k těmto věcem dostatečně nepřihlížely ani návrhy J. V. Stalina, obsažené v dopisu, jehož text však Ústřední stranický archív ne vlastní.

Když Stalin dostal Leninův návrh rezoluce, napsal mu: »Soudruhu Lenine! Proti vaší rezoluci nemám námitek, pokud budete souhlasit s tímto pozměňovacím návrhem. Místo slov „vyžadující několik týdnů na prodiskutování“ (bod 1) dát „vyžadující určitý čas na prodiskutování“ atd. podle Vaší rezoluce.« Na dopisu je poznámka: »Přijímám pozměňovací návrh soudruha Stalina. 28. 11. 21. Lenin« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). 29. listopadu 1921 byl Leninův návrh se Stalinovou připomínkou schválen politickým byrem ÚV KSR(b). — 287

¹¹⁷ *I. sjezd pracovníků v zemědělství Moskevské gubernie* se konal ve dnech 28.—30. listopadu 1921 ve Sloupové síni Domu odborů v Moskvě. Zúčastnilo se ho více než 300 delegátů, rolníků a funkcionářů zemědělských orgánů. Účastníci sjezdu vyslechli referát náměstka lidového komisaře zemědělství N. Osinského (V. V. Obolenského) o provádění nové ekonomické politiky v zemědělství a referát P. A. Mesjaceva o formách pozemkové úpravy v souvislosti s novou ekonomickou politikou. Referáty vyvolaly živou diskusi.

Leninův projev na sjezdu byl až dosud v jeho spisech otiskován podle stručné zprávy uveřejněné v Pravdě, č. 270 z 30. listopadu 1921. V tomto vydání je Leninův projev otištěn podle stenografického zápisu. — 288

- ¹¹⁸ Tento pozměňovací návrh se týká projektu komise ustavené 26. listopadu 1921 usnesením politického byra ÚV KSR(b), v němž se ukládá prošetřit návrh lidového komisariátu zásobování o přídělových normách a zároveň vyjasnit, zda by se neměla vytvořit komise pro mzdové fondy. Komise navrhla zrušit komisi pro stanovení mzdových tarifů a místo ní vytvořit ústřední mzdový výbor při Radě práce a obrany. Dne 1. prosince byl návrh komise s Leninovým pozměňovacím návrhem schválen politickým byrem ÚV KSR(b).

V rukopisu došlo k přepsání: komise pro stanovení mzdových tarifů byla vytvořena na základě usnesení rady lidových komisařů z 1. listopadu 1921. — 292

- ¹¹⁹ *Celoruská mimořádná komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi* (Čeka) — byla zřízena 7. (20.) prosince 1917 na základě usnesení rady lidových komisařů, aby »neúprosně bojovala proti kontrarevoluci, sabotážím a spekulacím«. Byla velmi důležitým orgánem diktatury proletariátu. V letech občanské války a cizí vojenské intervence se zvláště významně podílela na potírání podvratné činnosti kontrarevolucionářů a na obraně státní bezpečnosti Sovětské republiky.

Když začal sovětský stát přecházet k mírové hospodářské výstavbě, navrhl Lenin 1. prosince 1921 reorganizovat Čeku a omezit její působnost. Návrh tohoto usnesení politické byro ÚV KSR(b) téhož dne schválilo a pověřilo komisi, jejímiž členy byli L. B. Kameněv, D. I. Kurskij a F. E. Dzeržinskij, aby do pěti dnů celou věc prozkoumala a zejména posoudila návrh: »a) omezit kompetenci Čeky, b) omezit její právo na zatýkání, c) stanovit měsíční lhůtu k realizaci všech těchto opatření, d) posílit pravomoc soudů, e) projednat změnu názvu, f) vypracovat a prostřednictvím Celoruského ústředního výkonného výboru uvést do života nařízení o změně ve smyslu dalekosáhlých zmírnění« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). V rezoluci XI. celoruské konference KSR(b) se konstatovalo: »Nové formy vztahů, které se vytvořily během revolučního procesu a na základě ekonomické politiky prováděné vládou, musí být zakotveny v zákonech a požívat soudní ochrany . . . Soudní instituce Sovětské republiky musí být pozvednuty

na patričnou výši. Kompetence a okruh působnosti Celoruské mimořádné komise a jejích orgánů musí být příslušně zúženy a komise sama reorganizována« (srov. KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 512). Leninovy myšlenky se odrazily také v usnesení o Celoruské mimořádné komisi, schváleném 27. prosince 1921 na IX. celoruském sjezdu sovětů. Sjezd uložil předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru, aby »přezkoumalo usnesení o Celoruské mimořádné komisi a jejích orgánech ve smyslu jejich reorganizace, omezení jejich pravomoci a posílení zásad revoluční zákonnosti« (IX Vserossijskij sjezd Sovětův. Stenografičeskij otčet, Moskva 1922, s. 300). Politické byro ÚV KSR(b) projednalo 23. ledna 1922 reorganizaci Celoruské mimořádné komise ve Státní politickou správu při lidovém komisariátu vnitra a stanovilo její hlavní úkoly a funkce. 6. února schválilo usnesení o reorganizaci Čeky předsednictvo Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů (viz Izvěstija VCIK, č. 30 z 8. února 1922).

3. bod konceptu se týká délky vyšetřovací lhůty. — 293

¹²⁰ Návrh tohoto usnesení byl napsán v souvislosti s projednáváním otázky taktiky jednotné dělnické fronty na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 1. prosince 1921. Leninovy návrhy se staly základem tezí O jednotné dělnické frontě a o vztahu k dělníkům hlásícím se ke Druhé, Dvaapůlté a Amsterdamské internacionále, jakož i k dělníkům podporujícím anarchosyndikalistické organizace. Teze vypracovala exekutiva Komunistické internacionály a byly uveřejněny v časopisu Kommunističeskij internacional, 1921, č. 20. XI. celoruská konference KSR(b) z 19.—21. prosince 1921 se k nim připojila. Teze byly projednány a schváleny na prvním rozšířeném plenárním zasedání exekutivy Kominterny ve dnech 21. února—4. března 1922 a na IV. kongresu Kominterny.

N. I. Bucharinovi bylo uloženo, aby napsal článek o zkušenostech KSR(b), a v souvislosti s tím napsal Lenin Poznámky k dějinám KSR(b) (viz tento svazek, s. 295—297). — 294

¹²¹ Lenin má na mysli sborník *Marxismus a likvidátorství*^[75], vydaný v roce 1914 a obsahující údaje o peněžitých sbírkách, které pro různé účely uspořádali dělníci stoupenci bolševiků i menševiků (viz *Sebrané spisy* 25, Praha 1985, s. 246—253).

Čísla 1 1/2 a 9 miliónů uvedené na konci Poznámek k dějinám KSR(b) označují poměr mezi počtem hlasů odevzdaných pro men-

ševiky a pro bolševiky při volbách do Ústavodárného shromáždění v listopadu 1917. Podrobněji o tom Lenin píše v článku Volby do Ústavodárného shromáždění a diktatura proletariátu (viz Sebrané spisy 40, Praha 1988, s. 25—48). — 297

¹²² *Platforma Jsme kolektivisté* je anonymní dokument, který vyjadřoval názory některých příslušníků inteligence. Byla vydána k II. celoruskému sjezdu Proletkultu, který se konal v listopadu 1921 v Moskvě. Autoři pochybovali o socialistickém charakteru Říjnové revoluce, vystupovali proti politice komunistické strany a sovětské vlády, ve filozofii obhajovali machistické a bogdanovské »teorie« a v politice se solidarizovali s názory »dělnické opozice«. Komunistická frakce na II. sjezdu Proletkultu odsoudila stanovisko »kolektivistů« a distancovala se od nich.

Proletkult — nezávislá dělnická kulturně osvětová organizace — vznikl v září 1917. V čele Proletkultu stál A. Bogdanov a jeho stoupenci. Proletkult požadoval i po Říjnové revoluci takzvanou samostatnost, čímž se stavěl proti komunistické straně a proletářskému státu. V důsledku toho do Proletkultu pronikli příslušníci buržoazní inteligence a silně ovlivňovali jeho zaměření. Proletkultovci fakticky popírali význam kulturního dědictví minulosti, snažili se distancovat od masové kulturně osvětové práce. Održeni od života chtěli »v laboratorních podmínkách« vytvořit zvláštní »proletářskou kulturu«. Hlavní ideolog Proletkultu A. Bogdanov sice slovy uznával marxismus, ale ve skutečnosti hlásal subjektivní idealistickou machistickou filozofii. Proletkult však byla organizace značně nesourodá. Vedle příslušníků buržoazní inteligence, kteří měli v mnoha organizacích Proletkultu hlavní slovo, působila v těchto organizacích také dělnická mládež, která se upřímně snažila pomáhat sovětskému státu při kulturní výstavbě. Největší rozkvět organizací Proletkultu nastal v roce 1919. Na počátku 20. let však začal jejich význam upadat a v roce 1932 Proletkult zanikl.

Lenin v mnoha svých projevech a článcích ostře kritizoval chybné názory Proletkultu. Jeho návrh na vydání brožury, která by odhalila nesprávnost stanoviska »kolektivistů«, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 3. prosince 1921. Oběžníky ÚV, o nichž je v textu zmínka, jsou míněny dopis ÚV KSR(b) O Proletkultu^[85] (viz Pravda, č. 270 z 1. prosince 1920) a usnesení politického byra ÚV KSR(b) O Proletkultu^[96] z 22. listopadu 1921. Oběžníky byly uveřejněny v listu Izvěstija CK RKP(b), č. 36 z roku 1921. — 298

¹²³ Je míněn návrh usnesení Rady práce a obrany o zrušení komise pro využívání materiálových zdrojů, ustavené při Radě práce a obrany. Návrh vypracovala Státní plánovací komise.

Ve 2. a 3. článku návrhu Státní plánovací komise se pravilo, že přípravou plánů na rozdělování výrobků státních průmyslových podniků a na rozdělování zásob potravin se pověřují současně plánovací komise Nejvyšší národohospodářské rady a lidového komisariátu zásobování, zatímco Státní plánovací komisi se ukládá sestavovat z uvedených plánů souhrnný plán rozdělování materiálových zásob a předkládat jej Radě práce a obrany. Článek 5. stanovil termíny a způsob zrušení komise pro využívání materiálových zdrojů.

Státní plánovací komise pak návrh usnesení o uvedené komisi přepracovala podle Leninových pokynů a Rada práce a obrany ho 16. prosince 1921 schválila. — 299

¹²⁴ V kalendáři Záznamy sekretářek o Leninových příkazech je pod datem 5. prosince 1921 tento záznam: »Jenukidzemu, Karpinskému, Dzeržinskému, Zaluckému, Michajlovovi a Molotovovi (prostřednictvím Divilkovského).

„Prosím navrhnout lidi, kteří by se hodili pro živý kontakt v případech, kdy je třeba důkladnějšího a bedlivějšího prošetření.“«

V témž kalendáři je pod datem 4. ledna 1922 poznámka: »Má na starosti N. P. Gorbunov. Pokračuje to dobře, lidé se nacházejí« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). — 300

¹²⁵ Tento návrh napsal Lenin v souvislosti s projednáváním stížnosti Nejvyšší národohospodářské rady na usnesení Rady práce a obrany o převedení mlýnů ze správy Nejvyšší národohospodářské rady do správy lidového komisariátu zásobování. Záležitost se projednávala na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 5. prosince 1921. Politické byro schválilo usnesení Rady práce a obrany a doporučilo malé radě lidových komisařů, aby přijala dodatečné usnesení, které předložil Lenin. — 304

¹²⁶ Příslušný 19. článek tezí exekutivy Kominterny o jednotné dělnické frontě byl upraven podle Leninových připomínek (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plněných zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 505—506). Viz rovněž tento svazek, s. 294 a 295—297. — 305

- ¹²⁷ Jde o článek B. Engelse Rolnická otázka ve Francii a v Německu, z časopisu Die Neue Zeit, sv. I, č. 10, 1894—1895 (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 539—562). — 310
- ¹²⁸ *Rada propagandy a aktivizace národů Východu* byla ustavena na I. sjezdu národů Východu, který se konal v září 1920 v Baku. Rada si vytkla za úkol podporovat a koordinovat osvobozenécké hnutí těchto národů. — 314
- ¹²⁹ *Dopis P. A. Zaluckému, A. A. Solcovi a všem členům politického byra o čistce ve straně a o podmínkách přijímání do strany* napsal Lenin v souvislosti s projednáváním této otázky na XI. celoruské konferenci KSR(b), která se konala ve dnech 19.—22. prosince 1921. Sám se pro nemoc nemohl konference zúčastnit, avšak jeho návrhy na zpřísnění měřítek pro přijímání do strany byly zahrnuty do rezoluce stranické konference (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 513). — 315
- ¹³⁰ *XI. konference KSR(b)* se konala ve dnech 19.—22. prosince 1921. Bylo na ní přítomno 125 delegátů s rozhodujícím a 116 s poradním hlasem. Konference projednala tyto otázky a schválila k nim usnesení: 1. nejbližší úkoly strany v souvislosti s obnovou hospodářství; 2. průmysl; 3. zemědělství; 4. družstevnictví; 5. předběžné výsledky čistky ve straně; 6. Kominternu. Konference konstatovala, že strana včas přešla k nové ekonomické politice, že země začíná hospodářsky ožívat.
- Konference projednala výsledky čistky ve straně a schválila rezoluci O upevňování strany na základě zkušeností z prověrky jejího členstva, která byla později schválena ústředním výborem a později XI. sjezdem strany. Komise pro vypracování rezoluce respektovala připomínky k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o čistce ve straně (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 513—515).
- Konference se připojila k tezí exekutivy Kominterny o jednotné dělnické frontě. — 317
- ¹³¹ Leninův návrh, aby IX. celoruský sjezd sovětů schválil zvláštní rezoluci, zaměřenou proti avanturistické politice polské, finské a rumunské vlády, byl schválen na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 22. prosince 1921. — 319

¹³² IX. celoruský sjezd sovětů se konal ve dnech 23.—28. prosince 1921 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 1993 delegátů, z toho 1631 s rozhodujícím a 362 s poradním hlasem. Mezi delegáty bylo 1850 komunistů (1552 s rozhodujícím a 328 s poradním hlasem), 139 nestraníků (109 s rozhodujícím a 30 s poradním hlasem) a po jednom delegátovi s poradním hlasem vyslali eserská strana, anarchisté-univerzalisté, židovská sociálně demokratická strana Poale Zion a molokánské obce.

Účastníci sjezdu vyslechli referáty a schválili k nim tato usnesení: 1. usnesení ke zprávě Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o zahraniční a vnitřní politice republiky; 2. deklaraci o mezinárodním postavení RSFSR; 3. usnesení o budování Rudé armády a loďstva; 4. usnesení o pomoci hladovějícím; 5. svolání o vybírání naturální daně; 6. pokyny k otázkám hospodářské činnosti; 7. usnesení o předběžných výsledcích nové ekonomické politiky a o průmyslu republiky; 8. usnesení o opatřeních k upevnění a rozvoji zemědělství; 9. usnesení o zemědělském družstevnictví; 10. usnesení o financích a státním rozpočtu; 11. usnesení rady lidových komisařů o elektrifikaci, schválené IX. sjezdem sovětů; 12. usnesení o výstavbě sovětského státního aparátu; 13. usnesení o Celoruské mimořádné komisi pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi.

IX. sjezd sovětů shrnul první výsledky práce v podmínkách nové ekonomické politiky a plně schválil vnitřní i zahraniční politiku dělnicko-rolnické vlády. V Deklaraci o mezinárodním postavení RSFSR se obrátil k vládám sousedních zemí i ostatních států s návrhem, aby se ve své zahraniční politice opíraly o zásadu mírové koexistence »pokojného a přátelského soužití se sovětskými republikami« (Děvjatyj vserossijskij sjezd sovětov. Stěno-grafičeskij otčet, Moskva 1922, s. 271).

Hlavní pozornost věnoval sjezd otázce, jak co nejrychleji obnovit a pozvednout zemědělství jako nezbytnou podmínku vzestupu celého národního hospodářství. Sjezd se usnesl, aby byla při Celoruském ústředním výkonném výboru zřízena zemědělská komise se zvláštními pravomocemi a aby byly při výkonných výborech sovětů zřízeny guberniální a újezdní zemědělské výbory, které by řídily zemědělskou kampaň v roce 1922. Velkou pozornost věnoval sjezd boji proti hladu a vyzval dělníky a rolníky, aby napjali všechny síly a pomohli hladovějícím v Povolží, zejména dětem. Vyslovil rovněž »vřelé díky dělníkům všech zemí, kteří poskytli pomoc hladovějícím guberniím Sovětského Ruska« (tamtéž, s. 275).

V sjezdových usneseních se dále konstatovalo, že »kromě ob-

novy zemědělství je hlavním úkolem republiky« obnova a rozvoj velkého průmyslu (tamtéž, s. 281).

Lenin se významně podílel na přípravě IX. sjezdu sovětů a řídil jeho jednání. Přednesl zprávu o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů a třikrát vystoupil na poradě politicky neorganizovaných delegátů. Zprávu o činnosti vypracoval na základě předběžných dotazů, které rozeslal jedenácti lidovým komisariátům, výborům a správám (lidovému komisariátu zahraničních věcí, zahraničního obchodu, zemědělství, dopravy, školství a osvěty, zásobování, Revoluční vojenské radě republiky, Ústřednímu svazu spotřebních družstev, Státní plánovací komisi, Hlavní správě paliv, Správě pro hydraulickou těžbu rašeliny) se žádostí, aby mu zaslaly »ty nejstručnější údaje (2—3 čísla), ale tak přesné (nebo aspoň s udáním míry hodnověrnosti), aby se *dal*y použít v projevu na sjezdu sovětů« (Leninskij sbornik XXIII, s. 277).

Lenin napsal Pokyny pro práci na hospodářském úseku, které sjezd schválil (viz tento svazek, s. 367—370), a řadu dalších dokumentů. Ty se pak staly podkladem sjezdových usnesení. Jeho Dopis politickému byru k rezoluci IX. celoruského sjezdu sovětů o mezinárodní situaci (viz tento svazek, s. 319—320) se stal základem Deklarace o mezinárodním postavení RSFSR. Koncept návrhu usnesení politického byra ÚV KSR(b) o Celoruské mimořádné komisi (viz tento svazek, s. 293) se stal podkladem usnesení o Celoruské mimořádné komisi pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi. Lenin rovněž revidoval a upravil návrh usnesení o obnově zemědělství (viz Leninskij sbornik XXXV, s. 300).

IX. celoruský sjezd sovětů odhlasoval nové složení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů s 386 členy a 127 kandidáty. — 321

¹³³ *Washingtonská konference*, svolaná z podnětu USA, probíhala od 12. listopadu 1921 do 6. února 1922. Jednala o omezení námořního zbrojení a o problémech v Tichomoří a na Dálném východě. Zúčastnily se jí USA, Velká Británie, Japonsko, Francie, Itálie, Čína, Belgie, Portugalsko a Holandsko. Sovětské Rusko ani Dálnovýchodní republika nebyly pozvány, ačkoli se na konferenci projednávala řada otázek bezprostředně se týkajících Sovětského Ruska. Proto lidový komisariát zahraničních věcí dvakrát (19. července a 2. listopadu 1921) protestoval u příslušných vlád a prohlásil, že neuznává usnesení konference, neboť tato usnesení byla schválena bez účasti jedné z nejdůležitějších zainteresovaných stran. 8. prosince 1921 protestoval lidový komisariát zahraničních

věcí proti tomu, že washingtonská konference jednala o Východočínské dráze, i když se tato otázka týkala výlučně Ruska a Číny.

Usnesení washingtonské konference byla doplňkem k versailleské smlouvě. Pod tlakem USA a Velké Británie bylo Japonsko nuceno vzdát se řady pozic, které uchvátilo v Číně, zároveň však upevnilo své panství v jižním Mandžusku — 336

- ¹³⁴ Lenin má zřejmě na mysli Deklaraci o uznání dluhů z 28. října 1921^[21], která byla otištěna 29. října v 243. čísle listu *Izvestija VCIK*. Sovětská vláda, řídicí se zásadou mírového soužití států s rozdílným společenskoekonomickým zřízením, vyjádřila ochotu jednat o vzájemných požadavcích a uznání předválečných dluhů za podmínky, že bude s Ruskem uzavřen mír, že Sovětské Rusko uznají ostatní země a bezpodmínečně zastaví všechny akce ohrožující bezpečnost sovětských republik a přátelské Dálnovýchodní republiky. Sovětská vláda upozorňovala, že jedním z hlavních cílů její politiky vždycky bylo navázání hospodářské spolupráce s jinými zeměmi. — 336
- ¹³⁵ *Jugostal* — hutní trast, který vznikl v září 1921. Patřil k němu petrovský, makejevský a juzovský závod se všemi příslušnými doly a řada velkých hutních podniků na Ukrajině, na Severním Kavkazu a na Krymu. Trast měl velký podíl na obnově hutnictví železa. Existoval do roku 1929. — 351
- ¹³⁶ Státní elektrárna v Šatuře se stavěla v letech 1918—1925. Částečně byla spuštěna 25. července 1920, o kapacitě 5000 kilowattů. Elektrárna byla pojmenována po V. I. Leninovi.
Stavba Kaširské elektrárny byla zahájena v únoru 1919 a podle plánu měla být dokončena roku 1921, do zahájení IX. celoruského sjezdu sovětů. Lenin přikládal její stavbě velký význam, protože měla dodávat elektrickou energii největším moskevským závodům; byla to jedna z prvních staveb podle plánu elektrifikace Ruska. Lenin pozorně sledoval průběh stavby, bezprostředně se podílel na řešení všech otázek, kontroloval, jak je stavba zásobována nezbytným materiálem, pracovními silami, palivem, zařízením atd. (viz *Leninskij sbornik* XX, s. 211—215 a XXIII, s. 14—29). První část elektrárny (12 000 kilowattů) byla spuštěna 4. července 1922. — 351
- ¹³⁷ V *Utkinské zátocě u Petrohradu* byla vybudována elektrárna Rudý říjen. Její první část o kapacitě 10 000 kilowattů byla spuštěna 8. října 1922. — 352

¹³⁸ Jde o soudní proces s třiceti pěti majiteli restaurací, pekáren, obuvnických dílen a jiných provozoven, který se konal v Moskvě ve dnech 15.—18. prosince 1921. Byli obviněni z porušování zákoníku práce, z vykořisťování mladistvých a žen, z prodlužování pracovní doby apod. Jako žalobci vystupovali dělníci z velkých podniků, členové strany i nestraníci. Soud odsoudil víc než deset těchto podnikatelů k velkým pokutám nebo k nuceným pracím bez odnětí svobody. — 354

¹³⁹ *Porada politicky neorganizovaných delegátů* se konala večer 26. prosince 1921. Zabývala se dvěma otázkami: pracovní a potažní povinností rolníků (referoval zástupce lidového komisariátu práce Lemberg) a otázkou půdy. Poradu řídil M. I. Kalinin.

První dva příspěvky přednesl Lenin při diskusi o první z uvedených otázek, přičemž druhým z těchto příspěvků reagoval na žádost jednoho z delegátů sjezdu, aby řekl několik slov »ohledně poskytování služeb sovětským úřadům«.

Třetí příspěvek přednesl Lenin při projednávání otázky půdy, po projevu M. I. Kalinina, který řekl, že do ústředního výkonného výboru bude nyní místo pěti bezpartijních rolníků zvoleno dvacet, a dále pokračoval: »Soudruzi tuhle tvrdí, že prý vybíráme podle bradky. Promiňte, soudruzi, ale bradka má u rolníka velký význam. Souvisí s ní jeho způsob života i myšlení a nejlepším příkladem tu může být rolník Petruškin, který zde vedle mě sedí. Když soudruh Lenin řekne: „Já bych bez cavyků spálil všechny modlitební knížky,“ a když já se budu chtít dovědět názor nestraníka, zeptám se Petruškina, co by tomu řekli rolníci, kdybychom spálili všechny modlitební knížky, tak uslyším: Čert je vem, jen je spalte! Je totiž mladý. Ale když se na to zeptám nějakého vusatého rolníka, tak mi odpoví, že by se s tím mělo počkat. Pro nás je to velmi důležité« (Istoričeskij archiv, č. 2, Moskva 1962, s. 79).

Začátek Leninova vystoupení byl odpovědí na tuto Kalininovu repliku. Během celé porady si Lenin pořizoval stručné záznamy projevů (viz Leninskij sbornik XXIII, s. 292—294, 297—298). — 362

¹⁴⁰ *Železniční výbory pro zásobování dřevem* — výbory pro těžbu o svoz dřeva do železničních stanic pro potřeby průmyslových podniků a železniční dopravy. — 364

¹⁴¹ Na první rukopisné stránce tohoto dokumentu je nahoře připsána Leninova poznámka: »Fotijevové nebo jiné sekretářce. Prosím

přepsat v 7 exemplářích a poslat 1. Molotovovi, 2.—6. všem členům politického byra a 7. Kalininovi jako návrh rezoluce IX. sjezdu. Prosím Molotova, aby se dotázal také příslušných lidových komisařů. 25. 12.«

Dne 26. prosince 1921 byly Pokyny pro práci na hospodářském úseku schváleny politickým byrem ÚV KSR(b). — 367

- ¹⁴² *Návrh tezí o úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky* napsal Lenin ihned po plenárním zasedání ÚV KSR(b) z 28. prosince 1921, aby ho mohl 31. prosince předložit politickému byru ke schválení. V telefonogramu adresovaném J. E. Rudzutakovi, A. A. Andrejevovi a V. M. Molotovovi z 30. prosince Lenin sděloval, že »sestavil podrobný plán 12 tezí, z nichž však prozatím zpracoval pouze 4, protože mu práce jde velmi pomalu«. Vzhledem k této okolnosti zároveň žádal, zda by se »projednání této otázky v politickém byru nemohlo o několik dní odložit, protože si myslím, že není třeba s tím nijak zvlášť spěchat a že by bylo žádoucí posoudit věc systematictěji. Jakmile během 3—4 dnů, ale možná i dřív, dokončím první návrh, rozešlu ho členům komise a dohodneme se spolu, zda bude nutné se sejít« (Leninskij sbornik XXXVI, s. 391—392).

Leninův návrh tezí posoudili členové komise A. A. Andrejev, J. E. Rudzutak a členové politického byra a provedli v něm některé změny a doplňky. Dne 12. ledna 1922 byl návrh projednán na zasedání politického byra ÚV KSR(b), které se usneslo: »Text tezí navržený soudruhem Leninem přijmout na základ. Teze se všemi pozměňovacími návrhy postoupit redakční komisi ve složení Lenin, Zinovjev, Andrejev a Bucharin, aby je s konečnou platností schválila a jménem ÚV uveřejnila s poukazem, že s tezemi souhlasí byro frakce Celoruské ústřední rady odborů« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

Konečné znění tezí bylo uveřejněno 17. ledna 1922 v *Pravdě* jako usnesení ÚV KSR(b) obsahující návrh tezí o odborech pro IX. sjezd strany. Ten teze ÚV v zásadě schválil, při projednávání v komisi však v nich provedl ještě některé změny (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 470—480).

Na rozdíl od předešlých vydání se v tomto svazku uveřejňuje Leninův návrh tezí, a nikoli usnesení ÚV KSR(b), které vycházel z Lenina návrhu. — 373

- ¹⁴³ V *Pravdě* z 3. ledna 1922, v rubrice Různé zprávy, byla uveřejněna noticka K sebevraždě inženýra Oldenborgera^[31], v níž se

pravilo: »Moskevský sovět po dohodě s moskevským výborem KSR(b) jmenoval zvláštní komisi, aby vyšetřila příčiny sebevraždy hlavního inženýra moskevské vodárny V. V. Oldenborgera. Komise dospěla k přesvědčení, že zesnulý byl nejen vysoce kvalifikovaný pracovník, ale i člověk hluboce oddaný své práci. Příčinou sebevraždy byly těžké podmínky, které Oldenborgerovi ztěžovaly každodenní práci. Někteří členové tříčlenné mimořádné komise v moskevské vodárně, místo aby se zde snažili zlepšit situaci, velice ztěžovali a komplikovali běžnou práci. Starší inženýr lidového komisariátu dělnicko-rolnické inspekce inženýr Semjonov se jako člen této tříčlenné komise choval vůči Oldenborgerovi hrubě a nespravedlivě a byrokraticky ho šikanoval, vrchní inspektor téhož komisariátu Makarov-Zemljanskij, bývalý zaměstnanec vodárenské úctárny, neustále proti Oldenborgerovi štvál a dělníci z alexejevské přečerpávací stanice Jelagin a Merkulov bezdůvodně kladli Oldenborgerovi za vinu technickou dezorganizaci ve vodárně a špatný poměr zaměstnanců ke komunistické buňce. To všechno se muselo nutně odrazit na duševním stavu zesnulého. Komise prohlásila, že je nepřijatelné, aby Makarov-Zemljanskij jako osoba, která se vetřela do sovětského mocenského orgánu, jako intrikán a člověk proslulý mezi zaměstnanci a dělníky vodárny svou nečestností, dále pracoval v dělnicko-rolnické inspekci a vůbec v sovětských orgánech. Komise uznala rovněž za nepřijatelné, aby starší inženýr dělnicko-rolnické inspekce Semjonov nadále v tomto orgánu pracoval a aby měl cokoli společného s moskevskou vodárnou. Dále prohlásila za nezbytné propustit z vodárny Jelagina a Merkulova a přeložit je do jiného podniku.« K této záležitosti viz též tento svazek, s. 386—387). — 383

¹⁴⁴ Leninův návrh na vytvoření komise pro prověrku a volbu nových vedoucích odborových kádrů byl vyvolán jednak tím, že v odborech bylo plno bývalých menševiků a eserů, a jednak tím, že podle rezoluce XI. celoruské konference KSR(b) O upevňování strany na základě zkušeností z prověrky jejího členstva bylo nezbytné požadovat u vedoucích odborových pracovníků delší dobu členství ve straně (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, díl I, Praha 1954, s. 514).

Politické byro ÚV KSR(b) Leninův návrh schválilo a 20. ledna 1922 byla vytvořena komise, jejímiž členy se stali M. P. Tomskij, A. A. Andrejev a S. I. Syrcov. O své činnosti informovala komise 23. února politické byro a na jeho doporučení pak referovala

o výsledcích své činnosti na XI. sjezdu KSR(b) (viz Odinnadcatyj sjezd KPR(b). Stenografičeskij otčet, 1961, s. 246—252).

Leninův návrh politickému byru o prověřce a volbě nových vedoucích odborových kádrů byl poprvé uveřejněn pod názvem Pripiska k težisam [Dodatek k težim] v publikaci Leninskij sbornik XXXV, s. 311. — 385

- ¹⁴⁵ Návrhy usnesení koncipované Leninem byly schváleny na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 5. ledna 1922.

Případem sebevraždy V. V. Oldenborgera se zabýval Nejvyšší tribunál při Celoruském ústředním výkonném výboru ve dnech 8.—14. března 1922. Viníky odsoudil k různým trestům. — 387.

- ¹⁴⁶ V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uloženy dvě varianty Leninova návrhu směrnice politického byra o nové ekonomické politice: rukopis uveřejněný v publikaci Leninskij sbornik XXXIV, s. 429—430 a strojopisná kopie dopisu A. D. Cjurupovi a L. B. Kameněvovi, nadiktovaného telefonicky 9. ledna 1922 a napsaného na formuláři s hlavičkou předsedy rady lidových komisařů. Kopie dopisu byla otištěna v Leninových spisech 33, Praha 1962, s. 194—195. V první variantě chybí směrnice adresovaná lidovému komisariátu financí, jejíž znění Lenin zformuloval po 9. lednu v dopisu L. B. Kameněvovi: »Navrhují připsat zvláštní větu o směrnici pro L. K. Fina [= lidový komisariát financí. Čes. red.] . . . Při sestavování směrnice se opírám o přesně zjištěná fakta, že se ve státních komisích lidového komisariátu financí vedou takové plané debaty, které patří do diskusního klubu« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Ve strojopisné kopii tato pasáž o lidovém komisariátu financí zůstala zachována.

Návrh směrnice o nové ekonomické politice projednalo politické byro 12. ledna a přijalo ho za základ. Definitivně pak byl schválen na zasedání politického byra 16. ledna 1922. — 388

- ¹⁴⁷ Jde o XI. celoruskou konferenci KSR(b). — 388

- ¹⁴⁸ O zvýšení úvěru na vybudování radiotechnické laboratoře se jednalo na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 20. ledna 1922. Politické byro souhlasilo s Leninovým návrhem a schválilo závěr lidového komisariátu financí k této otázce. — 390

- ¹⁴⁹ Leninův pozdrav *Pracujícím Dagestánu* byl odpovědí na dopis předsedy rady lidových komisařů Dagestánské autonomní sovět-

ské socialistické republiky soudruha Karkmasova, který Lenina informoval o zahájení těžby nerostných surovin. Zároveň byly Leninovi zaslány dva pudy vytěžené rtuti jako dar tamních pracujících. — 391

¹⁵⁰ V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uloženy dvě varianty tohoto dokumentu: původní zápis pořízený vedoucím úřadovny rady lidových komisařů N. P. Gorbunovem podle Leninova diktátu ze 17. ledna 1922 a zápis rovněž zpracovaný Gorbunovem formou Leninovy směrnice pro lidový komisiariát školství a osvěty, při němž tehdy existovalo fotografické a filmové oddělení. První varianta byla uveřejněna v roce 1925 v knize G. Boljšanského Lenin i kino. Druhá varianta byla uveřejněna téhož roku v časopisu Kinonědělja, č. 4. Tuto podrobnější variantu uvádíme v tomto svazku.

Dokument byl jménem vedoucího úřadovny RLK zaslán 27. ledna 1922 lidovému komisiariátu školství a osvěty. Právilo se v něm: »Zasíláme Vám pro informaci směrnici Vladimíra Iljiče o kinematografii.« Lidovému komisiariátu školství a osvěty se doporučovalo: »1. Vypracovat na základě této směrnice akční program a zaslat jej neprodleně úřadovně rady lidových komisařů pro informaci Vladimíra Iljiče. 2. Do měsíce podat úřadovně rady lidových komisařů hlášení o tom, co se pro splnění této směrnice konkrétně udělalo a s jakými výsledky. 3. Okamžitě sdělit, které funkce po vydání posledního usnesení Rady práce a obrany o kinematografii zůstaly lidovému komisiariátu školství a osvěty a kdo je bezprostředně odpovědný za jejich plnění« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

V rozhovoru s A. V. Lunačarským v únoru 1922 Lenin »znovu zdůraznil nezbytnost vytvořit určitou proporcii mezi filmy zábavnými a naučnými«. Jak píše ve svých vzpomínkách A. V. Lunačarskij, Lenin řekl, že nové filmy, prodchnuté komunistickými idejemi a obrážející sovětskou skutečnost, by měly mít zpravodajský charakter a že podle jeho mínění pro výrobu takových filmů patrně asi ještě nenastal vhodný čas. »Budete-li mít dobré zpravodajské filmy a filmy hodnotné a výchovné, nebude vadit, když se současně pro získání obecenstva bude promítat běžný bezcenný film. Cenzura je přesto ovšem nutná. Filmy kontrarevoluční a amorální se nesmějí objevovat.« K tomu Lenin dodal: »Až se postavíte na nohy díky správnému hospodaření, a možná, až se celkově zlepší situace v zemi, dostanete na rozvoj kinematografie určitou půjčku, budete muset rozšířit výrobu a zejména dostat prospěšné filmy mezi široké vrstvy obyvatelstva ve městech, a co

víc — na vesnici . . . Musíte mít stále na paměti, že film je pro nás ze všech umění nejdůležitější« (Sovětskoje kino, č. 1/2, 1933, s. 10). — 392

¹⁵¹ Leninův dopis pro politické byro ÚV KSR(b) ze 17. ledna 1922 projednalo politické byro na své schůzi 20. ledna a usneslo se, aby o udělení koncese Štejnbergovi bylo s konečnou platností rozhodnuto v radě lidových komisařů (viz též tento svazek, s. 282—283). — 394

¹⁵² Politické byro ÚV KSR(b) vyslovilo ještě téhož dne s Leninovým návrhem svůj souhlas a 24. ledna pak rada lidových komisařů v podstatě schválila návrh statutu Akciové společnosti pro vnitřní a zahraniční obchod se surovými kožemi. Zakladateli společnosti byli: lidový komisariát zahraničního obchodu. Nejvyšší národohospodářská rada, Ústřední svaz spotřebních družstev a kapitalisté P. B. Štejnberg a V. I. Tomingas. Dne 1. února schválila statut společnosti a dohodu mezi jejími zakladateli také Rada práce a obrany. — 395

¹⁵³ Dne 1. prosince 1921 se politické byro ÚV KSR(b) po vyslechnutí Leninovy zprávy o činnosti A. D. Cjurupy usneslo potvrdit ho ve funkci druhého místopředsedy Rady práce a obrany a 5. prosince byl Cjurupa usnesením politického byra jmenován místopředsedou rady lidových komisařů.

Přechod země k pokojné hospodářské výstavbě vyvolal nutnost zdokonalit a zreorganizovat činnost celého sovětského státního aparátu. Program této reorganizace je nastíněn v Leninových dopisech A. D. Cjurupovi. V dopisu L. B. Kaměněvovi z 3. března 1922 Lenin psal: »Takhle se musí reorganizovat práce jak v RLK, tak v RPO (psal jsem už o tom Cjurupovi a vypracoval návrh příslušné směrnice), tak i v *politickém byru* (viz tento svazek, s. 470). V dopisu V. M. Molotovovi o osnově politického referátu pro XI. sjezd strany Lenin doporučoval »poukázat na úlohu dvou místopředsedů rady lidových komisařů a Rady práce a obrany; na mou korespondenci o této věci s A. D. Cjurupou z konce ledna 1922« (srov. Spisy 33, Praha 1955, s. 249). Týchž problémů se týkala i Osnova politického referátu na XI. sjezdu strany (viz Leninskij sbornik XIII, s. 14) a Osnova projevu na den 27. března 1922, kde se praví: »Rada lidových komisařů a Rada práce a obrany. Moji místopředsedové . . . Korespondence z ledna 1922. Kontrola plnění, upevnění kázně, *čistka shora* . . . 6. Malá rada lidových komisařů. Také oprostít od

malicherností. Návrh směrnic (podle příkazu ÚV) bude předložen« (srov. Spisy 36, Praha 1958, s. 552—553). — 397

¹⁵⁴ Tento dokument napsal Lenin v souvislosti s dopisem A. D. Cjurupy o nedostatecích práce malé rady lidových komisařů. Cjurupa ve svém dopisu konstatoval, že malá rada lidových komisařů má v současné době 22 členů, z nichž 15 zastupuje různé resorty a ostatní jsou mimoresortní. Z původní komise při radě lidových komisařů se malá rada rozrostla v samostatný orgán s plenárními a přípravnými schůzemi a komisemi, s předvoláváním lidových komisařů k podávání souhrnných zpráv atd.

A. D. Cjurupa navrhl snížit počet členů malé rady lidových komisařů na pět osob: na předsedu a čtyři zástupce resortů (lidového komisariátu spravedlnosti, financí, dělnicko-rolnické inspekce a Nejvyšší národohospodářské rady). Všechny otázky týkající se výdajů ze státního rozpočtu měly být postupovány lidovému komisariátu financí a předkládány malé radě lidových komisařů jen tehdy, kdyby byla proti postupu lidového komisariátu financí podána stížnost. Malá rada lidových komisařů měla projednávat pouze otázky stanovené zvláštním příkazem. — 400

¹⁵⁵ Tento dokument je napsán na návrhu směrnice pro malou radu lidových komisařů, který A. D. Cjurupa přepracoval podle Leninových pokynů obsažených v dopisu z 15. února 1922.

Dne 20. února A. D. Cjurupa Leninovi napsal, že návrh směrnice hodlá předložit politickému byru ke schválení ve čtvrtek. Otázku reorganizace malé rady lidových komisařů řešilo politické byro 4. března 1922, ale konečné rozhodnutí o ní bylo odloženo (viz poznámku 156). — 402

¹⁵⁶ Jde o Cjurupovy námitky proti Leninovým připomínkám k návrhu směrnice pro malou radu lidových komisařů (viz předešlý dokument). Cjurupa v odpovědi Leninovi napsal: »Vladimíre Iljiči! Zdá se mi, že Vaše připomínka (dodatek) k návrhu směrnice o malé radě lidových komisařů celý záměr úplně zhatí. Uloží-li se malé radě za povinnost přísně dohlížet na to, aby lidové komisariáty zachovávaly zákony, a kontrolovat oprávněnost, účelnost a rychlost vyřizování jejich agendy, pak se všechno jen ještě víc povleče, všechno se obrátí vzhůru nohama a může to vést až k celkovému zbrzdění veškeré práce. Jen si pomyslete, kolik dotazníků malá rada rozešle, kolik bude vyžadovat odpovědí, hlášení, zpráv atd.! Poskytne jí to přímo neomezené pole působnosti. Jsem toho názoru, že pak už nadobro bude celý sovětský správní

aparát (který i tak špatně funguje) mlít naprázdno. Dohled a kontrolu je třeba zavést, ale ne prostřednictvím malé rady lidových komisařů.«

Leninovy pokyny k reorganizaci malé rady lidových komisařů byly vzaty za základ nového ustanovení o malé radě lidových komisařů, schváleného na zasedání velké rady lidových komisařů 31. října 1922. — 403

- ¹⁵⁷ Jde o radiotelegram předsedy italské koaliční vlády Bonomiho z 13. ledna 1922. Podle rozhodnutí konference Nejvyšší rady Dohody, která se konala ve dnech 6.—13. ledna v Cannes, zval Bonomi jménem této rady delegaci sovětské vlády k účasti na mezinárodní hospodářské a finanční konferenci svolávané na začátek března 1922 do Janova (viz poznámku 161). K telegramu byl přiložen text rezoluce, schválený v Cannes 6. ledna, v němž Nejvyšší rada Dohody uváděla hlavní, podle jejího názoru nezbytné podmínky pro úspěšný průběh konference. Podstatou prvního bodu těchto podmínek byla myšlenka, že jedny národy nesmějí diktovat druhým národům, podle jakých zásad si mají uspořádat svůj vlastnický systém, svůj hospodářský život a způsob vlády, a že každá země má právo si zvolit takový systém, jaký jí vyhovuje. Zároveň však canneská rezoluce požadovala záruky nedotknutelnosti a rentability pro zahraniční kapitál při poskytnutí pomoci jiným zemím, uznání všech dluhů a pohledávek, uznání závazku vrátit, obnovit nebo uhradit všechny ztráty a újmy způsobené zahraničním zájmům konfiskací nebo sekvestrací majetku. Mimoto canneská rezoluce stanovila povinnost národů zdržovat se propagandy směřující ke svržení politického systému jiných zemí a zřeknout se nepřátelských akcí proti účastnickým zemím. V závěru dohodové mocnosti prohlašovaly, že mohou uznat sovětskou vládu jedině tehdy, když splní všechny tyto podmínky. Vládnoucí kruhy Francie a předseda britské vlády Lloyd George se v průběhu příprav janovské konference zasažovali o to, aby pozvání^[100] Sovětského Ruska na tuto konferenci bylo podmíněno předběžným uznáním canneské rezoluce. Viz též tento svazek, s. 430. — 406

- ¹⁵⁸ V textu prvního bodu canneské rezoluce uveřejněné v sovětském tisku se pravilo: »Žádný stát si nesmí osobovat právo diktovat druhému státu, podle jakých zásad si má uspořádat svůj vlastnický systém, hospodářský život a způsob vlády« (Izvěstija VCIK, č. 6 z 10. ledna 1922). Tento text odpovídal textu rezoluce, která byla 8. ledna otištěna v listu Petit Parisien, č. 16 385. G. V. Čiče-

rin poslal 26. ledna Leninovi výtisk tohoto listu s poznámkou: »Posílám Vám Petit Parisien s canneskou rezolucí a kopií Bonomiho. Ten vypustil „Système de propriété“« (vlastnický systém).

Lenin přikládal formulaci prvního bodu canneských podmínek velký význam, protože ho pokládal za nepřímé uznání bankrotu kapitalistického vlastnického systému a nevyhnutelnosti současné existence komunistického vlastnického systému. Zároveň poukázal na to, že ostatní body směřují k podřízení Sovětského Ruska cizímu kapitálu a jsou s prvním článkem v očividném rozporu (viz Spisy 33, Praha 1955, s. 354—355). — 406

¹⁵⁹ Leninův návrh vyslat M. I. Kalinina na Ukrajinu schválilo politické byro ÚV KSR(b) 28. ledna. Kalinin vykonal tuto cestu s agitačním vlakem Říjnová revoluce ve dnech 7.—18. února a 5.—18. března 1922 po trase Poltava — Mirgorod — Kyjev — Belaja Cerkov — Kremenčug — Oděsa — Žmerinka — Kamenec-Podolskij — Vinnica — Berdičev — Žitomir. — 407

¹⁶⁰ Jde o článek IX. sjezd sovětů a rolnictvo^[20], uveřejněný 27. ledna 1922 v Pravdě s podpisem Nestranič. Autor článku se zabýval plánem, jak mezi rolníky popularizovat usnesení IX. celoruského sjezdu sovětů k rolnickým problémům. Politické byro ÚV KSR(b) schválilo Leninův návrh 28. ledna 1922. — 408

¹⁶¹ Mezinárodní hospodářská a finanční konference se konala v Janově. Podnět ke svolání konference, na níž byly projednány otázky nastolení míru a navázání hospodářské spolupráce v Evropě a rovněž i otázka dluhů Ruska, dala sovětská vláda, která v této záležitosti zaslala 28. října 1921 nótu Francii, Itálii, Japonsku, USA a Velké Británii (viz tento svazek, s. 215—218). O svolání konference rozhodla Nejvyšší rada Dohody 6. ledna 1922 na konferenci v Cannes.

Dohodové země se rozhodly pozvat Sovětské Rusko na konferenci v naději, že se jim podaří sovětskou vládu přimět k řadě politických a hospodářských ústupků a zároveň navázat se Sovětským Ruskem hospodářské styky.

Sovětská delegace na janovskou konferenci byla zvolena 27. ledna na mimořádném zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru. Vedoucím delegace byl jmenován V. I. Lenin a jeho zástupcem lidový komisař zahraničních věcí G. V. Čičerin »se všemi právy vedoucího pro případ, že by okolnosti znemožnily soudruhovi Leninovi odjet na konferenci« (Dokumenty vnějšněj politiky SSSR, sv. 5, Moskva 1961, s. 67). Členy delegace

byli L. B. Krasin, M. M. Litvinov, N. N. Narimanov, V. V. Vorošinskij, J. E. Rudzutak aj. O Leninově cestě na konferenci se široce hovořilo mezi pracujícími sovětských republik. V četných dopisech vyjadřovali pracující obavy o Leninovu bezpečnost a život a vyslovovali se proti jeho cestě. Lenin sám chtěl do Janova jet, aby vedoucím představitelům imperialistických států osobně vložil stanovisko sovětské vlády. Přetíženi státními záležitostmi a zdravotní stav znemožnily Leninovi odjet z Ruska. Ústřední výbor KSR(b) v důsledku toho zvláštním usnesením rozhodl, aby Lenin pověřil pravomocemi vedoucího delegace G. V. Čičerina. Ačkoli se Lenin nemohl osobně účastnit konference, konaly se všechny přípravy k ní pod jeho vedením a také činnost sovětské delegace se řídila jeho směrnicemi (viz tento svazek, s. 415, 418—420, 421—422, 430, 444—446, 447 a následující 45. svazek Sebraných spisů).

Janovská konference trvala od 10. dubna do 19. května 1922. Zúčastnili se jí zástupci 29 zemí. Sovětská delegace na konferenci znovu deklarovala nezbytnost mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. V jejím prohlášení, schváleném Leninem a potvrzeném radou lidových komisařů, se pravilo: »Ruská delegace zůstává věrna zásadám komunismu a zároveň konstatuje, že v současné historické epoše, která umožňuje paralelní existenci starého a rodícího se nového společenského zřízení, je hospodářská spolupráce mezi státy reprezentujícími dva rozdílné systémy vlastnictví rozhodně nezbytná pro všeobecnou hospodářskou obnovu« (Materiály Genuevskoj konferencii. Polnyj stenografičeskij otčet, Moskva 1922, s. 78).

Janovská konference však nevyřešila úkoly, které před ní stály. Sovětská delegace rázně odmítla pokusy imperialistických mocností vnutit sovětskému státu koloniální režim (získat kontrolu nad sovětskými financemi atd.) a zároveň účastníkům konference navrhla, aby na pořad jednání zařadili otázku všeobecného omezení zbrojení a zákazu nejbarbarštějších bojových prostředků (jedovatých plynů, válečného letectva); tím před celým světem demonstrovala mírumilovnost leninské zahraniční politiky Sovětské republiky. — 409

¹⁶² Lenin má na mysli politiku určitých ústupků, kterou na počátku 20. let prováděla britská vláda v čele s Lloydem Georgem, aby potlačila revoluční národně osvobozenecké hnutí v Irsku a Egyptě.

Britsko-irská smlouva byla uzavřena 6. prosince 1920 v důsledku mnohaletého houževnatého boje irského lidu za národní

nezávislost. Smlouva stanovila vytvoření Irského svobodného státu se statutem dominia. Šest severovýchodních hrabství provincie Ulster, která byla průmyslově nejrozvinutější částí Irska, se od něho odtrhlo a zůstalo součástí Velké Británie.

Britská vláda potlačila v prosinci 1921 povstání egyptského lidu proti britské nadvládě a v únoru 1922 byla nucena zrušit protektorát a ustavit nezávislé egyptské království. Nezávislost Egypta byla však pouze formální, neboť britská okupace celého Egypta, britská kontrola v pásmu Suezského průplavu, britská nadvláda v Anglo-egyptském Súdánu atd. zůstaly nedotčeny.

— 411

¹⁶³ Jde o připravenou konferenci tří internacionál — Druhé, Dvaapůlté a Třetí, komunistické.

Aktivní boj Komunistické internacionály za vytvoření jednotné dělnické fronty proti tlaku buržoazie a touha dělnických mas po akční jednotě přiměly vedení Dvaapůlté internacionály k tomu, že 19. ledna 1922 zaslalo exekutivě Kominterny návrh, aby byla na jaře 1922 svolána mezinárodní konference, která by jednala o hospodářské situaci v Evropě a o postupu dělnické třídy proti náporu reakce. Tato konference představitelů tří internacionál se konala ve dnech 2.—5. dubna 1922 v Berlíně. Rozvinul se na ní ostrý boj mezi představiteli Druhé a Dvaapůlté internacionály a představiteli Komunistické internacionály. Delegace Kominterny předložila návrh na svolání světového kongresu dělnických stran za účasti odborů a jiných dělnických organizací, na kterém by se jednalo o boji proti náporu kapitálu, proti reakci, proti přípravě nových imperialistických válek, o pomoci při hospodářské obnově Sovětského Ruska, o versailleské smlouvě a o obnově zničených oblastí. Představitelé Druhé internacionály za podpory delegace Dvaapůlté internacionály se pokoušeli přimět delegaci Kominterny, aby přistoupila na oddělení Gruzie od sovětského státu, upustila od vytváření komunistických buněk v masových dělnických organizacích a osvobodila politické provinilce. Delegace Kominterny (N. I. Bucharin, K. Radek, C. Zetkinová) tyto nepřijatelné požadavky zamítla, avšak přistoupila na podmínce, že sovětské orgány nepoužijí trestu smrti v soudním procesu s pravicovými esery a že dovolí zástupcům Druhé a Dvaapůlté internacionály se tohoto procesu zúčastnit. V článku Zaplatili jsme příliš mnoho Lenin ostře kritizoval tyto ústupky představitelů Kominterny na berlínské konferenci a označil je za chybu (viz Spisy 33, Praha 1955, s. 327—331).

Na konferenci byla schválena společná deklarace, podle níž

bylo možné pořádat společné porady a společné akce ke konkrétním otázkám. Deklarace vyzývala všechny pracující, aby v době janovské konference pořádali masové demonstrace pod heslem boje za osmihodinovou pracovní dobu, proti nezaměstnanosti, boje proletariátu proti náporu kapitálu, na obranu ruské revoluce, pomoci hladovějícím v Rusku, za obnovení politických a hospodářských styků všech států se Sovětským Ruskem, za obnovení jednotné proletářské fronty ve všech zemích v národním i mezinárodním měřítku. Konference shledala, že je nutné svolat co nejdříve světový kongres, a vytvořila devítičlennou organizační komisi (za každou internacionálu po třech zástupcích) pro přípravu dalších konferencí a světového kongresu. Avšak reformistické vedení Druhé a Dvaapůlté internacionály, které schválilo tuto dohodu pod tlakem širokých mas pracujících, sabotovalo a mařilo jednotný boj dělnické třídy. Dne 21. května 1922 se řada stran Druhé a Dvaapůlté internacionály usnesla svolat světový kongres do Haagu bez komunistů. Tím reformističtí vůdci zmařili boj za jednotnou dělnickou frontu. Proto delegace Kominterny na zasedání komise devíti 23. května 1922 v Berlíně prohlásila, že z komise vystupuje. — 412

¹⁶⁴ Lenin má na mysli telegram, který byl 3. února 1922 uveřejněn v listech Pravda¹⁰³ a Izvěstija VCIK^[12]: »Hannover, 31. ledna. Mezinárodní svaz kovodělníků předložil komisi pro svolání mezinárodního dělnického kongresu, který byl zahájen 21. dubna v Římě, návrh, aby organizované dělnické masy vyhlásily v případě války generální stavku. Svaz kovodělníků ustavil zvláštní komisi, jejímž úkolem je usilovně propagovat tento návrh.« Toto usnesení bylo schváleno ve Vídni na konferenci výkonného výboru Mezinárodního svazu kovodělníků, který se hlásil k reformistické Amsterdamské internacionále, činné od roku 1919 do roku 1945. — 414

¹⁶⁵ *Směna věch* — týdeník; vydávala ho v Paříži emigrantská skupina bělogvardějských intelektuálů od října 1921 do března 1922. Táž skupina vydala v červenci 1921 v Praze pod stejným názvem sborník. Kolem sborníku a časopisu se utvořil společenskopolitický směr nazvaný směnověchovství. Jeho ideology byli J. V. Ključnikov, N. V. Ustrjalov, S. S. Lukjanov, A. V. Bobriščev-Puškin, S. S. Čachotin, J. N. Potěchin aj. Sociální základnou směnověchovství bylo jisté oživení kapitalistických prvků v Sovětské republice v souvislosti se zavedením nové ekonomické politiky (Nep). Přejít k Nepu chápali směnověchovci jako vývoj

sovětské moci směrem k restauraci kapitalismu. Byli pro spolupráci se sovětskou mocí, neboť počítali s buržoazním přerodem sovětského státu. Část směnověchovců vyjádřila odhodlání čestně spolupracovat se sovětskou mocí a napomáhat hospodářské obnově země.

Vzhledem k tomu, že mezi směnověchovskou inteligencí došlo k diferenciaci, XII. celoruská konference KSR(b), která se konala ve dnech 4.—7. srpna 1922, v rezoluci O protisovětských stranách a směrech konstatovala: »Takzvaný směnověchovský směr dosud hrál a ještě může hrát objektivně pokrokovou úlohu. Stmeloval a stmeluje ty skupiny emigrace a ruské inteligence, které se „smířily“ se sovětskou mocí a jsou ochotny spolupracovat s ní k obrodě země. *Potud* si směnověchovský směr zaslouhoval a zaslужuje, abychom se k němu chovali kladně. Zároveň se však nesmí ani na okamžik zapomínat, že i ve směnověchovském směru jsou silné buržoazně restaurační tendence, že směnověchovce spojuje s menševiky a esery společná naděje, že po hospodářských ústupcích budou následovat politické ústupky buržoazní demokracii apod.« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 548). Většina směnověchovců později veřejně zastávala kontrarevoluční stanovisko. Lenin podal charakteristiku směnověchovství v politické zprávě na XI. sjezdu KSR(b) (viz Spisy 33, Praha 1962, s. 284—285). — 415

¹⁶⁶ Leninovo sdělení politickému byru ÚV KSR(b) reagovalo na zprávu z Varšavy, uveřejněnou 2. února 1922 v listu *Izvěstija VCIK*, v níž byl vyložen obsah Parvusovy brožury *Cesta k hospodářské spáse*^[164]. Parvus v této brožuře hájil expanzivní plány německého imperialismu na Východě, plány na koloniální zotročení národů Sovětského Ruska. Tam, na východě Evropy, psal Parvus, »je otevřená cesta pro německou rozpínavost, pro německou sílu, pro německou podnikavost«.

Leninův návrh schválilo politické byro 8. února a usnesení k této otázce 11. března 1922. — 416

¹⁶⁷ Dodatky ke směrnicím ÚV pro delegaci na janovskou konferenci, obsažené v tomto dokumentu, schválilo politické byro ÚV KSR(b) 8. února 1922. — 418

¹⁶⁸ G. V. Čičerin vyslovoval v dopisu Leninovi četné obavy, zda janovská konference bude úspěšná a zda bude možné se na ní dohovorit s kapitalistickými kruhy. — 421

¹⁶⁹ *Kooperativnoje dělo* — společenskoekonomický, družstevní a obchodní list, orgán Ústředního svazu spotřebních družstev. Od 1. února do poloviny května 1922 vycházel jako deník, poté jako týdeník. Jeho šéfredaktorem byl N. L. Meščerjakov.

Leninův návrh na zastavení listu projednávalo politické byro ÚV KSR(b) 9. února, protože se však N. L. Meščerjakov na zasedání nedostavil, bylo rozhodnuto řešení této otázky odložit (viz tento svazek, s. 426—427). — 423

¹⁷⁰ *Dopis G. K. Ordžonikidzemu o posílení gruzínské Rudé armády* napsal Lenin v předvečer I. sjezdu sovětů Gruzie, který se konal ve dnech 25. února až 3. března 1922.

Podnětem k Leninovu návrhu na posílení gruzínské Rudé armády byl agresivní postoj britských imperialistů a pomlouvačná kampaň, kterou proti Sovětské republice rozpoutal reakční imperialistický tisk společně s vůdci Druhé a Dvaapůlté internacionály a gruzínskými menševiky. Ve snaze odtrhnout Gruzii od Sovětského Ruska a zotročit ji zahraničními imperialisty prosazovali požadavek, aby Rudá armáda byla z gruzínského území odvolána.

I. sjezd sovětů Gruzie schválil svolání O Rudé armádě, v němž vytyčil jako základní úkol upevnění existujícího jádra gruzínské Rudé armády a požádal vládu bratrské Ruské sovětské republiky, aby neodvolávala jednotky Rudé armády z gruzínského území.

Leninův návrh na posílení gruzínské Rudé armády byl schválen politickým byrem 25. února 1922. — 424

¹⁷¹ Stalin na tuto větu reagoval následující douškou: »K tomu, co uvedl soudruh Lenin, nemám co dodat. Myslím, že Sergo i ÚV Komunistické strany Gruzie pochopí naprostou nezbytnost opatření navrhovaného soudruhem Leninem. Co se týče „vojensko-technické“ stránky věci, tu Vy znáte lépe než já a ostatní Moskvané.« — 424

¹⁷² Tento Leninův návrh se projednával na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 15. února 1922, v jehož závěru bylo schváleno usnesení: »Uložit redakci listu *Kooperativnoje dělo*, aby do tří dnů předložila politickému byru písemné vysvětlení k vydávání listu *Kooperativnoje dělo*, k jeho charakteru, složení redakce a spolupracovníků« (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). Podruhé se o této otázce jednalo 22. února a bylo rozhodnuto odložit zastavení listu o čtrnáct dní.

Definitivní rozhodnutí padlo v květnu, kdy byl list Kooperativnoje dělo přeměněn v týdeník. — 427

- ¹⁷³ Jde o celoruskou evidenci členů KSR(b), provedenou začátkem roku 1922. Jejím účelem bylo získat všestranný přehled o složení KSR(b) a zjistit přesný počet jejích členů. V Moskvě se evidence prováděla od 6. února 1922. Leninův vyplněný dotazník pro tuto evidenci viz tento svazek, s. 551—556.

Evidence odpovědných pracovníků, o níž je v dopisu zmínka, byla provedena v červenci 1921. Měla přinést přehled o kvantitativním a kvalitativním složení vedoucích funkcionářů strany v guberniálních a újezdních orgánech, jejich územním rozmístění a účelnosti jejich využití. — 428

- ¹⁷⁴ Lenin přisuzoval pracím Šatilovského šlechtitelského ovesného trastu velký celostátní význam a hodnotil je jako jedno z opatření ke zvýšení produktivity zemědělství. Na Leninův návrh revidovalo politické byro ÚV KSR(b) 18. února 1922 rozhodnutí o dlouhodobé půjčce Státní správě pro šlechtění osiv (Šatilovskému ovesnému trastu) a usneslo se poskytnout trastu finanční podporu. Usnesením ze 4. března uložilo politické byro lidovému komisariátu financí, aby přidělil lidovému komisariátu zemědělství pro tento trast potřebnou finanční dotaci. Šatilovský trast vznikl z původní zemědělské výzkumné stanice v Šatilově, založené v roce 1896. Dnes je tu vědeckovýzkumný ústav ministerstva zemědělství RSFSR s názvem Orelská státní zemědělská pokusná stanice. — 431

- ¹⁷⁵ Druhé až čtvrté ruské vydání Leninových spisů obsahuje pouze část tohoto dokumentu. V českém znění byl tento dokument otištěn pod názvem Dopis D. I. Kurskému (viz Spisy 33, Praha 1955, s. 199—200). — 432

- ¹⁷⁶ Politické byro ÚV KSR(b) se 23. února 1922 ztotožnilo s Leninovým návrhem a 30. března schválilo usnesení o uvolnění dodatečné částky na služební cestu L. K. Ramzina. — 441

- ¹⁷⁷ První rozšířené plenární zasedání exekutivy Komunistické internacionály se konalo ve dnech 21. února — 4. března 1922 v Moskvě. Zúčastnilo se ho 105 delegátů z 36 zemí. Hlavní projednávanou otázkou byla taktika jednotné fronty. Mimoto byla přednesena zpráva o situaci v různých sekcích Kominterny aj.

Plenární zasedání schválilo teze o boji proti válce a válečnému

nebezpečí, teze o nové ekonomické politice, usnesení o taktice jednotné fronty, rezoluci o účasti Kominterny na připravované konferenci tří internacionál a další dokumenty.

Lenin se pro nemoc plenárního zasedání nezúčastnil. Intenzívně se však podílel na přípravě zasedání, vypracoval taktiku delegace Kominterny na konferenci tří internacionál (viz tento svazek, s. 412—413 aj.). Leninovy připomínky k návrhu rezoluce o účasti na konferenci tří internacionál schválilo politické byro ÚV KSR(b) 23. února 1922. Rezoluce o účasti na této konferenci byla schválena na prvním rozšířeném plenárním zasedání exekutivy Kominterny 4. března 1922. — 442

- ¹⁷⁸ Leninův návrh usnesení schválilo politické byro ÚV KSR(b) 28. února 1922 s tímto Stalinovým dodatkem: »1. Otázku *uznání sovětské moci* nepředkládat na začátku, ale na konci konference (po pokusech o hospodářskou dohodu), a právě proto z ní nedělat ultimátum. 2. Jako subjekty (usilující o dohodu) na konferenci za ruskou stranu nestavět *Ústřední svaz spotřebních družstev, zemědělská družstva* apod. (jak to navrhuje Krasin), nýbrž mít na zřeteli pouze jediný subjekt — ruský stát« (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS). — 444
- ¹⁷⁹ Téhož dne politické byro ÚV KSR(b) schválilo Leninův návrh a G. V. Čičerin zaslal italskému ministrovi zahraničních věcí radiotelegram o termínu svolání janovské konference (viz *Izvěstija VCIK*, č. 47 z 28. února 1922). — 447
- ¹⁸⁰ Jde o výplatu peněz Turecku, k níž mělo podle smlouvy dojít 16. března 1922. Politické byro ÚV KSR(b) schválilo 27. února Leninův návrh, aby byla příslušná částka Turecku ve stanovené lhůtě uhrazena. — 448
- ¹⁸¹ Lenin má na mysli svůj návrh, schválený politickým byrem, že zástupce vedoucího sovětské delegace na janovské konferenci G. V. Čičerin má všechna práva vedoucího delegace s tím, že v případě Čičerinovy nemoci nebo odjezdu by jeho práva postupně přešla na jednu z těchto dvou trojic: a) M. M. Litvinov, L. B. Krasin, Ch. G. Rakovskij, b) M. M. Litvinov, A. A. Ioffe, V. V. Vorovskij (viz tento svazek, s. 444). — 448
- ¹⁸² Leninovy připomínky k návrhu usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru o úkolech lidového komisariátu dělnicko-rolnické inspekce za nové ekonomické politiky byly vzaty v úvahu

při konečné redakci tohoto usnesení (viz Izvěstija VCIK, č. 67 z 24. března 1922). Leninovu korespondenci o kontrole činnosti soukromých podniků orgány dělnicko-rolnické inspekce viz Leninskij sbornik XXXV, s. 324—329. — 452

¹⁸³ Článek *Poznámky publicisty. O výstupu na vysoké hory, o škodlivé malomyslnosti, o užitečnosti obchodu, o vztahu k menševikům apod.* nebyl dokončen. — 454

¹⁸⁴ Leninův návrh byl schválen na zasedání politického byra ÚV KSR(b) 2. března 1922.

Občanský zákoník RSFSR (sbírka zákonů regulujících majetkové vztahy) byl schválen na čtvrtém zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů devátého volebního období v říjnu 1922 s platností od 1. ledna 1923. O občanském zákoníku viz Leninův projev na čtvrtém zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů devátého volebního období 31. října 1922 (Spisy 33, Praha 1955, s. 388—394). — 464

¹⁸⁵ Tento Leninův dopis byl napsán v souvislosti s diskusí o monopolu zahraničního obchodu, která probíhala ve vedoucích stranických kruzích koncem roku 1921 a v průběhu celého roku 1922.

Monopol zahraničního obchodu byl zaveden na základě dekretu RLK z 22. dubna 1918 a později byl několikrát potvrzen usneseními sovětské vlády. S přechodem k nové ekonomické politice a s rozšířením obchodních styků se zahraničím vyvstala nutnost doplnit zákonodárství o zahraničním obchodu. V tezích o zahraničním obchodu, které na Leninův příkaz vypracoval náměstek lidového komisaře zahraničního obchodu A. M. Ležava, byla zdůrazněna nutnost upevnit monopol zahraničního obchodu a byly stanoveny podmínky pro vývoz a dovoz zboží v nové situaci. Lenin teze schválil a 4. ledna 1922 je potvrdila Nejvyšší ekonomická komise rady lidových komisařů. Proti zachování monopolu zahraničního obchodu vystoupil G. J. Sokolnikov, N. I. Bucharin a G. L. Pjatakov. Sokolnikov navrhoval, aby monopol zahraničního obchodu byl zrušen a nahrazen systémem obchodních koncesí. Pro omezení monopolu zahraničního obchodu se vyslovili J. V. Stalin, G. J. Zinovjev a L. B. Kameněv.

Teze o zahraničním obchodu, schválené Leninem, odsouhlasilo politické byro ÚV KSR(b) po několika opravách 4. března 1922. V definitivním znění byly teze schváleny 10. března. Na jejich základě schválilo předsednictvo Celoruského ústředního

výkonného výboru 13. března 1922 usnesení O zahraničním obchodu, které pak bylo zveřejněno v listu *Izvěstija VCIK*, č. 60 z roku 1922.

Sokolnikov však bez ohledu na usnesení politického byra setrval i nadále na svém stanovisku a navrhoval, aby se trastům, družstvům aj. povolilo nakupovat potraviny v zahraničí; náměstek lidového komisaře zahraničního obchodu M. I. Frumkin se rovněž vyslovoval pro omezení monopolu zahraničního obchodu a navrhoval ponechat státní monopol jen ve velkoobchodu se 4—5 druhy zboží. Vnitrostranický boj kolem otázky monopolu zahraničního obchodu působil nepříznivě na obchodní jednání se zahraničními kapitalisty. Proto Lenin 15. května 1922 navrhl a politické byro pak 22. května schválilo tuto směrnicí: »ÚV potvrzuje monopol zahraničního obchodu a usnází se, aby se všude zastavily práce a přípravy ke sloučení Nejvyšší národohospodářské rady a lidového komisariátu zahraničního obchodu« (Leninskij sbornik XXXVI, s. 484).

Avšak boj neustal. Dne 6. října 1922 schválilo plenární zasedání ÚV KSR(b), jehož se Lenin pro nemoc nemohl zúčastnit, na Zinovjevův návrh usnesení vypracované na základě Sokolnikových tezí, podle něhož se povoloval dovoz a vývoz jednotlivých druhů zboží nebo zahraniční obchod s určitými zeměmi. Dne 11. října poslal L. B. Krasin ústřednímu výboru KSR(b) žádost, aby usnesení z 6. října a Teze lidového komisariátu zahraničního obchodu o režimu v zahraničním obchodu byly zrušeny, poukázal na to, jaké následky může mít volný obchod s některými druhy zboží nebo zahraniční obchod s určitými zeměmi. Lenin ho podpořil a podal proti usnesení plenárního zasedání ÚV protest. Upozornil, že je to ve skutečnosti zmaření monopolu zahraničního obchodu, a navrhl odložit řešení této otázky na příští plenární zasedání ÚV v prosinci 1922 (viz *Spisy* 33, Praha 1955, s. 373—376). Proti Leninovu dopisu a Krasinově žádosti vyslovil námítky Bucharin.

Lenin přikládal zachování monopolu zahraničního obchodu obrovský význam, ale pro nemoc se nemohl plenárního zasedání ÚV 18. prosince 1922 zúčastnit. Zaslal proto 13. prosince plenárnímu zasedání dopis, v němž ostře odsoudil Bucharinův postoj. Stalin se vzhledem k Leninovu kategorickému požadavku a k rozhodnutí politického byra musel svého chybného stanoviska vzdát. Plenární zasedání ÚV odsoudilo Bucharinův a Sokolnikovův postoj, zrušilo usnesení ÚV z 6. října, potvrdilo bezpodmínečnou nutnost zachovat monopol zahraničního obchodu a nepřipustit žádné ústupky. XII. sjezd strany, který se konal ve

dních 17.—25. dubna 1923 opět bez Leninovy účasti, se usnesl: »Sjezd kategoricky potvrzuje, že monopol zahraničního obchodu je jednou provždy daný a že je nepřijatelné jakýmkoli způsobem jej obcházet nebo projevovat při jeho realizaci nějaké pochybnosti, a ukládá novému ústřednímu výboru, aby vypracoval celý soubor opatření k upevnění a rozšíření monopolu zahraničního obchodu« (KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. 1898—1924, Praha 1984, s. 557). — 467

186 O financování průmyslu se jednalo na schůzích politického byra ÚV KSR(b) 9. a 13. března 1922. Politické byro uložilo lidovému komisariátu financí, aby zajistil Nejvyšší národohospodářské radě potřebné prostředky pro průmysl. — 471

187 Tento dokument byl napsán na Sokolnikovově dopisu, v němž odpovídal Leninovi na jeho písemný vzkaz z 28. února (viz Lenin-skij sborník XXXVI, s. 438 a tento svazek, s. 467—470.) Sokolnikov navrhol, aby se družstvům a podnikům povolil nákup potravin v zahraničí. Zárukou toho, že nebudou vyvezeny další cenné předměty a že budou dovezeny potraviny, a ne jiné zboží, byl podle něho akutní nedostatek potravin v těchto organizacích a kontrola lidového komisariátu zahraničního obchodu a Státní banky, jimiž musí všechny operace procházet. — 472

188 Tento dokument je napsán na obálce, ve které K. B. Radek poslal Leninovi 1. června 1924 návrh tezí o taktice a také teze sestavené A. Thalheimerem a B. Kunem. Návrh tezí o taktice vypracoval Radek z pověření ruské delegace a upravil podle připomínek A. Thalheimera a B. Kuna. — 475

189 Tento článek Lenin zřejmě nenapsal. — 494

190 Zde se asi Lenin přepsal. Když na III. kongresu Komunistické internacionály kritizoval stanovisko B. Šmerala a K. Kreibicha, radil Šmeralovi, aby udělal tři kroky doleva, a Kreibichovi — jeden krok doprava (viz tento svazek, s. 81). — 494

191 K napsání této brožury zřejmě nedošlo.

Dopisem »zakladatele« je zřejmě míněn dopis J. Ch. Lutovinova (»zakladatele dělnické opozice«, jak sám sebe označil) V. I. Leninovi z 20. května 1921. Leninovu odpověď na tento dopis viz v publikaci Lenin-skij sborník XXXVI, s. 246—250. — 500

- 192 Tyto poznámky napsal Lenin na okrajích listu Južnyj metallurg, vycházejícího ve městě Jenakijevo, č. 1 z 11. října 1921. Vlevo v horním rohu novin poznamenal: »Část Juzovskému a část Debalcevskému«. — 503
- 193 Leninův rozhovor s A. M. Gorkým, který stál v čele komise pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků, se týkal vydávání prací petrohradských vědeckých pracovníků.
Poznámka o 1 miliónu dolarů se týká J. Davise, který se v USA aktivně podílel na shromažďování potravin a peněz pro hladovějící v Povolží. J. Davis přijel kvůli této záležitosti do Petrohradu a setkal se s Gorkým krátce před jeho rozhovorem s Leninem.
A. P. Pinkevič řídil komisi pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků po odjezdu Gorkého do zahraničí. V kalendářních záznamech Leninových sekretárek je poznámka o Pinkevičově přijetí u Lenina 19. října 1921 ohledně situace na petrohradských vysokých školách. — 508
- 194 Článek pot tímto názvem nebyl napsán. — 515
- 195 Nepodařilo se dešifrovat, čeho se uvedená čísla týkají. — 516
- 196 Jednotlivé body prvního konceptu Lenin rozpracoval v referátu pro II. celoruský sjezd výborů pro politickou osvětu (viz tento svazek, s. 184—205). Náměty obsažené ve druhém konceptu zpracoval v článku O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu (viz tento svazek, s. 250—258). — 517
- 197 Teze O hospodářské politice napsal místopředseda Nejvyšší národohospodářské rady I. T. Smilga, a jak vyplývá z autorova průvodního dopisu Leninovi, měly být posouzeny pracovníky Nejvyšší národohospodářské rady, Státní plánovací komise, Celoruské ústřední rady odborů a Ústředního svazu spotřebních družstev. Lenin na tomto dokumentu poznamenal: »Soudruhu Smilgo! Posílám své poznámky. Pročetl jsem to jen zběžně. Pošlete to L. B. Kameněvovi a ať mi to pak vrátí« (Leninskij sbornik XXIII, s. 275). — 519
- 198 Lenin má na mysli rezoluci X. konference KSR(b) O ekonomické politice^[110], v níž se pravilo: »Rozšířit samostatnost a iniciativu každého velkého podniku při disponování finančními prostředky a materiálovými zdroji. Příslušný návrh přesného ustanovení předložit ke schválení radě lidových komisařů.«

Pro realizaci tohoto usnesení schválila Rada práce a obrany 12. srpna 1921 Základní ustanovení o opatřeních k obnově velkých průmyslových podniků a ke zlepšení a rozšíření jejich produkce. Podle tohoto ustanovení se měly největší, technicky nejlépe vybavené a nejpříhodněji rozmístěné podniky spojovat ve zvláštní sdružení organizující svou produkci podle zásad samostatného hospodářského rozpočtu (chozrasčotu). Podle stejných zásad mělo napříště hospodařit i několik větších samostatných podniků. Dne 8. září 1921 byl v listu *Izvěstija VCIK*, č. 199 uveřejněn dekret rady lidových komisařů O rozšíření práv státních podniků v oblasti financování a disponování materiálovými zdroji. — 519

¹⁹⁹ Mínil se patrně rezoluce ze čtvrtého zasedání rady Ústředního svazu spotřebních družstev (15.—21. listopadu 1921) O organizační výstavbě, zásobovací činnosti a finanční situaci Ústředního svazu spotřebních družstev (viz IV sessija Sověta Centrosojuza. *Stenografičeskij otčet*, Moskva 1921). — 523

²⁰⁰ Předseda komise pro využívání materiálových zdrojů při Radě práce a obrany L. N. Kricman navrhl ve své zprávě dvě možné varianty, jak tuto komisi reorganizovat: 1. začlenit ji do Státní plánovací komise, 2. začlenit ji do lidového komisariátu financí.

V druhém bodu se uvádělo, že nelze uvedenou komisi začlenit do Státní plánovací komise vzhledem k tomu, že »Státní plánovací komise je orgán poradní a nemůže a nesmí přijímat konečná rozhodnutí«.

Poslední věta v závorkách se týká druhé varianty, jak komisi reorganizovat (začlenit ji do lidového komisariátu financí) (viz též tento svazek, s. 299 a *Leninskij sbornik XXIII*, s. 243—244). — 524

²⁰¹ *Připomínky k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o upevnění strany* jsou zřejmě velmi stručným konceptem Připomínek k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o čistce ve straně (viz tento svazek, s. 317—318). — 525

²⁰² Jde o zprávu VIII. sjezdu elektrotechniků^[125], která vyšla za redakce G. M. Kržižanovského^[40]. — 533

²⁰³ Lenin má na mysli článek inženýra V. Leviho *Zásobování Ruska elektrinou* (Všeobecný přehled), uveřejněný 8. prosince 1921 v listu *Ekonomičeskaja žizň*, č. 276. Článek charakterizoval situa-

ci v zásobování Ruska elektřinou od roku 1917 do poloviny roku 1921. Údaje uvedené v tomto článku použil Lenin ve svém referátu na IX. celoruském sjezdu sovětů. — 533

- ²⁰⁴ Článek Poznámky publicisty zůstal nedokončen (byly napsány jen tři kapitoly) a Lenin při jeho psaní ani plně nevyužil své předběžné konspekty. Značnou část z nich však použil pro svůj referát na XI. sjezdu strany. Jednotlivé teze zpracoval též v článku O významu bojovného materialismu (viz Spisy 33, Praha 1955, s. 261—306, 232—235). — 543
- ²⁰⁵ Jde o knihu A. Todorského Rok s puškou a pluhem^[122], vydanou ve Vesjegonsku 1918. Citát z této knihy uvádí Lenin v článku Malý obrázek k objasnění velkých problémů (viz Sebrané spisy 37, Praha 1988, s. 435—436). — 543
- ²⁰⁶ Čísla v závorkách odkazují na rukopisné stránky článku. — 544
- ²⁰⁷ Touto zkratkou se patrně označuje M. I. Goldman. — 545
- ²⁰⁸ Sovětský rubl neměl v oněch letech stabilní hodnotu a mzdy se tenkrát vyplácely v obrovských částkách, takže například průměrný měsíční výdělek továrního dělníka činil 3 milióny 421 tisíc rublů. — 553

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE*

- [¹] *Аверченко, А. Т. Дюжина ножей в спину революции. 12 новых рассказов. Paris, Bibliothèque universelle, 1921. 63 стр. — 280—281*
- [²] — *Короли у себя дома. — В кн.: Аверченко, А. Т. Дюжина ножей в спину революции. 12 новых рассказов. Paris, Bibliothèque universelle, 1921, стр. 36—39. — 280*
- [³] — *Осколки разбитого вдребезги. — В кн.: Аверченко, А. Т. Дюжина ножей в спину революции. 12 новых рассказов. Paris, Bibliothèque universelle, 1921, стр. 56—60. — 281*
- [⁴] — *Трава, примятая сапогом. — В кн.: Аверченко, А. Т. Дюжина ножей в спину революции. 12 новых рассказов. Paris, Bibliothèque universelle, 1921, стр. 19—22. — 280*
- [⁵] *Адоратский, В. В. Маркс и Энгельс о демократии. — «Коммунистический Труд», М., 1921, № 360, 9 июня, стр. 2—3. — 34*
Базельский манифест — см. Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage.
- [⁶] *(Бухарин, Н. И.) Вниманию всех товарищей рабочих.*

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archivu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. *Čes. red.*

(Что советует контрреволюционерам г-н Миллюков). — «Правда», М., 1921, № 64, 25 марта, стр. 1. — 33

- [7] — *К съезду Пролеткульта*. — «Правда», М., 1921, № 263, 22 ноября, стр. 1—2. — 298
- [8] «*Бюллетень Третьего конгресса Коммунистического Интернационала*», М., 1921, № 8, 4 июля, стр. 165—168. — 492—493
- 1921, № 17, 14 июля, стр. 357—367. — 479
- [9] «*Вестник Временного Правительства*», Пг., 1917, № 35 (81), 20 апреля (3 мая), стр. 2. — 78
- [10] *Вооружение народа — залог его победы*. — «Правда», М., 1921, № 149, 10 июля, стр. 2, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: В Италии. — 77, 79, 496
- [11] *Всеобщая забастовка*. — «Правда», М., 1921, № 149, 10 июля, стр. 2, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: Во Франции. — 77, 79, 496
- [12] *Всеобщая забастовка — в случае войны*. Ганновер, 31 января. (Радио). — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 26 (1465), 3 февраля, стр. 1, в отд.: За границей. Под общ. загл.: Италия. — 414
- [13] «*2-ой Всероссийский съезд политпросветов. Бюллетень съезда*», М., 1921, № 1, 18 октября, стр. 3—4. — 199
- 1921, № 2, 19 октября, стр. 1—3. — 278, 279
- 1921, № 7, 24 октября, стр. 1—2. — 269
- [14] *2-ой конгресс Коммунистического Интернационала*. Стеногр. отчет. Пг., изд-во Коммунистич. Интернационала, 1921. 682 стр. — 39, 42, 43, 50
- [15] «*Газета Временного Рабочего и Крестьянского Правительства*», Пг., 1917, № 6, 8 (21) ноября, стр. 1. — 229—233

- [16] *Гоголь, Н. В. Повесть о том, как поссорился Иван Иванович с Иваном Никифоровичем.* — 443
- [17] *Годовой отчет НКВД к IX съезду Советов (1920—1921).* М., 1921. 192 стр. (РСФСР. На правах рукописи). — 333
- [18] *Горский, Б. О данайцах, дары приносящих.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 263 (1406), 23 ноября, стр. 2. — 282
- [19] *Грибоедов, А. С. Горе от ума.* — 101
- [20] *IX съезд Советов и крестьянство.* — «Правда», М., 1922, № 20, 27 января, стр. 1. Подпись: Беспартийный. — 408
- [21] *Декларация о признании долгов.* От Народного комиссарната по иностранным делам. Перевод ноты народного комиссара по иностранным делам, адресованной 28-го октября 1921 г. правительствам Великобритании, Франции, Италии, Японии и Соединенным Штатам Северной Америки. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 243 (1386), 29 октября, стр. 1. — 336
- [22] *Декрет (СНК) о введении государственной монополии на объявления.* — «Газета Временного Рабочего и Крестьянского Правительства», Пг., 1917, № 6, 8 (21) ноября, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 230—232
- [23] *Декрет Совета Народных Комиссаров об осуществлении периодических трудгужевых повинностей на началах трудгужевого налога.* 22 ноября 1921 г. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 269 (1412), 30 ноября, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 363, 364

- [²⁴] *Декрет Совета Народных Комиссаров об учреждении Всероссийской Чрезвычайной комиссии по ликвидации безграмотности.* [19 июля 1920 г.] — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1920, № 162 (1009), 24 июля, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 199, 506
- [²⁵] *Денежки на кон!* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 285 (1428), 18 декабря, стр. 2. Под общ. загл.: Вашингтонская конференция. — 326
- [²⁶] *«Дранг нах Остен».* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 25 (1464), 2 февраля, стр. 1. Под общ. загл.: В Германии. — 416
- [²⁷] *«Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов».* — 386, 414
- 1920, № 162 (1009), 24 июля, стр. 2. — 199, 506
  - 1921, № 243 (1386), 29 октября, стр. 1. — 336
  - 1921, № 263 (1406), 23 ноября, стр. 2. — 282
  - 1921, № 269 (1412), 30 ноября, стр. 3. — 363, 364
  - 1921, № 278 (1421), 10 декабря, стр. 2. — 363, 364
  - 1921, № 281 (1424), 14 декабря, стр. 3. — 363, 364
  - 1921, № 283 (1426), 16 декабря, стр. 1. — 327
  - 1921, № 285 (1428), 18 декабря, стр. 2. — 327
  - 1922, № 6 (1445), 10 января, стр. 1. — 406, 430, 444
  - 1922, № 15 (1454), 21 января, стр. 1. — 406, 430

- 1922, № 25 (1464), 2 февраля, стр. 1. — 416
- 1922, № 26 (1465), 3 февраля, стр. 1. — 414
- 1922, № 45 (1484), 25 февраля, стр. 1. — 448
- 1922, № 47 (1486), 28 февраля, стр. 1. — 448

[²⁸] *«Известия ЦК РКП(б)»*, М., 1921, № 32, 6 августа, стр. 6—7. — 519

— 1921, № 36, 15 декабря, стр. 4. — 298

[²⁹] *Инструкция Совета Труда и Обороны областным и губернским эконо совеща ниям о порядке отбывания трудгужналага сельским населением*. 2 декабря 1921 г. — «Известия ВЦИК Совета Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 281 (1424), 14 декабря, стр. 3, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 363, 364

[³⁰] *Интернационал*. — 193

[³¹] *К самоубийству инженера Ольденборгера*. — «Правда», М., 1922, № 2, 3 января, стр. 4, в отд.: Хроника. — 383, 386

[³²] *Калинин, М. И. Доклад о помощи голодающим на IX Всероссийском съезде Советов*. 24 декабря 1921 г.]. — «IX Всероссийский съезд Советов. Стеногр. отчет». М., 1921, № 2, 24 декабря, стр. 1—13. — 343

[³³] *Кандидаты на власть*. [Передовая]. — «Последние Новости», Париж, 1921, № 273, 11 марта, стр. 1. — 33, 72

Каннские условия — см. Резолюция Верховного совета.

[³⁴] *Ключников, Ю. В. Генуэзская конференция*. — «Смена Вех», Париж, 1922, № 13, 21 января, стр. 1—8. — 415

- [³⁵] *«Коммунистический Интернационал»*, М. — Пг. — 37
- 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2387—2392, 2605—2612. — 39, 117
- 1921, № 16, 31 марта, стлб. 3807. — 38, 40
- 1921, № 17, 7 июня, стлб. 4297. — 50, 111, 115
- [³⁶] *«Коммунистический Труд»*, М., 1921, № 360, 9 июня, стр. 2—3. — 34
- [³⁷] *Коммунистической партии Италии*. Тт. Бомбаччи, Бордига, Террачини и др. — *«Коммунистический Интернационал»*, М. — Пг., 1921, № 16, 31 марта, стлб. 3807. — 39, 41
- [³⁸] *Конституция (Основной закон) Российской Социалистической Федеративной Советской Республики*. Опубликована в № 151 *«Известий Всерос. Центр. Исп. Комитета»* от 19 июля 1918 г. М., Гиз., 1919. 16 стр. (РСФСР). — 365
- [³⁹] *«Кооперативное Дело»*, М. — 423, 426
- [⁴⁰] *Кржижановский, Г. М. Хозяйственные проблемы РСФСР и работы Государственной общеплановой комиссии (Госплана)*. Вып. 1. М., декабрь 1921. 112 стр.; 4 л. черт. и карт. — 348, 349, 533
- [⁴¹] *Крылов, И. А. Гуси*. — 356, 357
- [⁴²] — *Музыканты*. — 394
- [⁴³] — *Орел и Куры*. — 460, 461
- [⁴⁴] [*Крупская, Н. К.*] *Доклад председателя Главполитпросвета тов. Ульяновой-Крупской (на II Всероссийском съезде политпросветов 17 октября 1921 г.)*. — *«2-ой Всероссийский съезд политпросветов. Бюллетень съезда»*, М., 1921, № 1, 18 октября, стр. 3—4. — 199

- [45] *Леви, В. Л. К итогам 8-го Всероссийского электротехнического съезда.* — «Экономическая Жизнь», М., 1921, № 252, 10 ноября, стр. 1. — 352, 533
- [46] *(Ленин, В. И.) Главная задача наших дней.* М., «Прибой», 1918, 47 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 227, 229, 512
- [47] — *(Доклад ВЦИК и СНК о внешней и внутренней политике на VIII съезде Советов. 22 декабря 1920 г.).* — В кн.: Восьмой Всероссийский съезд Советов рабочих, крестьянских, красноармейских и казачьих депутатов. Стеногр. отчет. (22—29 декабря 1920 года). М., Госиздат, 1921, стр. 8—32. (РСФСР). — 160
- *Доклад о внешней и внутренней политике Совета Народных Комиссаров на заседании Петроградского Совета 12 марта 1919 г.* — см. Ленин, В. И. Речь тов. Ленина в заседании Петроградского Совета 12 марта.
- *Доклад о новой экономической политике на VII Московской губпартконференции 29 октября 1921 г.* — см. Ленин, В. И. Речь тов. Ленина на Московской губпартконференции.
- [48] — *(Доклад о тактике РКП на III конгрессе Коммунистического Интернационала 5 июля 1921 г.).* — «Бюллетень Третьего конгресса Коммунистического Интернационала», М., 1921, № 17, 14 июля, стр. 357—367. — 479
- [49] — *Доклад об очередных задачах Советской власти (на заседании ВЦИК 29 апреля 1918 г.)* — 186
- [50] — *Доклад т. Ленина (на IX Всероссийском съезде Советов 23 декабря 1921 г.).* — «IX Всероссийский съезд Советов. Стеногр. отчет», М., 1921, № 1, 23 декабря, стр. 3—26. — 362, 364
- [51] — *Заключительная речь тов. Ленина (на VII Московской губпартконференции. 29 октября 1921 г.).* —

«Правда», М., 1921, № 249, 4 ноября, стр. 1. Под общ. загл.: Московская губпартконференция. — 278, 279

- [52] — *Заметки публициста. О восхождении на высокие горы, о вреде уныния, о пользе торговли, об отношении к меньшевикам и т. п.* Конец февраля 1922 г. — 463
- [53] — *К четырехлетней годовщине Октябрьской революции.* 14 октября 1921 г. — 279
- [54] — *Наказ от СТО (Совета Труда и Оборона) местным советским учреждениям.* Проект. [М., 1921]. 20 стр. Под загл.: Проект. Наказ от СТО (Совета Труда и Оборона) местным советским учреждениям. Без обл. и тит. л. — 160
- *Новая экономическая политика и задачи политпросветов. Доклад на II Всероссийском съезде политпросветов 17 октября 1921 г.* — см. Ленин, В. И. Речь тов. Ленина о новой экономической политике и задачах политпросветов.
- *О внутренней и внешней политике Республики. Отчет ВЦИК и СНК 23 декабря* — см. Ленин, В. И. Доклад т. Ленина на IX Всероссийском съезде Советов 23 декабря 1921 г.
- [55] — *О двоевластии.* — «Правда», Пг., 1917, № 28, 9 апреля, стр. 2. Подпись: Н. Ленин. На газ. ошибочно указан № 58. — 78
- [56] — *О задачах Наркомюста в условиях новой экономической политики.* Письмо Д. И. Курскому. [20 февраля 1922 г.]. — 438, 450
- [57] — *О задачах пролетариата в данной революции.* — «Правда», Пг., 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. Подпись: Н. Ленин. — 78
- [58] — *О значении золота теперь и после полной победы социализма.* 5 ноября 1921 г. — 279

- [⁵⁹] — *О «левом» ребячестве и о мелкобуржуазности.* — В кн.: [Ленни, В. И.] Главная задача наших дней. М., «Прибой», 1918, стр. 11—47. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленни. — 227, 229
- [⁶⁰] — *О перестройке работы СНК, СТО и Малого СНК.* Письма А. Д. Цюрупе. 24 января—27 февраля 1922 г. — 470
- [⁶¹] — *О продовольственном налоге.* (Значение новой политики и ее условия). М., Госиздат, 1921. 32 стр. (РСФСР). Перед загл. авт.: Н. Ленни. — 55
- [⁶²] * — *Очередные задачи Советской власти.* М., изд-во ВЦИК, 1918, 30 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 186, 188, 227, 229, 254, 512
- [⁶³] — *Об едином хозяйственном плане.* — «Правда», М., 1921, № 39, 22 февраля, стр. 1. Подпись: Н. Ленин. — 160
- [⁶⁴] — *Письмо Г. Е. Зиновьеву.* 11 июня 1921 г. — 36
- [⁶⁵] — *Проект постановления ЦК РКП(б) о задачах советской делегации в Генуе.* 24 февраля 1922 г. — 448
- [⁶⁶] — *Резолюция Центрального Комитета Российской социал-демократической рабочей партии, принятая 21 апреля 1917 года.* — «Правда», Пг., 1917, № 38, 5 мая (22 апреля), стр. 1. — 78, 496, 497
- [⁶⁷] — *Резолюция Центрального Комитета РСДРП, принятая утром 22 апреля.* — «Правда», Пг., 1917, № 39, 6 мая (23 апреля), стр. 1. — 79
- [⁶⁸] — *[Речь по итальянскому вопросу на III конгрессе Коммунистического Интернационала. 28 июня 1921 г.]*. — «Бюллетень Третьего конгресса Коммунистического Интернационала», М., 1921, № 8, 4 июля, стр. 165—168. — 492—493
- [⁶⁹] — *Речь тов. Ленина в заседании Петроградского Со-*

вета 12 марта. — «Северная Коммуна», Пг., 1919, № 58 (251), 14 марта, стр. 1. — 277

- [70] — *Речь тов. Ленина на Московской губпартконференции*. Заседание 29 октября 1921 г. — «Правда», М., 1921, № 248, 3 ноября, стр. 2—4. — 243, 244, 248, 249, 279
- [71] — *Речь тов. Ленина о новой экономической политике и задачах политпросветов*. — «2-ой Всероссийский съезд политпросветов. Бюллетень съезда», М., 1921, № 2, 19 октября, стр. 1—3. — 278, 279
- [72] — *Тезисы доклада о тактике РКП (на III конгрессе Коммунистического Интернационала)*. 13 июня 1921 г. — 55, 57, 62, 71, 526
- [73] — *Успехи и трудности Советской власти*. Речь, сказанная на митинге в Петербурге 13 марта 1919 г. Пг., кн-во Петрогр. Совдепа, 1919. 32 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 277—278
- [74] * — *(Шесть тезисов об очередных задачах Советской власти)*. — В кн.: Ленин, В. И. Очередные задачи Советской власти. М., изд-во ВЦИК, 1918, стр. 28—30, в предписании Президиума ВЦИК «Всем губернским, уездным, волостным Совдепам, всем, всем...». Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 186, 188, 229
- [75] *Ленин, В. И. и др. Марксизм и ликвидаторство*. Сборник статей об основных вопросах современного рабочего движения. Ч. II. Спб., изд. «Прибой», 1914. IV, 214 стр. Перед загл. авт.: Г. Зиновьев, В. Ильин, Ю. Каменев. — 297
- [76] «Листок Объявлений», М. — 230
- [77] *Маркс, К. Капитал*. Критика политической экономии, т. III, ч. 1—2. 1894 г. — 310
- [78] *Мировое положение и наши задачи*. [Резолюция, принятая на III конгрессе Коммунистического Интер-

национала 4 июля 1921 г.]. — В кн.: Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала. М., 1921, стр. 3—14. — 55

[79] Мясников, Г. И. Больные вопросы. — В кн.: «Дискуссионный материал» (тезисы тов. Мясникова, письмо тов. Ленина, ответ ему, постановление Органнз. бюро Цека и резолюция мотовилихинцев). Только для членов партии. М., 1921, стр. 15—26. — 99—104

[80] — В Центральный Комитет РКП (большевиков). Докладная записка. — Там же, стр. 3—15. — 99—104

[81] Накануне забастовки. — «Правда», М., 1921, № 149, 10 июля, стр. 2, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: В Германии. — 77, 79, 496

[82] «Налево» или «направо». [Передовая]. — «Последние Новости», Париж, 1921, № 318, 3 мая, стр. 1. — 33

[83] [Нота Временного правительства союзным державам. 18 апреля 1917 г.]. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 35 (81), 20 апреля (3 мая), стр. 2, в отд.: Петроград. — 78

[84] О Главполитпросвете и агитационно-пропагандистских задачах партии. [Резолюция, принятая на X съезде РКП(б) 15 марта 1921 г.]. — В кн.: Десятый съезд Российской Коммунистической партии. Стеногр. отчет. (8—16 марта 1921 г.). М., Госиздат, 1921, стр. 320—322. — 269

[85] О Пролеткультах. Письмо ЦК РКП. — «Правда», М., 1920, № 270, 1 декабря, стр. 1. — 298

[86] О создании экспортного фонда. [Резолюция, принятая на 4-й сессии совета Центросоюза 20 ноября 1921 г.]. — В кн.: IV сессия совета Центросоюза. (Стеногр. отчет). [М., 1921], стр. 186. Под общ. загл.: Резолюции 4-й сессии совета Центросоюза. — 523

[87] Организационный устав Российской соц.-дем. рабочей

партии, принятый на *Втором съезде партии.* — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 7—9. (РСДРП). — 295

- [⁸⁸] *От Народного комиссариата по иностранным делам.* — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 47 (1486), 28 февраля, стр. 1. Под общ. загл.: К общей мирной конференции. — 448
- [⁸⁹] *Отсрочка Генуэзской конференции.* От Народного комиссариата по иностранным делам. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 45 (1484), 25 февраля, стр. 1, в отд.: К международной конференции. — 448
- [⁹⁰] * *План электрификации РСФСР.* Доклад 8-му съезду Советов Государственной комиссии по электрификации России. М., Гостехиздат, 1920. 669 стр. разд. паг.; 14 л. схем и карт. (РСФСР. Науч.-техн. отд. ВСНХ). — 32, 160, 312
- [⁹¹] *По докладом Главполитпросвета.* [Резолюция, принятая на II Всероссийском съезде политпросветов. 22 октября 1921 г.]. — «2-ой Всероссийский съезд политпросветов. Бюллетень съезда», М., 1921, № 7, 24 октября, стр. 1—2. Под общ. загл.: Резолюции, принятые 2-ым Всероссийским съездом политпросветов. — 269
- [⁹²] *По докладу г. Кржижановского об электрификации.* [Резолюция, принятая на VIII Всероссийском съезде Советов. 1920 г.]. — В кн.: Восьмой Всероссийский съезд Советов рабочих, крестьянских, красноармейских и казачьих депутатов. Стеногр. отчет. (22—29 декабря 1920 года). М., Госиздат, 1921, стр. 271—272. (РСФСР). — 32, 370

- [⁹³] *Подмосковный бассейн в июле.* — «Экономическая Жизнь», М., 1921, № 188, 26 августа, стр. 1. Подпись: А. В. — 134
- [⁹⁴] *Положение о Государственной общеплановой комиссии.* [22 февраля 1921 г.]. — «Собрание Указонений и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства», М., 1921, № 17, 16 марта, стр. 102—103. — 85
- [⁹⁵] «*Последние Новости*», Париж. — 33
- 1921, № 273, 11 марта, стр. 1. — 33, 53
- 1921, № 318, 3 мая, стр. 1. — 33
- [⁹⁶] *(Постановление Политбюро ЦК РКП(б) о Пролеткультах.* 22 ноября 1921 г.). — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1921, № 36, 15 декабря, стр. 4, в ст.: Отчет Центрального Комитета РКП. За октябрь — ноябрь 1921 г. — 298
- [⁹⁷] *Постановление Совета Труда и Оборона о порядке осуществления трудгужнала для заготовки и вывозки дров.* 2 декабря 1921 г. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 278 (1421), 10 декабря, стр. 2, в отд.: Действия и распоряжения правительства. — 364, 365
- [⁹⁸] «*Правда*», Пг. — М. — 103, 386, 414
- «*Правда*», Пг., 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. — 78
- 1917, № 28, 9 апреля, стр. 2. На газ. ошибочно указан № 58. — 78
- 1917, № 38, 5 мая (22 апреля), стр. 1. — 78, 495, 497
- 1917, № 39, 6 мая (23 апреля), стр. 1. — 79
- М., 1920, № 270, 1 декабря, стр. 1. — 298
- 1921, № 39, 22 февраля, стр. 1. — 160

- 1921, № 64, 25 марта, стр. 1. — 33
- 1921, № 139, 29 июня, стр. 1; № 140, 30 июня, стр. 1. — 49
- 1921, № 149, 10 июля, стр. 2. — 77, 79, 496
- 1921, № 248, 3 ноября, стр. 2—4. — 243, 244, 248, 249, 278, 279
- 1921, № 249, 4 ноября, стр. 1. — 243—248, 278, 279
- 1921, № 263, 22 ноября, стр. 1—2. — 298
- 1922, № 2, 3 января, стр. 4. — 383, 386
- 1922, № 20, 27 января, стр. 1. — 408
- 1922, № 26, 3 февраля, стр. 2. — 414

[⁹⁹] *Прения по докладу тов. Ленина [на VII Московской губпартконференции. 29 октября 1921 г.]*. — «Правда», М., 1921, № 249, 4 ноября, стр. 1. Под общ. загл.: Московская губпартконференция. — 243—248

[¹⁰⁰] *Приглашение Советской России на Генуэзскую конференцию*. От Народного комиссариата по иностранным делам. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 15 (1454), 21 января, стр. 1. — 406, 430

[¹⁰¹] * *Программа Российской Коммунистической партии (большевиков)*. Принята 8-м съездом партии 18—23 марта 1919 г. М. — Пг., «Коммунист», 1919. 24 стр. (РКП(б)). — 188, 375, 377, 382

[¹⁰²] *Проект аннулирования долгов*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1921, № 283 (1426), 16 декабря, стр. 1, в отд.: За границей. Под общ. загл.: Антанта. — 326

[¹⁰³] *Против войны*. Ганновер, 31 января. (Радио). — «Правда», М., 1922, № 26, 3 февраля, стр. 2, в отд.: За границей. Под общ. загл.: Разные. — 414

[¹⁰⁴] *Радек, К. Макс Гельц*. — «Правда», М., 1921, № 139, 29 июня, стр. 1; № 140, 30 июня, стр. 1. — 49

[¹⁰⁵] *Резолюция Верховного совета*. — «Известия ВЦИК Советов Рабочих, Крестьянских, Казачьих и Красноарм. Депутатов и Моск. Совета Рабоч. и Красноарм. Депутатов», 1922, № 6 (1445), 10 января, стр. 1. Под общ. загл.: К признанию Советской России. — 406, 430, 444

[¹⁰⁶] *Резолюция Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета рабоч., солдат., крест. и казач. депутатов, принятая в заседании от 29-го апреля 1918 года, по докладу тов. Ленина «Об очередных задачах Советской власти»*. — В кн.: Ленин, В. И. Очередные задачи Советской власти. М., изд-во ВЦИК, 1918, стр. 27. Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 186, 188, 229

Резолюция Исполнительного комитета Коммунистического Интернационала о признании Коммунистической партии Италии единственной секцией Коммунистического Интернационала в Италии. — см. Коммунистической партии Италии.

[¹⁰⁷] *Резолюция Исполнительного комитета Коммунистического Интернационала об исключении П. Леви*. — «Коммунистический Интернационал», Пг., 1921, № 17, 7 июня, стлб. 4297, в отд.: Деятельность Коммунистического Интернационала. Под общ. загл.: Из протоколов Исполкома. Заседание 29 апреля 1921 года. — 49, 111, 115

[¹⁰⁸] *Резолюция к отчету Исполнительного комитета*. Принята на 9 заседании [III конгресса Коммунистического Интернационала] 29 июня 1921 г. — В кн.: Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала. М., 1921, стр. 33—34. — 39, 40

[¹⁰⁹] *Резолюция о мартовских событиях и по вопросу о ОКПГ.* Принята на 21 заседании [III конгресса Коммунистического Интернационала] 9-го июля 1921 г. — Там же, стр. 57. — 111

Резолюция об организации и работе партии, принятая III конгрессом — см. Тезисы об организационном строительстве коммунистических партий, о методах и содержании их работы.

[¹¹⁰] *Резолюция об экономической политике, [принятая на X Всероссийской конференции РКП(б). 1921 г.]*. — «Известия ЦК РКП(б)», М., 1921, № 32, 6 августа, стр. 6—7. Под общ. загл.: Резолюции и материалы майской партийной конференции. — 519

[¹¹¹] *Резолюция по вопросу об организации Интернационала.* Принята на 24 заседании [III конгресса Коммунистического Интернационала] 12-го июля 1921 г. — В кн.: Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала. М., 1921, стр. 55—56. — 117

[¹¹²] *Роль и задачи культурной работы союзов.* [Резолюция, принятая на I Всероссийской конференции по культурно-просветительной работе профсоюзов. 1 октября 1921 г.] — «Бюллетень 1-й Всероссийской конференции по культурно-просветительной работе профсоюзов», М., 1921, № 5, 5 октября, стр. 1—2. — 269

[¹¹³] *Салтыков-Щедрин, М. Е. Господа ташкентцы.* — 395

[¹¹⁴] «Северная Коммуна», Пг., 1919, № 58 (251), 14 марта, стр. 1. — 277

[¹¹⁵] «Смена Вех», Париж, 1922, № 13, 21 января, стр. 1—8. — 415

[¹¹⁶] *Сорокин, П. А. Влияние войны на состав населения, его свойства и общественную организацию.* — «Экономист», Пг., 1922, № 1, стр. 77—107. — 544

- [¹¹⁷] «Союз Потребителей», М., 1921, № 25—26, 20 декабря, стр. 3—4. — 350
- [¹¹⁸] *Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала.* М., 1921. 95 стр. — 38, 40, 55, 107, 111, 115, 116, 117, 119, 120, 459
- [¹¹⁹] *Тезисы об организационном строительстве коммунистических партий, о методах и содержании их работы.* Приняты на 24 заседании [III конгресса Коммунистического Интернационала] 12 июля 1921 г. — В кн.: Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала. М., 1921, стр. 35—54. — 107, 117, 120
- [¹²⁰] *Тезисы по вопросу о тактике.* М., 1921. 19 стр. — 44—54, 75, 79, 118, 487, 492
- [¹²¹] *Тезисы по вопросу о тактике.* Приняты на 24 заседании [III конгресса Коммунистического Интернационала] 12-го июля 1921 г. — В кн.: Тезисы и резолюции III конгресса Коммунистического Интернационала. М., 1921, стр. 15—32. — 117, 119
- [¹²²] * *Тодорский, А. Год — с винтовкой и плугом.* 1917 7 ноября ~~25 октября~~ 1918. Вельегонск, Вельегон. уезд. испол. ком-т, 1918. 79 стр. — 543, 546
- [¹²³] *Транспорт.* — «Экономическая Жизнь», М., 1921, № 190, 28 августа, стр. 2. — 134
- [¹²⁴] *Третий Всемирный конгресс Коммунистического Интернационала.* Стеногр. отчет. Пг., Госиздат, 1922. 500 стр. — 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 58, 475—491, 492—493
- [¹²⁵] *Труды 8 Всероссийского электротехнического съезда в Москве 1—10 октября 1921 года.* Вып. 1—2. М., Гос. общеплан. комис., 1921, 2 т. — 347, 533
- [¹²⁶] *Условия приема в Коммунистический Интернационал.* —

«Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2387—2392. — 117

- [127] *Устрялов, Н. В. Patriotica.* — В кн.: Смена вех. Сборник статей: Ю. В. Ключникова, Н. В. Устрялова и др. Июль 1921 г. Прага, тип. «Политика», 1921, стр. 52—71. — 455
- [128] *Хинчук, Л. Потребительская кооперация.* (К тезисам по докладу). — «Союз Потребителей», М., 1921, № 25—26, 20 декабря, стр. 3—4. — 530
- [129] *Центральному комитету и всем членам Итальянской социалистической партии.* Всем революционным пролетариям Италии. — «Коммунистический Интернационал», М. — Пг., 1920, № 13, 28 сентября, стлб. 2605—2612. — 38
- [130] «*Экономист*», Пг., 1922, № 1, стр. 77—107. — 544
- [131] «*Экономическая Жизнь*», М. — 134—137, 423, 427
- 1921, № 188, 26 августа, стр. 1. — 134
- 1921, № 190, 28 августа, стр. 2. — 134
- 1921, № 252, 10 ноября, стр. 1. — 352, 533
- [132] *Энгельс, Ф. Крестьянский вопрос во Франции и Германии.* 15—22 ноября 1894 г. — 310
- [133] — *Может ли Европа разоружиться?* Февраль 1893 г. — 61
- [134] — *Письмо А. Бебелю [по поводу Готской программы].* 18—28 марта 1875 г. — 250
- [135] — *Письмо А. Бебелю.* 11 декабря 1884 г. — 34, 71—72, 250
- [136] — *Эмигрантская литература.* Май 1874 г. — апрель 1875 г. — 252

- [137] **Abänderungsvorschläge der deutschen, österreichischen und italienischen Delegation zu den von der russischen Delegation vorgelegten Thesen über die Taktik.* — «Moskau», 1921, Nr. 30, 1. Juli, S. 4. — 44—54, 118
- [138] *Amendements proposés par les délégations allemande, autrichienne et italienne aux thèses de la délégation Russe sur la tactique.* — «Moscou», 1921, N 33, 5 juillet, p. 4. — 118
- [139] «*Avanti!*», Milano, 1920, N. 244, 12 ottobre, p. 1—2. — 38
- [140] *Ballod, K. Der Zukunftstaat.* Produktion und Konsum im Sozialstaat. 2. vollst. umgearb. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1919. 240 S. — 71
- [141] *Clausewitz, K. Hinterlassene Werke über Krieg und Kriegführung.* Bd. 1, T. 1. Vom Kriege. Berlin, Dümmler, 1832. XXVIII, 371 S. — 80, 496, 505, 513, 517
- [142] *Compere-Morel, La question agraire et le socialisme en France.* Paris, Rivière, 1912. 455 p. — 311
- [143] *Il Congresso socialista di Reggio Emilia.* Vigorosa affermazione dei «centristi» contro il massimalismo. — «Corriera della Sera», Milano, 1920, N. 245, 12 ottobre, p. 1—2. Подпись: С. С. — 38
- [144] *Il Convegno di Reggio Emilia.* La concentrazione socialista in cerca di un programma. — «Avanti!», Milano, 1920, N. 244, 12 ottobre, p. 1—2. — 38
- [145] «*Corriera della Sera*», Milano. — 38
- 1920, N. 244, 11 ottobre, p. 1. — 38
- 1920, N. 245, 12 ottobre, p. 1—2. — 38
- [146] *Il XVII Congresso del Partito socialista italiano...* [Резолюция об отношении к III Интернационалу, принятая на XVII съезде Итальянской социалистической партии]. — В кн.: Resoconto stenografico del XVII Congresso Nazionale del Partito Socialista Italiano. Livorno 15—16—17—18—19—20 gennaio 1921. Roma, 1921, p. 294—295. (Direzione del Partito Socialista Italiano). — 461

- [147] *Engels, F. *Politisches Vermächtnis*. Aus unveröffentlichten Briefen. Mit einem Bild. Hrsg. vom Exekutivkomitee der Kommunistischen Jugendinternationale. Berlin, Jugendinternationale, 1920. 30. S. (Internationale Jugendbibliothek. Nr. 12). — 34
- [148] [Die Erklärung der Redaktion der Zeitschrift «Unser Weg (Sowjet)»]. — «Unser Weg (Sowjet)», Berlin, 1921, Hft. 6, 15. Juli, S. 165. — 115
- [149] Frossard, L.-O. *Les Congrès de Moscou*. — «L'Internationale», Paris, 1921, N 61, 8 juin, p. 1. — 40, 487, 492
- [150] Guesde, J. *En garde! Contre les Contrefaçons, les Mirages et la Fausse Monnaie des Réformes bourgeoises. Polémiques*. Paris, Rouff, 1911. 477 p. — 310
- [151] «L'Internationale», Paris, 1921, N 61, 8 juin, p. 1. — 40, 487, 492
- [152] Keynes, J. M. *The Economic Consequences of the Peace*. London, Macmillan, 1920. VII, 279 p. — 326, 410
- [153] *Der Kongreß der tschechischen Linken. Der Beitritt zur Dritten Internationale mit 562 gegen 7 Stimmen beschlossen. — Ein Referat Šmerals gegen die Dritte Internationale. — «Vorwärts», Reichenberg, 1921, Nr. 114, 17 Mai. Abendsausgabe. Beilage zu Nr. 114, S. 1—4. — 65, 75
- [154] Lansing, R. *The Peace Negotiations. A personal Narrative. With Illustrations*. Boston and New York, Mifflin, 1921. 328 p. — 410
- [155] Lénine, V. I. *L'impôt alimentaire. (La nouvelle politique, sa nature et ses conditions)*. Pg., Internationale Communiste, 1921. 56 p. Перед загл. авт.: N. Lénine. — 55
- [156] * — *Die Naturalsteuer. (Die Bedeutung der neuen Politik und ihre Vorbedingungen)*. M., Kommunistische Internationale, 1921. 37 S. Перед загл. авт.: N. Lenin. — 55
- [157] *Levi, P. *Unser Weg. Wider den Putschismus. Mit einem Artikel von K. Radek als Anhang*. Berlin, Seehof, 1921. 56 S. — 112

- [158] * — *Was ist das Verbrechen?* Die Märzaktion oder die Kritik daran? Rede auf der Sitzung des Zentralausschusses der VKPD am 4. Mai 1921. Berlin, Seehof, 1921. 45 S. — 114
- [159] *Lysis. Contre l'Oligarchie financière en France.* Préf. de J. Finot. 5-me ed. Paris. «La Revue», 1908. XI, 260 p. — 312
- [160] *Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Außerordentlichen Internationalen Sozialistenkongreß zu Basel].* — In.: Außerordentlicher Internationaler Sozialistenkongreß zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1912, S. 23—27. — 110, 178, 413, 414, 456
- [161] «*Moskau*». На нем., франц., англ. яз. — 118
 *«*Moskau*», 1921, Nr. 30, 1. Juli, S. 4. — 44—54, 118
 «*Moscou*», 1921, N 33, 5 juillet, p. 4. — 118
- [162] *Offener Brief [der Zentrale der Vereinigten Kommunistischen Partei Deutschlands].* — «Die Rote Fahne», Berlin, 1921, Nr. 11, 8. Januar. Morgenausgabe, S. 1. — 46, 475, 491
- [163] *La participation du gouvernement soviétique reste subordonnée aux garanties que la France a toujours réclamées.* — «Le Petit Parisien», 1922, N 16385, 8 janvier, p. 1. Под общ. загл.: La conférence décidée à Cannes pour la reconstitution de l'Europe se tiendra à Gênes dans la première quinzaine de mars. — 411
- [164] *Parvus. Der wirtschaftliche Rettungsweg.* Berlin, Verl. für Sozialwissenschaft, 1921. 39 S. — 416
- [165] «*Le Petit Parisien*», 1922, N 16385, 8 janvier, p. 1. — 411
- [166] *Le programme agricole du Parti.* [1894]. — «Le Socialiste», Paris, 1894, N 205, 22 septembre, p. 2. Под общ. загл.: 12e Congrès national du Parti ouvrier. — 310
- [167] *La questionagraire.* — «La Voix Paysanne», Paris, 1921, N 95, 19 novembre. — 306—313

- [168] *Radek, K. Der. 3. Weltkongreß über die Märzaktion und die weitere Taktik.* — «Die Rote Fahne», Berlin, 1921, Nr. 317, 14. Juli. Morgenausgabe, S. 1—2; Nr. 319, 15. Juli. Morgenausgabe, Beilage, S. 1. — 112
- [169] «Die Rote Fahne», Berlin, — 112, 487
 — 1921, Nr. 11, 8. Januar. Morgenausgabe, S. 1. — 46, 475, 491
 — 1921, Nr. 317, 14. Juli. Morgenausgabe, S. 1—2; Nr. 319, 15. Juli. Morgenausgabe, Beilage, S. 1. — 112
- [170] *Šmeral, B. *Pravda o Sovětském Rusku.* Praha, 1920. 270 s. — 479
- [171] «Le Socialiste», Paris, 1894, N 205, 22 septembre, p. 2. — 310
- [172] «La Stampa», Turin. — 38
- [173] **Thesen zur Tagesordnung des Dritten Weltkongresses der Kommunistischen Internationale (Entwurf).* Berlin, 1921. 30 S. (Als Manuskript gedruckt). — 491
- [174] «Unser Weg (Sowjet)», Berlin. — 111, 116
 — 1921, Hft. 6. 15. Juli, S. 165. — 115
- [175] *Vibrate dichiarazioni antibolsevice al Congresso di Reggio Emilia.* I discorsi di Turati, Modigliani e Dugoni. — «Corriere della Sera», Milano, 1920, N. 244, 11 ottobre, p. 1. Подпись: С. S. — 38
- [176] «La Voix Paysanne», Paris, 1921, N 95, 19 novembre. — 306—313
- [177] «Vorwärts», Reichenberg. — 75
 * — 1921, Nr. 114, 17. Mai abendsausgabe. Beilage zu Nr. 114, S. 1—4. — 65, 75

JMENNÝ REJSTŘÍK

ADORATSKIJ V. V. (1878—1945) — významný propagátor marxismu, vědec, člen SDDSR od roku 1904. Do revolučního hnutí se zapojil roku 1900 jako student kazaňské univerzity. V letech 1904—1905 působil v kazaňském výboru SDDSR, 1906—1907 a 1911—1917 žil v zahraničí a podle Leninových pokynů pokračoval v revoluční činnosti. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu školství a osvěty a přednášel na Komunistické univerzitě J. M. Sverdlova. Od roku 1920 byl zástupcem vedoucího Ústřední archívní správy, zástupcem ředitele Institutu Lenina a později ředitelem Institutu Marxe-Engelse-Lenina při ÚV VKS(b) a Filozofického ústavu Akademie věd SSSR. Byl členem Komunistické akademie a od roku 1932 členem Akademie věd SSSR. Ve svých četných pracích se zabýval marxistickou teorií práva a státu, marxistickou filozofií a dějiny marxismu. Aktivně se podílel na přípravě i vydávání spisů K. Marxe, B. Engelse a V. I. Lenina. — 34

ACHUNDOV R. A. (1897—1938) — významný stranický a státní činitel v Ázerbájdžánu, člen KSR(b) od roku 1919. Po nastolení sovětské moci v Ázerbájdžánu v roce 1920 pracoval jako vedoucí oddělení ÚV KS(b) Ázerbájdžánu, později jako tajemník bakuského stranického výboru. V letech 1924—1930 byl tajemníkem ÚV KS(b) Ázerbájdžánu, lidovým komisařem školství a osvěty Ázerbájdžánské SSR a tajemníkem zakavkazského krajského výboru VKS(b). V posledních letech se zabýval vědeckou činností; překládal práce K. Marxe, B. Engelse a V. I. Lenina do ázerbájdžánštiny. — 183

ALSKIJ A. O. (1892—1939) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Po Říjnové revoluci pracoval ve státním aparátu ve Voroněži, Litvě a Bělorusku; později se stal vedoucím oddělení pro evidenci a rozmístování kádrů ÚV KSR(b). V letech 1921—1927 byl náměstkem lidového komisaře financí a členem kolegia lidového komisariátu financí RSFSR, později SSSR; v dalších letech pracoval v hospodářských orgánech. Od roku 1923 sympatizoval s trockisty, za což byl v roce 1927 ze stra-

ny vyloučen. Po rehabilitaci v roce 1930 byl do strany znovu přijat a v roce 1933 jako aktivní trockista opět vyloučen. — 142, 302

ANDREJEV A. A. (1895—1971) — stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1914. V letech 1915—1917 byl členem petrohradského výboru SDDSR a jedním ze zakladatelů petrohradského Svazu kovodělníků. V prvních letech sovětské moci pracoval na Uralu a na Ukrajině v různých vedoucích funkcích v odborech a ve stranickém i státním aparátu. Od roku 1920 do roku 1922 zastával funkci tajemníka Celoruské ústřední rady odborů. Na IX., XI. a na všech dalších sjezdech strany byl zvolen za člena ústředního výboru strany, v letech 1922—1927 byl předsedou ústředního výboru Svazu železničářů, v letech 1924—1925 tajemníkem ÚV KSR(b). V letech 1930—1931 zastával funkci předsedy ústřední kontrolní komise VKS(b) a v letech 1931—1935 funkci lidového komisaře dopravy. V roce 1932 byl zvolen členem politického byra ÚV VKS(b) a tuto funkci vykonával do roku 1952. V letech 1935—1946 byl tajemníkem ÚV VKS(b), od roku 1939 do roku 1952 předsedou Výboru stranické kontroly při ÚV VKS(b), od roku 1943 do roku 1946 lidovým komisařem zemědělství, od roku 1946 do roku 1953 místopředsedou rady ministrů SSSR. V roce 1957 se stal předsedou Společnosti sovětsko-čínského přátelství. — 373, 500

AVANĚSOV V. A. (1884—1930) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1903, aktivní účastník první revoluce v Rusku 1905—1907. V letech 1907—1913 žil ve Švýcarsku a zastával funkci tajemníka Sjednocené skupiny SDDSR. V roce 1914 se vrátil do Ruska a přiklonil se k bolševikům. Po únorové revoluci 1917 se stal členem bolševické frakce moskevského sovětu a členem jeho předsednictva. V letech 1917—1919 byl tajemníkem a členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru. V letech 1920—1924 působil jako člen kolegia Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi, náměstek lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce a poté náměstek lidového komisaře zahraničního obchodu. V letech 1922—1927 byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a od roku 1925 zároveň členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. — 214

AVERČENKO A. T. (1881—1925) — ruský satirický spisovatel. Po Říjnové revoluci emigroval. — 280—281

AXELROD P. B. (1850—1928) — jeden z vůdců menševismu. V roce 1883 se podílel na vytvoření skupiny Osvobození práce. Od roku

1900 redigoval list Jiskra a časopis Zarja. Po II. sjezdu SDDSR se stal aktivním menševikem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k vůdcům likvidátorů, byl členem redakce listu menševiků-likvidátorů Golos social-demokrata; v roce 1912 byl členem protistranického srpnového bloku. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu, podporoval prozatímní vládu. Říjnovou revoluci odmítal a v emigraci vyzýval k ozbrojené intervenci proti Sovětskému Rusku. — 147

BALLOD Karl (1864—1931) — buržoazní ekonom statistik. V roce 1905 působil jako profesor na berlínské univerzitě, v letech 1919—1931 přednášel na univerzitě v Lotyšsku. Je autorem četných prací o ekonomické problematice, mimo jiné i knihy Der Zukunftsstaat [Stát budoucnosti]. — 71

BAUER Otto (1882—1938) — jeden z vůdců pravého křídla rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxismu. Byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Říjnovou revoluci neschvaloval. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. Patřil k zakladatelům Dvaapůlté internacionály a podílel se na činnosti Socialistické dělnické internacionály. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. Podporoval pangermánskou propagandu, jeho protikomunistické projevy měly blízko k fašismu. — 64

BEBEL August (1840—1913) — významný představitel německé sociální demokracie a mezinárodního dělnického hnutí; povoláním soustružník. Do politického života se zapojil v první polovině 60. let, byl členem I. internacionály. V roce 1869 založil spolu s W. Liebknechtem Sociálně demokratickou dělnickou stranu Německa (eisenšaských). Byl několikrát zvolen poslancem Říšského sněmu. V 90. letech a po roce 1900 vystupoval proti reformismu a revizionismu v německé sociální demokracii. — 34, 71, 250

BELL Thomas (1882—1940) — anglický komunista. V roce 1900 vstoupil do Nezávislé labouristické strany. Pomáhal založit Socialistickou dělnickou stranu a byl členem jejího ústředního výboru. V roce 1920 se podílel na založení KS Velké Británie, do roku 1929 byl členem jejího ústředního výboru a politického byra. Jako delegát se zúčastnil III., VI. a VII. kongresu Komunistické internacionály. V letech 1921—1922, 1926—1928 zastupoval KS Velké Bri-

tání v exekutivě Komunistické internacionály a na VI. kongresu v roce 1928 se stal členem exekutivy. V letech 1930—1931 byl předsedou Svazu přátel Sovětského svazu ve Velké Británii. V letech 1936—1939 byl aktivně činný v organizaci Mezinárodní rudá pomoc. — 106

BĚLOV A. A. — ředitel Státního obchodního domu (Gum) na Rudém náměstí v Moskvě. V dubnu až listopadu 1922 byl členem vedení ústředního obchodního odboru Nejvyšší národohospodářské rady. — 394.

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revizionismu a reformismu. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil v polovině 70. let. V letech 1881—1889 redigoval ilegální orgán Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat. V letech 1896—1898 uveřejnil v časopisu Die Neue Zeit sérii článků Problémy socialismu, jež později vydal knižně pod názvem Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu. Za hlavní úkol dělnického hnutí považoval boj za reformy, které by »zlepšily« hospodářské postavení dělníků za kapitalismu;razil oportunistické heslo Hnutí je vším, konečný cíl není ničím. Za první světové války stál na pozicích sociálšovinismu. V následujících letech vyzýval k podpoře politiky imperialistické buržoazie, vystupoval proti Říjnové revoluci a sovětskému státu. — 38

BOGDANOV A. (vl. jm. Malinovskij A. A.) (1873—1928) — sociální demokrat, filozof, sociolog, ekonom, povoláním lékař. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům. V letech reakce a nového revolučního rozmachu stál v čele otcovistů a vedl protistranickou skupinu Vperjod. Ve filozofii se pokoušel vytvořit svůj vlastní systém — empiriomonismus (odrůdu subjektivně idealistické machistické filozofie). Lenin podrobil jeho názory kritice v díle Materialismus a empiriokriticismus. Na poradě rozšířené redakce listu Proletarij v červnu 1909 byl Bogdanov z bolševické strany vyloučen. Po Říjnové revoluci patřil k inspirátorům a organizátorům Proletkultu. Byl zakladatelem a od roku 1926 ředitelem Ústavu pro transfúzi krve. — 298

BOGDANOV P. A. (1882—1939) — člen SDDSR od roku 1905. Stranic-

ky pracoval v Moskvě, Voroněži a Gomelu. Po únorové revoluci 1917 vedl vojenské oddělení gomelského sovětu dělnických, vojenských a rolnických zástupců, později byl předsedou místního revolučního výboru. Po Říjnové revoluci pracoval v Moskvě; v letech 1921—1925 byl předsedou Nejvyšší národohospodářské rady a členem rady lidových komisařů RSFSR. V dalších letech pracoval v různých odpovědných funkcích ve státním a hospodářském aparátu. — 144, 170, 206—208, 219—220, 284, 302

BONOMI Ivanoe (1873—1951) — italský státník, jeden z vůdců pravého křídla Italské socialistické strany. V roce 1912 byl z této strany vyloučen a stal se jedním ze zakladatelů takzvané socialistické reformistické strany. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista a vyslovoval se pro účast Itálie ve válce na straně Dohody. V letech 1916—1921 zastával řadu ministerských funkcí. V letech 1921—1922 předsedal koaliční vládě složené ze zástupců buržoazních stran a reformistů. Za fašistické diktatury v letech 1922—1943 politické činnosti zanechal, později stál v čele italského protifašistického Výboru národního osvobození. Ve funkci předsedy vlády zabránil v letech 1944—1945 provedení demokratických přeměn v Itálii. V roce 1949 se jako předseda senátu zasadil o připojení Itálie k Severoatlantickému paktu. — 406, 546

BORDIGA Amadeo (1889—1970) — italský politik. Od roku 1910 byl členem Italské socialistické strany, v níž od roku 1912 vedl proud blízký anarchismu. Od roku 1919 propagoval bojkot buržoazních parlamentů, stál v čele frakce takzvaných komunistů-stoupenců bojkotu. Byl delegátem II. kongresu Kominterny. V roce 1921 stál u zrodu Komunistické strany Itálie [dnes Italská komunistická strana] a do roku 1926 pracoval v jejích vedoucích orgánech. Prováděl politiku levého sektářství a stavěl se proti taktice Kominterny za vytvoření jednotné protifašistické fronty. Později obhajoval trockismus a uchyloval se k frakčnímu boji proti linii komunistické strany. Byl za to v roce 1930 ze strany vyloučen. V roce 1944 založil trockistickou stranu takzvaných komunistů-internacionalistů. — 42

BRIAND Aristide (1862—1932) — francouzský státník a diplomat; právník. Určitou dobu patřil k levému křídlu socialistů. Po zvolení do parlamentu v roce 1902 zastával reakční názory a k dělnické třídě se štvěl nepřátelsky. V roce 1906 byl jmenován ministrem osvěty. Po vyloučení ze Socialistické strany Francie se přiklonil ke skupině tzv. nezávislých socialistů, která v roce 1911 přijala název Republikánská socialistická strana. V roce 1909 se Briand stal před-

sedou »kabinetu tří renegátů« (Briand-Millerand-Viviani). V letech 1913, 1915—1917, 1921—1922 byl předsedou vlády; v roce 1924 zastupoval Francii ve Společnosti národů. V letech 1926—1931 zastával úřad ministra zahraničních věcí. V roce 1931 utrpěl porážku v prezidentských volbách a zanechal politické činnosti. — 410

BRILLIANT G. J. — viz Sokolnikov G. J.

BRJUCHANOV N. P. (1878—1938) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1902, od roku 1904 bolševik. Stranicky pracoval v Kazani, Simbirsku [Uljanovsk], Ufě a dalších městech. Po Říjnové revoluci zastával různé odpovědné funkce: byl náměstkem lidového komisaře zásobování a od roku 1921 lidovým komisařem zásobování, později lidovým komisařem financí. Na XV. a XVI. sjezdu strany byl zvolen kandidátem ÚV VKS(b). Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 402, 501

BRONŠTEJN L. D. — viz Trockij L. D.

BUCHARIN N. I. (1888—1938) — významný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1906. Působil jako propagandista v různých moskevských obvodech. V roce 1911 uprchl do zahraničí. V roce 1915 přispíval do časopisu *Kommunist*; zastával nesprávné stanovisko v otázkách státu, diktatury proletariátu, práva národů na sebeurčení apod. Po Říjnové revoluci byl členem ústředního výboru, později členem politického byra ÚV, redaktorem *Pravdy* a členem exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1918 při diskusi o brestlitevském míru stál v čele skupiny »levých komunistů«, v době diskusí o odborech v letech 1920—1921 zastával zpočátku stanovisko, které V. I. Lenin označil za frakční. Od roku 1929 byl akademikem AV SSSR. V roce 1929 byl vyloučen z politického byra ÚV a z předsednictva exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1937 ho plenární zasedání ÚV VKS(b) (25. února—5. března) vyloučilo ze strany. Stal se obětí represí. V roce 1938 byl odsouzen, v roce 1988 rehabilitován. Posmrtně mu bylo obnoveno členství ve straně a rovněž titul akademika. — 294—295, 298, 412, 414

BULKIN F. A. (vl. jm. Semjonov) (nar. 1888) — sociální demokrat menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům. Za první světové války pracoval ve výboru pro řízení

válečného průmyslu v Novgorodu, Samaře [Kujbyšev] a v Petrohradu. Po Říjnové revoluci pracoval v orenburském sovětu jako představitel menševiků. S nimi se však rozešel a stal se roku 1920 členem KSR(b). Pracoval v odborech a v hospodářském aparátu. V roce 1922 byl za účast v tzv. dělnické opozici ze strany vyloučen; v roce 1927 byl do strany znovu přijat, ale v roce 1935 podruhé vyloučen. — 500

BULLITT William Christian (1891—1967) — americký novinář a diplomat, jeden z aktivních šířitelů protisovětské politiky USA. V letech 1918—1919 se zúčastnil jako poradce prezidenta Wilsona mnohých jednání v Paříži. V roce 1919 byl spolu s Lloydem Georgem poslán do Sovětského Ruska se zvláštní misí. Poté W. Bullitt politické činnosti zanechal. V roce 1933 se do diplomatických služeb vrátil: v letech 1933—1936 byl prvním vyslancem USA v SSSR, v letech 1936—1941 vyslancem ve Francii, v letech 1942—1943 pracoval v aparátu ministra námořnictví USA. Po druhé světové válce vystupoval jako aktivní stoupenec »studené války«. — 330—331

BURIAN Edmund (1878—1935) — český sociální demokrat. V letech 1911—1918 patřil k vůdcům tzv. centralistického směru v české sociální demokracii. Od roku 1921 byl členem KSČ, v letech 1921—1929 členem jejího výkonného výboru a v roce 1922 zastupoval KSČ v exekutivě Kominterny. V roce 1929 byl jako představitel pravicového oportunismu a likvidátorství z KSČ vyloučen; vrátil se do sociálně demokratické strany a pracoval v odborech. — 81

CALVERT G.-S. — americký dělník, člen organizace Průmysloví dělníci světa. V roce 1921 pomáhal vytvořit Autonomní průmyslovou (internacionální) kolonii v Kuzbasu. — 168, 170, 207

CAROTI A. — zplnomocněný zástupce italské kinematografické firmy Cito-Cinema. — 302—303

CJURUPA A. D. (1870—1928) — významný činitel komunistické strany a sovětského státu. Do revolučního hnutí se zapojil roku 1891, členem SDDSR byl od roku 1898. Po únorové revoluci 1917 měl významnou úlohu ve sjednoceném úfském výboru, později v bolševickém výboru SDDSR. Byl členem úfského sovětu dělnických a vojenských zástupců, od listopadu 1917 náměstkem lidového komisaře zásobování, od roku 1918 lidovým komisařem zásobování

RSFSR. Od roku 1921 zastával funkci místopředsedy rady lidových komisařů a Rady práce a obrany. V roce 1922 se stal lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce, v letech 1923—1925 byl předsedou Státní plánovací komise SSSR a v roce 1925 lidovým komisařem vnitřního a zahraničního obchodu. V letech 1922—1928 byl členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru a SSSR; na XII.—XV. sjezdu strany byl zvolen členem ústředního výboru strany. — 285—286, 394—395, 397, 399—405, 410, 431—432, 464, 469—471

CLAUSEWITZ Carl von (1780—1831) — pruský generál, významný buržoazní vojenský teoretik. Bojoval proti napoleonské Francii jako štábní důstojník pruské (1806, 1814 a 1815) a ruské (1812—1814) armády. V letech 1818—1830 byl ředitelem Vojenské akademie v Berlíně. Napsal několik prací o dějinách napoleonských a jiných válek. Ve své hlavní práci *Vom Kriege* [O válce] (1832—1834) vyslovil důležitou tezi, že válka je pokračováním politiky jinými prostředky. Vycházel však z idealistické teorie o »nadtřídním« státu, nechápal třídní podstatu politiky a války; v politice viděl projev »harmonie« zájmů různých tříd uvnitř státu, metafyzicky odděloval zahraniční politiku od vnitřní, absolutizoval válku jako »věčný« prostředek řešení rozporů mezi státy. Tyto a jiné Clausewitzovy vojenské teorie převzali němečtí císařští i fašističtí militaristé za základ pro svou agresivní dobrodružnou vojenskou doktrínu. — 80

COMPÈRE-MOREL Adeodate Constant Adolphe (nar. 1872) — francouzský socialista, publicista. Pracoval jako redaktor, přispíval do francouzských socialistických listů a časopisů. V roce 1909 se stal členem francouzské poslanecké sněmovny. Až do první světové války byl stoupencem levého křídla Francouzské socialistické strany. Začátkem války přešel na krajně pravicové, sociálšovinistické pozice a bojoval proti levicovým sociálním demokratům. Od roku 1933 byl jedním z vůdců skupiny pravicových živlů, tzv. neosocialistů, kteří se odštěpili od Francouzské socialistické strany. Později již aktivně nevystupoval. — 311

CYPEROVIČ G. V. (1871—1932) — ekonom a publicista, člen KSR(b) od roku 1919. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1888. Po Říjnové revoluci pracoval v odborech a přispíval do různých časopisů. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 byl stoupencem Leninovy platformy. V letech 1921—1929 pracoval v Nejvyšší národohospodářské radě, v lidovém komisariátu zahraničních věcí a v leningradské oblastní plánovací komisi. Později byl rektorem Leningradské

průmyslové akademie a členem předsednictva leningradské národohospodářské rady. — 206

ČEMERINSKIJ I. — viz Maslov A.

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany. Od května do srpna 1917 byl ministrem zemědělství v prozatímní vládě. Použil krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a šířil protisovětskou propagandu. — 101—102, 124, 175, 544—545

ČIČERIN G. V. (1872—1936) — významný sovětský státník a diplomat. V letech 1904—1907 žil v emigraci, kde v roce 1905 vstoupil do SDDSR. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl menševikem, za první světové války zastával internacionalistické stanovisko. Koncem roku 1917 se přiklonil k bolševikům a v roce 1918 vstoupil do KSR(b). V letech 1918—1930 byl lidovým komisařem zahraničních věcí, vedl sovětskou delegaci na mezinárodní konferenci v Janově a v Lausanne. Byl členem Celoruského ústředního výkonného výboru a Ústředního výkonného výboru SSSR. Na XIV. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. — 139, 158, 167, 215, 220, 272, 319, 371, 406, 409, 411, 415, 421, 430, 444, 447, 448

DABAL Tomasz (1890—1938) — činitel polského a mezinárodního rolnického hnutí. V roce 1919 byl zvolen do Sejmu jako poslanec Polské lidové strany — levice, později vstoupil do Komunistické dělnické strany Polska. Byl vězněn za propagandu proti válce se Sovětským Ruskem. Od roku 1923 žil v Rusku. Stal se jedním ze zakladatelů a vůdců Rolnické internacionály. Od roku 1929 pracoval ve státních a stranických orgánech, zabýval se vědeckou a pedagogickou činností. V letech 1932—1934 byl viceprezidentem Běloruské akademie věd, stal se členem ÚV KS(b) Běloruské SSR a později členem Ústředního výkonného výboru BSSR. — 211

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůdců. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vedl v zahraničí skupinu likvidátorů a redigoval list Golos social-demokrata. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu a členem předsednictva ústředního výkonného výboru prvního volebního období, podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci

bojoval proti sovětské moci. Začátkem roku 1922 byl jako nepřítel sovětského státu vypovězen. — 500

DANIŠEVSKIJ K. CH. (1884—1941) — člen SDDSR od roku 1900, bolševik, významný představitel revolučního hnutí v Lotyšsku. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského výboru SDDSR(b) a moskevského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Po Říjnové revoluci byl členem Revoluční vojenské rady republiky a revoluční vojenské rady Východního frontu a předsedou Revolučního vojenského tribunálu republiky. Po nastolení sovětské moci v Lotyšsku se stal předsedou Revoluční vojenské rady Lotyšska. Od roku 1921 byl tajemníkem sibiřského byra ÚV SDDSR(b), stál v čele Hlavního výboru pro lesní hospodářství a zastával další hospodářské funkce. Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 152—157

DASZYŃSKI Ignacy (1866—1936) — polský politik. V letech 1892 až 1919 stál v čele haličské sociální demokracie, později byl jedním z vedoucích představitelů sjednocené PSS (pravice). Od roku 1919 byl třikrát zvolen poslancem Sejmu a vykonával funkci předsedy sejmové frakce PSS. V roce 1920 zastával v polské buržoazní vládě funkci místopředsedy. Podporoval fašistický převrat a režim Piłsudského. — 211

DAVID Eduard (1863—1930) — jeden z pravicových vůdců německé sociální demokracie, revizionista, povoláním ekonom. Od roku 1903 byl poslancem Říšského sněmu. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. V roce 1919 se stal členem první koaliční vlády Německé republiky. V letech 1919—1920 byl ministrem vnitra, v letech 1922—1927 říšským zástupcem v Hesensku. Podporoval revanšistické snahy německého imperialismu, byl nepřitelem SSSR a dělnické třídy. — 110

DAVIS Jerome (nar. 1891) — americký veřejný činitel, pedagog, sociolog. V letech 1916—1918 navštívil Rusko. Sympatizoval s Říjnovou revolucí. V roce 1921 pomáhal v Americe organizovat peněžní sbírku a potravinové zásilky pro hladovějící v Rusku. Několikrát navštívil Sovětský svaz. Byl aktivním účastníkem boje za mír. — 508

DĚNIKIN A. I. (1872—1947) — carský generál; v období cizí vojenské intervence a občanské války jeden z vůdců bělogvardějského hnutí. Po smrti generála Kornilova se stal vrchním velitelem protisovětských ozbrojených sil na jihu Ruska. Po porážce jeho armády sově-

skými vojsky v březnu 1920 emigroval. — 188, 191—192, 232, 257, 263, 308, 330

DOVGALEVSKIJ V. S. (1885—1934) — člen SDDSR od roku 1908, povoláním inženýr elektrotechnik. Do únorové revoluce 1917 pracoval v zahraničí. Po Říjnové revoluci působil jako komisař v Rudé armádě. V letech 1919—1921 byl členem komise Rady práce a obrany pro obnovení komunikací na Sibiři a Uralu a komisařem správy spojů a elektrotechniky lidového komisariátu dopravy. V letech 1921—1924 byl lidovým komisařem a poté náměstkem lidového komisaře pošt a telegrafů RSFSR, později SSSR. V dalších letech pracoval v diplomatických službách. — 390

DZERŽINSKIJ F. E. (1877—1926) — jeden z vůdců polského a ruského dělnického hnutí, významný činitel komunistické strany a sovětského státu. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1895. Po únorové revoluci 1917 působil v Moskvě, dále v Polsku, patřil k vůdcům revoluce 1905—1907 ve Varšavě. Na IV. sjezdu strany byl zvolen do ústředního výboru a stal se členem sekretariátu ÚV SDDSR(b). V období příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru a stranického vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Po vítězství revoluce se stal předsedou Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi (Čeka). V roce 1921 byl jmenován lidovým komisařem dopravy a současně ponechán ve funkci předsedy Čeky a lidového komisaře vnitra. Od roku 1924 vykonával funkci předsedy Nejvyšší národohospodářské rady. V červnu 1924 se stal kandidátem politického byra ÚV KSR(b) a členem organizačního byra ÚV KSR(b). — 105, 300

DŽUGAŠVILI J. V. — viz Stalin J. V.

ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupracovník Karla Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels, Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 15—27). — 34, 71, 250, 252, 310

FOTIJEVÁ L. A. (1881—1975) — členka SDDSR od roku 1904. V letech 1904—1905 pracovala v ruské bolševické skupině v zahraničí; pomáhala N. K. Krupské vést korespondenci s ilegálními organizacemi v Rusku. Účastnila se revoluce 1905—1907 a Říjnové revoluce. Od roku 1918 pracovala jako tajemnice rady lidových komisařů

a Rady práce a obrany a současně i jako sekretářka V. I. Lenina. V letech 1933—1936 pracovala v resortu Hlavní správy energetických zdrojů SSSR při lidovém komisariátu těžkého průmyslu. V letech 1939—1956 byla vědeckou pracovnící Ústředního muzea V. I. Lenina. — 316

FRIESLAND — viz Reuter Ernest

FROSSARD Ludovic-Oscar (1899—1946) — francouzský socialista. V roce 1920 byl členem Výboru pro obnovení II. internacionály. Podílel se na založení Komunistické strany Francie [od roku 1934 Francouzská komunistická strana], pracoval v jejím řídicím výboru. V roce 1923 se s komunistickým hnutím rozešel a přešel na pozice reformismu. Před druhou světovou válkou podporoval mnichovskou politiku. V letech 1939—1940 byl ministrem informací. Bojoval proti komunistickému hnutí a proti sovětskému státu. — 40, 486—487, 492

FRUMKIN M. I. (1878—1938) — člen SDDSR od roku 1898. Zúčastnil se revoluce 1905—1907 v Petrohradu, poté působil na Sibiři. Po únorové revoluci 1917 pracoval v guberniálním výkonném výboru a guberniálním výboru strany v Krasnojarsku. Po Říjnové revoluci zastával různé funkce ve straně a v sovětech: v letech 1918—1922 byl členem kolegia, později náměstkem lidového komisaře zásobování a místopředsedou sibiřského revolučního výboru. Později zastával funkci náměstka lidového komisaře zahraničního obchodu a byl náměstkem lidového komisaře financí. V roce 1937 byl ze strany vyloučen. — 84

GENNARI Egidio (1876—1942) — významný představitel italského dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů Komunistické strany Itálie [dnes Italská komunistická strana]. V roce 1897 vstoupil do Italské socialistické strany, v níž patřil k vůdcům levého křídla a bojoval proti reformistům a centristům. Za první světové války byl zastáncem internacionalismu. V roce 1918 se stal tajemníkem a v roce 1920 generálním tajemníkem Italské socialistické strany. Snažil se o přijetí této strany do Kominterny. Od založení Komunistické strany Itálie v roce 1921 byl členem jejího ústředního výboru. Byl delegován na III. kongres Kominterny a zvolen členem její exekutivy. V letech 1921—1922 a 1924—1926 byl poslancem italského parlamentu. Byl mnohokrát pronásledován fašisty. Z rozhodnutí ústředního výboru komunistické strany pracoval od roku 1926 v zahraničí, kde se i nadále aktivně účastnil mezinárodního dělnického a protifašistického hnutí. Zemřel v SSSR. — 41

GLDM — viz Liber M. I.

GOLCMAN A. Z. (1894—1933) — účastník revolučního hnutí od roku 1910, člen SDDSR(b) od dubna 1917. Po Říjnové revoluci zastával vedoucí funkce v odborech a v hospodářském aparátu. V letech 1917—1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, 1920—1921 členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech aktivně obhajoval stanovisko Trockého. Od roku 1922 zastával odpovědné funkce v Nejvyšší národohospodářské radě, v ústřední kontrolní komisi, v dělnicko-rolnické inspekci a v Hlavní správě civilního letectva. — 500

GOLDMAN — viz Liber M. I.

GOMPERS Samuel (1850—1924) — pracovník amerického odborového hnutí, spoluzakladatel Americké federace práce (AFL). Od roku 1895 byl jejím stálým předsedou. Prováděl politiku třídní spolupráce s kapitalisty, vystupoval proti revolučnímu boji dělnické třídy. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. K Říjnové revoluci a k sovětskému státu se stavěl nepřátelsky. — 462

GONIKMAN S. L. (nar. 1897) — menševik v letech 1917—1918, později člen KSR(b). V letech 1921—1926 přednášel na komunistických vysokých školách v Moskvě, v dalších letech pracoval ve stranickém a hospodářském aparátu. V roce 1935 byl z VKS(b) vyloučen. — 244

GORBUNOV N. P. (1892—1938) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Po Říjnové revoluci byl tajemníkem rady lidových komisařů, vedoucím vědeckotechnického odboru Nejvyšší národohospodářské rady. V letech 1919 politicky pracoval v Rudé armádě, od roku 1920 byl vedoucím úřadovny rady lidových komisařů RSFSR, později rady lidových komisařů SSSR a Rady práce a obrany. Byl členem Státní plánovací komise SSSR. Od roku 1928 se věnoval vědecké a pedagogické činnosti. V roce 1935 byl jmenován akademikem AV SSSR. Stal se obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 214, 393, 398, 438

GORKIJ Maxim (vl. jm. Peškov A. M.) (1868—1936) — ruský spisovatel a dramatik, jeden z představitelů předrevoluční realistické literatury, zakladatel socialistického realismu. — 508

GORSKIJ B. — autor článku O danajcích, dary prinosjaščich [O Danech, přinášejících dary], uveřejněném v listu Izvěstija z 23. listopadu 1921. — 282

GRUM-GRŽIMAJLO V. J. (vl. jm. Grumm-Gržimajlo) (1864—1928) — známý ruský hutník, jeden ze zakladatelů hutnictví v Rusku. V letech 1911—1918 a 1920—1924 byl profesorem Polytechnického institutu v Petrohradu, později Uralského báňského institutu. Od roku 1927 byl řádným členem Akademie věd SSSR. Napsal řadu publikací o tepelné technice v hutnictví atd. — 508

GUESDE Jules (vl. jm. Basile Mathieu) (1845—1922) — jeden z organizátorů francouzského socialistického hnutí a II. internacionály. V roce 1901 založil spolu se svými přívrženci Socialistickou stranu Francie, která se v roce 1905 sloučila s reformistickou Francouzskou socialistickou stranou a vznikla Francouzská sekce dělnické internacionály (SFIO). Quesde měl velký podíl na rozšiřování marxistických idejí a na rozvoji socialistického hnutí ve Francii. Zaujímal ovšem mylné stanovisko v otázce vztahu proletariátu k válce a podceňoval úlohu strany v boji dělnické třídy. Po vypuknutí první světové války zastával sociálšovinistické stanovisko a vstoupil do buržoazní vlády. Nepochopil význam Říjnové revoluce a nepřipojil se k většině delegátů Francouzské socialistické strany, kteří se roku 1920 na kongresu v Tours rozhodli vstoupit do Kominterny. — 310

HAMMER Julius (nar. 1874) — americký milionář. Říjnovou revoluci v Rusku uvítal. V letech 1921—1927 se jako předseda správní rady americké koncesní společnosti podílel na vypracování projektu alapaevského azbestového dolu na Uralu. — 532

HARTSTEIN — viz Levi Paul.

HAYWOOD William (Bill) (1869—1928) — představitel dělnického hnutí v USA, povoláním horník. Od roku 1901 byl členem Socialistické strany USA, později jedním z představitelů jejího levého křídla. Patřil k zakladatelům a vůdcům organizace Průmysloví dělníci světa. Na začátku první světové války vystupoval proti militarismu a imperialistické válce. Říjnovou revoluci uvítal. Brzy po založení Komunistické strany USA se stal jejím členem. Za revoluční činnost byl pronásledován, opustil USA a od roku 1921 žil v SSSR, pomáhal vytvořit Autonomní průmyslovou (internacionální) kolonii v Kuzbasu. V posledních letech byl aktivně činný v Mezinárodní rudé pomoci a zabýval se žurnalistikou. — 168, 170, 207

HELPHAND A. L. — viz Parvus

HEMPEL — delegát Komunistické dělnické strany Německa (viz tento svazek, poznámku 20) na III. kongresu Komunistické internacionály. — 46

HILFERDING Rudolf (1877—1941) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik austromarxismu. V letech 1907—1915 byl redaktorem ústředního orgánu Sociálně demokratické strany Německa, listu Vorwärts. V roce 1910 uveřejnil svou práci Das Finanzkapital [Finanční kapitál], která značně přispěla k analýze monopolního kapitalismu, ale měla vážné teoretické nedostatky. Za první světové války byl centristou, propagoval jednotu se sociálšovinisty. Po první světové válce rozvinul teorii »organizovaného kapitalismu« a obhajoval státně monopolní kapitalismus. Po roce 1917 se stal vůdcem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa a otevřeně vystupoval proti sovětské moci a diktatuře proletariátu. Několikrát byl členem buržoazní vlády Výmarské republiky. Po nástupu fašismu emigroval do Francie. — 110, 175

HILLQUIT Morris (1869—1933) — americký socialista, povoláním advokát. Zpočátku inklinoval k marxismu, později přešel k reformismu a oportunismu. V roce 1888 vstoupil do Socialistické dělnické strany. Po rozkolu v této straně byl jedním ze zakladatelů reformistické Socialistické strany USA (1901). Od roku 1904 byl členem mezinárodního socialistického byra; účastnil se kongresů II. internacionály. Říjnovou revoluci přijal nepřátelsky, bojoval proti komunistickému hnutí. — 175

HÖLZ Max (1889—1933) — německý levicový komunista. V roce 1920 vedl ozbrojený boj dělníků Vogtlandu (střední Německo) proti Kappovu puči. Za anarchistické tendence byl z KS Německa vyloučen. V březnu 1921 stál v čele ozbrojeného boje dělníků v okruhu Bitterfeld—Merseburg—Halle, za což byl zvláštním soudem odsouzen k doživotnímu žaláři. Během pobytu ve vězení vstoupil v roce 1922 znovu do KS Německa. Od roku 1929, záhy po propuštění z vězení, žil a pracoval v SSSR. — 49

HÜSEJNOV M. D. (1894—1938) — známý činitel revolučního hnutí v Ázerbájdžánu, člen KSR(b) od roku 1918. V roce 1919 byl členem bakuského a kavkazského krajského výboru strany; později byl zvolen předsedou ÚV KS(b) Ázerbájdžánu. V letech 1920—1921

byl místopředsedou ázerbájdžánského revolučního výboru a současně lidovým komisařem financí. Od května do prosince roku 1921 vykonával funkci lidového komisaře zahraničních věcí a byl předsedou Nejvyšší ekonomické rady při radě lidových komisařů Ázerbájdžánské SSR. V roce 1922 zastával funkci náměstka lidového komisaře pro národnostní záležitosti RSFSR. V letech 1923—1929 byl místopředsedou rady lidových komisařů, lidovým komisařem zahraničních věcí a lidovým komisařem financí Zakavkazské federativní socialistické republiky. V dalších letech vykonával funkci prvního tajemníka ústředního výboru komunistické strany v Tádžické SSR a později pracoval v lidovém komisariátu školství a osvěty RSFSR.
— 183

HYNDMAN Henry Mayers (1842—1921) — anglický socialista, spoluzakladatel Sociálně demokratické federace (1884) a Britské socialistické strany (1911). V letech 1900—1910 byl členem mezinárodního socialistického byra. Za první světové války se zpočátku přikláněl k antimilitaristickým názorům, ale brzy přešel na pozice krajního sociálšovinismu. Za propagování imperialistické války byl v roce 1916 z Britské socialistické strany vyloučen. K Říjnové revoluci se stavěl negativně, schvaloval intervenci proti Sovětskému Rusku.
— 310

CHINČUK L. M. (1868—1944) — člen SDDSR od roku 1903, do roku 1919 menševik. Byl členem ústředního výboru menševiků. V roce 1920 se přiklonil k bolševikům a vstoupil do KSR(b). V letech 1917—1920 byl členem vedení Moskevského ústředního dělnického družstva, v letech 1921—1926 předsedou vedení Ústředního svazu spotřebních družstev. Od roku 1927 působil jako obchodní zástupce SSSR ve Velké Británii, později v Německu. V roce 1934 se stal lidovým komisařem vnitřního obchodu RSFSR. — 282

CHRISTENSEN Parley Parker (1869—1954) — americký buržoazní veřejný činitel, právník. V roce 1920 byl jedním ze zakladatelů dělnicko-farmářské strany. — 327

IOFFE A. A. (1883—1927) — významný sovětský diplomat. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil koncem 90. let. Po II. sjezdu SDDSR patřil k menševikům. Od roku 1908 vydával ve Vídni spolu s Trockým list Pravda. Na VI. sjezdu strany byl spolu s mezirajonovci přijat do SDDSR(b) a zvolen do ústředního výboru. V říjnových dnech 1917 se stal členem petrohradského vojenského revolučního výboru. V roce 1918 vystupoval jako »levý komunista«. Při

brestlitevských jednáních byl nejdříve vedoucím, později členem sovětské delegace; v poslední fázi jednání působil jako poradce. Od dubna do listopadu 1918 byl zplnomocněným zástupcem RSFSR v Berlíně. Účastnil se jednání Sovětského Ruska s vládami řady kapitalistických zemí. V letech 1925—1927 se přiklonil k trockistické opozici. — 411, 444, 447

IVANOV A. A. (1867—1939) — astronom. V letech 1908—1929 působil jako profesor na petrohradské univerzitě a v letech 1919—1930 jako ředitel Pulkovské observatoře. Byl členem-korespondentem Akademie věd SSSR od roku 1925. Napsal řadu prací o astronomii. — 508

JAKOVENKO V. G. (1889—1938) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Po roce 1918 patřil k vůdcům partyzánského hnutí na Sibiři, byl předsedou rady Severokanského partyzánského frontu, předsedou kamského újezdního a později předsedou krasnojarského guberniálního výkonného výboru. V letech 1922—1923 zastával funkci lidového komisaře zemědělství RSFSR; v letech 1923—1926 byl lidovým komisařem sociálního zabezpečení. Od roku 1928 pracoval ve Státní plánovací komisi SSSR a od roku 1935 v lidovém komisariátu zemědělství SSSR. — 408

JAROSLAVSKIJ J. M. (1878—1943) — významný činitel komunistické strany, známý historik a publicista, člen SDDSR od roku 1898, bolševik. Aktivně se zúčastnil revoluce v letech 1905—1907, vykonával odpovědnou stranickou práci v Tveru [Kalinin], Nižním Novgorodu [Gorkij], Kyjevě, Oděse, Tule, Jaroslavli a v Moskvě. Od července 1917 pracoval v Moskvě, aktivně se zapojil do moskevské vojenské organizace, byl jedním z vedoucích pracovníků bolševického listu Social-demokrat. Na podzim 1917 redigoval bolševický list Děrevenskaja pravda. Jako delegát moskevské vojenské organizace se zúčastnil VI. sjezdu SDDSR(b). Za Říjnové revoluce se stal členem vojenského revolučního výboru a byl jedním z vůdců ozbrojeného povstání v Moskvě. Po Říjnové revoluci zastával odpovědné stranické funkce: byl členem sibiřského byra ÚV, v roce 1921 tajemníkem ÚV strany, v letech 1923—1934 tajemníkem ústřední kontrolní komise. Byl členem Ústředního výkonného výboru SSSR a pracovníkem Institutu V. I. Lenina. V posledních letech života řídil práci lektorské skupiny ÚV strany, pracoval v redakci Pravdy a časopisu Bolševik. Od roku 1939 byl řádným členem Akademie věd SSSR. Napsal mnoho prací z dějin KSSS a revolučního hnutí v Rusku. — 167

JENUKIDZE A. S. (1877—1937) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1898, bolševik. Jako straník působil v Tiflisu [Tbilisi], Baku, Rostově na Donu, Petrohradu a v dalších městech. Po Říjnové revoluci pracoval ve vojenském oddělení Celoruského ústředního výkonného výboru, od roku 1918 byl tajemníkem tohoto výboru a v letech 1923—1935 tajemníkem Ústředního výkonného výboru SSSR. Na XIII.—XVI. sjezdu strany byl zvolen členem ústřední kontrolní komise a na XVII. sjezdu členem ÚV VKS(b). Stal se obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 300, 432, 469

JUDENIČ N. N. (1862—1933) — generál carské armády. Patřil k hlavním organizátorům kontrarevoluce v období občanské války v letech 1918—1920. V roce 1919 byl vrchním velitelem bělogvardějské severozápadní armády, která se v říjnu až listopadu pokoušela probít k Petrohradu. V listopadu 1919 ustoupil do Estonska a poté emigroval do Velké Británie. — 187, 257, 308

KALININ M. I. (1875—1946) — významný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1898. Pracoval v prvních ilegálních marxistických dělnických kroužcích a v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Aktivně se účastnil první revoluce v Rusku. Stranicky pracoval v Petrohradu, v Tiflisu [Tbilisi], Revelu, [Tallin], Moskvě a v dalších městech. V roce 1912 byl na VI. (pražské) konferenci zvolen kandidátem ÚV a poté kooptován do ruského byra ÚV SDDSR. Patřil k zakladatelům listu Pravda. Za únorové revoluce 1917 řídil četné bojové akce petrohradských dělníků a vojáků; byl členem výkonné komise petrohradského výboru strany. V říjnu 1917 se aktivně účastnil ozbrojeného povstání v Petrohradu. Po Říjnové revoluci vykonával v Petrohradu funkci starosty a poté komisaře pro městské hospodářství. V březnu 1919 se stal předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů, v prosinci 1922 předsedou Ústředního výkonného výboru SSSR a v roce 1938 předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. Od roku 1919 byl členem ÚV, od roku 1926 členem politického byra ÚV VKS (b). V roce 1944 mu byl udělen titul hrdina socialistické práce. Je autorem četných prací o otázkách socialistické výstavby a komunistické výchovy. — 343, 365, 407, 530

KAMENEV L. B. (vl. jm. Rozenfeld) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Po II. sjezdu strany se přiklonil k bolševikům. V roce 1915 byl vězněn a před carským soudem se zřekl bolševického hesla porážky carské vlády v imperialistické válce. Po únorové revoluci 1917

vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. V říjnu 1917 uveřejnil spolu se Zinovjevem v polomenševickém listu *Novaja žižň* prohlášení, že nesouhlasí s usneseními ÚV o ozbrojeném povstání. Po Říjnové revoluci zastával řadu významných funkcí: byl předsedou moskevského sovětu, místopředsedou rady lidových komisařů a členem politického byra ústředního výboru strany. V listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k takzvané nové opozici. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) vyloučen ze strany. V roce 1928 přiznal své chyby a byl do strany znovu přijat, v roce 1932 byl znovu vyloučen, v roce 1933 opět přijat a roku 1934 vyloučen potřetí. Koncem třicátých let se stal obětí represí. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 95, 219, 282, 292, 399, 448, 467, 530

KAPP W. (1858—1922) — německý reakční politik. Za první světové války zastával politiku neomezených anexí. V březnu 1920 stál spolu s generálem Lüttwitzem v čele monarchistického reakčního puče. Po porážce puče uprchl do Švédska. V roce 1922 se do Německa vrátil, zemřel ve vyšetřovací vazbě. — 488—489

KARPINSKIJ V. A. (1880—1965) — dlouholetý stranický činitel, publicista a propagandista, člen SDDSR od roku 1898. Byl jedním z organizátorů a vůdců charkovského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Roku 1902 byl vypovězen do Vologedské gubernie, odkud utekl, a do podzimu roku 1904 žil v ilegality. Emigroval do Ženevy, kde se seznámil s V. I. Leninem. Od té doby nepřetržitě pracoval v zahraničních organizacích strany, přispíval do bolševických listů *Vperjod* a *Proletarij*, vedl knihovnu a archív ÚV SDDSR v Ženevě. V letech 1914—1917 pracoval v ústředním stranickém listu *Socialdemokrat*. V prosinci roku 1917 se vrátil do Ruska a zastával odpovědné funkce ve straně i v sovětech. Byl členem Celoruského ústředního výkonného výboru po několika volebních obdobích, v roce 1918 vedl agitační a instruktorské oddělení tohoto výboru. V letech 1918—1927 byl členem redakce listů *Pravda*, *Bědnota* a řady jiných listů a časopisů. V letech 1936—1937 pracoval v aparátu ÚV VKS(b). Od roku 1937 se zabýval vědeckou a propagandistickou činností. Získal titul doktora ekonomických věd. Je autorem řady knih o V. I. Leninovi, leninismu a jiných otázkách. — 300

KAUTSKY Karl (1854—1938)— jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé

sociální demokracie Die Neue Zeit. Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx a Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu prací z marxistické teorie, které i přes své chyby přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1956), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. Později zcela přešel na pozici oportunistu. Před první světovou válkou se stal centristou, za války zjevným odpůrcem revolučního marxismu; svůj sociálšovinismus zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval teorii ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti sovětské moci, proti proletářské revoluci a napadal diktaturu proletariátu. — 66, 72, 110, 175, 461

KERENSKIJ A. F. (1881—1970) — eser, poslanec IV. státní dumy. V dumě byl po určitou dobu předsedou Trudovické skupiny. Za první světové války zaujímal obranářské stanovisko. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem spravedlnosti, ministrem vojenství a vojenského námořnictva a poté ministerským předsedou prozatímní vlády a vrchním velitelem armády. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. V roce 1918 emigroval; šířil protisovětskou propagandu. — 329, 341

KEYNES John Meynard (1883—1946) — britský buržoazní ekonom, zastánce státně monopolního kapitalismu. Od roku 1915 pracoval na ministerstvu financí. V roce 1919 se účastnil pařížské mírové konference. V červnu 1919 odešel do výslužby a ostře kritizoval ekonomickou neudržitelnost versailleského systému. Od roku 1921 byl předsedou velké pojišťovací společnosti. Pod vlivem jeho názorů vznikl v buržoazní politické ekonomii ve 30. letech směr zvaný keynesismus. Podle něho je buržoazní stát schopen »regulovat« kapitalistický systém a v jeho rámci »zajistit« plánované hospodářství bez krizí a nezaměstnanosti. — 326, 410, 445

KIRPIČNIKOV V. D. (1881—1940) — inženýr technolog. Od roku 1907 pracoval v 1. moskevské elektrárně. Od roku 1918 byl členem elektrotechnické rady Hlavního výboru pro státní stavby Nejvyšší národohospodářské rady a jedním z vedoucích představitelů byra pro projektování elektráren spalujících rašelinu, bezprostředně se podílel na vypracování projektu Šatarské elektrárny a dalších elektráren v moskevském průmyslovém okrese; v letech 1920—1924 zastupoval vedoucího Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny NNHR. Vy-

nalezl společně s R. E. Klassonem hydraulický způsob těžby rašeliny. Je autorem řady publikací o této problematice. — 532

KIRŠ K. V. (1877—1919) — profesor, odborník na tepelnou techniku. Zabýval se zdokonalováním vytápění s využitím nízkokalorických paliv. Je autorem řady publikací z tohoto oboru. — 440

KISELJOV A. S. (1879—1938) — člen SDDSR od roku 1898. Stranicky pracoval v mnoha městech Ruska. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou sovětu a členem městského výboru SDDSR(b) v Ivanovu-Vozněsensku. Po Říjnové revoluci zastával různé funkce ve státních a hospodářských orgánech a v odborech. V roce 1918 byl zvolen předsedou Hlavní správy textilního průmyslu, později členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1920 stál v čele Svazu horníků. Moskevská stranická organizace ho zvolila delegátem X. sjezdu KSR(b). V roce 1921 byl jmenován předsedou malé rady lidových komisařů; v diskusi o odborech v letech 1920—1921 obhajoval stanovisko tzv. dělnické opozice. Na XII. sjezdu strany v roce 1923 byl zvolen členem předsednictva ústřední kontrolní komise KSR(b), později se stal lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce RSFSR a náměstkem lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce SSSR. Po roce 1924 byl tajemníkem Ústředního výkonného výboru SSSR, v letech 1936—1938 tajemníkem Nejvyššího sovětu SSSR. Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 133, 165

KLASSON R. E. (1868—1926) — inženýr elektrotechnik. V 90. letech 19. století byl legálním marxistou, pracoval v petrohradském marxistickém kroužku. Později zanechal politické činnosti a věnoval se elektrotechnice. Podle jeho projektů a pod jeho vedením bylo vybudováno mnoho elektráren v Moskvě, Petrohradu a v okolí Baku a také první elektrárna na světě spalující rašelinu. Podílel se na vynálezu hydraulického způsobu těžby rašeliny, který byl realizován po Říjnové revoluci díky podpoře V. I. Lenina. Aktivně se podílel na přípravě plánu GOELRO, byl ředitelem 1. moskevské elektrárny. — 532

KLUČNIKOV J. V. (1886—1938) — profesor moskevské univerzity, odborník na mezinárodní právo, kadet. V roce 1918 se zúčastnil vzpoury levých eserů v Jaroslavi; byl poradcem a tajemníkem ministra ufského direktoria, později ministrem zahraničních věcí omské Kolčakovy »vlády«. Od roku 1919 žil v emigraci; stal se členem

tzv. pařížského výboru kadetské strany. V letech 1921—1922 se aktivně podílel na vydávání bělogvardějského týdeníku *Smena vech* a listu *Nakanuně*. V roce 1922 byl přizván jako expert (v otázkách mezinárodního práva) do sovětské delegace na ženevskou konferenci. V roce 1923 se vrátil z emigrace a zabýval se vědeckou a pedagogickou činností. — 415

KOENEN Wilhelm (1886—1963) — činitel německého a mezinárodního komunistického hnutí. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1900. Za první světové války stál v čele okruhových organizací nejprve německé sociální demokracie a později Nezávislé sociálně demokratické strany Německa; aktivně se účastnil listopadové revoluce 1918. V roce 1919 byl členem ÚV a jedním z vedoucích představitelů levého křídla NSDSN; společně s E. Thälmannem a dalšími revolučními vůdci dělnické třídy v Německu bojoval za připojení ke Komunistické internacionále a za sloučení s KS Německa. Od roku 1920 byl členem KSN a v roce 1921 jejím delegátem na III. kongresu Komunistické internacionály. Do roku 1933 byl poslancem Říšského sněmu. Za druhé světové války patřil k vedoucím představitelům protiválečného a protifašistického hnutí v zahraničí. Po porážce hitlerovského fašismu žil v NDR a pracoval ve stranických a státních orgánech. — 76, 486—487

KOLČAK A. V. (1873—1920) — admirál carského vojenského loďstva, monarchista, v letech 1918—1919 jeden z hlavních vůdců ruské kontrarevoluce, chránělec Dohody. Po Říjnové revoluci se za podpory amerických, britských a francouzských imperialistů prohlásil za nejvyššího vládce Ruska a postavil se do čela vojenské buržoazně statkářské diktatury na Uralu, na Sibiři a na Dálném východě. Vítězství Rudé armády a růst revolučního a partyzánského hnutí vedly k jeho pádu. Kolčak byl zajat a 7. února 1920 na základě usnesení irkutského vojenského revolučního výboru zastřelen. — 188, 191—192, 232, 234, 257, 263, 308, 330

KOLOFILOV N. N. (1885—1937) — člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval v Ivanovu-Vozněnsku, kde se také aktivně účastnil Říjnové revoluce, v Brjansku a dalších městech. V letech 1921—1922 zastával funkci místopředsedy ivanovsko-vozněnského guberniálního výkonného výboru. Od XIII. sjezdu strany byl členem ÚV KSR(b). V letech 1922—1924 a 1925—1932 vykonával nejdříve funkci tajemníka donského výboru, později ivanovsko-vozněnského guberniálního výboru (později ivanovského oblastního výboru) VKS(b). — 165

KOSIOR S. V. (1889—1939) — stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1907. Stranicky pracoval v Donbasu, Charkově, Kyjevě a Moskvě a po únorové revoluci 1917 v Petrohradu; byl členem petrohradského výboru (bolševiků). Od roku 1918 zastával různé stranické funkce na Ukrajině. Od listopadu 1922 vykonával funkci tajemníka sibiřského byra ÚV KSR(b) a od roku 1925 byl tajemníkem ÚV VKS(b). V roce 1927 se stal kandidátem a v roce 1930 členem politického byra ÚV VKS(b). Byl také členem předsednictva Ústředního výkonného výboru SSSR a od roku 1937 poslancem Nejvyššího sovětu SSSR. Od ledna 1938 zastával funkci místopředsedy rady lidových komisařů SSSR. — 500

KRASIN L. B. (1870—1926) — význačný stranický a státní činitel. V roce 1890 byl členem Brusněvova sociálně demokratického kroužku v Petrohradu. Byl několikrát zatčen a roku 1895 vypovězen do vyhnanství. Po návratu z vyhnanství (1897) studoval do roku 1900 v charkovském technologickém institutu. V letech 1900—1904 pracoval jako inženýr v Baku a společně s V. Z. Kecchovelim zřídil ilegální tiskárnu Jiskry. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům, byl kooptován do ústředního výboru strany. Zaujal smířlivý postoj k menševikům, brzy se však s nimi rozešel. Zúčastnil se III. sjezdu SDDSR a byl zvolen členem ÚV. V roce 1905 se podílel na založení prvního ilegálního bolševického listu Novaja žizň: jako představitel ústředního výboru se stal členem petrohradského sovětu dělnických zástupců. Na IV. sjezdu byl znovu zvolen členem ÚV, na V. sjezdu kandidátem ÚV SDDSR. V roce 1908 emigroval. V letech reakce a nového revolučního rozmachu dočasně patřil k otzovistické skupině Vperjod, později politické činnosti zanechal a působil jako inženýr v zahraničí i v Rusku. Po Říjnové revoluci pracoval v zásobování Rudé armády, byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, lidovým komisařem obchodu a průmyslu a lidovým komisařem dopravy. Od roku 1919 pracoval v diplomatických službách. Od roku 1920 vykonával funkci lidového komisaře zahraničního obchodu. V letech 1921—1923 byl zplnomocněným zástupcem SSSR v Londýně, od roku 1924 byl pověřen stejnou funkcí ve Francii a od roku 1925 opět ve Velké Británii. Na XIII. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem ÚV VKS(b). — 220, 345, 371—372, 421, 430, 444, 474, 467

KRASNOŠČOKOV A. M. (1880—1937) — člen SDDSR(b) od roku 1917. V letech 1920—1921 byl členem dálnovýchodního byra ÚV KSR(b), ministrem zahraničních věcí a předsedou vlády Dálnovýchodní republiky. V roce 1922 se stal náměstkem lidového komisa-

ře financí, později předsedou správní rady Průmyslové banky SSSR. Od roku 1929 pracoval v lidovém komisariátu zemědělství SSSR. — 465

KREIBICH Karel (1883—1966) — československý politik, spoluzakladatel KSČ. Účastnil se sociálně demokratického hnutí od roku 1902, přikláněl se k jeho levému křídlu. Byl delegátem III. kongresu Komunistické internacionály; v této době zastával levicové názory. V letech 1922, 1924 a 1925 byl členem exekutivy Komunistické internacionály. Později redigoval časopis *Kommunističeskij internacional*. V letech 1950—1952 byl vyslancem ČSSR v Moskvě. — 81, 476—477, 494

KRESTINSKIJ N. N. (1883—1938) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1903, bolševik. Aktivně se účastnil první ruské revoluce. V letech reakce a nového revolučního rozmachu přispíval do bolševického tisku. V roce 1917 se stal místopředsedou jekatěrinburského [sverdlovského] oblastního výboru a poté uralského oblastního výboru SDDSR(b). V letech 1918—1921 byl lidovým komisařem financí RSFSR a od roku 1919 zároveň tajemníkem ÚV KSR(b). V roce 1918 vystupoval společně s »levými komunisty« proti uzavření brestlitevského míru. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 byl stoupenec platformy Trockého. V letech 1921—1930 působil jako zplnomocněný zástupce SSSR v Německu, poté zastával funkci náměstka lidového komisaře zahraničních věcí SSSR. Byl zvolen členem ÚVV SSSR ve všech volebních obdobích a na VI.—IX. sjezdu členem ÚV KSR(b). V roce 1937 byl vyloučen ze strany. Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 440

KRUMIN G. I. (1894—1943) — člen SDDSR od roku 1909. Stranicky pracoval v Rize, Petrohradu a v Moskvě. Po Říjnové revoluci se zabýval publicistickou a vydavatelskou činností: roku 1918 redigoval časopis *Narodnoje chozjajstvo*, v letech 1919—1929 byl redaktorem listu *Ekonomičeskaja žizň*. Od roku 1935 byl zástupcem vědeckého redaktora Velké sovětské encyklopedie a redaktorem časopisu *Problemy ekonomiki*. — 214

KRIZANOVSKIJ G. M. (1872—1959) — dlouholetý stranický pracovník, známý sovětský vědec, inženýr energetik. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1893. Spolu s V. I. Leninem byl jedním z organizátorů petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. II. sjezd SDDSR jej v nepřítomnosti zvolil za člena ÚV. Aktivně se

účastnil revoluce v letech 1905—1907. Po únorové revoluci 1917 působil v bolševické frakci moskevského sovětu a vedl jeho zásobovací odbor. Po Říjnové revoluci pracoval na obnově a rozvoji moskevské energetické sítě. V roce 1920 jej Lenin pověřil vedením Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO). V letech 1921—1930 stál v čele Státní plánovací komise, podílel se na vypracování prvního pětiletého plánu rozvoje národního hospodářství SSSR, v letech 1930—1932 vedl Hlavní správu energetických zdrojů SSSR při lidovém komisariátu těžkého průmyslu. V letech 1932—1936 byl předsedou výboru pro vysokoškolské technické vzdělání při Ústředním výkonném výboru SSSR a náměstkem lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. Několikrát byl zvolen členem ÚV VKS(b) a Ústředního výkonného výboru SSSR. V roce 1929 se stal členem Akademie věd SSSR, v letech 1929—1939 byl viceprezidentem Akademie věd SSSR. Založil Institut energetiky při Akademii věd SSSR a byl jeho stálým ředitelem. Napsal mnoho vědeckých prací z oblasti energetiky. — 348—349, 423, 440, 533

KUJBYŠEV V. V. (1888—1935) — státní a stranický činitel, člen SDDSR od roku 1904. Stranicky pracoval v Omsku, Petrohradu, Tomsku, Charkově, Samaře [Kujbyšev] a v dalších městech. Aktivně se účastnil Říjnové revoluce, byl organizátorem ozbrojeného povstání v Samaře. V letech 1918—1919 byl komisařem a členem revoluční vojenské rady jižní skupiny vojsk Východního frontu a později náměstkem předsedy komise CÚVV, rady lidových komisařů RSFSR a ÚV KSR(b) pro záležitosti Turkestánu. V roce 1920 byl zplnomocněným zástupcem RSFSR v Bucharské lidové sovětské republice [existovala v letech 1920—1924], později členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V květnu 1921 se stal členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady a byl jmenován předsedou Hlavní správy elektrotechnického průmyslu. V dubnu 1922 se stal tajemníkem ÚV KSR(b). V letech 1923—1926 byl předsedou ústřední kontrolní komise VKS(b), lidovým komisařem dělnicko-rolnické inspekce a místopředsedou rady lidových komisařů a Rady práce a obrany. Od roku 1926 zastával funkci předsedy Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1927 se stal členem politického byra ÚV VKS(b). Od roku 1930 byl předsedou Státní plánovací komise SSSR, náměstkem předsedy rady lidových komisařů a Rady práce a obrany SSSR. — 149, 208

KUN Béla (1886—1939) — významný činitel maďarského a mezinárodního dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů a vůdců Komunistické strany Maďarska. Za první světové války byl zajat na ruské

frontě, žil v Tomsku a vedl revoluční propagandu mezi zajatci. V roce 1916 navázal spojení s místní stranickou organizací a vstoupil do SDDSR. Po únorové revoluci 1917 se stal členem tomského guberniálního výboru SDDSR(b). Roku 1918 byl předsedou federace zahraničních skupin KSR(b). Na podzim 1918 se vrátil do Maďarska. Po založení Maďarské republiky rad se stal faktickým vůdcem maďarské vlády, i když vykonával funkci lidového komisaře zahraničních věcí. Byl rovněž členem kolegia lidového komisariátu vojenství. Po porážce republiky rad emigroval do Rakouska a později do Sovětského Ruska. V roce 1920 se stal členem revoluční vojenské rady Jižního frontu a později předsedou revolučního výboru na Krymu. Od roku 1921 stranicky pracoval na Uralu, byl členem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru a zmocněncem ÚV KSR(b) v ústředním výboru Komsomolu. V letech 1921—1936 byl členem exekutivy Komunistické internacionály. — 490—491, 496

KURSKIJ D. I. (1874—1932) — stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1904. V roce 1905 se aktivně účastnil prosincového ozbrojeného povstání v Moskvě. Od roku 1906 byl členem moskevského oblastního byra SDDSR. Po únorové revoluci 1917 předsedal sovětu vojenských zástupců na rumunské frontě; v říjnových dnech 1917 se stal členem vojenského revolučního výboru v Oděse. V letech 1919—1920 byl členem Revoluční vojenské rady republiky. V letech 1918—1928 vykonával funkci lidového komisaře spravedlnosti RSFSR, byl členem CÚVV a ÚVV SSSR, předsedou ústřední revizní komise, poté členem ústřední kontrolní komise VKS(b). Od roku 1928 pracoval v diplomatických službách. — 142, 386, 432, 438, 450

KUTUZOV-ILIMSKIJ — komunista, pracovník redakce listu Kooperativnoje dělo. — 426

KUUSINEN O. V. (1881—1964) — významný stranický a státní činitel, pracovník finského a mezinárodního dělnického hnutí, spoluzakladatel Komunistické strany Finska. V roce 1905 vstoupil do Sociálně demokratické strany Finska a brzy stanul v čele jejího revolučního levého křídla. V letech 1906—1908 redigoval Socialističeskij žurnal; v letech 1907—1916 byl redaktorem ústředního orgánu strany Työmies [Dělník]. V letech 1908—1917 byl několikrát zvolen do zemského sněmu a byl vůdcem sociálně demokratické parlamentní frakce. V roce 1918 byl jedním z vůdců dělnické revoluce ve Finsku a členem revoluční vlády. Zúčastnil se všech kongresů Kominterny,

kromě II. Na III. kongresu byl zvolen do exekutivy Kominterny a v letech 1921—1939 byl jedním z tajemníků exekutivy. Od roku 1940 byl poslancem Nejvyššího sovětu SSSR. Zastával funkci předsedy prezidia Nejvyššího sovětu Karelofinské SSR. Do ústředního výboru KSSS byl poprvé zvolen v roce 1941. Od června 1957 byl tajemníkem a členem předsednictva ÚV KSSS. V roce 1958 se stal členem Akademie věd SSSR. Napsal mnoho prací o dějinách KSSS a mezinárodního dělnického hnutí. — 35—36, 76

LANSING Robert (1864—1928) — americký politik, odborník na mezinárodní právo. V letech 1915—1920 byl státním tajemníkem USA; aktivně přispěl ke vstupu USA do první světové války na straně Dohody, prováděl politiku intervence vůči státům Latinské Ameriky. Účastnil se pařížské mírové konference v letech 1919—1920. Po odchodu ze státní služby se věnoval advokacii. Roku 1921 vydal své vzpomínky *The peace negotiations* [Mírové rozhovory] a *The Big Four and Others* [Velká čtyřka a ti druzí]. — 410

LARIN J. (vl. jm. Lurje M. A.) (1882—1932) — sociální demokrat, menševik, účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1901. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům. Za první světové války se hlásil k centristům. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů, kteří vydávali časopis *Internacional*. V srpnu 1917 byl přijat do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci byl pro vytvoření koaliční vlády s menševiky a esery. Pracoval ve státních a hospodářských orgánech. — 243

LAZZARI Constantino (1857—1927) — významný činitel italského dělnického hnutí; jeden ze zakladatelů Italské socialistické strany, člen jejího ústředního výboru. V letech 1912—1919 vykonával funkci generálního tajemníka této strany. Za první světové války se hlásil k centristům a byl jedním z vůdců maximalistického směru ve straně. Po Říjnové revoluci vystupoval na podporu sovětského státu a účastnil se jednání II. a III. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1922 se organizačně rozešel s reformisty, ale nedokázal se zcela vymanit z jejich vlivu. V roce 1926 byl zatčen a po svém propuštění z vězení záhy zemřel. — 38—41, 79—80, 461, 482, 485—487, 493

LEGIEN Karl (1861—1920) — německý pravicový sociální demokrat, jeden z vůdců německých odborů, revizionista. Od roku 1890 zastával funkci předsedy Generální komise německých odborů. Od roku 1903 byl tajemníkem a od roku 1913 předsedou Mezinárodního

odborového sekretariátu. V letech 1893—1920 byl několikrát poslancem Říšského sněmu za sociální demokracii, v letech 1919—1920 poslancem Národního shromáždění Výmarské republiky. Za první světové války patřil k zjevným sociálšovinistům. Aktivně podporoval politiku buržoazie, bojoval proti revolučnímu hnutí proletariátu. — 110

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov V. I.) (Lenin, N.) (1870—1924) — viz Životopisná data. — 34, 36, 55, 62, 76, 78, 86—87, 93, 95, 97—98, 104, 108, 114, 121, 131, 133, 136, 139, 142, 145, 149, 154, 157—158, 161, 166—167, 169—170, 181, 207—209, 211, 215, 220, 244—245, 248—249, 261—262, 268, 270—276, 278—280, 283—284, 286—287, 292, 295, 298, 301, 303, 305, 313—314, 316—319, 365, 372—373, 385—386, 390—391, 395—396, 400—403, 405—408, 411, 413, 414—416, 422—424, 426—427, 429—431, 437, 439, 441, 443, 446, 451, 458—464, 466, 470—472, 494, 551, 556

LEVI Paul (vl. jm. Hartstein) (1883—1930) — německý sociální demokrat, povoláním advokát. V roce 1915 se účastnil zimmerwaldské konference, byl členem švýcarské skupiny zimmerwaldské levice a členem Spartakova svazu. Na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa byl zvolen do jejího ÚV. Jako delegát se účastnil II. kongresu Komunistické internacionály. V roce 1920 byl zvolen za KSN do Říšského sněmu. Ve straně zaujímal krajně pravicové stanovisko. V únoru 1921 z ÚV KSN odešel a v dubnu byl za protistranickou činnost ze strany vyloučen. Později se vrátil do sociálně demokratické strany. — 111—116, 118, 126, 458—459, 543, 545

LEVI V. L. (1880—1948) — povoláním inženýr elektrotechnik; člen VKS(b) od roku 1943. V letech 1906—1914 pracoval u akciové společnosti Siemens-Schuckert. Od roku 1918 působil v Nejvyšší národohospodářské radě jako vedoucí odboru, později byl místopředsedou Hlavní správy elektrotechnického průmyslu; aktivně se podílel na vypracování plánu GOELRO. Od roku 1924 se zabýval vědeckou činností. — 352

LEŽAVA A. M. (1870—1937) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1904. Po Říjnové revoluci zastával vedoucí funkce v hospodářských a státních orgánech: v letech 1918—1920 byl předsedou Ústředního svazu spotřebních družstev, 1920—1925 náměstkem lidového komisaře zahraničního obchodu, 1925—1930 místopředsedou rady lidových komisařů RSFSR. Po několik volebních obdobích byl členem

Celoruského ústředního výkonného výboru a Ústředního výkonného výboru SSSR. Od roku 1933 do roku 1937 stál v čele Hlavní správy subtropických kultur SSSR. Ve 30. letech se stal obětí represe. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 302, 394—395, 467—468

LIBER M. I. (vl. jm. Goldman) (GLDM) (1880—1937) — jeden z vůdců Bundu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval jako likvidátor, za první světové války jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 zaujímal menševické stanovisko, byl přívržencem koaliční vlády. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. Později pracoval v hospodářských orgánech. — 545

LIEBKNECHT Karl (1871—1919) — význačný činitel německého a mezinárodního dělnického hnutí; syn Wilhelma Liebknechta, povoláním advokát. Do socialistického hnutí se zapojil už jako student, aktivně bojoval proti oportunistu a militarismu. V roce 1912 byl zvolen poslancem Říšského sněmu. Na začátku první světové války rozhodně vystoupil proti podpoře »vlastní« vlády v loupeživé válce, jediný v celém Říšském sněmu hlasoval proti válečným úvěrům (2. prosince 1914). Byl jedním z vůdců revolučního Spartakova svazu. Za revoluce 1918 v Německu stál spolu s R. Luxemburgovou v čele avantgardy německých dělníků, redigoval list Die Rote Fahne, byl jedním ze zakladatelů Komunistické strany Německa a vůdců povstání berlínských dělníků v lednu 1919. Po potlačení povstání byl bestiálně zavražděn bandami Noskeho. — 413

LINDE F. F. (1881—1917) — člen výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců prvního volebního období; později komisař prozatímní vlády na jihozápadní frontě. Byl zabít při pokusu přemluvit vojáky, aby šli do boje. — 78

LITKENS J. A. (1888—1922) — člen SDDSR od roku 1904. V roce 1917 byl členem ústředního výboru menševiků-internacionalistů, po únorové revoluci 1917 členem výkonného výboru moskevského guberniálního sovětu. V roce 1918 vedl odbor školství a osvěty moskevského guberniálního sovětu. Od roku 1919 působil v Rudé armádě. V roce 1920 se stal místopředsedou Hlavního výboru pro politickou osvětu a 1921 náměstkem lidového komisaře školství a osvěty RSFSR — 302

LITVINOV M. M. (1876—1951) — stranický a státní činitel, významný sovětský diplomat, člen SDDSR od roku 1898, bolševik. Byl zmoc-

něncem Jiskry, účastnil se první ruské revoluce v letech 1905—1907. Zastupoval ÚV SDDSR v mezinárodním socialistickém byru a byl členem bolševické sekce v Londýně. Po Říjnové revoluci byl v diplomatických službách. Od roku 1921 byl náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. V letech 1930—1939 pracoval ve funkci lidového komisaře zahraničních věcí, v letech 1941—1943 znovu jako náměstek lidového komisaře zahraničních věcí a zároveň jako velvyslanec SSSR v USA. Po návratu z USA byl až do roku 1946 náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. Na XVII. sjezdu strany byl zvolen členem ÚV VKS(b). Byl rovněž členem Ústředního výkonného výboru SSSR a poslancem Nejvyššího sovětu SSSR prvního a druhého volebního období. — 409, 411, 415, 444, 447

LLOYD GEORGE David (1863—1945) — britský státník a diplomat, vůdce liberální strany. Od roku 1890 byl členem parlamentu, v letech 1905—1908 ministrem obchodu a v letech 1908—1915 ministrem financí. Značně ovlivnil politickou linii britské vlády při přípravě první světové války. V letech 1916—1922 se snažil jako ministerský předseda posílit pozice britského imperialismu na Blízkém a Středním východu a na Balkáně a tvrdě potlačoval národně osvobozené hnutí v koloniálních a závislých zemích. Po Říjnové revoluci byl jedním z inspirátorů a organizátorů vojenské intervence a blokády sovětského státu. Po řadě politických neúspěchů podal v roce 1922 demisi. — 215, 327, 410—411, 430

LOMOV A. (vl. jm. Oppokov G. I.) (1888—1938) — stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1903. Stranicky pracoval v Petrohradu, Ivanovu-Vozněnsku, Moskvě a Saratově. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra a moskevského výboru SDDSR(b). V říjnových dnech roku 1917 působil v moskevském vojenském revolučním výboru a zároveň byl místopředsedou moskevského sovětu dělnických zástupců. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen do rady lidových komisařů jako lidový komisař spravedlnosti. V roce 1918 patřil k »levým komunistům«. Byl členem předsednictva a místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady (1918—1921), místopředsedou Státní plánovací komise SSSR, členem ústředního výboru a politického byra Komunistické strany Ukrajiny (bolševiků), kandidátem a členem ÚV VKS(b). — 153

LONGUET Jean Laurent Frederick (1876—1938) — jeden z vůdců Francouzské socialistické strany a II. internacionály, publicista, vnuk Karla Marxe. Aktivně spolupracoval s francouzským a mezinárod-

ním socialistickým tiskem. Za první světové války stál v čele centristické pacifistické menšiny ve Francouzské socialistické straně. V roce 1914 a 1924 byl zvolen do francouzské poslanecké sněmovny. Byl jedním ze zakladatelů a redaktorů orgánu francouzských centristů listu *Le Populaire*. Stavěl se proti vstupu Francouzské socialistické strany do Komunistické internacionály a proti založení komunistické strany ve Francii. Od roku 1921 byl členem exekutivy Dvaapůlté internacionály, od roku 1923 jedním z vůdců takzvané Socialistické dělnické internacionály. V 30. letech vystupoval za akční jednotu socialistů a komunistů v boji proti fašismu, byl členem mezinárodních organizací pro boj proti fašismu. — 175

LURJE M. A. — viz Larin J.

LUTOVINOV J. Ch. («Zakladatel») (1887—1924) — člen SDDSR od roku 1904. Stranicky pracoval v různých městech Ruska. Po Říjnové revoluci bojoval v občanské válce na Donu a na Ukrajině a byl členem ilegálního ÚV KSU(b). Později pracoval v odborech a ve státních orgánech. Od roku 1920 byl členem ústředního výboru Svazu kovodělníků, tajemníkem a členem předsednictva CÚVV a členem předsednictva Celoruské ústřední rady odborů. V diskusi o odborech (1920—1921) patřil k aktivním členům skupiny takzvané dělnické opozice. — 373, 500

LUXEMBURGOVÁ Rosa (1871—1919) — významná pracovnice mezinárodního dělnického hnutí, představitelka levého křídla II. internacionály. V revolučním hnutí začala pracovat v druhé polovině 80. let. Patřila k zakladatelům polské sociální demokracie. Od roku 1897 se aktivně účastnila německého sociálně demokratického hnutí, vystupovala proti bernsteinismu a millerandismu. Účastnila se první ruské revoluce (ve Varšavě). Jako delegátka V. (londýnského) sjezdu SDDSR v roce 1907 podporovala bolševiky. Od počátku první světové války zaujímal internacionalistické stanovisko. V Německu patřila k zakladatelům skupiny Internacionála, zvané později Spartakus a pak Spartakův svaz. Po listopadové revoluci 1918 sehrála významnou úlohu na ustavujícím sjezdu Komunistické strany Německa. V lednu 1919 byla zatčena a na příkaz Scheidemannovy vlády zavražděna. — 413, 460—461, 463

LYSIS (Letailleur Eugène) — francouzský buržoazní ekonom, autor mnoha prací o finančních a politických otázkách. — 312

MACDONALD James Ramsay (1866—1937) — britský politik, spoluzá-

kladatel a vůdce Nezávislé labouristické strany a Labouristické strany. Uskutečňoval krajně oportunistickou politiku. Hlásal teorii třídní spolupráce a postupného vrůstání kapitalismu v socialismus. Na začátku první světové války zaujal pacifistické stanovisko, později otevřeně podporoval imperialistickou buržoazii. V letech 1918—1920 se pokoušel zabránit boji britských dělníků proti intervenci v Sovětském Rusku. V letech 1924, 1929—1931 zastával úřad ministerského předsedy. Jeho vláda uskutečňovala protidělnickou politiku a krutě potlačovala národně osvobozené hnutí v britských koloniích. V letech 1931—1935 stál v čele takzvané národní vlády, jejíž politiku určovali konzervativci. — 175

MALINOVSKIJ A. A. — viz Bogdanov A.

MALYŠEV S. V. (1877—1938) — člen SDDSR od roku 1902, bolševik. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu práce a v lidovém komisariátu zásobování. V letech 1920—1921 sloužil v Rudé armádě, byl členem revoluční vojenské rady Turkestánského frontu. V letech 1921—1922 byl zmocněncem Rady práce a obrany, později předsedou výboru pro Irbitský jarmark a rovněž výboru pro Nižněnovgorodský [gorkijský] jarmark a předsedou Všesvazové obchodní komory. V dalších letech pracoval v Ústředním svazu spotřebních družstev. — 394

MARCHLEWSKI Julian (1866—1925) — významný činitel polského a mezinárodního dělnického hnutí. Jeden ze zakladatelů a vůdců Sociální demokracie Království polského a Litvy. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907. Na V. (londýnském) sjezdu SDDSR byl zvolen kandidátem ÚV SDDSR. Byl delegován na curyšský a stuttgartský kongres II. internacionály. Od roku 1909 pracoval převážně v německé sociální demokracii. Za první světové války se společně s K. Liebknechtem a R. Luxemburgovou podílel na založení Spartakova svazu. Za revoluční činnost byl mnohokrát pronásledován. Na naléhání sovětské vlády byl v roce 1918 propuštěn z intervenčního tábora v Německu a odjel do Sovětského Ruska. Byl zvolen členem Celoruského ústředního výkonného výboru a zůstal jím až do konce života. V roce 1919 byl kooptován do ústředního výboru Komunistické strany Německa. Podílel se na založení Komunistické internacionály. V letech 1923—1925 byl předsedou organizace Mezinárodní rudá pomoc. Napsal řadu prací z ekonomie, z dějin Polska a mezinárodních vztahů. — 167

MARTENS L. K. (1875—1948) — známý sovětský odborník v oblasti

strojírenství a tepelné techniky, účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1893. Byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1899 byl vypovězen do Německa, později emigroval do Anglie. Od ledna 1919 byl zplnomocněným zástupcem RSFSR v USA, po neúspěšných pokusech normalizovat vztahy s USA byl roku 1921 z USA vypovězen. Po návratu do Sovětského Ruska zastával odpovědné funkce v hospodářských orgánech a zabýval se vědeckou činností. Byl členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady, předsedou Hlavní správy kovoprůmyslu, předsedou Výboru pro vynálezy při Nejvyšší národohospodářské radě a profesorem Lomonosovova institutu mechaniky v Moskvě. — 169, 213

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — jeden z čelných představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od první poloviny 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy a v roce 1900 na přípravě a vydávání Jiskry, byl jejím redaktorem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata a zúčastnil se protistranické srpnové konference (1912). Za první světové války byl centristou. V roce 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával kontrarevoluční menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 101—102, 124, 175, 486—487, 544—545

MARX Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu) — Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115]. — 34, 257, 309—310

MASLOV A. (vl. jm. Čemerinskij I.) (nar. 1891) — jeden z vedoucích představitelů skupiny »ultralevých« v Komunistické straně Německa. Od roku 1921 stál v čele tzv. berlínské opozice, která se v roce 1924 chopila vedení v ÚV KSN. Na V. kongresu Komunistické internacionály byl zvolen kandidátem exekutivy Kominterny. Koncem roku 1925 byl za frakční činnost vyloučen z KSN a z Kominterny. Později politické činnosti zanechal. — 116

MAXIMOV K. G. (1894—1939) — člen SDDSR od roku 1914, bolševik. V roce 1917 se stal členem předsednictva a jedním z vedoucích činitelů bolševické frakce moskevského sovětu. V Moskvě se aktivně

zúčastnil Říjnové revoluce. V letech 1918—1920 byl předsedou zásobovacího odboru moskevského sovětu, poté členem revoluční vojenské rady a mimořádným zmocněncem pro zásobování armád Východního frontu. V letech 1920—1922 vykonával různé hospodářské funkce na Uralu a v Donbasu. Později byl zvolen předsedou Nejvyšší národohospodářské rady Ukrajiny a členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady SSSR. Byl rovněž náměstkem lidové komisaře obchodu SSSR. — 169

MEŇSIKOV J. S. (1883—1926) — povoláním inženýr technolog, odborník na těžbu a využití rašeliny. V letech 1918—1920 byl jedním ze zakladatelů a vedoucích představitelů Hlavního výboru pro rašelinu. V roce 1922 se stal profesorem Timirjazeovy zemědělské akademie a vedoucím jejího oddělení pro rašelinu. Od roku 1925 vedl Ústav pro výzkum rašeliny. — 353, 532

MESJACEV P. A. (1889—1938) — člen SDDSR od roku 1906. V letech 1921—1924 byl členem kolegia a později zmocněncem lidového komisariátu zemědělství RSFSR. V dalších letech pracoval v družstevnictví, v Zemědělské bance a ve Státní plánovací komisi SSSR. Určitou dobu sympatizoval s trockistickou opozicí. — 289

MEŠČERJAKOV N. L. (1865—1942) — člen SDDSR od roku 1901, bolševik. V lednu 1906 se stal členem moskevského okruhového výboru strany a v létě téhož roku byl zvolen členem moskevského oblastního byra. Po únorové revoluci 1917 se stal členem krasnojarského výboru SDDSR(b), později předsedou moskevského guberniálního sovětu dělnických zástupců. V letech 1918—1922 pracoval v redakci Pravdy, stál v čele redakčně vydavatelského oddělení Moskevského ústředního dělnického družstva. V letech 1927—1938 byl šéfredaktorem Malé sovětské encyklopedie. — 167, 426

MEŽLAUK I. I. (1891—1941) — člen KSR(b) od roku 1918. V době cizí vojenské intervence a občanské války byl velitelem v Rudé armádě. Později pracoval v hospodářských, stranických a státních orgánech: byl ředitelem jenakijevského hutního závodu v Donbasu, předsedou správní rady Jugostalu (viz tento svazek, pozn. 135), zastával funkci tajemníka ÚV KS(b) Turkménie, tajemníka tambovského okruhového výboru VKS(b) a tajemníka Rady práce a obrany, byl zástupcem vedoucího úřadovny rady lidových komisařů SSSR apod. — 351

MICHAJLOV V. M. (1894—1937) — člen SDDSR od roku 1915. Stra-

nicky pracoval v Moskvě. Po únorové revoluci 1917 byl členem moskevského sovětu dělnických zástupců. Účastnil se Říjnové revoluce a občanské války. Po X. sjezdu strany se stal tajemníkem ÚV KSR(b). Od roku 1922 zastával funkci tajemníka moskevského výboru KSR(b) a byl předsedou odborové rady Moskevské gubernie. Po roce 1929 pracoval v hospodářských orgánech. — 207, 220, 270—271, 300

MIKULAŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894—1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnických a vojenských zástupců v Jekatěrinburgu [Sverdlovsk] byl 17. července 1918 zastřelen. — 191

MIJUKOV P. N. (1859—1943) — vůdce Konstitučně demokratické strany, významný ideolog ruské imperialistické buržoazie, historik a publicista. Od roku 1902 aktivně spolupracoval s časopisem buržoazních liberálů *Osvobožděníje*, který vycházel v zahraničí. V říjnu 1905 se podílel na založení Konstitučně demokratické strany, později byl předsedou jejího ústředního výboru a redaktorem ústředního orgánu *Reč*. Byl poslancem III. a IV. státní dумы. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zahraničních věcí první prozatímní vlády. V srpnu 1917 patřil k inspirátorům Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci byl jedním z organizátorů cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku a aktivním činitelem bělogvardějské emigrace. — 33, 72, 78, 101—102, 128

MILJUTIN V. P. (1884—1938) — účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1903; zpočátku menševik, od roku 1910 bolševik. Byl stranickým funkcionářem v Kursku, Moskvě, Orlu, Petrohradu a Tule. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) byl zvolen členem ÚV strany. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen do rady lidových komisařů jako lidový komisař zemědělství. V listopadu 1917 prosazoval vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů; nesouhlasil s politikou strany, proto z ústředního výboru a z vlády vystoupil. V letech 1918—1921 se stal místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady, později zastával různé odpovědné funkce ve státních a hospodářských orgánech. Byl kandidátem ústředního výboru strany a členem ústřední kontrolní komise. Napsal několik prací o ekonomické problematice. Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 270

MILLERAND Alexandre-Étienne (1859—1943) — francouzský politik.

V 80. letech patřil k buržoazním radikálům, v 90. letech se hlásil k socialistům, postavil se do čela oportunistického směru francouzského socialistického hnutí. V roce 1899 vstoupil do buržoazní vlády Waldecka-Rousseaua, v níž spolupracoval s katem Pařížské komuny generálem Galliffetem. V roce 1904 byl vyloučen ze Socialistické strany Francie a společně s bývalými socialisty (Briand, Viviani) se přiklonil ke skupině takzvaných nezávislých socialistů. V letech 1909—1910 a 1912—1915 vykonával různé ministerské funkce. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům protisovětské intervence; v letech 1920—1924 byl prezidentem Francouzské republiky. Po volebním vítězství buržoazních levicových stran v červnu 1924 byl nucen odstoupit. — 310

MJASNIKOV G. I. (1889—1946) — člen SDDSR od roku 1906. Pracoval v Permu, od roku 1921 v Petrohradu. V roce 1922 byl vyloučen z KSR(b) za protistranickou činnost a systematické porušování stranické disciplíny. Později organizoval tzv. dělnickou skupinu, která vyvíjela kontrarevoluční činnost, a posléze emigroval. — 99

MODIGLIANI Vittorio Emanuele (1872—1947) — dlouholetý člen Italské socialistické strany, reformista, povoláním advokát. V letech 1913—1926 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. V roce 1926 emigroval do Francie, kde redigoval orgán italských reformistických emigrantů *Rinascita Socialista*. Po osvobození Itálie od německých fašistických vojsk se vrátil do vlasti. — 41

MOLOTOV V. M. (vl. jm. Skrjabin) (1890—1986) — sovětský politik, člen SDDSR od roku 1906. Za únorové revoluce 1917 byl členem ruského byra ÚV strany, za Říjnové revoluce členem petrohradské revoluční vojenské rady. Po roce 1918 zastával významné stranické a státní funkce: byl tajemníkem ÚV KSU(b), tajemníkem ÚV VKS(b), od roku 1926 členem politického byra ÚV VKS(b) a později členem předsednictva ÚV KSSS. V letech 1930—1941 byl předsedou a 1941—1957 místopředsedou rady lidových komisařů SSSR (od roku 1946 rady ministrů). Od roku 1919 zastával funkci lidového komisaře a posléze ministra zahraničních věcí SSSR. V červnu 1957 byl z rozhodnutí pléna ÚV KSSS za protistranickou činnost zbaven členství v předsednictvu ÚV i v ÚV KSSS. V roce 1962 byl vyloučen ze strany, v roce 1984 mu bylo členství obnoveno. — 139, 142, 145, 168, 273, 284, 300, 385—386, 391, 394—395, 407—409, 414—416, 423, 426, 428, 431—432, 438, 440, 442, 447, 465, 469—471

MOROZOV M. V. (1868—1938) — člen SDDSR od roku 1901, bolševik. Ilegálně pracoval v Baku, Petrohradu a v Turkestánu. Redigoval list Samarkand a Russkij Turkestan. Za samarkandskou organizaci byl delegátem IV. (sjednocovacího) sjezdu SDDSR s právem poradního hlasu. Na sjezdu vystoupil s pozměňovacím návrhem k rezoluci menševiků o Státní dumě, který se týkal bodu o sociálně demokratické frakci v parlamentu. Tento návrh podporoval V. I. Lenin. Od roku 1910 žil v emigraci v Paříži, kde se stal členem sekce SDDSR vedené Leninem. Roku 1917 se vrátil do Petrohradu a aktivně se účastnil Říjnové revoluce. Později pracoval v Hlavní správě paliv a v dalších hospodářských orgánech. V letech 1930—1932 byl viceprezidentem Akademie umění a od roku 1936 ředitelem nakladatelství Vsekochožnik. — 353, 532

NESTRANÍK — nerozšifrovaný pseudonym. — 408

NOGI Maresuke Kiten (1849—1912) — japonský generál, účastník japonsko-čínské války v letech 1894—1895, potom guvernér ostrova Formosa [Tchaj-wan]. Na začátku rusko-japonské války v roce 1904 velel třetí armádě a řídil obléhání Port Arthuru. Po dobytí města se zúčastnil bitvy u Mukdenu [Šen-jang]. — 224—225, 512

NOSKE Gustav (1868—1946) — jeden z oportunistických vůdců Sociálně demokratické strany Německa. Před první světovou válkou propagoval militarismus, za války se projevoval jako sociálšovinista. Za listopadové revoluce 1918 v Německu se podílel na potlačení povstání námořníků v Kielu. V letech 1919—1920 byl ministrem obrany; použil represálií vůči berlínským dělníkům a zorganizoval zavraždění K. Liebknechta a R. Luxemburgové. Později byl prezidentem v Hannoveru. Za fašistické diktatury pobíral od hitlerovské vlády státní penzi. — 109

NOULENS Joseph (1864—1939) — francouzský státník a diplomat. V letech 1913—1914 byl ministrem vojenství, v letech 1914—1915 ministrem financí. V letech 1917—1918 byl vyslancem v Rusku. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům intervence zemí Dohody a kontrarevolučních projevů uvnitř země: vzpoury československého sboru v roce 1918, eserské vzpoury v Jaroslavlí apod. Po návratu ze Sovětského Ruska byl aktivním účastníkem protisovětských spolků. — 139—140

OBOLENSKIJ V. V. — viz Osinskij N.

OLDENBORGER V. V. (1863—1921) — původním povoláním mechanik.

V roce 1917 se stal hlavním inženýrem moskevské vodárny. — 383, 386, 540

OPPOKOV G. I. — viz Lomov A.

ORDŽONIKIDZE G. K. (Sergo) (1886—1937) — významný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1903. Revoluční činností se zabýval v západní Gruzii, Abcházii a Baku. V roce 1912 byl na VI. (pražské) konferenci strany zvolen členem ústředního výboru SDDSR. Po únorové revoluci 1917 pomáhal organizovat revoluční moc v Jakutsku. V červnu 1917 se stal členem výkonné komise petrohradského výboru SDDSR(b). Aktivně se podílel na říjnovém ozbrojeném povstání v Petrohradu. Po Říjnové revoluci zastával funkci mimořádného komisaře na Ukrajině a později na jihu Ruska. Za občanské války byl členem revoluční vojenské rady 16. a 14. armády a Kavkazského frontu. V letech 1920—1921 organizoval boj za sovětskou moc v Ázerbájdžánu, Arménii a Gruzii. Od roku 1921 do roku 1926 byl předsedou kavkazského byra ústředního výboru, později tajemníkem krajského výboru strany v Zakavkazsku a současně členem Revoluční vojenské rady SSSR. Od roku 1926 stál v čele ústřední kontrolní komise VKS(b) a vykonával funkci lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce SSSR. Od roku 1930 předsedal Nejvyšší národohospodářské radě Sovětského svazu a od roku 1932 byl lidovým komisařem těžkého průmyslu SSSR. V roce 1921 byl zvolen do ústředního výboru strany, od roku 1926 byl kandidátem a od roku 1930 členem politického byra ústředního výboru VKS(b) — 424

OSADCIJ P. S. (1866—1943) — odborník v elektrotechnice. V roce 1890 absolvoval petrohradský elektrotechnický institut a působil zde nejdříve jako učitel, poté profesor a později rektor. Po Říjnové revoluci byl místopředsedou Státní plánovací komise RSFSR, později SSSR a současně předsedou ústřední elektrotechnické rady Nejvyšší národohospodářské rady SSSR, stál v čele technické rady Dněprostroje a zabýval se pedagogickou činností. V roce 1931 byl v procesu s průmyslovou stranou na 10 let odsouzen. 21. srpna 1935 byl z rozhodnutí Ústředního výkonného výboru SSSR propuštěn před uplynutím trestu a trest mu byl zahrazen. — 508

OSINSKIJ N. (vl. jm. Obolenskij V. V.) (1887—1938) — člen SDDSR od roku 1907, bolševik. Stranicky pracoval v Moskvě, Tveru [Kalinin] a Charkově. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskev-

ského oblastního byra SDDSR(b) a byl členem redakce bolševického listu Social-demokrat. Po Říjnové revoluci byl ředitelem Státní banky RSFSR a předsedou Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1918 byl jedním z autorů platformy »levých komunistů«, otištěné v časopisu Kommunist. V letech 1918—1919 pracoval v redakci Pravdy a v oddělení propagandy Celoruského ústředního výkonného výboru; byl delegátem I. kongresu Komunistické internacionály. V letech 1920—1921 se aktivně podílel na činnosti skupiny takzvaného demokratického centralismu, v roce 1923 patřil k trockistické opozici. V letech 1921—1923 byl náměstkem lidového komisaře zemědělství, v roce 1925 členem předsednictva Státní plánovací komise SSSR. Na X. a XIV.—XVII. sjezdu strany byl zvolen kandidátem ÚV. V letech 1926—1928 stál v čele Ústředního statistického úřadu SSSR, v roce 1929 byl místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady. Později vykonával různé vedoucí funkce v administrativě a ve stranických a hospodářských orgánech. — 289, 431, 530

PAJKES A. K. (1873—1958) — menševik, člen KSR(b) od roku 1918. V letech 1918—1920 pracoval jako člen kolegia lidového komisariátu státní kontroly a dělnicko-rolnické inspekce na Sibiři a byl členem sibiřského revolučního výboru. V letech 1921—1922 byl vyslancem v Číně, později v Litvě. Od roku 1923 pracoval v hospodářských orgánech Nejvyšší národohospodářské rady. — 167

PAŇUŠKIN V. L. (1888—1960) — člen SDDSR od roku 1907. Plnil stranické úkoly v Petrohradu a u Baltského loďstva. Aktivně se účastnil Říjnové revoluce a občanské války. V letech 1919—1920 pracoval v aparátu ÚV KSR(b) jako odpovědný organizátor a instruktor. Nepochopil význam Nepu a v roce 1921 vystoupil ze strany. Pokusil se založit tzv. dělnicko-rolnickou socialistickou stranu. Krátce po osobním setkání s V. I. Leninem opět vstoupil do KSR(b). Později pracoval v hospodářských orgánech v Donbasu, v Nejvyšší národohospodářské radě a na obchodním zastupitelství SSSR v Německu. — 500

PARVUS (vl. jm. Helphand A. L.) (1869—1924) — na přelomu století účastník sociálně demokratického hnutí v Rusku a Německu, po II. sjezdu SDDSR v roce 1903 menševik. Byl redaktorem listu Sächsische Arbeiter-Zeitung. Napsal řadu prací o světovém hospodářství. Za první ruské revoluce 1905—1907 spolupracoval v Rusku s redakcí menševického listu Načalo, vyzýval k účasti v Bulyginově dumě, obhajoval taktiku dílčích dohod s kadety atd. Propago-

val teorii permanentní revoluce, z níž později Trockij učinil nástroj proti leninismu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se rozešel se sociálními demokraty. Za první světové války byl sociálšovinistou a agentem německého imperialismu. Od roku 1915 vydával renegátský časopis Die Glocke. — 416—417

PILSUDSKI Józef (1867—1935) — reakční státník buržoazně statkářského Polska, fašistický diktátor. Za první světové války byl hlavním organizátorem polských legií, které bojovaly na straně Německa. V letech 1918—1922 stál v čele polského státu, krutě pronásledoval revoluční hnutí pracujících. V roce 1920 byl jedním z iniciátorů tažení buržoazně statkářského Polska proti sovětskému státu. V květnu 1926 nastolil státním převratem fašistickou diktaturu a v roce 1934 se spojil s hitlerovským Německem. — 188, 257, 308

PINKEVIČ A. P. (1883—1937) — člen SDDSR v letech 1903—1908, od roku 1923 člen KSR(b). V letech 1919—1921 byl místopředsedou, později předsedou komise pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků. V roce 1924 byl jmenován profesorem 2. moskevské státní univerzity, později Moskevského státního pedagogického institutu (dnes Moskevský státní pedagogický institut V. I. Lenina). — 508

PJATAKOV G. L. (1890—1937) — člen SDDSR od roku 1910. Stranicky pracoval na Ukrajině a v zahraničí. Přispíval do časopisu Kommunist. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou kyjevského výboru SDDSR(b). Po Říjnové revoluci byl členem sovětské vlády na Ukrajině. Od roku 1920 pracoval v hospodářských a státních orgánech: stál v čele ústřední správy kamenouhelného průmyslu Doněcké pánve, byl místopředsedou Státní plánovací komise a Nejvyšší národohospodářské rady SSSR, obchodním zástupcem ve Francii, předsedou správy Státní banky SSSR, náměstkem lidového komisaře těžkého průmyslu. Na XII.—XIV. a na XVI. sjezdu strany byl zvolen členem ústředního výboru. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) ze strany vyloučen a v roce 1928 znovu do strany přijat. V roce 1936 byl z VKS(b) vyloučen podruhé. Stal se obětí represí. V roce 1988 byl rehabilitován. — 284, 350, 471

PLECHANOV G. V. (1856—1918) — marxistický filozof, literární historik a estetik, význačný představitel ruského a mezinárodního dělnického hnutí, první propagátor marxismu v Rusku. V roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu Osvobození práce. Bojoval proti narodnictví, vystupoval proti revi-

zionismu v mezinárodním dělnickém hnutí. Po roce 1900 redigoval spolu s V. I. Leninem list Jiskra a časopis Zarja. V letech 1883—1903 napsal řadu prací, které sehrály důležitou úlohu v obhajobě a propagaci materialistického světového názoru. Již tehdy se však dopouštěl vážných chyb, které byly zárodkem jeho pozdějšího přechodu k menševismu. Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivecké stanovisko vůči oportunistům a později se přiklonil k menševikům. Za první revoluce v Rusku 1905—1907 souhlasil v zásadních otázkách s menševiky. V období reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval proti machistické revizi marxismu a proti likvidátorství. Postavil se do čela skupiny menševiků, kteří byli pro zachování ilegální strany. Za první světové války přešel k sociálšovinistům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska, stál v čele krajně pravicové skupiny menševiků-obranářů Jednota, aktivně vystupoval proti bolševikům a proti socialistické revoluci, protože se domníval, že Rusko ještě nedozrálo pro přechod k socialismu. S Říjnovou revolucí nesouhlasil, ale proti sovětské moci nebojoval. Lenin vysoce hodnotil Plechanovovy filozofické práce a jeho úlohu v šíření marxismu v Rusku; zároveň ho však ostře kritizoval za odklon od marxismu a závažné politické chyby. — 461

POINCARÉ Raymond (1860—1934) — francouzský politik a státník, povoláním advokát. V roce 1887 byl zvolen poslancem, od roku 1893 byl několikrát členem vlády, v níž byl představitelem nejagresivnějších kruhů francouzské buržoazie. V roce 1912 zastával úřad ministerského předsedy a v letech 1913—1920 prezidenta Francie. Ve všech funkcích aktivně připravoval světovou válku. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům protisovětské intervence. V letech 1922—1924 a 1926—1929 byl opět premiérem. Byl silně protisovětsky a protikomunisticky zaměřen — 430

POSSE V. A. (1864—1940) — novinář a veřejný činitel. Byl redaktorem časopisu legálních marxistů Novoje slovo (1897) a Žizň (1898—1901). Když carská vláda časopis Žizň zastavila, vydával jej v zahraničí. V letech 1909—1917 redigoval a vydával časopis Žizň dlja vseh. Po Říjnové revoluci se věnoval publicistické činnosti. Od roku 1922 přispíval do listu Izvěstija VCIK. Napsal několik prací o otázkách historie a literatury. — 545

PREOBRAŽENSKIJ J. A. (1886—1937) — člen SDDSR od roku 1903. Po únorové revoluci 1917 pracoval na Uralu. Na VI. sjezdu SDDSR(b) vystoupil proti orientaci strany na socialistickou revoluci. Po Říjnové revoluci pracoval v různých stranických a vojenskopolitických

- orgánech. V roce 1918 se připojil k »levým komunistům«. V diskusi o odborech v letech 1920—1921 podporoval platformu Trockého. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 mu členství ve straně bylo obnoveno. V roce 1933 byl ze strany znovu vyloučen. Stal se obětí represí. — 292, 465
- RADČENKO I. I. (1874—1942) — významný hospodářský pracovník, člen SDDSR od roku 1898, profesionální revolucionář. Byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy, měl velký podíl na rozšiřování leninské Jiskry v Rusku. V roce 1902 se stal členem organizačního výboru pro svolání II. sjezdu SDDSR. Za revoluce 1905—1907 a za nového revolučního rozmachu stranicky pracoval v mnoha městech Ruska. Od roku 1912 se zabýval organizací těžby rašeliny v Moskevské gubernii. Od roku 1918 řídil rašelinářský průmysl SSSR, v letech 1921—1922 byl členem kolegia lidového komisariátu zahraničního obchodu. Pracoval jako šéfredaktor časopisu *Torŕjanoje dělo*. V letech 1927—1930 a 1934—1935 vedl Ústav pro výzkum rašeliny. — 353, 532
- RADEK K. B. (1885—1939) — účastník sociálně demokratického hnutí v Haliči, Polsku a Německu, člen SDDSR(b) od roku 1917. Za první světové války byl internacionalista, přikláněl se k centrismu. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu zahraničních věcí a byl tajemníkem exekutivy Komunistické internacionály. Na VIII.—XII. sjezdu KSR(b) byl zvolen členem ústředního výboru. V roce 1918 patřil k »levým komunistům«. V roce 1927 byl na XV. sjezdu z VKS(b) vyloučen, v roce 1930 do strany znovu přijat a v roce 1936 opět vyloučen. Koncem 30. let se stal obětí represí. V roce 1988 byl rehabilitován. — 48—49, 52, 112—113, 294, 371, 475, 486—487, 499
- RADOMYSKIJ G. J. — viz Zinovjev G. J.
- RAKOVSKIJ Ch. G. (1873—1941) — člen SDDSR(b) od roku 1917, účastník sociálně demokratického hnutí v Bulharsku, Rumunsku, Švýcarsku a ve Francii od roku 1889. Za první světové války byl centristou. Po Říjnové revoluci pracoval ve stranickém aparátu a v sovětech. Od roku 1918 byl předsedou rady lidových komisařů Ukrajiny, od roku 1923 diplomatem ve Velké Británii a ve Francii. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) ze strany vyloučen. V roce 1935 byl do strany znovu přijat, v roce 1938 opět vyloučen. Stal se obětí represí. V roce 1988 byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 88, 444, 501

RAMZIN L. K. (1887—1948) — významný vědecký pracovník v oboru tepelné techniky. Od roku 1920 byl profesorem na vysoké škole technické v Moskvě. V letech 1921—1922 byl členem Státní plánovací komise, později ředitelem Moskevského všesvazového institutu tepelné techniky. V roce 1930 byl souzen v procesu s průmyslovou stranou. Od roku 1944 byl profesorem Moskevského energetického institutu. — 157, 440

RENAUDEL Pierre (1871—1935) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany. V letech 1902—1914 redigoval list *Le Peuple*, 1914—1920 *l'Humanité*. V letech 1914—1919 a 1924 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko. V roce 1927 se vzdal vedení socialistické strany, v roce 1933 byl ze strany vyloučen. Později založil neosocialistickou skupinu. — 310

REUTER Ernest (Friesland) (1889—1953) — jeden z pravicových vedoucích představitelů sociální demokracie v Německu. Od roku 1912 byl členem Sociálně demokratické strany Německa. V roce 1919 vstoupil do Komunistické strany Německa, určitou dobu pracoval v jejím vedení, v roce 1922 však byl z této strany za protistranickou činnost vyloučen. Vstoupil do Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, ale později se do Sociálně demokratické strany Německa vrátil. Redigoval listy *Freiheit* a *Vorwärts*, byl starostou Magdeburgu a poslancem Říšského sněmu. Za fašistické diktatury žil v emigraci ve Velké Británii, později v Turecku, kde pracoval jako poradce turecké vlády. Od roku 1946 byl městským radním a později starostou Západního Berlína. — 116

ROLANDOVÁ-HOLSTOVÁ Henriette (1869—1952) — holandská socialistka, spisovatelka. Organizovala ženské spolky, patřila k levému křídlu holandských sociálních demokratů, seskupených od roku 1907 kolem listu *De Tribune*. Ti pak v roce 1909 vytvořili Sociálně demokratickou stranu Nizozemska. Na začátku první světové války patřila k centristům, později se přiklonila k internacionalistům. Podílela se na vydávání teoretického časopisu zimmerwaldské levice *Vorbote*. V letech 1918—1927 byla členkou Komunistické strany Nizozemska a pracovala v Kominterně. V roce 1927 z komunistické strany vystoupila a později začala hájit ideje křesťanského socialismu. — 478—479

ROVIO G. S. (1887—1938) — člen SDDSR od roku 1905, povoláním soustružník. Za účast v revolučním hnutí v letech 1907 a 1910 byl

vězněn a poslán do vyhnanství nejdříve do Vologdy, později do Tveru [Kalinin], ale pokaždé uprchl. Od konce roku 1910 žil a pracoval ve Finsku. Byl členem Sociálně demokratické strany Finska a působil jako agitátor. V letech 1913—1915 byl tajemníkem ústředního výboru Sociálně demokratického svazu mládeže Finska. V souvislosti s revolučními událostmi v dubnu 1917 byl dělnickými organizacemi pověřen funkcí velitele milice v Helsingforsu [Helsinky]. V srpnu a v září 1917 se u něho ukrýval před pronásledováním prozatímní vládou V. I. Lenin. Byl jedním z aktivních účastníků dělnické revoluce ve Finsku v roce 1918. Později pracoval jako tajemník finské sekce severozápadního byra ÚV VKS(b). Byl prorektorem leningradského oddělení Komunistické univerzity západních národnostních menšin; od července 1929 pracoval jako tajemník karelského oblastního výboru VKS(b). — 488—489

ROZENFELD L. B. — viz Kameněv L. B.

RUDZUTAK J. E. (1887—1938) — význačný stranický a státní činitel, člen SDDSR od roku 1905. V roce 1906 se stal členem stranického výboru v Rize; roku 1907 byl uvězněn a odsouzen k deseti letům nucených prací; po únorové revoluci v roce 1917 byl osvobozen. Po Říjnové revoluci zastával vedoucí funkce v odborech, byl zvolen do předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady a stal se předsedou Hlavní správy textilního průmyslu. Od roku 1920 byl členem ústředního výboru KSR(b), členem předsednictva a generálním tajemníkem Celoruské (po roce 1922 Všesvazové) ústřední rady odborů. V letech 1921—1924 byl předsedou středoasijského byra KSR(b), od roku 1923 do roku 1924 tajemníkem ústředního výboru KSR(b), v letech 1924—1930 lidovým komisařem dopravy, od roku 1926 místopředsedou rady lidových komisařů a Rady práce a obrany SSSR. Od roku 1932 zastával funkci předsedy ústřední kontrolní komise VKS(b) a lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce SSSR; v letech 1927—1932 byl zvolen do politického byra ústředního výboru VKS(b). Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 105, 373, 385, 409

RUCHIMOVIC M. L. (1889—1939) — významný hospodářský pracovník, člen SDDSR od roku 1913. Za Říjnové revoluce byl předsedou charkovského revolučního výboru. Byl aktivním účastníkem občanské války. Od roku 1921 byl předsedou doněckého, později bachmutského [artomovského] guberniálního výkonného výboru, řídil různé trasty. V roce 1925 se stal předsedou Nejvyšší národohospo-

dářské rady USSR a později místopředsedou NNHR SSSR. Od roku 1930 zastával funkci lidového komisaře dopravy. Od roku 1936 byl lidovým komisařem zbrojního průmyslu. Na XIII.—XVII. sjezdu strany byl zvolen členem ÚV VKS(b). — 284, 350

RUTGERS Sebald Justius (1879—1961) — holandský inženýr, komunista. V letech 1918—1938 pracoval s menšími přestávkami v SSSR; v letech 1921—1926 byl vedoucím představitelem Autonomní průmyslové (internacionální) kolonie v Kuzbasu. V dalších letech pracoval ve stranickém aparátu, v hospodářských orgánech a zabýval se vědeckovýzkumnou prací. Od roku 1938 žil v Nizozemsku. — 149, 168, 170, 207—208, 532

RYKOV A. I. (1881—1938) — člen SDDSR od roku 1899. Stranicky pracoval v různých městech. Na III. sjezdu strany byl zvolen členem ústředního výboru. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem vnitra, předsedou Nejvyšší národohospodářské rady, místopředsedou rady lidových komisařů a Rady práce a obrany, předsedou rady lidových komisařů SSSR a RSFSR a členem politického byra ústředního výboru. V listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů a po vyslovení nesouhlasu s politikou strany vystoupil z ústředního výboru i z vlády. Ve 30. letech se stal obětí represí. V roce 1988 byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 93, 286, 401, 403, 405, 432

SALTYKOV-ŠCEDRIN M. J. (Šcedrin N.) (1826—1889) — ruský spisovatel, satirik, revoluční demokrat. Kritizoval feudálně absolutistický režim v Rusku a vytvořil celou galérii typů statkářských tyranů, carských byrokratů, bázlivých liberálů a jako první v ruské beletrii vylíčil typ měšťáckého chamtivce. Hlavního hrdinu románu Gospoda Golovljovy [Golovlevské panstvo], Jidáška, nazval Lenin nesmrtelnou postavou a nejednou ji, stejně jako jiné postavy ze Saltykovových děl, připomínal ve svých pracích, když demaskoval různé protilidové sociální skupiny a politické strany. Díla Saltykova-Šcedrina vysoce ocenil rovněž K. Marx. — 395

SARABJANOV — komunista, pracovník redakce listu Kooperativnoje dělo. — 426

SAVINKOV B. V. (1879—1925) — spisovatel a publicista, významný činitel eserské strany. Po únorové revoluci 1917 se stal náměstkem ministra vojenství a později vojenským generálním gubernátorem

Petrohradu. Po Říjnové revoluci zorganizoval četné kontrarevoluční vzpoury a pomáhal připravovat vojenskou intervenci proti sovětské republice. Později emigroval. V roce 1924 byl zatčen při pokusu o nelegální přechod sovětských hranic. Vojenské kolegium Nejvyššího soudu SSSR ho odsoudilo k trestu smrti zastřelením, ale Ústřední výkonný výbor SSSR mu změnil trest na deset let vězení. V roce 1925 spáchal ve vězení sebevraždu. — 319

SEMJONOV F. A. — viz Bulkin F. A.

SEMKOV S. M. (1885—1928) — člen SDDSR od roku 1903. Stranicky působil v mnoha městech Ruska. V roce 1911 navštěvoval stranicou školu v Longjumeau u Paříže, kterou vedl V. I. Lenin. Po Říjnové revoluci pracoval ve vojenských hospodářských orgánech. Po skončení občanské války byl tajemníkem moskevské odborové rady, později předsedou odborů v Zakavkazsku. Na XIV. a XV. sjezdu strany byl zvolen do ústřední kontrolní komise, později pracoval v lidovém komisariátu dělnicko-rolnické inspekce SSSR. — 244—245

SERGO — viz Ordžonikidze G. K.

SERRATI Giacinto Menotti (1872—1926) — významný činitel italského dělnického hnutí, jeden z vůdců Italské socialistické strany. Za první světové války se hlásil k internacionalistům; v letech 1915—1923 stál v čele ústředního orgánu socialistické strany listu *Avanti!*. Účastnil se zimmerwaldské a kientalské konference. Prosazoval vstup Italské socialistické strany do Kominterny. Na II. kongresu Kominterny vedl italskou delegaci; vystupoval proti bezpodmínečnému rozchodu s reformisty. Později své centristické chyby překonal a v roce 1924 vstoupil v čele frakce zvané Skupina III. internacionály do Komunistické strany Itálie [dnes Italská komunistická strana], v níž aktivně pracoval až do konce života. — 38—40, 42—43, 118—119, 310, 458, 461—463, 543, 545

SCHEIDEMANN Philipp (1865—1939) — jeden z vůdců krajně pravicového oportunistického křídla německé sociální demokracie. Od roku 1903 byl členem sociálně demokratické frakce v Říšském sněmu, od roku 1911 členem představenstva Sociálně demokratické strany Německa. Za první světové války se stal sociálšovinistou. V listopadové revoluci 1917 byl členem kontrarevoluční rady lidových zmocněnců a inspirátorem štvavé agitace proti spartakovcům. V únoru až červnu 1919 stál v čele koaliční vlády Výmarské republiky, v le-

tech 1918—1921 patřil k organizátorům krvavého potlačení německého dělnického hnutí. Později aktivní politické činnosti zanechal. — 109—110, 461

SKRJABIN V. M. — viz Molotov V. M.

SMILGA I. T. (1892—1938) — člen SDDSR od roku 1907. V stranických funkcích pracoval v Moskvě a Petrohradu. Po únorové revoluci 1917 byl členem kronštadtského výboru SDDSR(b) a předsedou oblastního výkonného výboru finské armády, námořnictva a finských dělníků. Po Říjnové revoluci zastával funkci zplnomocněného představitele rady lidových komisařů RSFSR ve Finsku, byl členem revoluční vojenské rady 3. armády Východního, Jihozápadního a dalších frontů. V období diskuse o odborech v letech 1920—1921 obhajoval platformu Trockého. V letech 1921—1923 vykonával funkci místopředsedy Nejvyšší národohospodářské rady a stál v čele Hlavní správy paliv. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) ze strany vyloučen. V roce 1930 byl do strany znovu přijat a později opět vyloučen. Stal se obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 157, 284, 349, 440

SMIRNOV I. N. (1881—1936) — člen SDDSR od roku 1899. Za revoluce 1905—1907, v období reakce a nového revolučního rozmachu pracoval jako agitátor v řadě ruských měst, sloužil v carské armádě. Za únorové revoluce 1917 byl členem tomského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Po Říjnové revoluci se stal členem revoluční vojenské rady Východního frontu, později členem revoluční vojenské rady 5. armády. Od roku 1919 byl předsedou sibiřského revolučního výboru. V letech 1921—1922 pracoval v Nejvyšší národohospodářské radě; řídil vojenský průmysl. Později byl lidovým komisařem pošt a telegrafů. V roce 1927 byl na XV. sjezdu strany z VKS(b) vyloučen, později byl do strany znovu přijat a roku 1933 jako stoupenec trockismu ze strany opět vyloučen. — 169, 545

SMOLJANINOV V. A. (1890—1962) — člen SDDSR od roku 1908. Byl aktivním účastníkem Říjnové revoluce. Od roku 1918 byl předsedou smolenské guberniální národohospodářské rady. Od dubna 1921 pracoval jako zástupce vedoucího úřadovny Rady práce a obrany pro otázky ekonomické a hospodářské výstavby, později jako vedoucí úřadovny rady lidových komisařů RSFSR. Od roku 1929 zastával vedoucí funkce v hospodářských orgánech. — 214

SOKOLNIKOV G. J. (vl. jm. Brilliant) (1888—1939) — člen SDDSR od roku 1905, bolševik. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského výboru a moskevského oblastního byra SDDSR(b) a členem redakce Pravdy. Po Říjnové revoluci 1917 zastával různé stranické a státní funkce. V roce 1921 byl členem kolegia lidového komisariátu financí a v dalším roce vykonával funkci lidového komisaře financí. Od roku 1926 byl místopředsedou Státní plánovací komise SSSR, později náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. Byl kandidátem a členem ústředního výboru strany a kandidátem politického byra ÚV. V roce 1936 byl vyloučen z VKS(b). Stal se obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován. — 284, 431, 465, 467—468, 471—472

SOLC A. A. (1872—1945) — člen SDDSR od roku 1898, bolševik. Revoluční práci vykonával ve Vilně [Vilnius], Petrohradu a jiných městech. Po Říjnové revoluci zastával odpovědné funkce ve stranických a státních orgánech. Od roku 1920 byl členem ústřední kontrolní komise, později se stal členem Nejvyššího soudu SSSR a zastával odpovědné funkce na prokuratuře SSSR. — 315

SORIN V. G. (1893—1944) — člen SDDSR(b) od roku 1917. V roce 1918 byl tajemníkem serpuchovského újezdního výboru, přikláněl se k »levým komunistům«. Později zastával funkci předsedy revolučního tribunálu Východního frontu a stal se členem moskevského guberniálního výboru strany. V letech 1920—1925 byl členem moskevského výboru KSR(b). Od roku 1924 pracoval v Institutu V. I. Lenina, později v Institutu Marxe-Engelse-Lenina při ÚV VKS(b). — 243—244

SOROKIN P. A. (1889—1968) — eser. Do roku 1917 byl soukromým docentem petrohradské univerzity. V letech 1919—1922 přednášel sociologii na petrohradských vysokých školách. Za kontrarevoluční činnost byl z Ruska vypovězen; po určitou dobu přednášel na pražské Karlově univerzitě. Od roku 1923 žil v USA. — 544

STALIN J. V. (vl. jm. Džugašvili) (1879—1953) — dlouholetý činitel ruského a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, KSSS a sovětského státu. Do SDDSR vstoupil v roce 1898. Stranicky pracoval v Tiflisu [Tbilisi], Baku, Batumi a v Petrohradu. V lednu 1912 byl kooptován do ÚV zvoleného na VI. (pražské) konferenci SDDSR; podílel se na redigování bolševického listu Pravda. Za Říjnové revoluce se stal členem vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen lidovým komi-

sařem pro národnostní záležitosti. V době cizí vojenské intervence a občanské války byl členem Revoluční vojenské rady republiky a odpovídal za stranickou práci několika frontů. V roce 1922 byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSR(b). Od roku 1941 byl předsedou rady lidových komisařů, později rady ministrů SSSR. Za Velké vlastenecké války byl předsedou Státního výboru obrany, lidovým komisařem obrany a vrchním velitelem sovětských ozbrojených sil.

V odpovědných stranických a státních funkcích se dopustil hrubého porušování leninských zásad kolektivního vedení, norem stranického života a socialistické zákonnosti.

Hlavní díla: Marksizm i nacionalnyj vopros [Marxismus a národnostní otázka] (1912—1913), Ob osnovach leninizma [K otázkám leninismu] (1926), Ekonomičeskije problemy socializma SSSR [Ekonomické problémy socialismu v SSSR] (1952) (viz J. V. Stalin, Spisy 1—13, Praha 1949—1953). — 183, 287, 424, 448, 452, 467

STĚKLOV V. A. (1863—1926) — povoláním matematik; akademik. Od roku 1906 byl profesorem petrohradské univerzity. Z jeho iniciativy byl v roce 1921 založen Matematicko-fyzikální institut při Akademii věd RSFSR. Napsal řadu prací o matematické analýze, o teorii pružnosti a o hydromechanice. — 508

STOLYPIN P. A. (1862—1911) — státník carského Ruska, velkostatkář. V letech 1906—1911 byl předsedou rady ministrů a ministrem vnitra. Po porážce revoluce prováděl krvavé represálie (stolypinská reakce v letech 1907—1910). V roce 1907 car na jeho návrh rozpustil II. státní dumu a vydal 3. června nový volební zákon, který zajišťoval v dumě většinu kontrarevoluci. Stolypin byl autorem agrární reformy, jejímž cílem bylo získat na vesnici oporu carskému absolutismu. Jeho pokus upevnit samoděržaví shora, v zájmu buržoazie a statkářů, však ztroskotál. V roce 1911 zavraždil Stolypina v Kyjevě agent tajné policie eser Bogrov. — 459

STUKOV I. N. (1887—1937) — člen SDDSR od roku 1905. Stranicky pracoval v Kyjevě, Tomsku a Barnaulu. Po únorové revoluci 1917 byl členem petrohradského výboru, později moskevského oblastního výboru a byra oblastního výboru strany. Po Říjnové revoluci zastával různé funkce ve straně a v sovětských orgánech: byl vedoucím oddělení moskevského výboru KSR(b), redaktorem listu Moskovskij rabočij, redaktorem nakladatelství Krasnaja nov. V roce 1918 se připojil k »levým komunistům«, v letech 1920—1921 patřil

ke skupině »demokratického centralismu« a v roce 1927 k trockistické opozici. — 243—244

STUNKEL B. E. (1882—1938) — inženýr elektrotechnik. V roce 1920 se podílel na přípravě plánu elektrifikace Ruska (GOELRO), zabýval se vypracováním plánu elektrifikace Centrální průmyslové oblasti. V letech 1920—1922 byl předsedou technické rady a členem kolegia Hlavní správy kovoprůmyslu, později byl místopředsedou výboru pro elektrifikaci Donbasu a pracoval v dalších organizacích zabývajících se energetikou této oblasti. — 149

SÜDEKUM Albert (1871—1944) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie, revizionista. V letech 1900—1918 byl poslancem Říšského sněmu. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista. Hlásal imperialistické názory na koloniální otázku, bojoval proti revolučnímu hnutí dělnické třídy. V letech 1918—1920 byl v Prusku ministrem financí. — 310

ŠČEDRIN N. — viz Saltykov-Ščedrin M. J.

ŠLJAPNIKOV A. G. (1885—1937) — člen SDDSR od roku 1901. Stranicky pracoval v Sormově [dnes součást Gorkého], Petrohradu, Muromu a v Moskvě. V roce 1914 ho ÚV SDDSR vyslal do Stockholmu, kde zajišťoval styk mezi zahraničním byrem ÚV a ruskou částí ÚV a petrohradským výborem. Po únorové revoluci 1917 se stal členem petrohradského výboru SDDSR(b), členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a předsedou petrohradského Svazu kovodělníků. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem práce, později pracoval v odborech a v hospodářských orgánech. V letech 1920—1922 založil a vedl skupinu takzvané dělnické opozice. V roce 1933 byl z VKS(b) vyloučen. — 182, 373, 500

ŠMERAL Bohumír (1880—1941) — významný představitel československého a mezinárodního dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů KSČ. Od roku 1897 byl činný v sociálně demokratickém hnutí, přispíval do listu Právo lidu. Aktivně se podílel na organizování revolučního a nacionálně osvobozenického hnutí československé dělnické třídy. Od roku 1918 vedl boj levého křídla sociální demokracie za vytvoření marxisticko-leninské strany dělnické třídy. Po založení KSČ v roce 1921 byl členem jejího ÚV. V letech 1921—1929 a od roku 1935 byl členem exekutivy Komunistické internacionály. Od roku 1938 žil v SSSR. — 65, 75, 80—81, 478—479, 494

ŠMIDT V. V. (1886—1940) — člen SDDSR od roku 1905, bolševik. Stranicky pracoval v Petrohradu a v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk]. V letech 1914—1917 byl tajemníkem petrohradského Svazu kovodělníků a petrohradského výboru SDDSR(b). Po únorové revoluci 1917 se stal tajemníkem petrohradské odborové rady. Po několika let vykonával funkci tajemníka Celoruské (po roce 1922 Všesvazové) ústřední rady odborů, později byl lidovým komisařem práce a od roku 1928 místopředsedou rady lidových komisařů SSSR. Ve VKS(b) se klonil k pravé opozici, ale brzy se s touto opozicí rozešel. Na VII., XIV. a XV. sjezdu VKS(b) byl zvolen členem jejího ústředního výboru. — 292

ŠTEJNBERG P. B. — ruský podnikatel, emigrant. V letech 1922—1924 byl jedním ze zakládajících členů a ředitelem s dispozičním právem Akciové společnosti pro vnitřní a zahraniční obchod se surovými kůžemi v RSFSR. — 282, 394—396

ŠVECOV — komunista, pracovník redakce listu Kooperativnoje dělo — 426

TEODORVIČ I. A. (1875—1940) — účastník revolučního hnutí od roku 1895. Byl členem moskevského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Po II. sjezdu SDDSR se stal bolševikem. V roce 1905 byl členem redakce ústředního orgánu bolševiků listu Proletarij, v letech 1905—1907 členem petrohradského výboru SDDSR. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem zásobování. V listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů a po vyjádření nesouhlasu s politikou vlády odešel z rady lidových komisařů. Za občanské války bojoval v partyzánských oddílech proti Kolčakovi. Od roku 1920 pracoval v lidovém komisariátu zemědělství. V letech 1928—1930 byl generálním tajemníkem Rolnické internacionály a ředitelem Mezinárodního zemědělského institutu. Později se stal šéfredaktorem nakladatelství společnosti bývalých politických vězňů a odpovědným redaktorem časopisu Katorga i sylvka. Ve 30. letech se stal obětí represí. Posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 408

TERRACINI Umberto (1895—1983) — významný pracovník italského dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů Komunistické strany Itálie [od roku 1944 Italská komunistická strana]. Zpočátku se přikláníl k levému křídlu Italské socialistické strany. Za první světové války byl internacionalista. Od roku 1919 pracoval jako tajemník turínské sekce Italské socialistické strany a od roku 1920 byl členem jejího

ústředního výboru. Byl pro připojení této strany ke Kominterně a ostře kritizoval reformisty. Od roku 1919 patřil k organizátorům a vůdcům skupiny turínských socialistů L'Ordine Nuovo, z níž se později vytvořilo jádro komunistické strany. Od založení Komunistické strany Itálie v roce 1921 byl členem jejího ústředního a výkonného výboru. Dopustil se některých levičáckých sektářských chyb, které Lenin odsoudil na III. kongresu Kominterny. Po skončení kongresu, jehož se Terracini zúčastnil, byl zvolen do exekutivy Kominterny. Léta 1926—1943 strávil ve fašistických vězeních a ve vyhnanství. V letech 1943—1945 se aktivně zúčastnil italského národně osvobozenického boje. Od roku 1945 byl kandidátem a od roku 1955 členem ÚV Italské komunistické strany. V letech 1947—1948 byl předsedou Ústavodárného shromáždění a od roku 1950 členem Světové rady míru. — 44—48, 50—51, 53, 81 490—491

TODORSKIJ A. I. (1894—1965) — člen KSR(b) od roku 1918. V letech 1918—1919 byl členem výkonného výboru vesjegonského újezdu Tverské gubernie, redigoval noviny Izvěstija vesjegonskogo sověta deputatov a list Krasnyj Vesjegonsk. Za občanské války byl velitelem brigády a poté divize Rudé armády. Později vykonával vyšší velitelské funkce v různých vojenských institucích. Roku 1955 odešel v hodnosti generálporučíka do výslužby a zabýval se literární činností. Napsal knihu God — s vintovkoi i plugom [Rok s puškou a pluhem], vysoce hodnocenou V. I. Leninem (viz Sebrané spisy 37, Praha 1987, s. 435—439). — 543—546

TOMSKIJ M. P. (1880—1936) — člen SDDSR od roku 1904. V letech reakce a nového revolučního rozmachu zaujímal smířlivecký postoj k likvidátorům, otzovistům a trockistům. Po únorové revoluci 1917 pracoval jako člen výkonné komise petrohradského výboru SDDSR(b). Po Říjnové revoluci stál v čele předsednictva moskevské odborové rady a Celoruské ústřední rady odborů. Od VIII. sjezdu KSR(b) v roce 1919 byl členem ÚV KSR(b), od XI. sjezdu členem politického byra KSR(b). — 500

TONKOV V. N. (1872—1954) — významný vědec, anatom, člen VKS(b) od roku 1932. V roce 1900 byl jmenován profesorem. V letech 1917—1925 byl náčelníkem Vojenské lékařské vysoké školy, několikrát jej přijal V. I. Lenin za účelem projednání zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků. Od roku 1944 byl řádným členem Akademie lékařských věd SSSR. — 508

TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) — člen SDDSR od roku 1897, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok. Za první světové války zaujímal centristickou pozici a bojoval proti Leninovu stanovisku v otázkách války, míru a revoluce. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonovců a společně s nimi byl na VII. sjezdu strany přijat do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci zastával řadu státních funkcí. V roce 1918 se stavěl proti brestlitevskému míru. V letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Od roku 1923 vedl frakční boj proti leninskému programu výstavby socialismu a proti generální linii strany, prohlašoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1926 byl vyloučen z politického byra ÚV, v roce 1927 ze strany, v roce 1929 byl za protisovětskou činnost vypovězen ze SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. Poslední léta žil v Mexiku. — 206, 280, 317, 319, 486—487

TURATI Filipo (1857—1932) — představitel italského dělnického hnutí, spoluzakladatel Italské socialistické strany (1892), vůdce jejího pravého, reformistického křídla. Za první světové války patřil k centristům. Říjnovou revoluci přijal nepřátelsky. Po rozkolu v Italské socialistické straně (1922) se stal čelným představitelem reformistické unitární socialistické strany. V roce 1926 emigroval z fašistické Itálie do Francie. — 38—39, 41, 175, 310, 482, 485

UNGERN VON ŠTERNBERG Roman (1887—1921) — bývalý esaul carské armády, monarchista, baron. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům a vůdcům kontrarevoluce na Dálném východu; byl chráněncem japonských imperialistů. V srpnu 1921 byl zajat a z rozkazu sibiřského revolučního tribunálu zastřelen. — 132

URQUHART Leslie (1874—1933) — anglický finančník a průmyslník, báňský inženýr. Pracoval ve vedení několika velkých britských společností a byl předsedou Rusko-asijské sjednocené společnosti, která vykořisťovala obyvatelstvo a využívala ohromné bohatství Ruska. Po Říjnové revoluci byl jedním z organizátorů vojenské intervence a hospodářské blokády proti Sovětskému Rusku. — 445

VANDERVELDE Émile (1866—1938) — vůdce Belgické dělnické strany, předseda mezinárodního socialistického byra II. internacionály, revizionista a oportunist. Za první světové války byl sociálšovinistou, vstoupil do buržoazní vlády, ve které vedl různá ministerstva. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska, kde agitoval pro pokračování

čování ve válce. Říjnovou revoluci odmítal a aktivně podporoval ozbrojenou intervenci proti Sovětskému Rusku. V letech 1925—1927 byl ministrem zahraničních věcí Belgie, účastnil se lo-carnské konference v roce 1925. Vystupoval proti utvoření jednotné protifašistické fronty komunistů a socialistů. — 310, 461

VERNADSKIJ V. I. (1863—1945) — sovětský mineralog a geochemik, akademik; od roku 1914 ředitel Geologického a mineralogického muzea Petrohradské akademie věd. Zasloužil se o zřízení mnoha vědeckých institucí. Položil základy genetického směru v mineralogii, byl jedním ze zakladatelů geochemie a jejího odvětví biogeochemie. — 508

VOJEVODIN P. I. (1884—1964) — člen SDDSR od roku 1899. Stranicky pracoval v Samaře [Kujbyševsk], Omsku, Zlatoustě a dalších městech. Za Říjnové revoluce byl předsedou krajského zásobovacího sovětu západní Sibiře a Uralu, později předsedou národohospodářské rady západní Sibiře. V letech 1919—1920 se zabýval vojenskou, politickou a publicistickou činností. V roce 1921 pracoval v Hlavním výboru pro politickou osvětu lidového komisariátu školství a osvěty RSFSR, vedl fotografické a filmové oddělení. V letech 1922—1939 se věnoval publicistické, vydavatelské a knihovnické činnosti. — 302

VOROVSKIJ V. V. (1871—1923) — profesionální revolucionář, významný pracovník bolševické strany, sovětský diplomat, publicista a literární kritik. V revolučním hnutí pracoval od roku 1890. V roce 1902 přispíval do leninské Jiskry. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům. V roce 1905 jej nikolajevský [pugačovský] výbor SDDSR delegoval na III. sjezd strany. V roce 1906 se zúčastnil jako delegát IV. sjezdu SDDSR. V letech 1907—1912 stál v čele oděské bolševické organizace. V roce 1915 odjel do Stockholmu; na Leninův návrh se v roce 1917 stal členem zahraničního byra ÚV SDDSR. Po Říjnové revoluci patřil k významným sovětským diplomatům: do roku 1919 byl sovětským zplnomocněným zástupcem ve skandinávských zemích a od roku 1921 do roku 1923 v Itálii. 10. května 1923 byl v Lausanne zavražděn bělogvardějcem. — 444

VRANGEL P. N. (1878—1928) — generál carské armády, baron, monarchista. V období cizí vojenské intervence a občanské války patřil k vůdcům kontrarevoluce na jihu Ruska. V dubnu až listopadu 1920 byl vrchním velitelem bělogvardějských ozbrojených sil na ji-

hu Ruska. Když Rudá armáda jeho jednotky rozdrtila, uprchl do zahraničí. — 124, 191—192, 232, 257, 263, 308

»ZAKLADATEL« — viz Lutovinov J. Ch.

ZALUCKIJ P. A. (1887—1937) — člen SDDSR od roku 1907, dříve eser. Do Říjnové revoluce stranicky pracoval v Charbinu, Vladivostoku a Petrohradu. V letech 1918—1920 zastával odpovědné funkce v Rudé armádě. V roce 1921 byl členem a tajemníkem předsednictva CÚVV. Později pracoval ve vedoucích funkcích v stranickém aparátu a v hospodářských organizacích. V roce 1927 byl na XV. sjezdu vyloučen ze strany, v roce 1928 byl znovu do strany přijat. — 300, 315, 317—318

ZETKINOVÁ Clara (1857—1933) — významná funkcionářka německého a mezinárodního dělnického hnutí, spoluzakladatelka Komunistické strany Německa. V revolučním hnutí pracovala od konce 70. let, v roce 1881 vstoupila do tehdejší ilegální Sociálně demokratické strany Německa. V roce 1882 emigrovala do Švýcarska a usadila se v Curychu. Aktivně spolupracovala s ilegálním orgánem Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat a pomáhala při jeho rozšiřování v Německu. Stála na levém křídle německé sociální demokracie. Spolu s R. Luxemburgovou, F. Mehringem a K. Liebknechtem bojovala proti Bernsteinovi a dalším oportunistům. V roce 1907 se zúčastnila stuttgartského kongresu II. internacionály. Za první světové války patřila k revolučně smýšlejícím internacionalistům a vystupovala proti sociálšovinismu. Aktivně se podílela na přípravě bernské mezinárodní socialistické konference žen v březnu 1915. V roce 1916 vstoupila do skupiny Internacionála, později nazvané Spartakus a poté Spartakův svaz. Roku 1919 se stala členkou Komunistické strany Německa a byla zvolena do jejího ústředního výboru. Na III. kongresu Komunistické internacionály byla zvolena do exekutivy Kominterny, řídila mezinárodní sekretariát žen. Od roku 1924 byla stálou předsedkyní Mezinárodní rudé pomoci. — 112—113

ZINOVJEV G. J. (vl. jm. Radomyslskij) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. V letech 1906—1907 byl členem petrohradského výboru, od roku 1907 členem ústředního výboru SDDSR. V letech 1908—1917 žil v emigraci, byl členem redakce ústředního orgánu strany, listu Social-demokrat, a bolševického listu Proletarij. Zúčastnil se zimmerwaldské a kientalské mezinárodní socialistické kon-

ference. V době příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu kolísal, v říjnu 1917 vyslovil spolu s Kameněvem v menševicky zaměřeném listu Novaja žizň svůj nesouhlas s rozhodnutím ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Po Říjnové revoluci byl předsedou petrohradského sovětu a až do roku 1926 členem politického byra ústředního výboru, v letech 1919—1926 předsedou exekutivy Komunistické internacionály. V listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k takzvané nové opozici, v listopadu 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1928 mu bylo členství obnoveno, v roce 1932 byl ze strany opět vyloučen a v roce 1933 opět přijat. V roce 1934 byl z VKS(b) vyloučen potřetí. Koncem třicátých let se stal obětí represí. V roce 1988 byl občansky rehabilitován. — 36, 278, 294, 305, 412, 414, 440, 467, 476—477, 500

ŽIVOTOPISNÁ DATA

(22. června 1921—5. března 1922)

1921

*Před 22.
červenem*

Lenin řídí přípravy k III. kongresu Komunistické internacionály. Píše teze referátu o taktice KSR(b), jako člen komise pro přípravu kongresových rezolucí a dává k nim připomínky. Má projevy na zasedáních exekutivy Kominterny a účastní se diskusí o návrzích kongresových rezolucí a o situaci v jednotlivých komunistických stranách. Hovoří s delegáty přijíždějícími na kongres.

22. června

Lenin jedná s místopředsedou sibiřského revolučního výboru S. J. Čuckajevem o provádění nové ekonomické politiky na Sibiři a vybízí ho, aby písemnou formou podrobně vylíčil případy byrokratických průtahů v ústředních institucích při řešení problémů týkajících se Sibiře.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává vytvoření oblastní hospodářské rady v Archangelské, Vologedské a Severodvinské gubernii, návrh usnesení o opatřeních ke zvýšení produkce soli, nákupu potravin v zahraničí aj.

Na prvním zasedání III. kongresu Kominterny je Lenin zvolen čestným předsedou kongresu.

23. června

Lenin hovoří s A. M. Gorkým o komisi expertů pro shromažďování a odprodej antikvárních a uměleckých předmětů do zahraničí, jmenované radou lidových komisařů.

24. června

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na jehož programu je boj proti černému trhu, zásobování archangelské expedice uhlím a návrh usnesení o zřizování rozhlasových stanic aj.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o kolektivním odměňování zaměstnanců sovětských orgánů aj.

Lenin beseduje s předsedou ústředního výboru Celoruského svazu horníků Art'omem (F. A. Sergejevem).

25. června

Lenin podepisuje přípis lidovému komisiariátu práce o opatřeních k zajištění pracovních sil pro výstavbu Kaširské elektrárny.

Lenin se účastní zasedání politického byra ústředního výboru strany, na němž se projednává referát I. A. Teodoroviče o metodách boje proti následkům neúrody v dolním a středním Povolží, návrh usnesení o čistce ve straně, o nákupu obilí aj.

Lenin si prohlíží připravovaný školní atlas Ruska, navrhuje k němu doplňky a píše dopis předsedovi komise pro sestavení atlasu V. D. Kajsarovovi a I. I. Ionovovi s prosbou, aby mu sdělili, dokdy má být práce na atlasu ukončena a jak je rozdělena mezi jednotlivé členy komise. Dále žádá, aby mu byly texty i mapy atlasu zaslány ještě k nahlédnutí před odevzdáním do tisku.

28. června

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů. Při projednávání zprávy komise pro kolektivní odměňování zaměstnanců sovětských orgánů, jmenované 24. června 1921 radou lidových komisařů, jsou za základ přijaty Leninovy návrhy na odměňování. Projednává se rovněž otázka železničních tarifů pro přepravu soukromých nákladů, návrh usnesení o setbě ozimů a další otázky.

Během projevu C. Lazzariho na III. kongresu Kominterny si Lenin píše poznámky a osnovu svého projevu o italské otázce a poté tento projev přednáší.

29. června

Lenin se účastní dopoledního zasedání politického byra ústředního výboru strany, na němž se projednávají záležitosti týkající se anarchistů, Ústřední evakuační správy aj.

Lenin řídí zasedání komise Celoruského ústředního výkonného výboru, na němž je schváleno Nařízení Rady práce a obrany místním sovětským orgánům.

Lenin se účastní odpoledního zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává zpráva L. D. Trockého o oddílech zvláštního určení, návrh A. M. Gorkého na ustavení celoruského Výboru pro pomoc hladovějícím aj.

30. června

Lenin píše dopis obchodnímu zástupci RSFSR v Německu B. S. Stomoňakovovi se žádostí, aby poskytl všemožnou, zejména finanční pomoc hlavnímu inženýru Kaširské elektrárny G. D. Cjurupovi při opatrování nezbytného elektrárenského a stavebního zařízení v Berlíně.

V červnu

Lenin koncipuje osnovu brožury o »deklasovanosti«.

1. července

Lenin pronáší na zasedání III. kongresu Kominterny řeč na obranu taktiky Kominterny.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává pravidelné zásobování závodů vyrábějících pro potřeby dopravy potravinami, návrh dekretu o setbě ozimů v oblastech RSFSR postižených neúrodou aj.

2. července

Lenin píše dopis G. M. Kržižanovskému, v němž se vyslovuje k první variantě jeho článku Našim kritikům a předkládá mu návrhy k referátu o práci Státní plánovací komise, který má Kržižanovskij přednést v Radě práce a obrany.

Lenin se účastní zasedání politického byra ústředního výboru strany, na němž se schvaluje nový mzdový tarif pro odpovědné pracovníky a jedná se o udělení koncesí firmě Leslieho Urquharta aj.

3. července

Lenin podepisuje text telegramu Rady práce a obrany a ÚV KSR(b) tulskému, orelskému, kurskému a dalším guberniálním výborům se směrnicemi pro urychlené vybírání naturální daně v souvislosti s neúrodou v guberniích produkujících obilí.

4. července

Lenin píše dopis G. M. Kržižanovskému pod hlavičkou Náměty k »plánu« státního hospodářství.

5. července

Lenin přednáší na zasedání III. kongresu Kominterny referát o taktice KSR(b).

6. července Lenin se účastní zasedání komise III. kongresu Kominterny pro otázky taktiky, podílí se na redigování tezí o taktice Kominterny a má projev o československé otázce. Lenin podepisuje text telegramu Rady práce a obrany lidovému komisaři zásobování M. K. Vladimirovovi v Charkově o zásobování Doněcké uhelné pánve potravinami.
7. července Lenin píše dopis účastníkům zasedání komise III. kongresu Kominterny pro otázky taktiky a omlouvá se jim za své příkré vystoupení proti levicově orientovaným maďarským soudruhům. Lenin se účastní zasedání politického byra ústředního výboru strany, na němž se projednává jmenování pětičlenné komise pro čistku ve straně, zpráva komise pro potírání banditismu, otázka realizace zlata aj.
8. července Lenin píše návrh pro politické byro ústředního výboru strany na prémiování podniků a institucí za rentabilní hospodaření. Lenin píše organizačnímu byru ÚV KSR(b) žádost o poskytnutí měsíční zdravotní dovolené s tím, že bude dvakrát až třikrát týdně přijíždět na zasedání politického byra, rady lidových komisařů a Rady práce a obrany. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, píše si poznámky k referátu G. M. Kržižanovského o práci Státní plánovací komise a připravuje si koncept svého vystoupení k této otázce. Na zasedání se rovněž jedná o cestě komise Rady práce a obrany do Baku a Donbasu. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva komise pro kolektivní odměňování zaměstnanců sovětských orgánů, diskutuje se o vypracování směrnice, jak postupovat při uzavírání smluv s podniky vybranými pro kolektivní zásobování dělníků, o nutnosti soustředit zpracovávání otázek finančního rázu v jednom orgánu a o dalších otázkách.
- Nejpozději
9. července Lenin píše připomínky k návrhu tezí o taktice pro III. kongres Kominterny.

Lenin píše poznámky o opatřeních proti hladu a o zintenzívnění hospodářské činnosti.

9. července

Lenin píše německy dopis O. V. Kuusinenovi a W. Koenenovi, týkající se jejich návrhu tezí k organizační otázce pro III. kongres Kominterny, a připojuje k návrhu své doplňky.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno usnesení o jeho měsíční dovolené s povinností účastnit se pouze zasedání politického byra.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává zintenzívnění zásobovací činnosti, oběžník ÚV strany o čistce ve straně a další otázky.

10. července

Lenin píše dopis náměstkovi lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovovi o zásobování Moskvy a Petrohradu potravinami.

Lenin píše pozměňovací návrhy k tezím Nejvyšší národohospodářské rady o realizaci nové ekonomické politiky v RSFSR.

Nejpozději

11. července

Lenin píše poznámky k článku o III. kongresu Kominterny.

11. července

Lenin diskutuje na poradě členů německé, polské, československé, maďarské a italské delegace na III. kongresu Kominterny a dělá si během porady poznámky.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o dovozu potravin pro obyvatele Petrohradu na základě nabídky F. Nansena a návrhy k dalším otázkám.

12. července

Lenin podepisuje text telegramu o opatřeních k zajištění setby ozimů v Povolží.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o anarchistech, o Výboru pro pomoc hladovějícím a o dalších otázkách.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva Státní plánovací komise o rozděle-

ní 20 miliónů rublů ve zlatě na nákup zboží v zahraničí podle objednávek lidových komisariátů aj. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh výnosu o rozšíření práv velkých státních podniků, otázka kontroly skutečného využívaní zboží dováženého ze zahraničí aj.

- 13. července* Lenin odjíždí na dovolenou do Gorek.
- 15. července* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají otázky spojené s přípravou IX. celoruského sjezdu sovětů, příštího plenárního zasedání ÚV strany, otázky týkající se Výboru pro pomoc hladovějícím aj. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva komise jmenované touto Radou 12. července 1921 k prozkoumání návrhu Státní plánovací komise o přidělování zlata.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, píše návrh usnesení ke zprávě Ústředního svazu spotřebních družstev o zintenzívnění směny zboží. Na zasedání se rovněž jedná o nákupu obilí v Mandžusku a o dalších otázkách.
- 16. července* Lenin píše pozdrav sjezdu zmocněnců Ústředního svazu spotřebních družstev.
Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává otázka jmenování zplnomocněného zástupce RSFSR v Berlíně, družstevní porada, teze Nejvyšší národohospodářské rady o ekonomické politice aj.
- 17. července* Lenin píše text telefonogramu L. B. Krasinovi a G. D. Cjurupovi o možnosti nakoupit v Německu materiál nezbytný pro stavbu Kaširské elektrárny.
Lenin podepisuje výzvu exekutivy Kominterny Do nové práce, do nových bojů. Dělníkům a dělnicím všech zemí.
- Nejpozději*
18. července Lenin diskutuje s F. Heckertem o sjednocení komunistických činitelů a skupin vyloučených z německých odborů.

18. července Lenin píše pozdrav I. mezinárodnímu kongresu revolučních odborových a výrobních svazů.
19. července Lenin píše text telefonogramu M. I. Kalininovi a L. B. Kameněvovi o pomoci hladovějícím v Povolží. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o opatřeních k rozvoji palivového průmyslu a o dalších otázkách.
20. července Lenin píše dopis S. Said-Galijevovi o autonomních republikách v RSFSR.
Lenin píše německy dopis členům německé delegace na I. mezinárodním kongresu revolučních odborových a výrobních svazů R. Müllerovi a H. Malzahnovi k rezoluci tohoto kongresu o odborech v Německu.
21. července V písemném sdělení L. B. Kameněvovi předkládá Lenin své připomínky k jeho návrhu tezí ÚV KSR(b) o realizaci nové ekonomické politiky.
22. července Lenin píše dopis Hlavnímu výboru pro uhelný průmysl o zakoupení brzdících strojů v zahraničí.
23. července Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra uvolnit 12 milionů rublů ve zlatě na nákup osiva pro hladovějící gubernie. Vyjadřuje se rovněž k dalším otázkám.
25. července Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra, v němž se reaguje na Prohlášení exekutivy II. internacionály k otázce Gruzie.
Lenin píše dopis G. V. Čičerinovi a navrhuje mu, aby v organizačním byru ÚV KSR(b) prosadil usnesení o urychlené přípravě studie o činnosti gruzínských menševiků a o dalších opatřeních k jejich demaskování.
26. července Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o rozdělení obilí mezi Moskvu a Petrohrad, a k dalším otázkám.

27. července Lenin rozmlouvá s C. Zetkinovou před jejím odjezdem do Německa o výsledcích III. kongresu Kominterny a o realizaci jeho usnesení a rezolucí v Německu.
28. července Lenin píše dopis G. J. Zinovjevovi o svém rozhovoru s C. Zetkinovou a vyslovuje se pro to, aby komunisté podporovali sjednocení všech německých dělníků v boji proti ofenzívnímu náporu kapitálu. Lenin píše návrh pro ústřední výbor strany o nutnosti podpořit teze sibiřského byra ÚV KSR(b) a sibiřského revolučního výboru O formách vytváření sibiřských státních orgánů a sibiřských stranických organizací. Teze zdůvodňovaly nezbytnost existence sibiřských (státních i stranických) oblastních orgánů vytvářených na základě jmenování. Lenin koncipuje usnesení politického byra ÚV KSR(b), v němž navrhuje zrušit pověření L. D. Trockého, aby organizoval zásobování na Ukrajině, a doporučuje zapojit do hospodářské činnosti armádu.
29. července Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o odvádění naturální daně na Ukrajině.
1. srpna Lenin píše dopis G. I. Mjasnikovovi a zdůrazňuje v něm, že v jeho článku Palčivé otázky je řada nesprávných tvrzení a že by si rád s ním o tom pohovořil. Protože z článku není jasné, o jakou »svobodu tisku« Mjasnikovovi jde, prosí ho, aby mu o tom napsal.
2. srpna Lenin píše Provolání k mezinárodnímu proletariátu, aby pomohl obyvatelstvu Sovětského Ruska, hladovějícímu v důsledku neúrody. Téhož dne píše Lenin Provolání k ukrajinským rolníkům, aby pomohli hladovějícím dělníkům a rolníkům v Povolží. Lenin píše dopis L. K. Martensovi, v němž mu předkládá text telegramu americké Společnosti pro technickou pomoc Sovětskému Rusku. Lenin radí v dopisu V. V. Adoratskému, jak má po-

stupovat při přípravě ruského vydání sborníku K. Marx a B. Engels, *Dopisy. Teorie a politika ve vzájemné Marxově a Engelsově korespondenci.*

3. srpna Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se jedná o zásobování potravinami v období před novou sklizní a o dalších otázkách.
5. srpna Lenin píše dopis G. I. Mjasnikovovi.
- Před
7. srpnem Lenin diskutuje s členem kolegia Výboru pro státní stavby inženýrem G. D. Cjurupou o situaci v tomto výboru.
V rozhovoru s předsedou ústředního výboru svazu pracovníků ve stavebnictví T. V. Sapronovem upozorňuje Lenin na nutnost pomoci v práci inženýrovi G. D. Cjurupovi, členovi kolegia Výboru pro státní stavby.
8. srpna Lenin se účastní dopoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b), které projednává návrh Ch. G. Rakovského na zvýšení počtu papírových peněz pro Ukrajinu, porušení kázně členem ÚV A. G. Šljapnikovem, vztahy s Rumunskem aj. Lenin se účastní odpoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b). Během diskuse o opatřeních proti hladu a o zavedení naturální daně předkládá písemný návrh svolat poradu vojenských pracovníků — členů ÚV strany, přítomných v Moskvě, na níž by se dohodli o způsobech potírání hladu; dále vypočítává, kolik se získá potravin naturální daní na Ukrajině, a předkládá návrhy k závěrům F. E. Dzeržinského o situaci v dopravě. Na zasedání se také jedná o cestě M. I. Kalinina do hladovějících gubernií, o složení organizačního byra ÚV KSR(b) a o dalších otázkách.
9. srpna Lenin píše vzkaz A. M. Gorkému, ve kterém ho přesvědčuje, aby se odjel léčit do zahraničí. Lenin se účastní společného zasedání ústředního výboru a ústřední kontrolní komise KSR(b); účastní se diskuse o porušení stranické kázně, jehož se dopustil člen ÚV A. G. Šljapnikov, a navrhuje vyloučit ho z ÚV a ze strany.

Lenin se účastní dopoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednávají Teze o uplatňování zásad nové ekonomické politiky v praxi. Lenin se účastní odpoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b), které schvaluje Leninův návrh v souvislosti s hodnocením práce L. D. Trockého. Na zasedání se rovněž jedná o situaci v armádě, o záležitostech týkajících se Ukrajiny, o redakci Pravdy apod. Po projednání návrhu N. I. Bucharina, aby bylo Leninovi vzhledem k jeho nemoci zakázáno intenzívně pracovat, schvaluje plénum toto usnesení: »Soudruhu Leninovi se ukládá setrvat na dovolené přesně tak dlouho a za takových podmínek, jaké mu určí lékař (prof. Geťje), s výhradou, že bude zván pouze na taková zasedání (státních nebo stranických orgánů) a k takové práci, k níž dá předběžný oficiální souhlas sekretariát ÚV.«

12. srpna Lenin podepisuje text telegramu vedoucím orgánům na Sibiři o pravidelném odesílání vlaků s obilím do Moskvy.
13. srpna Lenin píše dopis zástupci Komunistické strany Velké Británie v exekutivě Kominterny Thomasu Bellovi.
14. srpna Lenin píše Dopis německým komunistům.
16. srpna Lenin píše dopis vedoucímu Ústředního statistického úřadu P. I. Popovovi o zavedení průběžné průmyslové a zemědělské statistiky.
20. srpna Lenin píše článek Nové časy, ale staré chyby v nové podobě.
22. srpna Lenin píše text telefonogramu G. J. Zinovjevovi se žádostí, aby mu vyhledal předmluvu k německému vydání knihy Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu, a poukazuje na to, že je nezbytné všemožně propagovat v zahraničí, a to zejména v komunistickém tisku, akce na pomoc hladovějícím v Sovětském Rusku.
23. srpna Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro přijetí návrhu usnese-

ní politického byra o otázce celoruského sjezdu guberniálních sdružení zemědělských družstev a o dalších otázkách.

24. srpna Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV strany se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o práci agitačního oddělení ÚV a o vytvoření hospodářského byra zakavkazských republik.
- Nejdříve 24.
a nejspíše 28. srpna Lenin pročítá a koriguje svůj článek *Nové časy*, ale staré chyby v nové podobě a dává pokyn k jeho spěšnému odeslání do redakce *Pravdy*.
25. srpna Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany.
26. srpna Lenin píše text telefonogramu členům politického byra ÚV KSR(b), aby byl baron Ungern postaven před vojenský soud.
27. srpna Lenin píše dopis malé radě lidových komisařů, že je nutné vytvořit komisi, jež by dbala na to, aby zavedení poplatků za služby nevedlo k zhoršení situace dělníků.
31. srpna Lenin píše dopis Správě pro hydraulickou těžbu rašeliny, k rukám inženýra R. E. Klassona, že je zapotřebí ověřit vynález pro vysoušení rašeliny průmyslovou cestou.
1. září Lenin píše dopis řediteli Ústředního statistického úřadu P. I. Popovovi s pokyny, jak by se měla organizovat průběžná statistika.
Lenin píše dopis redakci listu *Ekonomičeskaja žižň* o jeho nejdůležitějších úkolech jakožto hlavního orgánu Rady práce a obrany při osvětlování problémů hospodářské výstavby.
Lenin dostává darem od perských lidových umělců dva své vyšívání portréty, zhotovené umělcem-komunistou; písemně potvrzuje jejich převzetí a zároveň žádá A. S. Jenukidzeho, aby potvrzení odevzdal na příslušnou adresu.

- Před 2. zářím* Lenin píše dopis N. P. Gorbunovovi o výrobě a kontrolních zkouškách reproduktorů a radiopřijímačů.
- 2. září* Lenin píše dopis lidovému komisaři pošt a telegrafů V. S. Dovgalevskému, ve kterém ho žádá, aby podal zprávu o moskevské rozhlasové stanici a o situaci ve výrobě radiopřijímačů a reproduktorů. Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) je schválen Leninův návrh usnesení o evidenci darů od evropských dělníků pro hladovějící obyvatelstvo Ruska.
- 3. září* Lenin píše dopis N. P. Gorbunovovi, ve kterém ho žádá, aby systematicky sledoval činnost mimořádné komise pro export při Radě práce a obrany a Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny a informoval ho o této činnosti, a zároveň mu dává pokyny pro náležitou organizaci práce vedoucích úřadoven rady lidových komisařů a Rady práce a obrany. Lenin píše vzkaz D. I. Kurskému, jak potírat byrokratické průtahy. Lenin posílá dopis tajemníkovi exekutivy Kominterny se žádostí, aby ho informoval, jak probíhá sbírka darů od zahraničních dělníků pro hladovějící obyvatelstvo Ruska.
- 4. září* Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) v souvislosti s požadavkem Mezinárodní komise pro pomoc hladovějícím v Rusku v čele s J. Noulensem, aby byla vytvořena speciální komise, jež by dohlížela na rozdělování potravin.
- 5. září* V dopisu statistickému oddělení ÚV KSR(b) dává Lenin pokyn zajistit evidenci vedoucích kádrů strany pracujících ve státním aparátu. Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra vyhovět žádosti sibiřského byra o ponechání barona Ungerna na Sibiři, aby tam mohl být vyšetřován a souzen, a návrh usnesení k rezoluci frakce KSR(b) na konferenci ústředního výboru Jednotného odborového svazu pracovníků železniční a vodní dopravy aj. Lenin hovoří s P. I. Popovem o činnosti Ústředního

statistického úřadu v podmínkách nové ekonomické politiky.

5. *nebo*
6. *září* Lenin píše dodatek k návrhu usnesení politického byra ÚV KSR(b) o směrnicích pro lidový komisariát zásobování, podle nichž se má snížit počet osob přímo vyživovaných státem a vytvořit obilní fond.
6. *září* Lenin píše text telefonogramu Hlavní správě paliv o zásobování stavby Kaširské elektrárny uhlím.
7. *září* Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o zlatém fondu.
Lenin podepisuje telegram kolomenskému závodu o mimořádném splnění všech zakázek pro stavbu Kaširské elektrárny.
Lenin se účastní zasedání komise, která se zabývá činností Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny.
8. *září* Lenin píše text telefonogramu předsednictvu Nejvyšší národohospodářské rady o zajištění stavby Volchovské elektrárny finančními prostředky.
Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby politické byro potvrdilo usnesení komise o zlepšení vnitřní organizace lidového komisariátu dopravy aj.
10. *září* Lenin podepisuje telegram Ústřednímu výkonnému výboru Kirgizské republiky, nařizující nepřerušovat práci v ridderských dolech, dokud o tom nebude vydáno zvláštní nařízení Nejvyšší národohospodářské rady.
- Mezi 11. a*
17. *zářím* Lenin rozmlouvá s ředitelem ridderských dolů J. F. Domněnkem o postupu rekonstrukčních prací.
12. *září* Lenin píše text telefonogramu náměstkovi lidového komisaře zásobování N. P. Brjuchanovovi o dodávkách obilí a krmiva na stavbu Kaširské elektrárny.
Lenin píše příkaz vedoucímu elektrotechnického odboru Nejvyšší národohospodářské rady N. N. Vaškovovi o zásobování Kaširské stavby elektrotechnickým materiálem.

Lenin koncipuje návrh telegramu všem oblastním a guberniálním hospodářským radám o nezbytnosti snížit počet podniků a institucí přímo zásobovaných státem.

13. září

Lenin koncipuje návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o volném prodeji knih uložených v moskevských skladech.

Lenin píše dopis lidovému komisaři zdravotnictví N. A. Semaškovi se žádostí, aby ho informoval o stavu lázeňských objektů na Krymu a na Kavkazu a o tom, jakým způsobem se v těchto objektech provádí kontrola.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b). Během diskuse o situaci v moskevském průmyslovém sdružení při Revoluční vojenské radě republiky předkládá návrh, aby Revoluční vojenská rada uzavřela smlouvu s předsednictvem moskevského sovětu; politické byro pak tento návrh schvaluje. Na témž zasedání se rovněž jedná o zadluženosti vůči cizím státům, o příští stranické konferenci, o příští plennární schůzi ústředního výboru, o záležitostech Turkestánu, o uvolnění zlaté valuty na zahraniční objednávky Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny, o zlatém fondu aj.

Lenin píše dopis A. A. Ioffemu, vyslanému podle usnesení politického byra ústředního výboru strany z 3. srpna 1921 do Turkestánu. V dopisu mu dává pokyny pro referát na zasedání politického byra ÚV strany o politice v Turkestánu a žádá ho, aby věnoval zvláštní pozornost obraně zájmů a získávání důvěry tamějších národnostních skupin jakožto záležitosti mezinárodního významu.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva komise, jmenované radou 9. září 1921, pro vyřešení otázky koncese Urquhartovi, dále otázka změny 8. a 9. bodu usnesení RLK z 23. srpna 1921 o státním monopolu na prodej soli, teze o mzdové politice a některé další otázky.

14. září

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, referuje o návrhu vytvořit tras z ridderských, ekibastuzských a dalších dolů a koncipuje návrhy usne-

sení k této otázce, jakož i k otázce zlatého fondu. Na zasedání se rovněž jedná o Státní bance, o Hlavní správě pro výrobu papírových peněz, mincí a řádů a o dalších otázkách.

15. září

V písemném sdělení tajemníkovi ÚV KSR(b) V. M. Molotovovi se Lenin vyslovuje pro to, aby byl uveřejněn oběžník ÚV o vydávání doporučení pro účely čistky ve straně.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra, opírající se o doporučení lidového komisariátu zahraničí, odložit jednání o zadluženosti vůči cizím státům.

16. září

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají otázky týkající se zasedání politického byra, zlatý fond, návrh dohody Ústředního statistického úřadu RSFSR s Ústředním statistickým úřadem Ukrajinské SSR aj.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, referuje o činnosti Státního depozitáře cenností a žádá, aby tato činnost byla uznána za obzvlášť naléhavou a záslužnou. Na zasedání se rovněž projednává otázka zavedení kolektivního zásobování potravinami, zpráva komise jmenované Radou práce a obrany pro organizaci vydavatelské činnosti, informace Hlavní správy paliv o situaci v těžbě kamenného uhlí na Uralu a na Sibiři a o opatřeních ke zvýšení těžby uhlí, problémy spojené se stavbou Volchovské elektrárny, organizace dobrovolných akcí k získání paliva pro hladovějící v Povolží aj.

17. září

Lenin se účastní porady s představiteli Ústředního svazu spotřebních družstev o směně zboží a porizuje si z ní záznam.

19. září

Při telefonickém hlasování členů ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra zřídit komisi pro snížení početního stavu Rudé armády, a k dalším otázkám.

Lenin rozmlouvá se zástupci skupiny amerických dělníků, kteří přijeli do Ruska, porizuje si záznam z této

rozmluvy a píše dopis tajemníkovi ÚV KSR(b) V. V. Kujbyševovi, aby pro ně byla založena pracovní kolonie v Kuzněcké pánvi.

20. září

Lenin píše do Pravdy úvodník pod názvem O čistce ve straně.

Lenin rozmlouvá s předsedou novgorodského guberniálního výkonného výboru V. R. Pakunem o situaci v zásobování této gubernie potravinami, o obnovení průmyslu a o lázních Staraja Russa.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro návrh usnesení politického byra o situaci v petrohradské stranické organizaci. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva komise pro zkoumání otázek celkové finanční politiky, jmenované radou, návrh usnesení předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru a rady lidových komisařů o vytvoření rezervního fondu potravin a další otázky.

21. září

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b) a stává se členem komise pro záležitosti petrohradské stranické organizace. Na zasedání se rovněž projednává otázka Polska, vydávání nestranických francouzských novin v Moskvě aj.

22. září

Lenin koncipuje návrh závazku dělníků přijíždějících z Ameriky do Ruska. Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro návrh usnesení politického byra o demobilizaci armády a k dalším otázkám.

Lenin rozmlouvá s A. M. Gorkým o vydávání prací petrohradských vědců a píše si poznámky.

23. září

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby politické byro potvrdilo závěry komise pro záležitosti petrohradské stranické organizace. Vyjadřuje se rovněž k dalším otázkám.

V písemném vzkazu D. B. Rjazanovovi do Německa se Lenin připojuje k žádosti V. V. Adoratského, aby se postaral o shromáždování všech dopisů K. Marxe a B. Engelse.

Lenin píše dopis náměstkovi lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce V. A. Avaněšovovi o byrokratických nešvarech a výkyvech v zásobování stavby Kaširské elektrárny a navrhuje, aby byli zjištěni viníci a pohnáni k zodpovědnosti. Lenin rozmlouvá s předsedou Nejvyšší národohospodářské rady P. A. Bogdanovem o amerických strojích pro rychlou výstavbu silnic.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává otázka zásobování milice potravinami, návrh usnesení o státní obilní půjčce, otázka transportu demobilizovaných vojáků, dále otázka pracovních útvarů, zavlažování Mugaňské stepi aj.

24. září

Lenin rozmlouvá s předsedou malé rady lidových komisařů A. S. Kiseljovem, s vědci N. N. Baranským (zeměpiscem) a A. P. Pinkevičem (přírodovědcem) a dalšími osobami.

Před

26. zářím

Lenin ukládá vedoucímu úřadovny RLK N. P. Gorbunovovi, aby sledoval postup prací při rekonstrukci budovy Velkého divadla v Moskvě.

26. září

Lenin píše dopis G. K. Ordžonikidzemu a žádá ho, aby svolal poradou o možnostech samostatného obchodování Státního sdružení ázerbájdžánského ropného průmyslu (Azněft) se zahraničím a předložil k tomu příslušné návrhy na zasedání Rady práce a obrany 30. září 1921.

27. září

Lenin píše dopis vedoucímu Ústřední správy zásobování Nejvyšší národohospodářské rady I. K. Ježovovi o nutnosti zlepšit hospodaření ve skladech a účinněji bojovat proti rozkrádání a byrokratickým průtahům. Lenin píše dopis J. V. Stalinovi k úkolům dělnicko-rolnické inspekce, jak je chápat a plnit. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o převedení prací na Volžsko-kaspickém kanálu do pravomoci lidového komisariátu dopravy, dále otázka, jak a kdy má být uveden do oběhu nový rubl a zajištěno příslušné zveřejnění tohoto opatření, aj.

28. září Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany. Po prodiskutování referátu ústřední palivové komise o zásobování železnic palivem je schváleno usnesení svolat za Leninovy účasti poradou, která by navrhla opatření k zlepšení hospodaření s palivou. Na zasedání se dále projednává otázka zrušení předběžných revizí peněžního a materiálového obratu, zpráva Státní plánovací komise o ročním plánu produkce potravin a zpráva lidového komisariátu zásobování o státním plánu zásobování potravinami aj.
29. září Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž je schválen návrh usnesení o zintenzívnění exportní činnosti, diskutuje se o otázce diplomatického archívu aj. Lenin píše vzkaz N. P. Gorbunovovi o zásadním i praktickém významu vzorné práce řady sovchozů řízených Hlavní správou zemědělských hospodářství při průmyslových podnicích NNHR a o nutnosti urychleně vyřešit otázku, jak by se jim dalo pomoci. Lenin rozmlouvá s A. V. Lunačarským o pomoci hladovějícím guberniím.
30. září Lenin předsedá schůzi komise pro zásobování železnic palivem, jmenované Radou práce a obrany. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává plán distribuce obilovin na léta 1921—1922, zpráva komise RPO o opatřeních k obnově a rozvoji těžby ropy a uhlí v oblasti Baku, Grozného a v Doněcké pánvi, zpráva G. K. Ordžonikidzeho o uzavření koncese na těžbu dřeva v oblasti Bzybska, zpráva Hlavní správy zemědělských hospodářství při průmyslových podnicích NNHR o melioračních pracích v sovchozech Moskevské gubernie aj. Lenin píše dopis komisi pro zahraniční literaturu, aby byly ve speciálních knihovnách soustředěny všechny nejnovější zahraniční technické a vědecké časopisy a knihy z let 1914—1921 a zaveden pravidelný odběr všech zahraničních periodik.
3. října Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se diskutuje o tom, který den má politické byro a ÚV KSR(b) zasedat, a o dalších otázkách.

4. října Lenin písemně sděluje řediteli Ústředního statistického úřadu P. I. Popovovi, že by se měly zveřejnit předběžné výsledky sčítání lidu v RSFSR porovnané s předválečným stavem. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva finanční komise RLK o směně zboží, návrh dekretu RLK a CÚVV o zřízení Státní banky RSFSR aj.
7. října Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává otázka zásobování moskevské správy palem potravinami, krmivem a penězi, zpráva lidového komisariátu dopravy a Nejvyšší národohospodářské rady o opatřeních pro zlepšení produkce ohnivzdorných cihel, postup při čerpání prostředků ze zlatého fondu aj.
8. října Lenin píše dopis předsednictvu VIII. celoruského sjezdu elektrotechniků. Lenin se účastní dopoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednává finanční situace Moskvy, teze L. M. Chinčuka, M. I. Frumkina a J. A. Preobraženského o směně zboží a o družstevnictví, zpráva J. A. Preobraženského a N. N. Krestinského o finanční politice, otázka početního stavu armády aj. Lenin se účastní odpoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b) a předkládá na něm připomínky k návrhu usnesení ke zprávě V. M. Molotova o evidenci a způsobu rozmístování odpovědných pracovníků. Plénium pak usnesení schvaluje. Na zasedání se projednává také zpráva P. A. Zaluckého a T. S. Krivova o čistce ve straně, informační zpráva o Kominterně, diskutuje se o mezinárodní situaci, o celoruské odborové konferenci, o celoruském sjezdu sovětů a o dalších otázkách. Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), pětkrát vystupuje v diskusi k návrhu G. V. Čičerina o Dálnovýchodní republice a koncipuje návrh usnesení ukládajícího Čičerinovi vypracovat k tomu příslušnou směrnicí.
10. října Lenin píše v dopisu předsedovi malé rady lidových komisařů A. S. Kiseljovovi, že je nutné vyhovět žád-

sti hospodářské rady Ivanovsko-vozněsenské gubernie o rezervaci 40 tisíc potravinových přidělů vzhledem k mimořádné hospodářské a politické důležitosti velkých průmyslových podniků v této gubernii.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), které schvaluje návrhy komise týkající se petrohradské stranické organizace. Koncipuje návrh směrnice politického byra o vyčlenění pozemků pro přestování cukrovky na Ukrajině a návrh usnesení o sociálním pojištění dělníků. Politické byro pak tyto návrhy schvaluje. Na zasedání se jedná o dovozu z Ukrajiny, o služební cestě L. G. Dejče do zahraničí s cílem prozkoumat archív G. V. Plechanova a o dalších otázkách.

11. října

V písemném sdělení členům politického byra ÚV KSR(b) Lenin navrhuje, aby byli urychleně jmenováni zástupci sovětské vlády pro jednání s Čínou a na konferenci Dálnovýchodní republiky a Japonska.

Lenin koncipuje návrh na vytvoření komise politického byra ÚV strany, která by okamžitě prozkoumala návrh italských bank na poskytnutí finanční půjčky Sovětskému Rusku a vypracovala hlavní zásady garantování zahraničních půjček. Na základě doporučení získaných (za účelem telefonického hlasování členů politického byra ÚV KSR(b)) od G. V. Čičerina o jednání s Rumunskem koncipuje Lenin návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) a vyslovuje s těmito doporučeními svůj souhlas.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení o postupu při čerpání prostředků ze zlatého fondu, usnesení o malé radě lidových komisařů aj.

Po 11. říjnu

Lenin si píše poznámky o Jugostalu na okrajích listu Južnyj metallurg z 11. října 1921.

12. října

Lenin posílá písemné sdělení V. M. Molotovovi s návrhem usnesení politického byra ÚV KSR(b), vyjadřujícím stanovisko k návrhům S. Rutgerse.

*Mezi 12. a
15. říjnem*

Lenin píše dopis členům politického byra ÚV KSR(b) a přikládá návrh usnesení ÚV KSR(b) a RPO, reagující na návrhy S. Rutgerse.

- 13. října* Lenin píše dopis předsedovi Rusko-americké průmyslové společnosti Sidneyovi Hillmanovi o pomoci amerických dělníků při hospodářské obnově Sovětského Ruska.
- Před 14. říjnem* Lenin koncipuje osnovu článku Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce.
- 14. října* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), koncipuje návrh usnesení o převedení A. G. Šljapnikova na práci v zásobování. Na zasedání se rovněž projednávají záležitosti Turkestánu, zpráva komise o směně zboží a o družstevnictví aj. Lenin píše článek Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva Státní plánovací komise o těžbě uhlí na Uralu a na Sibiři, zpráva hlavní dopravní komise za červen až srpen 1921, zpráva o dovozu potravin z Ukrajiny, informace Hlavní správy paliv o třítydenní palivové kampani aj.
- 15. října* Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o petrohradské stranické organizaci. Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b) a při diskusi o frakční činnosti v Baku a Ázerbájdžánu koncipuje návrhy, které pak politické byro schvaluje jako své usnesení k této otázce. Na zasedání se rovněž projednává odpověď na požadavek bruselské konference, aby Sovětské Rusko uznalo dluhy carské i prozatímní vlády, dále návrh na snížení početního stavu loďstva aj.
- Před 17. říjnem* Lenin si píše osnovu projevu na II. celoruský sjezd výborů pro politickou osvětu na téma Nová ekonomická politika a úkoly výborů pro politickou osvětu.
- 17. října* Lenin píše dopis G. M. Kržižanovskému o přednostech kukuřice a o zajištění kukuřičného zrna pro jarní osevní kampaň v roce 1922.

Lenin píše dopis lidovému komisaři financí N. N. Krestinskému, ve kterém mu dává pokyny k chystané peněžní reformě.

Lenin přednáší referát na téma Nová ekonomická politika a úkoly výborů pro politickou osvětu na II. celoruském sjezdu těchto organizací. Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), informuje o opatřeních ke zlepšení života v Moskvě a koncipuje návrh usnesení o koncesích, který pak politické byro schvaluje. Na zasedání se rovněž jedná o záležitostech Kavkazu a o dalších otázkách.

18. října

Lenin se v dopisu členům politického byra ÚV KSR(b) vyslovuje proti návrhu G. V. Čičerina, aby sovětská vláda vystoupila s prohlášením, že uznává dluhy carské vlády.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává návrh usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů a rady lidových komisařů o využití produktů sovochozů a výrobků kolektivů pracujících na státních zakázkách aj.

19. října

Lenin píše Dopis polským komunistům.

Rovněž píše návrh usnesení ÚV KSR(b) k otázce dohody se skupinou S. Rutgerse a posílá jej tajemníkovi ÚV KSR(b) V. M. Michajlovovi se žádostí, aby dal návrh kolovat mezi členy politického byra.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno rozhodnutí politického byra potvrdit návrh dohody s Americkou organizací pro pomoc hladovějícím o zásilkách potravin do Ruska.

Lenin žádá dopisem předsednictvo Nejvyšší národohospodářské rady, aby mu okamžitě zaslalo informace a materiály týkající se stavby Ivanovsko-vozněnské elektrárny na Ruském jezeře.

Lenin rozmlouvá s místopředsedou petrohradské komise pro zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků A. P. Pinkevičem o petrohradských vysokých školách a o vydávání prací petrohradských vědců.

20. října

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), přednáší svůj návrh k otázce dohody se sku-

pinou S. Rutgerse a zprávu týkající se uzavření koncese se švédskou firmou na výrobu kuličkových ložisek SKF. Účastní se rovněž diskuse o prodloužení dovolené F. E. Dzeržinskému a o sdružení bavlnářských podniků. Po projednání žádosti lidového komisiátu financí o kooptaci jeho zástupců s rozhodujícím hlasem do Rady práce a obrany a do oblastních a guberniálních hospodářských rad koncipuje Lenin návrh příslušného usnesení. Na zasedání se rovněž jedná o uznání dluhů a o dalších otázkách.

21. října

Lenin si připravuje referát na zasedání Rady práce a obrany o sestavování výkazů a diagramů pro potřeby Rady a navrhuje koncept atlasu diagramů pro RPO.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b) a předkládá návrh, aby byla J. E. Rudzutakovi a I. T. Smilgovi poskytnuta dovolená. Na zasedání se rovněž projednává stanovisko komise k návrhu kapitalistů neutrálních zemí na koncese, problémy spojené s řízením bavlnářského průmyslu aj.

Lenin má rozhovor s G. D. Cjurupou o jeho písemné zprávě týkající se termínů spuštění Kaširské elektrárny.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, předkládá návrh usnesení o Fowlerových pluzích a referuje o sestavování výkazů a diagramů pro RPO. Po diskusi RPO jeho návrh usnesení schvaluje. Na zasedání se rovněž jedná o nákupu zahraničních traktorů k obdělávání půdy v hladovějících oblastech, o zabezpečení melioračních prací na Mugani v Ázerbájdžánu a o dalších otázkách.

22. října

Lenin píše telegram B. S. Stomoňakovovi do Berlína o lhůtách dodávek materiálů pro Kaširskou elektrárnu. Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se jedná o jmenování zplnomocněného zástupce RSFSR v Kanadě, o požadavku N. Osinského a F. V. Lengnika na uvolnění valut pro nákup obráběcích strojů a pil pro sovchoz Lesnyje Poljany a o dalších otázkách.

Lenin jedná se zástupcem americké firmy Allied Chemical and Drug Corporation (společnost na výrobu

léciv a chemických preparátů) Armandem Hamme-rem a dále s předsedou správní rady Jugostalu I. I. Mežlaukem, s lidovým komisařem pošt a telegrafů V. S. Dovgalevským, se zástupcem lidového komisařiátu zahraničního obchodu G. G. Jagodou a předsedou Hlavního výboru pro rašelinu I. I. Radčenkem. Lenin se společně s N. K. Krupskou, M. I. Uljanovovou a M. I. Kalininem účastní předvádění orby elektrickým pluhem na pokusném pozemku Moskevského zootechnického institutu v butyrském chutoru.

24. října

Lenin píše dopis N. A. Semaškovi a žádá jej, aby mu sdělil výsledky sanitárního týdne v moskevských bytech, a zdůrazňuje, že je nutné dosáhnout v Moskvě vzorné čistoty.

Lenin se seznamuje s návrhem odpovědi sovětské vlády na požadavek bruselské konference, aby Sovětské Rusko uznalo dluhy carské i prozatímní vlády, píše k této odpovědi připomínky a posílá je s písemným vzkazem G. V. Čičerinovi.

25. října

Lenin píše dopis D. I. Kurskému o pronájmu a koncesích v zemědělství.

Lenin rozmlouvá s vyšetřovatelem lidového komisařiátu spravedlnosti P. I. Rojzmanem o vyšetřování případu nesplnění usnesení rady lidových komisařů a Rady práce a obrany o Fowlerových pluzích.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají návrhy usnesení o zbavení občanství a o volné realizaci produkce podniků vyňatých ze státního zásobování, zpráva komise o organizaci státních dodávek surovin, návrh usnesení o lidovém komisařiátu dělnicko-rolnické inspekce a další otázky.

26. října

Lenin přijímá zmocněnce rady lidových komisařů pro železniční zakázky v zahraničí J. V. Lomonosova a místopředsedu ústřední správy kamenouhelného průmyslu Doněcké pánve D. Bitkera.

27. října

Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o řízení bavlnářského průmyslu.

Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) informuje Lenin o dodatečném usnesení rady lidových komisa-

řů k udělení koncese švédské firmě na výrobu kuličkových ložisek SKF. K otázce uznání dluhů carské a prozatímní vlády schvaluje politické byro Čičerinovo prohlášení s Leninovými připomínkami. Na programu je rovněž svolání celoruského sjezdu sovětů aj.

28. října

Lenin píše vzkaz tajemníkovi ÚV KSR(b) V. M. Michajlovovi s návrhem textu telegramu L. B. Krasinovi do Londýna o jednání s americkou stavební společností Foundation Company.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává objednávka cisteren v zahraničí, návrh usnesení o zvýšení výroby zemědělských strojů v brjanském závodě, zpráva N. Osinského o osevním plánu v neúrodných guberniích, zpráva komise o zabezpečení nejdůležitějších klíčových závodů potravinami, surovinami a palivem aj.

Před

29. říjnem

Lenin si píše osnovu referátu o nové ekonomické politice pro VII. konferenci KSR(b) Moskevské gubernie.

29. října

Lenin přednáší na VII. konferenci KSR(b) Moskevské gubernie referát O nové ekonomické politice, zaznamenává si diskusní příspěvky, sestavuje přehled písemných příspěvků a pronáší závěrečné slovo.

30. října

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno usnesení politického byra o dohodě mezi komisí pro pomoc hladovějícím při Celoruském ústředním výkonném výboru a Mezinárodním odborovým sdružením (Amsterdamskou internacionálou).

1. listopadu

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se jedná o nutnosti vytvořit při Radě práce a obrany komisi pro regulaci vnitřního obchodu a o dalších otázkách.

2. listopadu

Lenin píše v dopisu G. D. Cjurupovi, že je třeba zajistit včasné převzetí zahraničního zařízení pro Kaširskou elektrárnu.

Lenin rozmlouvá s F. Plattenem.

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává návrh usnesení o povinnosti všech resortů předkládat Radě práce a obrany každý měsíc statistické přehledy a diagramy a diskutuje se o hutním průmyslu.

3. listopadu Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), které schvaluje rezoluci o německé otázce, projednává návrh usnesení o řízení bavlnářského průmyslu aj.
4. listopadu Lenin píše vzkaz lidovému komisaři spravedlnosti D. I. Kurskému a žádá ho, aby mu sdělil, jak probíhá boj proti byrokratismu.
Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, propočítává objem dodávek dřeva, které by měl zajistit Hlavní výbor pro lesní hospodářství. Na zasedání se projednává zpráva Státní plánovací komise o činnosti sekce pro rajonizaci Ruska, problémy s přepravou lokomotiv z Německa a Švédska, objednávka turbín pro stavbu Volchovské elektrárny aj.
5. listopadu Lenin píše článek O významu zlata dnes a po úplném vítězství socialismu.
Lenin hovoří s mongolskou delegací.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů a koncipuje návrh usnesení o finančním a emisním plánu na rok 1922. RLK pak tento návrh schvaluje. Na zasedání se rovněž jedná o problémech dovozu potravin z Ukrajiny, o zabezpečení železnic na Uralu a na Sibiři minerálním palivem a o dalších otázkách.
6. listopadu Lenin mluví na schůzi dělníků Prochorovovy textilní továrny (dnes Trjochgorná textilní továrna F. E. Dzeržinského), uspořádané k oslavě čtvrtého výročí Říjnové revoluce.
7. listopadu Lenin mluví na schůzi dělníků, dělnic, příslušníků Rudé armády a mládeže Chamovnického obvodu, svolané k oslavě čtvrtého výročí Říjnové revoluce.
Lenin má projev na schůzi dělníků závodu Elektrosila č. 3 (dříve Dynamo, dnes Dynamo—závod S. M. Ki-rova), uspořádané k oslavě čtvrtého výročí Říjnové

revoluce, a pak diskutuje s dělníky a vedoucími závodu.

8. listopadu

Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b), ukládající komisi pro zlatý fond pravidelně předkládat politickému byru souhrnné údaje o stavu fondu.

Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) koncipuje Lenin návrh usnesení o vzájemných vztazích mezi kulturními odděleními odborových organizací a politickoosvětovými výbory. Politické byro pak návrh schvaluje. Na zasedání se rovněž projednává zpráva předsedy Celoruského ústředního výkonného výboru M. I. Kalinina o výsledcích kontroly činnosti byra pro poskytování služeb cizincům, dále otázka uvolnění stříbra pro Mongolsko, otázka řízení kovoobráběcího průmyslu, jednání s koncesionáři kurské magnetické anomálie, otázka mezd aj.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednávají otázky kolektivního zásobování a zvýšení přídělů osiva pro lidový komisariát zemědělství z rezerv lidového komisariátu zásobování aj.

9. listopadu

Lenin píše návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) o tom, jak je důležité, aby Ukrajina odvedla naturální daň v plném rozsahu, a o nezbytných opatřeních k dosažení tohoto cíle a posílá tento návrh V. M. Michajlovovi pro členy politického byra.

10. listopadu

Lenin přijímá rolníky z vesnice Beketovo v bulgakovské volosti ufského újezdu Ufské gubernie a zapisuje si obsah rozhovoru s nimi.

Lenin přijímá W. Piecka a F. Heckerta a diskutuje s nimi o situaci v Komunistické straně Německa.

Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se jedná o zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků, o mzdové politice a o dalších otázkách. Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro schválení návrhu politického byra, aby Celoruská mimořádná komise vydávala přehled zahraničního tisku, a návrhu usnesení o odvádění zemědělských produktů na Ukrajině apod.

- 11. listopadu* Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno usnesení politického byra o úvěrových družstvech, o založení družstevní banky a o povolení úředního kótování zlata na moskevské burze.
Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) podává Lenin informaci o záležitostech týkajících se Persie. Při projednávání zprávy komise pro zlatý fond předkládá návrh, jak by měla vypadat přehledná evidenční tabulka pro informaci politického byra. Politické byro pak návrh schvaluje. Na zasedání se rovněž jedná o pomoci rodině G. V. Plechanova, o čistce ve straně a o dalších otázkách.
Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany a referuje o způsobu vyplňování a pozměňování jednacích pořadů zasedání RPO, koncipuje návrh usnesení ke zprávě Nejvyšší národohospodářské rady o tom, jak je plněn úkol rozvinout výrobu elektrických pluhů. Na zasedání se také jedná o poskytnutí potravinových přidělů Bělorusku, o dodatečných potravinových přidělech dělníkům a zaměstnancům v dopravě, projednává se návrh usnesení o zásobování Petrohradu palivem, plán přísunu a distribuce masa, ryb a tuků pro rok 1921—1922 apod.
- 12. listopadu* Lenin píše text telegramu všem hospodářským radám, ve kterém je žádá o včasné zaslání výkazů Radě práce a obrany.
Lenin rozmlouvá s finským sociálním demokratem Y. Sirolou.
Lenin diskutuje s politickým emigrantem M. Levinem o Bavorské republice rad v roce 1919, o tehdejší politice komunistické strany, zejména vůči rolnictvu, a o jiných problémech.
- 14. listopadu* Ve vzkazu V. M. Molotovovi poukazuje Lenin na nedostatky oběžníku ÚV KSR(b) z 16. června 1921 o vztazích mezi stranickými a soudními a vyšetřovacími orgány.
- Mezi 14. a 24. listopadem* V písemném sdělení lidovému komisariátu spravedlnosti Lenin navrhuje zvýšit tresty za nepravdivá udání, což bylo později zakotveno v příslušném dekretu rady lidových komisařů.

- 15. listopadu* Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává činnost kolegia lidového komisariátu dopravy, dosavadní výsledky jednání se švédskou firmou na výrobu kuličkových ložisek SKF o uzavření koncese, návrh soustředit všechny záležitosti týkající se koncesí v rukou speciální komise, návrh dekretu o sociálním pojištění dělníků aj.
- 17. listopadu* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednávají záležitosti Turkestánu, usnesení kavkazského byra o vytvoření Zakavkazské federace a referát P. A. Zaluckého o průběhu čistky ve straně.
- Nejdříve*
17. listopadu Lenin posílá blahopřejný telegram předsedovi rady lidových komisařů Ázerbájdžánské sovětské republiky N. N. Narimanovi k zahájení činnosti ázerbájdžánské Státní banky.
- Nejpozději*
18. listopadu Lenin hovoří s členem ÚV KS(b) Ukrajiny M. Polozem o čistce v této straně, o boroťbistech a o dalších otázkách.
- 18. listopadu* Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV strany, na němž se projednává svolání celoruské stranické konference, ochrana severozápadních hranic, zpráva komise pro zlatý fond, otázka potravinových přídelů pro moskevské a petrohradské děti, mezinárodní půjčky aj.
- Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva lidového komisariátu zásobování o stavu rezervního fondu, schvaluje se kolaudační komise pro Kaširskou státní elektrárnu, diskutuje se k návrhu usnesení o využití zkušeností zmocněnců Celoruského ústředního výkonného výboru, získaných při vybírání naturální daně v roce 1921, o přechodu ropného průmyslu k hospodaření podle vlastního chozrasčotu a o dalších otázkách.
- Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů; při projednávání finančního a emisního plánu na rok 1922 doplňuje návrh usnesení k této otázce několika svými dodatky a ty jsou pak zakotveny v schváleném usnesení RLK. Na tomto zasedání se rovněž projednává

návrh usnesení RLK o transakcích se zahraničními valutami a s drahými kovy.

- 19. listopadu* Ve vzkazu V. M. Molotovovi doporučuje Lenin přenést otázku vztahu mezi stranickými a soudními a vyšetřovacími orgány, jakožto otázku politickou, do politického byra ÚV KSR(b) a zároveň doporučuje, aby byla v příslušném oběžníku ÚV zdůrazněna nutnost zvýšit odpovědnost komunistů v soudních orgánech.
- 20. listopadu* Lenin pročitá a opatřuje poznámkami brožuru J. Remejka Rešenija X sjezda RKP(b), profsojuz i rabočije Donbassa [Usnesení X. sjezdu KSR(b), odbory a donbaští dělníci] a píše na ni posudek.
- 21. listopadu* Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno usnesení politického byra o jednacím pořadu XI. celoruské konference KSR(b). Lenin píše pro J. S. Haneckého doporučení, aby byl přijat do strany. Lenin přijímá tajemníka ÚV KS(b) Ukrajiny F. J. Kona, náměstka lidového komisaře zemědělství N. Osinského a předsedu Nejvyšší národohospodářské rady P. A. Bogdanova. Lenin jedná se zástupcem velitele námořních sil V. I. Zofem, s členem revoluční vojenské rady Černomořského loďstva A. V. Baranovem a s vrchním velitelem a komisařem válečných přístavů na Černém a Azovském moři N. F. Izmajlovem o reorganizaci loďstva a o posílení námořních sil na jihu země.
- 22. listopadu* V Pravdě č. 263 vychází Leninův článek Zdařilá knížka. Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro schválení návrhu rezoluce o organizacích Proletkultu apod. Lenin píše dopis J. V. Stalinovi o metodách boje proti rozkrádání státního majetku soukromými nájemci. Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů a koncipuje návrh usnesení o vydání plakátu, který by objasňoval podstatu pracovní a potažní povinnosti. Na schůzi se rovněž projednává zpráva finanční komise o přezkoumání předpokládaných výdajů ze státního rozpočtu a další otázky.

23. listopadu V dopisu Státní plánovací komisi poukazuje Lenin na nezbytnost vypracovat program stavebních prací a těžby rašeliny pro Ivanovsko-vozněsenskou elektrárnu na Rubském jezeře a plán výstavby státních elektráren na rok 1922. Lenin píše dopis L. B. Kameněvovi pro ekonomickou komisi RLK o koncesní smlouvě s P. B. Štejnbergem. Lenin přijímá lidového komisaře zemědělství S. P. Seredu, představitele Norské dělnické strany O. Lia-na, M. Tranmaela, H. Olsena, O. Scheffla aj.
24. listopadu Lenin předkládá na zasedání politického byra ÚV KSR(b) návrh na poskytnutí dovolené A. S. Kiseljovovi. Na tomto zasedání se projednává Leninovo stanovisko k usnesení o organizacích Proletkultu a jeho sdělení o složení výboru pro koncese, dále otázka vztahů mezi stranickými výbory a administrativními soudními orgány, otázka zahraničních misí, přezkoumání rozpočtu vojenské správy, financování Ukrajiny aj.
25. listopadu Lenin přijímá člena ÚV KS(b) Ukrajiny E. I. Kviringa, lidového komisaře zásobování Ukrajiny M. K. Vladimirova a předsedu Mezinárodní dělnické pomoci W. Münzenberga. Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany, na němž se projednává zpráva Hlavní správy pro těžbu rudy, zlata a platiny, návrhy usnesení o zásobování horníků Moskevské uhelné pánve potravinami a o čeljabinských dolech, otázka dovozu obilí z Ukrajiny aj.
26. listopadu Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž se projednává státní plán materiálového a finančního zásobování, plenární zasedání ÚV strany aj. Lenin písemně přikazuje veliteli Kremli zjednodušit systém vydávání propustek návštěvníkům přicházejícím do rady lidových komisařů.
27. listopadu V písemném sdělení V. M. Molotovovi předkládá Lenin své návrhy pro politické byro ÚV KSR(b). Lenin rozmlouvá s představitelem buržoazní Dělnicko-farmářské strany USA P. P. Christensenem.

Lenin píše původní variantu návrhu na vytvoření federace zakavkazských republik, dále odpověď na Stalinovy připomínky k návrhu usnesení o vytvoření federace zakavkazských republik a konečnou variantu návrhu usnesení o vytvoření federace zakavkazských republik.

28. listopadu V dopisu A. D. Cjurupovi Lenin nastiňuje plán práce místopředsedů rady lidových komisařů a Rady práce a obrany.
Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro schválení návrhu Ce-loruské ústřední rady odborů na způsob organizace odborové činnosti.
Lenin přijímá podruhé P. P. Christensena (v přítomnosti zástupce lidového komisariátu zahraničních věcí B. I. Rejnštejna a vedoucího filmového odboru Hlavního výboru pro politickou osvětu lidového komisariátu školství a osvěty P. I. Vojevodina). Během tohoto rozhovoru kameraman A. A. Levickij pořizuje filmové záběry Lenina.
Lenin přijímá korejské komunisty, vědce geologa D. I. Mušketova a další.
29. listopadu Lenin píše poznámky k tezím Nejvyšší národohospodářské rady O hospodářské politice a posílá je s písemným vzkazem I. T. Smilgovi.
Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o vytvoření federace zakavkazských republik.
Lenin řídí zasedání rady lidových komisařů, na němž se projednává zpráva komise pro rozdělení papírových peněz na prosinec, zpráva komise pro průzkum a zlepšení životních podmínek vědeckých pracovníků aj.
Lenin má projev na I. sjezdu pracovníků v zemědělství Moskevské gubernie.
30. listopadu Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV se Lenin vyslovuje pro to, aby politické byro schválilo rozhodnutí zásobovací komise snížit potravinové přídělky.

Lenin rozmlouvá s členem Celoruského ústředního výkonného výboru, politicky neorganizovaným rolníkem I. A. Petruškinem, který se vrátil ze služební cesty po Vladimírské, Čerepovecké, Rybinské a dalších guberniích.

Lenin diskutuje s L. N. Kricmanem o komisi pro využívání materiálových zdrojů, ustavené při Radě práce a obrany, pročítá jeho zprávu o začlenění komise do lidového komisariátu financí a píše ke zprávě své připomínky.

1. prosince

Lenin píše poznámky k dějinám KSR(b) a posílá je s písemným sdělením N. I. Bucharinovi. Na dopoledním zasedání politického byra ÚV KSR(b) koncipuje Lenin návrh usnesení o taktice jednotné fronty komunistických stran. Na zasedání se jedná o rozporech mezi komunisty v Ázerbájdžánu, o vytvoření Nejvyšší ekonomické komise, o situaci ve vojenském průmyslu a o dalších otázkách.

Na odpoledním zasedání politického byra ÚV KSR(b) píše Lenin koncept návrhu usnesení o Celoruské mimořádné komisi, podává informaci o sovětském tisku v zahraničí a o práci A. D. Cjurupy. Na tomto zasedání se projednávají vzájemné vztahy mezi zástupci RSFSR a USSR v Polsku, koncese aj.

2. prosince

Lenin píše dopis členům politického byra ÚV KSR(b) o protistranické a protisovětské platformě, kterou její anonymní autoři nazvali Jsme kolektivisté.

Lenin rozmlouvá s vědcem chemikem V. N. Ipatjevem o rekonstrukci Doněcké pánve a s vedoucím kanceláře lidového komisariátu zahraničních věcí P. P. Gorbunovem.

Lenin píše dopis Výboru pro zahraniční literaturu o tom, že je nezbytné zajistit pro ústřední správu kamenouhelného průmyslu Doněcké pánve dodávání zahraniční literatury z oboru těžby uhlí

Lenin řídí zasedání Rady práce a obrany a koncipuje návrh usnesení o nutnosti zrevidovat výnos o komisi pro využívání materiálových zdrojů, ustavené při Radě práce a obrany. Na zasedání se projednává zpráva komise o sjednocení státních podniků na zpracování platiny, záležitosti cukrovarnického průmyslu, návrh

usnesení o využití 1 miliónu pudů obilí, získaného na základě smlouvy s americkým koncesionářem Armandem Hammerem, otázka nákupu mražených brambor aj.

3. prosince

Lenin doplňuje a podepisuje dopis, který na jeho pokyn napsal A. Divilkovskij A. S. Jenukidzemu, V. A. Karpinskému, F. E. Dzeržinskému, P. A. Zaluckému, V. M. Michajlovovi a V. M. Molotovovi O využívání »živého kontaktu«.

Lenin píše dopis stranické komisi Moskevské gubernie pro prověrku a čistku ve straně o tom, že bývalý menševik L. G. Šapiro byl ze strany vyloučen neprávem.

Politické byro ÚV schvaluje po telefonickém hlasování jednotlivých členů Leninův návrh vydat brožuru, která by pranýřovala platformu Jsme kolektivisté, a rozhodnutí poskytnout Leninovi desetidenní dovolenou v době mezi 2. a 17. prosincem 1921.

Lenin přijímá G. J. Sokolnikova, P. I. Vojevodina, kameramana A. A. Levického, představitele Komunistické strany Ameriky v exekutivě Kominterny R. Minora a L. Catterfelda a americkou novinářku B. Beattyovou.

5. prosince

Lenin píše anglicky dopis R. Minorovi (D. Ballisterovi) a L. Catterfeldovi (D. Carrovi) se žádostí, aby mu sdělili svůj názor na jeho knihu Nové údaje o zákonech vývoje kapitalismu v zemědělství. I. část. Kapitalismus a zemědělství ve Spojených státech amerických. Zároveň prosí, aby mu poslali oficiální údaje o sčítání lidu v USA v roce 1920.

Lenin píše dopis lidovému komisariátu zahraničního obchodu, lidovému komisariátu financí, Nejvyšší národohospodářské radě a lidovému komisariátu školství a osvěty s příkazem prozkoumat nabídku italské filmové společnosti Cito-Cinema, udělit jí koncesi na natáčení a nákup filmů v Rusku a vypracovat k tomu příslušný návrh usnesení Rady práce a obrany.

Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b) a píše předlohu k návrhu usnesení o převedení mlýnů ze správy Nejvyšší národohospodářské rady do správy lidového komisariátu zásobování. Na tom-

to zasedání se jedná také o záležitostech Karélie, o nabídce muslimského duchovenstva podílet se na pomoci hladovějícím a o dalších otázkách.

Lenin přijímá italského komunistu, člena předsednictva exekutivy Kominterny E. Gennariho a náměstký lidového komisaře zásobování M. I. Frumkina a N. P. Brjuchanova.

6. prosince Lenin žádá dopisem A. M. Gorkého, aby se obrátil na Bernarda Shawa a Herberta Wellse a požádal je, aby pomohli organizovat sbírky na pomoc hladovějícím v Sovětském Rusku.
Lenin se seznamuje s tezemi Kominterny o jednotné frontě a píše k nim své připomínky.
6. prosince až 13. ledna 1922 Lenin žije v Gorkách u Moskvy.
7. prosince Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV se Lenin vyslovuje pro to, aby byly schváleny návrhy usnesení politického byra o zahraničních misích, o vyjednávání s dánskou vládou a o dalších otázkách.
8. prosince V písemném sdělení V. M. Molotovovi pro členy politického byra ÚV KSR(b) Lenin zdůrazňuje, že vzhledem k nové ekonomické politice je nezbytné znovu projednat otázku ústřední komise pro zlepšení životních podmínek dělníků.
11. prosince Lenin píše článek K tezím Komunistické strany Francie o agrární otázce.
12. prosince Lenin píše dopis pro členy politického byra ÚV KSR(b) s doporučením, aby se politické byro usneslo vyslat A. M. Gorkého na léčení do zahraničí na účet strany nebo státu.
13. prosince Lenin píše text telefonogramu V. A. Avaněsovovi, D. I. Kurskému a A. D. Cjurupovi s prosbou, aby se na zasedání Rady práce a obrany vyslovili proti zrušení usnesení pohnat k zodpovědnosti osoby, které byrokratickými průtahy zavinily opoždění výroby Fowlerových pluhů.

Po prostudování návrhů T. V. Sapronova na upevnění orgánů státní moci píše Lenin vzkaz V. M. Molotovovi se žádostí, aby s návrhy seznámil členy politického byra ÚV KSR(b) a předložil tuto otázku k projednání na plenárním zasedání ÚV, na XI. konferenci strany a na IX. celoruském sjezdu sovětů.

- 14. prosince* Lenin vyplňuje osobní kartu delegáta XI. celoruské konference KSR(b).
- 16. prosince* Lenin posílá telefonogram V. M. Molotovovi se žádostí pro politické byro ÚV strany, aby mu byla vzhledem k doporučení lékaře dovolená prodloužena o dva týdny.
Lenin píše dopis náměstkovi lidového komisaře školství a osvěty J. A. Litkensovi a ukládá tomuto komisařiátu vytvořit komisi, která by prozkoumala možnosti organizace státního kinematografického průmyslu v Sovětském Rusku.
- 17. prosince* Lenin si připravuje zprávu o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru a rady lidových komisařů pro IX. celoruský sjezd sovětů a vyžaduje si od lidových komisařů stručné informace o jejich činnosti.
- Nejdříve
17. prosince* Lenin píše Dopis Radě propagandy a aktivizace národů Východu.
- Nejdříve 17.
a nejpozději
23. prosince* Lenin koncipuje osnovu referátu pro IX. celoruský sjezd sovětů O vnitřní a zahraniční politice republiky.
- 18. prosince* Plenární zasedání ÚV strany schvaluje, aby Lenin přednesl na IX. celoruském sjezdu sovětů zprávu o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru a rady lidových komisařů, a zároveň ho schvaluje za člena byra frakce KSR(b) na tomto sjezdu.
- 19. prosince* Lenin píše dopis členům politického byra ÚV KSR(b) o čistce ve straně a o podmínkách přijímání nových členů.
Lenin píše text telegramu V. M. Molotovovi se žádostí, aby dal v organizačním byru ÚV KSR(b) projed-

nat způsoby boje proti finským kontrarevolučním bandám v Karélii, a zdůrazňuje nezbytnost posílit Rudou armádu.

Nejdříve
19. prosince

Lenin se seznamuje s návrhem rezoluce politického byra ÚV KSR(b) o upevnění strany a píše k němu své připomínky.

21. prosince

Členové politického byra ÚV KSR(b) telefonicky schvalují usnesení byra o prodloužení Leninovy zdravotní dovolené.

Lenin pověřuje vedoucího úřadovny Rady práce a obrany, aby se obrátil na M. I. Kalinina se žádostí předložit předsednictvu Celoruského ústředního výkonného výboru a poté IX. celoruskému sjezdu sovětů ke schválení usnesení rady lidových komisařů z 21. prosince 1921 o plánu elektrifikace Ruska.

22. prosince

Lenin píše dopis politickému byru ÚV KSR(b) k rezoluci IX. celoruského sjezdu sovětů o mezinárodní situaci. Politické byro se telefonickým hlasováním svých členů usnází schválit Leninův návrh, aby sjezd sovětů přijal zvláštní rezoluci, zaměřenou proti avanturistické politice Polska, Finska a Rumunska.

Lenin píše text telefonogramu politickému byru ÚV KSR(b) s poznámkami k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o čistce ve straně.

Lenin mluví telefonicky s členem kolegia lidového komisariátu zásobování A. I. Sviděřským o průběhu výkupu obilí.

23. prosince

Lenin píše dopis P. A. Bogdanovovi o byrokratických průtazích kolem výroby Fowlerových pluhů a o nezbytnosti uspořádat s viníky veřejný soudní proces. Lenin přednáší na IX. celoruském sjezdu sovětů zprávu o činnosti Celoruského ústředního výkonného výboru a referát rady lidových komisařů O vnitřní a zahraniční politice republiky.

25. prosince

Lenin pročítá návrh usnesení IX. celoruského sjezdu sovětů o obnově zemědělství, provádí v něm úpravy a písemně sděluje V. M. Molotovovi, že s návrhem souhlasí.

Lenin píše Pokyny pro práci na hospodářském úseku.

26. prosince Lenin se účastní porady politicky neorganizovaných delegátů IX. celoruského sjezdu sovětů, zapisuje si diskusní příspěvky a návrhy delegátů, sám vystupuje v diskusi k řadě otázek a nakonec pak poradu uzavírá.
Politické byro ÚV KSR(b) telefonickým hlasováním svých členů schvaluje Leninův návrh povolat V. G. Jakovenka ze Sibiře do Moskvy a jmenovat ho lidovým komisařem zemědělství a schvaluje také Leninem koncipovaný návrh rezoluce IX. celoruského sjezdu sovětů o hospodářské politice sovětských institucí.
27. prosince Lenin píše dopis ÚV KSR(b) O politice anglické Labouristické strany.
28. prosince Lenin se účastní dopoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b), na němž se projednává složení Celoruského ústředního výkonného výboru a jeho předsednictva aj.
IX. celoruský sjezd sovětů schvaluje Leninem koncipované Pokyny pro práci na hospodářském úseku.
Lenin se účastní odpoledního plenárního zasedání ÚV KSR(b) a předkládá návrh, kdy zasedání ukončit, a návrh na poskytnutí dovolené Ch. G. Rakovskému. V souvislosti s projednáváním činnosti odborů je Lenin navržen za člena komise pro posouzení tezí J. E. Rudzutaka a A. A. Andrejeva. Na programu zasedání je dále konflikt v Donbasu, zemědělské družstevnictví, nákup osiva v zahraničí, zpráva komise pro zhodnocení situace v armádě, problematika eserů a menševiků, zajištění osevní kampaně na Ukrajině aj.
- 28.—30. prosince Lenin koncipuje návrh tezí O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky.
- Před 29. prosincem Lenin píše poznámky k Prohlášení internacionalistů Francie, Švýcarska, Polska, Německa a Švédska, uveřejněnému v prvním dílu XIV. svazku prvního ruského vydání svých spisů; pročítá celý tento díl, vydaný

v roce 1921 Státním nakladatelstvím, a vepisuje do něj opravy a poznámky.

30. prosince až 4. ledna Lenin koncipuje návrh usnesení ÚV KSR(b) O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky.

31. prosince Lenin se účastní zasedání politického byra ÚV KSR(b), které se usnáší: »Poskytnout V. I. Leninovi od 1. ledna 1922 šestitýdenní dovolenou s podmínkou, že nebude pracovně přijíždět do Moskvy bez svolení sekretariátu ÚV, ale že si vyhradí jednu hodinu denně pro telefonické rozhovory o nejdůležitějších otázkách.« Na témže zasedání se Lenin přimlouvá za to, aby politické byro požádalo ústřední kontrolní komisi o obnovení členství ve straně Judovskému, a koncipuje k tomu příslušný návrh usnesení, který politické byro schvaluje. Dále se jedná o problémech týkajících se loďstva, turkestánského byra a o dalších otázkách.

Koncem prosince Lenin pročítá druhý díl XIV. svazku prvního ruského vydání svých spisů a opatřuje jej různými poznámkami.

V prosinci Po pročtení rukopisu knihy G. M. Kržižanovského Hospodářské problémy RSFSR a činnost Státní plánovací komise^[40] (I. díl) píše Lenin autorovi dopis, ve kterém jeho knihu chválí a doporučuje mu, aby ji doplnil dodatkem o nové ekonomické politice. Lenin píše koncept dopisu vedoucím pracovníkům ústředních sovětských orgánů o nutnosti vymýtit byrokratismus.

Koncem roku 1921 Lenin píše vzkaz redaktorovi listu *Ekonomičeskaja žizň* G. I. Kruminovi o shromažďování a analýze informací o činnosti podniků a místních orgánů jako o jednom z nejdůležitějších úkolů novin.

V roce 1921 Lenin pročítá knihu Herberta Wellse *Russia in the shadows* [Rusko ve stínu], vydanou v roce 1920 v Londýně, a dělá si v ní poznámky.

- Na začátku roku* Lenin ukládá vedoucímu odboru kovů Nejvyšší národohospodářské rady L. K. Martensovi, aby na místě vyjasnil podstatu kurské magnetické anomálie a její význam.
- 4. ledna* Lenin přispisuje dodatek k tezím O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky, ve kterém předkládá návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) na vytvoření zvláštní komise pro prověřování a volbu nových vedoucích odborových kádrů a pro přípravu zprávy o činnosti na XI. sjezdu KSR(b).
 Lenin koncipuje návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) v souvislosti se sebevraždou inženýra V. V. Oldenborgera.
 Lenin píše dopis organizačnímu byru ÚV KSR(b), že je nezbytné vydat brožuru o situaci v sovětském hospodářství, a navrhuje získat pro tuto práci G. M. Kržižanovského a S. G. Strumilina.
- Nejdříve 4. a nejpозději 12. ledna* Lenin studuje připomínky A. A. Andrejeva, L. B. Kameněva, J. E. Rudzutaka a L. D. Trockého k svým tezím O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky a sepisuje si jejich doplňky k těmto tezím.
- 9. ledna* V telefonogramu tajemníkovi Celoruského ústředního výkonného výboru A. S. Jenukidzemu a L. B. Kameněvovi Lenin žádá, aby se pomohlo rolníkům ve vesnici Alakajevka v Samarské gubernii přísunem potravin a také osiva pro jarní setbu.
- Mezi 9. a 12. lednem* Lenin píše Návrh směrnic politického byra ÚV KSR(b) o nové politice.
- 12. ledna* Lenin adresuje politickému byru ÚV KSR(b) Návrh na poskytnutí prostředků nižněnovgorodské radio-technické laboratoři.
 Lenin píše pozdrav Pracujícím Dagestánu a dopis politickému byru ÚV KSR(b) o jmenování speciální osoby, která by dohlížela, aby nemocní soudruzi dodržovali nařízení lékařů.
 Lenin sděluje telefonogramem J. V. Stalinovi svůj

souhlas s návrhem oběžníku ÚV KSR(b) o úkolech v národnostní politice Komunistické strany Turkestánu v podmínkách Nepu.

Ústřední výbor schvaluje Leninův návrh usnesení O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky.

- 13. ledna* Lenin přijímá I. Ch. Lalajance a písemně sděluje L. A. Fotijejovému, že je nezbytné poskytnout mu pomoc.
- 17. ledna* Lenin píše dopis V. M. Molotovovi pro politické byro ÚV KSR(b) o udělení koncese P. B. Štejnbergovi. Lenin píše instrukce pro Ústřední statistický úřad, jak by se měly sestavovat přehledy o rozvoji národního hospodářství Sovětského Ruska určené Radě práce a obrany a ÚV KSR(b).
Lenin píše dopis na ÚV KSR(b) V. M. Molotovovi se žádostí, aby byla dcera M. V. Fofanovové odeslána na léčení do sanatoria v Rize a dcera starého bolševika I. A. Sammera umístěna ve vzorné škole lidového komisariátu školství a osvěty.
Lenin diktuje N. P. Gorbunovovi směrnice o kinematografii a pověřuje ho, aby je zaslal lidovému komisariátu školství a osvěty.
Lenin píše dopis lidovému komisaři spravedlnosti D. I. Kurskému o boji proti byrokratismu a podepisuje telegram rady lidových komisařů a ÚV KSR(b) předsedům guberniálních výkonných výborů o dodávkách osiva do hladovějících gubernií.
- 17. ledna až 1. března* Lenin žije v sovchozu u vesnice Kostino nedaleko Moskvy.
- 19. ledna* Lenin píše dopis J. V. Stalinovi s návrhem telegramu politického byra ÚV KSR(b) L. B. Krasinovi do Londýna o neprodleném nákupu obilí v zahraničí.
Lenin píše dopis L. B. Krasinovi do Londýna, ve kterém kritizuje práci aparátu lidového komisariátu zahraničního obchodu a žádá ho o urychlení nákupu obilí v zahraničí.
- 20. ledna* Politické byro ÚV KSR(b) schvaluje na svém zasedání Leninův návrh na vytvoření zvláštní komise pro

prověřování a volbu nových vedoucích odborových kádrů.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV se Lenin vyslovuje pro to, aby byl schválen návrh usnesení politického byra o cestě V. V. Vorovského do Říma.

21. ledna

Lenin radí v dopisu A. D. Cjurupovi, jaký pracovní režim by si měl zavést po svém návratu z léčení.

Lenin píše dopis L. D. Trockému o nezbytnosti zesílit boj proti antisovětské agitaci menševiků v otázkách Nepu a o svém záměru napsat článek o státním kapitalismu.

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV se Lenin vyslovuje pro to, aby bylo schváleno usnesení politického byra o vytvoření Jakutské autonomní sovětské socialistické republiky.

Nejdříve

21. ledna

Lenin rozmlouvá se skupinou delegátů I. sjezdu pracujících zemí Dálného východu.

22. ledna

Lenin píše dopis náměstkovi lidového komisaře financí G. J. Sokolnikovovi o práci Státního depozitáře cenností a lidového komisariátu financí.

23. ledna

Při telefonickém hlasování členů politického byra ÚV KSR(b) se Lenin vyslovuje pro to, aby byly schváleny návrhy usnesení politického byra o udělení koncese P. B. Štejnbergovi, o eserech a anarchistech, o Celoruské mimořádné komisi a o dalších otázkách. Lenin se v dopisu členům politického byra ÚV strany vyslovuje proti návrhu G. V. Čičerina provést změny v ústavě RSFSR.

Dělníci a zaměstnanci Prochorovovy textilní továrny (dnes Trjochgorná textilní továrna F. E. Dzeržinského) volí Lenina za člena moskevského sovětu.

24. ledna

Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi s instrukcemi o nové organizaci práce rady lidových komisařů a Rady práce a obrany a zároveň upozorňuje na nutnost zlepšovat kontrolu toho, jak jsou plněna různá usnesení a nařízení.

25. ledna Lenin písemně sděluje L. B. Kaměněvovi a J. V. Stalinovi, že jsou porušovány směrnice politického byra ÚV KSR(b) o způsobu projednávání otázek finanční politiky, a rovněž kritizuje práci aparátu ÚV.
26. ledna Lenin žádá dopisem G. J. Sokolnikova, aby zformuloval své návrhy o volném oběhu zlata.
V dopisu G. J. Zinovjevovi Lenin sděluje, že nemůže na zasedání exekutivy Kominterny referovat o jednotné frontě, ale že je ochoten připravit teze pro tento referát.
Lenin podepisuje dopis náměstkovi lidového komisaře zahraničního obchodu A. M. Ležavovi o urychlení objednávky turbín pro stavbu Volchovské elektárny.
Lenin píše dopis G. V. Čičerinovi o návrhu italského ministerského předsedy I. Bonomiho, aby se sovětská vláda zúčastnila janovské konference. Bonomi jí zaslal tento návrh jménem Nejvyšší rady Dohody.
Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi a doporučuje mu, aby se obeznámil s prací komise S. S. Piljavského, jejímž úkolem bylo vyjasnit, které sovětské požadavky budou vzneseny vůči Dohodě na janovské konferenci.
Lenin píše vzkaz G. V. Čičerinovi, ve kterém se ho ptá na Sunjatsenův dopis z 28. srpna 1921, zasláný na Čičerinovo jméno.
Lenin píše vzkaz sekretářce RLK M. I. Gljasserové, ve kterém ji žádá, aby mu zavčas posílala všechny protokoly ze zasedání politického byra ÚV KSR(b).
Lenin píše vzkaz V. A. Karpinskému, ve kterém ho žádá, aby mu sdělil, kolik přišlo dopisů od rolníků do redakce listu Bědnota a co v nich bylo zvláště důležitého a nového.
27. ledna Lenin píše dopis pro členy politického byra ÚV KSR(b) s návrhem vyslat M. I. Kalinina do nejúrodnějších gubernií na Ukrajině, aby tam získal potraviny pro hladovějící ruské gubernie. Lenin písemně informuje politické byro ÚV KSR(b) o vytvoření komise, která vypracuje plán, jak popularizovat usnesení IX. celoruského sjezdu sovětů o rolnických záležitostech.

- Lenin diktuje text telefonogramu J. V. Lomonosovovi se žádostí, aby se dohodl se Státní plánovací komisí, lidovým komisariátem dopravy a s Institutem tepelné techniky o podmínkách konkursu na projekt motorové lokomotivy.
- Politické byro ÚV strany schvaluje na základě telefonického hlasování svých členů Leninovy návrhy, aby byl do delegace na janovskou konferenci zařazen J. E. Rudzutak a aby do obilnářských gubernií na Ukrajině byl vyslán M. I. Kalinin.
- Mimořádné zasedání Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů devátého volebního období schvaluje Lenina za vedoucího sovětské delegace na janovskou konferenci.
- 28. ledna* Lenin píše dopis G. M. Kržižanovskému s poznámkami k brožuře A. A. Goreva Elektrifikacija Francii [Elektrifikace Francie] (1922).
- Lenin píše vzkaz N. P. Gorbunovovi, že je třeba poskytnout pomoc Státnímu obchodnímu domu (Gumu).
- Politické byro ÚV strany schvaluje na základě telefonického hlasování svých členů Leninův návrh na popularizaci usnesení IX. celoruského sjezdu sovětů o rolnických záležitostech.
- 29. ledna* V písemném vzkazu N. P. Gorbunovovi Lenin zdůrazňuje nezbytnost dohlédnout na shromažďování materiálu o motorových lokomotivách.
- 31. ledna* Lenin píše poznámky o výkupu a distribuci obilí.
- V lednu* Lenin píše vzkaz A. D. Cjurupovi o organizaci obchodu s petrolejem.
- V lednu až únoru* Lenin píše původní a konečnou variantu osnovy článku Poznámky publicisty.
- 1. února* Lenin píše osnovu směrnice pro zástupce vedoucího a všechny členy delegace na janovskou konferenci.
- Lenin píše dopis N. I. Bucharinovi a G. J. Zinovjevovi o přípravách na společnou konferenci Kominterny s Druhou a Dvaapůltou internacionálou.

V dopisu lidovému komisaři financí G. J. Sokolnikovi Lenin zdůrazňuje, že je nezbytné, aby lidový komisariát kontroloval a prověřoval činnost trustů a podniků hospodařících podle chozrasčotu.

2. února

Lenin píše N. I. Bucharinovi druhý dopis týkající se příprav na společnou konferenci Kominterny s Druhou a Dvaapůltou internacionálou. Lenin koncipuje návrh odpovědi F. R. MacDonaldu (spoluřediteli jedné z anglických bank) o koncesích. Lenin píše dopis politickému byru ÚV KSR(b), ve kterém sděluje, že ze zdravotních důvodů nemůže přednést na rozšířeném zasedání exekutivy Kominterny 12. února 1922 referát o otázkách Nepu. Lenin dostává pro informaci výpis z protokolu zasedání politického byra ÚV KSR(b), na němž bylo rozhodnuto, aby přednesl politickou zprávu ÚV na XI. sjezdu KSR(b).

Nejdříve 3.
a nepozději
8. února

Lenin se seznamuje se zprávou o zavedení systému prémiového odměňování dělníků a zaměstnanců sochozů, kteří pomáhají stavět Kaširskou elektrárnu, navrhuje tuto zprávu uveřejnit a v Radě práce a obrany projednat návrh na odměny za zavedení tohoto systému.

4. února

Lenin píše sdělení pro členy politického byra ÚV KSR(b) k otázce boje proti válce. Lenin píše vzkaz pro členy politického byra ÚV KSR(b), ve kterém žádá, aby byly pohnány k zodpovědnosti osoby, jejichž vinou byl v sovětském tisku uveřejněn obsah Parvusovy brožury. Lenin koncipuje návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b) týkající se janovské konference.

6. února

Lenin píše dopis pro členy politického byra ÚV KSR(b) týkající se uveřejňování materiálů k janovské konferenci v listech Pravda a Izvěstija VCIK. V telefonogramu vedoucímu úřadovny RLK N. P. Gorbunovovi mu Lenin ukládá, aby vyjasnil otázku existence velkého počtu soukromých vydavatelství v Moskvě.

- Lenin píše dodatky k směrnicím ÚV KSR(b) pro sovětskou delegaci na janovskou konferenci.
- Lenin píše dopis V. M. Molotovovi s textem telegramu všem guberniálním výborům KSR(b), v němž jsou vyzývány, aby zaslaly informace o vynikajících místních pedagogických pracovnících, které by bylo možné získat pro práci v lidovém komisariátu školství a osvěty.
7. února Lenin píše dopis G. V. Čičerinovi o nezbytnosti zásadové a pružné politiky na janovské konferenci.
9. února Lenin posílá blahopřejný telegram předsedovi Rusko-americké průmyslové společnosti S. Hillmanovi.
10. února Politické byro ÚV KSR(b) schvaluje po telefonickém hlasování svých členů Leninův návrh Pokyny listu Izvěstija v souvislosti s nabídkou Arthura Hendersona.
- Lenin píše vzkaz N. P. Gorbunovovi, že je nezbytné pomoci Správě pro hydraulickou těžbu rašeliny.
11. února Lenin píše dopis G. J. Sokolnikovovi a žádá ho, aby potrestal původce byrokratických průtahů při poskytování pomoci Státnímu obchodnímu domu, informuje ho o tezích týkajících se zahraničního obchodu, o práci trustů hospodařících podle vlastního rozpočtu a o kontrole soukromého obchodu.
- V písemném sdělení V. M. Molotovovi Lenin navrhuje, aby politické byro ÚV KSR(b) znovu projednalo otázku jednotné obilní daně a zastavení deníku Kooperativnoje dělo.
13. února Lenin píše dopis G. K. Ordžonikidzemu o posílení gruzínské Rudé armády.
- V dopisu D. I. Kurskému ho Lenin žádá, aby mu sdělil, kdo dohlíží na vyřizování občanskoprávních záležitostí Sovětského Ruska v zahraničí a je za to zodpovědný.
- Lenin píše dopis A. S. Jenukidzemu o práci předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru.
- Lenin vyplňuje dotazník pro celoruskou evidenci členů KSR(b).

14. února

V písemném vzkazu D. I. Kurskému jej Lenin žádá, aby ho informoval o právech dělnicko-rolnické inspekce, pokud jde o kontrolu činnosti soukromých podniků.

Lenin píše dopis V. M. Molotovovi o špatném vedení statistiky ve statistickém oddělení a v oddělení pro evidenci a rozmísťování kádrů při ÚV KSR(b).

Lenin si dělá poznámky na dopisu N. L. Meščerjakova o listu Kooperativnoje dělo a koncipuje návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b), aby byl tento deník nahrazen týdeníkem.

Lenin posílá členům politického byra ÚV KSR(b) svůj návrh usnesení, jak by se mělo v tisku referovat o mezinárodní konferenci v Janově.

15. února

Lenin píše dopis lidovému komisaři zemědělství V. G. Jakovenkovi o nehospodárném zacházení s motorovými vozidly, která předala lidovému komisariátu zemědělství vojenská správa.

Lenin posílá dopis lidovému komisariátu spravedlnosti, k rukám D. I. Kurského, ve kterém doporučuje, aby v návrhu dekretu o směnkách a dluhopisech bylo sovětskému státu zaručeno plné právo na jejich zrušení.

V dopisu G. V. Čičerinovi Lenin doporučuje shromáždit všechny materiál o okolnostech, jež vedly k pozvání Sovětského Ruska na janovskou konferenci.

Lenin píše vzkaz A. D. Cjurupovi s poznámkami k návrhu výnosu o malé radě lidových komisařů.

Lenin píše dopis D. I. Kurskému o informaci, kterou mu poskytl lidový komisař spravedlnosti o právech dělnicko-rolnické inspekce při sledování činnosti soukromých podniků.

Lenin píše dopis lidovému komisariátu financí, k rukám G. J. Sokolnikova, o rozvíjení vnitřního obchodu pod kontrolou obchodního oddělení Státní banky a lidového komisariátu financí. Lenin se vyslovuje pro návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b), aby jedním z hlavních hesel k 1. máji 1922 se stalo heslo likvidace negramotnosti.

16. února

Lenin píše dopis J. A. Litkensovi, aby byla Moskev-

- ské vysoké škole technické přidělena místnost pro elektrotechnickou fakultu a elektrotechnický ústav.
17. února V dopisu členům politického byra ÚV KSR(b) Lenin žádá, aby byly lidovému komisariátu zemědělství poskytnuty prostředky pro Šatilovský ovesný trast.
18. února Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi, že je zapotřebí, aby Státní banka pomáhala rozvíjet obchod v podmínkách Nepu.
- Před 20. únorem Lenin dává příkaz k vyplacení mimořádných prémie za včasné vyřízení zahraničních objednávek Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny.
20. února Lenin píše dopis D. I. Kurskému o úkolech orgánů lidového komisariátu spravedlnosti v podmínkách Nepu.
 Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi o novém stylu práce rady lidových komisařů, Rady práce a obrany a malé rady lidových komisařů.
 Lenin píše vzkaz V. M. Molotovovi o způsobu a lhůtách pro zpracování údajů získaných při evidenci odpovědných stranických pracovníků.
20. — 21. února Lenin koncipuje návrh směrnice pro malou radu lidových komisařů.
21. února Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi o svém návrhu směrnice pro malou radu lidových komisařů.
 V dopisu vedoucímu úřadovny rady lidových komisařů N. P. Gorbunovovi Lenin naléhá, aby přiměl Nejvyšší národohospodářskou radu a Státní plánovací komisi zaujmout definitivní stanovisko stran koncese na ridderské doly a získat zprávu komise, jež tam byla vyslána.
22. února Lenin píše vzkaz G. M. Kržižanovskému o organizaci práce ve Státní plánovací komisi.
 Lenin píše dopis politickému byru ÚV KSR(b) o občanském zákoníku RSFSR.
 Na zasedání malé rady lidových komisařů je při projednávání návrhu na reorganizaci malé rady lidových

komisařů, předloženého A. D. Cjurupou, schválen Leninův návrh.

22. a 28. února Lenin píše dopis lidovému komisariátu financí, k rukám G. J. Sokolnikova, o rozvoji státního obchodu.
23. února Lenin v dopisu členům politického byra ÚV KSR(b) doporučuje provést řadu změn v návrhu rezoluce exekutivy Kominterny. Rezoluce měla název Účast Kominterny na chystané konferenci všech dělnických organizací světa.
Lenin píše dopis V. M. Molotovovi o přidělení prostředků Státní plánovací komisi na služební cestu profesora L. K. Ramzina do zahraničí a předkládá k tomuto účelu návrh usnesení politického byra ÚV KSR(b).
24. února Lenin píše návrh usnesení ÚV KSR(b) o úkolech a taktice sovětské delegace v Janově.
Lenin píše vzkaz členům politického byra ÚV KSR(b) s návrhem usnesení byra zaslat protestní nótu Itálii za nedodržení termínu svolání janovské konference.
25. února Lenin píše vzkaz J. V. Stalinovi a L. B. Kameněvovi, týkající se prohlášení Itálie, že odkládá janovskou konferenci.
Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) je schválen Leninův návrh na posílení gruzínské Rudé armády.
27. února Lenin koncipuje návrh směrnice o práci Rady práce a obrany, rady lidových komisařů a malé rady lidových komisařů.
Lenin píše dopis Socialistické akademii se žádostí, aby ho nezařazovala do seznamu svých členů.
Lenin píše text telefonogramu A. D. Cjurupovi o Správě pro hydraulickou těžbu rašeliny.
Lenin píše dopis A. D. Cjurupovi, ve kterém vyslovuje řadě osob důtku za byrokratické průtahy v záležitostech Správy pro hydraulickou těžbu rašeliny a nařizuje svolat zvláštní poradu za účasti lidových komisařů o tom, jak je plněno usnesení rady lidových komisařů z 30. října 1920 o této Správě.

- 28. února* Lenin píše dopis D. I. Kurskému, že je třeba v občanském zákoníku RSFSR rozšířit právo státu zasahovat do občanskoprávních záležitostí.
 Lenin píše dopis pro členy politického byra ÚV KSR(b), že je nezbytné urychleně vypracovat směrnice ÚV pro členy sovětské delegace, která se zúčastní janovské konference.
- Mezi 28. únorem a 16. březnem* Lenin píše připomínky na návrh usnesení Celoruského ústředního výkonného výboru o lidovém komisiariátu dělnicko-rolnické inspekce a píše dopis J. V. Stalinovi s poznámkami k tomuto návrhu a se zdůrazněním, že je nutné ho předčlat.
- Koncem února* Lenin píše článek Poznámky publicisty.
 Lenin píše připomínky k svému článku Poznámky publicisty.
- V únoru* Lenin píše připomínky a poznámky k návrhu usnesení o malé radě lidových komisařů.
- 1. března* Lenin píše členovi představenstva Ústředního svazu spotřebních družstev V. A. Tichomirovovi o situaci v družstevnictví a jeho významu v podmínkách Nepu.
 Lenin píše vzkaz A. D. Cjurupovi, ve kterém zdůrazňuje nezbytnost podrobného rozpracování občanského zákoníku.
 Lenin píše vzkaz členovi kolegia Celoruské mimořádné komise J. Ch. Petersovi o nezbytnosti zesílit boj proti úplatkářství.
- 2. března* Lenin píše dopis soudruhům pracujícím ve Správě pro hydraulickou těžbu rašeliny, že je nezbytné, aby dokázali praktičnost a hospodárnost nového způsobu těžby rašeliny.
 Na zasedání politického byra ÚV KSR(b) je schválen Leninův návrh o občanském zákoníku.
- 3. března* Lenin píše dopis pro členy politického byra ÚV KSR(b) s poznámkami k tezí lidového komisiariátu financí, obsahujícím hlavní zásady finančního programu.

V dopisu V. M. Molotovovi pro členy politického byra ÚV KSR(b) Lenin navrhuje, aby politické byro urychleně projednalo otázku financování průmyslu. Lenin píše dopis L. B. Krasinovi nebo A. M. Ležavovi o monopolu zahraničního obchodu. Lenin píše dopis L. B. Kameněvovi pro členy politického byra ÚV KSR(b) o upevnění monopolu zahraničního obchodu.

4. března

Lenin píše dopis veliteli Kremlu R. A. Petersonovi, ve kterém mu udílí důtku za neuspokojivé splnění příkazu předsedy Rady práce a obrany, aby byly strážným přesně a jasně vysvětleny jejich povinnosti.

5. března

Lenin píše vzkaz členům politického byra ÚV KSR(b), ve kterém kritizuje návrh G. J. Sokolnikova týkající se zahraničního obchodu.

OBSAH

Předmluva	7—21

1921

<i>*III. KONGRES KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY 22. června—12. července 1921</i>	23—82

1. TEZE REFERÁTU O TAKTICE KSR	25—34
1. Mezinárodní postavení RSFSR	25
2. Poměr třídních sil v mezinárodním měřítku	26
3. Poměr třídních sil v Rusku	27
4. Proletariát a rolnictvo v Rusku	27
5. Vojenský svazek proletariátu a rolnictva v RSFSR	28
6. Přejchod k normálním hospodářským vztahům mezi proletariátem a rolnictvem	29
7. Proč a za jakých podmínek připouští sovětská moc kapitalismus a koncese	30
8. Úspěchy naší zásobovací politiky	31
9. Materiální základna socialismu a plán elektrifikace Ruska	31
10. Úloha »čisté demokracie«, Druhé a Dvaapůlté internacionály, eserů a menševiků jakožto spojenců kapitálu	32

<i>*2. DOPIS O. V. KUUSINENOVÍ A PŘIPOMÍNKY K NÁVRHU TEZÍ O ORGANIZAČNÍ VÝSTAVBĚ KOMUNISTICKÝCH STRAN, O METODÁCH A NÁPLNÍ JEJICH PRÁCE. 10. června</i>	35—37

*Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

*3. PROJEV K ITALSKÉ OTÁZCE 28. ČER- VNA	38—43
*4. PROJEV NA OBRANU TAKTIKY KOMU- NISTICKÉ INTERNACIONÁLY 1. ČERVENCE	44—54
*5. REFERÁT O TAKTICE KSR 5. ČERVEN- CE	55—74
*6. NÁVRHY K OSNOVĚ TEZÍ O TAKTICE	75
*7. DOPIS O. V. KUUSINENOVI A W. KOE- NENOVI. 9. července	76
*8. DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY NA PORADĚ ČLENŮ NĚMECKÉ, POLSKÉ, ČESKO- SLOVENSKÉ, MAĎARSKÉ A ITALSKÉ DELEGACE 11. ČERVENCE	77—82
1	77
2	80
3	81
*DOPLŇKY K NÁVRHU USNESENÍ RLK O KOLEKTIVNÍM ODMĚŇOVÁNÍ ZAMĚŠT- NANCŮ SOVĚTSKÝCH ORGÁNŮ	83
NÁMĚTY K »PLÁNU« STÁTNÍHO HOSPODÁŘ- STVÍ	84—86
*NÁVRH NA PRÉMIOVÁNÍ PODNIKŮ PŘED- LOŽENÝ POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b)	87
*POZNÁMKY O OPATŘENÍCH PROTI HLADU A O ZINTENZÍVNĚNÍ HOSPODÁŘSKÉ ČIN- NOSTI	88—90
*POZDRAV SJEZDU ZMOCNĚNCŮ ÚSTŘED- NÍHO SVAZU SPOTŘEBNÍCH DRUŽSTEV	91—92
*POZDRAV I. MEZINÁRODNÍMU KONGRESU REVOLUČNÍCH ODBOROVÝCH A VÝROB- NÍCH SVAZŮ	93—94

*SDĚLENÍ L. B. KAMENĚVOVI S PŘIPOMÍN- KAMI K NÁVRHU TEŽÍ O REALIZACI NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY. <i>21. července</i>	95
*NÁVRH ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU KSR(b)	96
PROVOLÁNÍ K MEZINÁRODNÍMU PROLETA- RIÁTU	97
PROVOLÁNÍ K UKRAJINSKÝM ROLNÍKŮM	98
*DOPIS G. MJASNIKOVHOVI. <i>5. srpna</i>	99—104
*NÁVRHY K ZÁVĚRŮM F. E. DZERŽINSKÉHO O SITUACI V DOPRAVĚ	105
SOUDRUHOVI THOMASU BELLOVI. <i>13. srpna</i>	106—108
DOPIS NĚMECKÝM KOMUNISTŮM. <i>14. srpna</i>	109—121
NOVÉ ČASY, ALE STARÉ CHYBY V NOVÉ PO- DOBĚ	122—131
*NÁVRH POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b) PO- STAVIT UNGERNA PŘED SOUD	132
*MALÉ RADĚ LIDOVÝCH KOMISAŘŮ	133
*DOPIS REDAKCI LISTU EKONOMIČESKAJA ŽIZŇ. <i>1. září</i>	134—137
*USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O EVIDENCI DARŮ OD EVROPSKÝCH DĚLNÍ- KŮ. <i>2. září</i>	138
*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI A NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O NÓTĚ NOULENSOVI. <i>4. září</i>	139—140
*DOPLNĚK K NÁVRHU USNESENÍ POLITIC- KÉHO BYRA ÚV KSR(b) O SMĚRNICÍCH PRO LIDOVÝ KOMISARIÁT ZÁSOBOVÁNÍ	141

*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O ČERPÁNÍ ZE ZLATÉHO FONDU	142
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O VOLNÉM PRODEJI KNIH ULO- ŽENÝCH V MOSKEVSKÝCH SKLADECH	143
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	144
*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHEM PRO ÚV KSR(b). <i>15. září</i>	145
O ČISTCE VE STRANĚ	146—148
*DOPIS V. V. KUJBYŠEVOVI A NÁVRH ZÁ- VAZKU DĚLNÍKŮ PŘIJÍŽDĚJÍCÍCH Z AMERI- KY DO RUSKA. <i>22. září</i>	149—150
K ÚKOLŮM DĚLNICKO-ROLNICKÉ INSPEK- CE, JAK JE CHÁPAT A PLNIT	151—157
NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O DÁLNOVÝCHODNÍ REPUBLICE	158
*K NÁVRHU USNESENÍ PLENÁRNÍHO ZASE- DÁNÍ ÚV KSR(b)	159
PŘEDSEDNICTVU VIII. CELORUSKÉHO SJEZ- DU ELEKTROTECHNIKŮ	160—161
*NÁVRH SMĚRNIC POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O PŘIDĚLOVÁNÍ PŮDY K PĚSTO- VÁNÍ CUKROVKY NA UKRAJINĚ	162—163
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O SOCIÁLNÍM POJIŠTĚNÍ	164
*DOPIS A. S. KISELJOVOVI S NÁVRHEM USNESENÍ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ. <i>10. října</i>	165—166

*SDĚLENÍ ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b). <i>11. října</i>	167
*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHEM USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O DOHODĚ S RUTGERSOVOU SKUPINOU. <i>12. října</i>	168—169
*DOPIS ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA S NÁ- VRHY USNESENÍ ÚV KSR(b) A RADY PRÁCE A OBRANY TÝKAJÍCÍCH SE RUTGERSOVÝCH NÁVRHŮ: <i>Mezi 12. a 15. říjnem</i>	170—171
KE ČTVRTÉMU VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE	172—181
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O PŘEVEDENÍ A. G. ŠLJAPNIKO- VA NA PRÁCI V ZÁSOBOVÁNÍ	182
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	183
NOVÁ EKONOMICKÁ POLITIKA A ÚKOLY VÝBORŮ PRO POLITICKOU OSVĚTU. <i>Referát na II. celoruském sjezdu výborů pro politickou osvětu 17. října 1921</i>	184—205
Radikální obrat sovětské moci a KSR	184
Celoruský ústřední výkonný výbor o úloze rolnictva v ro- ce 1918	185
Náš omyl	186
Strategický ústup	187
Smysl nové ekonomické politiky	188
Kdo zvítězí — kapitalisté, nebo sovětská moc?	189
Boj bude ještě urputnější	191
Je to poslední bitva?	193
Nemůžeme počítat s přímým přechodem ke komunismu	194
Zásada osobní zainteresovanosti a odpovědnosti	195
Dokážeme pracovat pro sebe?	196
Zastaralé metody	198
Největší zázrak	200
Úkoly politickoosvětových pracovníků	201
Tři hlavní nepřátelé	203

První nepřítel — komunistická nadutost	203
Druhý nepřítel — negramotnost	204
Třetí nepřítel — úplatkářství	204
Rozdíl mezi úkoly vojenského a kulturního rázu	205
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O VYTVOŘENÍ JEDNOTNÉ KOMI- SE PRO KONCESE	206
*SDĚLENÍ V. M. MICHAJLOVOVI S NÁVR- HEM USNESENÍ ÚV KSR(b) O DOHODĚ S RUTGERSOVOU SKUPINOU. 19. října	207—208
*PŘIPOMÍNKY K TEXTU NÁVRHU DOHODY S ORGANIZACÍ ARA O ZASÍLÁNÍ POTRAVIN DO RUSKA	209
DOPIS POLSKÝM KOMUNISTŮM. 19. října	210—211
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	212
*NÁVRH USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O FOWLEROVÝCH PLUZÍCH	213
*USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O PŘED- KLÁDÁNÍ VÝKAZŮ A DIAGRAMŮ PRO RPO. 21. ŘÍJNA 1921	214
*PÍSEMNÝ VZKAZ G. V. ČIČERINOVÍ A PO- ZNÁMKY NA NÁVRHU PROHLÁŠENÍ SOVĚT- SKÉ VLÁDY O UZNÁNÍ DLUHŮ. 24. října	215—218
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O ŘÍZENÍ BAVLNÁŘSKÉHO PRŮ- MYSLU	219
*PÍSEMNÝ VZKAZ V. M. MICHAJLOVOVI S NÁVRHEM TELEGRAMU L. B. KRASINOVÍ. 28. října	220
*VII. KONFERENCE KSR(b) MOSKEVSKÉ GU- BERNIE 29.—31. října 1921	221—249

*1. REFERÁT O NOVÉ EKONOMICKÉ POLITICE 29. ŘÍJNA	223—242
2. ZÁVĚREČNÉ SLOVO 29. ŘÍJNA	243—249
O VÝZNAMU ZLATA DNES A PO ÚPLNÉM VÍ- TĚZSTVÍ SOCIALISMU	250—258
*NÁVRHY USNESENÍ RLK O FINANČNÍM A EMISNÍM PLÁNU NA ROK 1922	259—260
1	259
2	260
*ROZHOVOR S DELEGACÍ MONGOLSKÉ LI- DOVÉ REPUBLIKY 5. LISTOPADU 1921	261—262
*PROJEV NA SCHŮZI DĚLNÍKŮ PROCHORO- VOVY TEXTILNÍ TOVÁRNY PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE 6. LISTOPADU 1921. <i>Stručná novinová zpráva</i>	263—264
*PROJEV NA SCHŮZI DĚLNÍKŮ, DĚLNIC, PŘÍSLUŠNÍKŮ RUDÉ ARMÁDY A MLÁDEŽE CHAMOVNICKÉHO OBVODU PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ REVOLUCE 7. LISTOPADU 1921	265—267
*PROJEV NA SCHŮZI DĚLNÍKŮ ZÁVODU ELEKTROSILA Č. 3 (BÝVALÉ DYNAMO) PŘI OSLAVĚ ČTVRTÉHO VÝROČÍ ŘÍJNOVÉ RE- VOLUCE 7. LISTOPADU 1921. <i>Stručná novinová zpráva</i>	268
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	269
*PÍSEMNÝ VZKAZ V. M. MICHAJLOVOVI S NÁVRHEM USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b). <i>9. listopadu</i>	270
*PÍSEMNÝ VZKAZ V. M. MICHAJLOVOVI S NÁVRHEM USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O PRÁCI ZÁSOBOVACÍCH ORGÁ- NŮ NA UKRAJINĚ. <i>9. listopadu</i>	271

*VYJÁDŘENÍ NA DOPISU G. V. ČIČERINA <i>12. listopadu</i>	272
*KE VZTAHŮM MEZI STRANICKÝMI A SOUDNÍMI A VYŠETŘOVACÍMI ORGÁNY. <i>Vzkazy V. M. Molotovovi</i>	273—274
1. <i>14. listopadu</i>	273
2. <i>19. listopadu</i>	273
*K NÁVRHU DEKRETU O TRESTNÍM POSTI- HU ZA NEPRAVDIVÁ UDÁNÍ	275
*PŘIPOMÍNKY K NÁVRHU DEKRETU O ZA- VEDENÍ POPLATKU ZA NOVINY	276
*PŘEDMLUVA K BROŽUŘE K OTÁZCE NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY (DVA STARÉ ČLÁN- KY A JEDEN JEŠTĚ STARŠÍ DOSLOV)	277—279
ZDAŘILÁ KNÍŽKA	280—281
*EKONOMICKÉ KOMISI PŘI RADĚ LIDO- VÝCH KOMISAŘŮ	282—283
*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHY POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b). <i>26. listopadu</i>	284
*DOPIS A. D. CJURUPOVI S NÁVRHEM USNE- SENÍ CÚVV A SDĚLENÍ ČLENŮM POLITICKÉ- HO BYRA ÚV KSR(b). <i>28. listopadu</i>	285—286
*VZKAZ J. V. STALINOVÍ S NÁVRHEM USNE- SENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O VY- TVOŘENÍ FEDERACE ZAKAVKAZSKÝCH RE- PUBLIK. <i>28. listopadu</i>	287
*PROJEV NA I. SJEZDU PRACOVNÍKŮ V ZE- MĚDĚLSTVÍ MOSKEVSKÉ GUBERNIE 29. LISTOPADU 1921	288—291
*POZMĚŇOVACÍ NÁVRH K NÁVRHŮM NA VYTVOŘENÍ KOMISE PRO STANOVENÍ MZDOVÝCH FONDŮ	292

*KONCEPT NÁVRHU USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O CELORUSKÉ MIMOŘÁDNÉ KOMISI	293
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O TAKTICE JEDNOTNÉ FRONTY	294
POZNÁMKY K DĚJINÁM KSR. <i>Sdělení N. I. Bucharinovi. 1. prosince</i>	295—297
*DOPIS ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b). <i>2. prosince</i>	298
*NÁVRH USNESENÍ RADY PRÁCE A OBRANY O KOMISI PRO VYUŽÍVÁNÍ MATERIÁLOVÝCH ZDROJŮ	299
*DOPIS O VYUŽÍVÁNÍ »ŽIVÉHO KONTAKTU«. <i>3. prosince</i>	300—301
*DOPIS LIDOVÉMU KOMISARIÁTU ZAHRA NIČNÍHO OBCHODU, LIDOVÉMU KOMISA RIÁTU FINANČÍ, NEJVYŠŠÍ NÁRODOHOSPO DÁŘSKÉ RADĚ A LIDOVÉMU KOMISARIÁTU ŠKOLSTVÍ A OSVĚTY. <i>5. prosince</i>	302—303
*K NÁVRHU USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	304
*PŘIPOMÍNKY K TEZÍM O JEDNOTNÉ FRON TĚ	305
K TEZÍM KOMUNISTICKÉ STRANY FRANCIE O AGRÁRNÍ OTÁZCE	306—313
*DOPIS RADĚ PROPAGANDY A AKTIVIZACE NÁRODŮ VÝCHODU. <i>Nejdříve 17. prosince</i>	314
*DOPIS P. A. ZALUCKÉMU, A. A. SOLCOVI A VŠEM ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA O ČISTCE VE STRANĚ A O PODMÍNKÁCH PŘIJÍMÁNÍ DO STRANY. <i>19. prosince</i>	315—316

*PŘIPOMÍNKY K NÁVRHU REZOLUCE XI. KONFERENCE KSR(b) O ČISTCE VE STRANĚ	317—318
*DOPIS POLITICKÉMU BYRU K REZOLUCI IX. CELORUSKÉHO SJEZDU SOVĚTŮ O MEZINÁRODNÍ SITUACI. 22. prosince	319—320
*IX. CELORUSKÝ SJEZD SOVĚTŮ 23.—28. prosince 1921	321—370
1. O VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITICE REPUBLIKY. Zpráva Celoruského ústředního výkonného výboru a rady lidových komisařů 23. prosince	323—361
*2. DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY NA PORADĚ POLITICKY NEORGANIZOVANÝCH DELEGÁTŮ SJEZDU 26. PROSINCE	362—366
1.	362
2.	363
3.	365
*3. POKYNY PRO PRÁCI NA HOSPODÁŘSKÉM ÚSEKU, SCHVÁLENÉ IX. CELORUSKÝM SJEZDEM SOVĚTŮ 28. PROSINCE	367—370
*O POLITICE ANGLICKÉ LABOURISTICKÉ STRANY	371—372
*NÁVRH TEZÍ O ÚLOZE A ÚKOLECH ODBORŮ ZA NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY	373—385
1. Nová ekonomická politika a odbory	373
2. Státní kapitalismus v proletářském státě a odbory	374
3. Státní podniky převáděné na takzvaný chozrasčot a odbory	374
4. Podstatný rozdíl mezi třídním bojem proletariátu ve státě se soukromým vlastnictvím půdy, továren atd. a s politickou mocí v rukou třídy kapitalistů a třídním bojem proletariátu ve státě, který soukromé vlastnictví půdy a většiny velkých podniků neuznává a kde je politická moc v rukou proletariátu	375—376
5. Návrat k dobrovolnému členství v odborech	376
6. Odbory a řízení podniků	377

7. Úloha a účast odborů v hospodářských a státních orgánech proletářského státu	378
8. Spojení s masami jako základní podmínka veškeré činnosti odborů	380
9. Rozporné postavení odborů za diktatury proletariátu	381
10. Odbory a odborníci	382
11. Odbory a maloburžoazní vlivy na dělnickou třídu	384

1922

*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b) S NÁVRHY USNESENÍ. 4. ledna	386—387

*NÁVRH SMĚRNICE POLITICKÉHO BYRA O NOVÉ EKONOMICKÉ POLITICE	388—389

*NÁVRH POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b) NA POSKYTNUTÍ PROSTŘEDKŮ NIŽNĚNOVGORODSKÉ RADIOTECHNICKÉ LABORATOŘI	390

*PRACUJÍCÍM DAGESTÁNU	391

*SMĚRNICE O KINEMATOGRAFII	392—393

*DOPISY V. M. MOLOTOVOVI PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b) O UDĚLENÍ KONCESE ŠTEJNBERGOVI	394—396
1. 17. ledna	394
2. 23. ledna	395

*O REORGANIZACI PRÁCE RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ, RADY PRÁCE A OBRANY A MALÉ RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ. <i>Dopisy A. D. Cjurupovi</i>	397—405
1. 24. ledna	397
2. 15. února	400
3. 20. února	401
4. 20.—21. února	402
5. 21. února	403
6. 27. února	404

*DOPIS G. V. ČIČERINOVĚ. 26. ledna	406
*NÁVRH POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b) VYSLAT M. I. KALININA NA UKRAJINU	407
*NÁVRH POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b)	408
NÁVRH SMĚRNICE PRO ZÁSTUPCE VEDOUcíHO A PRO VŠECHNY ČLENY JANOVSKÉ DELEGACE	409—411
*DOPIS N. I. BUCHARINOVĚ A G. J. ZINOVJEVOVI. 1. února	412—413
K OTÁZCE BOJE PROTI VÁLCE	414
*NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) V SOUVISLOSTI S JANOVSKOU KONFERENCÍ	415
*O UVEŘEJNĚNÍ TELEGRAFICKÉ ZPRÁVY S VÝKLADEM PARVUSOVY BROŽURY	416—417
1.	416
2. USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) Z 11. BŘEZNA 1922	417
*NÁVRH SMĚRNICE ÚV KSR(b) PRO SOVĚTSKOU DELEGACI NA JANOVSKOU KONFERENCI	418—420
DOPIS G. V. ČIČERINOVĚ O SMĚRNICÍCH ÚV KSR(b) PRO SOVĚTSKOU DELEGACI NA JANOVSKOU KONFERENCI. 7. února	421—422
*SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHY PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b). 11. února	423
*DOPIS G. K. ORDŽONIKIDZEMU O POSÍLENÍ GRUZÍNSKÉ RUDÉ ARMÁDY. 13. února	424—425
*POZNÁMKY NA DOPISU N. L. MEŠČERJAKOVA A NÁVRH USNESENÍ POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b)	426—427

- *DOPIS V. M. MOLOTOVOVI O PRÁCI STATISTICKÉHO ODDĚLENÍ A ODDĚLENÍ PRO EVIDENCI A ROZMÍSTOVÁNÍ KÁDRŮ PŘI ÚV KSR(b). 14. února 428—429
- *DOPIS G. V. ČIČERINOVÍ. 15. února 430
- *DOPIS V. M. MOLOTOVOVI PRO ČLENY POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) O POSKYTNUTÍ ÚVĚRU ŠATILOVSKÉMU OVESNÉMU TRAS-TU. 17. února 431
- *O ÚKOLECH LIDOVÉHO KOMISARIÁTU SPRÁVEDLNOSTI ZA NOVÉ EKONOMICKÉ POLITIKY. *Dopis D. I. Kurskému. 20. února* 432—437
- *DOPIS POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b) O OBČANSKÉM ZÁKONÍKU RSFSR. 22. února 438—439
- *DOPIS V. M. MOLOTOVOVI S NÁVRHEM PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b). 23. února 440—441
- DOPIS ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) S PŘIPOMÍNKAMI K NÁVRHU REZOLUCE PRVNÍHO ROZŠÍŘENÉHO PLÉNA EXEKUTIVY KOMINTERNY O ÚČASTI NA KONFERENCI TŘÍ INTERNACIONÁL. 23. února 442—443
- *NÁVRH USNESENÍ ÚV KSR(b) O ÚKOLECH SOVĚTSKÉ DELEGACE V JANOVĚ 444—446
- *SDĚLENÍ V. M. MOLOTOVOVI PRO ČLENY POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b) S NÁVRHEM USNESENÍ O NÓTĚ ITÁLII. 24. února 447
- *SDĚLENÍ J. V. STALINOVÍ A L. B. KAMENĚVOVI S NÁVRHY PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b). 25. února 448—449
- 1 448
- 2 448
- *DOPIS D. I. KURSKÉMU S POZNÁMKAMI K NÁVRHU OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU. 28. února 450—451

*POZNÁMKY K NÁVRHU USNESENÍ CÚVV O LIDOVÉM KOMISARIÁTU DĚLNICKO- -ROLNICKÉ INSPEKCE A DOPIS J. V. STALI- NOVI. <i>Mezi 28. únorem a 16. březnem</i>	452—453
POZNÁMKY PUBLICISTY. <i>O výstupu na vysoké hory, o škodlivé malomyslnosti, o užitečnosti obchodu, o vztahu k menševikům apod.</i>	454—463
I. Jako příklad	454
II. Bez metafor	456
III. O honu na lišku, o Levim a o Serratim	458
*Připomínky k článku Poznámky publicisty	463
*DOPIS A. D. CJURUPOVI S NÁVRHEM PRO POLITICKÉ BYRO ÚV KSR(b) A PŘEDSEDNIC- TVO CÚVV. <i>1. března</i>	464
*DOPIS POLITICKÉMU BYRU ÚV KSR(b) S PŘIPOMÍNKAMI K TEZÍM LIDOVÉHO KO- MISARIÁTU FINANČÍ. <i>3. března</i>	465—466
*DOPIS L. B. KAMENĚVOVI. <i>3. března</i>	467—470
*DOPIS V. M. MOLOTOVOVI PRO ČLENY PO- LITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b). <i>3. března</i>	471
*SDĚLENÍ ČLENŮM POLITICKÉHO BYRA ÚV KSR(b). <i>5. března</i>	472
PŘÍPRAVNÉ MATERIÁLY	473—548
*Materiály k III. kongresu Komunistické internacionály	475—499
*1. Původní poznámky k tezím o taktice Kominterny	475
*2. Poznámky a osnovy projevů na III. kongresu Komin- terny	476—491
1	476—477
2	476—479
3	478—479
4	478—481
5	482—485

6	482—487
7	486—487
8	486—489
9	488—491
*3. Osnova projevu o italské otázce	492—493
*4. Poznámky k článku o III. kongresu Komunistické internacionály	494
*5 Osnovy projevů na poradě členů německé, polské, československé, maďarské a italské delegace na III. kongresu Kominterny	495—498
1	495
2	497
*6. Poznámky během porady členů německé, polské, československé, maďarské a italské delegace na III. kongresu Kominterny	499
Osnova brožury o »deklasovanosti«	500
*Předběžné propočty v zásobování (1921)	501—502
*Poznámky o Jugostalu	503—504
*Osnova článku Ke čtvrtému výročí Říjnové revoluce	505
*Osnova referátu na II. celoruském sjezdu výborů pro politickou osvětu	506—507
*Poznámky z rozhovoru s A. M. Gorkým	508
Atlas diagramů pro Radu práce a obrany	509—511
*Osnova referátu o nové ekonomické politice na VII. konferenci KSR(b) Moskevské gubernie	512—514
Osnova článku Komerční přístup k věcem	515—516
*Dva koncepty osnovy článku nebo projevu	517—518
1	517

2	518
*Poznámky k tezím Nejvyšší národohospodářské rady o hospodářské politice	519—523
*Poznámky k referátu předsedy komise pro využívání materiálových zdrojů	524
*Připomínky k návrhu rezoluce XI. konference KSR(b) o upevnění strany	525
*Osnova referátu o vnitřní a zahraniční politice na IX. celoruském sjezdu sovětů	526—535
*Osnovy tezí O úloze a úkolech odborů za nové ekonomické politiky	536—542
1	536
2	541
*Osnova článku Poznámky publicisty	543—547
1	543
2	544
*Připomínky a poznámky k návrhu ustanovení o malé radě lidových komisařů	548
 PŘÍLOHA	 549—556
*Dotazník pro celoruskou evidenci členů KSR(b)	551—556
Seznam dokumentů, na jejichž redigování se V. I. Lenin podílel	559—566
Poznámky	567—638
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	639—660
Jmenný rejstřík	661—716
Životopisná data	717—767

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y

4 4

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 44, Politizdat, Moskva 1977, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorky † Miluše Hančilová a Marie Vondrášková. Odpovědná redaktorka Marie Mrkosová. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Jitka Vostradovská. Vydání II. Praha 1989. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5974. (7087.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1-30 000. AA 37,79 (text 37,31, ilustrace 0,48), VA 38,84. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 13,90

Kčs, váz výt. 19 Kčs.

73/202-21-8.5

25—036—89 Kčs 19,—